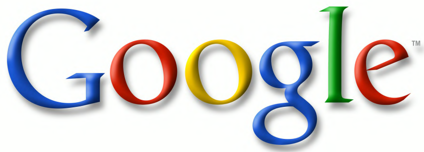

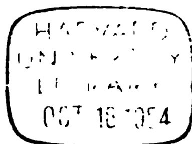

VE RI
TAS

HISTORICKÝ ARCHIV
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.
ČÍSLO 9.

DVA DENNÍKY
DRA. MATIÁŠE BORBONIA
Z BORBENHEIMU.

VYDAL

MAX DVOŘÁK.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1896.

Publikace

od I. třídy České Akademie posud vydané:

V Rozpravách.

Ročník I.

Číslo 1. Dr. František Laurin. Pokrevenství a švakrovství jakožto překážky manželství rozlučující . . . . Cena 75 kr.

» 2. Ferdinand Tadra. Kanceláře a písaři v zemích českých za králů Jana, Karla IV. a Václava IV. z rodu Lucemburského . . . . Cena 2 zl. 30 kr.

» 3. Frant. Dvorský. Albrecht z Valdštejna až na konec r. 1621. Cena 1 zl. 70 kr.

» 4. JUDr. Karel Kadlec. Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním. Cena 90 kr

Ročník II.

Číslo 1. František Mareš. České sklo. . . . . Cena 2 zl. 25 kr.

» 2. Josef Konstantin Jireček. Poselství republiky dubrovnické k císařovně Kateřině II. V l. 1771—1775. . . . . Cena 1 zl.

» 3. Dr. František Laurin. Nařízení papežské kongregace »Auctis admodum«, ze dne 4. listopadu 1892 . . . . Cena 20 kr.

Ročník III.

Číslo 1. Josef Kalousek. O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtném na statcích svobodných v Čechách i v Moravě . . . . Cena 45 kr.

» 2. Dr. Čeněk Zíbrt. Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku. Cena 1 zl. 40 kr.

» 3. Josef Smolík. Pražské groše a jejich díly . . . . Cena 1 zl. 30 kr.

» 4. Ferdinand Menčík. Volba papeže Innocence X. . . . . Cena 50 kr.

» 5. František Čáda. Noetická záhada u Herbarta a Stuarta Milla. Cena 1 zl. 40 kr.

Ročník IV.

Číslo 1. Frh. von Helfert. Gregor XVI. und Pius IX. Ausgang und Aufgang ihrer Regierung October 1845--November 1846. . . . . Cena 1 zl. 60 kr.

» 2. Dr. Frant. Storch. Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací. Cena 1 zl. 10 kr.

» 3. Dr. Josef Pekař. Dějiny Valdštejnského spiknutí . . . . . Cena 3 zl. 90 kr.

» 4. František Krejčí. Element psychologický. . . . . Cena 65 kr.

Pokračování viz na třetí straně obálky

HISTORICKÝ ARCHIV.

VYDÁVÁ

I. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

PÉČÍ

HISTORICKÉ KOMMISSÍ PŘI NÍ ZŘÍZENÉ.

ČÍSLO 9.

DVA DENNÍKY DRA. MATIÁŠE BORBONIA Z BORBENHEIMU.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1896.

DVA DENNÍKY

DRA. MATIÁŠE BORBONIA

Z BORBENHEIMU.

VYDAL

MAX DVOŘÁK.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1896.

PŘEDLOŽENO DNE 26. LEDNA 1894.

Předmluva.

V knížecí Lobkovické knihovně v Roudnici je mnoho knih, jež jsou vázány úplně stejně v bílé kůži, na hřbetě jsou ozdobeny třemi zlatými rosetkami a na desce znakem, kolem něhož se vine nápis: Matthias Borbonius a Borbenheim, Collinensis. Jsou to knihy, jež byly kdysi majetkem slavného lékaře a básníka Borbonia z Borbenheimu. Když bylo r. 1621 Borboniovi pro účastenství na povstání jmění zabaveno, byla mu též knihovna vzata a přes vše suplikování se mu více nevydala. Po odchodu Borboniově do ciziny dostala se knihovna Borboniova nejspíše koupí do Lobkovické knihovny, a s ní byly též rukopisy Borboniovy do Roudnice odevzdány. Jsou to dva rukopisy záznamů lékařských, opisy několika listů z korrespondence Borboniovy a dva denníky jeho. Jeden denník má název »Iter Helveticum« a líčí studijní cestu, kterou podnikl roku 1596 Borbonius se svými žáky Janem z Vartenberka a Zikmundem Praksickým ze Zástřizle do Basileje, jednak za vzděláním žáků, jednak, aby se sám zdokonalil v lékařství a doktoratu v Basileji dosáhl, a dále osudy Borboniovy v době nejbližší po návratu ze Švýcar. Rukopis má 592 stran (in 8°); na straně 1.—248. líčí Borbonius cestu do Basileje, tamní pobyt, návrat v květnu 1597 a osudy své do konce r. 1598, str. 248.—510. je prázdná, na str. 511.—514. jsou zaznamenána jména některých známých a příznivců Borboniových, str. 514.—571. prázdná, na str. 572.—574. je výčet cen různých léků, str. 574.—577. prázdná, str. 578. až 587. obsahují jména žáků Borboniových a krátké vylíčení jeho života až do r. 1596, str. 587.—592. prázdná.

Druhý denník líčí osudy Borboniovy roku 1622. Toho roku byl Borbonius ještě vězněn pro účastenství na povstání a to až do 3. června, potom byv propuštěn zůstal v Praze do 6. července a odebral se na Teplici. Denník povstal tím, že Borbonius vpisoval zprávy a poznámky své do kalendáře, jejž pod názvem: »Nový a starý kalendář hospodářský a kancelářský« vydal Simeon Partlicius ze Špicberku. (Tiskem Daniela Karla z Karlsperku.) Kalendář má s několika přivázanými listy 133 str., a sice obsahuje str. 1.—7. zápisky Borboniovy, str. 7.—12. titulní list a úvod do kalendáře, str. 13.—116. kalendář a zápisky, str. 117.—129. tištěné zprávy kalendářní a str. 130.—133. zápisky Borboniovy.

Oba denníky Borboniovy obsahují mnoho zpráv a podrobností, jimiž vyniká ráz doby jeho dosti jasné v konstatování fakt, však dosti temné ještě, pokud se týče znalosti naší rozvoje těchto fakt. Jeden denník je psán v rozkvětu doby Rudolfovy na sklonku mládí Borboniova, druhý v r. 1622 v době persekuce české, na počátku stáří Borboniova. Oba denníky jsou produktem dvou zcela různých dob a souvislosť jich, cena mnohých záznamů zjasní se teprve znalostí osudů Borboniových v době, jež oba denníky dělí. Proto předeslal jsem za úvod a zároveň vysvětlení k denníkům obšírnější životopis Borboniův.

Mohla by nastati otázka, jakou důležitosť pro veřejnosť mají Borboniovy denníky. Zmínil jsem se již o tom, že je v dennících mnoho zpráv týkajících se konce 17. a počátku 18. stol., a zprávy ty jsou tím cennější, že je psal Borbonius, jak všude patrno, zcela upřímně, však důležitosť biografií a memoirů nespočívá jen v tom, že se jimi zjistí řada podrobností týkajících se osoby jednotlivcovy neb okolních poměrů, nýbrž též a to mnohem více, *že* nám osvětlují vztah, v němž stál jednotlivec k poměrům, v nichž žil. Poměry hospodářské, socialní, politické a t. d. působí na individuum, a individuum naopak má vliv větší nebo menší na poměry celkové. Ze vzájemného tohoto působení vytváří se zvolna historie; a kdo zkoumá dějiny nějaké doby, *musí* se hlavně stále a stále ptáti po vlivu, jejž měly poměry celkové na jednotlivce a naopak. Pro poměry bratrské intelligence české, běh studijí Bratří, styky s Německem a Švýcarskem je v dennících hojný material.

V upravení rukopisu řídil jsem se předepsanými pravidly. Denníky byly transskribovány, jen vlastní jména nezměněna. V prvém denníku svém psal Borbonius sám nad stránky jména měsíců, do nichž popisované události spadaly; přidána tedy jen léta příslušná a obsah. V druhém denníku nadepsán obsah a data otevřených stránek.

Dvě doby druží se v dennících — doba života, v němž možno *již sledovati* zárodky blížícího se převratu, a doba převratu, na němž se počíná tvořit nový, jiný život. Z pramenů slavené doby Rudolfovy bylo posud *málo* vydáno. A z časů nejbližších po r. 1621 nebude nikdy dosti vydáno, neboť časy ty daly ráz potomním stoletím.

Budiž mi dovoleno vysloviti díky Jeho Jasnosti knížeti *Moricovi z Lobkovic* za svolení k uveřejnění rukopisů, slavné České Akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnosť a umění za jich publikování, pánům prof. dru. *J. Emlerovi* a dru. *V. J. Nováčkovi* za revisi textu a panu dru. *A. Navrátilovi* za přispění v práci.

V Roudnici, 19. srpna 1896.

Max Dvořák.

I.

O životě dra. Matiáše Borbonia z Borbenheimu.*)

Borbonius podává nám ve svých denních dosti obšírné zprávy o svém životě. Přidáme-li k tomu vše, co víme odjinud o slavném lékaři, máme dosti jasný a zřetelný obraz netoliko jeho osudů, nýbrž i jeho rozvoje duševního, jenž nás proto zajímá, poněvadž je odleskem duševního života celé třídy Borboniových současníků. Máme na mysli třídu lidí, kteří sice žádným epochálním činem do velké doby své nezasáhli, ale přece mají důležitost pro historii, neboť na jich nazírání a duševním životě budují nadanější či lépe řečeno odhodlanější hlavy své politické činy. Třída ta je stavivem historické budovy, jehož nemohli stavitelé voliti libovolně, nýbrž s nímž bylo jim počítati jako s danou veličinou. Stavivo vysvětluje, proč povstala budova v hlavních obrysech v té podobě, jakou právě má, a umožňuje úsudek jak o partiích, jež se nám nezachovaly, tak i o konečných intencích stavitelů. Mimo to byl Borbonius českým bratrem, a jeho názory, jeho duševní rozvoj, aspoň pokud je ve spojení s politickými událostmi, zachycuje jistě v mnohém názory a duševní processy většiny českých bratrů odchovaných dobou Rudolfovou a Matiášovou, kteří tvoří základní kvádry v budově českého povstání z r. 1618. Shrneme-li stránku společenskou a náboženskou, můžeme pohlížeti na Borbonia jako na representanta bratrských měšťanů z prvých let 17. století. A tím je vytknut jeho význam pro souvěké události.

Matiáš Borbonius z Borbenheimu narodil se r. 1566 v druhé polovici srpna v Kolínci. Otec jeho jmenoval se Štěpán Burda, byl měšťanem v Ko-

*) K životopisu použity hlavně tyto prameny a pojednání: Zápisky Borboniovy, »Iter Helveticum« z roku 1596—1599. (Rukopis Roudnické knih. sub sign. VI. Fg. 45.), Zápisky Borboniovy z r. 1622 (Rukopis Roudn. knih. sub sign. VII. Af. 10.), Prosebné listy k císaři Ferdinandovi II. (Roudnický archiv A. 66. a sbírka dra. Schebka), Korrespondence Borboniova, (Rukopis Roudn. knih. sub sign. VI. Eb. 29.), Historie Pavla Skály ze Zhoře; Historia pers., Martinius: Důvody; Obrana; Karolides: Epithal., Pescheck: Exul., Bílek: Hist. konf., Dvorský: Paměti o školách českých, Dvorský: Matiaš Borbonius z Borbenheimu (Č. Č. M. 1891.), Rybička: Dodatky a opravy k biografiím starších spisov. česk. (Č. Č. M. 1889).

línci a nejspíše též českým bratrem. Matka Borboniova Kateřina pocházela z Kasejovic u Kolínce. V mládí vyučoval Borbonia jakýsi Jan Piscenus, později Jan Celestin a Jan Kateřinka, rodák Klatovský. Když mu bylo 10 let, byl poslán do Sušice, kde byl půl roku jeho učitelem mistr Jan Bystřický. Potom vrátil se opět domů a zdržel se doma též půl roku. Roku 1577 byl Borbonius dán na školy do Klatov. Rektorem tamní školy byl Francouz, který se naučil česky a školu — podle zprávy Borboniovy — velmi dobře řídil. Po jeho odchodu převzal rektorat mistr Pavel Kubinius. Mimo Kubinia měl Borbonius v Klatovech ještě dva učitele, totiž Klaudia Skutia a po něm Jiřího Tachovského. V Klatovech dostal Borbonius prvý záchvat zimnice, která jej později tak často trápívala. Po třech letech odešel Borbonius z Klatov do Loun, kde zůstal půl roku, vzdělávaje se u učitelů mistra Jana Rosacia a Matiáše Svidnického. Na jaře roku 1581 opustil Louny a vydal se do Prahy. O prvém jeho pobytu v Praze nevíme více, než že chodil do dvou škol; nejprve k Janu Standerovi do školy u sv. Štěpána, později do školy u sv. Michala a k učitelovi Adamu Rosaciovi, bratru Rosacia Lounského. Oba Rosaciové *) psali latinské básně, a jich příkladem byl nejspíše Borbonius pohnut pokoušeti se též v latinské poesii.

Po nějaké době nepohodl se Borbonius nějak s Rosaciem a odešel ke konci r. 1582 do Rakovníka, kde se připojil k učitelovi Janu Mendicillovi Žateckému. Po půl létě vypukl mor, a Borbonius se vrátil do domova. Doma zdržel se půl roku a docházel v době té k učiteli Janu Viktorinovi Žlutickému. Roku 1584 odcestoval do Kolína, kde se stal žákem Samuela Georgilla Klatovského.**) Na sklonku roku 1584 opustil Borbonius Kolín a odebral se do Chrudimi, kde pobyl půl léta, jsa žákem Felixa Německobrodského.

Tím bylo skončeno průpravné vzdělání Borboniovo. Nejspíše se již v této době rozhodl státi se lékařem, neměl však dosti peněz k dalším studiím. Nedostatek peněz provázel celé mládí Borboniovo, a tím si vysvětlíme snadno, proč přikládal později vždy peněžní otázce takovou důležitost. Nezapomínal ani v dobách největšího rozechvění zaznamenati každý krejcar, jejž vydal nebo přijal. Nebyla to asi nemírná touha po zbohatnutí, jak by se časem zdálo, nýbrž jen výsledek trpkých zkušeností z dob mládí v bídě ztráveného.

Borbonius počal se ohlížeti po povolání, jež by ho uživilo. Roku 1585 odešel do Velkého Meziříčí na Moravu a připravoval se tam půl třetího léta k učitelství pod mistrem Janem Ursinem. Potom se stal Ursinovým »kollegou« a byl jím půl druhého léta. Počátkem r. 1591 nastal obrat v Borboniově

*) Jan Rosacius Sušický stal se r. 1574 mistrem svobodných umění na universitě pražské. Rektoroval na škole kutnohorské, ale brzo byl povolán do Loun, kde zůstal čtyři léta. Roku 1580 stal se prof. university pražské. Psal latinské básně. Tiskem vydal báseň »Querelae ecclesiae afflictae ad Christum« (Praha 1576). Adam Rosacius z Karlsperka, mistr svobodných umění, byl nejdříve učitelem, r. 1589 přijat do kolleje Karlovy. Učil klassickým jazykům, mathematice a hvězdářství. Psal latinské básně příležitostné.

**) Samuel Georgillus, Klatovan, studoval v Praze, roku 1588 stal se bakalářem, byl učitelem na různých místech. Vydal učební knihu pro děti počínající do škol choditi pod názvem: Život dětinský. (Viz Jireček Ruk.)

životě tím, že obdržel nabídku, by se stal vychovatelem mladého Jana z Vartenberka. Borbonius nabídku ihned přijal. Měl cestovati se svým žákem k různým učitelům, a tím byla i jemu samému dána možnost pokračovati ve studiích. Nejdříve vydal se Borbonius se svým žákem do Znojma. Tam zdrželi se půl druhého léta, v kteréž době se Borbonius vzdělával u doktora Jana Pomaria z Peškova. *) Dalším cílem jich cesty byla Jihlava. Ubytovali se v domě vdovy Liedeliany z Liedlova a stravovali se u Jana Hincona, veřejného notáře, zároveň se Zdeňkem z Valdštejna, Pavlem Volkardem a bratrem jeho Veichardem z Auerspergu, s Jindřichem Zahrádeckým, se Zikmundem Praksickým ze Zastřizle a s Adamem Ropoliem z Rieffenberga, praeceptorem předešlých. Z těchto spolustolovníků vyučoval Borbonius mimo svého žáka ještě Zdeňka z Valdštejna, Jindřicha Zahrádeckého a Zikmunda Praksického ze Zastřizle. Roku 1594 opustili všichni spolustolovníci Jihlavu a vydali se do Břehu ve Slezsku. Tam se opět společně stravovali u Josiaše Rotermelia, císařského berního, v domě u černého orla. Roku 1595 odešel Borbonius se žákem v domov jeho. totiž do Napajedel. Bylo ustanoveno, že podniknou společně studijní cestu do Basileje. Borbonius zamýšlel tam dokončiti lékařská studia a dosíci doktoratu. K velké cestě bylo třeba rozsáhlých příprav, pro něž bylo nutno cestu na půl roku odložiti.

Do této doby spadá událost pro Borbonia velmi důležitá, totiž vytištění jeho básní »Caesares« Již roku 1591 vydal Borbonius v Praze dvě latinské básně příležitostné.**) Zmínili jsme se již o tom, že nejspíše vlivem bratří Rosaciů probudila se v Borboniovi náklonnost k latinské poesii. V tehdejší době nebyla poesie v Čechách tím, čím je v svém květu, totiž prostředkem, jímž básník důrazně krásnou formou své myšlénky a city do duší lidských vkládá, nýbrž byla spíše hračkou a sportem učených pánů a věcí mody a luxu, nebo prostředkem, jímž si chtěl získati veršovec přízeň pánů svých, po případě odměny a uznání od samého krále. Borbonius nebyl genialním duchem, by se vymanil z doby své, nýbrž díval se na poesii úplně zrakem svých současníků. Básnění bylo mu prostředkem, jímž vynikne a dojde pochvaly i odměny. Básně latinské cenily se daleko výše nad básně české, není tedy divu, že psal Borbonius latinsky.

Caesares skládají se z řady básní líčících a oslavujících vlády římských císařů. Počínají Augustem a pokračují nepřetržitě až do Rudolfa II. Na počátku je báseň, v níž věnuje Borbonius celou sbírku Rudolfovi, a doporučovací básně Martina ze Sokolova, Jana Richarda ze Sedunína, Jeronýma

*) Pomarius byl vychovatelem pánů z Lipé.

**) 1. Carmen gratulatorium ad Andream Posthumium Pragenum, dum sacris Vittebergae anno 1591, Maji 13. initiaretur. Matthias Borbonius, collega docentium scholae Mezericensis gratulatur. Pragae. Excudebat Joannes Schuman, a. D. 1591. 4°. 2. Epicedion in mortem Matthiae Posthumii Thaboreni, decani et pastoris ecclesiae Dei apud Mezericenses ad Oslavam in Moravia fidelissimi, qui obiit 16. Aug. 1591. Ad prudentissimum eiusdem oppidi senatum, dominum primatem Jacobum Sophrona Guttenbergenum, dn. Andream Fabricium, notarium, dn. Lazarum et dn. Paulum Gelenium, ceterosque viros consulares, rei literariae fautores eximios. Pragae. Excudebat Joannes Schuman 1591. 4°.

*

Arconata, Petra z Elbinku, jenž klade Borbonia po bok Ovidiovi, a Bedřicha Kosmana, který mu předpovídá nesmrtelnou slávu. Úplný název básně zní: »Caesares monarchiae Romanae, orbis dominae, Lati, Byzanti, Graeci, Germani, quatuordecim tessara decadibus distincti e metro elegiaco iuxta fidem historicam conscripti.« [Lipsiae, impensis Andreae Volckii, bibliopolae Vratislaviensis; 1595.] Báseň působila sensaci mezi humanisty a zjednala Borboniovi mnoho vynikajících známých, j. na př. Jana Campana, Pavla z Jizbice a Karla Karolidesa. O poetické ceně básní nesnadno mluviti. Podobají se ve všem básním ostatních humanistů, a rozbor jich vedl by k rozboru veškeré latinské poesie souvěké.

Koncem roku 1595 byly přípravy k cestě do Basileje skončeny. Bylo umluveno, že přijme Borbonius ještě jednoho žáka, totiž Zikmunda Praksického ze Zastřizle, a že se v lednu vydá s oběma žáky na cestu.

Dne 17. února opustil Borbonius s žáky svými Napajedla. Cestovali přes Brno, Litomyšl, Pardubice, Kolín a 3. března dorazili do Prahy. V Praze rozloučil se Borbonius s bratrem Václavem a některými známými jako na př. s Václavem Budovcem, Šimonem Skálou Klatovským, Vintířem z Vlkovic a j. Mimo to přiměl jej k zastávce v Praze úmysl předložiti císaři »Caesares« s věnováním a prosbou, by mu bylo uděleno šlechtictví. 6. března odevzdal Borbonius císaři básně s prosebným listem, v němž výslovně žádá, aby byl erbem a šlechtictvím odměněn. *) Pro lepší posilu své žádosti rozdal několik exemplářů básní osobám císaři na blízku bývajícím. Prosba Borboniova byla splněna a 27. března 1596 byl mu císařským majestatem udělen erb **) a titul z Borbenheimu. Borbonius opustil již 7 března se svými žáky Prahu, byv nejspíše již předem o výsledku prosebného listu ujištěn. Cesta ubíhala rychle, neboť již 12. března nalézáme Borbonia s žáky v Amberku, kdež se zdrželi 6 dní, účastníce se slavností, jež se dály na počest narozenin kurfirsta Fridricha IV. Borbonius se za této příležitosti seznámil s doktorem Rittershusiem.

Z Amberku obrátili se cestovatelé na Norimberk. Cestovali ve větší společnosti a krátili si cestu rozpravami a učenými disputacemi, jež Borbonius bedlivě ve svém denníku zapisoval. 20. března přišli do Norimberka, kde Borbonius uzavřel přátelství s Konstanciem Fabriciem. Z Norimberka vedla je cesta dále přes Marbach do Heidelberka. Nastaly zlé dni pro Borbonia, neboť jej zachvátila opět zimnice, jež jej již v mládí trápívala. Přes to pokračovalo se v cestě.

---

*) »— ut porro hoc quidquid est, Majestas Vestra Caesarea solita sua benignitate suscipiat et amplectatur, mihique in compensationem aliquam meorum studiorum infra posita insignia cum inserto articulo feudi, absque taxa tamen solutione, largiri dignetur.«

**) Erb Borboniův popisuje se takto: »štít s hůry dolů rozpoltěný, jehož pravá polovice štrychem černým na příč jest rozdělena, v jejíž horní černé a dolní žluté části dvojnásobná lilie, v levé pak polovici červené tré bílých růží, jedna nad druhou postavených, se spatřuje. Nad štítem leží kolčí helm s točenicí, z níž fafrnochy po pravé straně červené a bílé, po levé pak zlaté a černé dolů visí; nad tím vynikají dvě křídla orličí proti sobě postavená, pravé zlaté, dvěma liliemi černými, levé červené, třemi růžemi bílými obložené.« (Č. Č. M. 1889.) Borbonius si dal tento erb vtlačiti do desk všech svých knih.

24. března překročili cestovatelé Nekar a 2. dubna podvečer po obtížné a unavující cestě vstoupili do Heidelberka. Tam dostoupila nemoc Borboniova vrcholu. A odtud se stav jeho lepšil, tak že cestovatelé opět rychleji cestovali a 8. dubna k cíli svému, do Basileje, dospěli.

Především bylo třeba postarati se o byt a o stravu. Byt byl nalezen v hostinci »zum Storch«, a co se obědů týče, bývalo zvykem, že se posluchači universitní stravovali u některého ze svých professorů; získal tedy Borbonius pro sebe a své žáky místa u stolu professora Jakuba Grynaea,*) jehož manželce ihned 400 tolarů za stravu zaplatil.

20. dubna byl Borbonius zároveň se svými žáky immatrikulován na universitě Basilejské. Rektorem university byl tehdáž doktor lékařství Felix Platerus.**)

Borboniovi a žákům jeho nastala doba pilné práce. Navštěvovali přednášky, chodili na botanické výlety s doktorem Banhinem, cvičili se v řečnění, ba i hudbě se od nějakého hudebníka Basilejského učili. O tom, jaké přednášky navštěvovali chovanci Borboniovi, podávají bližší zprávu jeho zápisky.

Borbonius stále postonával. Zimnice se vracela a mimo to byl trápen mladý lékař těžkomyslností, proti níž hledal všemožně pomoci. Možná, že i hudbě se proto hlavně učil, domnívaje se, že v ní dojde rozveselení. Se žáky neměl Borbonius mnoho radostí. Tak na př. pozval je 25. dubna kdos k vycházce. Borbonius byl churav a nemohl žáků svých provázeti. Vyslal je tedy, ač asi s těžkým srdcem, bez dohledu. Následkem ovšem bylo, že použili mladí páni vzácné volnosti a vrátili se opilí. A když jim Borbonius vyčítal jejich nestřídmost, odpověděl Zikmund rozhněvaně: »Dominus pater meus te mihi praefecit ut praeceptorem, non ut carnificem.« Jindy činí opět Borbonius tuto poznámku o svém žáku: »Zastřizelius iuravit duobus ad coelum digitis sublatis, se si virgis caedetur, nihil discere velle. Summendae autem pro merito ex illo erant poenae, quia nec quidem duas lineas ex raetoricis in spatio duarum horarum memoriae mandavit.« Jednou se Borbonius dokonce dověděl, že si žáci jeho doma listem stěžovali na něho. K tomu všemu počal Vartenberk churavěti, což působilo Borboniovi mnoho starostí.

V této smutné době byl Borbonius velmi zaměstnán. Obíral se svými žáky i vlastním studiem a přípravou ku zkouškám, zasílal hojně listů do Čech a spisoval své these »de febre tertiana«. Z osob, jimž Borbonius v době té dopisoval, připomínáme: Karla ze Žerotína, Šimona Grynaea v Brně, Václava Lavinia, lékaře v Praze, Šimona Skálu Klatovského, Matiáše Plorantia, Daniele Adama z Veleslavína, Václava Budovce z Budova, Jeronýma Arconata, Viléma z Lovče, Theodora z Ottersfeldu, Zdeňka z Valdštejna, Jana Paludia v Ženevě a j.

V červnu dokončil Borbonius své these »de febre tertiana« a 28. t. m. odevzdal je doktoru Stupanovi k prohlédnutí a opravě. Na počátku července

*) Byl to týž Grynaeus, který byl učitelem Karla ze Žerotína a velký vliv na něho měl. (Bližší viz: Chlumecký: Karl von Zierotin.)

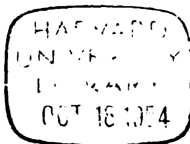
**) Po Platerovi stal se rektorem Jakub Grynaeus, hostitel Borboniův.

HISTORICKÝ ARCHIV
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.
ČÍSLO 9.

DVA DENNÍKY
DRA. MATIÁŠE BORBONIA
Z BORBENHEIMU.

VYDAL

MAX DVOŘÁK.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1896.

slovy: »Poněvadž vidím, že jest v tom vůle Boží, abych se vám za manželku dostala, já vám manželství připovídám.« Snoubenci vyměnili si prsteny, a den sňatku byl ustanoven na 9. února Jak asi žil v té době Borbonius, seznáme nejlépe z jeho poznámky ze dne 24. listopadu: »Vivimus ut solitum amantibus.«

Před sňatkem bylo ještě třeba upraviti záležitosti na Moravě. Proto rozloučil se Borbonius s těžkým srdcem s nevěstou a vydal se z Litoměřic 27. listopadu přes Prahu, Čáslav, Německý Brod, Brno do Napajedel Netušil, jaké sklamání jej čeká. Krátkou dobu po příchodu do Napajedel došla ho zpráva, že se Kateřina jinak rozmyslila a že vrací svému snoubenci volnost. Dary, které od něho obdržela, odevzdala již Eliášovi Čtyrkolskému, příteli Borboniovu. Borbonius nechtěl zlé zprávě uvěřiti a proto vydal se hned — ještě v zimě — na cestu do Litoměřic. V Litoměřicích přesvědčil se Borbornius o nevěrnosti své nevěsty. Chtěl ji navštíviti, však bylo mu zakázáno vstupovati do domu, v němž Kateřina bydlila.

Vylíčením tohoto sklamání končí Borbonius své zápisky.

Po nějaké době vrátil se na Moravu k svému žáku. Pozbyl úplně chuti k cestě do Italie. V době zasnoubení odřekl se všech plánů do budoucnosti a neměl již sil, by se k nim znova vrátil. Toužil jen po klidném životě. Nějaký čas zdržoval se na Moravě, potom obrátil se do Čech, Borbonius stal se physikusem v Mladé Boleslavi a 26 února roku 1601 oženil se s Annou, dcerou Verony Hytychové, měštky boleslavské, s níž obdržel hojného věna.*) Borbonius měl již z předešlých let mnoho vynikajících známých. Měl v různých dobách mnoho žáků (uvádí ve svých zápiscích jménem tyto: Maxmiliana a Gundakera z Lichtenštejna, Jana a Ladislava a Praga, tři bratry z Puchenheimu, tři bratry ze Sonnenbergu a Holobrunu, pána ze Zinzendorfu, Rudolfa ze Šlejnic, Viléma z Řičan, Zdeňka a Bartoloměje z Valdštejna, pána z Hardeku, dva pány z Presingu, Veicharda a Pavla Volkarda z Auersperku, Karla ze Žerotína**), Jindřicha ze Zahrádky, Bukůvku z Bukůvky, Adama Hodějovského a j.). Jimi dosáhl doporučení do různých rodin šlechtických. Brzo měl Borbonius mnoho patientů a jmění jeho se množilo. 13. května 1601 zaslal prosebný list do komory české, aby rejtarové, kterýchž pět set pod správou M. hr. z Turnu a J. Trčky v příčině mustrování v městě Boleslavi Mladé za některý týden zůstávati mělo, do domu a dvorce jeho (skrze foryra hospody jim rozpisujícího) ubytováni nebyli, poněvadž »v kraji Boleslavském osobám stavu panského, rytířského i městského v nemocech a nedostatcích zdraví jich začasté propůjčovati se musí«.***) Nejspíše již v Boleslavi seznámil se Borbonius s paní Marií Magdalenou Trčkovou,†) která jej později tak často přímluvami podporovala. V době té byl též lékařem pana Hynka s Valdštejna na Dobrovici.

---

*) Jiří Karolides z Karlsperka oslavil sňatek Borboniův básní.

**) syna Kašpara Melichara ze Žerotína.

***) Č. Č. M. 1891. 82.

†) Maria Magdalena Trčková, dcera Ladislava z Lobkovic a Magdaleny hrab. Salmové, manželka Jana Rudolfa Trčky z Lipé, matka Adama hraběte Trčky. Paní duchaplná, jež vždy v okolí svém i v širších kruzích zaujímala vynikající postavení.

Ostatně jsou zprávy o Borboniovi od r. 1600 až téměř do r. 1618 velmi skrovné. Tchyně Borboniova, paní Hytychová, postoupila r. 1600 správcům bratrským půlčtvrté kopy záhonů k užívání. Však mandátem Rudolfa II. ze dne 22. července 1602 zapověděly se Bratřím veškeré náboženské schůze, sbory jejich byly zavřeny a koly zaraženy. I v Mladé Boleslavi byl jim dům se vším příslušenstvím odňat, a správcové duchovní byli vypověděni.*) Tu počal Borbonius požadovati při královské české kanceláři, by mu bylo vráceno pole, jež tchyně jeho postoupila Bratřím. Však všecko přes rok trvající suplikování při kanceláři české zůstávalo bez výsledku. Proto obrátil se Borbonius 26. července 1604 přímo k Rudolfovi II. a zadal prosebný list, v němž se odvolával na majestát před sedmi lety mu darovaný a na přípověď, že všelikých dobrodiní až i manství účasten býti může, a prosil zároveň, aby zápis na takové pole od tchyně jeho učiněný k přetržení přijíti a jiný jemu a manželce jakožto pravé dědičce a nápadnici k téže roli učiněn a na ně, oba manžely, přiveden býti mohl. Císař odevzdal žádost české komoře k vyřízení a ta ji zaslala opět do Boleslavi Bohuslavu Jáchimovi Hasištejnskému z Lobkovic, aby o ní podal dobrozdání. Bohuslav z Lobkovic bral užitek ze všech polností, jež kdysi Bratřím náležely. Proto asi dopadlo jeho dobrozdání tak nepříznivě pro Borbonia. List, jejž 4. září 1604 české komoře zaslal, obsahoval tuto zprávu o Borboniovi: »V pravdě já se tomu divím, že ten pikartský člověk doktor Borbonius smí se pokoušeti J. M. C. o to následovati, kterýž jest prvé v kanceláři J. M. C. české také to vyhledával, ale jemu za odpověď dáno bylo, že J. M. C. ráčil ty věci náležitě od té neřádné pikartské sekty, jakožto dům a což k tomu náleží, slušně odníti. A poněvadž on též té pikartské sekty jest, J. M. C. neráčí jemu povinen býti od toho co zase z milosti dáti, co jest ona nebožka (Hytychová) za živobytu svého s vůlí dcery své, dotčeného doktora Borbonia ženy, pryč dala, tehdy již žádného práva a spravedlnosti k tomu víceji nemají; neb proč jest týž doktor toho při týchž Bratřích, dokud jsou ještě ven z Boleslavě vypovědíni nebyli, aby mu zase touže roli anebo ženě jeho navrátili, nevyhledával; a kdyby podnes tíž správcové bratrští toho v držení byli a tu zůstávali, on by týž doktor o tu roli dokonce nestál, neb sice svých rolí mimo ten kus větší dostatek má. A poněvadž jest on Borbonius, dokud jsou toho Bratří v držení byli, bez též role býti mohl, proč by nyní ještě také bez ní býti nemohl? Co jednou na J. M. C. tu při městě Mladé Boleslavi na pikartské sektě a pro jich neřádné činy připadlo, o tom nesmýšlím, kdyby J. M. C. ráčil o tom řádně a náležitě zpraven býti, aby J. M. C. ráčil míti túž věc zase sektářům navrátiti. Když pak ten doktor dokládá, že J. M. C. ráčil jemu za dobrodiní jeho nějaký majetek dáti: i rád bych ta dobrodiní viděl, kteráž jest týž doktor J. M. C. prokázal, a spíše o tom držím, že jest týž nějaký majestát mohl sobě, s odpuštěním, svým klamem vyjednati. Též také dokládá, že za užívání Bratří z toho kusu role šos a poplatek městský platil a posavad platí: já se tomu divím, že on smí tak podvodně o tom zprávu činiti, nebo

*) Č. Č. M. 1891. 82.

co jsou kolivěk Bratří buď jakýmkoliv vymyšleným způsobem dostali, na to jsou obdarování měli, že nebyli žádných platův a berní povinni z toho dávati; pak aby on měl z toho, což jeho nikda nebylo a ještě není, městský šos a plat dávati, v tom on V. M. a Vás křivě a falešně zpravuje, a jaký to rozum, co by mé nebylo, ani což bych neužíval, abych měl z toho jinému plat dávati...« *)

Borbonius neobmezil nijak působnost na Mladou Boleslav. Podnikal cesty ku svým nemocným i do vzdálených míst a získával vždy více známostí. Zdá se, že i do Prahy často docházel; kdy se tam trvale usadil, nevíme; nejspíše ještě kolem r. 1610. Roku 1609—1610 účastnil se Borbonius porad o zvelebení university. Tak byl na př. při poradě přátel university, když se jednalo o prodej vsí ke kollejím patřících. **) Později odhodlal se přijati lékařskou professuru, ale není jisto, došlo-li k tomu Další zprávu o Borboniovi máme z roku 1611, z doby vpádu Passovských, (7. února žádal dr. Borbonius o dovolení, aby některé věci v kolleji Veliké aneb v obecném fisku směl složiti pro větší bezpečnost místa před nepřátely.) Roku 1612 koupil sobě a manželce své Anně v Praze dům na Koňském trhu zvaný u Tůnských se vším k němu od starodávna příslušenstvím od Kateřiny Tunské z Kapřštejna a Evy Vidovlovy z Lanstýně za 5100 kop grošů míšenských; i zavdal 3100 kop míš., ostatní 2000 splácel každoročně po 500 kopách.***) Přihlášení o to v radě stalo se dne 2. dubna r. 1612. Mimo to měl Borbonius mnoho tisíc kop míšenských na jistinách v městech Pražských i venkovských, jako na př. v Mělníce, Ml. Boleslavi, Klatovech, Kadani, Mostě a j.†)

Brzo po příchodu svém do Prahy byl Borbonius jmenován zemským doktorem. Později stal se členem obecní rady Novoměstské a defensorem akademie a konsistoře dolní, jímž byl od r. 1610 až do r. 1616. S mnohými členy akademie žil v důvěrném přátelství, jako na př. s J. Bystřickým, Campanem, Trojanem, Huberem z Rysenpachu, M. Bacháčkem z Nauměřic, jejž r. 1612 léčil zároveň s Bergerem až do jeho smrti. Roku 1612 léčil Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku. Brzo potom počal léčiti knížete z Lichtenštejna z podagry. Roku 1615 byl svěřen péči Borboniově nejmenovaný šlechtic, jenž trpěl venerickou nemocí. Borbonius dotazoval se v příčině jeho Padovských a Montepelierských lékařů, s nimiž tím přišel v čilou korrespondenci. Nemoc šlechticova vlekla se asi dlouho, neboť ještě r. 1627 podává Borbonius o ní zprávu Vilému Rechspergrovi, dvornímu lékaři ve Vídni, a v jiném listě omlouvá se Michnovi z Vacínova, že prozradil nemoc cizímu lékaři, a ospravedlňuje se tím, že nikoho jménem nejmenoval a kdyby byl i nemocného prozradil, že lékaři vždy mlčí. Zdá se, že nemocným, o nějž se jedná, byl Michna sám. Ze současné korrespondence Borboniovy zachovaly se též,

*) Č. Č. M. 1891. 82.
**) Č. Č. M. 1817. 513., 517.
***) Č. Č. M. 1891. 83.
†) Č. Č. M. 1889. 478.

mimo jiné, některé listy pojednávající o léčení Polyxeny z Lobkovic, manželky nejvyššího kancléře Zdeňka z Lobkovic.

1. Opis listu dat. v Karlových Varech 16. června 1615., v němž Michal Reindenius, lékař karlovarský, odpovídá pražským lékařům a radí, by manželku nejvyššího kancléře poslali do Karlových Varů.

2. Opis listu dat. v Karlových Varech 29. června 1615, v němž podává Borbonius nejvyššímu kancléři zprávu o léčení manželky jeho Polyxeny.

3. Opis listu dat. v Karlových Varech 1. července 1615: Borbonius podává pražským lékařům zprávu o tom, jak účinkuje Karlovarská voda na manželku nejvyššího kancléře.

4. Opis listu dat. v Praze 3. července 1615: Octavianus Resoratus z Frejperku dává Borboniovi jménem pražských lékařů některé rady v příčině léčení manželky nejvyššího kancléře a projevuje radost nad příznivým průběhem nemoci.

5. Opis listu dat. v Praze 3. července 1615: Nejvyšší kancléř Zd. z Lobkovic děkuje Borboniovi za dobrou zprávu o uzdravování manželky a prosí jej, aby byl dále o její úplné pozdravení pečliv.

6. Opis listu, dat. v Chebu, 9. července 1615: Opětná zpráva Borboniova o léčení manželky nejvyššího kancléře. (Léčení Polyxeny bylo přerušeno odjezdem jejím z Karlových Varů; zdá se, že se její stav zhoršil, a že přičítala vinu karlovarské vodě.) Po odjezdu Polyxeny z Lobkovic opustil Borbonius Karlovy Vary a odebral se do Chebu, kde zkoumal nějaký čas podstatu léčivých pramenů v tamním okolí. Potom se opět vrátil do Prahy.

Všecky tyto zprávy jsou jen úryvkem z obrazu klidného života a oblažujícího, rostoucího blahobytu. Již nebojoval s bídou, nýbrž naopak bohatnul a jméno jeho bylo známo téměř po celých Čechách. Dostalo se mu i toho, po čem toužil na sklonku svého mládí. Po denní práci vítala jej domácnost ve vlastním domě, kde měl po ruce knihovnu a vlastní lékárnu.

Z Borboniovy produkce literární za dob pobytu pražského zachovaly se dva lékařské rukopisy, z nichž jeden obsahuje základy lékařství pod názvem: Theoria medica,*) a druhý je sbírkou receptů pod názvem: Liber medicinalis.**) Jako před lety v Basileji, účastnil se Borbonius i v této době náboženské polemiky. Roku 1615 vydal V. Vrbenský konfessí českou***) na otázky rozebranou. Borbonius obdržel výtisk a zkomentoval i titul i prefací ostrými poznámkami, jež do textu vepsal. Exemplář takto »opravený« donesl kn. Jan Cyrillus do konsistoře. Vrbenský dověděl se brzo o tom a odpověděl již za týden Borboniovi tištěným traktatem. Roku 1618 opravil a vydal

*) Rukopis Roudnické knihovny, sub sign. VI. Ff. 11.

**) Rukopis Roudnické knihovny, sub sign. VI. Ff. 2.

***) »Vrbenský snažil se dokázati, že konfessí česká, o kterou se evangelíci čeští r. 1575, snesli s Bratřími, úplně se shoduje s vyznáním augšpurským, i vyslovil tím mínění rovněž tak od horlivějších evangelíků českých zastávané jako od jednoty potírané.« (Jireček: Rukověť.)

Karel Daniel z Karlsperka, majitel tiskárny na Novém městě Pražském, žaltář J. Vorličného, a k tomuto vydání připsal Borbonius za úvod pěknou latinskou báseň připojiv zároveň český překlad. Netušil ovšem ještě, jakou útěchou bude tento žaltář jemu i jiným v utrpení, jež se blížilo rychlými kroky.

Nastal r. 1618, jenž s převratem všeobecným přinesl převrat života tak mnohých jednotlivců. Pro náš případ naskytá se tu otázka, jak byli pohnuti jednotliví měšťané k účastenství v povstání. Nejde tu o příčiny povstání v celku, při nichž třeba přihlížeti k nejrůznějším komponentám, nýbrž jen o to, v jakém poměru k povstání stáli jednotliví měšťané nekatoličtí, při nichž o boji a priori jen pro nějakou tradicionelní ideu nemůže býti řeči. Nekatoličtí měšťané prvých dvaceti let 17. věku žili v poměrném blahobytu. Zvláště od vydání majestatu jakoby si všichni oddechli, a zdálo se, že jim nastává netušený rozvoj. A právě tento blahobyt vysvětluje možnost vzniknutí myšlénky o odporu proti poměrům, o nichž se domnívají, že se jimi rozkvět zastaví. Celku jde o získaná práva, jednotlivci o blahobyt, jenž je s těmito právy ve spojení. Spojením vědomí síly a blahobytu a bázně o tento blahobyt vznikne latentní posud vzdor a touha po činu, jenž by trvale pojistil vyzískaná práva a majetek. Takových jednotlivců je mnoho. z nich skládá se většina měšťanské společnosti a všichni jsou proniknuti touž náladou vzdoru a odporu. K tomu připojí se jako následný zjev historická tradice a upomínka na minulé úspěchy. Konečně povstane ještě jiný stav, jehož zájmy se s zájmy měšťanů částečně kryjí, nebo po případě též jen několik ctižádostivců, kteří sledují své plány, zmocní se toho, co vane atmosferou, použijí dané nálady a učiní krok, z něhož není více návratu. Účastenství měšťanů v povstání je zaručeno. Jednotlivci připojí se k vůdcům, nikoliv snad proto, že je vůdcové pobídli, nýbrž že vyslovili to, co všemi již dávno zmítalo. Účastenství nekatolických měšťanů v povstání roku 1618 bylo naprostou nutností plynoucí z duševního stavu jednotlivců právě tak, jako duševní stav jednotlivcův byl nutným závěrem předchozích poměrů. Chápeme to jasně, čteme-li oba denníky Borboniovy: Denník z doby rozvoje opposice české a denník z doby pádu a odumírání jejího, z r. 1622.

Zmínili jsme se již o tom, že zasedal Borbonius v širší obecní radě na Novém městě Pražském. Dne 21. května počali stavové jednati s městy Pražskými, žádajíce, by se k nim připojila. Když prvý list, jejž městům zaslali, zůstal úplně bez výsledku, poněvadž jej nejspíše rychtář zadržel, poslali po věrných osobách rytířských nový list nejen samému purkmistru a konšelům svědčící, ale i desíti soudcům, starším obecním a vší obci a zvláště těm, kteří se ku konfessí české patrně a horlivě přiznávali. Proti tomu bylo příštího dne publikováno psaní císařské svědčící Pražanům všech tří měst Pražských, v němž schvaluje císař abstinenci od prvého sjezdu stavů a varuje je, by ani na dále jednání se neúčastnili. Obec se usnesla, že požádá defensory o radu. Téhož dne způsobila velký poplach po městě zpráva, že místodržící rozmnožili zámeckou posádku. Dne 23. května sešli se stavové hlučně v kolleji

Karlově, kdež se ze spisu četlo, co se mělo v kanceláři místodržitelské proti císařskému zákazu sjezdu a obvinění z velezrády promluviti. Mezi tím obesílali rychtářové v městech Pražských měšťany na radnici a předkládali jim listy, v nichž se jménem císařským přísně zapovídalo, by se žádný z obce k stavům nepřipojoval. Mnozí občané prohlašovali zjevně, že poslechnouti nemohou, a žádali od rychtářů a konšelů, by jich k tomu nenutili. Když nechtěli povoliti, rozkázal rychtář staroměstský uzavříti je do zvláštního pokoje na radnici. Mnozí však unikli a pospíšili mezi stavy oznámit, co se děje. I Novoměstští vyslali posly stěžovat si na rychtáře Chrysostoma Šreple, žádajíce stavů za ochranu. Konečně mezi 16. a 17. hodinou na celém orloji, vypravili Jana Paysa, Jindřicha Kozla z Peclinovce a Borbonia z obce mezi stavy a poručili jim, aby stavům dle usnesení purkmistra, rady, desíti soudcův a starších obecních na místě vší obce toto oznámili: »že jmenovaní, rada i obec novoměstská dle psaní jim od defensorů jménem a na místě všech tří stavů podobojí učiněného k tomu povolují a se snášejí, že k týmž stavům přistupují a podle nich i spolu s nimi upřímně a věrně státi chtějí; však s tou znamenitou výminkou, co se JMC. pána a krále nejmilostivějšího dotýče, pokudž by tu co proti JMti býti chtělo, že oni Novoměstští v tom se ohlašují, že proti JMC. nejsou a býti nechtějí, nýbrž při JMti živi a mrtvi do vynaložení života a statkův svých jakožto věrní poddaní zůstávati chtějí.« Toto poselství přičítalo se později Borboniovi za vinu. Jinak se v l. 1618—1620 neúčastnil veřejného života, ale bylo o něm známo, že lne s celou duší k proudu, jenž se obracel proti Ferdinandovi. A to stačilo k jeho záhubě. V sobotu dne 20. února*) r. 1621 obeslal rychtář novoměstský Jan Chrysostom Šreple na radnici tři osoby: Valentina Kochana z Prachové, někdejšího direktora stavu třetího z Nového města, Lukáše Karbana z Volšan, osobu radní, a dra. Borbonia, ze starších obecních, a bez výslechu je vsadil okolo 24. hodiny pod večer do vězení na radnici novoměstskou, kde se lidé pro dluhy neb pro zločiny zavírali. Uvěznění žádali: »aby jim místo ňáké příhodnější bylo vykázáno, poněvadž na ně jakožto lidi poctivé ještě nic scestného provedeno není.« Rychtář zpěčoval se něco o své újmě učiniti, ale poradil se prve s knížetem a po návratu ještě téhož večera okolo druhé hodiny na noc jim vzkázal do vězení: »poněvadž jim při knížeti žádné jiné zvolnosti objednati nemohl, pročež aby na témž místě přestali a sobě v něm dle možnosti a příležitosti jeho pohodlí, jak nejlépe rozumějí, udělali«. K těmto vězňům přibyli ještě: 21. února Tobiáš Štefek z Koloděj, měšťan novoměstský a někdejší direktor, 25. února Eliáš st. Rozín z Javorníka, konšel, Jiřík Řečický, Ondřej Kocour, Šimon Vokáč, osoby radní a měšťané Nového města Pražského, 26. února Joachim Babka a 27. února Jan Kamaryt, jenž byv uvězněn ve svém domě, žádal — podle zprávy Skálovy — aby pro ukrácení tesknosti mohl též mezi svými spolusousedy na rathouze seděti. Později byli do téhož vězení ještě dáni: 1. března Jan Šultys z Felsdorfu a 6. března Švehla, pro-

*) Borbonius píše v denníku, že se to stalo již 5. února; avšak zdá se, že se zmýlil, neboť se toto datum neshoduje s jinými záznamy v jeho denníku.

kurator při hořejších soudech. Dne 6., 7. a 22. května byli vězňové vyslýcháni od Václava z Fliesenbachu a Jana Kapra z Kapřštejna. Borboniovi kladlo se hlavně za vinu, že byl jedním z poslů, kteří ohlásili stavům souhlas Nového města Pražského, že žil v důvěrném styku s direktory a že sepsal: »Gravamina Novae urbis«. Vězňové zpočátku zapírali, ač věděli, že je to marno, později zmocnila se jich resignace. Brzo po výslechu (29. května) pronesla exekuční komisse rozsudek, jímž Borbonius odsouzen k ztrátě hrdla, cti a statků. Kníže z Lichtenštejna zaslal rozsudky komisse hrdelní do Vídně císaři, připojil však zároveň přímluvu za Borbonia. Také Polyxena z Lobkovic a paní Marie Magdalena Trčková obrátily se prosebnými listy k císaři žádajíce o milost pro Borbonia. Přímluvy měly výsledek, neboť císařskými resolucemi ze dnů 3. a 16. června udělena milost některým odsouzencům a mezi nimi byl též Matiáš Borbonius, jemuž trest smrti proměněn v doživotní žalář. Mimo Borbonia dána ještě milost z vězňů na novoměstské radnici Rozínovi, Karbanovi, Kamarytovi a Švehlovi.

Podotkli jsme, že se zmocnila vězňů resignace. Všichni byli pevně přesvědčeni, že budou sťati. Uvážíme-li poměry, jež provázely účastenství v povstání a odsouzení vězňů, pochopíme snadno, že se považovali za mučeníky pro víru. Usnadňovali si tím mimovolně blížící se smrt. Smrt společná a heroická v očích druhů pozbývá mnoho své hrůzy. Vězňové těšili a posilňovali se vespolek a k útěše zpívali i žalmy ze žaltáře u Karla Daniela z Karlsperka tištěného a náležejícího Šimonu Vokáčovi z Chýš.*) Pozvolna vžili se všichni v myšlenku, že umrou, a že tato smrt bude ozdobena aureolou oběti pro víru. Přiblížil se den popravy. O tom, že někomu udělena milost, neměl nikdo tušení. Ráno v den popravy v pondělí 21. června vstali vězňové okolo sedmé hodiny a počali zpívati písně: »Kriste, synu z panny«, »V poslední hodinu«, »Ej, nuž z světa přebídného« a žalmy 44. a 86. Potom hojnými slzami jedni druhých omývali a skropovali, vespolek se rozžehnávajíce. K osmé hodině vzkázáno bylo od rychtáře do vězení, aby sešlo dolů těchto pět osob: Šimon Vokáč, Michal Vitman,**) Ondřej Kocour, Jiří Řečický a Jindřich Kozel. Ti odešli rozžehnavše se s pláčem s vězni. Zbylí zpívali žalmy a modlili se. V devět hodin oznámil jim výstřel z děla na hradě Pražském, že poprava počíná. Borbonius s hrůzou vzpomíná v denníku na tyto chvíle.

Popravou červnovou nastává třetí období života Borboniova. Spřátelil se již s myšlenkou, že zemře, však nestalo se to, a nastává mu život smutný, plný protivenství. Tím, že pomýšlel na smrt, sestárl, a další pobyt mezi lidmi stal se mu břemenem. K polednímu téhož dne přišel kdosi a zvěstoval mu: »Mathias Borbonius, Doktor, hat sollen geköpft werden, aber wird auf kaiserliche Gnad im Gefängniss bleiben.«

*) Po Vokáčovi zdědil žaltář Borbonius a zpíval z něho často i po smrti druhů. Později vzal jej s sebou do vyhnanství. Nyní se chová v Žitavě. Je v něm mnoho vepsaných poznámek od Borbonia a jeho spoluvězňů (Pescheck Exul.).

**) Michal Vitman přibyl k vězňům až v květnu.

Brzo po prohlášení rozsudku nad Borboniem počali vystupovati dědicové s nároky na jeho majetek. Již 13. července roku 1621 podal frater Vogt, převor konventu Milosrdných bratří, (kterým postoupil císař kostel sv. Šimona a Judy), žádost k císaři, aby lékárna doktora Borbonia, pražského rebella v žaláři zůstávajícího, pro nemocné v jich klášteře postoupena byla.

Císař poslal žádost 15. července místodržícímu Lichtenštejnovi, kterýž nařídil 22. září 1621 Janu Hegnerovi z Rezlfeldu, sekretáři při české dvorní kanceláři, Janu Chr. Šreplovi, rychtáři na Novém městě, a Janu Himelštejnovi, spoluradnímu, aby apatéku doktora Borbonia v domě jeho zůstávající přehlídli, zinventovali a jaké se tam »specie« hodné nacházejí v poznamenání uvedené, též také, zač by v ceně spravedlivé stály, prošacovali a na kancelář českou odvedli *)

Vyslaní odeslali na kancelář českou nejen lékárnu, nýbrž i knihovnu a s ní nejspíše též rukopisy Borboniovy.**) Dům Borboniův byl ihned po bitvě Bělohorské vydrancován, přece však zbylo v něm dosti cenných věcí, jako na př. nábytku, šatů a j. To vše bylo darováno dekretem knížete z Lichtenštejna ze dne 23. září 1621 písařům při kanceláři dvorské Janu Rasperovi, Ottovi Pappovi a Kašparu Cyrusovi, kteří vše, co nalezli, na třech vozích formanských z domu Borboniova si odvezli. Však to byly poměrně jen menší ztráty, ač Borbonia velmi bolely. Rozsudkem nad ním prohlášeným propadlo veškeré jeho jmění královskému fisku. Bylo to na jistinách 13.000 kop grošů míšenských; zejména u města Rakovníka 4000, Klatov 2000, Kadaně 2000, Mostu 1000, Mladé Boleslavi 1000 a Mělníka 3000. Dům Borboniův na Koňském trhu, zvaný u Tůnských, který byl též skonfiskován, obdržel podle nařízení knížete z Lichtenštejna ze dne 7. září 1621 v držení a užívání Jan Chr. Šreple, rychtář novoměstský a nepřítel Borboniův. (Dům byl odhadnut na 6600 kop a byl později cís. resolucí ze dne 22. dubna 1628 Šreplovi dědičně postoupen za 1000 zl.; zbytek sumy odhadní byl mu darován.) Z toho jmění, které Borboniovi a jeho manželce společně náleželo, měla polovice, totiž 9800 kop, býti vydána manželce podle nařízení knížete z Lichtenštejna ze dne 3. prosince 1622

Příznivci Borboniovi, hlavně místodržící, paní Trčková a Polyxena z Lobkovic, neustávali ve svých přímluvách za slavného a všeobecně oblíbeného lékaře, i dosáhli konečně, že byl Borbonius dne 9. října na rukojemství propuštěn z vězení na radnici novoměstské. Úplně na svobodě však nebyl ponechán. Bylo mu zakázáno vycházeti z pokoje domu jemu kdys náležejícího. Přestěhoval se tedy Borbonius opět do příbytku, v němž prožil tak šťastnou dobu. Avšak vše, co mu tenkráte zpříjemňovalo život, bylo v cizích rukou a on sám zbědován vazbou, stal se starcem bez chuti k životu a bez

*) Č. Č. M. 1891. 84.

**) Možná že knihovnu a rukopisy koupila později Polyxena z Lobkovic, však přímou zprávou to zaručeno není.

schopnosti a síly zbudovati znova blahobyt, jenž přišel povstáním na zmar. Zbývaly mu jen prosby o milost. V prosinci žádal Borbonius, aby mu byl ponechán nějaký nábytek, aspoň ten, který náleží jeho ženě; dne 2. ledna suplikoval k císaři o milost a k místodržícímu a k Václavu z Fliesenbachu o přímluvu. Fliesenbach mu odpověděl, že ho lituje jako svého milého přítele, ale že mu na ten čas pomoci nemůže, až J. M. osvícený kníže Karel z Lichtenštejna z Vídně navrátiti se ráčí.

Dne 24. února 1622 zemřel bratr Borboniův Václav, primas Hradčanský, ve věku 48 let, raněn byv mrtvicí. Byl pohřben 28. února u sv. Jana pod Ouvozem. Borboniovi nebylo dovoleno jíti na pohřeb, ač se chtěli za něho rukojmové postaviti. Poněvadž nesměl Borbonius z domu vycházeti, chodili nemocní k němu, těšili jej a slibovali přímluvu. Rychtář Šreple uváděl mezi tím své nájemce do domu u Tůnských jako na posměch Borboniovi. Dne 10. května zaslal Borbonius k místodržícímu novou suplikaci o propuštění z domácího vězení. Následujícího dne odeslal pán ze Vchynic k Borboniovi pana Sádovského ze Sloupna se vzkazem, že mu jinak z arrestu pomoci nemůže, než zaváže-li se knížeti z Lichtenštejna poddaností a radil mu, chce-li prost býti, aby tak učinil. Borbonius odpověděl, že je stár a proto v poddanosti že býti nemůže, statku též že žádného nemá, že jest vše ženy jeho, nicméně že se vší možnou službou J. Mti zavazuje. Na ráno poslal pán ze Vchynic znova, však dána táž odpověď. Proto byl Borbonius 13. května podvečer na dekret Lichtenštejnův opět do vězení na radnici odveden. Dne 18. května poslala mu paní Trčková do vězení list, v němž mu slibovala pomoc slovy: »Buďte tím jisti, že ani jeden den nedám projíti, abych J. Mti knížecí (Lichtenštejnovi) nevzkazovala o vás, jakož i nýčko!« Přímluvy paní Trčkové způsobily, že byl Borbonius dne 3 června proti ujištění 6000 kop grošů míšenských úplně propuštěn z vězení. Avšak dům jeho byl v cizích rukou, a jemu i jeho manželce z milosti ponechána jediná světnice, nábytku neměl, a lékárna byla ještě zapečetěna. Proto podal Borbonius knížeti Lichtenštejnovi žádost, aby mu lékárna pro posluhování lidem nemocným byla navrácena, a jinou žádost, aby mu obydlí v domě jeho bylo postoupeno, dovolávaje se, že dům náleží vlastně ženě a že byl od ní zaslíben paní Trčkové, jíž má po smrti obou manželů (Borboniových) připadnouti. Suplikaci ve příčině lékárny doručila knížeti paní Trčková a v příčině domu paní z Valdštejna. Paní Trčková poručila zároveň opravovati dům Borboniův. V jedné žádosti stěžoval si Borbonius na Šrepleho a obvinil jej, že on byl vlastně původcem toho, že byl Borbonius vyslán k defensorům,*) což rozlítilo rychtáře tak, že se vyjádřil, že by bezpečen sebou nebyl, dokavad by toho kacíře na zkázu nepřivedl. I dal opět šenkýřem jakýmsi vzkázati Borboniovi, aby se z domu vystěhoval. Borbonius odpověděl, že je v moci Jeho Milosti samé a že mu nic o tom poručeno není. Tu povolal Šreple 25. června po Adamovi služebníku Borbonia k sobě a předložil mu tři punkty: 1. Proč ho neuznává

---

*) Viz přílohu.

za svou vrchnost? 2. Proč naň suplikuje k J. Mti knížecí a jeho proč pobíhá? 3. Proč z domu vychází a nemocným slouží? Co se dále stalo, líčí Borbonius takto: »Potom poručil (Šreple) dvoum biřičům vésti mne za ruce. Od domu Vovsa ševce oba dva po hřbetě a po nohách bez milosti kyjmi opálenými mne bez lítosti bili až do domu, kde bydlím, s tím křikem: ‚Bejvej doma!‘ Daniel, písař rychtářův, začal bíti žilou po pravým boku mým a přes hlavu u dveří domu mýho. Naposledy do domu biřič poslán, že mi má kyjem třikrát přes hubu dáti a zuby vytlouci. Rukou levou sem se zavrhl, že mi nic neublížil. Zatím pan rychtář J. M. C. křičel, aby mi hnáty spřeráželi.« Konečně odešli surovci a utýraný stařec uzamkl se v bytu, z něhož po dva dny nevycházel, obávaje se nového přepadení.

Nejlepší zprávu o jeho duševním stavu v této době podává záznam v denníku ze dne 29. června, v němž líčí takto svůj sen: »V noci na 28. u svítání spatřil sem Syna Božího v oblacích v podobě a tvářnosti andělské...« Když se Borbonius v červnu 1621 s druhy svými připravoval ke smrti, bylo jim náboženství útěchou, jíž si zmenšovali hrůzy nastávajícího umírání. Vžili se do myšlenky, že jsou mučeníky pro víru, a s touto myšlenkou vystupovali na popraviště. Však všichni nebyli popraveni. Pro účastníky povstání z roku 1618 nebylo již života po popravě červnové. Společnost, v níž kdysi žili, propadla zkáze a na jejích troskách tvořily se nové poměry. Nechtěl-li se kdo novým poměrům podrobiti, nastával mu boj s nimi a v boji tom jednotlivec musil podlehnouti. Je přirozeno, že s poznáním svého osudu se vraceli vězňové, jimž byla milost dána a jimž rozličné důvody nedovolovaly podrobiti se poměrům, opět a opět k myšlence o mučenictví. K nim náležel Borbonius. Když vyšel z vězení, podobal se starému stromu, jenž byl přesazen z dobré půdy na skalinu, na níž stromy nerostou. Nemohl a nedovedl se vžíti v nové poměry. Chtěl se vzchopiti k práci, k životu, avšak nedostávalo se mu sil. Náhlý přechod ze štěstí a rozkvětu do bídy a neštěstí zlomil jeho energii a učinil z něho starce. V krátké době rozpadlo se vše, proč žil v mužném věku, a místo toho objevila se beznadějná budoucnost, a co horšího, stáří, slabost, myšlenka na smrt. Časem věřil ještě, že by se mohlo vše napraviti, kdyby mu byla dána milost, že by se se starým blahobytem vrátily minulé doby, a tu prosil úpěnlivě o milost; stihlo-li však jej nové protivenství, dostaviia se opět vzpomínka na vězení, mrtvé druhy a konec života. Tu opět hledal útěchu v přesvědčení, že se obětuje pro víru. Při tom všem blížil se po kratších nebo delších přestávkách stále k poslednímu stadiu lidského života.

Dne 27. června odvážil se Borbonius z domu. Odebral se k místodržícímu, aby si vyžádal zadostučinění a ochranu. Lichtenštejn poručil hejtmanu Nového města, aby sjel na Nové město a Šrepleho na radnici uvěznil. Šreple zatím srozuměl, že by mohla věc míti zlé následky, a ukryl se v klášteře na Pohořelci. Hejtman se však dověděl o jeho úkrytu a odvezl jej odtud do vězení na radnici, kdež pobyl tři dny. Potom byl propuštěn po důtklivé domluvě knížecí a s vyzváním, by příště Borbonia i jiných nechal na pokoji.

Borbonius obával se přes to další pomsty rychtářovy a opustil 6. července Prahu, ubíraje se do Teplice, kamž byl volán k Alžbětě ze Vchynic a Tetova.

Alžběta ze Vchynic *) trpěla vodnatelností. Borbonius ji velmi svědomitě léčil a opatroval, jsa téměř stále u ní, až do jejího skonání 14. srpna 1622. Potom zůstával Borbonius ještě nějaký čas na Teplici, dovolávaje se odtud stále svého majetku. Choroba počala na něho doléhati. Nohy mu již nesloužily a prudký kašel jej po celé noci trápíval. Při tom míval rozličná vidění; tak na př. zjevil se mu 19. listopadu při koupání bratr Václav v podobě chlapeckých let — »qui matrem aegrotare dicebat«. Časem vypravil se Borbonius do Litoměřic k lékaři Danielovi Čtyřkolskému, dílem za nemocnými, dílem by navštívil přátely a oživil upomínku na dávno minulé doby. Při tom a tím pokračovalo stárnutí vždy dále a mocněji.

Dne 16. listopadu došlo Borbonia rozhodnutí z Prahy, že svůj díl statku J. Mti propadl, a ženě jeho že její díl zůstává, však toho dílu aby vyhledávala při komoře u J. Mti. Na počátku r. 1623 zdržoval se opět v Praze, jak je patrno z dekretu Lichtenštejnova ze dne 4. března 1623, kterým se nařizuje Janu Hegnerovi z Rezlfeldu, sekretáři při kanceláři české, a rychtáři Šreplemu v Novém Městě Pražském, aby Borboniovi apatyku jeho neprodleně zase v moc uvedli, klíče navrátili i pokoje v domě, kde bytem jest, odpečetili a k užívání postoupili.**)

Dne 19. dubna 1623 podal Borbonius císaři opět prosebný list, aby byl rozsudek nad ním pronesený zrušen. Žádost tato byla by dobrým příkladem, kdybychom chtěli znázorniti ochablost a malomyslnost, v niž klesali účastníci povstání po předchozí bezmezné sebedůvěře. Zněla takto:

»Sacratissime et invictissime imperator!

Tria mihi imputata sunt crimina, quae in Maiestatem Vestram Caesaream commiserim: 1. quod cum protestacione ex curia Novae urbis in Carolinum ad defensores adjunctis aliis duobus senatoriis, ne quid in Deum et Maiest. V. Caesar. moliantur, alioquin omnes stare a partibus Suae Maiestatis, quod et charta apposita docet, descenderim. 2. Quod frequens in directorio affuerim, 3. quod gravamina civium conscripserim. Ad defensores dictos descendi jussus, immo coactus ab illis, qui ad clavum sederunt, quod universus populus praesens vidit, audivit et testari potest. Inter directores nunquam fui, quod, qui supersunt, norunt, nec interrogati diffitebuntur. Gravamina nulla collegi, quia tum civis quinquennis eram, tantum ab alio collecta lecta audivi. Et quia sacratissima V. Maiestas vitae meae et honoribus pepercit clementissime, immortales Majestati V. ago gratias et Deus largissime retribuet. Nunc porro ulterius provolutus ad pedes Maiestatis V. supplex oro, dignetur V. Caes. Maiestas me in integrum bonorum, condonata benignisseme omni multa, restituere. Ea sunt uxoria, non mea, ad quam ne teruntium intuli, qui parentibus pauperrimis ortus sum. Exsolvit etiam eadem aedes, quas

*) Sestra Vilíma ze Vchynic. Manželka jeho jmenovala se též Alžběta a byla rozená Trčková.

**) Č. Č. M. 1891. 85.

incolo, quibus ne priver, humilibus item a Maiestate V. contendo petitionibus. Et faciet V. Maiestas, non dubito, quandoquidem olim divo Rudolpho imperatori beatissimae memoriae meis medicationibus ex Moravia missus inservivi, qui consiliis in dubia illa impraegnatione divae Annae imperatrici, cuius memoria in benedictione, multoties interfui, et quia iam ab annis triginta in hoc regno Maiestatis V. Caesareae haereditario medicinam galenicam et chymicam feci facturus deinceps sedulo, ubi a sacratissima Maiestate V. gratiam et beneficium hoc maximum ad multas multorum interpellationes et pauperum gemitus, quibus plerumque a me medicina gratis datur, non de iure, sed singulari gratia et misericordia, mihi afflictissimo seni multoties omni supellectile domestica exspoliato, exhibitum humillimis istis impetravero obsecrationibus.«

Žádost tato neměla asi valného výsledku, neboť 18. prosince t. r. podal Borbonius novou žádost, podobající se obsahem úplně prvé žádosti. Ale ani ta neměla výsledku. V lednu r. 1624 léčil Borbonius knížete Karla z Lichtenštejna z podagry. Léčení se dobře dařilo, ale potom bylo náhle přerušeno, nejspíše odjezdem Lichtenštejnovým do Karlových Varů. Borboniovi se vedlo stále špatně — slábl, byl nespokojen a nešťasten. A po zvyku stárnoucích lidí nehledal příčiny toho v sobě a v pozvolném odumírání sil, nýbrž buď v dočasných chorobách, jež jsou následkem, nikoliv však příčinou stárnutí, nebo v nepříznivých poměrech zevnějších. Borbonius vzpomínal, jak šťastně žil, když měl své statky a jak byl tenkrát spokojen a zdráv, a klamal se, že jeho nespokojenost a choroba plyne jen z nedostatku blahobytu a z ústrků, jichž mu bylo snášeti. Proto tolikrát a tak vytrvale žádal o milost. Věřil, že by mohl jednoduše pokračovati v životě, jímž žil před povstáním, kdyby měl vše, co měl tenkráte. Dne 4. prosince r. 1624 podal Borbonius císaři novou žádost za zrušení rozsudku. Kníže z Lichtenštejna ji všemožně podporoval, dokládaje, že Borbonius, jehož odsouzení za oné první náhlosti, přísnosti a krutosti se stalo, hoden jest dokonalého odpuštění svého provinění, které spáchal spíše ze strachu před tehdejší vzteklostí a ukrutností direktorů, než ze zlosti aneb nějaké všetečnosti. Avšak cís. rescriptem ze dne 25. ledna r. 1625 poukázáno k tomu že Borbonius může jen tím dosíci úplné milosti, odřekne-li se bludu svého a přistoupí-li ke katolickému náboženství. Kníže z Lichtenštejna, Jaroslav z Martinic a mnozí jiní přátelé počali domlouvati starci, aby vyhověl vůli císařské, ale bylo to marno. Boj o svobodu náboženskou nebyl jistě jedinou příčinou odporu proti Ferdinandovi II., ale byl důvodem, jímž účastníci odboje čin svůj ospravedlňovali. Odřeknutí se víry znamenalo ztrátu jediného důvodu, jímž se povstání ospravedlňovalo a snižovalo toho, kdo víru změnil, asi tak jako snižuje za našich dnů změna národnostního přesvědčení Pro Borbonia znamenala změna víry ještě více. Zmínili jsme se již o tom, že náboženské přesvědčení splynulo úplně s jeho bytostí, tvoříc pozadí všeho jeho života Vyprávěli jsme i o tom, jak bylo Borboniovi náboženství útěchou v dobách nejhorších. Shrneme-li obé, pochopíme snadno, že ve stáří mu byla víra jediným smyslem života a jedinou cestou, jíž mohl kráčeti k blížící se smrti. Bez víry nemohl žíti, a cizí víra

*

nebyla mu věrou. Proto nemohl prosbám přátel vyhověti. Pan Smečanský mu kdysi velmi vlídně domlouval, aby se stal katolíkem a mezi jiným řekl: »Ach, můj milý Borboni, jak bys ty znamenitě katolické církvi a mnohých lidí spasení nápomoci mohl příkladem svým!« Borbonius odpověděl: »Nýbrž nic jistějšího není, jako, že by se velká škoda církvi vaší stala, kdybych já k ní přistoupil.« A když se zeptal Smečanský, jak to myslí, odpovídal dále: »Račte mi věřiti, milý pane, že tak mé svědomí outlé jest, že žádnou věcí nic odporného strpěti nemůže. Jestliže bych tedy proti svědomí přestoupil, nic bych očekávati od něho nemohl, než že by mne hryzlo, trápilo, mučilo i na zoufání přivedlo. A já s naříkáním a strachem z světa sejda, byl bych příčinou, že by se jiní mým příkladem káti a toho varovati učili.« *)

Roku 1626 přimlouval se Lichtenštejn opět za Borbonia a prosil, aby výtečný ten muž, již stařičký a v umění svém nad jiné zběhlý a zkušený, kterýž přemnohým vzácným a věrným císařským služebníkům zdraví a život zachoval, pro obecné dobro v zemi zůstaven byl. Brzo potom žádala i Polyxena z Lobkovic o milost pro Borbonia. Ale vše bylo marno. Dne 18. června roku 1627 stěžovali si reformační komissaři kardinál Harrach, Jaroslav z Martinic a Bedřich z Talmberka Volfovi Berkovi z Dubé, hejtmanu na Novém městě Pražském, na Borbonia a jiné nekatolíky, že se jich zlým příkladem blud šíří a že mnozí posilu a pohoršení odtud berou, a proto aby se bludařům těm nařídilo, by se buď v klášteře u Matky Boží Sněžné, neb u sv. Václava, neb v kolleji Societatis Jesu vyučili ve víře katolické a do 11. července 1627 přinesli reformačním komissařům vysvědčení od zpovědníků, že k víře katolické přistoupili.**)

Berka obeslal 21. června nekatolické měšťany novoměstské na radnici, přečetl jim tam dekret komissařů reformačních a potom je napomínal a všemožně jim domlouval, aby se stali katolíky. Zvláště s Borboniem dal si práci, dokazoval mu, že každý i ve stáří může se učiti, a poukazoval k nějakému cizinci, který nedávno k náboženství katolickému přestoupil. Borbonius odpověděl krátce, že prosí, aby při svém náboženství zůstati mohl a že jináče učiniti nemůže. Potom byla dána Borboniovi ještě lhůta do posledního července, a kdyby do té doby on a jiní nekatolíci žádaného vysvědčení od zpovědníků komissařům nepřinesli, »— aby ihned se vyprodali a odsud nejdéle do západu slunce téhož posledního dne července se odstěhovali a již napotom měst Pražských i celého království českého dokonce prázdni byli.« Borbonius odešel tedy z Čech a odtrhl se tak ode všech přátel a příznivců, od nároků na jmění své, k němuž tolik lnul, a i od ženy své.***)

Manželka Borboniova Anna zůstala v Čechách, aby hájila nároků na přiřknutou jí polovici statku mužova, však i jí bylo od reformační komisse 8. září r. 1627 nařízeno, aby za manželem svým nejdéle do 25. září 1627 do slunce západu z měst Pražských se vystěhovala a z království navždy se

*) Historia persecutionum.
**) Č. Č. M. 1891. 85.
***) Tamtéž.

odebrala. Paní Anna nevzdávajíc se posud vší naděje, že obdrží něco z bývalého majetku, ustanovila před odchodem z Prahy tři měšťany novoměstské za plnomocníky, aby obhajovali její právo. Když pak došla do vyhnanství zpráva, že rychtář Šreple vyhledává při císaři, aby obdržel dědičně dům u Tunských, poslala manželka Borboniova 14. ledna 1628 císaři úpěnlivou žádost, aby nedopouštěl, aby ona, nebohá, zarmoucená žena, v starosti své i s mužem svým, již také věkem sešlým, o všecko připravena, k největší bídě, chudobě, nouzi, až i k žebrotě přivedena byla — a proto že s pláčem a úpěním k nohám C. M. padá a pro Boha a milosrdenství jeho prosí, aby se císař nad ní smiloval a panu presidentu a pánům radám komory v království českém milostivě naříditi ráčil, aby téhož domu žádnému jinému postupováno nebylo, ale polovice téhož domu i jiného statku všeho na jistotách záležejícího plnomocníkům jejím aby byla odevzdána, aby v této nynější své potřebnosti z prodeje téhož domu tím spíše ku penězům přijíti a odtud s manželem svým jakéž takéž opatření své dle vůle Boží míti mohla. Královská kancelář česká doporučila tuto žádost císaři ke splnění, ale přes to byl dům Borboniův, jak jsme se již dříve zmínili, císařskou resolucí ze dne 22. dubna 1625 dědičně postoupen rychtáři Šreplemu za 1000 zl. Borboniová odbyta byla tím, že se jí daly dlužní úpisy za polovici domu a za jistoty, na něž však nikdy nic nedostala.*)

Borbonius cestoval ještě s mnohými jinými vyhnanci přes Žitavu do Toruně, kde jim vykázal kníže Radzivil opuštěnou osadu. Zdálo se, že se stařec posilněn vědomím své oběti pro víru vzpruží opět k svěžejšímu životu. Brzo po svém příchodu stal se lékařem knížete a pozdějšího krále polského Vladislava II. Pověst jeho šířila se rychle po novém domově. Za pobytu v Lešně, kde se nějaký čas zdržoval, stýkal se často s Komenským, pozoroval zároveň s dr. Matiášem Vechnerem věštkyni Kristinu Poňatovskou a předpisoval jí různé léky, poněvadž byl pevně přesvědčen, že plynou její vidění z choroby. Z toho by se mohlo souditi, že Borbonius zapomněl na sny a vidění, jež sám míval a jimž velikou důležitost přikládal, a že se počínal opět vraceti v normální stav, v němž žil před uvězněním. Avšak nebylo tomu tak. Borbonius dobře cítil, že není tím, čím býval, ač se vrací starý blahobyt. Kladl to za vinu tomu, že žije v cizině a věřil, že by mu bylo doma lépe. Podobal se člověku umírajícímu, jenž ještě věří, že by se uzdravil, kdyby mohl cestovati na jih někam do teplých krajů. Žádal ještě jednou císaře o milost a Vladislava prosil za přímluvu. Milost mu přislíbena, avšak nebyla mu přes všecky prosby a přímluvy dekretem potvrzena. A tu opět mizel všechen zájem pro život vždy více a rychleji. Borbonius zemřel 16. prosince r. 1629. Nevíme, jaká nemoc jej usmrtila, avšak nemoc ta byla jistě jen následkem a konečným závěrem rány, jíž hynul Borbonius od dob uvěznění a jíž hynulo mnoho jiných jednotlivců i celek, jenž způsobil povstání r. 1618.

*) Č. Č. M. 1891. 88.

II.

Iter Helveticum.

Žádost Borboniova k Rudolfovi II. o udělení erbu a šlechtictví za básně: »Caesares«.

In tradendis meis Caesaribus ita Imper. Majestatem scripto libello inserto compellabam:

»Sacratissime caesar, invictissime princeps, domine domine clementissime! Ut sacrae Caesareae Maiestati Vestrae hos meos *Caesares monarchiae Romanae* summissa ac devota animi humilitate dedicarem consecraremque, imputit me partim Caes. Maiestatis Vestrae summa benignitas et in viros eruditos propensissima ac toto orbe celebratissima voluntas, partim mea erga Maiestatem Vestram et inclytam ejus domum Austriacam debita et longe humillima observantia; ut porro hoc, quicquid est, M. V. Caesarea solita sua benignitate suscipiat et amplectatur, mihique in compensationem aliquam meorum studiorum infra posita insignia, cum inserto articulo feudi, absque taxae tamen solutione, largiri dignetur, a Maiestate V. Caesarea omnibus precibus humiliter contendo. Erit mihi haec gratia Caesareae Maiestatis Vestrae calcar et stimulus ad prosequendas Musas, quibus olim majori aliquo argumento Caesar. Maiestatem Vestram et inclitam Austriae familiam decantare et meritissimis laudibus effere queam. Deus optimus maximus Caesar. Maiestatem Vestram reipublicae christianae diutissime et felicissime conservet.

Majestatis Vestrae Caesareae

humilimus subditus
Matthias Borbonius,
Colline[ce]nsis, Bohemus.«

Iter Helveticum cum generoso domino Joanne a Wartenberg et Napagedlii et nobili dno G. Sigesmundo Pracksicky a Zastrizel susceptum anno ɔc 96, Februarii 17.

Egredimur Napagedlio 17. Febr. et ad nobilem dn. Bauscium Markowsky a Zastrzizel Swatoboricii divertimus, amice et benigniter suscepti.

18. Brunam, ad dn. dn. promarchionem, illustr. dn. Fridericum seniorem a Zerotin,*) venimus.

*) Bedřich ze Žerotína byl syn Pavla ze Žerotína a Alžběty z Kunovic. Žil při dvoře císařů Karla V, Ferdinanda I., Maxmiliana II. Za Maxmiliana a Rudolfa bojoval v Uhrách.

19. Apud eundem commoramur.

20. Discedimus Bruna et Boskowicium ad nob. dom. Wenceslaum Markowsky a Zastrizel pervenimus. Antequam autem Bruna discedimus, illustris dn. promarchio donavit me 10 fl., ut mihi sint instar ἀντίδωρω datorum illi ante trium exemplarium meorum Caesarum. Sed et ibidem (Brunae) apud d. Simonem Grynaeum, medicum,*) reliqui syngrapham nobilis dni. Hermani Sstanowicii a Czechtic, capitanei Napagedliensis, ut circa ferias Galli debitum, cujus in syngrapha obstringitur, ducentorum nimirum talerorum, ab eo postulet, et primo quoquo tempore mihi Basileam transmittat; sed tum, ubi pecunia Wartenbergio mitteretur, ne videlicet mihi in tabellarios sumtus essent faciendi.

Boskowicii detinemur usque ad diem Cinerum 28. Febr.

Mane egredimur et in sinistra manu exacto uno milliari pervenimus Letovicium, quae bona sunt comitis ab Hardeck, inde Brzezoviam, post Svitaviam, quae duo oppida sunt episcopi Olumcensis; pernoctavimus Leitomisslii, oppido domini a Pernstain. Sudum coelum nobis toto die favit; sub occasum exoriebantur nebulae.

Colloquia in itinere.

Electi gratia Dei excidere non possunt. — Confirmabatur dicto Pauli 2 ad Timoth. 2. Fundamentum immotum cum hoc sigillo: Novit etc.; quorum fundamentum est stabile, ii labi non possunt, sed electorum est etc. ergo: Quos Dominus novit, ii plane labi non possunt, sed electos Dominus novit — ergo etc.

Od r. 1594 byl nejvyšším hejtmanem na Moravě. První jeho manželkou byla Magdalena ze Zástřizle, jež zemřela r. 1566, potom byl ještě dvakráte ženat. Držitelem Napajedel byl od r. 1568. Roku 1579 postoupil je bratru svému Janu Jetřichovi, jenž je prodal r. 1580 Zdeňkovi z Vartenberka. Po smrti Zdeňka z Vartenberka byli ustanoveni Bedřich ze Žerotína a Bernard ze Žerotína za poručníky nezletilých synů jeho Zdeňka a Jana z Vartenberka. Bedřich ze Žerotína zemřel 30. května 1598. (Trapp, Die Herren und Grafen von Žierotin. Notizenblatt der hist. statist. Section der mähr. schlesischen Ackerbaugesellschaft 1879. Nr. 7. — D'Elvert. Geschichte der Zierotine, Volný Taschenbuch 1826, str. 121 a n. Chlumecký, Karl von Zierotin na mn. m.)

*) Basilejská rodina Grynaeů s oblibou užívala jména Šimon. Tak vynikl na př. Šimon Grynaeus (1493 1541) přítel Melanchtonův a horlivý šiřitel reformace. Byl prof. řečtiny v Heidelberce, později (1529) prof. latiny a řečtiny v Basileji. Rodokmen hlavní větve Grynaeů byl v dobách těch takový:

Tomáš Grynaeus, manž. Anna (15. st.)

Jakub	Jan	Šimon (1493—1541)
	Tomáš Grynaeus manž. Adelhaida Steuberová	Samuel Grynaeus (1539—1599)
Šimon	Jan Jakub (1540—1617) manž. Lavinia Catalani	Theophil
	Maria; Anna Polybia.	

Podle toho byl by Šimon Grynaeus, jenž žil v Brně, bratrem známého Jana Jakuba Grynaea. O Janu Jakubovi a o Samuelovi Grynaeovi později. Posledním z rodu byl Šimon Grynaeus, jenž zemřel r. 1799 v Basileji. Byl atheistou a překládal angl. a fr. spisy odpovídající jeho přesvědčení.

David non excidit gratia Dei, quia dicit: ne auferas a me. Non igitur fuit ablatus, siquidem rogat, ne auferatur. Discernendum inter dona Spiritus sancti communia, et peculiares in piis motus.

N. Selnecerus syllogismo, quo asserit ubiquitatem corporis Christi:

Christus est ubique; coena domini administratur in terris, — ergo corpus Christi est ubique. Sex terminorum est.

Dextera Dei est ubique, — Christus sedet ad dexteram Dei; — ergo corpus Christi est ubique.

Anno ↄc LVIII⁰ Ferdinandus imperator allocutus est cardinalem Constantiensem ab Alta Embs his verbis: »Episcopus es, vide, ut multos pisces capias.« Is ignarus linguae latinae, respondit, se re vera nunquam meliores pisces remedisse, atque ibi possint haberi. Sed tandem durius objurgatus fuit, quod videlicet per illorum ignorantiam doctrina ecclesiae catholicae male audiat ac calumniae haereticorum sit exposita.

Franciscus I. rex Galliae, studiorum instaurator per Gallias, cum quondam pulcrum epigramma sibi oblatum aliquoties in coena sua legi jussisset et miscuisset in laudatione illius epigrammatis latina gallicis etc., tum comes quidam, qui, mensae astabat, putabat regem cibum quempiam laudari, qui vocaretur epigramma. Ubi domum redit, cocum jubet sibi quoque cibum talem praeparari, qui vocetur epigramma. Cumque cocus ignorasset modum illius praeparandi, jubetur ascendere in regiam arcem, ac ibi ex coquis regiis percontari de modo praeparationis. Archimagirus, qui tum forte aderat, dimittit servum comitis cum risu ac rem postea regi nunciat. Adveniens mane comes, ut se sistat regi, ridetur clanculum ob inscitiam. Tantum videlicet situm est in cognitione plurium linguarum.

29. Februarii. Leitomisslii sumus, quod oppidum est viduae a Pernstein. Religio est ibi mista. Nam alii sunt plane pontificii, alii evangelici, alii etiam orthodoxi. Clanculum autem noctu conveniunt et fratribus docentibus Brundusio Zerotiniaco missis attendunt. Regnant ibi pontificii, ultimas habent orthodoxi.

Politia Justinianea etc. Oeconomia, agri etc. — Sex milliaribus distat Boskovicio magnis, itinere difficili et montoso conficiendis.

Colloquia erant: Christi cognitio est in persona et officio.

Pro ubiquitate (qui praedicit futura etc.).

In quem collata sunt dona Spiritus Sancti sine mensura, is est omniscius, ubique: In corpus Christi collata sunt, ergo est ubique.

Refutatio: Elenchus est τῶ ἀναρσίω, nam omniscientia, omnipotentia etc. non est causa vera divinitatis; alioquin jam ex carne Christi faceres Deum. etc.

Historia.

Favor aulicus degenerat in invidiam, et fortuna est instabilis. Exempla id docent.

1. Ulricus, comes Ciliae, erat apud Ladislaum, regem Boemiae et Ungariae imperator et alter ab illo, sed accusatus postea fuit falso ab Eizingero, barone Austriaco, quasi nimiam crudelitatem exerceret in subditos. Hoc pacto accusatus, officio deturbatur, et Eizingerus in ipsius locum surrogatur.*)

*) Eicinger svrhl Oldřicha Cillského pomocí stavů rakouských. 28. září 1453 musil kníže Cillský z Vídně utéci. Na počátku března 1455 byl opět ke králi povolán a Eicinger se vzdálil ode dvora. (Palacký IV. 1. 291—292, 331 a n., A. G. Supan: Die vier letzten Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli. Wien 1868.)

Ex hac familia comitum Ciliae uxorem olim habuit Sigesmundus imperator Barbaram,*) feminam lascivam et insaturabilem, immo Dei expertem, quae solebat ridere puellas in gynaeceo suo, quae noluissent indulgere carni.

2. Belisarius apud Justinianum Magnum similiter de honore suo deturbatur, et cum panem mendicasset sedens in itinere publico, ita orabat: »Date Belisario numum, quem virtus extulit, invidia depressit.«

Instabilitatis fortunae exempla sunt: Psammenitus, rex Aegypti, item Venceslaus, Caroli IV. filius.

Ea die pervenimus Pardubicium, ubi etiam pernoctavimus. Quinque milliaria Leitomisslio computantur Pardubicium usque. Iter difficile, lutosum.

Artes. Parvus error initio, est maximus in fine.

1. Martii. Pardubicio discedimus et venimus Collinam, quae quindecim inter se distant milliaribus.

Colloquia.

An Christus sit verus Deus?

Probatur. Quia creavit omnia, quia dat vitam aeternam, quia remittit peccata, quia propria potentia resuscitat a mortuis, quia dat Spiritum Sanctum.

Est autem Pardubicium oppidum caesarium, ante Pernsteinianum etc. Religio Lutherana et in quibusdam etiam orthodoxa. Regimen usitatum Bohemicis oppidis aristocraticum.

Oeconomia, agricultura.

Collinam appropinquantes transivimus Przelaucio, et Teinecio.

2. Martii. Collina discedimus et tantum tria eo die conficimus milliaria, perducti Brodam Bohemicam.

3. Martii. Pragam advehimur, et divertimus in Veteri urbe sub signo Trium falcium, et ibi commoramur usque ad 7. Martii.

Conveni ibi cum dno. M. Simone Skala Glattovino,**) meo veteri cive, et cum fratre meo germano Wenceslao, tum in officio manente apud dominum Henricum Wintirz de Wlckowic. Cui fratri meo donavi in abitu 4 fl.

Contraxi item notitiam cum nobili et longe magnifico domino Wenceslao Budowicio a Budova, prefecto redituum camerae regni Boëmiae et in appellationibus S. C. Maiestatis consiliario, ad quem etiam litteras 8. Martii dedi petitorias, ut cogitet de me a domino liberando.

Contraxi item notitiam cum dno Wenceslao Lavino, medico Pragensi in Veteri urbe.

6. Martii Imperatoriae Maiestati obtuli meos Caesares, dum rediret a sacro, cum supplici libello, quem inserui Caesaribus. Eo autem petivi, ut me donaret insignibus. Quod et factum.

---

*) Barbora Cillská, dcera Heřmanna II. Cillského, 2. manželka císaře Zikmunda († 1451).

**) Šimon Skála stal se na universitě pražské bakalářem a mistrem, r. 1597 přijat mezi professory, přednášel ethiku, logiku, historii, od r. 1610 také práva městská. Roku 1609 zvolen za přísedícího konsistoře dolejší a r. 1610 přidán od university s mistry Bacháčkem, Campanem a Troilem knězím k sepsání katechismu dle konfesse české. Roku 1611 byl zvolen za proboštа kolleje sv. Václava. Zemřel r. 1617. (Viz: Tomek, Gesch. der Prager Universität 211, 220 a j.)

Alterum exemplar impetratorum similiter serico involutorum donavi illustri et generoso ac longe magnifico amplissimoque domino domino Volfgango Rumphio libero baroni, intimo S. C. Maiestatis consiliario et summo aulae praefecto.*) Qui dum ab Imp. Maiestate venit, his me verbis compellavit: »Composuistisne istum librum vos?« Respondi, me autorem esse. Tum ille subjunxit: »Ne sis sollicitus, tuae res sunt apud Imp. Maiestatem bono loco.« Atque his dictis me a se dimisit

Tertium exemplar illustri et longe magnifico etc. dno. dno. Paulo Sixto Trautsonio libero baroni, intimo S. C. M. consiliario et supremo aulae caesareae marescallo.**)

Quartum illustri etc. Christophoro Hornsteinio libero baroni, intimo consiliario, qui dum a me salutatus fuit accepissetque librum, ita respondit: »Gratulor Boëmis propter te, quod ad id fastigium eruditionis pervenerint, ut etiam publica scripta ederent, quale hoc tuum in manu mea habeo.« Promittensque mihi suam operam, dimisit me a se.

Quintum illustri etc. Joanni Volfgango Freimondio, S. C. M. consiliario intimo et imperii Romani procancellario.

Sextum illustri etc. Ferdinando Hoffmanno libero baroni.

Septimum etc. Anselmo a Vels.

Octavum magnifico et clarissimo viro, dno. Joanni Barvitio, universi iuris doctori, S. C. Mtis. consiliario et secretario primo aulae

Nonum nobili et praestantissimo viro, dno. Wernhero Praitschuerdio, C. M. consiliario et taxatori cancellarii imperialis aulae.

Decimum Arconato, qui me in his omnibus juvit.

7. Martii. Praga discedimus et venimus Beronam, ubi collocutus sum cum Joanne Hirtio Pisceno, notario ibidem publico, et cum Joanne Brodeno.

8. Berona discessimus et venimus Rokicanum.

9. Rokicano migrantes venimus Kladrubium.

10. Kladrubio abiimus et venimus Frauenburgum sive Przindam, quae tantum tribus milliaribus Kladrubio distat. Iter montosum; viae angustiores,

---

*) Nejvyšší hofmistr a tajný rada Rumpf byl s nejvyšším maršálkem Trautsonem nejdůležitějším členem tajné rady Rudolfa II., na něhož provozovali vliv téměř neomezený. Roku 1600 upadli v nemilost a musili se vzdáliti ode dvora. (Gindely: Rudolf II., I. 47, Hurter, Gesch. Ferd. II., VI. 468 a Steve, Die Politik Baierns II. n. mn. m.)

**) Pavel Sixt Trautson nar. se k. r. 1550. Státní službu nastoupil za císaře Maxmiliana II. Za Rudolfa byl dvorním radou (1576), potom tajným radou (1581). Roku 1589 stal se nejv. maršálkem. R. 1598 povýšil císař jej a jeho rod do stavu hraběcího s praedikatem z Falkensteinu. Roku 1600 padl se svým přítelem Rumpfem v nemilost. Stal se později rádcem Matiáše a Ferdinanda II., jenž udělil r. 1620 rodu jeho dědičné hofmistrství v Rakousích pod Enží, jež potud náleželo rodině Roggendorfů. Trautson zemřel r. 1621. Z ostatních důvěrníků císařových, jež Borbonius jmenuje, je zajímavou osobou hlavně tajný rada a sekretář dr. Jan Barvitius z Fernemontu, obratný diplomat, který měl při dvoře Rudolfa II. velký vliv (Aula Rudolphi II. 195. Gindely, Rudolf II. 47, 177 a Streve II. 819 a j.). Císař používal velmi často jeho pomoci při skupování uměleckých předmětů. (Archiv Roudnický Sr. Jahrbücher der kunst-historischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses. Bd. VII. Reg. 4642, 4658, 4666, 4686, Bd. XII. Reg. 8335, Bd. XV. Reg. 12250, 12262, 12386, 12469.)

quam ut rhedis Bohemorum sint accommodatae. Transiimus in itinere oppidum Neistadt, alias Straže, quod oppidum sicut et Frauenburg imperatori paret, cum antea illius usus fuisset longius dd. a Ssuamberg. Sed Schwambergiis data erant usui tantum ad quartam generationem.

Colloquia.

Sancti sunt invocandi. Probatio: Qui intercedunt pro nobis, sunt invocandi. 1. Sed Sancti intercedunt pro nobis, ergo invocandi.

Minor probatio ex Matth. 15. Ibi enim pro Cananaea muliere apostoli intercedunt.

Refutatio maior non est universalis; quia sancti non intercedunt pro nobis, postquam jam vita functi sunt etc.

Urgetur: Si sancti in hac vita pro nobis intercesserunt, multo magis in vita aeterna id faciunt. — Sed prius verum, ergo et posterius.

Refutatio. Sanctorum in hac vita et in coelesti non est par ratio. Hic intercesserunt, quia didicerunt nostras miserias, in altera vita nesciunt, quid nobis hic desit, quia non sunt omniscii. Ezech, 31. Israel ignorat vos etc.

2. Ex Jobo: »Invoca aliquem sanctorum« — Ergo sancti sunt invocandi.

Refutatio. Est elenchus falsae definitionis seu malae interpretationis. Ita enim erat vertendum: »Vide, an quis sanctorum tot calamitatibus involutus fuerit atque tu es.«

3. Ex Genesi: »Invocetur nomen meum super meos patres istos« — Ergo sancti sunt invocandi.

Refutatio Est idem elenchus. Ita enim vertendum erat: Hi duo filii Josephi vocentur filii mei, eos mihi adopto. Quod ita esse interpretandum, etiam ipse contextus ostendit, ubi dicitur: »quos autem post sex filios genueris, hi erunt et vocabuntur tui.«

Evangelium denuo interpretabar decem ordine thesibus. Matth. 15.

1. Invocatio Christi est continuanda.
2. Fidei ingenium nullis cedere tentationibus.
3. Fides et bona spiritualia et corporalia obtinet.
4. Calamitates ad Deum ire compellunt etc.; theses, quae facile in textu visuntur. Christus non est aeternus (Arriani).

Qui se ipsum exinanivit, non est aeternus. — Christus se ipsum exinanivit, forma servi assumta etc., — ergo non est aeternus.

Refutatio. Verbis Nazianzeni:*) »Alia est ratio loqui de essentia Dei, quae est aeterna et aequalis aeterno patri, alia de oeconomia ipsius. Major loquitur de essentia, et vera non est eo modo, minor de oeconomia redemtionis generis humani. — Atque ita erunt scopae dissolutae.

11 Martii, Frawenberga seu Przinda discedimus, et venimus Walthausium, primum pagum principis electoris Heidelbergensis.**)

Iter fecimus per silvam Herciniam, nobis Nigram dictam. Duobus autem milliaribus a Frauenberga distat Walthauss. Dies erat clarissima et cuivis aestivae calore certans. (In silva duae sunt officinae vitrariae.)

Colloquia.

Virtus est propositum animi constanter recte faciendi, quod externis patet actionibus.

Causa XXII., quaestio IV. In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum, quae impie vovisti, ne facias. Impia est promissio, quae scelere adimpletur.

*) I. e: Gregorii Nazianzeni.

**) Fridricha IV. (1583—1610) v době té.

A Walthauss in ipsa nocte devehimur gen Schithütl (in aggereas domus) vel, ut alii dicunt, gen Schinthütl, in domum excoriationis, (propter avaros hospites, justo plus ab hominibus peregrinis poscentes), ubi requievimus per noctem satis commode usi hospitio ad ipsam piscinam, e regione arcis positam. Est autem Walthauss pagus lantagravii a Leuchtenberg,*) qui quosdam pagos immistos ditioni principis Heidelbergensis in illo tractu habet. Lantgravius pontificiam sectatur doctrinam.

12. Martii. Mane devenimus gen Hirschaw, oppidum electoris Heidelbergensis duobus milliaribus ab Schithütl d stans, ubi etiam pransi sumus.

Colloquia in itinere.

Definitio providentiae. Providentia Dei est opus Dei, per quod Deus omnia. maxima, minima, bona et mala gubernat, et ad finem suum dirigit. Explicabatur. Genus, opus, — distat, per quod etc. — Declarabatur exemplis Jacobi patriarchae fugientis insidias Esavi fratris in Mesopotamiam ad Labanum, Josephi et aliorum.

In itinere, dum progredimur Ambergam, defleximus a recta via, ubi factus nobis obviam erat Fridericus comes Palatinus, filius Wolfgangi comitis Palatini. Redibat autem a fratre suo Ottone Henrico Sulczpachio vino plenus. Accepit omnes nostros humanissime sub coelo nubilo, ita ut aliquot scyphos vini singulis propinaverit et singulis primum manum porrexerit, etiam ipsis famulis nostris et rhedariis servis, et ad illos, cum remotiores ab illo equis operam navassent, accurrisset. Fratres hujus ejusdem Friderici sunt Philippus Ludovicus, qui Namburgi habitat, Joannes, dux Bipontinus, Carolus zu Huntsrigen, in dorso canis. Pater horum comitum Palatinorum Wolfgangus, cum in Galliam exercitum duxisset anno 69. laturus opem reformatis ecclesiis, moritur a crapula,**) priusquam hostes pontificios viderat, de quo tale epigramma postea in ore omnium fuit:

Pons superavit aquam, superarunt pocula pontem.
Febre tremens periit, qui tremor orbis erat.

Bipontini residebat, atque ideo Pons ab auctore vocatur. Vesperi pervenimus Ambergam, quae tantum duobus milliaribus distat ab Hirschawia; divertimus una omnes in diversorio ad signum silvani, *bey wilden man.*

13. Martii. Commoramur in eodem diversorio. Sed quia angustius hipocaustum erat, quam ut sufficeret tot personis capiundis, die 14. Martii (f. V.) mutavimus locum et habitavimus toto commorationis nostrae apud Ambergenses tempore apud reverendum virum dominum Urbanum Pierium, superattendentem ibidem in ecclesia orthodoxa. Nam qui alteri coetui adhesit, ubiquitario illi, alius quidam erat. Porro, ut hoc etiam addam, Amberga pro se habet sive pro suis liberis, aliam scholam, elector itidem aliam. In civium schola docentes sunt ubiquitarii sicuti et ipsi ecclesiastae. In electorali vero orthodoxi utrobique. Civitas Amberga utitur legibus electorianis, caesariis et municipalibus. — Victus; agricultura frumentaria et vitifera.

---

*) Jiřího Ludvíka (1550—1613).
**) 11. června v Escarsu nad Loirou.

Colloquium.

Josua Lagus, quondam Heidelbergae professor publicus theologiae, cum forte ibidem in quoddam diversorium publicum venisset incidissetque in quosdam calumniatores doctrinae sanae, ut qui tum in sermone, quem habuerant, dixissent, calvinistas tam malos esse, ut etiam decem praeceptis decalogi unum adhuc addiderint, atque ita undecim habeant praecepta. Interrumpit sermonem Lagus ac dicit: »Immo duodecim habent.« Atque cum multis verbis diu unus illorum requisivisset illud duodecimum praeceptum, tandem ait: »Du solst nicht ligen.« Hoc modo calumniatorem istum confudit.

Postea ubiquitas corporis Christi refutabatur hoc argumento: Si Christi corpus est ubique, consequetur, eum etiam conceptionis tempore fuisse ubique; quo nihil absurdius. Alioquin aut Mariae corpus fingendum erit infinitum, aut certe in plurium virginum utero Christum esse carnali generatione conceptum et natum.

15. Martii. Celebravit illustrissimus princeps Palatinus Fridericus IV.*) diem natalem, qui totus piis precibus fuit consecratus. Habebantur enim publice in templo conciones in psal. 20. et pridie ejus diei itidem preces publicae in magna frequentia populi instituebantur. Dies autem haec secundum veterem stylum est V. Martii, qua illustrissimus princeps ante annos 22 ibidem (Ambergae) natus est. A concione et peractis omnibus sacris cum civibus Ambergensibus, qui aderant illi olim infanti in baptismo tanquam testes, in arce pransus est et cum iisdem a mensa privatim, tantum consiliariis praesentibus, collocutus est. Colloquium autem putatur fuisse de reformatione ecclesiae, ut nimirum relicta ubiquitaria doctrina amplectantur veram. Prudenter sane ista agebantur et moderate. Nam et ideo natalem suum primum celebravit et patere templum ubiquitarium jusserat, ut alternatim ibi conciones fierent tam ab ubiquitariis, quam ab orthodoxis. Deinde die solis, qui est Oculi (juxta novum stylum) accedebat ad mensam Domini, cujus et ego tum cum meis discipulis eram particeps et cum multis aliis piis. Potuit fortassis expellere ubiquitarios, ut princeps tantus, sed maluit in eo uti tanta moderatione, ut alii principes et magistratus habeant hic pulcerrimum exemplum regendi subditos suos. Quin et hoc etiam addam, quod ultimus prope e sacris discedebat, et baptismis, si illi statim a sacro instituerentur, adfuerat, cujuscunque sane fetus ille baptizandus a subditis fuerit. Haec autem tam moderata consilia accepta sunt ferenda domino Grinrado, consiliario illustri, et quibusdam aliis, quibus aula palatina inprimis abundat.

16. Martii. Tota illa die liber eram ab aula una cum meis omnibus. Elias Hütterus, cujus biblia Hamburgi excusa extant,**) cum quondam Pragam venisset et gloriatus fuisset coram multis aulicis caesariis, se scire praesentissimam rationem oppugnandi et expugnandi Turcam, res devenit ad impera-

---

*) Fridrich IV., syn kurfirsta Ludvíka VI. a Alžběty Hessenské, nar. r. 1574.

**) Eliáš Hutter narodil se r. 1554 v Hořelicích, studoval v Jeně a v Lipsku. Potom se zdržoval v různých městech po Německu, až přejal tiskárnu v Norimberku. Později se jí opět vzdal a přestěhoval se do Augšpurka, kdež roku 1605 zemřel. Proslavil se svými mnohojazyčnými vydáními bible. Vydal celé písmo sv. ve 4 jaz. v Hamburku roku 1596, v 8 jaz. v Norimberku 1599, později nový zákon ve 12 jaz. a žalmy ve 4 jaz. (Norimberk 1602 a 1603.)

torem. Et quia non putabatur fuisse hic sermo Hütteri vanus, iubet imperator, ut Müllerus ex illo quaerat, quaenam illa sit ratio expugnandi tantum hostem. Respondit Hütterus, sed multis ante rogatus verbis: Haec est, inquiens, ut imperator mandet Lutheri catechesin arabice convertere et eo transmittat, ut ita Turcae cognoscentes nostram religionem desinant Christianos persequi. Quod si non desinent, inquiebat, quinquaginta millia militum bene armatorum adsint. qui eos oppugnent hisque verbis primum eos alloquantur: »Vos schelmones, nebulones, quare non desinitis bellis incessere Romanum imperium?« Haec ubi inepta sua consilia ineptus protulisset Hütterus, a Müllero cum magno est contemtu dimissus, ut qui ausus fuisset imperatorem tam ineptis in quandam spem expugnandi hostem erigere verbis.

17. Mar. Accedebamus ad sacram mensam cum illustrissimo principe et omnibus ejus aulicis.

18. Mar. Dimissionem a principe impetravit Wartenbergius et in albo sua insignia principi curavit pingi, sed rogatus adjecit praeterea picturam pellicani cum hac inscriptione: »Princeps civium pellicanus.«

Albertus cardinalis de Austria, frater imperatoris, 11. Febr. venit Bruxellas in Belgium, et ab incolis magnifice exceptus fuit. Nam nomini ipsius navim pulcerrimam fabricarunt et eum posuerunt gubernatorem illius. Balaenae et alia monstra marina in eam impetum faciebant, sed intrepidus nauclerus labores navales strenue obibat. Quae fabricatio navis sane non contemnenda est imago boni principis, qui navem reipublicae inter ventos et monstra hominum intrepide gubernat. Posuerunt praeterea iidem Bruxellenses nomini sui gubernatoris cardinali de Austria pyramidem altam in sexaginta ulnas Belgicas longas sese protendentem. Atque hoc colosso facile notarunt, quod sit officium boni principis in bello, sicut navi, quod sit in pace.*)

19. Mar. Discedendum Amberga fuit, sed detenti fuimus domesticis quibusdam molestiis, alioquin nostri iam illustrissimo principi pridie post coenam valedixerunt.

20. Mar. Amberga migramus et venimus Altorphium, oppidum Noribergensium, quod quidem Friderici III. imperatoris tempore etiam ad Palatinos pertinebat. Verum, cum dictus imperator proscripsisset electorem Palatinum, tum Noribergenses involarunt in bona principis, et Altorphium cum quibusdam aliis oppidis suis ditionibus adjunxerunt.**) Distat ab Amberga,

---

*) Arcivévoda Albrecht, 5. syn císaře Maxmiliana II., nar. r. 1559. Byl původně určen ke stavu duchovnímu. V 18 letech byl již kardinalem. Později stal se arcibiskupem Toledským. R. 1594 svěřil mu Filipp II. správu Portugalska, r. 1596 místodržitelství v Nizozemsku. O příjezdu jeho do Brusselu viz: Khevenhiller, Ann. Ferd. tom IV. pag. 1670 a n. a Frankfurtské relace 1596, pag. 271. Albrecht vzdal se svých duchovních hodností a zasnoubil se s Isabellou, dcerou Filippa II. Zemřel roku 1621.

**) Zmíněný vpád zdvojnásobil téměř posavadní území Norimberské. Podnět ku vpádu dala válka o dědictví Bavorské, jež vznikla po smrti vévody Jiřího Bohatého. Podle bavorských rodinných smluv mohla vláda přejíti jen na dědice po meči, avšak zesnulý vévoda odkázal zemi svou falckraběti Ruprechtovi. Císařský komorní soud vyslovil se proti závěti a přiřkl země zesnulého vévody Albrechtovi z linie Baiern-München. Ruprecht se nechtěl podvolit a císař Maxmilian dal jej a otce jeho Filippa do achtu. Provedení achtu bylo svěřeno

metropoli Superioris Palatinatus, quinque milliaribus. Iter est montosum admodum et salebrosum. Duplex autem via est inde Altorphium: alia longior, quae ducit ad Kastell, oppidum duobus milliaribus Amberga distans, alia in quosdam pagos, et ea brevior est.

Addam autem nomina amicorum, quos mihi Ambergae adjunxi: nobilissimum dominum Ottonem a Grynrad Misnicum, praecipuum consiliarium electoris, qui in pueritia illi praefuit praeceptori adjunctus domino M. Barth. Pitisco, qui jam concionatorem aulicum agit; item dominum Opsopaeum, medicum aulicum, dominum doctorem Urbanum Pierium, apud quem viximus sexiduum, filium ejus Urbanum, dominum Johannem Ladislaum, collegam docentium illustris gymnasii ibidem, Joannem Wegerum, praeceptorem domini a Raupow ex Boëmia, Wenceslaum Minutium ex Moravia, studiosum theologiae, Marcovicium, praeceptorem dominorum Loxaniorum (Lukssanuw) ex Boëmia et in Breznic.

Colloquium in itinere.

Jephtha non immolavit filiam, ut inepte a multis etiam de facto est disputatum, quod factum non est, sed virginitatem illi perpetuam indixit. Quod vero tot aberrarint in eo, fit ex ignoratione linguae sacrae. In quo errore etiam haeret Bucchananus poëta cum sua tragoedia Jephthes etc.*)

Aliud theologicum.

In coena Domini panis non est corpus Christi ita, ut in pane vel sub pane sit, quod Lutherus docet et qui eum sequuntur, sed est corpus Christi, quia ita panem illum vocat. Sententia autem, quae extat in Lutheri scriptis, non est Lutheri, sed cardinalis Cameracensis, ut ipsemet Lutherus fatetur etc., sed haec tumultuarie.

Altorphii dicebat Petrus Wesenbecius doctor utriusque iuris **) se inter alios constitutum esse ab imperatoria maiestate legatum in Belgium, ut sit pacificator inter Hispanum et Belgam.

švábskému spolku, jenž slíbil 18.000 pěch. a 1800 jízdy vypravit. Norimberk poslal 878 pěších 83 jezdců. Mimo to však vystrojilo město na vlastní pěst 3000 mužů, neboť Albrecht slíbil mu za pomoc městečko Lauf a tolik z dobytého území, kolik obnášely úroky ze 40.000 zl. Město vypovědělo r. 1501 Ruprechtovi válku a brzo potom vpadlo do jeho území. Norimberští opanovali Henfeld, Reichenschwand, Engelthal, Reicheneck, Happurg, Weiszenohe, Altdorf, Betzenstein, Stierberg a Welden. Dobyté území bylo jim přiřknuto mírem 30. července r. 1505 v Kolíně uzavřeným (J. P. Priem, Geschichte der Stadt Nürenberg, str. 132 a n.).

*) Básník a historik skotský Jiří Buchanan napsal dvě latinské tragoedie, totiž Baptistes a Jephtes (tištěno r. 1554). Obé v sebraných spisech Buchananových (Edinburg 1715), kdež je též jeho autobiografie obsažena.

**) Petr Vesenbek ml. nar. se 1546 v Antverpách. Roku 1574 stal se v Jeně doktorem a učil potom v Jeně, Vittenberce a Altdorfu právům. R. 1598 povolal jej vévoda Jan Kazimír Koburský do Koburku za přísedícího soudu zemského. Napsal několik právnických spisů, j. n. p.: Consilia sive responsa iuris (Vittenb. 1607). Mimo to: Oratio de Valdensibus et Albigensibus Christianis (Jena 1585). Petr st. Vesenbek (nar. roku 1487) proslul též jakožto znamenitý právník. Z bratří Petra ml. Vesenbeka vynikli v právech: Ondřej (1527—1569) a Matiáš (1531—1586), prof. práv v Jeně a Vittenberku, spisovatel mnohých právn. spisů. (Život jeho popsal Ondřej Rauchbar: »Oratio de vita et obitu Vesenberii. Wittenb. 1587.)

Altorphii contraxi notitiam amicam cum dno. doctore u. j. Rittershusio,*) qui monstrabat nobis omnia auditoria academica. Donavi eidem exemplar meorum Caesarum. Item cum generosis dominis fratribus duobus Zeidlicziis Joanne et Hertvigio a Schönfeld, quorum pater capitaneus est omnium ditionum caesariarum per Boëmiam. Praeceptore usi sunt tum temporis Daniele Lucino Suticeno.

Professores academici sunt:**)

Theologi: Doct. Edo Hildericus.
M. Georgius Sigelius, pastor.
M. Georgius Wolcardus, diaconus.

Jureconsulti: D. Petrus Wesenbecius.
D. Scipio Gentilis.
D. Conradus Rittershusius.

Medici: D. Nicolaus Taurellus.
D. Philippus Scherbius.

Professores linguarum et artium:
M. Johan. Praetorius mathematicae.
M. Georgius Glacianus oratoricae.
M. Henricus Risius Homeri.

Praeceptores classici:
M. Georgius Lichtentalerus.
M. Wolfgangus Waldungus.
M. Mauricius.
M. Georgius Pulmarus.
M. Jeremias Jordanus, diaconus.

Altorphio discedimus a prandio, et pervenimus Noribergam cum crepusculo. Dies erat clara, iter expeditum, arenosum, amoenum propter silvas et breve, parvorum modo trium milliarium.

Colloquium in itinere.

Erat pastor Noribergae Schelhamer cognominatus; is tantum sibi audaciae sumsit, ut patricios Noribergenses ex academiis Helveticis redeuntes in doctrina pietatis examinaret. Cum autem quondam in doctum adolescentem incidisset, ex academia Basiliensi redeuntem, quaerebat ex illo inter alia multa etiam hoc: »Quid (inquiens) Judas in sacra coena comedit.« Respondit adolescens nihil cunctando: »Idem, quod tu comedere soles.« Atque hoc modo audaciam istius hominis confudit, qui agebat aedilitatem sine populi, ut dicunt, suffragio.

---

*) Dr. práv Konrad Rittershusius (1560—1613) byl prof. na právnické fakultě v Altdorfu. Napsal mimo několik právnických spisů kommentáře k Plautovi, Porphyriovi, Pliniovým listům a j. Syn jeho Mikuláš (1597—1670), též prof. práv v Altdorfu je známý genealog.

**) Viz: Will. G. A. Geschichte und Beschreibung der Nürenbergischen Universität Altdorf (Altdorf 1795). O Scipionu Gentilovi viz: Janssen, Geschichte des deutschen Volkes díl VII. str. 200 (Freiburg 1893).

Aliud de Jacobi Andreae Schmidelini concordiae formula, oblata senatui Noribergensi.

Venerat Noribergam ad senatum Jacob-Andreae Schmid cum libello concordiae orans, ut velint subscribere. Repudiavit senatus petitionem, quod antea majores ipsorum subscripserint Augustanae confessioni, iam itaque nihil opus esse, ut libello concordiae subscribant. Excipit Faber: »Liber concordiae nihil aliud habet, nisi explicationem Augustanae confessionis.« Senatus contra, intellectam fuisse Augustanam confessionem fuisse sine ipsius interpretati, atque omnino se non velle subscribere. Ita repudiatus est Schmidelinus. Sed et insuper Noribergenses mandarunt suis docentibus, ne quis illorum conveniret Schmidelinum, nisi locum amittere velit. Qua mulcta proposita perterriti pastores Noribergenses, nullus illorum accesserat bonum Jacobum. Discedens ex urbe Jacob-Andreae maledixit civibus imitans Christum his verbis: »O Noriberga, Noriberga, quae ad coelum usque elevata es, ad inferos usque detraderis.«

Hactenus sequutus sum novum stylum in consignando: jam, cum sim in terris amicis ecclesiae, ad vetus calendarium me accommodo.*)

10. Martii stylo veteri. Noribergam sub noctem venimus et divertimus bey dem Bietterholtz.

11. Martii. Mane statim contraxi notitiam cum dno. M. Constantio Fabricio, diacono ad Aegidii Noribergae, qui promiserat se diligenter omnes litteras ad se a nobis transmissas curaturum et eo, quo pertinebunt, per tabellarios Pragenses transmissurum.

Vidi armamentaria Noribergensium instructissima omnis generis instrumentis bellicis: tormentis, bombardis, scloppetis, bipennibus, thoracibus, galeis etc., quo ducebar una cum meis a senatore viro.

12. Martii. Vidi granaria et arcem. Et quidem in arce turrim cum templo, quod dicitur a Nero[ne] fuisse extructum anno post natum Dominum 15. Habet arx splendidas habitationes et locum, ubi missa celebratur, si quando imperator Romanus ibi degat. Quidam Noribergam dictam volunt quasi Neronis purgum, quod eo loco, ubi arx posita est, Nero quondam turrim, in qua excubitores aleret, habuerit, quae adhuc stare dicitur, ut mihi quidem monstrata fuit. In media arce arbor tiliae pulcra plantata dicitur a Friderico imperatore III. Fons arci adjunctus valde est profundus, ut qui protendatur ad 48 orgias. Ferrea catena, cui appensae sunt hydriae ad hauriendum aptae, continet ferri 120 libras.

Vidi et curiam, in qua plurima antiquitatis monumenta et inprimis pictura Dureri, qua se ipsum effigiavit, et subjunxit haec duo disticha, a quocunque tandem illa sint facta:

»Impleram viginti octo Durerius annos,
cum pinxi caput hoc sic faciemque meam:

*) Emler, Rukověť chronol. křesťanské XXIX. Kaltenbrunner, Über die Polemik gegen den Gregor. Kalender. (SB. d. Wien. Akad. Bd. 87.) Stieve, Der Kalenderstreit des 16 Jhd. in Deutschland (Abh. d. bair. Akademie XV. III. 1880) a j.

Hinc iterum totidem cum vixissem integer annis,
huic dixi vitae: Vita caduca vale!«*)

Bibliotheca, quae ibi habetur, non est mihi visa, quae tamen a domino Hieronymo Paumgartnero, viro amplissimo et principe istius reipublicae, praedicabatur.**)

Vidi item hortum pulcrum e regione arcis extra urbem positum mercatoris Pauli Scheuleri.

Ea die primum conspexi Balthasarem Camerarium militem, cujus familiaritatem et amicitiam mihi jucundam feci tam propter vitam ejus modestam, quam propter avi ipsius, viri nunquam satis laud[and]i, incomparabilem doctrinam.

13. Mar. Joachimo Camerario, patri et filio***) medicis, manum primum porrexi et illorum jucundo colloquio in prandio usus sum. Filio abeunti donaram exemplar meorum Caesarum introligatum.

Philippum Cam[erarium], istius reipublicae syndicum, non vidi; aberat, Papebergam reipublicae causa missus.

Ea die salutavi in curia amplissimum virum dominum Hieronymum Paumgartnerum, qui amanter me cum meis omnibus suscepit. De multis colloquebatur, ut de miseriis vitae huius, ubi in fine hoc apposuit sermoni distichon:

»Fatales video poenas, tristemque ruinam,
Christe, tuae curam posteritatis habe.«

---

*) Dürer se zálibou maloval svoji vlastní podobu. Sr. Springer, Albrecht Dürer (Berlin 1892) str. 13, 14, 47. Do doby, o níž distichon mluví, spadá autoportret Mnichovský z r. 1500. Obraz byl v Norimberce na radnici, ke konci předešlého století byl však odtud ukraden. Kdosi si jej vypůjčil ke kopírování a vrátil místo originálu kopii. Podvod zpozorován až po čase a originál se zatím delší poutí dostal do Mnichovské pinakotheky, kde je posud. Jiný portret Dürerův poslali Norimberští darem králi Karlovi I. angl. Po smrti Karlově byl tento obraz prodán. Ve Florencké gallerii je obraz Dürerův, jenž má vročení 1598 a nápis:

»Das macht ich nach meiner Gestalt,
ich war sex und zwantzig Jar alt.«

Dürer prý obraz svůj sám do Florence poslal Ondřejovi del Sarto.

**) Syn Jeronyma Paumgartnera st., žáka Melanchtonova a horlivého šiřitele reformace (nar. 1498 v Norimberce, od r. 1525 tamtéž radním, zemřel 1565). O jeho zásluhách o Norimberskou knihovnu viz: Historia bibliothecae reip. Norimbergensis autore J. Sarberto. Norimbergae 1643). J. Priem, Geschichte der Stadt Nürenberg str. 233.

***) Joachim Camerarius ml. byl syn Joachima Cameraria st., přítele a životopisce Melanchtonova (jenž sepsal také spis: Historica narratio de fratrum orthodoxorum ecclesiis in Bohemia, Moravia et Polonia. Vyd. r. 1605 v Heidelberce). Joachim Camerarius ml. nar. se r. 1534 v Norimberce. Od r. 1564 provozoval tamtéž praksi lékařskou. Roku 1594 stal se děkanem lékařského kollegia Sepsal: De re rustica. (Norim. 1577.) Hortus medicus et philosoph. (Frankfurt 1585.) Vydal též Matthiolovo: De plantis epitome. (Frankfurt 1585.) Jeho botanická zahrada patřila k památnostem Norimberským. O rodině Camerariů vůbec srv.: J. P. Priem, Geschichte der Stadt Nürenberg n. m. m. Roth K. L., Zur Geschichte des Nürenberg. gelehrten Schulwesens im 16. und 17. Jahrh. (Nürenberg 1839) a j.

Item de obitu multorum clarissimorum virorum, hoc anno qui fato functi fuerunt, ut Fridericus Sylburg.*) et alii, ubi iterum claudens sermonem suum hunc versum citavit:

»Tolluntur sancti mundo, ne tristia cernant
prae foribus mala, jam quae monet esse Deus.«

Facta postea longa mentio dni. doctoris Jacobi Grynaei, antisti[ti]s Basiliensis,**) a quo etiam ad se missas hoc anno litteras binas demonstrabat etc.

14. Mar. Clara fuit et serena dies. Mane discedimus Noriberga et pransi fuimus in oppido dicto a Longodente (zu Langenzeen), quo usque propria rheda comitabatur nos dominus Balthasar Camerarius. Tribus distat milliaribus a Noriberga et paret marchioni ab Anspach.***)

A prandio progressi sumus usque in pagum Lengersheim, qui liber esse dicitur propter privilegia, tutelae tamen marchionis ab Anspach subjacet, et sesquiquarto milliari ab Langenzeen distat. Iter alicubi clivosum et difficile.

Winshemium (gen Winsenheim) pervenire non potuimus propter longitudinem itineris.

Colloquium.

Dubravius antequam episcop[at]um nactus fuit, dum Pilznae forte in peregrinatione est,†) mulier quaedam febricitans ad eum venerat rogaveratque, ut sibi aliquid contra morbum illum scriberet, quod ea de collo gestaret. Non potuit repudiare Daubravius superstitionem mulierculae et scribit his verbis: »z hovězího masa polívka dobrá bývá.« Muliercula gestat schedulam in collo et sanatur et multos alios gestatione schedulae a febri liberavit. Accidit postea, ut Dubravius episcopatum nactus incideret in febrim, et quia fama de hac muliercula percrebuit, vocat eam ad se, quam plane jam ignoraverat et factum prius ex animo deposuerat. Rogat eam, ut se juvet Paret mulier et de collo schedam suspensam gestare episcopo persuadet, et injungit, ne eam inspiciat, nisi prius sanetur. Sanatus episcopus animadvertit manum esse suam; eam feminae reddit et cum praemio a se dimittit. Tam nimirum pleraque accidentaliter fiunt, quae nos per se fieri putamus.

Scotae acumen.

Cum deliberatum esset in Polonia de novo rege magnusque cancellarius animo diutius torquetur, proponit baroni cuidam quaestionem: »Quis potissimum erit eligendus?« Respondit baro: »Deus transfert et stabilit regna« id est, se id ignorare,

---

*) Fridrich Sylburg nar. se r. 1536 ve Wetteru u Marburku. Byl rektorem škol na různých místech. Později počal vydávati ve Frankfurtě a Heidelberce latinské a řecké autory, začež obdržel od lantkraběte Hessenského roční plat. Zlepšil Elenardovu řeckou grammatiku (1580), vydal gramm. Apolloniovu (1590), Ondřeje Cretenského výklady k apokalypsi (1592), Theodoreta (1592), Klementa Alexandr. (1592), Justina Martyra (1595), Etymologium magnum (s. d.), Saracenica (1595) a j.

**) Srv. poznámku na str. 40.

***) Jiří Fridrich nar. r. 1543, zemřel r. 1603 bez dědiců.

†) Jan Dubravský ze Skály a na Hradišti narodil se v Plzni ze zámožné rodiny měšťanské. Biskupem Olomúckým byl od 30. dubna 1541 do 6. září 1553. O jeho životě, státní a literární činnosti viz: Grohmann, Dubrawský Johann, Bischof zu Olmütz. (Schriften der hist. statist. Section der mähr.-schlesisch. Ackerbaugesellschaft, sv. 9. str. 209, 221. Rybička, Jan z Doubravy a Hradiště, biskup Olomúcký. Č. Č. M. 1878, str. 106, 243.

cum res sit haec in manu Dei. Scota vero, ubi audit ista verba: »Deus transfert etc.«, tantum invertit vocem subito hoc modo: »SVED, id est Suedus Sigismundus constituendus est rex.« *)

15. Martii. Dies clara et serena. Praecedente nocte requievimus in pago Lengersheim, qui paret marchioni ab Anspach. Inde mane hac ipsa die pervenimus in civitatem Winsenheim, patriam celebris illius iurisconsulti in aula Saxonica, **) qua tantum transivimus, nam tantum unico milliaris quadrante ab Lengersheim jacet. Dicta est autem Winsenheim, domus vini, quia non procul inde frequentes vineae. Civitas lignea inprimis, ut nostra Caslavia, sed ampla et bene munita.

A Winsenheim tribus milliaribus confectis pervenimus in oppidum Uffenheim, quod paret Anspachio, ubi pransi fuimus. Iter molestum, argillosum.

Ab Uffenheim perventum usque in pagum Bieberheim, paret episcopo Wirtzpurgensi, vel ut dicunt Herbipolitano, duobus tantum milliaribus ab Uffenheimo, ubi etiam pernoctavimus. Iter montosum et valde inexpeditum.

16. Martii, dies serena. Ad prandium pervenimus in oppidum Marienpurg, vel potius Mariaevallem, Marienthal; paret magistro Teutonici ordinis, quod officium in praesentia sustinuit serenissimus archidux Austriae Maximilianus. Homines pontificii in illo, et tribus milliaribus a Bieberheim distat, itinere montoso et difficili. In hoc oppido me febris acerbissima corripuit.

Ad coenam sesquimilliare confectum Bückspurgum, ubi humanissime habiti sumus a capitaneo arcis. Paret electori palatino.***)

---

*) Interregnum v Polsku r. 1587. Po smrti Štěpána Bathoryho (13. pros. 1586) povstaly v Polsku dvě strany. Strana, již vedl rod Zborovských, klonila se k Habsburkům, z nichž se ucházeli o trůn polský arcivévodové Matiáš, Arnošt, Maxmilian a Ferdinand Tyrolský. Proti tomu strana nejvyššího kancléře Zamojského podporovala kandidaturu Jana Sigmunda Švédského. (Sr. Caro, Das Interregnum Polens i. J. 1587 und die Parteikämpfe der Häuser Zborovski und Zamojski, 1861. G. v. Mayer, Des Olmützer Bischofs Stan. Pavlovský Gesandtschaftsreisen nach Polen, 1861. Dr. Hirn, Erzherzog Ferdinand II. von Tirol, 2. sv. str. 263 a n. Tomek, Snahy domu rak. o nabytí koruny polské v st. 16. Č. Č. M. 1851—II. 102. III. 43, 1853, 744. Fr. Kameníček, Diarium pana Smila Osovského z Doubravice, čili popis cesty jeho do Polska, kterou vykonal r. 1587 s arcikn. rak. Maximilianem, voleným králem polským. Č. Č. M. 1888, str. 370 a násl.) Scotto Jeroným Alessandro byl vlašský alchymista a dobrodruh, jenž po různých dvorech cestoval. Při tom byl politickým agentem. V Čechách byl poprvé r. 1590. R. 1587 dával arcivév. Ferdinandovi tyrolskému rady, jak se má chovati, aby byl v Polsku zvolen. Co se týče vtipné odpovědi Scottovy, vypravuje Khevenhiller tutéž věc s varianty takto: »Man erzehlt, Kayser Rudolph hab den Scotum (von welches Thaten gantz Europa voll), wer König in Pollen werden wird, gefragt, der Ihr Mayestät geantwort: »Deus.« Und als ihm, man wisse wol, dass Gott ein König aller Königen seye, replicirt worden, hat er gesagt, man soll das Wort Deus zurück lesen, so wird man den Namen des Königs ausz Pollen finden, und als sie ihn zurück gelesen, ist der Namen Sued gäntzlichen herausz kommen.« (Annales Ferdinandei, tom III. pag. 610.) O pobytu Scottově v Čechách viz: Svátek, Obrazy z kulturních dějin českých, díl II., str. 49.

**) Míní se dr. Wesenbek, o němž viz níže.

***) Ke dni tomu po straně poznamenáno: 1. paroxismus febrilis, pak: 2. paroxismus imminente nocte; a ke dni 18. března: 3. paroxismus, qui fuit excussus itineris salubritate, ita ut non fuerim nimirum aggravatus. 21. Martii. Paroxysmus mane et noctu circiter

17. Martii, dies rorida. Discedimus Bückspergo et confectis tribus milliaribus devenimus in oppidum Allentheim, quod paret nobilibus ibi residentibus et eodem oppidi nomine gaudentibus, sed feudum est episcopi Wirtzpurgensis seu Herbipolitani.

Vesperi duobus milliaribus exactis sumus Masbachii, oppido electorali. Totum ligneum, ut nostra Caslawia. Orthodoxa fides ibi propagatur et pauci cives aliam doctrinam amplectuntur. Iter montosum.

18. Martii, dies nubilosa. Masbachio devehimur in pagum Ikirschtorfium, duobus a Masbach milliaribus. Iter longe difficillimum, saxosum, montosum et longum. A Masbachio fere ad dimidium milliare ad pagum quendam praetervecti sumus Neccarum.

Ikirschtorfii pransi fuimus, et Albertus Bukuwka propter gallinam ibi glande plumbeo trajectam omnes in se concitavit rusticos

Ikirschtorffio duo milliaria restabant Heidelbergam conficienda, quae sub ipsam noctem magna cum difficultate exegimus.

19. Martii, dies nubilosa. Aderam lectioni publicae in academia dni. Danielis Tossani,*) in qua explicabatur Cap. 13. apocalyp. Joan. Refutabatur autem Bellarminus,**) qui contendit.

I. Antichristum nondum venisse.

Ratio 1. Quia ante antichristi adventum evangelii doctrina in toto mundo praedicari debeat, quod quia non sit, concludit Bellarminus, ergo antichristus nondum venit. Refutatio. Non docet scriptura praecise, ante antichristi adventum ubique in toto mundo doctrinam evangelii praedicandam, sed ante finem mundi. Verum dicamus et hoc, quod fuit praedicata, ut docet Paul. Rom. 10. et Eusebius initio ἀποδείξεων.

Ratio 2. Quia imperium Romanum nondum omnimodam patitur dissolutionem. Ad quod facile responderi potest etiam ex ipsorum Jesuitarum scriptis. Et Erasmus scribit: jam tantum Romani imperii umbram extare.

---

horam secundam in dimidio horologio. 23. Martii. Nocte media 5. paroxism. habui. 24. Martii. 6., 7. paroxismus.

*) Dr. Daniel Toussaint (Tossanus), syn theologa a šiřitele reformace Petra Toussainta, narod. se r. 1541 v Mümpelgardu. Studoval v Basileji a r. 1562 stal se kazatelem v Orleansu. R. 1569 byl odtud vypuzen, avšak vrátil se opět, až po noci Bartolomějské musil Orleans trvale opustiti. Odebral se do Heidelberka, kde se stal kazatelem Fridricha III. Od luteránsk. kurfirsta Ludvíka byl vypověděn z Heidelberka, později se opět vrátil, stal se superintendentem a r. 1586 professorem na Heidelberské universitě. Zemřel roku 1602. Psal různé theologické spisy. Životopis Daniela Toussainta napsal syn jeho Pavel. (Heidelberk 1603.)

**) Robert Bellarmin narod. se r. 1542 v Monte Pulciano, vstoupil r. 1560 v Římě do řádu jesuitského, vyučoval na různých místech po Italii. Od r. 1576 byl v Římě, kde se stal rektorem jesuitského kollegia. Roku 1595 stal se provincialem v Neapoli, r. 1597 radou při inkvisici a examinatorem biskupů a r. 1598 kardinalem. Pro spory s Dominikány musil Řím opustiti. R. 1601 byl zvolen arcibiskupem Capuanským. Roku 1605 vrátil se do Říma, kdež zemřel r. 1621. Hlavní jeho spisy: »De potestate pontificis in temporalibus. Disputationes de controversiis fidei adversus huius temporis haereticos. (Řím 1581, 82, 92.) Christianae doctrinae applicatio (Řím 1603) a hlavně katechismus, jenž byl mnohokráte vydáván a do různých jazyků překládán.

II. Antichristum singulare quoddam individuum futurum.

III. Ad pontificem Romanum non quadrare notas illas, quae exstant Cap. 13. Apocal.

Hactenus lectio.

A lectione d. doctor Daniel Tossanus comitatus est meum dnm. Wartenbergium et postea rediit ad mensam et mihi in abitu prolixe sua officia deferebat.

Contraxi praeterea notitiam cum Wolfgango Amlingo, filio dni. dni. Theodori Wolfgangi, ecclesiastae Servestani. Item cum Petro Wesenbecio, filio Petri Wesenbecii,*) adolescente nato annos fere XXII. Postea cum dno. doctore theologiae Davide Pareo,**) quem tantum salutavi, quia dies paroxismi mei aderat, necnon cum dno. Paulo Melisco, poëta etc. comite palatino, sene jam fere decrepito.***) Item cum doctore Joanne Calvino, iurisconsulto.

D. Posthius†) adesse nobis non potuit propter podagram, sed filium loco sui misit.

In febri mea usus sum dno. doctore Ludovico Gravio,††) poliatro Heidelbergeno, qui me humanissime habuit. Heidelbergae praeterea post paroxismum usus sum scarificatione et sensi quandam levationem.

D. Hinco baro Nachodius relictus est ibidem cum praeceptore suo Paulo Polonello Hunnobrodensi.

23. Martii. Mane egredimur Heidelberga et ad prandium venimus in pagum Grauen, tribus ab Heidelberga milliaribus: Vesperi sumus »zu Baden«, Badenis Marchicis. Coenavit meus Wartenbergius cum illustrissimo dno. marchione, postea in diversorio publico laverunt. Oppidum enim illud balneis naturalibus sive thermis est plenissimum. Badenis conveni cum dno. doctore Felice Platero etc.†††), qui aqua centuriae minoris ante paroxismum uti suasit ad duas uncias.

---

*) O rodině Wesenbeků viz níže.

**) David Paraeus byl přijat r. 1593 za prof. Nového zákona na universitu Heidelberskou. Roku 1587 vydal tak zv. »Neustädtische Bibel«. Jako mnoho jiných chtěl spojiti reformované a luterany i napsal proto r. 1606 spis »Irenicum, sive de unione et synodo evangel. conciliando liber votivus. Jiná data o něm viz: Johann Friedrich Hautz, Geschichte der Universität Heidelberg (Mannheim 1862—63. 2 Bd.) n m. m.

***) Paulus Meliscus (Schede), básník a humanista, nar. r. 1539 v Melrichstadtě. Napsal »Maletamata sive schediasmata poet. (Paříž 1586.) Poslední léta svého života byl bibliotekářem v Heidelberce, kdež r. 1602 zemřel. O životě jeho viz: Brucker, Ehrentempel der deutsch. Gelehrsamkeit, str. 148 a n.

†) Jan Posthius, lékař a básník latinský. Viz o něm J. F. Hautz, Geschichte der Universität Heidelberg, n. m. m. August Thorbecke, Geschichte der Universität Heidelberg. (Heidelberg 1886.) n. m. m.

††) Ludvík Graf (Gravius) z Heidelberku, lékař a prof. na universitě Heidelberské. Přednášel praktické lékařství a logiku. Roku 1577 byl rektorem. (J. F. Hautz, Geschichte der Universität Heidelberg, n. m. m.)

†††) Felix Platerus nar. se v Basileji r. 1536. R. 1552 odebral se do Montepellieru studovat medicinu. R. 1557 vrátil se do Basileje, brzo po návratu promovoval a počal provozovati praksi v Basileji. Od r. 1571 byl prof. prakt. mediciny a zároveň městským lékařem.

24. Martii. In pago Milburg dormivimus, qua nocte ultimum paroxismum febrilem, numero 7., sustinui.

25. Martii, dies pluvia. Sumus zu Liechtenaw in prandio, vesperi Argentinae, ubi divertimus »zum Geist«.

Distat autem Heidelberga ab Argentina 14 milliaribus non magnis, et quidem itinere facili, expedito, quia nulli montes occurrunt, sed perpetua planities in agros amplissimos sese diffundit.

In dextra manu Heidelberga Argentinam tendentes, Spiram, urbem imperialem, reliquimus, quae tribus tantum ab Heidelberga distat milliaribus.

Argentinae praecipue spectator eram turris, die sequenti,

26. Martii, item horologii, in quo admirabi[li] artificio coelestis motus observandus, dies calendarii, lunae solisque cursus. Cetera, quae ibi in eodem horologio visuntur, sunt additamenta ornatus causa:

1. ut Maria gestans infantulum, quem magi prodeuntes e scenis adorant,

2. item notae quaedam, quae impulsae, sono exprimunt harmoniam cantionis: »Vnser Vatter in Himelreich,« item harmoniam hendecasyllabi carminis: »Vitam quae faciunt«, item cantionis de nativitate Domini: »Puer natus in Bethlehem« et si quid aliud iisdem notis exprimi potest,

3. gallus in summitate positus, qui et alis plaudit et vocem viventis cantu imitatur.

Ejusmodi horologium faber domi suae habet, ubi haec eadem, et quidem facilius, visuntur.

Notitiam contraxi cum dno. doctore Joanne Lobecio iurisconsulto.*) Item cum d. Dionysio Gotthofredo Parrisiensi, itidem iurisconsulto et historico,**) necnon cum d. Melchiore Seibitzio, poliatro Argentinensi, qui omnes prolixe mihi sua officia deferebant. Frater est Seibizii, Brigensis principis medici.

27. Martii, dies clara. Argentina discessimus et exactis quatuor milliaribus pransi fuimus in pago Lotharingii Matzen.

Vesperi exactis tribus milliaribus, venimus in civitatem imperialem Schlettstad, patriam Beati Rhenani, laudatissimi illius historici.***)

Zemřel roku 1618. Sepsal: »Praxis medica«, pokus jakési učebnice pathologie na indukci založené (1602), mimo to vydal sbírku popisů různých nemocí. Zprávy o jeho životě podává jeho autobiografie posledně vyd. od H. Boosa (Tomas und Felix Plater. Basel 1878).

*) Jan Lobecius, prof. ve Štrassburku, někdy učitel Karla ze Žerotína (Chlumecký, Karl von Zierotin, 134).

**) Dionysius Gothofredus nar. se r. 1549 v Paříži. Pro víru odešel do Ženevy a potom do Německa, kde na různých místech, jako na př. v Štrassburku a v Heidelberce, právům vyučoval. Zemřel r. 1622. Vydal: »Corpus iuris civilis« (Lyon 1583). Mimo to napsal spisy: »Notae in Ciceronem« (Lyon 1591), Antiqua historia (Basilej 1590), Statuta regni Galliae cum iure communi collata (Frankfurt 1611) a j.

***) Beatus Rhenanus nar. se r. 1487 v Schlettstadtě. Zemřel r. 1547. Vydal Tertulliana, Plinia, Livia, Tacita a jiné klassiky s výklady. Mimo to sepsal 3 knihy de rebus Germaniae, k nimž vydal ke konci 17. stol. Jakub Otto kommentáře. Život Rhenanův popsal Sturmius (Vita Rhenani). Viz: A. Horawitz, Beatus Rhenanus. Ein biographischer Versuch. Des Beatus Rhenanus liter. Thätigkeit von 1508—1547. (SB. der phil. hist. Classe der Wien. Akademie. Bd. 70, 189—244. Bd. 71, 643—690. Bd. 74, 323—376. Wien 1870—1872.)

Habetur ibi medicus, in cujus aedibus extat hoc distichon:

Sit felix doctor Wincklerus pluribus annis.
Christophoro felix quilibet aeger erit.

28. Martii (Dominica Judica). Dies nubilosa, et nocte insequente copiosa pluvia cecidit. Colmariam venimus, imperialem civitatem, pontificiam passim. Est autem clarior Colmaria propter medicum illum celebrem Jacobum Weckerum, qui ibidem paucos ante annos diem suum obiit.*) Sita est inter altos montes, in quibus passim arces Lotharingii conspiciuntur.

Vesperi devenimus Ensesheimium, civitatem Ferdinandi archiducis Austriae, fratris Maximiliani II. imperatoris, qui in conjugio habuit Philippinam, patriciam Augustanam. Jam vero, quia idem Ferdinandus diem suum obiit et haeredes reliquit non tantum ex Philippina, (qui quidem non archiduces Austriae vocantur, sed marchiones tantum, et eorum unus est factus cardinalis et splendide vivit, alter vero non tam laute etc.), sed etiam ex altera conjuge, administratorem constituit Rudolphum, imperatorem modernum, et, ut Ensesheimii dicebatur, intra dies XIV. a pascha homagium illi, qui locum tenebit imperatoris, praestabunt.**)

Cudit civitas illa monetam multiplicem adhuc post obitum Ferdinandi, sub nomine tamen demortui, donec fortassis homagium subditi imperatori praestiterint. Est autem alia ratio monetae ibi parandae quam in aliis locis, nam non cuditur, sed exprimitur nomen et imago possessoris, instrumentis spectatu dignis. Et mei discipuli d. Joann. a Wartenberg cum dno. Georgio Sigismundo Pracksicky a Zastrizel experimentum illius rei manibus propriis fecerunt et a se expressos taleros etiamnum asservant.

Molendinum praeterea ibi vidimus, quod equis trahitur sine adjumento aquae; item locum, ubi conventus istius comitatus Phirtzburgensis instituuntur.

29. Martii, dies nubila. Ensesheimio quinque milliaria Basileam numerantur, quae dum conficimus, in medio itinere pransi fuimus. Tandem sub occasum Basileam omnes salvi et incolumes devenimus; quo nomine aeterno Deo Patri, Filio et Spiritui Sancto sit honor et gloria in sempiterna secula Amen.

Sumus Basileae.

30. Martii, dies nubila et pluvia. Divertimus ad Ciconiae signum, zum Storch. A concione tradidi litteras dno. doctori Joann. Jacobo Grynaeo***)

*) Jan Jakub Wecker nar. se r. 1528 v Basileji, kdež se stal později prof. Přednášel nejprve dialektiku a latinu, od r. 1558 lékařství. Zemřel r. 1586 v Kolmaru.

**) Ferdinand tyrolský, druhor. syn císaře Ferdinanda I., měl s Filippinou Welserovou dva syny: Ondřeje, jenž byl později kardinálem († 1600), a Karla, jenž se stal markrabětem Burgavským († 1618). S druhou manželkou Annou Kateřinou měl dvě dcery: Annu, pozdější manželku Matiašovu, a Annu Kateřinu, jež vstoupila do kláštera.

***) J. J. Grynaeus, prof. theol. a dějepisu v Basileji. Nar. se r. 1540 v Bernu. Roku 1565 byl pastorem v Rötelu, poněvadž však nechtěl podepsat konkordanční formule, odešel do Basileje r. 1575. R. 1584 odebral se do Heidelberka, kde přednášel historii. R 1586 vrátil se do Basileje. Vykládal na tamní universitě Nový zákon. Zemřel r. 1617. Napsal: »Theologica theoremata et problemata«, mimo to vydal mnoho exegetických spisů. O životě

theologo missas a dno. promarchione Moraviae Friderico seniore Zerotinio. Item tradidi litteras gen. dno. dno. Wratislao Zerotinio missas a fratre Victorino Zerotinio.*)

Postea interfui solenni actui, in quo deferebatur medica laurea Adamo Gabelchovero Carno, Lubiano. Cui proposita fuit quaestio ad disserendum, de senum avaritia, utrum ad illius emendationem ex arte medica praesidium aliquod inferri possit?

Responsum: »Quod non.« Quia nec desuefacere eos ab hoc vitio poscis, cum sicci sint et humidum radicale paulatim in illis intereat etc. Vinum senes bibunt, non quod humiditatem in illis augeat, sed ne pori claudantur et difficilior fiat concoctio.

31. Martii, dies pluvia. Accedimus primum ad mensam reverendi viri dni. Joannis Jacobi Grynaei, ecclesiae Basiliensis antistitis et ss. theologiae doctoris; nominatim hi: generosus baro Joannes a Wartenberg et Napagedlii, Georgius Sigismundus Pracksicky a Zastrizel et Buchlovii et ego Mat. Borbonius.**)

1. April., dies clara. Alb. Bukuwka accessit ad primariam mensam dni. mag. Joan. Bucksdorfii, hebraicae linguae professoris,***) Georgius autem ad alteram mensam, promiscue studiosorum multitudini usitatam.

3. April., dies clara. Georgius Boskowicius accessit ad primariam mensam dni. Joann. Bucksdorfii, quia in altera parte tractari putaretur.

4. April., dies clara.

5. Ap., dies clara. Ablegavi cisiarios nostros in Moraviam Basilea, per quos litteras dederam, ad dn. promarchionem, dn. Carolum Zerotinium, dn. Wenceslaum Seniorem a Zastrizel, dn. Wenceslaum Budowicium, dn. Hieronym. Arconatum, dn. Hermanum Sstanowicium, dn. Wilhelmum de Lowče, capitaneum Buchlovii, M. Simonem Scalam Glattowinum, Matthiam Florantium past., Joan. Wirbium past., ad Wenceslaum, fratrem meum germanum, dn. Simeonem Grynaeum, medicum Brunam.

6., 7., 8., 9. dies pluvii, quidam nubilosi.

7. Professori hebraicae linguae in victum Alberti de Bukuwka et Georgii

---

jeho: J. J. Grynaei vita et mors ex variis eius scriptis collecta et edita a duobus nepotibus Joh. Jacobo et Hieronymo a Brunn (Basileae 1618).

*) Viktorin a Vratislav ze Žerotína, synové Karla III. ze Žerotína. Viktorin žil později při dvoře arciv. Maxmiliana, Vratislav zemřel v mladém věku. (Notata geneal. Franck de Franckenstein, rukopis Roudnické knihovny sub sign. VI, Fa 2, tom. XIII.) Srv. níže zprávu o smrti Vratislava ze Žerotína.

**) Grynaeus založil pro syny šlechtických rodin konvikt, jejž na př. několik Žerotínů navštěvovalo. Přijetí do konviktu platilo za vyznamenání. (Hagenbach, Die theol. Schule Basels. Basel 1860. Str. 16.)

***) Jan Buxtorf st. nar. se r. 1564 v Kamen ve Vestfalsku. R. 1588 přišel do Basileje a převzal prof. hebrejštiny. Zemřel v Basileji r. 1629. Buxtorf byl jedním z nejznamenitějších učenců Basilejských. Jeho konkordance a jeho rabínská bible mají posud cenu. R. 1620 vydal spis Tiberias, v němž vykládá výsledky svého badání o masoře. Nejznamenitějším dílem jeho je velký talmudo-rabínský slovník, na němž pracoval od r. 1609 a jejž jeho syn Jan Buxtorf ml. vydal. (Viz: E. Kautsch, Johann Buxtorf der Ältere. Basel 1879.)

Buchlowii dati 100 fl.; 5. vero, quod supra notandum fuit, in victum dominorum meorum uxori d. doctoris Joan. Jacob. Grynaei dati 400 thalleri, unus thal. valens 20 bacz.

10. dies pluvia. Cum meis, Joanne a Wartenberg et Georgio Sigismundo a Zastrizel relatus sum in matriculam academiae Basiliensis, rectoratu fungente dno. Felice Platero, medico.*)

11., dies nubila et tristis.

12., dies nubila et pluvia. Wenceslaus a Zastrizel Basilea discessit cum suo Paludio Genevam.

13., dies dubia. Purgabar illo die medicina ordinata a dno. Felice Platero, prout subjicitur:

Recept. Syrupi rosati solutivi cum infusione rhabarbari drachmam unam et electuar de succo rosato drachmas duas, aquarum endiviae et cichoreae duas dr.; fiat potio.

Eadem die recipiebatur inter professores academicos Basileae d. doctor Amandus Polanus a theologis.**)

14., plus inclinata ad pluviam, quam ad serenitatem; non tamen pluebat.

15., dies clara. Usus sum potione ab eodem medico ordinata ad expellendam bilem, ne, si persuaserit in viscera, colicos mihi dolores excitaret. Infra autem potio tota describitur.

Eadem die dimisi meos deambulatum cum Georgio Fabuschio; ipsemet adesse non poteram, quia medicinalem potionem sumserim. Redierunt autem ebrii et tarde; objurgati molliter a me, Sigismundus Zastrizel mea excepit verba et audacter respondit: »Dominus patruus meus te mihi praefecit ut praeceptorem, non ut carnificem.«

---

*) Přicházející na universitu Basilejskou byli hned zapisováni do matrik, při čemž se platila určitá taxa. Potom přísahali rektorovi a ohlašovali se děkanovi fakulty, jenž zapsal nové posluchače do knihy fakulty. Při tom se opět platila taxa různá dle fakult. U mediků obnášela půl tol. Posluchači, kteří posud na žádné universitě nestudovali, platili dvojnásobné taxy. (Thommen, Geschichte der Universität Basel 1532—1562. Basel 1886.)

**) Amandus Polanus nar. se 1561 v Opavě. Studoval ve Vratislavi a v Tubinkách filosofii a theologii. Přiklonil se úplně ke kalvinismu. Žil pak v Basileji, Ženevě, Heidelberce a jinde. R. 1590 usadil se trvale v Basileji. R. 1596 stal se prof. v Basileji a vykládal St. zákon. Zemřel r. 1610 v Basileji. Napsal mnoho theol. spisů, jako na př.: De aeterna Dei praedestinatione (1600), Institutiones de concionum sacrarum methodo (1604), Symphonia catholica (1607) a j. M. Konečný přeložil do češtiny spis Polanův »Gemmula partitionum theologicarum (Basilej 1580) a překlad ten byl vydán r. 1598 v Králicích. Jiný spis česky vydaný jest zmíněný spis: »De aeterna Dei praedestinatione.« (Jungmann řadí překlad tento mezi spisy pochybné.) V musejní knihovně je rukopis: Amanda Polana z Polansdorfu rozdílové theologičtí. V Bazilei u Kundrata Waldkircha r. 1590 vydané a v český jazyk přeložené i sepsané r. 1598. V předmluvě vypravuje Polanus sám o svém životě. (Vrťátko, Amand Polan z Polansdorfu. Č. Č. M. 1861, 292.) Polanus byl někdy praeceptorem Diviše ze Žerotína a s Karlem ze Žerotína udržoval stále styky. Na vydání knihy: »Expositio bibliorum« (Basilej 1597—1600) přispěl Žerotín Polanovi značnou částkou, a Polan naopak zase věnoval svému příznivci spis svůj »Syntagma theologiae« (Basilej 1606). O stycích Polanových se Žerotínem viz Chlumecký, Karl v. Zierotin str. 136 a 286. Názory svými se klonil Polanus vždy k Bratřím a podle Vengerského »nomen suum voluit profitere inter ministros fratrum in Eibenschitz«. (Volný, Kirchl. Top. II. A 1, B. str. 253.)

16. dies clara. Usus fui potione usitata, ut supra.

17. dies nubila et plane ad pluviam inclinata. Potione, item medicata sum usus.

Ea die donavi exemplar meorum Caesarum dno. Zvingero med. dri.*) et amanter cum illo de variis rebus collocutus sum.

Ministri verbi apud Basilienses pulso papatu.

Hos habuit pulso, felix Basilea, papatu
praecones verbi, lector amice, sacri:
lucem evangelii primis accenderat annis
Wolfgangus Capito,**) quem capit aula poli,
Oecolampadius***) successit, ut ignea lampas
fulsit et in Christi splendidiore domo,
hunc excepisti venerande Oswalde Myconi.†),
Sulcerusque tuum mox quoque trivit iter,
post hunc Jacobus Grynaeus gramine verbi
salvifico Christi pascit et auget oves.

Amand. Pol[anus].

18. dies pluvia. Usus fui medicamento purganti post ternam illam praeparationem.

---

*) Jakub Zwinger dr. m., syn slavného Theod. Zwingera, nar. v Basileji r. 1569. Od r. 1595 byl prof. v Basileji. Zemřel r. 1610. Své »Psalterium« věnoval Žerotínům.

**) Wolfgang Capito nar. se v Hagenau v Elsasku r. 1478. R. 1498 byl povýšen ve Freiburce za dra. lékařství. Potom počal studovati theol. a r. 1504 stal se v Basileji drem. theol. Přednášel nějaký čas v Basileji a ve Freiburce o scholastické theologii. Studoval mimo to ještě práva a hebrejštinu. Po nějakém čase učinil jej kardinál Albrecht Braniborský, arcibiskup Mohučský, svým kancléřem. R. 1523 stal se proboštem u sv. Tomáše v Štrassburce. Napsal: Institutiones Hebraicae, Enarrationes in Hoseam et Habacuc, Explicatio in Hexaëmeron a j. O působení jeho v Basileji viz: Vischer, Geschichte der Universität Basel, n. m. m. (Basel 1860).

***) O Oekolampadově působení v Basileji viz: Thommen, Geschichte der Universität Basel str. 2, 5 a n. K. R. Hagenbach v 2. sv. sbírky »Leben und ausgewählte Schriften der Väter und Begründer der reformirten Kirche« (herausg. von J. V. Baum); Herzog, Das Leben Johannes Ökolampads (Basel 1843). Do Basileje přišel Oekolampad poprvé r. 1514. Po čase opustil Basilej a vstoupil stíhán vnitřním nepokojem do kláštera v Augšpurce. Avšak ani život klášterní ho neupokojil i opustil opět zátiší. R. 1518 zdržoval se nějaký čas v Basileji. R. 1522 vrátil se k trvalému pobytu do Basileje. Tam šířil reformaci všemi silami a vliv jeho zasahal velmi mocně v poměry Basilejské jak souvěké tak budoucí. Oekolampad zemřel 23. listop. 1531.

†) Osvald Myconius (Geisshüsler) nar. se r. 1488 v Luzernu. Do Basileje na universitu přišel r. 1510. Roku 1514 stal se bakalářem, brzo potom učitelem u sv. Theodora, později u sv. Petra. Roku 1516 stal se učitelem v Zurichu. V době té byl horlivým šířitelem učení Zwingliho. Po smrti Zwingliho vrátil se do Basileje, kdež se stal farářem u sv. Albana. Roku 1532 zvolen za nejvyššího duchovního správce v Basileji a počal též vykládati Nový zákon na universitě. Myconius účastnil se všech souvěkých sporů theologických. Napsal několik theologických traktatů a životopis Zwingliho. Zemřel 15. listopadu r. 1552.

Habetur autem tota medicina hoc modo:

Recipe. Syrupi de endivia de radicibus (grana VI),
aquarum absinthii, cichorii
centauri min. (grana VI),
misce, fiat julepus.

Capiat cras mane et reiteret per tres dies.

Die quarto sumat hanc potionem:

Recipe. Rhabarbari electi inf. in aqua endiviae
et expressi scrupulos IV.
Syr. rosati solutivi cum infusione senae
et agarici unciam unam
electua. de succo rosato drachmam unam
aquae endiviae,
absinthii quantum satis;
fiat potio, capiat die Dominica, vel die Lunae.

19. Nox praecedens tota pluvia et dies consequens Lunae. Doctor Amandus Polanus Basilea discessit Genevam. Habebatur eadem die disputatio de humoribus, ego nihil opponebam, quia adhuc febricitabam.

20. dies nubila, sed non pluvias adduxit.

21. dies partim clara, partim nubila, ut etiam magna tempestas circa horam sextam et septimam pomeridianam fuerit et coeli intonuerint.

22. dies pluvia, grando, coeli fragore.

Maximilianus Pantaleon, medic. studiosus, Heinrici Pantaleonis, comitis palatini et quondam physices professoris in academia Basiliensi, filius, primam mecum ingressus est familiaritatem.*)

Scribebatur nomen meum in album medicorum Basiliensium sub decano dom. Caspare Bauhino, anatomico et botanico. Gratitudinis ergo in fiscum medicum obtuli 1 thall.**)

---

*) Jindřich Pantaleon (Pantlin) nar. se r. 1522 v Basileji. Studoval v Ingolstadtu, ve Vídni a v Heidelberce. Roku 1544 byl přijat za prof. latinské grammatiky a prosodie. Rok potom byl přijat na theol. fakultu, ale později počal studovati medicinu. R. 1551 byl vyhlášen ve Valencii za dra. lékařství. Potom zdržoval se nějaký čas v Montepellieru. R. 1558 vrátil se do Basileje a přednášel na fak. med. Zemřel roku 1595. Přeložil Sleidana a jiná díla historická do němčiny. Hlavní jeho spisy jsou: Chronographia ecclesiae (Bas. 1550). Historia martyrum Galliae, Germaniae et Italiae (Bas. 1551). Prosopographiae virorum illustr. Germaniae (Bas. 1565). Tento spis je pokusem o všeobecné dějiny německé v biografiích a končí biografií autorovou. Roku 1580 vydal Pantaleon dějiny Johannitů.

**) Kašpar Bauhin pocházel z franc. rodiny v Amiensu. Otec jeho Jan Bauhin byl životním lékařem krále Františka I. Později vystěhoval se z Francie pro víru a zdržoval se v Anglii a Belgii, konečně usadil se v Basileji, kde byl přijat do kollegia lékařů a provozoval praksi. Zemřel r. 1582. Syn Kašpar nar. se r. 1560. Studoval v Basileji, kde se stal mistrem svob. umění, v Padui, v Montepellieru, v Paříži a v Tubinkách. R. 1584 byl přijat do kollegia lékařů Basilejských a roku 1589 svěřena mu professura botaniky a anatomie. Sepsal »Anatomii« (1588), studie o některých abnormalitách lidského těla a opravil anatomickou terminologii. Tyto práce převyšují cenou díla botanická, v nichž poprvé počal rostliny družiti podle určitého systému. Mimo to uvedl jakýsi pořádek do pojmenování rostlin, v čemž

Johann a Wartenberg bruta sua inobedentia movit mihi bilem, ita ut incensus ira probe illum pulsarim, sed non curavit iste nimium verbera, — adhuc minis est adversum me insignibus usus. Domine, mi Jesu, da illi et mihi sanam mentem, ut ego bene doceam et educem, et ille bene morem et sine murmure gerat.

21. Quod supra notandum fuit, inchoavimus lectionem Veteris testamenti ab initio, ex redditione Sebastiani Castallionis.*) Eadem die mane initium fecimus interpretandi praecepta rhetoricae Audomari Talaei.**) Domine Jesu, da ut in te proficiamus, doce nos et duc nos, ut in viis tuis ambulemus.

Item 22 April. discipuli mei fecerunt initium componendarum epistolarum loco styli exercitio, cum tantum illis proposuerim argumenta breviter et nude dialectice enunciata, quae postea pro captu suo amplificarunt.

23. dies pluvia.

24. dies paulum rorida sub tempus matutinum. Herbatum prodiit totus grex studiosorum cum dno. Casparo Bauhino usque ad templum idolatricum in rupe exscissum, quod distat uno milliari ab urbe Basiliensi non procul ab arce Landeskran.***)

25. dies ventis obnoxia.

26. dies nubila. D. Felix Platerus causam nubecularum et muscarum oculos meos praetervolantium dicebat abundantiam humoris biliosi. Ideoque suasit ut mane aliquandiu jusculum sumam (qualemcunque), in quod injiciam aliquantum samsuchi, aliquantum sive majoranae, item aliquid de nuce muschata, et brevi me experiturum levationem. Domine Jesu, juva me.

---

panoval před ním zmatek. Po smrti Platerově (1614) byl Bauhin jmenován professorem praktické mediciny a zároveň městským lékařem. Zemřel r. 1624. Bratr jeho Jan byl též výtečným botanikem. V letech 1566—1571 přednášel rhetoriku v Basileji, potom se stal životním lékařem vévody Ulricha Würtemberského. Zamýšlel vydati veliké dílo botanické, avšak smrt mu v tom zabránila. I vydal r. 1619 Jindřich Cherler úvod do toho díla. Ostatní materiál nasbíraný uveřejnil r. 1651 Grafenried O životě Kašpara Bauhina viz: Herz, Caspar Bauhins Leben und Charakter. Beitr. z. vaterl. Gesch., hrg. von der hist. Ges. in Basel. Bd. 7, 111 (1860). Häser, Geschichte der Mediz. II. 57.

*) Sebastian Castellio nar. se r. 1515 v Saint Martin du Frèsne (Dept. Fin.). R. 1594 přišel do Basileje v bídě a počal si různou ruční prací vydělávati na živobytí. Při tom v noci překládal bibli do latiny a frančiny. Od r. 1553 byl prof. řečtiny. Zemřel r. 1563. Syn jeho Fridrich studoval v Basileji filosofii a theol. Roku 1589 stal se prof. rhetoriky. Zemřel roku 1613.

**) Audomarus Talaeus (Talon) přednášel rhetoriku na různých místech. Sepsal »Rhetoriku« (Frankfurt 1575). Orationes quinque de laude regiae dignitatis (Basilej 1578), kommentáře k Ciceronovi a j.

***) Viz Thommen, Beilagen zur Geschichte der Universität Basel, 1532—1632. Č. IV. (»Die Gutachten der drei oberen Fakultäten über die Verbesserung ihrer Lehrpläne. 1536), kde se žádá: »dass man von Jahr zu Jahr oder je in zweien Jahren einest ein Anathomie halte, dadurch man erkennen lerne die verletzten Glieder von in- und auswendig des Menschen« und »dass in Sommerszeit die Jungen von den Doktoren ausgeführt werden in Wald und Wiese, auf dass der Kräuter Samen und Wurzel Vermischung geleben (befolgen) und den Kranken helfen können«.

Basilea discessit Joannes Richterus Oppaviensis Patavium ad continuanda studia medica. Deus illi adsit.

27. dies rorida.

28. dies pluvia, et nocte imminente Jovi tota pluebat, sed sine motu coeli.

Maximilianus Pantaleon Wartenbergio meo patris sui Henrici Pantaleonis, tum jam demortui, donavit diarium historicum in folio.

29. dies clara, sub vesperam turbida, sed inpluvia.

30. dies clara, sub noctem nubila.

Lenis purgatio Plateriana.

Recipe. Rhabarbari radicis drachmam unam
(vel etiam ejusdem liquoris).
Spicae quantum satis (Spica enim temperat rhabarbarum).
Agarici drachmas duas.

Misce vino, et exprime per linteum, si rad. rhabar. accipies, et colaturam illam ebibe. Leniter purgat. Etiam febricitantibus hujusmodi purgatio a Platero afferebatur. Vina bona, (quae alioquin febricitantibus perniciosa sunt), acida tamen Rhenana, non magna quantitate sumta, damno nulli sunt.

Eadem accepi litteras ab Amando Polano cum cista, quam a me commodato in suos accepit usus.

Nox erat pluvia et ventis ingentibus obnoxia, inprimis ante Lusanum.

Majus.

Majus. 1. dies pluvius a mane ipso statim. — Interfui declamationibus duobus de monarchia, de democratia, quae cui sit anteferenda, habitis a filiis duobus Castilionei mercatoris, qui paucis diebus Argentina, ubi studiorum causa commorati sunt, redierunt.

2. dies nubila. Discessit rectoratu in academia Basiliensi doctor Felix Platerus, et ei successit d. doctor theologiae Joannes Jacobus Grynaeus, noster pro tempore hospes. Deus hoc illi officium fortunet.*)

3. dies ad meridiem clara, ad (vesperam) pluviae ingentes. Fui cum Jacobo Zvingero doct. med. et multis aliis in musica iucunda et suavi apud organistam Basiliensem.

4. dies nubila. Dedi litteras Genevam ad Amandum Polanum in aedes Cornelii Peliscarii.

5. dies serena, vespera nubila et pluvia. Dedi litteras ad d. Wenceslaum Lavinium med. Pragam, et ad Simonem Skalam Glatovinum eodem, item ad Simonem Grynaeum, med. doctorem, Brunam. Dederant etiam mei ad suos.

6. dies serena. Pomeridianum tempus dabam musicis harmoniis apud Jacobum Zuingerum, quo etiam perduxi meos discipulos.

7. dies nubila.

8. dies pluvia, rorida. Publica consuetudine academiae prodiimus herbas collectum usque ad rudera Augustae Rauracorum. Aderant Bauhinus, Stu-

*) O volbě rektora na univ. Basilejské viz: Thommen, Gesch. der Univ. Basel str. 35—36.

panus professores,*) Jacob. Zuingerus, Vallesius Gall. peregrin. m. dr., inde studiosorum cohors. Aderant et mei domini et dn. Wratislaus Zerotinius. Navi domum ab Augusta rediimus per Rhenum fluxu secundo.

9. dies pluvia tota.

10. dies clara. Wartenbergius coepit aegrotare.

11. dies clara. Die praecedente dedi litteras in Moraviam ad Simonem Grynaeum med. per quendam Basiliensem, qui Brunae uxorem ducturus erat.

Noctu vehementissimus exortus fuit ventus, sed tantum duravit tres horas, a decima videlicet ad 1. horam, et pluvia exigua cecidit.

12. dies serena, a prandio nubila, attamen vehementer calida. Purgabatur Wartenbergius et ego. Rhabarbarum infusum syrupo rosato nihil promovit, quia haud dubie fuit valde obsoletum.

13. tristis d., pluvia et nubila admodum, pariterque ventis obnoxia.

14. d. pluvia, nubila, alicubi etiam coelum intonuit, sed lenius.

15. d. nubila, noctu pluvia copiosa, sine tamen murmure coeli.

16. d. vento obnoxia, iam clara, iam nubila, sub vesperam intonuit coelum et pluvia copiosa cecidit.

Pro calefactione ventriculi, frigidi oblata potio Wartenbergio per d. Felicem Platerum.

Recipe. Rad. cichoreae graminis granum unum et unciam semis.
Herb. absinthii drachmas duas
majoranae drachmam unam.
Fl. buglossae.
boraginis.
violarum.
rosarum granum unum et unciam semis.
Sem. foeniculi drachmam unam et semis.
Rad. galangae drachmas duas.

Conquassentur et illigentur linteo, quod injiciatur in unam mensuram vini, unde bibat

Fuit calefactus vehementius, adeo ut sanguis in excretionibus alvi apparuerit guttatim, ideo denuo oblata illi fuit alia purgatio talis.

Alia purgatio Plateriana, recens ab eo inventa, et tantum primoribus oblata, non cuivis promiscue.

Recipe Pom. citrinum.
Cidoniorum decoctum
Capiat quam satis et leniter admodum dejiciet.
Pallud. in 2. epigramma.

---

*) Stupanus přednášel nejprve na artistické fakultě v Basileji logiku. R. 1580 vydal latinský překlad Macchiavelliho: »Knížete«. To vzbudilo všeobecnou nevoli a Stupanus byl se svého místa sesazen. R. 1583 počal opět přednášeti. Od r. 1589 vykládal theoretickou medicinu. Roku 1620 nastoupil po něm syn jeho Emanuel. Stupanus překládal hist. spisy z vlaštiny do latiny a napsal několik matem. a medic. traktatů.

17. d. nubilus et pluvius.

18. d. partim clara, partim nubila. Sub vesperam intonuit coelum et fulgura visa.

19. partim clara, partim nubila.

20. d. pluvia et ex concursu nubilum frigida.

21. d. pluvia, nubila, frigida. Disputabatur a Joanne Mosellano de discenteria pro consequendis insigniis doctoralibus; aderam, opponebam cum aliis.

22. d. nubila. Disputabatur de sacramentis in genere a m. Ludovico Lucio Basiliensi.

23. dies serena.

24. d. serena ad noctem nimirum caliginosa. Accepi litteras ab Amando Polano et Georgio Jenitschio Geneva per d. Castilionaeum, mercatorem Basiliensem missas.

25. d. tristis et obscura.

26. d. pluvia et frigida.

27. Aderat Jacobus Davius, episcopus Eboracensis, Henrici VI., regis Galliae, in secretiori consiliarius, primus eleemosinarius et apud Clementem VIII., pontificem maximum, pro impetranda absolutione orator, sic enim ipsemet nomen suum in librum Wartenbergii rogatus retulit. Vir humanus videbatur, et facie M. Adamum Danielem, typographum Pragensem, referens. A dno. Felici Platero postulavit, ut sibi mitteret librum precationum Petri Martyris et Graecum Athanasium editionis Comneni Heidelbergensis. Vidit bibliothecam Basiliensem.

28. d. pluvia et frigida. Disputatio de ictero flavo a Petro Wilhel(mio) Svidnicensi habita.

29. d. nubila et frigida. Disputatio juridica de restitutionibus a Joanne Weisbrot Saxone.

30. dies Pentecostes, nubila, et ex caligine frigida.

31. dies ventosa, nubila, frigida, pluvia, interim etiam serena. Accepi litteras a dno. Carolo a Zerotin ex Moravia per d. Castilionaeum, Basiliensem mercatorem. Nox fuit tota pluvia vehementer.

Junius.

1. Junii, tristis et pluvia. Disputabatur de homicidio a Justiniano Mörder Spirensi pro gradu. Dedi litteras Genevam ad d. Amandum Polanum cum 30 coronatis solaribus, ut vocant, et ad Georgium Jenitschium litteras.

2. d. tota pluvia, tristis et frigida.

3. Promovit in doctorem medicum Joannes Mosellanus Gaylndorphius Lympurginus per doctorem Thomam Coccium.*) — Dies pluvia, et nox subsequens tota.

---

*) Tomáš Coccius nar. se r. 1556, studoval v Basileji filosofii a medicinu. R. 1582 stal se drem. med., r. 1584 přijat na fakultu lékařskou, r. 1587 počal však přednášeti dialektiku a r. 1589 ethiku. Zemřel r. 1610. (Sr. Thommen, Gesch. d. Univ. Basel. n. m. m.)

4. d. pluvia, sub noctem serenitas conspecta. Disputatio habebatur theologica de baptismo a Joanne Dreckmajero Westphalo et juridica de locationibus et conductionibus.

5. Venit post multos una serena dies. Rediit ad ingenium dies sub noctem. Habebatur disputatio juridica de injuriis et famosis libellis.

6. d. pluvia et tristis ob nubes toto die praetervolantes.

7. mane pluit, a prandio et per noctem coelum caliginosum et nubilum. Disputatio juridica de apellationibus M. Christophori Santeri Lindaviensis. Mei primum ingrediuntur academiam audiendarum orationum Ciceronis causa.

8. d. nubila, pluvia et frigida ob tot pluvias. Absoluta lectio Novi testamenti jam septima vice ex illo tempore, quo domino Wartenbergio praesum. Sequenti die denuo inchoatur. Deus nos doceat et informet.

9. d. serena, nox pluvia.

10. d. serena, nox pluvia. Promovebantur novem iuris candidati. Vocati erant ab iisdem et mei in. convivium, in coena tandem erant apud comites a Swartzenburg.*)

11. d. pluvia et caliginosa.

12. d. caliginosa.

13. d. caliginosa, tristis et pluvia; nox sequens tota pluvia.

14. d. pluvia, nebulosa.

15. d. caliginosa.

16. d. pluvia.

17. d. caliginosa, sub vesperam paullo clarior. Ea die accepi litteras a dno. Wenceslao seniore a Zastrizel. Fui item cum meis in convivio rectorali tradente Felice Platero doctori Joanni Jacobo Grynaeo rectoratum.

18. d. pluvia admodum. Mei scribebant Wratislaviam ad d. Joan. Schmidium et d. Laurentium Circlerum. Ego primas meas theses de febre tertiana dederam corrigendas dno. Nicolao Stupano, med. doctori.

19. dies clara et serena.

20. d. pluvia. Basilienses pro veteri consuetudine in Campo Martio, qui est ad aedem S. Petri, praelegunt populo privilegia a Friderico III. imperatore et Sigesmundo indulta et postea confirmata a Maximiliano II°. Proclamabantur ore publici notarii. Et mos hic quotannis us tatus est, ut die dominica proxime praecedente festum Johannis Baptistae mane hora 7. ante ingressum in templum eodem loci praelegantur. Praelegebantur postea a prandio leges academiacae tam ad docentes, quam ad discentes pertinentes.

21. d. serena.

22. d. ad pluviam inclinata.

23. d. pluvia et tristis ob caliginosas nubes. Sub noctem ipsam accepi litteras ab Amando Polano Geneva missas.

24. d. pluvia.

25. d. nubila et tristis.

---

*) Jan Günther (1577—1631) a Christian Günther (1578—1642), synové Jana Günthera (1532—1586) z rodu Schwarzburg-Sondershausen.

26. d. serena mane, a prandio nubila. Habebatur sectio oculorum bubulorum, et in pharmacopolium sum ingressus. — Dedi litteras ad S. Grynaeum Brunam cum duobus mearum thesium exemplaribus; dederunt et mei ad suos.

27. d. mane serena, a prandio pluvia, nox tristis et nubila. Praelegebantur in academia leges artium, quo nimirum illae sint ordine proponendae; orationem habuit M. Joann. Bucksdorfius, hebraicae linguae professor.

28. d. nubila, tristis. Accepi litteras a Constantino Fabricio Noriberga et rescripsi missis iis, quae mittenda erant.

29. dies serena, sub noctem nubila.

30. d. mane pluvia, sed sine coeli in sonitum commotione. Respondebam publice ad theses meas de febre; auditorium frequens erat. A disputatione exceptus eram convivio a collegio medicorum.*)

Julius.

1. d. serena, nox insequens attulit tempestatem.

2. d. obscura et caliginosa.

3. d. pluvia et propter fulgura et fulmina tristis.

4. d. pluvia, sed sine coeli fragore. Accepi litteras Altorphio per M. Tobiam Salandrum a Daniele Lucino et J. u. dr. Conrado Rittershusio, prof. ibidem.

5. d. tristis, sed non pluvia. David Strzela,**) nobilis Boëmus, ad nos in mensam Grynaei accedit.

6. d. pluvia. Dn. Amandus Polanus Genova rediit ad professionem suam et mihi literas a Paludio et Janitschio attulit.

7. d. obscura et caliginosa. De morte Joan. Bodini et quorumdam aliorum praestantissimorum virorum Parisiensium nuncius allatus.***)

8. d. pluvia. Accepi litteras Praga a dno. Wenceslao Lavinio medico et S. Skala Glatowino. Rescripsi eadem die Simoni Glatovino, Lavinio non vacabat, et 2°. exemplaria thesium misi. Domino Georgio Jenitschio misi exemplar thesium mearum de febre tertiana.

9. d. clara.

10. d. clara, a meridie ingens pluvia cum grandine cecidit et labores colonorum calamitosos reddidit. Habita item fuit disputatio de peccato originis.

---

*) Po každé disputaci strojilo kollegium hostinu, na niž však musil disputant připlácet. Hostiny byly v Basileji ve velké oblibě. Stolovalo se obyčejně ve velké jídelně Augustinianského kláštera (hypocaustum). O těchto hostinách jakož i o jiných zvycích a poměrech Basilejské university v 16. st. viz Thommen, Geschichte der Univ. Basel 1532—1632. V knize té jest mnoho podrobností doplňujících to, co Borb. o životě univ. naznačuje. Thommen lituje, že se zachovalo málo zpráv o způsobu a látce přednášek. V Borb. našel by některé doplnění. Totéž platí o studentském životě. Sr. též: Fechter, Geschichte des Schulwesens in Basel bis zum J. 1589 (Basel 1837).

**) David Střela z Rokyc na Štěpánově, pán na Krucenburku.

***) Jean Bodin, franc. publicista, narodil se roku 1530 v Angersu, hájil na sjezdu stavů v Blois r. 1574 svobodu svědomí. Hlavní dílo jeho je: »La république« (1577, lat. 1586), pokus jakýsi vědecké státovědy. (Polyc. Lyser, Dissertatito de vita et scriptis Bodini. Wittemberg 1715.)

11. d. vehementer calida.

12. d. vehementer calida. Secabatur caput vitulinum, et monstrabatur origo nervorum e spinae medulla. Nervi omentorum e medulla spinae promanant et non e cerebro etc. Duo sunt ventriculi cerebri, non plures; ii quidem satis capaces, in quibus pituita excrementosa colligitur, quam exspicimus etc. Sectio adhibebatur nova methodo a posteriore parte, non ea, quam Vesalius monstrat.*)

Eadem incepit d. Amandus Polanus discipulis meis interpretari suam logicam.

13. Mane cum solis exortu fulmina magna cum fulguribus. Tacta est turris cathedralis templi Basileae fulmine adurente.

14. d. pluvia.

15. d. calida.

16. d. calida, nox cum fragore coelesti et fulguribus ingentibus.

17. d. pluvia et caliginosa.

18. d pluvia.

19. Talis eo die.

20. Serenum. Aubrium mihi conciliavi.

21. pluvia. Cum comm. a Schwartzenburg mei erant in mensa.

22. d. pluvia.

23. d. clara. Sub vesperam nactus sum litteras ex Moravia a Matthia Plorantio. Herbatio.

24. d. serena.

25. dies serena, sub vesperam obscurior.

26. dies serena, calidissima. In convivio illustriss. domin. comm. a Swarcenburg cum meis discipulis fui et dedi litteras Pragam ad M. Danielem Adamum a Weleslavina, ad dn. Wenceslaum Lavinum, ad Simonem Skalam, ad dr. juris consultum Cunradum Rittershusium Altorphium et singulis unum exemplar thesium mearum de febri apposui.

27. dies clara.

28. dies clara. Discesserunt dni. comites a Schwartzenburg, Joannes Günterus senior et Christianus Günterus junior Basilea in Gallias; comitati sunt mei illos aliquatenus extra urbem.

29. Pluit cum fragore coelesti. Secuit canem Jacob. Cargillus Scotus privatim in theatro publico.**) Eadem die fui cum Wartenbergio apud dn.

---

*) Vesalius nar. se r. 1512 v Brusselu, stud. v Paříži, v Bologni a v Pise Roku 1537 stal se prvním prof. anatomie v Padui. Později byl životním lékařem Karla V. a Filippa II. Zemřel na ostrově Zante vraceje se z pouti do Jerusalema. Vesalius proslavil se hlavně dílem svým: De humani corporis fabrica libri VII. (Bas. 1543 a 1555), v němž se poprvé obrací proti Galenovi, což mu vzbudilo mnoho protivníků. Napsal ještě jiná díla, jako na př.: »Chirurgia magna« (Venetiae. 1568), De radice chinae epistola (Bas. 1568) a j. Spisy jeho všecky s životopisem vydali Hermann Börhaven a Bernh. Siegfr. Albino r. 1725 v Leydenu ve 2 dílech in fol. Viz: Roth, M. Andreas Vesalius Bruxellensis. Berlín. 1892.

**) Theatrum publicum seu anatomicum bylo založeno r. 1588 na pobídku Th. Zwingera. (Thommen, Geschichte der Univ. Basel, str. 90 a 229.)

Felicem Platerum, ubi nobis et herbas, et quae habuit, demonstrabat; inde ad coenam vocatus est ad Storchium a barone Boëmo a Donin etc.

30. Pluit tota die, noctu tonuit coelum.

31. serenum coelum.

Augustus.

1. d. clara.

2. d. subobscura. Disputatio philosophica de anima.

3. d. obscura.

4. allata nova Praga Turcam esse in armis cum quater centenis militibus.*) Domine Jesu tuere nos, nam in praesidium nostrum solus es.

5. d. clara. Fiebat promotio quinque magistrorum.

6. d. calida.

7. d. calida. Misi litteras ad Georg. Jenischium cum exemplari »Phylopinacis« Bauhini.**)

8. d. inclinata ad pluviam.

9. d. pluvia sub noctem, mane serena. Generosus d. Wratislaus a Zerotin Basilea discessit cum quodam Gregorio, homine nobili, qui pro domino abducendo ex Moravia missus erat. Comitati sunt illum mei usque in oppidum Reinfeld, duobus a Basilea milliaribus. Dederunt autem mei per eundem dominum Wratislaum ad suos litteras; ego vero ad dominum promarchionem scripsi, ad dnum. Wenceslaum seniorem a Zastrizel, Joannem Wirbium, pastorem Napagedliensem, cui addidi scriptum Jacobi, Scotarum regis, in quosdam versus apocalypsis***) et Tigurinorum protestationem, quod non, ut papistae fingunt, illis sit pastor a satana ablatus, et ad capitaneum Napagedliensem.

10. d. nubila et nebulosa. Disputavit M. Hieremias Setzerus Silesius.

11. d. nebulosa, nubila.

12. d. calida sub nubibus. Disputatio de melancholia Wind Augustani.

13. d. serena calida.

14. d. serena et vehementer calida.

15. d. calida, sub vesperam fulgura et fragor coelestis cum pluviis.

16. d. obscura, nubila. Disputandum mihi erat de hydrope, sed aegrotabat praeses.

17. d. obscura, pluvia, nubila, nebulosa. Disputatio juridica habebatur.

18. d. obscura.

19. d. nubila. Disputabatur de febribus melancholicis a Georgio Laurea Wratislaviensi.

20. d. pluvia. Disputatio juridica de rebus legatis.

---

*) Sr. Khevenhiller Ann. Ferd., tom. IV., pag. 1601 a n.

**) Viz str. 44.

***) Spisy Jakuba VI. (syn Marie Stuartky, nar. r. 1566, král skotský od r. 1567, král angl. od r. 1603. Zemřel r. 1625), sebral biskup Jakub Montacuti a vydal je r. 1619 pode jménem »Opera Jacobi«. V nich je obsažen též: Commentarius in apocalypsin« s tendencí proti papeži a katol. a Commentatio de Antichristo. Apocalyps. XX. Všecky spisy Jakubovy hájí absolutismus.

21. d. pluvia. Disputatio de abscessibus Ludolphi Henkelii.

22. d. caliginosa.

23. d. serena. Wartenbergius postulavit sibi ex pecunia reddi rationes, quod cum Czertoreÿjský velit videre Helveticas civitates. Iselius, doctor juris, celebravit nuptias.*)

24. d. serena. A prandio d. Amandus Polanus frequente auditorio incoavit Danielis prophetae lectionem.

25. d. serena.

26. d. mane serena, a prandio pluviae. Herbatio fuit publica; aderant mei ambo.

27. d. nubila, caliginosa.

28. d. nubila. Furores pessimi, sine discretione personae et loci aestimatione.

29. d. pluvia.

30. d. serena. Respondebam ad theses meas de hydrope admodum jejune et frigide.

31. Discessi Friburgum Brisgoiae cum meo Wartenbergio et Zastrizelio, et una die confecimus illud iter.

September.

1. d. clara. Vidimus archiducem Matthiam Austrium Friburgi prandentem et coenantem. Noctu tempestas atrocissima.

2. d. nebulosa, pluvia.

3. discedimus Freiburgo, sed die praecedenti vidi meos, generosum d. natu majorem a Nachod et veterem discipulum meum generosum. d. d. Ladislaum a Praga, nec non Wolfium ab Auersperg, fratrem duorum meorum Brigae discipulorum Paulli Wolgardi et Weichardi Aurspergiorum, sed et Gundacherum a Polheim mihi conciliavi.

4. rediimus Freiburgo Basileam, die admodum ventoso et intempesto.

5. d. rorida, pluvia, nebulosa.

6. d. mane rorida, a prandio expers pluviae at non nimis serena.

7. d. pluvia. Promovebantur tres in medica facultate studiosi: Ludolphus Henckel Saxo, Georgius Lauren Wratislaviensis, Tobias Wind Augustanus. Adfui convivio cum meis.

8. d. pluvia.

9. d. nubila et tristis. Noctu ingens tempestas consecuta.

10. d. obscura. Nobilis vir dn. Wenceslaus a Zastrizel prodiit.

11. d. clara.

12. d. clara. Joannes Czertoraysky a Czertoray, nobilis Moravus, convivio excepit meos in publico diversorio ad signum »ciconiae«.

---

*) Ludvík Iselin byl synem prof. právn. fakulty Basilejské Oldřicha Iselina. Nar. se r. 1559, studoval v Ženévě, v Bourges a v Padui. R. 1589 stal se doktorem práv v Basileji, roku 1599 počal přednášeti na právnické fakultě. Za ženu měl Annu Ryhinerovou. Zemřel r. 1612. Právnická pojednání jeho zůstala v rukopise.

13. d. clara et serena. Sed animus meus nubilus et obscurus propter ingentes dni. Wartenbergii molestias, quibus me quotidie terrebat.

14. d. clara et serena. Archidux Austriae Matthias venit Basileam. Vesperi a meis excepti sunt convivio dni. barones Jaroslaus Nachodius Moravus, Gundacerus a Pulheim et Gotthofredus, frater huius. Item Ladislaus a Praga.

15. d. clara et serena. Discedit Basilea archidux Matthias tendens Costnicium.

16. d. clara, serena. Habebatur disputatio theologica de regimine ecclesiae. Discessit Basilea nobilis d. Joannes Certoraysky a Certoray Moravus, comitatus est a meis usque in oppidum Liestl duobus ab urbe milliaribus. Per illum dedi litteras ad dn. Wenceslaum a Zastrizell et Joann. Paludium Genevam.

17. d. clara et serena. Zastrizellius juravit duobus ad coelum digitis sublatis, se, si virgis caedetur, nihil discere velle. Sumendae autem pro merito erant ex illo poenae, quia ne quidem duas lineas ex rhetoricis in spacio duarum horarum memoriae mandavit.

18. d. clara: a prandio nubila, quae ita duravit per noctem.

19. d. nubila, sed non ingrata.

20. d. nubila. Wartenbergius febricitavit.

21. d. nubila, tristis. Generosus dn. Zdenco baro a Waldstein ad meum Wartenbergium litteras Argentina misit, cui mox rescriptum. Illi exemplar utrumque thesium mearum misi.

22. d. clara, mane frigidum et nebulosum.

23. d. clara, frigida.

24. d. nubila, frigida.

25. d. nubila et tristis.

26. d. pluvia toto die et nocte insequente.

27. d. pluvia et tristis.

28. d. pluvia.

29. d. pluvia et frigida.

30. d. pluvia. Habita fuit disputatio de tumoribus Tobiae Bauerschmidii pro gradu doctorali; a prandio de notis ecclesiae in privato theologiae collegio.

October.

1. d. pluvia, ventosa, frigida.

2. d. nubila, frigida. Examinatus fuit Georgius Fabuschius.

3. d. serena. Accedebam ad mensam Domini cum discipulis meis, quod fiat cum salute nostra et incremento fidei de remissione peccatorum.

4. d. serena. Respondebat publice pro gradu Christianus Heinricus Suidnicensis de purgationibus.

5. d. serena. Usus sum purgatione.

6. d. serena, sub vesperam obscurior.

7. d. nubila, inconstans.

8. d. pluvia mane, a prandio inconstans, instabilis.

9. d. pluvia et nubilosa.

10. d. pluvia. Fui cum meis in prandio apud dn. Jacobum Riedinum, civem Basiliensem, tum novum maritum. Vesperi coenavimus cum duobus principibus Radziviliis, Lituanis.

11. d. pluvia tota a mane ipso usque ad vesperam. Georgius Fabuschius legit publice de lue venerea pro disputatione inaugurali. Accepi litteras ex Moravia a dno. Wenceslao seniore a Zastrizell, et meus Sigismundus cum literis 15 ducatos.

12. d. serena, laeta, suavis. Disputavit Petrus Wilhelmus de calculo venarum.

13. d. nubila, frigida. A prandio habuit alteram lectionem de lue venerea Georgius Fabuschius.

14. d. nubila. Disputatio theologica.

15. d. serena, grata, joconda. Tertiam et ultimam lectionem inauguralem habuit Fabuschius.

16. d. serena. Disputatio de pleuritide Christophori Copii Hammonensis Westphali.

17. d. serena, mane frigidissimum. Fabuschius convivium instituit post suas lectiones de morbo Gallico in diversorio ad »ciconiam«.

18. d. nubila, inconstans, ventosa.

19. d. nubila, inconstans, ventosa.

20. d. nubila. Disputatio medica Cherleri, theses desultoriae. — Praeterea scripsimus litteras et misimus ad nostros: Constantinum Fabricium, d. Lavinum, M. Simonem Skalam, dn. Fridericum Zerotinium, dn. Wenceslaum seniorem a Zastrizell.

21. d. pluvia, ventosa.

22. d. ventosa, pluvia. Disputatio juridica.

23. d. ventosa, pluvia.

24. d. nubila, pluvia.

25. d. tristis, nubila. — Nuptiae Amandi Polani cum filia Joannis Jacobi Grynaei Maria Grynea. Scripsi epithalamion, quod fuit submissum praelo. — Item eodem nuptiae Jacobi Zwingeri, filii magni Theodori illius,*) cum Juditha Brandina; scripsi epithalamion, sed non fuit submissum praelo. Ea die dn. Joann. baro. a Wartenberg, promisit mihi scyphum ad meas, si quando illas celebrem, nuptias et ipsum convivium nuptiale.

26. d. pluvia tota. Fuerunt mei in nuptiis Jacobi Zwingeri med. doctoris et Judithae Brandinae, sponsae ipsius.

---

*) Theod. Zwinger nar. se r. 1533 v Basileji. (Rodina se původně jmenovala Speiser a jméno Zwinger přijal děd Theod. Zwingera, když mu r. 1492 císař Maximilian I. udělil šlechtictví.) Studoval v Basileji, Lyoně, v Paříži, r. 1553 vrátil se domů, ale brzo opět vydal se na cestu do Italie, kde studoval v Padui medicinu. R. 1559 promovoval a vrátil se do Basileje. R. 1565 stal se prof. řečtiny. Od r. 1571 přednášel ethiku a od r. 1580 theoretickou medicinu. Zemřel r. 1588. Vydal r. 1561 »Theatrum vitae«, jakousi encyklopaedii všeho, co se týká lidského života. »Methodus apodemica« obsahuje rady pro ty, kteří chtějí studovati v cizině, s doklady z vlastní zkušenosti Zwingerovy. Z med. spisů vyniká »Physiologia medica«, roku 1610 od syna jeho Jakuba vydaná. O rodině Zwingerů viz: Hagenbach, Die theol. Schulen Basels, str. 63 a n.

27. d. nubila, nox pluvia. Disputatio de epilepsia Michaëlis Chilonii Holsati.

28. d. serena, jam nubila. Disputatio de cephalalgia Joannis Fabri Noribergensis.

29. d. frigida, serena.

30. d. frigida, serena. Disputatio medica de colico dolore et juridica eodem die.

31. d. serena, frigida.

November.

1. d frigidior, serena mane, a prandio nubila. Disputabatur in jure a candidato.

2. d. nubila mane, a prandio clara. Wartenbergius accepit a capitaneo suo litteras cum 6 ducatis Ungaricis, et 6 paribus cultrorum. Accepi et ego litteras a capitaneo, in quibus nihil praeter officia.

Item ab N. N. N. in quibus retegit Wartenbergius technas in me apud capitaneum sinistre accusando. Item de manumissione mea actum fuisse hactenus coram dno. a Rosis. Eadem vespera venerat Basileam Geneva dn. Wenceslaus iunior a Zastrizel cum Paludio. Portabat autem una donata sibi carmina multa a dno. Beza,*) quae submittere velit praelo.

---

*) Theodor Beza (de Bèze), ženevský reformator, nar. se r. 1519 ve Vezelai v Burgundsku. Od r. 1559 byl kazatelem, prof. theologie a pomocníkem Kalvínovým v Ženévě. Po smrti Kalvínově platí za prvního theologa v Ženévě. Zemřel roku 1605. Z latin. básní jeho vynikají na př. »Poemata iuvenilia« (Paříž 1548), franc. napsal na př. truchlohru »Le sacrifice d'Abraham« (Laus. 1550 a latinsky v Paříži 1553), »Comédie du Pape malade« (Genève 1561), »Histoire ecclésiastique des Eglises réformées au royaume de France, depuis l'an 1521 jusqu'en 1563« (Genève 1580) a j. Z theologických spisů na př.: »Confessio christianae fidei et eiusdem collatio cum papisticis haeresibus« (Gen. 1560) a j. Život Bezův popsali ze současníků jeho de la Faye (Fains. De vita et obitu Th. Bezae), Taillepied, Laingeur, protivník Bezův Bolsec a j. O vlivu, jejž měl Beza na Karla ze Žerotína srovn. Chlumecký, Karl von Zierotin, str. 137 a násl. Jiří Zikmund ze Zástřizle bydlil po odloučení svém od Borbonia v Ženévě u Bezy. Později koupil též knihovnu Bezovu za 600 luisdorů. Po smrti Bezově zasazuje se u Caesara Lombarda v Ženévě, aby mu koupená knihovna byla vydána (Chlumecký, str. 137). O osudech této knihovny není nic známo. Bezovy různé básně byly vydány od Václava ml. ze Zástřizle, žáka Bezova. (Nikoliv jak Chlumecký, str. 265, píše od Jiřího Sigmunda ze Zástřizle.) Sbírka má název: »Theodori Bezae poemata varia« (s. l., 1597) a obsahuje básně pode jmény: sylvae, epitaphia, icones, elegiae, epigrammata, emblemata, Cato Censorius. Mezi epigrammy je na př. epigramm na znak pánů ze Zástřizle, několik básní na Paludia, vychovatele Zástřizlů a j. K těmto básním připojen jest Jana Jacomonta lat. překlad Bezovy tragoedie: »Le sacrifice d'Abraham« Jiřímu Sigmundu ze Zástřizle věnovaný a mimo to: »apendix ad poemata«. Celá sbírka věnována jest od vydavatele otci Václavovi st. ze Zástřizle a všem příbuzným a přátelům a opatřena jest rozsáhlou předmluvou. Předmluva nejprve vyčítá zásluhy Bezovy. Při zmínce o Bezově franc. žaltáři vypravuje se, že tento žaltář do mnohých a mnohých jazyků a též již do češtiny byl přeložen. Podobná sbírka básní Bezových nebyla ještě učiněna. Beza sám sebral různé své básně a žáku svému svěřil vydání. Po tomto úvodu zmiňuje se autor předmluvy o svých učitelích a děkuje otci, že mu poskytl příležitost studovati, při čemž popisuje krátce svá studia. Dále děkuje všem příznivcům, především Karlovi ze Žerotína, o němž praví mimo jiné: »— audivi ab exteris peregrinantibus se, cum in Germaniam irent, studio suo satisfecisse non sunt arbitrati, nisi et Moraviam viderint,

3. d. serena, frigida. In Malachiam Amandi scripsi aliquot versiculos, qui extant.

4. d. serena. frigida. Vocati erant mei ad convivium recens creatorum in medicinae facultate doctorum, quorum nomina sunt: M. Joann. Cherlerus Basiliensis, M. Tobias Baurschmid Beyruthino Varisco, Christiano Henrico e Noviforo Silesio, M. Joanni Fabro Noribergensi, Petro Wilhelmo Suidnicensi, M. Michaëli Mejero Chilonio Holsato poetae caesario, Christophoro Copio Hammonensi Westphalo, Joanni Sagittario Dresdensi Misnio, Georgio Fabuschio Mezericensi Moravo.

5. d. frigida, flatuosa, nubila. Nox pluvia tristis.

6. d. pluvia, rorida, frigida. Donavit me Wartenbergius meus tribus ducatis.

7. d. rorida, nubila. Adfui administrationi coenae Dominicae in coetu Gallico Basileae.

8. d. rorida, pluvia, nubila. Sub vesperam ingentes flatus ventorum, qui aliquandiu in noctem ipsam protracti erant.

9. d. rorida, pluvia, nubila, ventosa et tempestuosa admodum. Conferebatur doctoratus in utroque jure hisce tredecim candidatis: dno Joachimo ab Holtz Hamburg. Sax. j. u. licentiato et praecipuorum quorundam principum, comitum et rerumpublicarum in aula Caesaria mandatario, dno. Jacobo Ayrer j. u. licentiato et reipub. Norib. advocato, dno. Jacobo Scholtz, Viennensi Austrio, dno. Alberto Borckenfeldt Hammo. Westph., dno. Andreae Schöne Magdeburgen. Saxoni, dno. Georgio Weber Norico j. u. licentiato, dno. M. Reimaro Seltrecht Wolgastensi Pomerano, dno. Petro Dargatz Gryphiswaldensi Pom., dno. Martino Bocatio Belgardensi Pom., dno. Burckardo Lucano Marpurgensi Hasso, dno Marco Lycklema a Nyholt Frisio, dno. Jeremiae Oesslero Stetinensi, dno. Ignatio Hanniel Schiselbenensi Marchico.

11. d. obscura, nubila. Georgius Fabuschius Basilea discessit in Moraviam; per illum dedi ad capitanum Napagedliensem geminas litteras, et ad Simonem Grynaeum itidem geminas.

12. d. mane clara, serena: a prandio pluvia, rorida et ventosa.

13. d. pluvia.

14. d. rorida, pluvia, frigida.

15. d. nubila, inconstans. Accepi a Constantio Fabricio litteras, quibus significat, fasciculos litterarum nostrarum jam missos esse Pragam ad Lavinium.

16. d. nubila, tristis, inprimis a meridie.

17. d. nubila, tristis ab ipso mane etc.

---

neque cum in Moraviam venissent, nisi Caroli Zerotini aspectu et collocutione fruerentur«. Předmluva ta je zajímava jednak tím, že je příkladem vyspělosti myšlénkové a slohové obratnosti, k níž došel mladý šlechtic moravský sotva studie dokončil, jednak že z ní a ostatně z celé sbírky vycítíme, jaké idee a v jak rozsáhlé míře ssála význačná část moravské a i české intelligence ze styku s učenými theology švýcarskými, což má jistě právo na kapitolu v líčení rozvoje současných, hlavně však následujících dějin.

18. d. clara, pura absque nebulis. Discessit Zastrizelius Wenceslaus Basilea in Moraviam cum Paludio. Per illum dedi litteras ad dn. promarchionem, dn. Wenceslaum seniorem Zastrizelium et mei ad eosdem, Joannem Theodorum ab Ottersfeld Pragam, cui etiam Malachiam misi, Simonem Skalam, Simonem Grynaeum, capitaneum Napagedlium.

19. d. pluvia, nubila, tristis. Dedi litteras ad dominum Wenceslaum iuniorem a Zastrizel per Nöglium Noribergium, bombardarum venditorem.

20. d. nubila, rorida.

21. d. nubila, rorida. Novam vestem indui holosericam. Deo gratia, qui mihi vestitum cum victu suppeditat honesto.

22. d. frigida, nubila.

23. d. calida ut quaevis verna. Incepit secare corpus humanum virile Casparus Bauhinus, medicinae doctor anatomicus. In qua sectione potissimum observavi ureteres, in quibus calculi gignuntur, vel potius in renibus. Cum autem huiusmodi renum calculo quis laborat, vomit frequenter, id fit propterea, quia nervus in ureteribus a stomachico nervo eo descendit, et inde facilis vomitio.

Item ureteres interdum utrinque duo sunt, interdum unus tantum, ut in hoc cadavere fuit. Urina per ureteres a renibus descendit in vesicam, et foramen in vesicam explorare potes graphio ferreo a superiori parte deorsum tendens, ab inferiori autem, id est a vesica vel etiam pene, sursum ascendere non potes, quia valvula, quae in vesica reperitur, ascensum illum prohibet. Ren dexter superius pendet brevius, sinister inferius. Viscera humana (intestina) si omnia exponas, expurges et infles habent in longitudine ulnas Basilienses circiter 18 vel 19. Si homini seu cadaveri imponas, ex quo extracta sunt, septies illum aequat, si a planta pedis metam unam habens usque ad collum seu claviculas. In dextro latere, cum ascendis lectum, non est primum decumbendum et mane in sinistro, ut vulgaris consuetudo obtinuit, sed potius contrario, ut videlicet primum cubes in latere sinistro et mane demum in dextero. Ratio est, quia si in dextrum te provolvis latus, hepati stomachus seu ventriculus incumbet et illud opprimet; si vero in sinistrum latus te praevolves, quo stomachus magis inclinat, (est enim in sinistro latere, ut ἀυτοψία docet), melius erit. Nam ita hepar incubabit stomacho et provehet concoctionem, sicut et colon intestinum, quod instar spirae a dextro latere incipiens ad sinistrum usque latus obit. Nec est, quod dicant quidam, quod si in sinistrum latus te primum provolves, repurgitatum cibum ad superius orificium. Id fieri non potest, quia valvulae repurgitationem huiusmodi prohibent. Venae omnes valvulas habent, excepta vena cava. Ratio est, cur habeant, quia prohibent, ne sanguis impote ad inferiora vel etiam superiora ruat. Valvulae pak jsou jako ňáký příhrádky, ne na příč, po vší žíle, neb by tak omnem fluxum sanguinis inhiberent, než příčkau, že krev jako zdržují. Jsou ty valvulae podobny valvulis těm, který vnitř in arundinibus reperiuntur v rybnících, vena pak ovšem jich nemá.

Kámen kdo chce vyřezávati ex vesica, prve než in penem přijde, musí jej prv železnau stilau explorare a potom prst jako in rectum intestinum vstrčiti v zadek, a tak jej prstem zdržeti a potom sectionem před sebe vzíti.

Stilus, to instrumentum chirurginum, jest vnitř excavatum, a moč může skrze ně, quando exploramus, ubi sit in pene calculus.

24. d. calida, pluvia, non opus habuimus calefactione, ut superioribus diebus consuevimus ab initio octobris. In anatomia pervectum.

Colon intestinum habet valvulam, ne possint excrementa repurgitare in intestina tenuia etc. ilis, quae sunt superiora.

Testis tunicae sunt. 1. Scrotum. 2. Dartos. 3. Elithroides. 4. Albuginea. Elithroides, tunica id est vaginea ex peritoneo, quae descendit deorsum et testiculum ambit, ut heriasi quando accidit, tum in eam illabitur vel omentum vel intestinum etc. Ureter dexter oritur a vena cava, ureter sinister a vena emulgente. Axioma medicum: ubi vena, ibi illi est adjuncta arteria; verius: ubi arteria, ibi adiunctam habet venam, et non contra. Venae habent duo principia: alterum ratione ortus e semine, alterum ratione diiciseos seu distributionis sanguinis. In sinubus cerebri, ubi spiritus elaborantur, ibidem etiam pituita colligitur, inprimis noctu, quam postea vel exspirimus, vel per nares eiicimus.

Nervi optici non, ut anatomici tradunt, ab anteriore cerebri parte oriuntur, sed a spinati medulla, quod αὐτοψία demonstrat. Itaque oculistis hoc agendum, ut in dolore oculorum emplastra non anteriori parte, sed occipitio appliceret.

Nates, penis, testiculi non sunt in cerebro, sed prominent extra cerebrum. Haec autem melius videntur omnia, si a posteriore parte seres cerebrum.

Si glandulae non sufficiunt, (in reti mirabili puta glandulas), ad exhauriendam pituitam, fiunt catarrhi, item vertigines.

Cerebrum movetur et non illud impedit pia mater, quia inter duram matrem et piam est interstitium, quod stilo explorari potest.

Empirici secantur interea sextam et septimam costam ex sententia Vesalii, et in foramen, quod exsecueris, inseris fistulam, per quam pus educitur, ubi aegrotus in dextrum se provolvit latus.

Os in capite, quod vocamus communiter cribrosum, melius est ut vocemus spongiosum, αὐτοψία docet, et per illud tantum odores transeunt, non autem sordes e capite descedunt, sed per proximam viam, qua communiter et in fauces et in nares sordes provehuntur.

Splen sive lien melancholiam ebibit. Quidam voluerunt esse epar adulterinum, propterea quia eosdem morbos ·vitiis suis generat ut hepar, ut icterum nigrum, hydropen. Inventi sunt quidam, qui habuerunt duos splenes, tres splenes et nullum.

Panniculo nervoso pinguendo in pecoribus adnascitur ea parte, qua carni incubat, hominibus autem illa, qua cutem spectat et proxime attingit.

Qui lue venerea laborant, non solum pilos capite amittunt, sed usque adeo morbum penetrat, ut Calvariae os plane perforet et excavat.

Diaphragma non plane recta infimum ventrem a medio separat, sed tali quadam forma ⌒ ita ut hepar, si quando intumescit, illi incubat et comprimat illud atque hoc modo phthisin generet.

Mediastino, qui pectoris ossi subtenditur, non est alligatum et sub ipso osse situm suum habet, etiamsi parte inferiore acuminata non nihil ad latus sinistrum sese incurvet.

25. d. frigida. Disputatio theologica et anatomia peragebatur.

Pleura fieri potest ab utroque latere et est legitima vel notha. Legitima, quando a vena, quae azygos, id est sine pari sanguis nimium exundans, (inter enim costas singulas, singulas venas spargit), infunditur inter pleuram et periossium, seu alteram pleuram, quae ipsis adhaeret ossibus. Notha autem, quando idem sanguis interfunditur inter pleuram seu membranam, quae ipsas costas circumtegit.

Vesica bilaria non totam bilem ex hepate exsugit, sed aliquantum illius in hepate manet. Extat enim peculiaris meatus tandem ab hepate in intestinum duodenum, qui meatus tandem coit cum altero a vesica bilaria meatu et bilem ex hepate edunt.

Ex obstructione autem vesicae bilariae vel etiam meatus istius ab hepate in intestinum illud duodenum fit flavus icterus.

Quoties autem fit concoctio in hepate sanguinis, toties fit et bilis evacuatio, et quidem per vesicae bilariae meatum magis effluit, per alterum meatum ex hepate in intestinum duodenum minus.

Claviculas tantum habet homo et simia, cetera animalia nulla; usus illarum, ne brachium illabatur pectori.

Si cor in pericardio suo nullam habet aquam, fit tabes, et quando hectici secantur, illis etiam pericardium vanum invenitur.

Crocodilus, inquit Arles, superiorem maxillam movet, praeterea nullum animal.

Axioma medicum: »Omnis musculus sua peculiari membrana involvitur et in sectione ipsae membranae tibi musculos discernunt.«

26. d. pluvia, tepida. Accepi litteras a dno. Hieronymo Arconato Praga. Anatomia.

Nervi omnes in corpore humano duabus integuntur membranis.

Palmari musculo dicuntur, (qui est in manu valde tenuis, ad volam usque se extendens), fures carere, sed iocus est.

In praesenti cadavere hoc peculiariter observatum, quod non habuit in colum intestinum ullum ductum a vesica bilaria.

27. d. nubila. Anatomia duravit adhuc.

28. d. clara. Anatomicus secuit manum.

29. d. clara, frigida. Anatomia absoluta feliciter. Musculi in universo corpore humano sunt 416.

30. d. humida, pluvia.

Venas capillares ex hepate, (in quibus elaboratur sanguis ex succo venarum Mesenterii eductus et postea elaboratus infunditur in venam cavam et ab ea tandem in omnes corporis partes distribuitur), possunt ex cadavere humano exripi integre, si hepar ipsum identitem in aquam calidam intingas et paulatim cultello ipsum παρέγχημα excindas, donec omnes inde evellas. Coqui hepar non oportet, sola enim immersio in aquam calidam sufficit. Ubi ita ex hepate illas exceperis, tum insere in venam cavam ligneum bacillum, alterum in venam portam, tertium in umbilicalem, exsicca in umbra, et meatus omnes animadvertere poteris.

December.

1. d. frigida a prandio serena.

2. d. humida, a prandio pluvia tenuis concidit.

3. d. frigida, serena.

4. d. serena.

5. d. serena, non admodum frigida, ad humiditatem a prandio inclinata.

6. d. mane frigida, hinc ventosa, a prandio serenior et a ventis tranquillior.

7. d. caliginosa et frigiditatis expers. Promovebantur 12 adolescentes ad primos in philosophia honores.

8. d. humida, temperata.

9. d. frigida, caliginosa. Promovebatur in doctorem u. j. quidam Argentinensis. — Ea die vidi embryonem trimestrem, in illo omnia erant naturalia integra: et cor, hepar, venter, viscera, penis; in visceribus seu in-

testinis inventa erat materia quaedam alba instar lactis. Cor erat durum; pulmones rubri, non ita cinerei, ut in anatomia majorum natu apparet. Vertex involutus erat tantum membranis, os aberat, sed os frontis erat et petrosa utrinque. Cerebri erat in capite tantum, quantum juglans caperet mediocris. Manus pedesque instar chordarum cytharas pulsantium, sed et digitorum simulacra non obscura apparebant.

Dum ita embrionem illum tractamus, descendimus in colloquium de membranis tegentibus infantem in utero materno. Allantoide tunica hominis generatio opus non habet, pecora illam habent, quia in eam urina pulli nascituri colligitur. Hominis urina excernitur per vesicam maternam.

Chorion et ammion tantum foetum humanum tegit, per utramque autem tunicam umbilicus infantis transit ad placentam, (sive hepar quod ita vocamus), in quacunque parte uteri materni adhaeret et ex illa placenta sugit alimentum necessarium. Placenta autem ipsa ex sanguine venarum in uterum matris descendentium gignitur. Ubi foetus maturus est, tum a placenta illa abrumpitur, ut pomum maturum ab arbore una cum pediculo et exit, tunica utraque cum placentula eum subsequente.

Qui allantoiden tunicam humano adjungunt foetui, errant, idque eo, quia tantum pecora secuerunt et non gravidas feminas, siquidem, illis donec partum in lucem cedant, etiam damnatis ad supplicium, parcatur.

Embryonem autem hunc praesentem mater expulit incisione venae saphenae et frequenti potione aquae melissae. Quantitas illius erat digiti indicis.

Incidit autem saphenam in mulleolo pedis, quaedam in tibiis incidunt, ut facilius partus necetur.

Eadem die recitavit David Strzela a Rokitz, nobilis Boëmus, orationem Ciceronis pro M. Marcello in auditorio medico magna discentium praesentia.

10. Nox pluvia tota et dies similiter, sed frigoris expers, a prandio invaluit ventus. Dn. Ladislaus Welen baro a Zerotin etc. ingreditur hoc die an. 18 aetatis suae.*)

11. d. calida ut quaevis aestiva, sed tamen obscura et caliginosa et ad pluviam inclinata.

12. d. verna, tepida, ut calefactione opus non fuerit. Fui cum Wartenbergo apud comitem.

Causa immediata epilepsiae est nervosi generis irritatio et non obstructio nervorum, neque tota seu integra atque dimidiata, quod animadvertere licet in epilepticis ex illorum agitationibus.

Sceleton femineum a virili differt. Claviculae in virili sunt instar litterae ∽, sed in mulieribus autem tales ⌒ tandummodo, ideoque lapidem nec quicquam aliud e manu projicere adeo strenue possunt, ut viri.

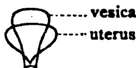
---

*) Ladislav Velen ze Žerotína na Břeclavě, Třebové a Zábřehu, později král. rada a komoří. (R. 1609 byl hejtmanem kraje olomúckého. Sídlil v Třebové, kdež kolem sebe shromažďoval umělce a učence. R. 1618 přidružil se k Thurnovi, později bojoval pod Dampierem. V letech 1619—1620 byl zemským hejtmanem na Moravě. Po bitvě na Bílé Hoře utekl se do ciziny a zdržoval se v Benátkách, potom v Pešti a na dvoře Betlena Gabora. Padl v bitvě u Nördlink. D'Elvert, Geschichte der Zierotine. Volný, Taschenbuch. 1826, str. 136 a n.)

Deinde pelvis, id est ossa illa circa pubem, sunt capaciora in feminis quam in viris. Tertia cartilago in pudendo latior in feminis quam in viris.

Quarto in sterno habent foramina duo, per quae venae transeunt.

Qui sceleton erigere vult, omnia ossa potest decoquere et debet, excepta cartilagine in pectore, ad quam costae tendunt, illi enim costae alligari possunt vel asseri filis aeneis. Ac ita erectius erit sceleton. In feminis vesica incumbit naturali situ utero, et vesica quidem longius protenditur seu altius in corpus, uterus autem illi subjacens brevior est, sed latera capaciora habet. Anatomici Vesalius et Platerus seorsim utrumque pingunt, ut conspici possint, non observato naturali situ, qui talis esse potest:

13. d. nubila humida, et tepida ut verna, ut calefactione non fuerit opus.

14. d. verna, a prandio pluvia et sub noctem pariter.

15. d. verna, serena toto die.

16. d. verna, mane serena, a prandio pluvia imminebat. Jacobus Cargillus. Basilea abit ad Joannem Bauhinum Mempelgardum.

17. d. humida, pluvia, ad vesperam frigidiuscula.

18. d. pluvia tota ut et praecedens nox et quae consequuta fuit, aër vero nec tepidus, nec frigidus, ut facile cognoscas allaturum eum insignem in corporibus mutationem.

19. d. aprilea, instabilis, plus tamen ad serenitatem quam ad pluviam inclinata.

20. d. mane serena et verna, a prandio ad pluviam inclinata, noctu venti et ante Lucanum pluvia.

21. d. pluvia, verna, tepida et a prandio ventosa.

22. d. nubila, a prandio vero ventosa. Ea die accessit ad mensam doctoris Jacobi Grynaei inter nos Joannes Amplias cum dno. Raphaële et Andrea fratribus germanis Lesciniis in Leschno et Goluchovii dominis cum praeceptore eorum M. Paulo Wirtungo Küttingensi etc.

23. d. serena, subfrigida, a prandio pluvia. Habebatur disputatio theologica de coena Domini.

24. d. pluvia ut et nox praecedens, sed non admodum frigida.

25. Dies Dominicae nativitatis, frigida et caliginosa. Fama fuit, Hispanum 48 naves amisisse in mari, quas instruxit adversus reginam Angliae.*) Pugnat itaque hic contra Deum, atque ideo omnes ipsius deridentur conatus. Cum ante paucos annos potentissimum exercitum adversus eandem instruxisset, in classe scribendum curavit hunc versum:

»Tu, quae Romanas suevisti temnere leges,
Hispano disces subdere colla jugo.«

In reginae autem navibus contra hoc distichon perscriptum erat:

»Tu, qui coelestes suevisti temnere leges;
virgineo disces subdere colla jugo.«

---

*) Sr. Khevenhiller Ann. Ferd. tom. IV. pag. 1684 a Frankfurtské relace. 1596, pag. 401. a 409.

26. d. frigidior istius hiemis. — Tertium quemque ad bellum turcicum progressurum ex Moravia, Austria, Boëmia Silesiaque audiebatur. Sed et hoc nomine comitia Oegrae celebrabantur.*)

27. d. frigida et nivium exiguus prolapsus.

28. d. frigida et superiorum omnium huius hyemis frigidissima. — Emi praeceptori sericas vestes 40 fl.

29. d. frigida et serena solito.

30. d. frigida et serena. Splendida bilis regnavit. Joannes l. b. a Wartenberg: »Donavi praeceptori meo Matthiae Borbonio ad libros cognoscendos centum taleros, idque ad rei memoriam manu mea ultro et volens scripsi, et ad ejusdem Matthaei Borbonii officia mihi magis devincienda.«

31. d. vehementer frigida. Albertus Bukuwka de Bukuwky hora 3ª. pomeridiana recitavit orationem Ciceronis post reditum ad quirites in auditorio medico in magna auditorum frequentia et pronunciavit laudabiliter.

Hactenus anni 96. cursus, in quo, quia ab omnibus malis clementi Dei misericordia defensus sum, hoc nomine magnas illi ago gratias; ac suppliciter oro, ut et imposterum, quamdiu vixero, suo benigno et paterno me dignetur vultu et ab omnibus periculis tueatur ac custodiat.

Anni 1597, quem gratia Dei mihi et omnibus sanctis fortunet.

Januarius.

1. d. frigida, et vento vehementi a prandio obnoxia.

2. d. ventosa, remittente non nihil frigiditate pridiana.

3. d. serena, sub noctem vero caliginosior. Audiebatur peste extinctos esse a Septembri praecedentis anni ad modernum Januarium Heidelbergae 1200, inter quos etiam Jardus Kimedontzius, theologus, et Joannes Opsopaeus, medicus.

4. d. pluvia frigiditatisque omnis expers. Doctor Amandus habuit orationem de orthodoxa ecclesia in Moravia, Bohemia et Palatinatu utroque, quidquid in illis digni relatu acciderit ab annis septem, diligenter commemoravit. Promisit ejusdem argumenti de statu ecclesiarum Polonicarum et Gallicarum.

5. d. mane serena, a prandio ad pluviam inclinata. Georgius Jenischius Neurodensis imbecillus Schaphusio allatus Basileae sanitati recuperandae apud nos operam dabat.

6. d. frigidiuscula ac partim serena, partim caliginosa. Nocte ea, paulo antequam surrexerim, m. m. e. favi. Canem secuimus feminam, idque ad contemplationem uteri et vesicae. Uterus recto intestino adhaerebat, illi vero vesicula imminebat ut et in mulieribus. Ceterum, quod aiunt, singulares cellulas esse pro uno quoque seorsim in utero canis foetu, id sane non fuit animadversum etiam diligentissima adhibita αὐτοψία; rugae quaedam duntaxat conspiciebantur.

*) Sr. Khevenhiller, Ann. Ferd. Tom. IV. pag. 1602.

7. d. humida et ventosa.

8. d. frigida et serena.

9. d. frigida. Vesperi accepi litteras a dno. promarchione Moraviae dno. Friderico seniore Žerotinio et dno. Wenceslao seniore a Zastrizl.

10. d. humida, pluvia. Respondi utrique ad hesternas litteras.

11. d. pluvia. Dedi litteras ad Constantinum Noribergam., Lavinium Pragam, dn. Wenceslaum iuniorem de Zastrizell Boskowicium. — D. Bauhinus venas monstrabat ex parenchymate hepatis humani.

12. Tabellarius abiit Noribergam, per quem litterae datae.

13. d. serena, frigidiuscula. Cepit Bauhinus ab initio anatomiam in publicis praelegere lectionibus. Albertus Bukuwka publice in auditorio theologorum hora tertia pomeridiana recitavit epistolam Pauli ad Galatas latine. A dno. rectore doct. Joanne Jacobo Grynaeo munus adhuc praesente coetu toto librum precationum Petri Martyris in psalmos accepit.

14. d. frigida, ventosa, inconstans ad pluvias inclinata.

15. d. nubila. Nives copiosae deciderunt, quantae hoc anno non erant animadversae.

16. d. nubila, et nivosa.

17. d. serena, verna etc.

18. d. serena, tepida, verna.

19. d. tepida, humida, ventosa. — Ex Gallia allata erant mirabilia nova; Primum quod Parisiis pons, qui ripas Sequanae conjungit, impetu aquarum sit abreptus una cum omnibus tabernis et aediculis opificum, ita ut aestimentur capita hominum 300 eo aquae diluvio esse abrepta. Secundum sex domus in suburbio quodam ibidem esse hiatu terrae absorptas. Item in Burgundia gregatim et catervatim magnam luporum copiam obambulare et saevire in quosvis obvios, maxime noctu, ut jam devoraverint 31 personas, et feles, (domestica illa animalia), contra magno numero sylvarum cavernas petere. Procul dubio lupi hostem adventurum voracem quempiam denotant, qui regis apostasiam puniat. Sed tu, o Deus, tuam serva et clementer custodi ecclesiam, ut nomen tuum inter nos crescat in dies locupletius.

20. d. serena. Nocte praecedente hora IV. obdormivit in Domino filia Joannis Jacobi Grynaei etc. Salome, cum luctata fuisset cum catarrho, febre, ad extremum peripneumonia sublata fuit.

21. d. serena, tepida et plane verna. Sepeliebatur filia Grynaei hora pomeridiana secunda.

Anatomiam foetae ovis habuimus, in qua situm uteri naturalem consideravi, foetus in utero motum, serundinam, allantoidem i. e. farciminatam seu instar farciminis tunicam, in qua coacta erat aqua, quam urinam alii vocant. Haec autem aqua in utero humano non in allantoide invenitur, ut qui ea tunica in foetu humano non extet, sed intra ammion, quae proxime foetum humanum ambit, (sicut et brutum), urina illa continetur. Serundina autem in foetu bruto et totum foetum cingit et non est admodum crassa, in humano contra vehementer crassa. Allantois etiam tenuis est sicut et ammion in brutis et tectum foetum cingit, ut in humano foetu sic et in brutis.

Cordis motum in vivente adhuc animali intuebar, et quidem integrum movebatur animali valentioribus constante viribus. Dificientibus postea motus erat caprizans, ultimo solae auriculae movebantur, et tandem vita defecit.

Uterinum hepar seu placentula non datur in brutis, sed loco eius sunt aliquo quasi bullae exiguae, quas acetabula vocant et cotyledones vocamus, aliquam distantiam inter se habentes, (jako hubky kadeřavý na štěpích ohnilých). Nihil autem aliud ea acetabula sunt quam vasorum seu venarum in uterum descendentium oscula et extremitates, ex quibus per venam umbilicalem foetus alimentum attrahit.

In vena umbilicali hoc praecipue considerandum, quod ea sit involuta, etiam in brutis, propterea, ut sanguis prius in vena illa excoquatur, antequam fieret alimentum foetus, item, ne impetu irruat in tenerum foetum atque ita potius illum obruat quam nutriat.

Arteria illi proxima, immo contigua est, quae recto ductu in foetum tendit; causa, quia foetus magis spiritu opus habet, quam alimento.

Οὐραχὸς praeterea ibidem in brutis invenitur, qui in foetu humano non datur.

Haec autem vasa vena, nimirum umbilicalis arteria, urachos tenui pellicula involuta sunt, quam intestinolum anatomici vocant.

In utero sunt duo cornua, (puto autem uterum ovis), in quorum utroque interdum foetus reperitur. Os uteri interius, de quo dicit Hippocrates (puto autem humanum), quod nec specillum recipiat tum, ubi jam concepit.

Collum uteri est valde angustum, in feminis brevius quam in brutis, laxatur autem in partu. Cervix uteri jam ad ipsam pudendam extenditur, nisi quod inferior illa adhuc habeatur sinus castitatis. Lienem valde exiguum et minorem canino habent oves.

22. d. serena, tepida instarque verna.

Nervi recurrentes in ovis anatomia demonstrabantur. Porro in collo consideranda veniunt decem vasa, quatuor venae, ex una parte duae, ex altera totidem, arteriae, quae carotides vocantur, quatuor, et nervi recurrentes duo, qui nervi, si ligantur in animali, vocem praecipiunt.

23. d. pluvia et tepida.

24. d. mane nubila, a prandio pluvia.

25. d. pluvia toto. Ea autem est dies conversionis Pauli, quae inter criticas habetur. Pictorem adduxi ad Sigismundum in bellicis instruendum etc.

26. d. pluvia. — Ex Othone Grynehadio, qui est in aula palatina, audivit Joannes Jacobus Grynaeus, doctor ss. th., quod in Germania quodam in pago rustica femina subdita pro deputato annuo afferebat anserem die Domini, quo administrabatur εὐχαριστία Domini, et quia ejusdem debebat esse particeps anseremque deponere noluit, ne amitteretur, assumpsit una secum illum in templum et reclinato capite illius sub axillam accedit ad altare una cum aliis conviviis. Anser, ut vorax est, erexit se, et praeripit oblatam hostiam feminae. Lutetiis in Gallia, (retulit Dionysius Gotthofredus, juris consultus Argentinae), administrabat missam papicola in privatis aedibus apud quandam aegrotam. Dura autem pro consuetudine papicola erigit manus cum hostia in sublime, accurrit forte simius ex conclavi et eripit illi crustulam ac devorat. Femina vocatur in judicium, quare simium ex conclavi dimiserit, sed absolvitur, quia haec omnia fortuito et invita aedium et simii domina agebantur.

27. d. frigida, nivosa. — Georgius Sigismundus a Zastrizell publice in magna frequentia in auditorio medico pronunciavit orationem Ciceronis pro Ligario; praemium accepit Helveticum grossum etc. Ante recitationem Joannes Jacobus Grynaeus, ss. th. doctor, aliquot breviter historias recitavit, quibus illum animatum reddebat et auditores praesentes ad hujusmodi orationum recitationem excitabat. Inter multas alias haec occurrit notatu digna de Joachimo Wadiano, homine Helvetio. Is enim cum hoc seculo anno 15. Wiennae Austriae degeret et in propinquo conventus publicus celebrandus esset a Maximiliano I. et Sigismundo rege Poloniae I.,*) academiae proceres soliciti erant, quem possent oratorem instituere, qui nomine academiae imperatorem exciperet. Oblati tum erant tres iuris consulti, quorum quilibet mordicus hunc honorem excipiendi monarcham sibi commendari cupiebat, ita ut ad lites fuerit perventum. Verum ubi dies adventus imperatoris imminebat, tum singulis animi in genua prociderunt, ut significarent magno academiae rectori nullum ex illorum numero tanto oneri esse parem. Breve tempus erat, neque deliberando tempus terendum. Commendant rem Wadiano, suscepit eam modeste cum excusatione. Prodeunt itaque die sequenti omnes academici proceres extra portam bini et bini, occurrunt imperatori equitanti, et Wadianus, quantumvis breve tempus erat, quod illi datum erat ad praeparationem, ad integram horam oratione protraxit imperatoremque adeo exhilaravit, ut auream torquem de collo ipsius suspenderit et poëtam laureatum pronunciaverit etc. Hoc, inquam, pro incitamento auditoribus praesentibus alias etiam ad ipsum Sigismundum erigendum, ut in hoc exercitio in dies progrederetur, a dno. Grynaeo dictum fuit.

28. d. humida, verna. Quod sapientiae fons Dominus felix faustumque praestet, hac die coepi cum dno. decano collegii medici dno. doctore Thoma Coccio de doctoratus dignitate in medicina obtinenda agere; et quia nihil dubitabatur de meis profectibus, statim me privatim, pro more accademiae examinavit, incipiens a medicinae divisione; quam dum ex Galeno bipartitam constitui (1. de sanitate tuendae) acquievit, et partes omnes ad haec summa capita duo revocare jussit. Ubi factum id a me fuit, statim se contulit ad icteritiam flavam, examinans totum morbum desiitque in ipsis a bile flava profectis obstructionibus. Atque hoc modo me tentato dignum publico honore censuit et die sequenti ad Felicem Platerum ablegavit.**)

29. d. humida, verna. D. doctor Felix Platerus munere suo de me privatim examinando hoc modo est defunctus: Quaesivit primum, quot sint hominis principia ex Galeno. Ubi responsum, progressum 'est ulterius, ad quam videlicet facultatum generatricem referam. Ubi et huic interrogationi satis factum, regressus est ad elementa et hinc ad principia sensualia seu sub sensus cadentia,

---

*) V červenci roku 1515. Císař Max. I. přijel do Vídně 10. července a 17. července přijeli za ním králové Sigmund Polský a Vladislav. Císař pořádal na uvítání hostů nejskvělejší slavnosti.

**) O zkouškách dokt. na univ. Bas. viz: Thommen, Gesch. der Univ. Basel. Celý postup až do prohlášení za doktora popisuje Felix Plater ve své autobiografii. (Thomas und Felix Plater hrg. von Boos.)

id est ad humores. Atque his quaestionibus excussis, incidimus in paralysin orsi a definitione lento progredientes pede usque ad curam; conclusimus autem paralysin esse symptoma, affectionem vero in musculis, ut qui voluntario inserviant motui. Nam ubi quis paralysi tentatur, ibi voluntarius motus, cujus instrumentum sunt musculi, concidit ac penitus collabitur, morbum autem esse in nervis obstructionem. Hactenus ea die Platerus.

30. d. serena, verna. Sepeliimus dnm. Joannem Wolowetzium nobilem Litvanum, qui secum semina pestis Argentina attulit, et hic aliquandiu commoratus, bubone, quem in dextro crure paullo supra genu habuit, extinctus est. Sepulturam procurabant principes Radzivilii, duo patruelae, et feretrum e longinquo secuti sunt.

31. d. frigida, serena. Habebatur disputatio medica de elementis a doctore Stupano conscripta. Ego vero a doctore Platero iterum examinabar privatim in febribus, item in pleuritide.

Februarius.

1. d. serena. Principes Radzivillii Basilea abierunt. Institutum fuit tentamen mei in medicina a collegio medico Basiliensi, in quo Joannes Ryffius,*) Casparus Bauhinus, Joannes Nicolaus Stupanus, Platerus, Thomas Coccius, decanus facultatis, tribuerunt autem mihi duas pomeridianas horas, primam et secundam. Cursim discurrerunt per totam medicinam. Et quidem dn. Riffius a primis incunabulis exorsus in humoribus desiit, ubi prius etiam res nonnaturales prius excussit, dn. Bauhinus inprimis humores examinavit, d. Stupanus et humores et facultates et spiritus, dn. Platerus febres simplices et compositas, dn. decanus Coccius de officio medici discurrit et dosibus medicamentorum. Sub dimissionem proposita mihi erant duo themata, theoricum de humoribus, practicum de colico dolore.

2. d. nivosa, pluvia, frigida. A prandio hora prima themata illa breviter perorando descripsi filo Ariadneo nixus. Inde objectiones dominorum contra themata allatas pro virili exsolvebam. Et ratio hodierni quoque examinis ad horam tertiam durabat. etc.

3. d. nivosa, frigida, humida.

4. d. nivosa, frigida, humida.

5. d. humida, frigida. Sepeliebatur principum Radzivilliorum minister, qui peste sublatus fuit.

6. d. nivosa, frigida. Dies haec plerisque est critica, sicut et sequentes duae, ut videtur iis sit responsurae in tempestate d. r. d. — Accedebam ad mensam Domini, cujus nos filius Dei convivas dignos faciat, ut hic cum illo convivia agitantes, illa in coelesti patria, ad quam aspiramus, cum omnibus sanctis perficiamus. Amen.

*) Ryff, (Ryffius) nar. se r. 1552. Od r. 1586 byl prof. math. v Basileji. R. 1595 počal přednášeti na med. fakultě. Zemřel r. 1629. Sepsal několik math. spisů, však větší zásluhy nabyl tím, že připsal pokračování ke kronice po jeho prastrýci Fridolinovi pojmenované. (Chronik des Fridolin Ryff. Bd. I. der Basler Chroniken. Sr. Thommen, Gesch. der Univ. Basel, n. m. m.)

*

7. d. nivosa, frigida. A prandio tentabatur Georgius Jenischius a medico collegio.

8. d. vehementer frigida. — A prandio examinatur Jenischius a medicis et de duobus thematis respondit: de corpore salubri, insalubri et neutro, item de cephalalgia.

9. d. frigida admodum.

10. d. frigida, nivosa.

11. d. frigida, nivosa.

12. d. frigida. Theses distribui de podagra inter studiosos.

13. d. frigida.

14. d. frigida, serena, laeta. — Disputabam pro gradu de podagra. Disputatio duravit fere per horas quatuor. Ex doctoribus opposuerunt Leo*) Zwinger, Vallesius, commensalis Choveti, concionatoris Gallici. Inprimis discutiebatur thesis, an podagra aliqua sit haereditaria, item, an semen ex omnibus corporis partibus profluat, item, an aliqua podagra possit a sanguine ortum habere, siquidem phlegmonem non gignat. Interponebat suam autoritatem dn. Platerus. Aderant audiendi causa dni. Grynaeus rector, Amandus, Chovetus.**) Coccius et Bauhinus aberant urbe. In convivio post disputationem aderant: dn. Platerus vice-decanus, Wallesius, Ryffius, Stupanus, Leo, Zwingerus et duo mei competitores Jenischius et Thobias Salander.

15. d. serena, frigida.

16. d. nubila. A prandio accepi diploma meum Praga missum a dno. Wenceslao Lavinio.

17. dies vehementer frigida.

18. d. frigida. Disputabat Thobias Salander de pleuritide sat feliciter.

19. d. frigida vehementer.

20. d. frigida. A concione fuimus apud dnm. Felicem Platerum ordinis causa. Sortes jacebamus. Sors prima mihi obvenit, quia in manibus tuis sortes meae, o Deus. Expertus fui invidiam, sed parvi eam facio, cum mihi Deus faveat.

21. d. frigida. Disputatio de colica Georgii Jenischii.

22. d. frigida. A prandio invitabamus academicos ad actum nostrum medicum et ad convivium post actum.

23. d. frigida, nivosa. Exhibebamus promotori nostro dispositiones oratiuncularum in actu recitandarum.

24. Dies Matthiae apostoli et pariter promotionis in doctoratum meae cum Georgio Jenischio Neurodensi Silesio et M. Thobia Salandro Glacensi Silesio. Antequam autem ea die ingredimur in brabeutirium accademicum,

---

*) Leo Jiří Jan z Malé Basileje nar. se r. 1565. Přednášel na artist. a med. fakultě. Zemřel r. 1610.

**) Jakub Chovet nar. se r. 1550 v Baillage Auxerre. Pro víru vystěhoval se do Ženevy a později do Basileje. Napsal Observations apologétiques contre Scaliger. (Genevae s. a.) Doctrine ancienne contre le même. (Genevae 1593.) Doctrine de la prédestination. (Bas. 1599.) De la conférence tenue a Nancy entre un Jésuite et un Capucin d'un part et deux ministres de l'autre. (Bas. 1600.)

ducebamur in templum ad concionem sacram ordinariam et preces, ut Deus velit nostris adesse conatibus, et quidem ego ducebar a magnif. academiae rectore, doctore theol. dno. Joanne Jacobo Grynaeo etc., Jenischius a doctore Amando, Thobias a doctore Iselio Tandem hora nona inchoatur actus noster; in quo aderant plerique academici. Post actum in convivio aderant ex baronibus duo Leschinii fratres Poloni, Wartenbergius, Narussowitzii, Sigismundus, doctores Grynaeus, Amandus, Chovetus, Platerus, Stupanus, Ryffius, Leo, ex civibus: Andreas Ryffius, Castilionenses etc. Laus autem Domino, qui me in his honoribus obtinendis juvit, studiis benedixit et ad hunc finem sibi placentem perduxit. Dirige deinceps, quoad vixero, omnes meos conatus ad tui nominis laudem.

25. d. vehementer frigida.

26. d. vehementer frigida.

27. d. frigida et nivosa. Fui cum meis in prandio apud gener. dominos Leschinios etc. Polonos.

28. d. frigida.

Martius.

1. d. frigida. Habebatur promotio jur. con. septem, inter quos sorte primum obtinuit locum Paullus Łatermannus Heberstadiensis.

2. d. vehem. frigida. Dedi describendam practicam Plateri studioso Balthasari etc.

3. Dies frigida. Disputatio theologica habebatur de imagine Dei. In ea prima vice dn. Sigismundus se exercere coepit.

4. d. frigida. Scribebamus litteras ad nostrates.

5. d. frigida, nivosa.

6. d. tepidior. Pro labore in promovendis nobis tribus supra hactenus aliquoties nominatis obtulimus dno. Felici Platero poculum argenteum 24 fl. et 10 baronibus.*)

7. d. tepida. Habebatur disputatio de dolore. Post disputationem vocatus eram a medicis ad convivium.

7. Martii pro doctoratu cum insigniis meis poculum promisi. Eadem die alterum etiam promisi.

8. d. verna, pluvia, rorida. Litteras ad nostros in Moraviam praeparavimus ad dnm. promarchionem, dnm. Wenceslaum Zastrizell, dnm. Carolum Zerotinium, dnm. Lavinium, dnm. H. Arconatum, dnm. Simonem Skalam, doct. Grynaeum, dnm. Hinconium, Iglaviam, captitaneum Napagedliensem, dnm. Joannem Wirbium, dnm. Joannem de Bukuwka. Compellarunt etiam eadem occasione suos mei omnes.

9. d. rorida, ventosa.

10. d. rorida, ventosa et frigida evocavit meos foras in prata.

11. d. mane frigida, a prandio clara, tepida ut vernae solent.

12. d. tota tepida.

---

*) O taxách doktorských v Basileji viz: Thommen, Gesch. der Univ. Basel, str. 69.

13. d. clara, tepida. Coenavi cum dominis Leschiniis, Raphaële et Andrea fratribus.

14. d. clara, tepida.

15. d. clara, tepida, mane vero gelu sat intensum. Organista primum ad nos accessit, ut instrueret meos musica instrumentali.

16. d. clara, tepida. Bukuwka fidicinem nactus, et alter puer Philippus Rolletus, puer Gallus, meo jussu ad mensam stipendariorum in superiori collegio accessit rogato prius dno. Buxdorfio.

17. d. serena, tepida. A dno. Platero nihil obtentum praeter verba. Coenavi cum Amplia.

18. d. obscura, nubila, frigidula.

19. d. tepida, verna, sub vesperam ventosa et pluvia, sicut et nox subsequens, interdum etiam nives provolitabant.

20. d. frigida, nivosa.

21. d. verna. A prandio mei examinarunt analytice psalmum 146. monstratis argumentis diligenter omnibus, quae ibi occurrunt.

22. d. verna, grata, jucunda, sub noctem visa obscurior. Amandi conjunx recidivam patitur.

23. d. humida tota.

24. d. humida tota.

22. Martii promisi dno. praeceptori cingulum argenteum muliebre. Item superiori anno donavi duos torques, quos etiam ei tradidi.

25. Dies annunciationis Mariae, pluvia roridaque constitutio. A prandio deambulavimus.

26. d. nubila. Dies in albis.

27. d. nubila, sed eam facit nobis serenam Dominica a mortuis resurrectio et nostracum eadem a peccatorum somno expergefactio.

28. d. nubila, caliginosa, nox subsequens pluvia.

29. d. frigida, inconstans.

31. d. frigida, inconstans. Male habui, rigor quidam frigidissimus me ad horas quatuor detinuit.

Aprilis.

1. d. pluvia, nivosa inprimis mane, a prandio nubila.

2. d. pluvia. Absolvit lectionem Novi testamenti dn. Wartenbergius iam octava vice. Filius Dei nos informet et doceat.

3. d. frigida, pluvia, inconstans.

4. d. frigida, nives in montibus profundae noctu ceciderant.

5. d. serena, tepida, verna.

6. d. serena, tepida, novilunium. Ex Gallia nova allata erant, Tolossam Gallis ab Hispano proditione ereptam; Viennam quoque Austriae, quam proditione Turca occupaturus erat, proditoribus poenis extremis affectis liberatam.

7. d. humida, nubila. Habebatur herbatio verna prima publica.

8. d. pluvia sicuti et nox praecedens. A prandio dimisi Philippum Boletum. Splendida bilis tumuit et talem dimissionem mihi minabatur, quam habuit Fabuschius a dno Wratislao Zerotinio.

9. d. nubila, sed sine pluviis.

10. d. serena, mane frigidum et nebulosum ob hesternas nubes. Instituta fuit disputatio privata cum meis discipulis prima, de hac thesi: »Sacra scriptura est norma veritatis.« Opponebant Bellarmini argumenta contraria.

11. d. serena, sed ad pluviam a prandio inclinata.

12. d. nubila; pluebat a prandio et tonabat. Comitabamur doctorem Jenischium abeuntem in Moraviam usque Reinfeldium et per illum dedimus litteras ad dnm. promarchionem, capitaneum, Grynaeum, Wenceslaum a Zastrizell iuniorem etc.

12. Promisi torquem dno. praeceptori.

13. d. inconstans a prandio pluvia. Herbaria Valerii Polani*) data mihi usui.

14. d. ut et nox praecedens pluvia. Regum priorem inchoavimus. Secui venam mediam in sinistra manu feliciter Domino volente. Disputatio theologica et juridica.

15. Nox praecedens pluvia, ventosa, frigida. Dies nubilus pluvius, tristis, frigidus. Accepi a fratre meo Wenceslao litteras Praga missas et nunciatum est mihi per litteras ad dnm. dnm. Thob. scriptas a Hoffmano, mihi libertatem a domino meo impetratam manuque missione esse donatam.

16. d. fere inconstans. Fui ad dnm. doct. Arragosium,**) ex quo didici rationem mercurii acquirendi facillimam ejusdemque praeparandi, ut tuto per os assumi possit.

17. d. calida, nocturnum sub crepusculum fulgura frequentia cum fragore coelesti et pluvia copiosa. Disputabant mei altera vice de hac thesi: »Scripturam esse perfectam.« Afferebant contraria argumenta Bellarmini.

18. d. frigida propter hesternam pluviam, et inconstans. Talis et nox subsequens.

19. d. frigida, nubila, ad pluviam inclinata. Ea die concinnavi litteras ad fratrem meum Wenceslaum, dnm. Wenceslaum Budowicium, dnm. Hieronymum Arconatum, Simonem Skalam Glatovinum, dnm. Wenceslaum Laviniumi, Constantinum Fabricium, Noribergam etc.

[19.] Nox pluvia et dies.

20. d. perinde pluvia, rorida. Habebatur disputatio juridica.

21. d. nubila, rorida, sed non ut hesterna, quae subinde pluvias novas adducebat.

22. d. nubila, sed sine pluvia, nox vero subsequens attulit pluviam tranquillem.

23. d. pluvia tota. Anabaptista a nobis abiit et litteras ad dnm. promarchionem a Wartenbergio accepit.

---

*) Amandus Polanus měl, jak sám vypravuje v předmluvě díla svého »Rozdílové theologičtí«, dva bratry. Jiří byl na stud. v Tübinkách, v Heidelbergu a v Italii. Druhý bratr Valerius též studoval, však vrátiv se z Frankfurtské akademie, zemřel. (Vrťátko, Amand Polan z Polansdorfu, Č. Č. M. 1861. 201.)

**) Tento Arragosius uchoval svoji památku spisem lék. zv. »Epistola medica«, jenž byl r. 1598 v Bas. vydán.

24. d. nubila, sed sine pluvia. Hynko a Nachod baro cum Paulo Polonello, praeceptore, Basileam appulit et dn. Zdenko Brtnizensis ad meos litteras misit.

25. d. pluvia, nubila.

26. d. nubila, pluvia, et mane etiam frigida Cum Paulo Hentzlero Silesio iurisconsulto et duobus ipsius discipulis Christophoro Rhedigero Wratislaviensi etc. visitavimus armamentarium Basiliense et bibliothecam academicam.

27. d. pluvia magis, quam serena. Habebatur disputatio juridica. Abiit Rhedigerus Genevam. Nocte hac surrecturus somniabam me accepisse ex Moravia pallium viatorium, (Von den Meisnischen tuch), carens tamen collari; mox itaque expergefactus interpretabar missionem illam de reditu in Moraviam et collaris carentiam de adimendo uno discipulo. Interpretationem hanc mox eventus comprobavit, nam ea ipsa die accepi a dno. promarchione litteras, quibus me cum Wartenbergio domum avocat et Zastrizelium tradit Paludio, cum quo Genevam proficiscitur. Accepi etiam litteras a dno. Wenceslao seniore Zastrizelio, nostro capitaneo Napagedliensi, M. Simone Skala, quae vocationem continent in academiam Pragensem ad professionem medicam.

28. d. nubila. Solvebam creditoribus.

29. d. nubila, pluvia.

30. d. nubila, pluvia.

Majus.

1. d. pluvia. Eligebatur novus rector. Hactenus in gratissimo Najadum et Dryadum Basiliensium, inter tot virorum clarorum professorum meorum amplexu, Dei munere vivere datum. Jam abeo, vale Basilea, dulcissima studiorum mater, vale hospita pientissima, amicissima, bene tibi sit, nunquam malum, nunquam hostem parietes tui videant, regere lucerna verbi Dominici in aeternum.

2. d. nubila, rorida. Reliquimus amoenam illam Rauracorum Basileam discedentes inde cum comitatu magno, in quo erant generosi dni. Leschcinii Poloni fratres germani Raphael et Andreas cum studiorum praefecto dno. Joanne Amplia doctore, Tobias Salander çum discipulo dno. Davide Strzela dno. in Rokitz in Boëmia, dn. Franciscus Castilioneus, mercator Basiliensis, et Ressplinger, itidem mercator. Liestelii prandium sumsimus. Et simul inde discedimus, ingens mihi obvenit periculum, equus meus ultro non impulsus etiam calcaribus resupinavit se in me, verum Domino prohibente nihil mihi tantus casus nocuit, quia et in plano et in agro recens arato id mihi contigit. Liestelio exactis tribus milliaribus in pagum Basiliensium Balstl dictum devenimus et ibi pernoctavimus. Iter difficile, lapidosum, montosum.

3. d. pluvia, rorida. A Balstl Deo duce devenimus ad prandium in oppidum Solodurum. Homines sunt pontificii. Versum turris quaedam hunc praefert:

»In cellis nihil est Soloduro antiquius, unis
exceptis Treviris, quorum ego dicta soror.«

Sub vesperam eadem die venimus Bernam.

4. d. nubila. Commorabamur Bernae diem totum. Ibi nobis aderat dn. Petrus Hübnerus Silesius, diaconus ibidem, item dn. Hulderichus Trogus, hebraicae linguae ibidem professor, ad quos duos litteras ab Amando Polano attuli, item dn. Paulus Lentulus et nobiles duo a senatu ad nos missi. Cum Hübnero ascendimus turrim. Vidimus aream ad templum magnum, bibliothecam in schola, ursos octo, curiam et in illa tapetes Caroli Burgundi, in quibus symbolum auro pictum chalybs et silex, quod omnia flammis dare constituerit. De illo proverbium: »Karel ersten hatt verloren sein gut, hernach sein mut (i. e. exercitum), zur lezt sein bluet.« Divertimus autem ad signum coronae. Vidimus etiam altitudinem turris futurae depictam et lapides ad aedificium cavatos artificiosissime. Item locum, ubi monachi Bernenses Franciscani sunt combusti, ubi Valentinus Gentilis decollatus,*) ubi Wolfgangus Musculus**) et Benedictus Aretius***) sepultus.

*) Jan Valentin Gentilis, vlašský antitrinitář 16. st. Nar. se v Cosenze, avšak v pol. 16. st. opustil rodiště a odebral se do Ženévy, obávaje se pronásledování pro své názory náboženské. V Ženévě shromáždila se zatím již celá obec vlašských uprchlíků, kteří se brzo ve příčině některých pojmů náboženských dostali s kalvinisty do sporu. Gentilis byl uvězněn a odsouzen k veřejnému pokání a k nucenému pobytu v Ženévě. Po čase podařilo se mu prchnouti do Lyonu, kdež sepsal spis »Antidota« na obranu svých názorů. Poněvadž byl opět a opět stíhán, odebral se roku 1563 do Polska. V Polsku zdržoval se tři roky. R. 1566 musil toto své útočiště opustiti. Vrátil se přes Moravu a Vídeň do Švýcar. V Gexu chtěl všecky okolní theology vyzvati, aby s ním disputovali, a kdo by podlehl, měl ztratit život. Avšak k tomuto vyzvání nedošlo, Gentilis byl uvězněn a v červenci r. 1566 dopraven do Brna. Od 5. srpna až do 9. září byl vyslýchán, potom k smrti odsouzen a 10. září sťat. R. 1558 vydal v Lyonu confessi svou pod názvem: »Valentini Gentilis Itali, Domini Jesu Christi servi, de unius Dei vero filio et de spiritu st. paracleto catholica et apostolica confessio«. Proti tomuto spisu napsal Calvin: »Impietas Valentini Gentilis brevi scripto detecta et palam traducta«. (Opera Calvini. Amsterodami. 1667. Tom. VIII. 579 a n.) Mimo to přičítá se Gentilovi několik pochybných spisů. Prameny pro jeho život a učení jsou hlavně: »Valentini Gentilis justo capitis supplicio Bernae affecti brevis historia et contra ejusdem blasphemias orthodoxa defensio articuli de S. Trinitate. Auctore Benedicto Aretio. Genevae 1567.« a spis Bezův, k němuž je pojednání několika jiných theologů připojeno: »Valentini Gentilis, teterrimi haeretici, impietatum ac triplicis perfidiae et periurii brevis explicatio ex actis publ. senatus Genevensis optima fide descripta. Earundemque refutationes a doctissimis aetatis nostrae theologis scriptae. Genevae. 1567. (Srv. J. Trechsel. Lelio Sozini und die Antitrinitarier seiner Zeit. Heidelberg. 1844. V. str. 316, VI. 355. a n.)

**) Wolfg. Musculus, prof. theol., nar. se r. 1497 v Dienze v Lotrinsku, stud. v Colmaru, Schlettstadtě, potom vstoupil v Lixheimu do benedikt. kláštera. Tam četl se zálibou spisy Luterovy a získal pro jich nauky několik bratrů. To způsobilo, že biskupové Metský a Strassburský počali proti němu zakročovati, tak že musil uprchnouti. R. 1527 zasnoubil se s Markétou Bartovou. Živil se všelijak, až se stal diaconem ve Strassburce. R. 1531 byl povolán do Anglie, kde se stal kazatelem u sv. Kříže. V době té naučil se hebr. a řecky, tak že mohl na př. z Basilia, Athanasia a j. překládati. Mimo to napsal kommentáře k některým částem písma sv. R. 1549 byl povolán do Bernu za prof. theol. Zemřel r. 1563. Mimo zmíněné napsal: Loci communes theologiae (Bas. 1599), Explicationes decalogi (1546) a j. Syn jeho Abraham popsal jeho život. (Hist. vitae et obitus Volfg. Musculi. Bas. 1595.)

***) Bened. Aretius z Petterkindu v kantonu Bernském byl nejdříve prof. filosofie v Marpurgu, roku 1545 stal se gymnasiarchou v Bernu, později přednášel též theol. Vydal několik theol. spisů n. p. Problema sacra, sermones de coena Domini a j.

5. qui est ascensionis Dominicae festum, mane Berna discedimus, et venimus Murlatum in oppidum Bernensium ad lacum situm. Cibo sumto progressi sumus Peterlinum in oppidum Bernatum et ibi pernoctavimus. Paludius in itinere pupugit me, quod non hoc pacto inebrietur ut alii quidam, qui cum furca stabulariorum ebrii discurrunt, voluit me istis verbis pertrahere in furnum, in quo ipse sit, ut me sibi habeat socium.

6. d. rorida, pluvia. Peterlino discessimus et venimus ad prandium in oppidum Moudo. Inde ad noctem Lausannam; ibi nobis adfuerunt Joannes Haller, hebreae linguae professor et Tremolleus, logicae professor.

7. d. nubila. Ad prandium venimus in oppidum Ronnam, relicto ad dextram oppido Morgiorum, vesperi autem Genevam.

8. d. rorida, pluvia. Tradidi litteras Amandi dno. Bezae, Patzio et Lignarido. Eadem die sub vesperam salutavi altera vice dnm. Bezam sumto mecum iam Wartenbergio. Syndicus primarius dn. Lectius monstravit dno. armamentarium, curiam, bibliothecam, lectoria scholae. Idem syndicus adfuit nobis in coena cum altero quodam; obtulerunt etiam senatores vinum honorarium. Paludius cum dno. Sigismundo migravit ad dnm. Bezam.

9. d. frigidior, Aprilea magis, quam Maja. Eadem die fuimus in prandio apud dnm. Bezam, lauto illo et opiparo. Senex hic venerandus, quantumvis iam agens annum aetatis octavum supra septuagesimum, valde tamen hilarem et exporrectum frontis se praebuit, omnibus etiam manibus propriis inserviit, et hoc officio ministrandi se privari noluit. Dnm. Wartenbergium etiam ad constantiam in sana doctrina exhortatus est. A prandio monstravit nobis bibliothecam suam et tandem valedicens omnibus nos a se humanissime dimisit. A prandio eadem die rursum nobis Jacobus Lectius syndicus adfuit et foris cum meo extra urbem obambulabat et digna visu demonstrabat et inprimis in porta Sabaudica tramitem magnum erectum et asseribus nudisque occultatum, qui tamen levi attactu fili aenei ad eam rem parati subito erumpit et per pontem viam intercipit. In coena aderat nobis iunior Herdelianus.

10. d. pluvia. Discessimus Geneva cum comitatu magno, Marco Antonio et ejus fratre Sigismundo Zastrizellio, duobus Castilionei filiis, Friderico et Wernhero. Pransi fuimus in oppido Nione Bernensium et per noctem Morgiis requievimus.

11. d. nubila, rorida. Morgiis profecti itinere ultra Lausannam molestissimo ad prandium pervenimus in oppidum Mouden, sub vesperam Peterlinum, et ibi requievimus. Ubi etiam incidit in nos doctor Vallesius, qui Basileae apud Chovetum vixit.

12. d. nubila, rorida. Pransi fuimus Arbergae, oppido Bernensium, urbe ipsa Berna, quam nuper transieramus, praetermissa. Inde confectis tribus milliaribus devenimus Solodurum et ibi in vetus hospitium nostrum ad coronam divertimus.

13. d. nubila, sed sine pluvia. Devenimus ad prandium in oppidum Altam Solodurorum itinere non admodum difficili. In itinere habuimus oppidum Bernensium Arulam, quod a fluvio Arari nomen accepit. Pernoctavimus Mellingae, oppido libero; Badenas non sumus ingressi.

14. d. calida vehementer sub vesperam ad pluviam inclinata, quae tamen non est consecuta. Mellinga itinere valde montoso ad prandium devenimus Tigurum et divertimus ad signum gladii. Incidimus ibi in Brocardum Stupanum, medicinae doctorem cognomine Boronius. In coena aderant nobis dn. Gulielmus Ellingus, concionator, et dn. Gaspar Waserus, hebraeae linguae professor.*) Ibidem tum quoque aderat Jacobus Gajderus Noriberg. liberarum artium studiosus, qui a prandio die 15., h. e. ipso Pentecostes, a nobis abiit ad visitandos suos Basilienses.

15. Dies Pentecostes, inconstans, constitutio jam videtur serena, jam obscura. Administrationem mensae Dominicae Tiguri spectavimus ex domini mandato institutam. A ministris enim per loca omnia crustulae magnae integrae dividebant et frangebantur, item vinum in lagenis, ex quibus bibebant, prout quem in loco suo ubivis sedentem ordo tangebat. A prandio vidimus armamentarium et aream ad aquas fluentis lacus arboribus consitam. In prandio aderant nobis dn. Marcus Beumlerus scholarcha, dn. Casparus Vaserus, dn. Rudolphus Simlerus, iurium doctor, item dn. Ulrichus Zvinglius, professor Novi testamenti, Ulrichi illius magni nepos, item Olivarius, med. doctor, homo Gallus, dominorum Grispeckorum in Boëmia medicus.

16. D. nubila. Discedimus Tiguro et pervenimus Schaphusium, ubi nobis aderat dn. Jetzlerus, theologus, item diaconus senex Ruhelus, ni fallor. Ibi vidimus arcem Unnot seu Munot sat ad hostem repellendum aptam et domum sagittariorum sat elegantem et umbrosam ad januam.

17. d. clara; Schaphusio discessimus et pervenimus in oppidum Austriacum pontificium Stocken dictum.

18. d. calida admodum. Rhedingam pervenimus, ubi pernoctavimus.

19. d. clara. In pago quodam duobus milliaribus ab Ulma quievi.

20. d. pluvia, rorida. Ulmam mane veni, ubi Schadius dr. u. j. nobis adfuit. Conveni ibidem etiam Laurentium Kichelium, med. doctorem, item Leonhardum Fuchsium, filium veteris illius Fuchsii, qui nobis institutiones reliquit etc.**)

21. d. pluvia; die Walaunera navem ascendebant defluxuri ad Viennensem urbem.

22. Dies Trinitatis. Itidem die Walaunera milites defluebant secundo Danubio Viennam. Audivi concionantem Wesenberium doctorem non ex familia illa clara j. c. oriundum, sed ex ducatu Wirtenbergico et loco quidem

*) Kašpar Waser nar. se r. 1565 v Curichu, stud. v Altdorfu, Heidelberce a Ženevě. Cestoval po Holandsku, Anglii a Italii. Od r. 1596 byl prof. hebrejštiny v Zurichu, později přednášel též řečtinu. Napsal mnoho spisů obsahu theol., mathem., aneb týkajících se hebrejštiny a východních jazyků vůbec. Život jeho popsali Jodoc a Knosen (Oratio de vita et obitu Vaseri).

**) Leonard Fuchs st. nar. se r. 1501 ve Wemdingách v Švábsku. Byl nejprve ve svém rodišti učitelem, r. 1521 stal se prof. lékařství v Ingolstadtě, potom v Ansbachu, r. 1526 opět v Ingolstadtě a r. 1535 v Tübinkách. Vydal několik Hippokratových a Galenových spisů a sepsal: Medendi Methodus. (Bas. 1541.) De sanandis corporis humanis malis. (Bas. 1542.) De historia stirpium (Bas. 1543.) Institutiones medicae (Bas. 1567) a j.

obscuriore.*) Noster Fabuschius ad rosam Ulmae in defectu rei pecuniariae propria manu scripta verba in papyro et parieti affixa reliquit: »Deus, egenus fui et pauper, nutrivisti me solus pro tua benignitate.«

23. d. pluvia, postmodum serenior. Discedimus Ulma navi Deo nos ducente et ea die exegimus octo milliaria. Praeteriimus civitates Lavingam, quae paret palatino, Dillingam, ubi episcopus, item Heistettum. Pontes 16 connumerato Ulmensi, qui solum lapideus, ceteri omnes lignei, et hoc omnes pontes subnavimus. Pernoctavimus Donnenbergae.

24. d. serna. Donnerberga discessimus et duodecim milliaria exegimus usque in oppidum Kelhaim Bavari. Ingolstadii inspeximus collegium ut academiam vocant. Idola vidimus: aliquot monachos et jesuitas. Pontes ea die subnavimus octo et vidimus et Goburgum oppidum et Neoburgum, ubi principis resessio. Hactenus usus fui veteri stylo; iam secundum novum computationem instituimus.

Junius.

4. d serena. Kelhaimio solventes appulimus Ratisbonam, ubi praeter idola nihil vidimus et praeter murmura papicolarum nihil audivimus. Pransi ibi perreximus et Straubingam devenimus, Phellingae tandem in pago pernoctavimus, atque ita ea die decem milliaria confecimus.

5. d. serena. Phellinga solventes Wiserurfortii in pago pernoctavimus milliaribus exactis quindecim. In itinere habuimus Passoviam.

6. d. mane pluvia, a prandio vehementer calida. Hac die exegimus quindecim milliaria, vidimus Assam, oppidum episcopi Pictaviensis seu Passoviensis, item Lincium, ubi pransi fuimus ad ursam; ibidem ingressi sumus scholam provincialem alloquutique sumus rectorem, qui tum ibi iam 22 exegerat annos. Incidimus in Strudel vnd Wirbel, locum angustum, lapidosum et degyrationes visu horridas, quae a Lincio oppido proficiscentibus Viennam septem distant milliaribus. Pernoctavimus in oppido Scherbelstein.

7. d. ventosa. Inde solventes exigimus 15 milliaria et dormivimus Trecensehe; vidimus oppida Stein, Crembsium.

8. d. ventosa. Mane venimus Viennam. Coenantem vidimus archiducem Matthiam, et litteras reddidi Bartholomaeo Paravicino, eiusdem archiducis medico, cum quo etiam coenavi et hilariter locutus sum de variis rebus. Conveni ibidem cum Joachimo Olomucensi, olim praeceptore filiorum doctoris Hohe Viennensis.

9. d. serena; a prandio pluvia cum fragore coelesti. Eadem die mane summo hora quarta in medio foro erecto patibulo suspensus est adolescens Viennensis propter furtum.

10. d. rorida, pluvia. Ad pontem longum Viennensem, cum jam domum rediremus, incidimus in archiducem Matthiam, Maximilianum et Ferdinandum, Caroli Graecensis filium, Pragam tendentes.**) Et die eadem in area arcis suspendio sublatus vigil, quod ad solitum punctum horae non vigilaverit et accla-

---

*) Srv. str. 81.

**) Khevenhiller. Ann. Ferd., tom. IV., pag. 1717.

mantibus responsum non dederit. Item ibidem palo affixus quidam, quod proditionem urbis sit molitus. Et paucis ante diebus Pielgram Gallus eodem mortis genere sublatus propter idem flagitium. Pernoctavimus Wallice, Welspurgio in oppido Caroli a Liechtenstein; Lunterburgum pervenire non licuit.

11. d. serena, calida. Tentavimus Luntenburgi, ubi litteras eo spectantes et Eywanitium reliqui. Bzenecii pernoctavimus.

12. d. nubila. Napagedlium pervenimus salvi et incolumes, quo nomine filio Dei tanquam custodi corporum et animarum nostrarum laus sit in omne aevum. Amen.

13. d. pluvia, rorida.

14. d. nubila, sub vesperam etiam pluvia. Die proxime praecedenti misi litteras ad dnm. promarchionem, quibus significavi nostrum reditum.

15. Nox praecedens pluvia, sed sine fragore coelesti, ita et mane pluvium. Pomeridianum tempus serenius.

16. d. nubila. Visitavimus dnm. Joannem Zalkowitzium Dobromerzicii, affinem Sstanovicii, ubi conveneram cum Georgio Alphitico Volino, pastore ibidem.

17. d. serena, quibusdam tamen in locis, ut erat videre, pluvia cecidit. Accepi litteras a dno. promarchione responsorias.

18. d. serena. Tabellarius ablegatus Oppaviam.

19. d. calida; a prandio pluviae cum coeli commotione. Visitavi Martinum Banowsky, civem Hradistiensem, hydrope anasarca post febrim quartanam laborantem. Praescripsi quaedam topica domestica, siquidem pharmacopolio oppidum caret.

20. d. pluvia tota.

21. d. pluvia, frigida, ventosa, qualis etiam nox praecessit.

22. d. nubila. Tabellarius Oppavia rediit, pecuniam non attulit.

23. d. pluvia.

24. d. pluvia. Visitavi meum hydropicum Hradistii et medicamenta obtuli.

25. d. nubila.

26. d. pluvia. Purgabatur meus hydropicus pilulis de Mesereo etc.

27. d. pluvia.

28. d. nubila et ventis obnoxia.

29. d. mane serena, a prandio pluviae cum fragore coelesti.

30. d. serena. Hradistii fui apud meum hydropicum, purgavi illum palypodio addito pauco rheubarbaro, scarificavit in cogendicibus meo jussu. Ibidem oblatus est mihi notarius publicus varicosus et uxor ejus a lumbricis infestata, item alius oculos vehementer affectus, quibus omnibus medicamenta praescripsi.

Julius.

1. d. serena, nox praecedens nubila et ad tempestatem proclivior. A prandio ad jussum dni. promarchionis vehebar Cogetinium, tendens Olomutzium versus. Praeparabam etiam pro meo hydropico emplastrum exsiccans ex stercore columbarum etc.

2. d. serena. Olomutzium mane perveni.

3. d. serena, a prandio ad pluvias inclinata. Wratislaus Zerotinus pro debito ipsius a me exsoluto false me deridebat et persolutionem denegabat. Cum patre Bukuwka mei sum collocutus. Eadem die promarchio, cum intus nostros cognovisset et factas ubivis expensas, animo aequo eas tulit. Dn. Wenceslaus a Zastrizell quaerebat de itinere confecto et expensis factis et de causa litium inter Paludium et doctorem Amandum ac etiam Grynaeum.

4. d. calida, vesperi sub primam noctis horam fulgura, fulmina et pluvia copiosa.

5. d. humida, rorida. Wartenbergio tradebantur bona in senatu Olomutii, a quibus etiam data est illi potestas abeundi in Italiam. Curatores constituti ad subsidium veteribus illis, nempe dno. promarchioni et Bernhardo Zerotin, dn. Archelaus Cunovitzius et dn. Wilhelmus a Raupaw.*) Eadem die dn. promarchio mecum egit, ut cum Wartenbergio proficiscar in Italiam, quod diu cum illo jam sim, cognitos habent mores et consuetudinem meam et mihi Italicam peregrinationem etiam usui futuram.

6. d. pluvia tota, sed sine coelesti fragore. Napagedlium rediimus.

7. d. pluvia sicuti et nox praecedens tota.

8. d. pluvia. Redibat Theodoricus Cunovitzius Olomutio et apud nos substitit.

9. d. pluvia ut et nox praecedens, auditi etiam fragores coelestes pluribus vicibus.

10. d. pluvia, inconstans.

11. d. pluvia, inconstans. Georgius Sartorius Trnaviensis pro tempore doctus in schola Przerowiensi. Dn. Baro emit mihi »Herbarium Boëmicum« recens novem taleris. Calculosus meus gratia Dei et medicina a me oblata recuperavit sanitatem.

12. d. serena.

13. d. serena. Fui Hradistii apud hydropicum meum, podagricum et defluxionibus oculorum laborantem. Veterem recolui amicitiam cum abbate Welegradensi Joanne Scardowide Geseniceno.

14. d. clara. Rustici homagium Wartenbergio meo praestabant praesente dno. Archelaó Kunowitzio, dno. Petro Skrbensky et Joanne Worzechowio. Mihi etiam denuo Wartenbergius ab Archelao commendabatur.

15. d. serena perspirante eam iucundissimo ventulo.

16. d. ventosa, nubila.

17. d. ventosa, nubila, calida. Fuimus apud dn. Petrum Skrbensky z Hříště Brzezolupii in ipsius pago.

18. d. ventosa, nubila, calida. Capitaneus de pillulis laudani Theophrastici accepit pro una dosi sex. Deus in salutem ipsius convertat. Vomuit

) Srv. str. 22). Zdeněk z Vartenberka zemřel v mladém věku, zůstaly tedy všecky statky Janovi. Ovšem, že jich dlouho nepoužíval († 1600). R. 1600 přešla Napajedla na Vilíma z Roupova, jenž je postoupil r. 1602 Václavu Molovi z Modřelic. (Prasek, Paměti městečka Napajedel a dědin k panství Napajedlskému ode dávna příslušných. Velké Meziříčí. 1881.)

aliquoties, et quoties aliquid superbibit aut comedit, ea omnia per superiora egerebat, copia autem egestorum duplo superabat ea, quae sive in cibo sive in potu assumebat. Pedes et inprimis partes eae, ubi solet esse podagra infestissima, ad madorem usque sudabant. Quin et a collo manuum articulis motum humorum sentiebat vehementem. Sequenti die ab illo vomitu, (per inferiora quippe nihil egerebat), optime habuit et ingentem levationem sentiebat.

19. d. calidissima, qualis praecedentibus diebus nulla.

20. d. clara, serena.

21. d. serena. Fui Stribrnicii in pago Buchlovio et suscipiebam e sacro baptismate filium Wenceslai Ottae z Losu, cui imposuimus nomen Nicolai. Sub vesperam divertimus ad abbatem Welegradensem, ubi pernoctavimus.

22. d. serena. Welegrado invisi meos aegrotos Hradistii.

23. d. nubila; auditus fuit etiam fragor in coelo.

24. d. pluvia cum fragore coelesti.

25. d. nubila post hesternam pluviam. Dn. Archelaus scrutatus est vasa supellectilemque argenteam mei Wartenbergii. Eadem aderat hic dn. Carolus a Zerotin et humanissime mecum est de veteribus suis hospitibus collocutus et die sequenti mane pro ea clementia et benignitate, qua bonos omnes amplectitur, dicebat, se in meo aere esse, quod citissime exolvendum velit recordatus nimirum Caesarum meorum et epithalamii transmissi.

26. d. nubila. Archelai conjunx telam et vestitum Wartenbergii scrutabatur.

27. d. nubila et pluvia. Fui Hradistii apud meos aegrotos.

28. d. nubila et pluvia. Fui Hunnobrodae apud dnm. Archelaum, qui me fere in sua ebrietate durioribus excepit verbis.

29. Profecti fuimus Hunnobroda Wesselium ad nuptias dni. Wogsko Jacobi de Bogduntzowitz, oratoris Caesarii per Moraviam, qui senex claudus, caecus ducebat Katharinam de Nachod virginem. Ibi audivi a quibusdam Praetorium Brunae constitutum esse provincialem medicum.

30. d. calidissima. Hospites ex nuptiis abibant, nos vero adhuc haesimus. Noctu fuit suborta ingens tempestas et multa fulmina audita.

Augustus.

1. d. serena, a prandio pluvias minabatur. Abiturus eram a Wartenbergio propter ipsius mores, ni fuissem quorundam precibus victus.

2. d partim serena, partim nubila. Noctu fulgetra copiosa visa et pluvia mediocris decidit.

3. d. serena, jam nubila.

4. d. serena. Reducebam Albertum Bukuwkam z Bukůwky ad patrem ipsius Eywanowitzium.

5. d. nubila et ventosa.

6. d. nubila et vehementer calida. Ředibam Napagedlium Eywanowitzio et sistebam gradum Litoměřicích, pago Wenceslai Zalkowitzii.

7. d. nubila et pluvia, sed sine coeli fragore; nox sequens pluvia et ventosa.

8. d. nubila et tota a mane usque ad ipsam vesperam pluvia.

9. d. humida. Vocatus a dno. Petro Skrbensky ad curam uxoris ipsius, patientem asthma, ἀλφοψίαν in sinistro pede et de debilitate stomachi conquerentem. Cura apud abbatem Welegradensem.

10. d. pluvia. Ablegavimus tabellarium Pragam gestantem debitum Castillionei 200 ducatorum cum litteris plurimis et ad Lavinium, qui pecuniam ad Calandrinum Noribergam promovebit et inde Basileam mittetur. Litterae nominatim missae sunt ad illos: Dnm. Amandum, dnm. Grynaeum, Tobiam Salandrum, Joann. Paludium, Sigismundum Zastrzizelium, Castillionem, C. Calandrinum, Sim. Glatovinum, fr. Venceslaum, Sim. Grynaeum, dnm. Lavinium. Simoni Grynaeo misi practicam Dominici Leoni incompactam.

11. d. pluvia et nubila vehementer.

12. d. serena, mane aliquantula nubilior.

13. magna pluvia cecidit cum novilunio, auditi etim alicubi fragores coelestes.

14. d. serena. Equitamus Hunnobrodam causa pecuniae in Italiam.

15. d. serena. Incidi Hunnobrodae in Gregorium Czechticzenum pauperem et afflictum.

16. d. nubila. Circa nocturnum crepusculum ingens oborta fuit tempestas, consecuta grande, fulmina et fulgetra.

17. d. serena, a prandio nubes hincinde vagabantur. Domum redii cum Joanne Wirbio a dno. Petro Skrbensky sub ipsam noctem.

18. d. serena, antecedente crassissima nebula. Plurimi hoc mense dysenteria moriuntur.

19. d. serena, sed passim multa fulgura visa, et fulmina cum fragore ingenti audita. Litteras dabam ad dn. Archelaum Kunovitzium de itinere nostro Italico.

20. d. serena.

21. d. serena, calida Gregorius Czechticenus me invisit Napagedlii et tabellarius Praga a dno Lavinio rediit afferens litteras, quibus Lavinius promisit se velle pecuniam missam diligenter curare, ut Basileam perveniat.

22. d. serena, calida. Accepi litteras a dno. promarchione de nostro in Italiam abitu et conjunctione cum dno. Wratislao Zerotinio. Ea die pro cura accepi 10 taleros. Primae curae praemium.

Dysenteria plurimum regnavit, quam plerique sic tollebant: Recipe farinae triticeae, quantum volebant, nuces mulcatas 2 vel 1 et ova duo. Contusis nucibus agitabant haec in liquore ovorum et pinsebant in candente ignibus latere argilleo et dysentericis proponebant. Sed et lumbricorum tum erat copia ingens, quos vulgus hoc pacto tollebat: Recipe: Cretae pulv. unciam unam, butyri recentis quantum satis, olei oliv. drachmas tres. Conjiciebat in cervisiam tepentem et praebebat aegrotis, multi sanabantur.

23. d. serena, calida. Respondi ad litteras dni. promarchionis de itinere Italico.

24. d. pluvia. Visitavi asthmaticum dnm. Erasmum Kokorzowsky. Ab illo accepi 1 ducatum.

25. d. pluvia. Vocor Hunnobrodam ad dnm. Archelaum.

26. d. serenior. Sumus Blatnicii.

27. d. serena. Accipio ad iter Italicum a dno. Archelao 500 ducatos Hungaricos et rediimus domum.

28. d. serena. Misi Oppaviam causa debiti centum ducatorum ad Zachaeum Gottschium (Goltschium)?), vitricum dni. Amandi. Accepi a dno. Arconato litteras de renovatione meorum insignium, item a Simone Skala, a dno. Carolo Zerotinio. Ea die scripsi litteras ad dnm. Venceslaum seniorem Zastrizellium et juniorem quoque de meo stipendio annuo.

29. d. nubila. Scripsi ad Bukuwkam de itinere. Biblia in folio Tremest(?) donavit mihi Wartenbergius.

30. d. nubila. Rediit tabellarius a dno. Zastrizellio et litteras attulit de dandis mihi 70 fl.

31. d. nubila. Buchlovicii fui, sed capitaneum non invenimus domi.

September.

1. d. serena. Rediens Buchlovicio jentavi Welegradii apud abbatem, a quo pro quodam consilio accepi annulum dono cum rubino, smaragdo et diamanto. Pessimum hoc mihi apud illum accidit: male bibi.

2. d. serena. Hunnobrodae fui vocatus, ubi de testamento mei Wartenbergii agebatur. 1‹0 ducati Oppavia allati.

3. d. pluvia. Wesselium cum meo proficiscebar ad Jacobum Wogsko, procuratorem caesarium, pro formula testamenti his locis consueta.

4. d. nubila. Iter nostrum esse dilatum significavi Alberto.

5. d. nubila, a prandio fulmina et fulgetra cum turbine ingenti. Wartenbergius donavit me Novo testamento Boemico deaurato in 12°.

6. d. serena, a prandio ingens pluvia cecidit, auditi etiam fragores coelestes.

7. d. serena. Accedebam ad mensam Domini Napagedlii, qua me filius Dei dignum fecerat pro sua gratia et misericordia. Ad eandem etiam accedebat dn. meus Wartenbergius, et tum quidem vice prima in coetu Fratrum per Moraviam. Ea die accepi a dno Wenceslao seniore a Zastrizell 70 fl. pro institutione Sigismundi Buchlovii. Eadem quoque die mortuus est dn. Bernhardus baro a Zerotin, Mezericii dominus, et dn. Wratislaus Zerotinius tendit ad dnm. promarchionem causa itineris Italici.

8. d. serena. Faciebam spiritum vini

9. d. serena. Distillabam aquam polypodii ad purgandum. Fuit apud me Matthias Plorantius.

10. d. serena. Adhuc eram in opere cum aqua polypodii. Ea die a prandio Vartenbergius meus donavit me cantionibus Boëmicis Fratrum in maiore 4° corio rubro involutis et deauratis. Sub crepusculum nocturnum pluvia mitis decidebat, sicut et subsequente nocte.

11. d. pluvia. A Hradistiensi cive pro cura accepi 21 gr. alb.

12. d. pluvia. Veni Drevosticium ad dnm. Carolum Zerotinium, ubi contuli cum dno. Laur. Schucardo de multis.

13. (sabb.), d. pluvia et frigidiuscula. Redibam domum a dno. Carolo. Dn. Carolus donavit me 24 taleris.

14. d. pluvia. Visitavi aegrotum dnm. Petrum Skrbensky.

15. d pluvia. Propinavi rustico diaturbith. et ab illo accepi 3 ortones.

16. d. mane serena, a prandio nubila et tristis. Praecedentem noctem exergi apud Petrum Skrbensky patientem ingentes alvi constipationes.

17. d. serena, mane frigidum. Gratias egi per litteras dno. Carolo Zerotinio pro donatis 24 fl. (sic). Dysenteria curatur: »Pultes hordeaceae in acerrimo aceto decoctae et umbilico appositae sistunt fluxum dysentericum«. Dysenteria nulla est sine febre, quia omnis putredo, qualis est etiam in dysenteria, causat febrim.

18. d. serena. Dabam litteras Pragam ad Simonem Skalam.

19. d. serena. Redeo domum a dno. Petro Skrbensky, a quo pro cura accepi 6 fl. et duas pelles hircinas.

Rheubarbarum communiter nostri praeparant macerando illud in vino tot horis, quod sedes habere volunt et addunt addenda.

20. d. nubila, pluvia, inconstans.

21. d. nubila, sed sine pluvia.

22. d. serena. Ablegavi tabellarium Olomucium pro medicamentis ad strumam consopiendam, ut sit facilior ad exsectionem. Secui medianam in dextra manu sat feliciter Deo benedicente et sculpellum cheirurgi regente.

23. d. mane et nocte praecedente pluvia, a prandio serena. Donavit me cultris Sim. Grynaeus, manubriis ornatis, cinnamomeis.

24 d. serena.

25. d pluvia Secui strumam cuiusdam puellae Brzezolupii, sed negotium non successit, quod caro intrinsecus respersa fuerit quibusdam tenuibus venulis, quae ruptae novacula copiosam effundebant sanguinem, ut de vita puella periclitaretur.

26. d. pluvia, tristis, caliginosa.

27. d. frigida, humida. Pluvia, alicubi etiam grando nivosa cecidit.

28. d. pluvia cum grandine, nivosa.

29 d. pluvia vehementer.

30. d. pluvia. Curavi torminibus ventris laborantem Joannem Bucovicium, archimagirum et hortulanum Velegradensem, et dnm. Joannem Vorzechovium debilitate stomachi laborantem.

October.

1. d. pluvia.
2. d. pluvia, sub vesperam serenior.
3. d. nubila. Olomutzium abeo.
4. d. frigida et nubila.
5. d. rorida. Fabuschius excepit me convivio.
6. d. serena. Olomutzio domum redeo.
7. d. humida. Dn. Venceslaus Zastrizellius ad nos venit.
8. d. serena. Holessoviana quaedam mecum egit oculorum debilium causa·

9. d. pluvia, ut et nox praecedens. Apud Orzechovium fuimus.

10. d. nubila. Joannae Skrbensky moritur sponsus.

11. d. nubila.

12. d. nubila. Discedebam Mezericium ad Beczwam. Circa hoc tempus Pernsteinius ad Jaurinum aeneo globo traiicitur.*)

13. d. pluvia.

14. d. serenior, a prandio vero rorida. Sepeliebatur d. Bernhardus Zerotinus, dominus Mezericii.

15. d. nubila, sed sine pluvia.

16. d. nubila. Redii Napagedlium Mezericio. Respondit dns. promarchio ad litteras.

17. d. serena

18. d. serena.

19. d. partim nubila, partim serena.

20. d. serena. El. Cyd. purgantia parabam. — Pro cura a puero accepi 1 fl. Napagedlii.

21. d. nubila, mane gelu intensum. Moritur villicus Napagedliensis Laurentius acceptis aliquot vulneribus, cum domum rediret Hradistio ebrius. Meae res Iglavia advectae. — Pestis saeviit Iglaviae, die sepeliebantur viginti personae plus minus. Quidam conflictabantur dies quatuordecim, quidam vero conficiebant spacio 24 horarum.

22. d. pluvia.

23. d. nubila.

24. d. serena, non sine frigore. Ingreditur in scorpionem. Conficiebam rotulas e terra sigillata, quibus imprimabam signum scorpionis in chalybe exsculpti. Eae gestatae dicuntur arcere pestilentem contagionem qualitate occulta.

25. d. pluvia et nivosa. Praeparavi theriacam diatessaron. Promarchio litteris requisivit, discesserimne Pragam.

26. d. humida, pluvia et nivosa. Secretarius Latinae cancellariae episcopi Gelitowsky Polonus.

27. d. nubila et frigida.

28. d. frigida, serenior.

29. d. serena, laeta, hilaris.

---

*) Vratislav z Pernšteina měl dcery Johannu, Alžbětu, Hedviku, Anežku, Polyxenu Bibianu a dva syny Jana a Maxe. Max se věnoval duchovnímu stavu a zemřel r. 1590 v Římě., kamž cestoval maje se státi kardinálem (Roudn. arch.). Na Janovi spočinula starost o statky vymírající rodiny. Vše bylo zadluženo, nic se nedařilo; i prodával Jan statek za statkem (Roudn. arch. Dluhy Jana z Pernštejna). Aby si poněkud pomohl, oženil se se sestřenicí svou Annou Manrique de Lara, ale ani to nezbavilo ho peněžních tísní, tak že roku 1596 i zadlužený Pernštein prodati musil. Zdá se, jakoby oddechu od těchto starostí hledal ve válce: bojoval v Nizozemsku, později (od r. 1596) byl nejvyšším zbrojmistrem ve vojsku arciv. Maxe v Uhrách. R. 1597 účastnil se opět boje v Uhrách a na mnohých místech se vyznamenal; 30. září r. 1397 při obléhání pevnosti Rábu byl zabit dělovou kulí. (Boczek, Die Pernsteine. Wolný, Taschenbuch, 1826 I. str. 161.--215. O smrti Jana z Pernšteina: Khevenhiller. Ann. Ferd., tom. IV. pag. 1752.)

*

30. d. nubila, ad nivem inclinata.

31. d. serena, frigida. Audiebam Heydelbergensem academiam peste esse dissipatam.

November.

1. d. serena, gelu atrocissimum.
2. d. serena cum gelu atroci.
3. d. serena cum gelu intensiore.
4. d. serena cum gelu intensiore, a prandio suborti erant venti difficiliores.
5. d. ventosa, frigida.
6. d. nebulosa tota, nubila.
7. d. pluvia tota.
8. d. pluvia ad tempus usque meridianum. Oblatus est mihi asthmaticus; sub noctem secui in sinistri pedis nucleoso venam.
9. d. pluvia, lutosa.
10. d. nubila, sed sine pluvia.
11. d. frigida, cum ingenti gelu. Fui Hradistii in nundinis, quae incidunt in diem Martino sacrum, inde Hunnobrodam proficiscimur.
12. d. nubila.
13. d. rorida. Hunnobroda domum revertimur. Eadem die accepi litteras a domino Wenceslao iuniore de Zastrizell, quibus flagitabat aurum Kotwrdovicio in Italiam missum, quod etiam a me est redditum. Una exhibuit mihi litteras a Beza ad se scriptas, quarum datum erat 18. Junii.
14. d. pluvia. Hac nocte vitam iugulo finiit in agro Werbecensi rusticus quidam in bonis Wartenbergii.
15. d. pluvia, et nox praecedens.
16. d. pluvia.
17. d. pluvia vehementer.
18. d. pluvia. Fuit apud me Matthias Plorantius.
19. d. nubila, sed sine pluvia. — Invasit me quartana et ea die primum paroxysmum habui.
20. d. nubila.
21. d. nubila, sed sine pluvia.
22. d. serena. Paroxysmum febrilem secundum habui.
23. d. serena frigida. Scripsi litteras ad fratrem Venceslaum, cui misi cum altero fratre dividendos 5 ducatos. Item ad affinem et illi misi duo paria cultrorum. Item scripsi ad dominum meum, cui promisi duo vasa vini, et ad Adamum Rosacium et adieci meas theses medicas.
24. d. serena et valde frigida. Tabellarius cum litteris disced t Suticium.
25. d. nubila. Paroxysmum febrilem tertium habui, in quo vehementer aestuabam.
26. d. nubila, ventosa, austri flabant.
27. d. nubila. Circa horam pomeridianam primam natus est filius Sstanovicio ex Catharina Zalkovicia, cui nomen inditum Wenceslai Przech. Praecedente die pro cura Holessovianae puellae accepi 2 fl.

28. d. nubila. Paroxysmum febrilem habui quartum.

29. d. nubila.

30. d. nubila et ventosa.

December.

1. d. nubila, nivosa et pluvia. Febris mea me in quinto reliquit paroxysmo, quo nomine laus Deo aeterna, qui ita medicinis, quibus usus fui, potenter benedicere voluit.

2. d. nubila, ventosa.

3. d. nubila, ventosa. Fuit Napagedlii dns. Wilhelmus a Raupaw.

4. d. nubila ventosa. Valedixi meo Wartenbergio, me frustra cucurrisse (?) et in divinis et in humanis.

5. d. nubila, ventosa.

6. d. nubila, nebulosa, pluvia.

7. d. serena, sed sine frigore.

8. d. serena, sed sine frigore. Fui apud Orzechovium et Skrbensky. In reditu sub noctem frigus ingens erat.

9. d. serena et frigida.

10. d. serena, cum ingenti frigore et gelu.

11.—13. d. serena et frigida. Miles rediebat Saxonicus ex Ungarico bello.

14. d. serena et frigida vehementer.

15.—17. d. frigida. Aquilonia constitutio.

18. d. frigida. Tabellarius meus ex Boëmia rediit, responsum ab omnibus, qui a me litteris erant compellati, attulit.

19.—20. d. frigida. Aquilo flat.

21. d. summe frigida.

22.—24. d. frigida. Zephyri flabant.

25. d. Dominicae nativitatis vehementer frigida propter institutionem aquiloniam. Accedebam ea die ad mensam Domini cum multis aliis piis.

26. d. remissior frigoris Austro flante.

27. d. frigida sine vento.

28. d. frigida vehementer.

29. d. frigida cum gelu.

30. d. frigida cum gelu ingenti. Olomucii pestis semina jacit.

31. d. frigida cum gelu ingenti, et nebulae totum diem tegentes. Atque ita, Deo me clementer protegente annum hunc veterem 97 exegi salvus et incolumis, tantummodo quartana ad septem paroxysmos attritus; idem, o clementissime Deus, hoc anno imminente me cum omnibus piis tuere, serva ab omni malo et da, ut vitam novam tibi placentem cum novo anno ingrediar, et votae manus tuae inclusus in anima et corpore, ab omnibus noxis defendar. Amen.

Januarius.

1. d. nivosa. Baptizatur Wenceslaus Przech Sstanovicius, cuius ego cum aliis multis e sacro fonte susceptor eram.

2.—4. d. nivosa.

5. d. frigida, nebulosa.
6. d. nivosa.
7.—8. d. nivosa, frigida.
9. d. frigida. Olomutzium descendebam.
10. d. nivosa.
11. d. nivosa. Dno. promarchioni sub noctem propinabam oleum anisi in aqua scabiosae adversus asthma.
12. d. frigida, nivosa.
Dno. de Trzebitz propinabam oleum amygdalorum dulci in malvatico adversus calculum. In senatu agebatur de debitis dni. Ladislai a Pernstein interfecti ad Jaurinum.
13. d. nivosa. A fratre meo accepi litteras ex Boëmia.
14. d. frigida, nivosa. Domum redibam Olomutzio. Richterus Oppaviensis Olomutii locum quaerit ad praxin idoneum.
15. d. nivosa admodum.
16. d. nivosa. Curabam Petrum pastorem Spietihnoviensem torminibus ventris laborantem.
17. d. frigida.
18. d. nivosa, frigida.
19. d. frigida. Cura(vi) lanionem Martinum Napagedl. torminibus ventris laborantem.
20. d. frigida.
21. d. frigida, nivosa.
22. d. frigida, sine nive.
23.—24. d. frigida.
25. d. frigida, cum nivibus.
26. d. frigida, cum liquefactione nivium pomeridiana.
27. d. frigida, cum liquefactione nivium pomeridiana. Pro cura a Spietihnoviensi pastore accepi 2 fl. — pan z Lipýho umřel.
28. d. frigida et nubila.
29. d. nivosa A quartanario accepi 6 fl.
30. d. nivosa et ventosa. Fuit apud nos nobilis Nemcicky, minister dni. promarchionis.
31. d. frigida. Discedit Nemcicky ad episcopum.

Februarius.

1. d. frigoris impatiens. Dedi litteras ad dnm. promarchionem, ut functione Wartenbergia recedam.
2. d. nivosa.
3. d. nivosa et ventis obnoxia.
4. d. nivosa et obnoxia ventis.
5. d. frigidissima. Hac die proficiscebam ad dnm. Archelaum de Kunowitz Hunnobrodam curae causa.
6. d. frigida.

7. d. tepidior. Decretum caesarium de milite Pragensi spargitur per Moraviam.*)

8. d. nubila, nebulosa. Litteras accepi a dno. promarchione. Archelaus purgatur pilulis.

9. d. frigida. Archelaus vesperi accipit pilulas alsephanginas.

10. d. frigida. Litteras accipio a Worzechovio, ut ad se veniam.

11. d. frigida. Dimittor a dno. Archelao, et pro cura accipio 5 ducatos. In abitu autem emplastrum illi finxi ex santali speciebus diarhodone membris et rosarum novella, quo hepar refrigerabat. Ea vespera veni ad Worzechoviam nephriticam et colicae doloribus attentatam, utrumque malum in triduo sustuli Deo benedicente innucleonibus infrigidantibus et emplastro de baccis lauri.

12. d. valde frigida. A prandio liquefiunt nives. Domum redeo.

13. d. frigida. Liquantur nives. Redii ad Vorzechoviam, quam omnino sanam repperi.

14. d. tepidior. Napagedlium a Worzechovia redeo.

15. d. tepida.

16. d. serena, tepida, liquabantur nives. Cura venatoris laborantis cephalalgia et dolore aurium cum surditate.

17. d. serena, vento obnoxia.

18. d. nubila. Novae nives superveniunt, quantumvis liquatio non desiit.

19. d. frigida cum gelu intenso, a prandio liquabantur nives.

20. d frigida cum ingenti gelu. Nuncius allatus fuit de morte Wratislai a Žerotin, quam obierit in Italia Paduae.

21. d. ventis obnoxia et nubila, ita ut ne ecchlipsis lunae horis matutinis conspici potuerit.

22. d. nubila et humida.

23. d. frigida. Drzevosticium avehebar ad dnm. Joann. Něměanium.

24. domum redii a Nemcanio.

25. d. ventosa et nubila.

26. d. ventosa et nubila, inprimis vero nox praecedens. Dn. Wartenbergius donavit me decem urnis vini.

27. d. frigida et ventosa. Accepi ea die Hunnobroda pro cura cuiusdam feminae 1 fl.

28. (sabb.) d. serena, tepida.

Martius.

1. (d. dmc.) d. humida, pluvia.

2. d. serena, tepida, verna.

3.—5. d. tepida, verna. Olomutzium tabellarium ablegavi pro medicinis. Sepeliebatur dominus a Lippa.

6. d. tepida.

7. d. humida, statim ab obscuratione solis.

---

*) Khevenhiller. Ann. Ferd. tom. V., pag. 1897. a n. Ortelius redivivus et continuatus, pag. 230.

8. d. humida.

9. d. pluvia.

10. d. humida. Ad Worzechovium tendo.

11. d. humida.

12. d. serenior. Advenerat dn. Nemczanius cheiragricus.

13. d. serena. Curam auspicor cum Nemczanio. Wratislaus frater meus ad me venit.

14. d. serena, sed frigida.

15. d. humida.

16. d. humida, pluvia.

17.—18. d. humida.

19.—20. d. nivibus obnoxia et frigori.

21. ningebat.

22. d. resurrectionis Dominicae nivibus obnoxia. Accedebam ad sacram synaxin.

23. d. serena, sed ventosa.

24. d. serena. Nemcanius Napagedlio abit paulo valentior, a quo cum pecuniam recusarim, accepi Novum testamentum boëmicum in 12°, quod tandem donavi Joanni Bubacio pastori Castohostizii.

25. Ingredimur iter Mladonoviciùm ad nuptias filiae domini Wilhelmi a Raupaw, quae nubebat domino a Kaunitz.

26. d. serena. Eywantitzium devenimus.

27. d. serena. Conveni Eywantitzii dnm. Jacobum Narrissum seniorem et m. Nicolaum ibidem docentem.

28. d. serena. Mladonovicii sumus.

29. d. serena. Tota fere dies in colloquio mihi consumpta fuit cum dno. barone Hincone de Raupow, qui tum jam Pragae degebat, et cum filio dni. Wilhelmi de Raupow. Jaurinum Turcae ereptum hac nocte.*)

30. d. serena. Colloquebar cum dno. Wenceslao Hodycio de cura podagrae. Nuptiae celebrabantur: et tum vidi Jacobum Alphaeum docentem Trebicensem et Joannem Gersonem Dacicensem, qui me in abitu cereo donavit.

31. d. serena. Discedimus Mladonovicio.

Aprilis (30 dierum).

1. d. serena. Znoymae conveni Pomarium, qui tum secundas nuptias celebrabat cum vidua Pauli Sesseri medici quondam coniuge. Aderant nuptiis mei, Rucardus, Ursinus, quos tamen jam ibi non offendi.

2. d. serena. Pohorzelicii pernoctamus.

3. d. serena, a prandio turbidior. Sumus apud dnm. promarchionem et honorifice accipimur. Promisi hic futurum adhuc apud Wartenbergium annum.

4. (sabb.) d. serena. Domi sumus.

5.—7. d. serena. Discedo Olomutzium. Pernocto Przeroviae.

*) Khevenhiller. Ann. Ferd., tom. V., pag. 1918.—1922.

8. d. serena, ventosa.
9. d. frigida.
10. Prostannam devehor.
11. d. pluvia, turbida.
12. pluvia, turbida, nivibus obnoxia. Domum redii.
13. d. turbida, ventosa et nivibus obnoxia.
14. d. humida, frigida ventosa. Aderam sepulturae dni. Wratislai Žerotinii Paduae 29. Januarii demortui et Holessovium in Moraviam advecti.

Eadem die Napagedlii ab Adamo. Mintznar accepi — 1 fl. pro consilio et medicamento.

15. d. ventosa, nivibus et pluviae obnoxia. Aderam funerationi nobilis dominae Felicis uxoris dni. Archelai de Wiczkowa, filiae dni. Prazmae.
16. d. ventosa, pluvia. Sum Drzevosticii apud Nemcanium epilepticum.
17. d. turbidior, sed sine pluvia.
18. d. turbidior, sed sine pluvia. Pro cura a dno. Wartenbergio accepi 9 fl et 16 gr. alb. Ea die a prandio discessi ad comitia Brunam.
19. d. serenior
20. d. serenior. Conveni primum cum Mathia Timino medicinae doctore apud dnm. promarchionem et cum cheirurgo Zobelio de Nickelspurgo.
21. d. pluvia. Dn. promarchio retulit ad me, fieri non posse jam, ut in equitum Moravicarum statum suscipiar. 1. Quod ipsemet adesse non possit comitiis propter morbum. 2. Pauciores adesse numero nobiles quam triginta. 3. Competitores alios adesse sex.
22. d. pluvia, a prandio serena.
23. d. pluvia. Accepi a quodam nobili Czechovicio, tum capitaneo Hodoniensi, pro dato consilio etc. 2 ducatos.
24. d. pluvia. Domum redii Bruna.
25. d. nubila et pluvia.
26. d. pluvia, inconstans. Fratri misi 1 fl. et tibialia etc.
27. d. serena, laeta. Accepi a fratre meo Venceslao Praga litteras.
28. d. nubila, pluvia.
29. d. serena.
30. d. serena et calida.

Majus. 31.

1. d. serena.
2. d. calida serena.
3. d. serena. Accedebam ad mensam Domini cum multis aliis piis.
4. d. calida. Fui Hunnobrodae.
5. d. serena.
6. d. vehementer calida. Sum Drzevosticii. Noctu hoc vere primum coelum graviter tonuit et multa fulgura visa.
7. d. serena, a prandio subobscurior.
8. d. nubila, inconstans.
9. d. nubila, sed sine pluvia.
10. d. serena: Dominica missi Spiritus sancti in apostolos.

11. d. nubila.

12. d. nubila, sed sine pluvia. Frater meus Hollessovio ad me Napagedlium rediit.

13. d. nubila, obscura. Dimisi a me dnm. Nemcanium in thermas Petrovienses.

14. d. nubila, pluvia circa meridiem cum fragore coelesti.

15. d. serena, circa meridiem pluvia cum grandine et fragore coelesti. Fui Hradisstij.

16. d. serena, circa prandium pluvia cum fragore coeli.

17. d. Trinitatis, serena.

18. d. serena. Conficiebam aquam antipodagricam etc.

19. d. serena. Nemcanio misi aquam antipodagricam in thermas Petrovienses et Georgio Kulissek Hradisstium.

20. d. pluvia. Abibam in monasterium Welegradense. Pro cura ab epileptico accepi 1 fl.

21. d. pluvia. Holessovii sanguinem pluit.

22. d. pluvia, inconstans, turbida.

23. d. serenior, a prandio pluvia.

24. d. serena. Wartenbergius abiit Mezericium.

25. d. caliginosa.

26. d. caliginosa, sed sine pluvia.

27.—28. d. caliginosa.

29. d. turbida, caliginosa.

30. d. caliginosa, ventosa.

31. d. caliginosa, ventosa. Audiebatur Hispanum, Gallum et reginam Angliae pacem inter se fecisse. Moritur promarchio Moraviae Fridericus Zerotinius post primam pomeridianam.*)

Junius (30 dies).

1. d. caliginosa. Sub noctis crepusculum pluvia cum coeli fragore.

2. d. mane caliginosa et frigidior propter serotinam pluviam.

3. d. serena. Nuncius allatus de morte domini promarchionis. Moritur Stanislaus Pawlowsky, episcopus Olomucensis.**) Abbati Welegradensi misi tragulam.

4. d. nubila. A prandio pluvia cum coeli fragore.

5. d. nubila. Sepelitur Paulus Slawikowec nobilis Napagedlii. Pluvia descendit cum fragore coeli.

6. d. pluvia cum coeli motu. Audiebatur de morte supremi scribae in Moravia,***) et de morte domini a Nachod.

*) 30. května dle D'Elverta.

**) Stanislav Pavlovský z Pavlovic byl bisk. Olomuckým od 11. června 1579. O jeho životě a činnosti viz Jireček, Rukověť II. 90. a 91.

***) R. 1579 byl nejvyšším písařem na Moravě Mikuláš z Hrádku na Nových Zámcích, Hošticích a Zástřizli (podkomoří markr. Mor. až do r. 1597). Po něm byl nejvyšším písařem

7. d. pluvia cum coeli fragore.

8. d. frigidior a pluviis antegressis.

9. d. serena. Accepi a domino Jetrone Kunowitzio 10 fl. pro extracto zedoariae. Et eadem die discessi ad dominum Petrum Skrbensky.

10. d. nubila, sed sine pluvia Discessi Polessovicium. Curavi ibi epilepticum et impotentem sponsam ad officia veneris.

11. d. pluvia. Spitinovium, Wrahovim, Panovium et quidam alii pagi coelitus incensi pereunt. Curavi patientem colicum.

12. d. nubila. Sum Orzechovii apud viduam nobilem nephritico laborantem.

13. d. serena. Domino Petro Skrbensky mitto triplex emplastrum ad ignem sacrum.

14. Sum Orzechovii. Dantur mihi pro cura calculosae 4 fl.

15. d. serena. Accepi a Simone Kozubio, pastore Borschicensi, pro cura colicae passionis 2 fl. et 1 ducatum.

16. d. nubila. Sum Welegradii.

17. d. serena. Pomarius ad P. Skrbensky venit.

18. d. serena. Visito phtisicam Borschicii. Sepultura domini episcopi Olomucensis. Eadem commendatur mihi cura conventus Welegradensis a reverendissimo domino abbate. Curo eadem die in eodem conventu fratrem Petrum tertiana laborantem, quem tandem subsequente die dominica reliquit.

19. d. serena.

20. d. nubila, sed sine pluvia. Revertor Napagedlium.

21. d. serena. Vocor ad functionem in academiam Pragensem; item aliam vocationem accipio oretenus ad dnm. Petrum de Rosis. Nuncium accipio de vidua relicta a filio doctoris ab Hagek et duabus neptibus Lavinii Pragae.

22. Dies pluvia et nox subsequens. Redeo Velegradium. Nuptiae Fabuschii.

23. d. nubila. Borschicii a phtisica accepi 1 fl.

24. d. serena, calida.

25. d. calida. Miles per Moraviam vagatur.

26. d. calida.

27. d. calidissima.

28. d. serena. Sub noctem ingentia fulmina, fulguraque. Tangitur fulmine casa capitanei Napagedlensis et interficitur coca ejusdem casae, dum semine anethi accenso fulmina ab aedibus abigere vult. Paulo autem ante fidem dederat duobus de paciscendo coniugio addita imprecatione, fulmine se velle optarique tangi, quam ut alterutrum decipiat. Interea vero dum nuptias apparat, tangitur. Videndum itaque, quam Deus periuria omnia puniat. Ita Daniel Lucinus moritur in patria, dum viduam pro virgine Mezericensi ducere voluit.

29. d. nubila.

30. d. serena.

Ctibor Syrakovský z Pirkova. D'Elvert, Zur Oest. Verwaltungsgesch. str. 666. a 668. Míní tedy asi Borb. Mikuláše z Hrádku.

Julius (31).

1. d. serena.

2. d. calida.

3. d. nubila. Sum Brzezolupii apud Orzechovium.

4. d. calida. Redeo Welegradium, et concedo domino abbati, in praesentia capitanei ipsius Wenceslai ab Ekharditz etc. 243 ducatos auri puri Cremnicensis, additis 23 gr. et 4 den., quae universa moneta facit 400 fl.

5. d. serena. Sub noctem obscura. Daniel Porzicky celebrat nuptias. Eadem dns. Pomarius transibat Poleschovitzio.

6. d. a prandio pluvia, sed sine motu coeli.

7. d. serenior.

8. d. serena. A prandio proficiscebar Straznicium Welehradio ad baronem colicam patientem. Simul igitur ac veneram, inieci clysterem, quo parum promovi.

9. d. serena. Patienti meo fortiorem propinavi medicinam, unde dolores mitescebant.

10. d. serena. Inungebatur patiens oleo chamomaelino.

11. d. serena. Sub vesperam advenit Straznicium Simon Grynaeus doctor.

12. d. serena.

13. d. serena. Abeo Straznicio Poleschovicium donatus a dno. barone 20 fl.

14. d. pluvia a prandio. Proficiscor Selovitzium ad sepulturam dni. promarchionis et pernocto Swatoboricii.

15. d. pluvia.

16. d. serenior. Sepultura dni. promarchionis Friderici senioris Zerotinii.

17. d. pluvia, nubila.

18. d. pluvia, nubila. Redeo Napagedlium a sepultura Noctu tonitrua gravissima audita.

19. d. nubila.

20. d. nubila. Fui Drzevosticii.

21. d. serenior.

22. d. calida.

23.—25. ad ultimam usque dormivimus. Uxor asthmatica dat pro cura 3 fl. cum dimidio

Augustus.

Hoc mense pluviae multae erant, cum imber quotidianis effunderetur a 21 usque ad 30.

A capitaneo Straznicensi Nephritico accepi 10 fl., a Katharina Slavatarum virgine obstructione mensium laborante 2 fl., a Paulo, scriba orphanorum, Straznicii epileptico 3 fl., a Dworacek tumore manum laborante 1 fl., a Kawkowa obstructione antri laborante 1 fl., a Martino fabro 12 gr. alb., Napagedlii a quadam 4 cruciferos, a dysenterica Kudlovicii venatoris uxore 2 fl., a coniuge domini Orzechovii Belgicae telae pro collari uno, iudex Januss de Wrbka, Straznicensis dysentericus 40 gr. alb.

September.

1. Coeli serenitas constans.

2. d serena. Vocor ad dnm. Archelaum de Kunowitz ad filiam Mariam dysentericam.

3. d. nubila.

4. d. serena. Sum apud capitaneum Hunnobrodensem de Borotina. Angeli cor pupugit.

5. d. serena.

6. d. serena. Redeo domum, pro cura accepi a dno. Archelao 6 fl.

7. d. serena, noctu pluvia cecidit.

8. d. serena. Descendo Olomutzium pro conducendis equis ad iter Boëmicum. Wartenbergius donat me 30 fl. In itinere visito Hrachowecium hydropicum et filium Aristonis epilepticum.

9. d. serena. Redeo domum Olomutzio.

11. d. serena. Ingredior iter Pragense. Veni Straznicium pro commendaticiis ad Justinam Rosteiniam, capitanei Straznicensis Joannis Wokaun de Sazava uxorem.

12. d. serena. Sumus in vico Hosteradek dicto.

13. d. serena. Pernoctamus Biteschii.

14. d. serena. Sumus Zdiarii

15. d. serena, grata, aestiva. Pervenimus Czaslawiam.

16. d. serena, tepida. Sumus Bohemobrodae et quod damnum inundationes in suburbio aedificiis intulerunt, vidimus.

17. d. serena. Ea die pervenimus Melnikium, ubi incidi in Andream Pihann Zdarensem.

18. d. serena. Pervenimus Litomerzicium et divertimus apud Mathiam Klima dictum.

19. d serena. Renovavi veterem notitiam cum dno. M. Elia Sstirkolsky de Wolovitz.*) Tradidi litteras matri Salomenae Nosidlowey viduae et virgini Katharinae. Deus consilium meum regit. Pernoctavi apud Eliam.

20. d. serena. Pransus fui cum Simone Gredl, cive sene et viro bono. Eadem die ascendi turrim Mrazorum cum dno. Sigismundo Mraz, ubi hilariter viximus.

21. d. serena. Virgo dimidiatum de coniugio sui fecit votum praesente Conrado pharmacopola Litomerzicensi. Ea die curabam Wenceslaum pastorem Litomerzicensem. Conveni item Adamum decanum Novae civitatis ibidem podagricum.

22. d. pluvia Accepi a capitaneo de Milessowka pro cura 15 gr. alb. et 20 ova.

23. d. serena. Verba virginis Katharinae: »Simul ac hinc in octiduo. Pernatem absolvero, meus Borbonius esto.« Miseram ad dominos Wartenbergios

*) Později učitel na školách Litoměřických (Dvorský, Paměti o školách českých. 572). Syn jeho Daniel r. 1626 odsouzen ke ztrátě dvou třetin majetku, avšak, poněvadž byl katolíkem, zůstaven v zemi (Bílek, Děj. konf. 1120).

24. d. serena. Vineas perlustrabamus. Data cor et amica manus, diu manibus sola.

25. d. serena. Accepi a Balthasare Pitzmanno pro cura 60 cruciferos.

26. d. serena. Accepit annulum, cetera respuit.

27. d. pluvia et ventosa. Tabellarius a dominis Wartenbergiis rediit.

28. d. pluvia tota, quae remoram mihi nexuit diutius haerendi in amplexibus meae puellae.

29. d. pluvia. Discedo Litomerzicio comitibus omnibus angelis, siquidem die sanctorum angelorum ingredior iter, urbem tantum angelo Tobiae comite ingrediens. In valedictione dedi meae puellae annulum cum smaragdi gemmula et duobus osculis. Pauperis est numerare pecus.

30. d. nubila. Pernocto Welwarii. Pragam veni.

October.

1. d. nubila. Visitavi Huberum

2. nox praecedens pluvia, et dies hic totus.

3. d. pluvia. Misi feria V. meae viginti ulnas holoserici, tibialia ex filis sericeis, sandalia holoserica, ocreas albas et matri virginis itidem ocreas.

4. d. pluvia. Accedebam ad sacram synaxin in coetu Fratrum germanico Pragae. Pransus fui cum domino Benjamino Kutovecio, aderat dominus Budovecius, magister Daniel et M. Sebestianus, pastor.

5. d. pluvia. Pessime bibi apud doctorem Erasmum Heidelium.*) Deus me a tanto malo post hac benigne tueatur ac defendat.

6. d. nubila. Coenavi cum M. Bistriceno. Responsum allatum ab amica cum annulo.

7. Miseram ad dnm. Wintirzium cum litteris a dno. Wenceslao z Kalisste a z Ottersfeldu, Wenceslao Radnicky ze Zhorze, Adam Lynhart z Nayenpergu, mistra Daniele z Weleslawina. Relegavi item meum cisiarium et puerum in Moraviam.

8. d. serena.

9. d. serenior.

10. d. pluvia, inconstans. Avehor Litomierzicium ad meam cum dno. doctore Adamo Hubero.

11. d. pluvia Veni Litomierzicium in tempore.

12. d. pluvia.

13. d. serena. Mater promisit se daturam mihi filiam.

14. d. serena. Katharina promittit coniugium in praesentia dn. doctoris Adami Huberi, mag. Eliae et matris suae, his verbis: »Poněwadž widím, že jest w tom wůle Boží, abych se wám za manželku dostala, já wám manželstwím připowídám«; quod fecit oblata manu.

15. d frigida. Pragam redii cum M. Elia.

16. d. serena.

*) Dr. Erasmus Heidelius z Rasensteina, rada při appellacích, byl bratr Jiřího Heidelia z Rasensteina, primatora Staroměstského, jenž hrál při jednání o majestát značnou úlohu.

17. d. frigida et humida.

18. d. serena. Contigit videre dnm. Theodorum Sixtum. Prandebam apud dnm. Georgium Pardubsky in domo Flavini Minoris urbis Pragensis, audita concione Samuelis Suticeni.

19. d. pluvia. Conveni affinem Wenceslaum Bartak in aedibus domini Radnicky et postea in aedibus Churfürst w Kaprowě ulici, cum quo coenavi.

20. d. pluvia. Abiit Praga affinis, per quem dedi litteras ad meam puellam et M. Eliam.

21. d. serenior. Tabellarium misi ad Henricum Danielem a Semanin, ecclesiasten Rosenbergicum.*)

22. d. serenior.

23. d. serena. Iterum scripsi ad M. Eliam Litomerzicium.

24. d. nubila, nox praecessit pluvia.

25. d. nubila. Concionatur Ephraimus. Fui in prandio apud dnm. Bartholomaeum Havlik, Novae urbis Pragensis notarium.

26. d. nubila. Scripsi epitaphium in Mathiam Havlik.

27. d. nubila, nivosa. Tabellarius meus a domino Rosenbergico rediit.

28. d. nubila. Prandebam apud dnm. de Kalisst. Fui in nuptiis Michaelis Sudoris.

29. d. pluvia.

30. d. nivosa, pluvia. Curabam M. Joannem Bistricenum. Et decem exemplaria statutorum regni Boëmiae parvo modo excusa accepi dono a Samuele Prostano cive Veteris Pragae.

31. Ingredior iter ad dominum Rosenbergium cum M. Simone Skala, et pernoctamus Benessovii.

November.

1. d. serena. Devenimus Militzinium ad Joannem Gelasium Moraschicenum, tribus illis milliaribus tantum exactis, et ibidem pernoctamus bene habiti ab omnibus.

2. d. nubila. Confectis quatuor inde milliaribus devenimus noctu in pagum Sudomerzic et ibi pernoctamus.

3. d. nubila. Sudomerzicio sub noctem devenimus Netolitzium, itidem quatuor exactis milliaribus.

4. d. nubila. Mitto Netolitzio in arcem Rosenbergicam ad Fr. Henricum cum schedula significante meum adventum.

5. d. nubila. Comparui coram domino Rosenbergio, nihil impetravi; conclusum, ut lupo meo fauces centum ducatis obturentur, et hians guttur viginti urnis vini Moravici pelluatur.

*) Bratr Schwarz. Jindřich Daniel ze Semanína nar. r. 1541. R. 1560 vydal se na studie do Německa. Po svém návratu zdržoval se v Evančicích u Blahoslava. Od r. 1569 žil v Mladé Boleslavi. Účastnil se sněmu r. 1575 a napsal o něm zprávu. (Zprávy o sněmovním jednání v březnu r. 1575.) Roku 1583 byl s Karlem ze Žerotína v Italii. Okolo r. 1590 povolal jej Petr Vok z Rožmberka za domácího kněze na Bechyň. Poslední leta žil u Karla ze Žerotína v Rosicích. Zemřel r. 1612. (Jireček, Rukověť. II. 282.)

6. d. nubila Accepi pro cura 1 fl.

7. d. serena. Abimus a domino Rosenbergio et pernoctamus in oppido Woline dicto.

8. d. serena. Sumus Suticii.

9. d. serenior. Toto hoc octiduo detentus sum ab amicis Suticii, qui me humanissime habuerunt.

10. d. serenior. Thomas Rosatius, pater fuit nobiscum.

11. d. nubila.

12. d. nubila. Cum Vintirzio conveni Suticii.

13. d. pluvia. Pro cura 4 fl. accepi.

14. d. nubila, pluvia.

15. d. serena. Suticio discessimus et venimus Kolinecium cum Westarpo(?) Kulissek Brzeznicky a panem primatorem Sušickým Mikulášem Bakalařem Taborským. Datae mihi litterae manumissoriae et conservatoriae pro 160 thall. solidis et 20 urnis vini. Iustus es, Domine, et recta sunt iudicia tua in aeternum.

16. d. serena. Glatoviam venimus.

17. d. serena. Coenamus cum M. Paulo, pastore Glatoviensi.

18. d. pluvia. Přesticii in parochia pernoctamus.

19. Pilznae prandemus et Kralowitzium plena nocte devenimus.

20. d. serenior. Senomatii prandemus, pernoctamus in oppido za Děkanem wrchem, klášter pod ním Ročow.

21. d. nubila, pluvia, nivosa. Prandemus Lunae in schola. Pernoctamus Trebenicii u Jana Konwáře.

22. d. nubila. Lidomierzicium pervenimus a prandio, mater nos agnovit, dum curat vinum in villa Huberiana. Salutavi meos vesperi.

23. d. pluvia. Agitur de die nuptiarum, et fuit nostrae comoediae epitasis.

24. d. humida. Vivimus, ut solitum amantibus.

25. d. pluvia. Adamum Nosydlo de Geblitz conveni.

26. Matri diem illum dedi. Dies nuptiis dicitur IX. Febr., quem diem incolumis videam cum omnibus meis faxit lucis conditor clementissimus.

27. d. nubila. Valedixi meae puellae et difficulter me ab illa abstrahere passus sum.

28. d. nubila. Pernoctavimus Welvarii. Devenimus Pragam sub vesperam.

29. d. nubila. Conveni Huberum doctorem.

30. d. pluvia.

December.

1. d. nubila. Scribebam ad meos. A M. Joanne Campano accepi pro cura 1 fl.

2. d. nubila, pluvia. Res meas omnes confeci, domum cogitans omnino.

3. d. nubila. Domino duce ingredior iter Moravicum. Custos Israelis, custodi animam meam et corpus meum, animas et corpora omnium meorum. Nocte praecedente hanc lucem somniavi, me duos canes albos ad anatomiam Glattoviae praeparasse. Significavit duos equos meos conductitios ad trahendam rhedam, qui meum animum misere exarnificarunt, debiles statim prima die, ut de illis dimittendis omnino cogitarim. Tanta Dei bonitas, ut

etiam in somnis monear eius, quod lux subsequens sit allatura. Pernoctavi Brodae, ubi conveni Crucem, iudicem caesarium.

4. d. nubila. Deveni hora tertia noctis Caslaviam. Mane visitavi Sstanderum, notarium Czaslaviensem.

5. d. ventosa, frigida. Pernoctavi in oppido Habr, u Richa, řezníka.

6. d. frigida, ventosa. Pernoctavi Teutobrodae apud Matthiam Romenccium, pastorem.

7. d. frigida valde. Mane Cernoviceno Teutobrodae in diversorio vendidi theriacae diatessaron, theculam lamineam 2 fl. Pernocto apud abbatem in monasterio Zdarensi.

8. d. serena. Abbas Zdarensis dederat mihi pro consilio in podagra 2 fl. et pro theriaca diatessaron 1 fl., scriba ibidem pro medicina in quartana 2 fl. cum dimidio. Pernoctavi Krzizanovii non in aedibus domini Procopii cerevisiariis, sed in oenopolio etc.

9. d. serena, frigida. Conveni M. Joannem Ursinum in villa quadam dominae Berkowinae, dimidio milliari a Krzizanovio, qua iter Bytessium. Pernocto Byteschii, non apud Hadrianum, sed apud alterum quendam civem in contiguis Hadriano aedibus.

10. d. nubila. Perveni Brunam in diversorium ad cervinum caput.

11. d. nubila. Advocor ad dnm. Archelaum Kunowitzium, in aedes ipsius Brunae, pernocto ibi et cibum capio. Conveni meum Grynaeum. Scripsi ad meam et Skalam.

12. d. frigida. Prandeo apud Grynaeum Brunae et male cum quibusdam hospitibus bibo.

Nocte praecedente lucem diei 18. mensis Septembris cum dormivissem in oppido Melnik et rem meam coniugalem universam Domino precibus commendassem, somniavi me in Danubio navigasse, cumque bis ad ripam navim appellere voluerim, bis ripam manu prehensam ab aquis defluentibus tractus, dimisi. Tandem paulo post defluxi ad murum quempiam lapide quadrato instar cuiusdam propugnaculi, sed carentis tecto erectum, ac eum fortiter utroque pede, navi dimissa, conscendi, et ibi quasi omnibus superatis periculis gaudio exsilui, manibus latus suffulcientibus.

Somnium hoc eventus sic explicuit: »Ripam primo insultu dimitto, dum virgo coniugium videbatur renuisse propter quendam Pernensem rivalem. Secundo insultu ripa dimittitur, dum propter affinis Wenceslai praesentiam non audet mihi libere promittere coniugium, quod postea fecit. Tertio apprehendo murum immotum, dum res meae conjugales Domino benedicente stant immoto loco, ubi nimirum etiam dies nuptiarum dicetur. Tantum enim confidere in Domino et negotia ei omnia commendare! ipse quippe faciet.

13. d. nubila. Sub crepusculum nocturnum cum Archelao et dno. Borzita discedimus in oppidum Lissnow, et ibi iterum pessime bibimus.

14. d. frigida. Devenimus Ssarditzium.

15. d. nubila. Devenimus Luccam, na Lauku.

16. Venio Hunnobrodam et ibi visito meos.

17. d. frigidior. Napagedlium delabor. Domino autem laus et gloria, qui mihi hoc toto itinere adfuit et me clementi sua dextera tutat.

18. d. nubila. Male bibimus.

19. d. nubila.

20.—21. d humida.

22. d. pluvia et nox praecedens fere tota.

23. d. frigida, serena. Sum Brodae.

24. d. humida, nubila.

25. Dies Dominicae nativitatis subfrigidior.

26. d. mediocriter frigida, sub vesperam redeo Brodam et pernocto inter Fratres.

27. d. frigida, nivosa. Baptizatur filia dni. Archelai, cui nomen inditur Alina.

28. d. humida. Rediimus Napagedlium cum domino de Wiczkaw.

29. d. nivosa.

30. d. nivosa. Supplico Wartenbergio, ut reddat debitum sescentorum et tredecim talerorum. Nihil obtineo. Cum quicquid reddit, magna est habenda gratia.

31. d. nivosa. Fui apud Petrum Skrbensky.

Hactenus anno 98 salvi et incolumes Domino nos protegente, viximus. Da Deus clementissime, ut annum 99 ingressi pie sancteque vitae spacium nobis propositum decurramus, portam vitae beatae absque noxa perniciati expectantes. O Jesu, da quod vis, ut faciam voluntatem tuam, cum omnibus tibi dilectis. Amen.

Januarius.

1. Nox praecedens pluvia, similiter et dies subsequens. Dies intermedii curarum et angustiarum undiquaque pleni. Dominica infra octavam nativitatis dominicae coelum aliquoties tonuit. Interea dum ego ingentibus curis in Moravia obruor, perfida Katharina abnegat coniugium, quae donaria a me acceperat, coniugi dn. M. Eliae Sstirkolsky reddit, exceptis holoserici ulnis quindecim, ex quibus vestem Pragae fieri curavit, item ulnis novem khermesini, ex quibus pallam gestavit, item exceptis tibialibus ex filis sericis et altero pari tibialiorum simplicium, sandaliorum, ocrearum, calceorum vesteque pellicea. Dum venio Litomerzicium in aedes puellae non admittor. Pernensis praevaluit. Non est autem silentio praetermittendum, quam benignissime clementissimus Deus etiam iniustae mutationis et dubiae in puella fidei me in somnis habuerat admonitum, dum video dormiens, (noctem non annoto, quia haec ab initio omnino mihi frivola et incredibilia videbantur), puellam in aedibus patriis adstantem mensae, facie obversa ad parietem. Assisto illi et quaero, quonam torques per tabellarium allati sint, ubi diutius me detinet, premit illos e sinu et monstrat, sed in alia theca. Aspicio faciem, ea tota a pustilis perarata, vestigiis ubique profunde comparentibus. Aspicio uterum, is tumuit. Abeo, taceo, expergiscor. Explicuit tempus somnium ex parte, excido sponsa et eam protraho in forum Litomerzicense.

Někteří přátelé a příznivci Borboniovi.

Pag. 248—510 prázdná.

Pag. 511:

Consignatio nominum quorundam bonorum virorum, qui aliquando mihi litteris fortasse essent compellandi etc.

Georgius Scherhackl ab Hartenfels, S. Caes. Maj. aulae nobilis, tum generosi dni. dni. Ladislai Weleni Zerotini Genevae in Allobrogibus praefectus, Tobiáš Pawlowic, měšťan w Sušici, švagr můj, Otthmar Müller, mercator Basiliensis, litterarum procurator ad nostros mittendarum, Constantinus Fabricius, minister verbi ad Aegidium Noribergae, procurator litterarum ad se missarum, Jacobus Zwingerus Theodori filius medicus Basileae, Jacobus Rudinus, patricius Basiliensis, Georgius Hannisius medicinae et liberarum artium candidatus, qui me agnovit Basileae, Vitus Theodorus ab Obrnitz, illustrissimorum comitum a Swartzenburg, comitum imperii, morum et studiorum praefectus, Basileae eum agnovi, Edoardus Chilaeus Anglus alchimista, qui accepit a Gulielmo barone Rosebergero baronatum unum dono forte propter alchimiam,*) Joannes Jacobus Mejer, Basiliensis, praefectus Joannis a Czertoray, Moravici nobilis, qui residet Hefflinii et Neuhovii, non procul a Znayma, Osvaldus Crollius Ratisbonae, bonus chimicus, Leonhardus Fuchsius, medicus Ulmae L. Fuchsii filius.

Ibidem Laurentius Kichileus medicus.

Bartholomaeus Paravicinius archiducis Matthiae medicus.

Thomas Pintschgvart Apotheker e regione Caroli Hirschii, Olomutzii.

Zacharias Zuginkhopf Apotheker e regione portae jesuiticae, Olomutzii.

Jan Benýdek z Veveří a Mysletína, hejtman zámku a panství krumlovskýho.

Václav Marek z Bavorova, sekretář rožumberský.

Matiaš Nank, měřič zemský rožumberský.

Abraham Mecerod z Mecerodu.

Václav Březan.

Ceny léků. Žáci Borboniovi.

Pag. 514—571 prázdná.

Pag. 572.

Usitata quorundam simplicium et compositarum pharmacopoliis sumtorum taxa. Scammoniae uncia una 12 gr. alb. Rheubarbari vero 2 fl. Hellebori uncia una 2 gr. alb. Sennae uncia una 2 gr. alb. Aristolochiae rotundae uncia una 2 gr. alb. Scammoneae altera vice unciam unam vendidit mihi

*) Eduard Kelley byl povýšen od císaře Rudolfa II. r. 1588 do stavu rytířského, na sněmě r. 1589 obdržel inkolat a r. 1590 daroval mu Vilém z Rožmberka dva statky deskové totiž Libeřice a Novou Libeň u Jílového, jež byly odhadnuty na 34.369 kop 30 gr. O osudech Kelleyových viz Svátek, Obrazy z kulturních dějin česk. I. str. 133. an.

Thomas Pintschgvart Olomucensis 20 gr. alb. Gentianae uncia una 7 den. Bacca lauri unciae IV 4 gr. alb. Myrrhae uncia una 4 gr. alb. El. Eleschoff. uncia 4 gr. alb. Hierae picrae Galeni uncia una 6 gr. alb. Hierae Logadii uncia una 6 gr. alb. Pestilentialium uncia una 12 gr. alb. De serapino uncia una 10 gr. alb. Aggregativarum uncia una 12 gr. alb. Arthriticarum uncia una 10 gr. alb. Pil. de mezereo uncia una 10 gr. alb. Trochisci de rheub. uncia una 16 gr. alb. Trochisci de myrrha 10 gr. alb. Trochisci de lacca 10 gr. alb.

Pag. 574—577 prázdná.

Pag. 578.

Discipulorum illustrium nomina, quos in diversis habui locis:

Maximilianus et Gundackerus fratres germani, barones a Liechtenstein.

Joannes et Ladislaus a Praga, barones Austriaci, quorum etiam privatus informator fui.

Tres fratres barones a Puchenheim, Austriaci.

Tres fratres barones a Giles, Austriaci auf Sonnenberg et Holobrun.

Dn. a Zinzendorff, Austriacus baro.

Rudolphus baro a Schlenitz, Lusatius.

Wilhelmus Leo baro a Rziczan, Bohemus.

Zdenco baro a Waldstein, Moravus.

Bartholomaeus baro a Waldstein Arnoviensis, Boëmus.

Comes ab Hardek.

Duo barones a Presing, Austrii.

Weichardus et Paulus Volgardus ab Auersperg, barones Austriaci.

Carolus a Zerotin, Casparis Melchioris in Boëmia filius.

Henricus a Zahradeck nobilis Moravus.

Domini ab Zahradek fratres, Krnowii in Morawia.

Georgius Sigismundus Pracksicky a Zastrzel et Buchlovii.

Nobiles Wenczelik, tres fratres non procul ab Iglavia.

Albertus Bukuwka de Bukuwky.

Hoddiegowský Adam.

Smrczka.

Doctoris Hohe, jure consulti filii duo Austriaci Vienna.

Autobiografie Borboniova.

Pag. 580.

Aetas mea, Matthiae Borbonii, quam mihi Dominus clementer in hoc mundo largitus est. Natus sum in oppido Minore Colonia in tractatu Pisnensi, olim propter aurifodinas celebri, sub nobili domino Wenceslao Wintirz de Wlckowicz, anno Christi 1566, mense Augusto, diebus proxime praecedentibus festivitatem s. Bartholomaei, (certum quippe diem ignoro), patre Stephano Burda ibidem olim nato et matre Katharina ex oppido Kassehowitz, tribus milliaribus a Colonia distante.

Initia doctrinae litterariae domi didici ex Joanne quodam Pisceno monoculo, item Joanne Caelestino, Joanne Katerzinka cive Glatoviensi. Postea annos natus 10 missus fui Suticium, ubi tantum per medium annum audivi M. Joann. Bistricenum. Inde abductus domi commorabar annum dimidium. Glattoviae totum triennium exigo, sub rectore quodam bono viro Franco, qui ibidem linguam nostram Boëmicam didicit, et utiliter illi scholae praefuit. Abeunte illo in patria loca, successit illi M. Paulus Cubinius Altomittenus, Misa eo adductus. Interea vero quia non ad omnes lectiones eius eram aptus, audivi cantorem Claudium Scutium, et post illum Georgium Tachovinum, qui ambo cives Glattovienses facti sunt. Sub hoc tempus dissipatur schola propter miserabilem exustionem, quam quidem ego non spectabam, nam domi febre tertiana cruciabar, quod omnino aetatis meae crediderim fuisse anno — 14, climaterico nimirum secundo.

Anno meae aetatis — 30 (Christi — 96) rediit eadem febris, cum in itinere Basiliensi essem cum generoso domino domino Joanne a Wartenberg etc., qui annus erat climatericus sextus, unum sex annis metiendo et me graviter diuque torsit.

Glatovia Lunam proficiscor cum M. Joanne Rosacio Suticeno; ubi tantum dimidium commoror annum et pariter ipsum Rosatium audiebam, quam Matthiam Svidnicianum.

Luna Pragam venio, et M. Joanni Standero Beronensi in scholam Stephani commendor, apud quem tantum medium exigo annum.

Ex schola Stephani provolvor ad Michaëlis in Novam Pragam ad Adamum Rosacium, apud quem contrivi integrum annum absque paucis septimanis. Raconae, quo me invito Rosacio dedi, sub Joanne Mendicillo Zateceno, dimidium confeci annum, in patria grassante peste item dimidium; rediens sub Joanne Wokorineo Zluticeno medium item vivo annum.

Coloniae ad Albim sub Samuele Georgillo Glattovino integrum exegi annum.

Chrudimii sub Felici Teutobrodeno dimidium annum.

Mezericii ad Oslavam sub M. Joanne Ursino, integrum quadriennium, postea ipsius collega per sesquiannum.

Anno 96, ipsis feriis Simonis et Judae, quinque integri anni elabentur, ut praesum generoso domino domino Joanni a Wartenberg etc.

Domine mi, quod reliquum est vitae meae, si quid reliquum est, pro tua gratia et misericordia guberna.

Hactenus autem vitae meae anni ad ferias Bartholomaei videntur elapsi — 30, in quibus labor et dolor ingens.

Cum eodem autem Wartenbergio primum exegi sesquiannum Znoymae apud doctorem Joannem Pomarium a Pessekau.

Iglaviae in mensa Joannis Hinconii, notarii publici, in aedibus vero viduae Liedelianae a Liedlau, matris Augustini, caesarei telonarii Pragae etc. integrum annum, ubi commensales nostri erant:

1. Generosus dominus Zdenco a Waldstein, filius domini Henrici Mezericii olim habitantis.

2. Generosus dominus Paulus Wolkardus, baro Austrius, cum fratre generoso domino Weichardo etc.

3. Nobilis Heinricus Zahradecky, cuius pater in Trztinicz degit.

4. Nobilis Georgius Sigismundus Pracksicky a Zastrizel, modernus meus discipulus.

5. Nobilis dominus Adamus Ropalius a Rieffenberg, eorumdem praeceptor.

Cum iisdem postea Bregae in Silesia in una et eadem mensa et aedibus, conjunctis et communicatis operis, totum exegimus annum, apud optimum virum Josiam Rotermelium, telonarium caesarium ad nigram aquilam.

Napagedlii substitimus integros tres quadrantes, dum nos ad iter Helveticum adornamus.

In Helvetia exegimus annum unum integrum cum tribus mensibus.

Rediimus Napajedlium et ibi substitimus quatuor menses; inde Deo duce sub finem Septembris descendimus in Italiam.

Pag. 587—592 prázdná.

III.

Denník z roku 1622.

Pag. 1. A male informatis iudicibus ad melius informandos conceditur appellatio. (Si non sit lata sententia): Borbonius non erit privandus facultatibus:

1. quia non ipsius, sed uxoriae; propriis per milites bis est exspoliatus.
2. quia, si quid superest uxoriarum, impendenda ipsi erunt ad praeparationem medicamentorum chymicorum, quibus hactenus summo opere prae omnibus otiis adiuvare Pragam studuit,
3. quia ipsius crimina in C. M. tanta sunt, ut huiusmodi poenis carceris et privationis bonum non promeruerit. Investigentur isti, qui populum in curiam convocaverant.
4. Tradunt omnes, ut paupere vixi. Et qui voluit possidere τὸν οἶνον μοῦ, plus obtinet magis ex arbitrio, quam de iure.
5. Diripuit bona Popp, regius secretarius, quem phthisicum et ramenta pulmonum eiectantem curavi, et ego, qui studii S. C. M. tueri, puniar, plectar, bonis privabor? Et Peyr poenis ereptus? Idem crimen, si crimen; cur non eaedem poenae? Ita silentium imperatum ab nominatis Caesaris iudicibus. Quare? Quia vexat censura columbas! Hoc populus, hoc Pragenses quirites, quiritumque pedisequi abunde testabuntur interrogati.

Potestis retractari post latam sententiam, sed a superiore vel potius supremo magistratu.*)

Pag. 2. Severýn Táhlo z Horštýna, sekretář.

7. Septembris datum decretum na svod do domu J. M. C. panu rychtáři.

Jiřík Šíp, hejtman na Hrádku nad Sázavau J. M. pana hofmistra nejvyššího.

Argumenta interpellationis:

1. quia antiquus dierum,
2. quia vita praecessit laudatissima et multis diligenter inservitum,

---

*) Co je dále ještě psáno na 1. stránce, není čitelno.

3. quia omnia fere uxoriaria et testis firmat,
4. quia culpa mea levior, quam ut tantam poenam promeruerit,
5. quia ad medicum instructum pecunia oportet, si subtilia medicamenta paranda.
6. Cur non idem fecerunt, ut praesente capitaneo et eius iniussu populum convocarunt

et ab aliis invicem separarunt, a senatoribus decem viros, tribunos et c. Et in unum Borbonium totam culpam coiiciunt. Cur non punitur Peyr? Cur Kautský, qui linguam in directura praebuit?

Joannes Bugenhar: »Si Christum nescis, nihil est, si omnia cetera discis.«

Non omnibus dormio, non omnibus servio. Omnibonus Theodorus adest, gaudete timentes, vobiscum mox faciet pia vota.

Pag. 3. Rejstřík, co z domu doktora Borbonia tři sekretáři: Hans Popp Jan Rasper a Kašpar Písař pobrali a odvezli na třech vozích formanských:

Seslí osum harasem vyšívaných. Tři sesle červenau kůží potažené. Velkau sesli z dutýho dřeva, jinak meridionaria sella. Almárku vysokau cínem obloženau pro umývadlo, kterau od stěny odtrhli. Dvě sesle červenau kůží povlečené. Almárku kautní. Stůl fládrový. Čtyři tabulky malý, barvený. Koberce dva kožený, jeden od stěny odtržený, druhý se stolu toho fládrovýho. Rohy od stěny odtržený. Čtvero loží dřevěných. Tři almárky zelený, nízký, s kruhy pocínovanými. Almárku vysokau, zelenau, pro šaty. Almárku vykládanau, žlutau s šuflády. Ložních šatův velkých, prachových dvaceti kusův. Kožených polštářův větších, menších se čtrnácti.

Pag. 4. Obruč železný na sud vinný a k němu fizír moravský v dřevěný pošvě. Dvě stříkačky mosazný. Škop měděný, pocínovaný. Külfass měděný, pocínovaný. Kotlíky pro vaření ryb tři. Kotel ku praní šatův. Kšíry nový na dva koně. Dvě truhly vykládaný, žlutý, velký. Z truhly zelený na dva pláště saukený. Kožich dlauhý, kůžičkama liščíma podšitý. Šaty mužský dvoje. Dvě sukně ženský, damašková a dykytová, kteréž k svý potřebě žena má koupila. Dva kabátky hedvábný. Pět koberců tureckých. Tři koberce prostý. Futro liščí hřbetový od P. V. Magrle.

Pag. 5. Užitky a moci 12 kamenův J. M. paní, paní Trčkový sem vypsal. Ze jména těchto: jaspisu, granátův, krystalův, koralů červených, tyrkysu, smaragdu, hyacinthu, amethystu, perel, safíru, sirotku.

Pag. 5. Memorial, aby pan Daniel připravil. I. Extractum esulae. II. Baccarum viridium sambuci. III. Baccarum spinae infectorum, et aliquam partem ipsarum buccarum, ut exsicet, ita ut esulae pro extracto ad hiemem. IV. Quintam essentiam perlarum, quia sunt pro podagriis, ex Anselmo Booto. V. Elixir proprietatis Paracelsi in pasta pro principe. VI. Auri potabilis praeparationem, ne difflaret

et de menstruis in primis sit sollicitus, praesertim iis, quae sint absque acrimonia.

Pag. 6. In Glück erhebe dich nicht,
in Unglück verzage nicht,
denk, dass der Gott ist solcher Mann,
der Glück und Unglück ändern kann.

Pag. 6. Eckenberger, podagricus, comes intimus Caesaris*) Episcopi Hungariae dno. Opavia principis est. Hamburgum IV agnos. Eperger in Scepusio. Lentschovii medicus Samuel Spielenbergensis. Tirnavia Martinus Brunensis. In Transilvania Mathias Erbinaeus.

Iter in Scapusium geminum: alterum ad Cracoviam tutum, alterum ad Olomutzium et inde per Teschinoviam ducatum, sed valde infestum a Kozakis et aliis.

Pag. 6. Omnia contemnet, qui mortis spicula cernit,
omnia despiciet, quisquis sua funera novit.
Humana objiciet, quisquis coelestia quaesivit.
Facile omnia contemnet, qui se moriturum novit.
Omnia contemnent, quos mortis spicula terrent.

Pag. 7. Eleonora, Mantuae ducissa, dni. imperatoris Ferdinandi II. coniunx.

Epitaphium.

Quisquis est eonia, qui me cantare cicuta
Audisti vatem, verba suprema lege!
Errorum fueram calamoque et voce magister,
catholica melior morbo magister ero.

Toho roku již hrubě na nohy svý sem ustával, zvláště když se celý den po dláždění choditi musilo.

Frater B. Valentin: »Canis, lupus devorabit leonem, simulacter ab eo deglutiatur.« Id est: Per antimonium ter trajiciendum aurum. Vide. Comp. Basil. Chym. pag. 90. In oleo salis XIV. Confer haec cum terra sigillata montani in ms. nostro.**)

Pag. 8—13. Listy s tištěným úvodem do kalendáře.

Pag. 13—116. Kalendář.

Pag. 14. *2. ledna.* Suplikoval sem k J. M. císařské, k J. M. knížeti Karlovi z Lichtenstejna, k JMti pánu, panu kancléři nejvyššímu.***)

Psaní k J. M. paní, paní Trčkový o dekret, aby to vše do Vídně posláno bylo.

---

*) Jan Oldřich z Eggenberka býval téměř stále podagrou k loži připoután. O tom: Status particularis regiminis Ferdinandi II. (Amsterd. 1637), pag. 74.—76. Životopis Eggenberkův: H. von Zwiedineck Südenhorst, Hans Ulrich Fürst von Eggenberg. Wien 1888.

**) Nejvyšším kancléřem 1599—1628 byl Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic

***) Basilius Valentinus, mnich řádu benedikt., žil na poč. 15. st. v benedikt. klášteře Erfurtském a obíral se hlavně alchymií a lékařstvím. V alchymii platil vedle Paracelsa po

Pag. 14. *4. ledna.* Psal sem ku panu Václavovi z Fliessenbachu in causa praxeos medicae et librorum pharmacopaeticorum. Odpověď: »Že mne lituje jako svýho milýho přítele, ale že mi na ten čas pomoci nemůže, až J. M. osvícený kníže Karel se z Vídni navrátiti ráčí.«

Pag. 14. *8. ledna.* Tredecim octidua elapsa arresti mei domestici, et in curia praefluerunt ante triginta duo plene. Mors vel captivitas.

Pag. 16. *15. ledna.* Šebestovi dlužen zůstávám ze 2 fl. již jen 30 kr.

Pag. 17. *16. ledna.* Sníh pršel ve dne i v noci předešlé.

Pag. 17. *17. ledna.* Zima ulevila bez větru. Simeon Trunsa, Jan Hrabík, Boleslavští, mne navštívili.

Pag. 17. *18. ledna.* Zima ulevila.

Pag. 18. *18. ledna.* Meliora nova de rebus meis et uxoriis. Tu, qui in coelis habitas, in fugam converte inimicos tuos et nostros.

Pag. 18. *19. ledna.* J. M. císařská ráčila vyjeti z Vídni po samých vobědech do Salzpurku a odtud do Inšpruku. Fluctuavit mare domesticis ventis toto die.

Pag. 20. *24. ledna.* Led.

Pag. 20. *25. ledna.* Led.

Pag. 20. *26. ledna.* Led. Gratae litterae cum pollicitacione.

Pag. 20. *27. ledna.* Led. Litterae Viena a natis, me esse in gratia apud imperatoris Majestatem. Laurentius Glatz de Parentino, Joannes Baptista Khamna, capellanus scripsit. Šebestiánovi Stříbrskýmu do města Světlý odeslány 3 kopy gr. po panu Tobiášovi, měšťenínu odtudž. Item Václavovi Nosidlovi do Litoměřic psal jsem o prodeji dvoru Nosidlovskýho. Též do Sušice Tobiášovi Pavlovic, švagrovi. Žalobník a sok můj při dvoře ve Vídni že byl cís. rychtář malostranský, již J. M. C. v kanceláři sekretář a před tím dávno dvorský apatekář.*) S ním jsem nikda nemluvil, a právě to člověk mně neznámý a já jemu též neznámý. Scripsit disertis verbis Joann. Baptista, S. C. Majestatis a sacris intimus. Litteras habet Laurentius Glatz de Parentino.

Pag. 20. *28. ledna.* Vítr v noci od půlnoci k východu velice silný. Tobiáš hospodář má býti doma v Světlý.

Pag. 21. *30. ledna.* Pan Filip sekretář vdával dceru svou za pana Kropáčka.

Pag. 22. *30. ledna.* Bečka soli ze Sušice poslána panu M. Jindřichovi do Boleslavě po Adamovi Trubači.

Pag. 22. *31. ledna.* Jan Pachta z Klatov, ujec pana Pavla Michny, causa surditici consultavit.

---

celé 16. a 17. st. za nejvyšší autoritu. Napsal několik alchymist. a chem. spisů, n. p.: De quintessentia. De rebus naturalibus et supernaturalibus. De macrocosmi magni mundi mysterio, (vyd. v Marpurgu r. 1509) a j. Jeho díla byla r. 1572 v Basileji vydána. (Kopp H. Die Alchemie. Heidelberg. 1886.)

*) Jan Hegner z Rösselfeldu.

Pag. 22. 1. *února.* Psaní k J. M. paní, paní Trčkový a Šebestovi na Světlau učiněno. Sestře M. Skály Evě odpověď na její starou žádost dána, by přímluva za ni učiněna ku pánům Klatovským. Přímluva není učiněna z jistých příčin. Než poznamenání jí dáno rukau Samuelovau, kdež sem se já vlastní rukau podepsal, že po panu ujci jejím vydáno 5026 kop gr. č.

Pag. 22. 2. *února.* Pan Pavel Michna z Vídně do Prahy se navrátil šťastně. Dnes mý věci řízeny a dobře v Bohu vyřízeny. Posláno Šebestový manželce po dceři 30 kr.

Pag. 22. 4. *února.* Frigida itaque aura, quod volunt fysici, non impedit infectionem. Opět Šebestový manželce posláno 30 kr.

Pag. 22. 5. *února.* Captivitatis meae integer elapsus est annus. — Šebestián se navrátil z Prahy. Psáno urozené paní, paní Maří Majdaléně Trčkové, rozené z Lobkovic, paní na Kumburce, Opočně, Světlé, Lipnici, Ledči, Kopidně, Rovnicích.

Qui Michnam laudat, divina charismata laudat;
Non habet huic similem Caesaris aula virum.

Pag. 23. 8. *února.* Kněz Matouš Konečný v Brandejse pana Žerotína umřel, jsa tehdáž vyhnancem s mnohými jinými.*) Psáno urozenému a statečnému rytíři panu Maxmilianovi Pechlarovi z Mammingu, J. M. C. lidu válečného kapitánu.**)

Pag. 24. 8. *února.* Den pěkný, jasný, teplý. Pan V. Magrle s švagrem svým mne navštívil s panem Pachmanem.

Pag. 23. 9. *února.* Vidíny tři slunce a tři duhy vokolo šestnácté hodiny nad Prahou. Urozenému pánu, pánu Sezimovi z Vrtby na Vrcholtových Janovicích, Křešicích a Červeném Hrádku, J. M. C. tejné radě a hejtmanu.***) Vypraven Šebestian k J. M. paní Trčkový. Den pěkný, jasný, teplý ráno; pod večer pošmurný.

Pag. 24. 12. *února.* Rozjižování bylo, a to veliký. Na Světlý býti zase má Šebestián.

Pag. 26. 13. *února.* Den teplý a právě jarní.

Pag. 25. 14. *února.* Den teplý a jarní. Ten den vracujíc se z rathouzu Starýho města Pražskýho bratr můj Václav naposledy mne v arrestu mým navštívil.

Tonitru in ponte Pragensi demolitus est miles in somnis et fornix plerisque in locis undavit, dum illi inambularem. Aquae quoque ad aridum transierunt. Somnium.

---

*) Jireček, Rukověť I. 383.

**) »Don Baltasar de Maradas zabavil statky Tedražice a Kolínec Mandaléně Perglarové, rozené Janovské z Janovic, kteréž v summě odhadní 9283 kop a 14.420 kop míš. byly postoupeny kapitanu Maxmilianu Pechlarovi z Memminku na srážku jeho pohledávky za služby vojenské. (Bílek, Děj. konf. 422.)

***) Sezima z Vrtby byl r. 1622 hejtmanem na Novém městě a členem kommissí, jež měly vyšetřovati menší přečiny v povstání jakož i nároky žen a věřitelů na skonfiskované statky.

Smlauva post dominicam Invocavit stala se mezi panem Rudolfem Ferdinandem Lažanským a Václavem, bratrem mým.

Pag. 26. *15. února.* Aquae pontem eundem superaverunt et directo cursu templum Patrum per januas excussas impleverunt noctu. Vokno pro led zadělávaný. Den jasný a pěkný.

Pag. 25. *16. února.* Den pošmourný, neveselý.

Pag. 25. *17. února.* Den pošmurný, nejasný a neveselý. Šebestový ženě dáno 30 kr. Pan Ladislav Julius Kurtzpach začal stonati.

Pag. 27. *20. února.* Psáno na Světlau J. M. paní, paní, panu Adamovi synu, Šebestovi et duo exemplaria dominis transmissa. Šebestovi odesláno po Tobiášovi 30 kr. a Tobiášovi dáno za posloužení 15 kr.

Pag. 27. *20. února.* Den pošmurný.

Pag. 28. *21. února.* Den kalný, pošmurný. Paní Trčková do Prahy přijela pod večer.

Pag. 28. *22. února.* Tobiáš Rejsek z Světlý teprv odešel z Prahy. Georgius Crommeromontanus, Silesius, medicus apud dnm. Nicolaum s. r. Poloniae mareschalum Krepicii, non procul a Varschavia. Psal sem k němu v příčině mý sancti regii tincturae. Po lokajovi J. M. paní Trčkový psal mi Šebestián, že J. M. paní na Světlý má očekávati.

Pag 27. *23. února.* Rozkvetla J. M. pana písaře nejvyššího láska ke mně, paní též i panny Benigny. — Vítr, déšť, pošmurno.

Pag. 27. *24. února.* Sníh pršel velice. Václav, bratr můj, ve čtvrtek na sv. Matěje ve tři hodiny na noc, šlakem jsa poražený, zemřel. Měl věku svýho okolo čtyřiceti osmi let. M. Casparus Vagner, primarius pastor ad S. Trinitatem in Minore Praga, in templo germanico. Paní Anna Elpognarová na Poděbradech, hydropica: II sacculos et II morsellos ad alvi apertionem et aquae excutionem.

Pag. 28. *26. února.* Šebestian dnes dvě neděle jest na Světlý. Šebestový ženě posláno 1 fl, tak za všecken čas, co u mně je, vzala 4 fl.

Pag. 30. *27. února.* Pan Mikuláš Elpognus, hejtman na Dymokuřích, bral lékařství paní Anně Evě Elpognové, sestře své, do Poděbrad. Exsolvit iuste omnia. Zůstal dlužen 1 kopu 15 kr., neb nedal než 5 fl. maje dáti 5 kop 15 kr.

Pag. 29. *28. února.* Den velice pěkný, teplý, jasný a právě jarní.

Pag. 30. *29. února.* Václav Borbonius, bratr můj, byl pohřben u sv. Jana pod Ouvozem jdauc na Pohořelec v kostele blíž oltáře. Kázání nad ním učinil kazatel německý od sv. Trojice, pan M. Kašpar Wagner. Založil je na slovích sv. Pavla k Efezským, V. 2: »Christus dilegit nos et tradidit semet ipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis« a pověděl potom de vita mortui, co se náleželo. Na pohřeb z arrestu nebyl sem propuštěn, ač se za mne rukojmové stavěli, a tak žádnýho sem nepohřbil z svých.

Pag. 29. *1. března.* Pan Filip Fabricius z Rozenfeldu, sekretář, do Vídně se vracel z Prahy. Time inhiatorem tuorum bonorum etc., servitorem huius quotidianum.

Pag. 30. *1. března.* Navigatio in fluminibus pura aqua. Somnium et nuntius mox de cadentibus ex ponte *περὶ τοῦ ἀργυρίου*. Benedictio Domini! Sperantes in se Dominus non deserit unquam. Dic anima mea: »Iste pauper clamavit et Dominus exaudivit eum et ex omnibus tribulationibus eripuit eum, propterea vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius.

Pag. 30. *3. března.* Den veselý, teplý a právě jarní. Scripsi Litoměřicium ad affinem Venceslaum *περὶ τοῦ χαλκοῦ*. Do Rakovníka lékařství paní Kateřině Kavanový posláno. Item Jiříkovi do Škvorče.

Pag. 30. *4 března.* Den pošmurný, zimavý. Pan Pavel Michna vzkázal, že od věcí ženských nic nemá bráno býti. Po panu Janovi Pachtovi mi vzkázal. Paní Trčková z Prahy na Světlou zase odjela. Kněz Viktorín Vrbenský a Mistr z Tejna Vltavy v Dobrovici u Boleslavi Mladé umřel.

Pag. 29. *5. března.* Den pošmurný, zimavý, studený, deštivý. Hac vespera elapsa sunt XXI octidua domesticae meae captivitatis.

Pag. 31. *6. března.* Rugitus leonis in arce sub vesperam horribilis auditus, qualis ante irruptionem Passaviensium Pragam, qualis ante mortem Rudolphi II., qualis ante victoriam Ferdinandi II., imperatoris. Den pošmurný, větrný, deštivý.

Pag. 31. *7. března.* Dirige conatus nostros, Deus alme! Nostrum opus ut laudi serviat omne tui. Praveno, že dnes J. M. knížecí, Karel z Lichtenstejna ráčí býti na Světlý u pana Rudolfa Trčky. Den pošmurný, větrný, deštivý, podvečer jasno. Hactenus Martis furor ab astris dependens a Januario.

Pag. 31. *8. března.* Toho roku židé v Praze na přesný chleby svý k veliké noci semlíti dali jedenácte kop korců pšenice, protože mnoho přespolních židů u sebe měli. Jindy, předešlých let, toliko šest kop a nejvíce osum kop korcův mouky pšeničné vypotřebovali. To rozprávěl Jan Váňa, mlynář. Stuvartii, cuius pium nomen tota nocte animum meum exagitavit, antea plane inauditum. In collegio Carolino omnia privilegia obsignata.

Pag. 32. *10. března.* Den nestálý a větrný.

Pag. 31. *11. března.* Pana Prokopa Dvořeckého*) hlava dolů s brány městský spadla vokolo osumnáctý hodiny; vzata od popravců k dalšímu opatření, na ráno neb na zejtří dána zase na svý místo, jakž praveno.

Pag. 32. *12. března.* Novilunium. Den větrný, pošmurný, deštivý.

Pag. 33. *13. března.* [Sněm na hradě Pražském o kladení do desk českým jazykem léta 1495.]**) Rozuměti tomu, že prve vkladové se dáli

*) Z Olbramovic.

**) Zpráva tištěna v kalendáři, k níž Borbonius poznámku připsal.

jazykem latinským, jakž mnoho příkladů před rukami. — Šebestianovi odesláno na Světlau na outratu 3 kopy gr. a široký šedesátník obzvláštně, kterýž poštýři v Habru vydal; přijal to k sobě posel Josef, J. M. pana Trčky poddaný.

Pag 33. *14. března.* Den dešťavý, kalný, pošmurný. Rukojmův za mne shledalo se šest, a poněvadž J. M. C. pan rychtář pryč odjel, propustil sem je. Na zejtří den postaviti se mají zase. Bylo odloženo do 18. hodiny. D. Schub, D. Gulielmus, pan Pavel Aretýn, Jan Löfl apatykář, pan Pavel Zahořanský, Tomáš Harpačík, bratranec můj, M. Baltazar bradýř, M. Jakub Zabonius slíbili. Pan Jakub Lavín, Karolides Daniel, Tobiaš Huml, Simeon Polydor, Matiáš Švik, pan Filip Junker zlatník se spářili návodem mých dobrých přátel, kteřížto osla přes pytel bili. Tomášovi řečeno [14. Martii] od pana rychtáře J. M. C., že za šelmu slibuje, za rebella a že sám rebellem býti musí.

Pag. 33. *15. března.* Den jasný, jarní. Suplikoval sem v příčině rukojmův k J. M. pánu ze Vchynic. Dána hned odpověď od J. Mti.

Pag. 34. *15. března.* Ani na ten den rukojmové přijati nebyli; rozpuštěni jsau. V tom přišel dekret, aby osedlý přijímal a zapsati dal a mne v domě do příjezdu J. M. knížecí aby zanechal. A toliko aversa facie na mý suplikaci napsáno bylo a zapečetíno sekrýtem, na němž jeřáb vyrytý Buď byl pana Kapra, buď pana Severýna Táhly.

Pag. 33. *16. března.* Den kalný, pošmurný.

Pag. 33. *17. března.* Den studený, pošmurný, větrný, sněžný. J. M. paní Pruskovská z Vídně přijela. Opět rukojmové moji se postavili u pana rychtáře J. M. C.; propustil je prázdný a dvě hodiny u něho strávili. V outerý pak půl čtvrtý hodiny tamtéž strávili. Lítost a hanba!

Pag. 33. *18. března.* Den studený, pošmurný, větrný. Vox audita utraque parte. Šebestianový ženě dány 2 fl, a tak všeho jí samý dáno 6 fl. V pátek ve 22. hodinu vidíny tři slunce k západu; stály více než hodinu. Třetí brzo za mračno zašlo v Boleslavi.

Pag. 36. *20. března.* Den nestálý, pošmurný, větrný, studený.

Pag. 35. *21. března.* Den nestálý, pošmurný, větrný, studený s krupkami. Z Vídně J. M. knížecí vyjeti ráčila. [Sněm v Augspurce o pomoc proti Turku léta 1566.] *) Hoc anno natus sum; exegi LI annos.

Pag. 36. *22. března.* Vítr, sníh. Žid Passavant, monetarius, rediit Viena.

Pag. 36. *23. března.* Ráno sníh, od večera den jasný, teplý. Brány knížky po Kochanovi od J. M. C. pana rychtáře.

Pag. 36. *24. března.* Pošmurno a velice studeno, podvečer s oteplením. Co jsem já nejvíc hříšný, co jsem já největší hříšník! Šebestový dáno 16 kr. U sv. Jindřicha pan farář oznamoval, že J. M. C., pán a král náš nejmilostivější, z milosti a lásky dovolovati ráčí, aby

---

*) Tištěná poznámka.

v Tejně u matky Boží v Starém městě Pražském a u sv. Jindřicha v Novém městě posluhovalo se stolem večeře Páně obojí částkou, takž jakž Boží nařízení vyměřuje. Doloženo, že to objednáno skrze J. M. knížete Karla Opavského, J. M. C. místodržitele.*) Šebestian Chlole z Arrsína v Brandejse bral lékařství. Pan Tomáš z Proseče a na Jírnách vzal svá lékařství i jeho paní. Paní šlechtična Vchyňská de aprugna. Pan Ladislav Kurtzbach půl sudu piva bílýho. Pan J. z Vartenberka τὸν μόσχον, ἀμνὸν μή.

Pag. 36. *25. března.* Principis reditus Viena ad dominum Trčkam exspectatur. Pošmurno, větrno, zimavo. Anticipaverunt diebus sex celebrationem.

Pag. 36. *26. března.* [Dešťů očekávejte.] Tak se stalo. Od poledne hrubě pěkný den. Šest neděl minulo, jak jest Šebestian na Světlý, neb z Prahy ve čtvrtek vyšel.

Pag. 37. *27. března.* Den pošmurný, neveselý, bez jasnosti slunečný, mživo, deštivo, větrno i v noci z soboty na neděli.

Pag. 37. *28. března.* Den pěkný, jasný, bez větrů ráno, ale pod večer pošmurno i vítr i déšť.

Pan Jan Jiří z Vartenberka lékařství pro svou melancholii od Jana apatékáře blíž mostu ode mne předepsané vyzdvíhl a na Nový zámek odjel, by ho tam užíval.

Pag. 37. *29. března.* Oblačno, pošmurno, dešťavo a tak právě smutná Veliká noc dle předepsání Miltnova. Větrno pod večer. Paní Pruskovská vzkázala mi, že mne navštíví mimo naději a abych sobě nestejskal.

Pag. 37. *30. března.* Den pošmurný, však bez deště, bez větrů. Pan Václav Elpognar, bratr pana Mikuláše, byl u mne jsa posekán na levý ruce. Dnes a ve čtvrtek převazován.

Pag. 37. *31. března.* Den pošmurný, však bez deště až do noci. Monetarii: žid Hans de Vite, Jobst von Brüssel, a pan Pavel Michna praveno, že není v tom počtu.**) Panu Joachymu Babkovi pás z barchanu na průtrž po pravý straně udělán. Když se zakašle, dělá mu těžkosť, jindy ne hrubě. Emplastrum Aptini cum pinguide.

Pag. 37. *1. dubna.* Vítr veliký od nešporů se vzdvihl. V pátek na šildvachu z čistýho jasna na zámku na Náchodě voják hromobitím zabit.

Suplikoval sem J. M. paní Pruskovské, ne mei curam in adventu principis deponat sed et alios intercessores sibi adjungat, adjuncturam paní Žďárskou a paní Maternovou. Causae intercessionis praeesse ipsam.

---

*) Gindely, Geschichte der Gegenreformation, str. 108 a n.

**) Míní se nejspíše družstvo, s nímž 18. ledna 1622 uzavřena byla smlouva, dle které se Janovi de Vitte a jeho druhům pronajímá ražení peněz v království Českém, v Rakousích pod Enží a na Moravě na jeden rok (od 16. února 1622) za 6 millionů. Družstvo skládalo se z 15 osob a mezi nimi byl též Pavel Michna z Vacínova. O škodě, již toto družstvo ražením špatné mince způsobilo a detaily viz: Bílek, Děj. konf. str. 1271. a n. Gindely, Geschichte der Gegenref. str. 327. a n.

Pag. 37. *2. dubna.* Praveno, že J. M. C. ráčila sněm do Edenburku Uhrům položiti k tomu dni.*) Sníh pršel pod večer velice hrubě.
Nicolaus Strauss für die Lungensucht acceptavit. Compellandus erit etiam dominus Paulus Michna, si quidem ab illustrissima domina cancellaria negotium meum est ipsi commendatum, ut Pruskovic a retulit. Hans de Vite, judaeus monetarius a snad i žid skrze jiné židy Jobst von Brüssel. — Antepileptica medicamenta vnitřní paní Žďárský předepsal jsem v počtu osum, topika šest, a poslány jsau s suplikacími jinými a jinými. Dána odpověď po mém pacholeti, že to vše opatřiti chce bez mého dalšího se zaneprazdňování a přijato všeckno k odvedení onde a onde. — Extractum dulcamare cum spiritu vini allarum cum aqua cichoriae na můj rozkaz udělal Jan Löfl v svý officině ad hepatis et lienis obstructiones in icteritia flava et nigra melancholia et quartanis. — Paní Alena Maternová, rozená Lažanská z Bukova na Přítocích. Paní Alžběta Volfenie Žďárská, rozená Berková z Dubé a Lipého na Kladně a Červeném Oujezdci.
Pag. 40. *3. dubna.* Chladno avšak jasno a nestálo. Plný vejpis perdonu jenerálního sem dostal.
Pag. 40. *4. dubna.* Pršky, sníh. Paní švagrová odeslána na rathauz k přeslyšení příčin pana Lažanského k appellování. Daniel Švik purgatoria.
Pag. 40. *5. dubna.* Větrno velice po vobědích. Sectio venae panu Švikovi.
Pag. 39. *5. dubna.* Andres Herbst z arrestu rathauzního propuštěn. Byl v něm vokolo dvanácti týhodnův, avšak v hospodáře hořejší světnici, jakž říkají. — Václav Nedvěd z Peclinovce. Jakub Leopold z Mořeřab, prokurator. Martin Prušek z Prušova, J. M. C. rychtář na Mělníce. Kněz Jan Sartorius, čtvery pilulky do Boleslavě, je pražský rodič. Ňáký pekařský, která někdy slaužívala u paní Kocínový, březová voda. Neví se, kdy jest příčiny pan Lažanský složil; on píše, že nedal času projíti právnímu.
Pag. 39. *6. dubna.* Nikolaus Strauss zu Schneeberg in der Neustadt drei Meilen Wegs vom Annaberg, Buchdrucker des Herrn M. Albin Mollers Kalender; hats bis uf dem 1630 Jahre.
Den jasný, teplý velice s poledne, však dubnový.
[6. dubna, léta 1453 začátek dobývání Konstantinopole od Turkův.] **) A tak se poráží domnění lidský, že Turek nevytahuje do pole až po stětí sv. Jana, 29. srpna.
Pag. 40. *7. dubna.* Den jasný, ráno studený a v dni teplý; v noci na pátek byl znamenitý vítr.
Pag 40. *8. dubna.* Den pošmurný, deštivý. Táhlo rejtharův i pěchoty mnoho kornetů a praporçů, něco k Kladsku a něco do Žateckýho kraje, jakž praveno.

*) Khevenhiller, Ann. Ferd. tom. IX. pag. 1671.
**) Tištěná poznámka.

Pag. 42. *8. dubna.* Na Malý Straně odsouzen právem krieksmanským pán ňáký Jan Jerstoff a sťat. Dáno mu za vinu, že jest ňáký list k hraběti Ernestovi z Mansfeldu posílal a sám že se měl také k jeho vojsku připojiti.

Pag. 40. *9. dubna.* Panu Janovi Chrysostomovi Šverýnovi běží na 74. rok. Pravil to u mne v domě.

Pag. 41. *10. dubna.* Tumult v Tejně pro kněze Jana Lociku, který odtud vyzdvižen a na jeho místo kněz Jan Kotva dosazen jest.*)

Pag. 41. *11. dubna.* Den dešťavý, pošmurný. Spor se stal, má-li slyšeti paní švagrová příčiny čili nic. V zejtra zase se postaviti má. Snad uráčí to páni k zejtřku. Paní Kateřina Štumbergerová za příčinau paní Alžběty šlechtičny, sestry svý, ze Vchynic a Tettova u mne se zastavila. Casus obstructionis mentium a quatuor mensibus. Nota bene: purgans caesarium ex senasute et aliis. Skobová: paralysis manuum et genuum. Václav Scebířský ode mne odjel na Zásmuky.

Pag. 42. *12. dubna.* Panu V. ze Vchynic psal sem; item synu Octavianovi i J. M. paní samý de me liberando.**) Šebestovi odpověď na Světlou. Šebestovi na Světlou poslány 4 kopy gr., oplaceny panu Tobiášovi půl druhýho zlatýho na širokých dvaugroších a témuž Tobiášovi dáno od chůze 20 gr. bílých. Manželce Šebestový dáno po čtyřikrát po půl zlatým a jednau celej zlatý, a Šebesta dal jí též zlatý a potom denár bílý. Švagrový mý opět odloženo na rathauze staroměstským, protože málo pánův bylo, že jí vzkáží, kdy se bude míti postaviti.

Pag. 41. *13. dubna.* Dnes první trančík přijala paní Alžběta ze Vchynic.

Pag. 41. *14. dubna.* [Alchymista knížete Virtenberského, podvodník, obě-

---

*) Gindely, Gesch. der Gegenref. str. 111.

**) Borbonius měl styky s různými členy rodu Vchynských, i nebude na škodu poukázati k jich příbuzenství:

Václav Dlask ze Vchynic († 1542).
Anna z Vřesovic († 1556).

Jan (1590).	Anna Pausarová z Michnic († 1598).	Radislav I. (1619.)	Estera z Vřesovic.	Václav († 1560).

Děti Radislava I. a Anny Pausarové z Michnic:

Václav Vchynský ze Vchynic a Tetova (1572—1626). Alžběta Krajířová z Krajku	Jan († 1597).	Rudolf.	Radslav (1660).	Vilím prvý hrabě († 1634). Alžběta Trčková, dcera Marie Magdaleny Trčkové.	Oldřich († 1620).	Kateřina 1. Wolfgang Stubenberk. 2. Bohuslav Jiří Krakovský z Kolovrat.	Anna

Jan Octavian († 1679) (syn Václava a Alžběty Krajířové).

Děti Vilíma a Alžběty Trčkové:

Adam Karel	Adolf Arnošt	Anna	Sabina. Purkhart Střela.	Estera	Alžběta († 1622).

Dějiny rodu Vchynských za Rudolfa, Matyáše a Ferd. II. poskytovaly by látku k velmi zajímavé monografii, jež by s dějinami doby velmi úzce souvisela. Borbonius přišel ve styky s Vchynskými nejspíše prostřednictvím Marie Magdaleny Trčkové, jejíž dcera byla provdána za Vilíma ze Vchynic.

šen.]*) A tak podvodník oběšen a ne alchymista, kterýž má býti muž dobrý a rozumný a ne klamař.

Pag. 41. *15. dubna.* [nestálé slunce]**) Bylo tak. Pan Vilím ze Vchynic dnes začal požívati svýho lékařství, ad praecautionem vertiginis. Paní Vchyňská s pannou Esterau šlechtičnau příčinau některých lékařství mne navštívili. Item paní Alžběta Služská.

Pag. 41. *16. dubna.* Exsolvendi a domino Stephano Gerstorfio pro medicina 9 kop 22 gr., a Scebusio 4 kopy.

Pag. 42. *16.* dubna. Pes velký niederlantský a kocour morovatý na lavici svěsíc hlavou dolův leželi. Conterre Domine inimicos nostros!

Pag. 44. *17. dubna.* Zahřmělo nejprve tohoto jara. Na Valdicích datum mírné rozhodnutí od J. M. knížecí. 9 aprilis datum dekretu aneb patentu. Přijal jsem od Šebestiana psaní a v něm dokladu, že brzo J. M. C. do Prahy ráčí se strojiti a že J. M. knížecí u Světlý blízko ráčí býti. Psaní datum 11. Aprilis. Jan Panáčík, patient můj, umřel ex hepatis obstructione et praetractione. Paní Kurtzpachová příčinou dětí syna svýho ráčila mne navštíviti. Item paní Šverinová příčinou svýho šlaku.

Pag. 43. *18. dubna.* Paní hejtmanová Sezimová naše Novoměstská ráčila u mne býti příčinau navštívení a ne pro lékařství. Darovala jí žena má písně a žalmy svázaný tištění Karolidesova.

Pag. 43. *19. dubna.* Panna šlechtična z Vrtby za příčinau lékařství svýho se u mne zastavila se pannau Alínkou Ropalkau. Pan rychtář J. M. C. též do domu přijda do malýho pokojíčku všel; rozuměti, že do něho chce ňákýho svýho služebníka ložírovati. Paní Stumbergová se paní Služskou přijely ke mně za příčinau paní šlechtičny větší i maličký i za příčinau pana Vilíma, jagrmistra nejvyššího. Uvedl pan rychtář J. M. C. ňákého šenkýře do domu mýho, aby v něm bydlel.

Pag. 43. *20. dubna.* Šenkýř začal se do domu mýho stěhovati se svou ženou na rozkaz J. M. C. pana rychtáře. Učinil to bez povolení J. M. knížecí. Proti tomu sem pohledával u J. M. pana hejtmana novoměstskýho a za přímluvu sem požádal J. M. paní jeho. — Ženě Šebestový dáno 4 zl. — J. M. arcikníže Leopold má bráti, jakž slyšeti, kněžnu dceru knížete Savojskýho.

Pag. 43. *21. dubna.* Item uvedl [pan rychtář] do jinýho pokojíku vdovu po doktoru Rottovi. Pán, pan Purkhart Střela na Chlumci odjel ku pánu panu V. ze Vchynic, k němuž, jakož i ku paní i k synu Octavianovi psaní sem učinil. Panu Jiřímu Steffanovi index odeslán.

Pag. 44. *22. dubna.* Jiřímu z Těchenic dal sem žilou pouštěti.

Pag. 44. *23. dubna.* Den jasný, pěkný, teplý.

Pag. 43. *23. dubna.* Kníže Karel z Lichtenštejna, kníže Opavské, slavně do

*) Tištěné zprávy.
**) Tištěné poznámky.

měst pražských z Vídni od J. M. C. se navrátil, jsa učiněn na místě J. M. C. gubernatorem a místodržícím.*)

Šebestovi při návratu dal jsem 36 kr.

Janovi Váňovi mlynáři ab osse patroso odňata kůstka; rozum toho, že se odštípila acredine humorum et ipsorum etiam balsamorum et mixtutorum.

Pag. 45. *24. dubna.* [Neděle, den sv. Vojtěcha.] Sv. Vojtěcha světili v sobotu, v neděli sv. Jiří pro pouť na hradě Pražském.

Pag. 46. *24. dubna.* Dlužni sme 130 kop grošů opět v nové. Multi multa piis contraria verba loquuntur.

Pag. 45. *25. dubna.* Jan Jiří z Vartenberka, nejvyšší šeňk království českýho, na Nových Zámcích, Rohožích, Lipém a Skalkách.

Pag. 45. *27. dubna.* [Nestálé pršky.] ***) Bylo tak.

Pag. 46. *27. dubna.* Cancros captare tutissimum nubilo coelo; capies omnes, quodquod inveneris. Dat apocham, cuius manu cepisti.

J. M. knížecí, Karel z Lichtenštejna, kníže Opavské, za místodržícího J. M. C. skrze patenty císařský vyhlášen.

Pag. 45. *28. dubna.* [Vítr.] ***) Bylo tak.

Pag. 46. *28. dubna.* Pán, pan Jiří z Vartenberka z Prahy do Vídně na poště odjel.

Pag. 45. *29. dubna.* Privilegia omnia collegio Carolino ablata et professores dimissi.

Pag. 46. *29. dubna.* Ráno, dvě nebo tři hodiny přede dnem, odvezeni z hradu Pražského vězňové, jakž praveno bylo, na Zbiroh a Točník, pan Fümfkirchen, Rakušan, pan Vilím z Lobkovic, pan Pavel z Říčan, pan Jan Vostrovec, pan Šťastný Pětipeský, kteříž čtyři poslední direktory byli s jinými mnohými.**)

Pag. 45. *30. dubna.* Den jasný, pěkný, teplý.

Pag. 47. *30. dubna.* V nově tytul: J. M. paní, paní Marii Magdaleně Trčkové, rozené z Lobkovic, na Opočně, Smiřicích, Náchodě, Ledči, Světlý nad Sázavou a Kamenicích.

Pag. 48. *2. května.* [Ve dne tři slunce, v noci tři měsíce vidíny v Praze, přes ně kříž, 1569.] ***) Následoval valný mor. Gaudia sunt miseris socios habuisse malorum. Durlachiensis typografia vitiosa est.

Pag. 48. *3. května.* Dešť.

Pag. 48. *4. května.* Pošmurno, dešť.

Pag. 47. *2., 3., 4. května.* Slavná processí se dály ode všech farních kostelův u velikém množství všelikého lidu.

---

*) Gindely, Geschichte der Gegenref. str. 41.

**) Tito všichni dostali milost 26. července, 1621. Do 29. dubna byli vězněni na hradě Pražském, potom převezeni na Zbiroh a Točník. Řičan a Fünfkirchen zemřeli nejspíše ve vězení. Pětipeský a Vostrovec byli 16. května 1623 propuštěni. Později byl i Lobkovic propuštěn. (Gindely, Geschichte der Gegenref. 35.)

***) Tištěná poznámka.

*

Pag. 47. *4. května.* Pardon jenerální po rathouzích vyvěšen a publikován před tím v sobotu*) na rathouzích.

Pag. 47. *5. května.* Na den Božího v nebe vstoupení táhlo skrze Prahu 43 praporce pěchoty Neapolitanův, v nichž jich načteno sedumnácte set a padesáte statečných bojovníků a dva kornety rejtharův. Praveno, že táhnou do Falcu proti Mansfeldovi.

Pag. 47. *6. května.* J. M. pán, pan Albrecht Eusebius z Valdštejna, nejvyšší nad vojskem, z Prahy do Vídně k J. M. C na poště sám dvanáctý odjel; praveno, že na místě jeho má býti pán, pan Václav ze Vchynic a Tettova.

Pag. 48. *6. května.* Mejdla do Boleslavi panu mistru Jindřichovi Danielovi půl kamene za 3 fl., libra po 18 kr.

Pag. 48. *7. května.* [Dešť.] Bylo tak.

Pag. 47. *7. května.* Dorota koláčnice na růži na pravý noze zhojena a jen z jednoho přiložení.

Pan Henrich Brunnař svý počištění vzal.

Paní Kateřina Stumbergerová pouštěla žilou.

Pag. 49. *8. května.* Jasný den, pěkný, teplý.

Pag. 49. *9. května.* Jasný den, pěkný, teplý.

Pag 50. *9. května.* Pana Joachyma Andresa hraběte Šlika hlava z špice na věži městský pražský na žádosť přátel dolův sňata od popravce a přátelům vydána, aby k tělu přiložena byla, což se stalo a k tělu in templo Salvatoris jest přiložena. Jiní jistili, že se to stalo 7. Maji, hrubě ráno, tedy dva dny před tím.

Pag. 49. *10. května.* Den nestálý.

Pag. 50. *10. května.* Suplikací svou sem zopáčil k J. M. knížecí o propuštění mne z arrestu; donešena a presentována od Její Milosti.**)

Páni pp. Nového města Pražského vymlouvali viny proti J. M. C. před místodržícím J. M. knížecí Karlem Opavským.

Mistr Jiřík Krumlovský, měštěnín Nimburský, u sv. Štěpána pohřben.

Pag. 49. *11. května.* Hřmění, krupobití hrozný, podvečer veliký vítr.

[Město Klatovy vyhořelo, 1579.]***) Byl sem tehdáž v letech 15, ita anni mei erunt 58, ut reor, vel ad summum subtractis duobus.

Pag. 50. *11. května.* Pan Petr Jerstoff, forstmistr na Poděbradech, bral pro sebe lékařství ad praeservandum a phthisi. Exsolvit.

Okolo osumnácté hodiny veliké hřmění a krupobití bylo. Na týž den, málo před tím krupobitím J. M. pán, pan V. ze Vchynic odeslal ke mně pana Sadovskýho z Sloupna, že mi jinak z arrestu pomoci nemůže, nežli abych se jemu poddaností zavázal a tak, chci-li prost býti, abych to učinil. Dána odpověď, že sem stár a tak v poddanosti že býti nemohu, statku též že žádného ne-

*) 20. dubna. Gindely, Geschichte der Gegenref., str. 41.

**) Totiž od paní Trčkové.

***) Tištěná zpráva.

mám, že jest ženy mý; nicméně, že se vší možnou službou J. M. pánu, panu zakazuji. Na ráno znova posláno; dána táž odpověď.

Pag. 49. *12. května.* Pan z Liebenthalu pochován v klášteře u Matky Boží na pražském trhu.

Škreta mne navštívil jdouc od voběda od pana Lažanskýho.

Pag. 50. *12. května.* Orodovnice za mne u J. M. knížecí se postavily, a tak z domu svýho znova sem vzat na rathouz. Paní Anna Hartviková, Vratislavka, to zpravila.

Pag. 49. *13. května.* Dešť hojný spadl.

Na ten den podvečer zase do arrestu rathouzního sem uveden na dekret J. M. knížecí.

Pag. 51. *13. května.* Paní Služský posláno do Boleslavě k setkání u Regula jinak Králíčka tenký příze 24 liber, tlustý 27 liber. Má býti z toho práva žena má.

Pag. 52. *15. května.* Dešť, kormutlivo.

Pag. 52. *16. května.* Kormutlivo. Pan Jan Chrysostom Sferýn ouřad přijal.*)

Pag. 52. *17. května.* Oblačno. Hostes facti, qui amici esse debebant.

Pag. 52. *18. května.* Jasno, teplo. Estery šlechtičny ze Vchynic a Tetova narození.

Pag. 51. *18. května.* J. M. paní, paní Trčková manu propria: »Buďte tím jisti, že ani jeden den nedám projíti, abych J. M. knížecí nevzkazovala o vás, jako i nýčko.«

Na týž den hrubě ráno v šest hodin u Charouzu zapálili z nešlechetnosti kočí pána, pana Střely. Dohořelo až k koutu tomu v mým domě, kde seno se skládá, ale však žádná škoda mně se nestala.

Item na týž den navštívil mne v arrestu pan Matouš Khamuntius a švagr můj mistr Jindřich Daniel ze Semanína z Mladé Boleslavě.

Pag. 52. *19. května.* [Hřímání.] Nebylo, leč tam kdes za Berounem. Den jasný.

Pag. 52. *20. května.* Den studený, oblačný, deštivý, větrný, neveselý. Paní švagrová dnes mne u vězení navštívila.

Pag. 51. *20. května.* Mistr Daniel Jindřich z Semanína s Jiříkem Pernikářem z Mladé Boleslavě mne navštívili v arrestě rathouzním. Zavřeno s nimi o Koudelkovský zouplna.

Pag. 52. *21. května.* Šebestovi dáno 30 kr. na rathouze.

Pag. 51. *21. května.* Mikulášovi Blivičskýmu do Brodu Českého lékařství troje odesláno; zaplaceno náležitě.

Míchal Peček Chrudimský »satyricum in Boëmos« vydal publice a připsal J. M. C. místodržícímu, J. M. knížecí Karlovi z Lichtenštejna.**)

---

*) Byl povolán za kommissara k supplikacím stavu třetího. Bílek, Děj. konf. LXXXIX.

**) Michal Peček byl r. 1618 na straně Ferdinandově i musel z Čech utéci. Po bitvě Bělohorské vrátil se a stal se perkmistrem hor viničních. R. 1622 byl ustanoven za inspektora statků viničních. V době té vydal satyricum in Bohemos pod názvem: »Petri Rybaldi Peruani satyrarum liber prior et Reinoldi Guisco de Goa Americani elegiarum et

Lékařství dceři pana Jindřicha Kozla, panně Mandičce, spravený. Item jiné do Brodu Českýho panu Mikulášovi Blivičskému.

Pag. 53. *22. května.* Velký studeno, až se muselo na ruce ofukovati.

Pag. 53. *23. května.* Velice studeno, jako by mráz padlý byl.

Pag. 54. *23. května.* Pan Lukavský starý bral své manželce lékařství.

Pag. 53. *24. května.* Teplo, jasno. Paní švagrový odklad na rathouze staroměstským do toho dne.

Pag. 54. *24. května.* Pan Jiří Matouš z Těchenic vyžádal lékařství pro sebe.

Pan Henrich Pichlberger přijal extract. Catholic. pillul. VIII; successerunt sedes minime.

J. M. paní, paní Trčková v domě mém u mé manželky se zastavovati ráčila a mnoho připovědíno.

Pag. 54. *25. května.* Šatstvo svý všeliké sem potratil i zase pilně ho hledajíc našel.

Pag. 53. *26. květnu.* [Božího těla.] Den pošmurný a bez růžovýho květu tráven.

Pag. 54. *26. května.* Slavná processí v Starém městě z Tejna po Celetný ulici mimo rychtu, kde bývaly masný krámy, potom zase do Tejna přes ryňk šly.

Pag. 53. *27. května.* Den pošmurný, větrný.

Pag. 54. *27. května.* O vyproštění mne z arrestu jednáno s pilností, pročež i k J. M. paní, paní Trčkový psaním připomínáno.

Si te non faciunt aliena pericula cautum, mox alios cautos, dum cadis ipse, facies.

Pag. 53. *28. května.* Noc předcházející pošmurná, ráno oblačno, chladno.

Pag. 54. *28. května.* Dolus in proximo; somniavi aurum et torques. Nempe quos credis fidos, affuge, tutus eris.

Pag. 55. *28. května.* Rukojmové za mne o propuštění z vězení pod šest tisíc kop, a J. M. paní Trčková má býti podpůrčím:

1. Pan Pavel Aretýn z Erenfeldu.
2. Pan Jan Löfel.
3. Filip Juncker, zlatník.
4. Pan Matouš Švik z Lukonoš.
5. Pan Pavel Zahořanský.
6. Bernard Karban.
7. Pan mistr Jakub Žabonius z Vyšetína.
8. Pan Florian Písecký z Kranichfeldu.
9. Pan Simeon Polydor z Bauhinu.

Pag. 56. *29. května.* Od sv. Jindřicha šly processí s velikou slávou k Božímu Tělu po Novém městě.

Pag. 56. *30. května.* Den dešťavý po polední. Na Malý Straně processí držána.

---

epigrammatum cum miscellaneis liber posterior, Indiarum occidentalium poëtarum cum rubeo ense. Impressum Utopiae apud Raphaelem Arabalida. Cum licentia Moschovitarum. Anno MMDDXLIOI. Místodržitel dal pamflet ten zabavit. (Jireček, Rukověť II. 92.)

Pag. 56. *31. května.* Dnes nešly processí pro vlhkosť a chladno a protože včera ustaly.

Pag. 55. *31. května.* Začali sme znova na rathouze žalmů zpívati. Somnium de Nabothi vinea, et quae praecesserunt, et quae secuta sunt. *Ἐνύπνιον ὑπὲρ τὴν ὅλην νύκτα.*

Pag. 56. *1. června.* Den chladný ráno. Processí na Novém městě, a před Tůnských udělán pěkný oltář.

Pag. 56. *2. června.* Každé jitro od neděle nakloněný k dešťům. Jan Strachovský; pan Jiřík, bratr jeho, zabit od vojákův.

Pag. 55. *2. června.* Ochtáb sv. processí dodržán. O Pane Pánův, zdržujž nás na cestě tvých svatých příkazův, abychom po nich a ne po nálezcích lidských kráčeli k slávě jména tvého svatého.

Uxori Auderský tertianariae: 1. purgans in decocto. 2. spiritus salis polonici. 3. doses V. pulveris febrifugi. 4. Diaturb. tubulatum ad tres drachmas pro una dosi.

Pag. 56. *3. června.* Hřmění veliké v noci. Propuštěn sem z arrestu rathouzního na přímluvu J. M. paní, paní Trčkový pod šest tisíc kop.

Pag. 56. *4. června.* Hřmění ráno.

Pag. 55. *4. června.* Počet zavřín potud s Šebestianem; nalezeno, že přijal za 20 týhodnů 32 kop, srazíc, co na cestu dáno, 6 kop, byl by povinován vrátiti ještě nám 6 kop, ale to jest jemu všecko odpuštěno. Co víc bude sloužiti, za to jemu povinováni budeme platiti.

Pag. 58. *4. června.* Johannes Bernhardus Dresdensis, medicus illustrissimi principis Caroli de Lichtenstejn, visitavit me.

Pag. 57. *5. června.* Dešť.

Pag. 57. *6. června.* V tento pondělí před rokem, totiž léta 1621,*) po druhý neděli po sv. Trojici, byla exekucí na starém ryňku mečem, provazem a metlami a přibitím jazyku jedné osoby hřebíkem.

Pag. 57. *7. června.* Dešť, kalno, mračno. V nešpory opět veliký dešť.

Pag. 58. *7. června.* Suplikoval sem o apatéku a o navrácení knih a J. M. paní, paní Trčková o dům.

Jiří Müller a Krištof Vinkler mne navštívili. Boleslavští u mne se zastavili.

Pag. 58. *8.* Prodromus germanica: Pragae visus.

Kněz Laurentius Samuel Rozín, Michal Schultz slyšeli v svý uši mluvícího Jana Chrysostoma Šrepla z Šreplberku, císařského rychtáře na Novém městě Pražském, že by bezpečen sebou nebyl, dokavadž by toho kacíře na zkázu nepřivedl. Čehož sem se na ten den nejprve dověděl.

Pag. 57. *9. června.* Chladno.

Pag. 59. *13. června.* U J. M. pána, pana nejvyššího hofmistra sem byl a laskavě přijat.

---

*) 21. června, 1621.

Pag. 59. *14. června.* Noha J. M. pána, pana hofmistra převazována, protože se znova otevřela.

Suplikací v mý příčině Jeho Milosti knížecí paní Trčková ráčila podati.

Pag. 60. *15. června.* Od perdonu publikování šest téhodnů vyšlo dle vyměření.

Pag. 59. *15. června.* Patron český sv. Vít slavně svěcen.

Za Litoměřický přímluva se stala u J. M. pána, pana hofmistra nejvyššího Adama z Valdštejna.

Pan rychtář J. M. C. poručiti ráčil skrze svého šenkýře, abych se z domu vystěhoval. Odpověď: »Co učiniti míti budu, že po třech dnech oznámím a odpovím.«

Pag. 60. *16. června.* Větrno, chladno a přestudeno a vítr nenadále přestával a zase se vznášel.

Pag. 59. *16. června.* Suplikací podána J. M. paní, paní z Valdštejna s strany domu. A v týž den J. M. paní, paní Trčková se paní Vchyňskou do domu přijeti a dům opravovati poručiti ráčila. Item pana Sferýna rada, aby žádná praecautio J. M. C. pana rychtáře se nečinila. Non esse consultum, super ora ponere stultum. Item unus homo, nullus homo.

Kteří k perdonu se ohlašovali a jeho užíti žádali, těch jména do jiných knih zapisována byla, protože termin vyměřený přeběhl.*)

Pag. 60. *18. června.* Pan rychtář J. M. C. opět vzkázal po Danielovi, písaři rychtářským, abych se z domu stěhoval a na dobrodiní pana rychtáře pamatoval. Odpověď: »Že sem v moci J. M. knížecí a že mi nic o tom poručeno není.« Nalezl mne před domem paní Buzkovský.

Pag. 62. *19. června.* Do. Joanni Ignatio magnum honorem exhibebant assectores ipsius et arcus triumphales eregerunt. Eodem prosecuti sunt honore et Franciscum Xaverium, Indiae apostolum, quo die sancto omnia templa per universam Pragam siluerunt. Tantae fraudis erat Domini contemnere legem; memento ut diem...**)

Pag. 61. *20. června.* Dešť téměř celý den, avšak bez hřmění, blýskání a větru.

Pag. 62. *20. června.* Paní Johanka Švihovská na Horažďovicích v Praze v domě svým mezi 18. a 19. hodinou umřela, byvši před tím nemocna téměř od dvanácti let.

Pag. 61. *21. června.* Occule luciferos sol nubibus, occule vultus et caveat radiis lux hodierna tuis! Antannua dies tristissima executionis secundum.

Pag. 61. *22. června.* [Vítr, oblaky] a dešť v noci až do rána ve čtvrtek.

Pag. 62. *22. června.* Podána k přečtení a k odpovědi dání má suplikací J. M. C. panu rychtáři novoměstskému, což se stalo na vlastní poručení J. M. knížecí.

---

*) Gindely, Gesch. der Gegenref. str. 41.

**) Hammerschmid, Prodromus Gloriae Pragensis. Cap. V. pag. 90.

Pag. 61. *23. června.* Den pošmurný, dešťavý, oblačný.

Pag. 61. *24. června.* Den oblačný, dešťavý. ††† Tolle crucem.

Pag. 62. *24. června.* Vel bonus esse mihi, vel malus esse velis. Castigans castigavit me dominus, sed morti non tradidit me.

Pag. 62. *25. června.* Divně pán Bůh mne navštívil. Pan rychtář J. M. C. skrze Adama, služebníka svýho, mne povolal a tři punkty mi předložil. 1. Proč ho neuznávám za svou vrchnost. 2. Proč naň suplikuji k J. M. knížecí a jeho proč pobíhám. 3. Proč z domu vycházím a nemocným sloužím. Potom dal mne dvoum biřičům vésti za ruce. Od domu Vovsa ševce dva po hřbetě a po nohách kyjmi opálenými mne bez lítosti bili až do domu, kde bydlím, s tím křikem: »Bejvej doma!« Daniel, písař rychtářův, ten začal bíti žilou po pravým boku mým a přes hlavu u dveří domu mýho. Naposledy do domu biřič poslán, že mi má kyjem třikrát přes hubu dáti a zuby vytlouci. Rukou levou sem se zavrhl, že mi nic neublížil. Zatím pan rychtář J. M. C. křičel, aby mi hnáty spřeráželi.

Pag. 61. *25. června.* Na rathouze sláčejíc se z šatův řekl pan rychtář J. M. C. před paní Karbanovou: »Již sem se nad tím šelmou starou pomstil,« a na týž den do arrestu na poručení J. M. knížecí na rathouz novoměstský vzat.

Pag. 64. *26. června.* Dostaven arcus triumphalis nákladně v kolleji p. Jesuitů.

Pag. 64. *27. června.* Dešť hned od rána beze všeho hřmění a celý den oblačnej, mživej.

Pag. 63. *27. června.* Služebník pana Albrechta Pagana ráno s východem slunce v domě pana rychtáře J. M. C. v sobotu s strany ňáký jistoty byl; a již tam se čtyřmi pochopy rychtář městský byl a kyje opálený s sebou měl, a přísáhl před domem V. Vovsa, že neví, co chce se mnou pan rychtář J. M. C. dělati. Na dekret se neptal; ješto ani popravce nic před sebe nebéře, leč jemu jest ortel prve přečtěn. Toho mi zprávu učinil ten služebník v pondělí (27.), když pro lékařství pánu svému přišel.

27. v noci na 28. v svítání spatřil sem syna Božího v oblacích ve snách v podobě a tvářnosti anjelské s křídlami dvěma a v rouchu běloskvoucím, vnitř pak jako pod rouchem červenost jasnou, kterou ruka lidská neumí učiniti, tak i pod křídly oběma. Svolával sem k tomu ženy ňáké, aby se na to podívaly, ale velmi brzo to všecko minulo. Tak nápodobně, když sem byl v Znojmě, spatřil sem ve snách syna Božího za městem Plzní v velmi jasným, červeným habitu a jabko v rukou. Tu na příkopě v pole pokleknší, milosrdenství a slitování pozdvihší rukou k němu, sem sobě žádal. A třetí vidění sem měl již v Boleslavi: syn Boží kázal a napomínal ku pokání. Posluchačů neměl než pět osob a kostel velmi chatrný.

Suplikoval sem k J. M. knížecí a k J. M. panu hofmistru nejvyššímu v příčině svého zbití na rozkaz J. M. C. pana rychtáře.

Pag. 64. *28. června.* Starý Řečický mne navštívil.

Pag. 64. *29. června.* Borbonius male audivit in coetu sanctorum ad Visurgim.

Pag. 64. *1. července.* [Padeborn město vyhořelo léta 1128],*) roku tohoto m. Aprili od knížete z Halberstatu Brunšvickýho vzato válečným způsobem.

Pag. 64. *2. července.* Ráno přede dnem hřmění, ve dne dešť, vítr; čas zlý pro vobilíčko.

Pag. 63. *2. července.* Bene omnia fecit Dominus! Divná věc! Před týhodnem dal mne pan rychtář J. M. C. dvoum biřičům a třetímu písaři kyjmi bíti, dnes pak pan purkmistr novoměstský vezl mne na svým voze od J. M. pana hejtmana Sezimy z Vrtby do Starého města Pražského.

Pag. 65. *3. července.* Pěkný, jasný, horký den.

Pag. 65. *6. července.* Na Teplici z Prahy sem vyjel.

Pag. 65. *7. července.* Podvečer na místo sem se dostal. Enema carminativum virgini iniectum sub noctem domesticae praeparationis.

Pag. 66. *7. července.* Litteras vidi, quibus adiguntur ad confessionem omnium debitorum, tam ii, qui rebellarunt, quam, qui non rebellarunt.

Hordeum colligebant messores in montibus imminentibus Teplitio, quod hoc anno primum videre licuit.

Pag. 65. *8. července.* Enema carminativum virgini iniectum et cataplasma eiusdem virginis utero applicatum domesticum.

Pag. 66. *8. července.* Prima lotio serotina in thermis.

Pag. 65. *9. července.* Pilula catholicas XII cum sale Armeniaco parabar; deglutiit ex granis XVIII.

Pag. 66. *9. července.* Altera lotio item serotina.

Pag. 68. *10. července.* V noci dešť přede dnem a den celý pošmurný, vlhký, mživý.

Pag. 66. *10. července.* Enema item iniectum sub vesperam et e sacculo bibitum, quarum utrumque aliquantum promovit.

De meis medicamentis virgini Elisae praebita ab VIII. Julii:

1. Pilulae XII catholici extracti cum sale Armeniaco. 2. Doses II. cristallini tartari per scrupulos II et scammoniam per scrupulum I. 3. Socculus ex purgantibus conpluribus, qui madefiebat vino. 4. Cristallini tartari bis cum scammonia [scrupulos II, scrupulum I.], item altera vice scrupulos II, scrupulum I. 5. Pilulae catholicae XXIX grana in XII pilulis.

Ad XXV. Junii, συμπαθεὶς M. Georgius Colsinius Jitschinus:

»Fustibus exceptus Doctor Borbonius insons,
carcere Peucerus, qui prius alter erat.
Peucero insonti concessa est gratia iuste,
sic bene Borbonio gratia facta bono est.«

*) Tištěná zpráva.

Pag. 68. *11. července.* V noci předešlou dešť, ve dne náramně veliký horko.

Pag. 67. *11. července.* Kranický z Prahy na Teplici se vrátil.

Enema hoc die non est praebitum, quia ex tartaro et scammonia alvus sufficienter promota. Vinum ex sacculo non est bibitum.

Pag. 68. *12. července.* Den mživý a dešťavý, oblačný. Do města Mostu odjel pan doktor Daniel Štyrkolský pro lékařství. Lavi.

Pag. 67. *12. července.* Repetita dosis cristallorum cum scammonia. Vomitus secutus cum dolore capitis et post illum sedes tres. Vinum asiaticum hora XX. bibitum.

Sacculus carminativus paratus totum complectans inferiorem ventrem; profuit multum et respirationem iuvit.

M. Schoenaius, primas v Mostě, kázal mne pozdraviti s tím doložením, že mým i paní Alžběty, mý švagrový, jest a zůstane dobrým přítelem, ač o tom že já snad nevím a věděti nemohu.

Pag. 68. *13. července.* V noci na středu blýskání, hřmění bez deště. Den oblačný, mživý, hřmění. Mnoho k tomu dni Partlicius polen daroval.

Pag. 67. *13. července.* Mane tartari cristallini per se drachmam I ex brodio assumpsit. Hora XX. pomeridiana vini ex sacculo purgante exhausit uncias IV, duabus horis ante vespertinum cibum. Esula Cyparissina per se parabatur extractum. Eius dosis drachma una. Ita per se ailantus praeparasse putatur. Trahit aquam Si addideris purgantia ad extractum, habebis, quod volueris, ut nimium hos vel illos humores purget.

Pag. 68. *14. července.* Psal sem J. M. paní Trčkový, panu jagrmistru nejvyššímu, Aretinovi, ženě svý, panu mistru z Semanina do Boleslavě z Teplice.

Pag. 67. *14. července.* Extracti catholici grana XIV in pilulis XII assumpsit mane. Nihil promoverunt, quia mane assumpsit. Vomuit undecies, sub vesperam nihil assumpsit.

Pag. 68. *15. července.* Přeprchávalo celej den. Šebestovýho psaní sem dostal z Prahy po mušketýru. Na Doubravský Hoře pan Matěj Milínský daroval mi rys papíru.

Pag. 67. *15. července.* Successerunt mane sedes quatuor ex usu cristalli tartari per se assumptorum. Vinum purgans hora XX. assumpsit.

Pag. 68. *16. července.* Den pošmurný, avšak bez deště.

Pag. 69. *17. července.* Přijal sem od ženy své psaní, jehož datum v minulý pondělí. J. M. panu purkrabímu lékařství přijde i pánu z Proseče.

Pag. 70. *17. července.* Mane in brodio babato acceptavit doses VI tartari cristallini per se. A prandio successerunt sedes tres virides. Sub nocte inbibit vinum ex sacculo cum speciebus purgantibus. Psal sem J. M. pánu, panu purkrabímu nejvyššímu, panu Tomášovi z Proseče a opatřil sem lékařstvím pana Matesa Mydláře a pana Mistra z Hrubýho a ženě svý sem psal.

Umřel Jan Hanák v Teplici maje věku svého 99 let. Tejden před smrtí narozen jest jemu syn, kterémuž Diviš jméno na křtu dáno.

Pag. 69. *18. července.* V noci na pondělí blejskání bez hřmění, deště, avšak trochu větrno. Den nestálý, pošmurný, avšak bez deště.

Pag. 70. *18. července.* Fomentatio ex carminativis pluribus parata et suis temporibus apposita toti ventriculo tumido. Recepta: Maechoaceae drachmam semis, turpathi gr. XV.

Opět do Prahy k ženě svý po židovce sem psal s strany mejdla a svíček. Lékařství a psaní z Prahy přinešeno podle předepsání.

Pag. 69. *19. července.* Chladný, pošmurný, dešťavý den. Velký hřmění, příval za několik hodin.

Pag. 70. *19. července.* Mane fomentatio ex carminativis. Sub vesperam, hora XX, enema hydropo pumane iniectum, elicuit phlegmaticas sedes copiosas tres.

Pag. 69. *20. července.* Noc větrná, kalná, dešťavá a náramně studená; tak potom i celej den.

Pag. 70. *20. července.* Mane iniectum enema extracti esulae. Profuit. Hora ante prandium in brodio babato assumpsit XX guttas spirit. tartari, hora XX. vini ex sacculo uncias IV. Successerunt sedes duo.

Pag. 69. *21. července.* Noc i den pošmurný, dešťavý, studený. Medicamentum ex arena maris dictum, monstratum esse ex mercurio communi.

Pag. 70. *21. července.* Datum enema carminativum cum esulae extracto, successerunt sedes. A prandio bibit de recenti sacculo vinum ad uncias IV. Topica renovata.

Pag. 69. *22. července.* V noci dešť, ráno pošmurno, dešťavo, chladno, kormoutlivo. Pod večer jasno.

Pag. 70. *22. července.* Accepit de aquila alba Saxonica grana XL et drachmam tartari cristallini. Contrivimus diligenter permixta in marmore, et ita in brodio galinae praebitum. Successerunt sedes septem. Vesperi topicis tantum pugnatum. Vinum ex sacculo non bibebatur.

Pag. 69. *23. července.* Den velice teplý a jasný, až i noc jasná a parná. Litteras accepi Praga ab uxore et aliis.

Pag. 70. *23. července.* Bona nox praecessit. Itaque mane praebuimus spiritum tartari et spiritum salis; simul mixti guttae XX in brodio communi. Fomentationes carminativae adhibitae.

Pag. 72. *24. července.* Hřmění, déšť. Noc chladná. Pan Purkhart Vchyňský na Teplici přijel.

Pag. 71. *24. července.* Mane praebitus spiritus tartari cum spiritu salis communis in brodio ad tollendas obstructiones. Ante prandium iniectum enema ex carminativis cum drachmis VI esulae extracti. Extracti baccarum viridium sambuci drachmam unam. Extracti gentianae dosim unam. Sub vesperam bibebatur vinum ex sacculo. Ad noctem adhibita topica, ut prius.

Pag. 72. *25. července.* Psaní do Prahy k ženě mý vypraveno a do Litoměřic paní Veruně Pazderákový.

Pag. 71. *25. července.* Nocte praeterita successerunt duo sedes ex vino et vomitus. Mane asumpsit spiritum tartari et salis communis ex brodio XXX guttas. Hora IXX praebitum aquilae dulcis grana XX, tartari cristalini drachmam semis. Exhausit in brodio. Successerunt sedes quatuor.

Pag. 72. *26. července.* Den studený, pošmourný. Urozenému pánu Janovi Mostníkovi z Nýštice, měšťanu města Litoměřic, psáno.

Pag. 71. *26. července.* Noctu successerunt tres sedes; tota erat in somnis, ideoque quievimus ab omnium internorum usu. Inditia fluxus menstrui apparebant quotidie.

Pag. 72. *27. července.* Den pěkný, jasný. Pan Pavel Stránský, pan Mikuláš Mráz, J. M. C. rychtář v Litoměřicích.

Pag. 71. *27. července.* Tota quievimus, tantummodo externis pugnavimus.

Pag. 72. *28. července.* Den pěkný, jasný, horký. K večeru veliká bouře, hromobití, blejskání, příval.

Pag. 71. *28. července.* Nihil in usurpationem internam oblatum, externis pugnatum a domesticis, quandoquidem immundicies quaedam sanguinitenta ex muliere profluebat, non quidem in copia, sed ita, ut dignosci humores potuerint et, ut Hippocrates loquitur, loturae carnium a stimulis. — Psaní z Prahy sem dostal.

Pag. 72. *29. července.* Den jasný, parný, horký.

Pag. 71. *29. července.* Nihil actum toto die, quia nihil ferre aegrota voluit. Spiritus afflictus carnes consumit et ossa.

Pag. 72. *30. července.* Nihil actum rationabiliter a domesticis; datum brodium ad cienda menstrua mesmintagogis (?). Centies flatus per se et sua sponte eruperunt, tandem suppositorio ex smegmate intruso substiterunt. Inflammationem recti intestini clamitabant, quod num fuerit, dubitatur, anne excogitatum, ne clysmata iniiciantur, sicuti ne potiones praebeantur. Vomitus causabantur assistentes.

Pag. 73. *31. července.* [Pošmurno.] Bylo tak. Často sprchlo bez hřmění.

Pag. 74. *31. července.* Hora quarta noctis natura protrusit sanguinis et aquae magnam copiam, ad quatuor pintas, ut affirmarunt assistentes. Inditia illius apparuerunt XXVI. Julii, donec cum ultima quadratura Lunae eruperunt. Roborabatur brodiis galinae et carnium bubularum destilatis. Enematis plerumque huiusmodi usi fuimus: rutae, absinthii, matricariae, anethi, chamomillae, meliloti cum p. j. corvi, baccarum jeniperi, aristolochiae rotundae, cortis sambuci, lini et. c. Decoq. addito melle rosota et oleo cham. Formentationibus in toto ventre.

Pag. 73. *1. srpna.* Unius corruptio et alterius generatio. Den pošmurný, chladný.

Pag 74. *1. srpna.* Fluxus non substitit. Fulciimus corpus et vires roboravimus. Reliqua Deo et naturae commendavimus. Decoctum ex

galanga subinde bibit. Item ex cinnamomo. Assumpsit praeterea aliquantum magisterii perlarum, quod ante a me postularunt Praga. Pulsus hac die debilissimus inventus, manuum et pedum extrema frigida. Magisterii perlarum grana VI oblata in brodio.

Pag. 74. *2. srpna.* Nox praecessit bona, dormivit et multum aquae excessit. Pulsus agilior, galatina carnium usa est diluta brodio galinaceo. Unctus ventriculus oleo mastichino et nucis muschatae. Febricula lenta toto die duravit.

Pag. 73. *3. srpna.* Den pošmurný, dešťavý, vlhký.

Pag. 74. *3. srpna.* Nox bona, sed non absque febricula, non absque singultu et dolore abdominis. Aquae profluxerunt, sitis affuit. Ad mitigandum calorem urticae pedibus appositae. Singultui tollendo hesternis usi sumus sacculis et iniectionibus. Scutum contra singultum ex ladano, aloa, myrrha. Emplastrum de baccis lauri, meliloto cum oleo nardino paratum et applicatum. Mitigabatur singultus, ut etiam rarius animadverteretur.

Pag. 73. *4. srpna.* J. M. paní, paní Trčkový psáno, J. M. panu Vilímovi a ženě mý. Nox difficilis. Cibis et extrinsecis pugnavimus. Febricula per diem et noctem.

Pag. 73. *5. srpna.* [Dešť.]*) Nestalo se. Noctu sex sedes successerunt per se, absque virium prostratione, praecesserunt quidem cibi amoliantes, pulmenta e parvis pastillis, olei bibitio et cristallorum tartari usus semel tantum. Sub noctem septima sedes profluxit et octava. Tandem oblatus pulvis fungulorum cum magisterio perlarum in aqua cardui tenea. Pro somno conciliando topica adhibita.

Pag. 73. *6. srpna.* V noci až do dne 13 stolic přišlo dobrovolně, ale potom daly se staviti. Nox insomnis, interdiu parum successit somni. Febricula ut ante arsit Psáno panu Vilímovi i J. M. paní, paní Trčkový.

Pag. 76. *7. srpna.* Den pošmurný, avšak bez deště. Mikeš, domácí, s psaním ke mně od ženy mý přišel z Prahy.

Pag. 75. *7. srpna.* Illa nocte somnus successit, dormivit etiam interdiu. Copiosius cibum assumpsit quam totis prioribus decem diebus, atque hoc modo bonam spem sanitatis recuperandae nobis reliquit. Medicamenta nulla praebita praeter cibos quosdam medicamentales. Urinae quoque hac die non malae visae. Sedes una successit spontanea. Pan Jakub Lavin z Prahy dvoje lékařství poslal: syrupos commixtos astringentes et confectionem ruduum scorzonerae, což obý paní Stumbergerová ráčila k sobě přijíti, quia aegrotae erant inutilia.

Pag. 76. *8. srpna.* [Noviny dobré.]*) Nevíš komu. Den nestálý, jednak jasno, jednak pošmurno, větrno. J. M. pan V. ze Vchynic a Tetova z Prahy na Teplici s J. M. paní, paní se navrátil.

---

*) Tištěná poznámka.

Pag. 75. *8. srpna.* Noctu sedes successit una, urinae una vice profluxit ad mediam pintam. Instaurativis et diarheticis brodiis pugnatum. Successit et altera sedes ante prandium. Tandem ad noctem usque ipsam sex biliosissimae. Nox non admodum quieta supervenit.

Pag. 76. *9. srpna.* Mikeš domů do Prahy vypraven z Teplice. Kněz Krištof Megander, který prvé byl u pana Štefána z Šternberga.

Pag. 75. *9. srpna.* Mane sudor sponte erupit et, ut ancillae referebant, foetidus. Cum ortu solis brodiis instaurativis usa est. Indormivit ad duas horas somno continuo. Sedes cum sequenti nocte successerunt spontaneae et biliosae decem.

Pag. 76. *10. srpna.* Den v ránu pošmurný, podvečer jasný, horký.

Pag. 75. *10. srpna.* Per noctem sat somni habuit. Indormivit enim somno interrupto ad quinque horas. Mane extorsiva brodio cicerum rubrorum est usa. Tandem aliquantum de syrupo, de excocto alterativo et corallorum adstrictivo assumpsit. Reliquum diei brodiis instaurativis et adstrictivis pugnatum.

Pag. 76. *11. srpna.* Den horký, palčivý, v noci blejskání bez deště, bez hřmění.

Pag. 75. *11. srpna.* Nox bona et laudabilis fuit. Mane datum brodium cum spiritu vitridi. Per noctem collegimus urinae ad duos sextarios. Ante prandium post assumptionem brodii illius cum vitrido urinae efluxit media pinta.

Pag. 76. *12. srpna.* Děšť, hřmění a to celej den často, i příval se přirojil. Panu Jakubovi Lavinovi psáno o perly strojený.

Pag. 75. *12.* srpna. Noctem quietam habuit absque singultu, absque tussicula, absque agitatione. Non sitiit. Urinae ad duos sextarios. Febricula perseveravit omnibus diebus inde a 2. Augusti. Dati fl. sulphuris cum saccharo candido in butyro; a balsamo abstinuit propter foetorem. Sub noctem brodium alterativum ex cichoraceis. Noctu, ne, quid fit, animadvertat, datum magisterium corallorum in gelatina communi.

Pag. 76. *13. srpna.* Den pěkný, jasný, teplý. Psal sem ženě svý po poslu J. M. pana hofmistra nejvyššího, který z Prahy na Teplici poslán byl.

Pag. 75. *13. srpna.* Nox in somnis fere transacta. Magisterium corallorum noctu acceptavit. Noctu duas sedes habuit, mane tertiam. A tinctura rubinorum abhorruit, quam in syrupo citrino exhibere voluimus. Urinae non admodum coloratae, sed cum sedimento albo, sine lentore et gravitate. In vitris urinariis hodie iam quarto die visum est sebum, signum restagnationis venum et vicinarum partium. Circa XIX. horam datum magisterium perlarum. Hned po čtvrtý hodině na noc dopracovala, rovně tak, když před čtrnácty dny v touž hodinu v noci vodnatelnosť se prorušila. Mors in prima quadratura, profluvium in ultima lunae.

Pag. 77. *14. srpna.* [Pánům neštěstí.]*) Kdo ví, kterým. Den vlhký, chladný.

Pag. 78. *14. srpna.* Tělo panny Alžběty šlechtičny ze Vchynic a Tetova donešeno v hodinu první na noc z morany do kostela českýho na Teplici beze všeho zvonění a lidu zbytečného shromáždění a tu chováno v kaple až do pohřbu, který má sprostný býti; jen při obyčejným nešpoře má se kázání udělati při shromáždění lidu obecního v Teplici, beze všeho hostí přespolních zvaní, a tak potom těla do hrobu vložení.

Pag. 77. *15. srpna.* Den jasný, teplý. Ferdinandus Ernestus, archidux Austriae, filius Ferdinandi II, imperatoris, česky dobře mluví.

Pag. 78. *15. srpna.* J. M. panu Václavovi ze Vchynic psal sem o smrti panny Alžběty, sestry páně, na rozkaz paní Kateřiny Stubenbergový z Teplice.

J. M. pan Rudolf Trčka s paní na Teplici přijeli podvečer a hned potom na [po zármutku radosť]:

Pag 78. *16. srpna*, ráno čtvrt před jedenáctou hodinou na celým orloji J. M. paní, paní Alžběta Vchyňská, rozená Trčková, porodila syna, [a to bez přílišných bolestí], kterémuž potom na křtu dáno bylo jméno Karel Adam. Křest přijal v neděli nastávající, jež jest 13. po sv. Trojici. M. Krištof Megander tam posluhoval. Dítě pan Rudolf Trčka, děd, na loktech svých nesl.**)

Pag. 77. *16. srpna.* Ženě svý sem psal do Prahy po panu Branickým a na jiný psaní odpověď sem přijal.

Pag. 77. *17. srpna.* J. M. C. panu rychtáři Nového města Pražského na poručení J. M. knížecí povědíno od J. M. pana Sezimy z Vrtby, hejtmana Nového města Pražského, a pana Kapra, aby domu mýmu ve všech příčinách pokoj dal.

Pag. 77. *18. srpna.* Den byl náramně teplý a horký. Byl sem v Duchcově v zámku i v zahradě.

Pag. 78. *18. srpna.* Pan Volf Vřesovec, nejvyšší, churfürsta na Teplici přijal; praveno, že sněm v říši bude 1. Octobris v Řezně a tu že všickni churfürstové se in persona postaví a že bude jednáno: 1. de pace, 2. de moneta, 3. de religione.

Pag. 77. *19. srpna.* [Dešť.]*) Bylo tak a velmi tichej. 5000 puštěno na dubium komus a všecko za to Borboniovi připovědíno i dům i statek ženě.

Pag. 77. *20 srpna.* Pan Kekule na Soběchlebích umřel.

Pag. 79. *21. srpna.* Křtiny na Teplici Karla Adama ze Vchynic a Tetova.

Pag. 80. *22. srpna.* Rys papíru pán Václav ze Vchynic a Tetova ráčil mi poručiti vydati Matějovi hejtmanu.

Pag. 79. *22. srpna.* Den dešťavý velice od rána až do večera.

Pag. 80. *23. srpna.* Praveno, že pan Rozín a pan Uzlar z arrestu puštěni z rathouzu, aby v domích svých v arrestu byli.

---

*) Tištěná poznámka.

**) Alžběta, manželka Vilíma ze Vchynic, byla dcera Jana Rudolfa Trčky († 1634) a Marie Magdaleny roz. z Lobkovic.

Pag. 79. *23. srpna.* Pan Řezníček z Boleslavi rodilý přines mi psaní od ženy mé z Prahy na Teplici od pana Martina, J. M. pána, pana Trčky. Po témž na ráno zase odpověď dána. Přijal pak to psaní z rukou pana Jana Branickýho, aby mi je do mých rukou odvedl.

Pag. 80. *24. srpna.* Den nestálý. Pan V. Vřesovec daroval mi 10 fl. Vejhostu Pithopoeus nedostal.

Pag. 79. *24. srpna.* Na Soběchleby odjel Daniel Štyrkolský ad dysentericam loci illius dominam, ku paní Kekulový vdově. Pán pak Teplický s J. M. panem Trčkou odjeli k J. M. panu Stefanovi ze Sternberga. Pan Volf Vřesovec z Teplice s svou paní odjel na Vchýnice a za mne se přimluvil skrze psaní ku panu mincmistru nejvyššímu, aby mi mineram Saturni od Hory v dostatku poslal podle své mně učiněné přípovědi.

Item pan Daniel Štyrkolský psaní od J. M. paní Trčkový přijal s strany povinovaných 1000 kop, aby za ně vína v čas přicházející vydal, což připověděl.

Pag. 80. *25. srpna.* Den nestálý, dešťavý, téměř celý den se kropilo, jednak víceji, jednak méněji.

Pag. 79. *25. srpna.* Praveno, že J. M. kníže Karel*) na podagru nemocný v Jihlavě ležeti ráčí, a že se stal v Praze až do sv. Havla v statcích braní neb dávání odklad. Nodi, quod in omnium digitorum flexuris conspirantur et insignes dolores causantur.

Pag. 80. *26. srpna.* [Vítr, vlhko.]**) Bylo tak, jakž se nadpisuje, až i dešť několikrát sprchl.

Pag. 79. *26. srpna.* Pan doktor Daniel domů do Litoměřic z Teplice odjel. Patenty J. M. C. ve Vídni publikovány a přibity, aby uherský dukát platil 3 kopy, tolar široký 2 kopy a duplšedesátník toliko 60 kr. A že tak mincí spadati bude pomalu, až by přišla na starodávní způsob a cenu.***)

Pag. 80. *27. srpna.* Pan Viktorin Vokoun na Teplici příčinou statku pana Kekule přijel, aby jej zinventoval. Dimissi superioribus diebus ex arresto contubernales mei, ut iam finis adsit huiusmodi ulterioris ultionis.

Pag. 82. *27. srpna.* Praeterita nocte, sole clarissimo, miles quidam duas lanceas fregit ad ipsum ferrum praedixitque, ubi tertia frangenda erit, universum populum armatum proditurum undique.

Pag. 81. *28. srpna.* Větrno velice. V noci dešť i ráno, bez hřmění a blejskání.

Pag. 81. *29. srpna.* Veliký horko. Čeládka pana Trčky z Teplice na Roudnici vypravena, aby tam J. M. pána očekávala.

Pag. 82. *29. srpna.* Ista vero nocte circa mediam noctem datum est mihi caput fatis (sic) a reliquo corpore me non aspectante praecisum, quod in plurimas partes adhuc tepens et digitos meos mordi-

*) Z Lichtenštejna.

**) Tištěná poznámka.

***) Gindely, Gesch. der Gegenref. str. 337.

cans, sine tamen nocumento, discerpsi et in cloacam, quae vicina erat, conieci. Odpověď dána na psaní Danielovi Štyrkolskýmu, ubi monstruosa solis et extractum vegetabilium purgantium memini. Ad Mathiam Pfluekpail de medicina restinguente calorem febrilem in Christophoro Hrobčicio rescripsit fuisse cataclysma solare beneficio chymiae et ignis naturae paratum, cum fuerit aurum potibile, cuius datae guttae in vehiculi aquam.

Pag. 81. *30. srpna.* Dešť v noci velký, vítr, blejskání, hřmění; i ve dne potom téměř celej cen, ostatek pošmurno a chladno.

Pag. 82. *30. srpna.* V outerý tělo panny Alžběty šlechtičny ze Vchynic a Tetova na Teplici v českým kostele v tichosti bez lidu do hrobu vloženo.

Pan Trčka se paní z Teplice odjeli a paní mi ráčila poručiti, abych od pana Martina, sekretáře domácího jejich, odpovědi vyhledával, jakou pan hofmistr nejvyšší a pan Kapr na psaní J. M. paní dáti ráčil a dal. Pan Viktorin Vokoun zase z Teplice odjel.

Pag. 81. *31. srpna.* Pan Jan Branicský do Prahy odjel, po něm k ženě svý sem psaní odeslal.

Pag. 82. *31. srpna.* Do Litoměřic pro lékařství k doktoru Danielovi posláno.

Pag. 81. *1. září.* Pošmurní a velice studení dnové. Dnes osum téhodnů, jak jsem se na Teplici z Prahy dostal.

Pag. 81. *3. září.* Noc dešťavá, den pošmurný, vlhký.

Pag. 82. *3. září.* Dal sem odpověď na psaní panu doktorovi i sole něco a salenitru poslal z Doubravské Hory. Tak i odpověď sem odeslal panu Janovi Mostníkovi z Nýštice a, kde sem melouny odeslané odvedl, jeho spravil. Přihotovil sem i listy, jeden k J. M. paní Trčkový a druhý J. M. paní, paní Paumbergový do Vídně. Mates panský je na obě místa donesl.

Pag. 84. *4. září.* Posel propuštěn do Litoměřic s odpověďmi.

Pag. 83. *4. září.* Vysoce urozené paní, paní Polyxeně Lobkovské rozené z Lobkovic, paní na Roudnici, Obřístvi, Býšicích, Nelahozevsi, Chlumci a Litomyšli.

Vysoce urozenému pánu, panu Adamovi z Valdštejna na Hrádku nad Sázavou, Lovosicích, Novém Bezdězi, Hiršperku, Vidími, Housce, Žilechovicích, J. M. C. tajné radě, komorníku a místodržícímu a nejvyššímu hofmistru v království Českém. To psáno a posláno do Vídně. Item do Prahy panu písaři nejvyššímu, panu Sezimovi z Vrtby, ženě mý, panu Matoušovi Švikovi z Lukonoš, panu Bernartovi Karbanovi z Volšan a Šebestovi z Krušce, panně Benigně z Klenovýho, aby i k J. M. panu purkrabímu nejvyššímu*) za mne se přimluviti ráčila, urozenému pánu Janovi z Klenového a z Janovic na Žínkovách, Žitíně a Roupově, J. M. C.

*) Adamu ze Sternberka.

radě, komorníku, místodržícímu a nejvyššímu písaři v království Českém.

Pag. 84. *5. září.* Nejvyšší pan hofmistr království Českého z Prahy do Vídně vyjel.

Pag. 84. *6. září.* Den pošmurný, mživý a vlhký.

Pag. 84. *7. září.* Dvanáctero psaní napsáno a vypraveno, něco do Vídně a něco do Prahy.

Pag. 84. *8. září.* Vítr a chladno. Pan Volf Vřesovec hrubě ráno vyjel z Teplice na pouť a k Matce Boží pod Krupkou.

Pag. 83. *8. září.* Psal sem do Prahy ku panu Erazímovi Majkovi a k ženě svý po Janovi z Přibenic, komorníku. Nogaltius, doktor mostský, vracejíc se s pouti od Matky Boží pod Krupkou, na Teplici se se mnou shledal na zámku, kdež i obědval; na ráno pryč do Mostu odjel. Si aqua acida ubiubi est, sit vitriolica, iniice frustum gallae, nigrescet, quod etiam absque teste proba, credibile est. Přistupovalo jich k stolu Páně na ty pouti 600, a že se nedostávalo oplatků, totiž hostiarum defectu, prázdných mimo ty pustili 300.

Pag. 84. *9. září.* Nogaltius doktor odjel do Mostu domů z Teplice.

Pag. 84. *10. září.* Undecimum sabbathum abominabilis percussionis in me exercitae per lictores et scribam.

Pag. 85. *11. září.* Si hac die non pariet asina, serius enitetur. Videbatur praedictioni satis fieri, sed consiliis tantum, ut audiebatur. Asinae multae fetum habebant na rozličných místech.

Pag. 86. *11. září.* Byl jsem v Litoměřicích mezi svými patienty.

Pag. 85. *12. září.* Na Červený Hrádek ku panu Janovi Hrzanovi pan V. Vchyňský odjel se panem Volfem z Vřesovic.

Pag. 86. *12. září.* Zase na Teplici podvečer sem se navrátil, zastaviv se na Lovosicích u J. M. panny Kateřiny šlechtičny z Valdštejna. A pan doktor Štyrkolský jel odtud na Podsedice pro matrices granatorum na připsání pana Volfa z Vřesovic.

Šťastnýmu u Pičmana, hectico, předepsáni prsní saftové cum balsamo sulfuris, saccharum candisatum item in balsamo sulfuris et ad sitim tollendam syrupi cum spiritu vitrioli. Mateři pak jeho herbae anodynae ad lotionem manus dextrae. Item pana Václava Koštěrského manželce.

Pag. 85. *13. září.* Den velice teplý a horký.

Pag. 85. *14. září.* Den teplý, jasný, horký.

Pag. 86. *14. září.* Z Litoměřic víno v hroznech a melouny přinešeny od pana doktora a pana Jana Mostníka; rozděleno všem.

Pag. 85. *15. září.* Den pěkný, jasný, horký jako o psích dnech, bez větru, bez deště.

Pag. 85. *15. září.* Zaplaceno do obouch apatyk, Mostský i Litoměřický, i odpověď na psaní dána. Sůl sem neposlal; měli tu pohotově jen po jednom vypálení, a tak čekalo se na druhý. Panu Adamovi Mrá-

*

čkovi z Kišpergu do Litoměřic s strany manželky jeho psáno. Do Mostský a Litoměřický apatyky za pannu šlechtičnu Alžbětu vydáno od pana Matěje z Kalivody 6 kop a 17 gr. č.

Pag. 85. *16. září.* Den náramně pěkný, jasný, horký, jako o psích dnech.

Pag. 86. *16. září.* Pan V. ze Vchynic pouštěl medianou na pravý ruce ad avertendam febrim. Lazebníka měl z Duchcova. Psaní od ženy svý sem dostal a od pana Míchala Šálce na Blatech.

Pag. 85. *17. září.* Den pěkný, jasný, teplý, horký. Psal sem Danielovi z Volovic do Litoměřic.

Pag. 86. *17. září.* Odpověď pánům představeným města Litoměřic, že sem se za ně přimluvil k J. M. panu Vilímu ze Vchynic, aby jim při sv. Havle druhého tisíce kop zapůjčil; přípověď se stala, pokavadž jim toho páni kammerati příti ráčí, aby se mohli dlužiti, jinak nic.

Pag. 88. *18. září.* Den nestálý, avšak teplý.

Pag. 87. *18. září.* Pan Vilím Kaplíř z Milešova o manželku svou se mnou mluvil ob dubiam impraegnationem. Syn jest pana Bohuslava. Item pan Belvic ob caliditatem hepatis et faciem pustulosam. Jan Krištof sluje a pod Mělníkem bydlí.

Pag. 88. *18. září.* Den vlhký, mživý, pošmurný, s přeprchováním častým, skrovným.

Pag. 87. *19. září.* Paní Alžběta Vchyňská po svém porodu v chrámě Božím se postavila, ač ještě zouplna pět týhodnů neprošlo. Si omnes consenserint, ego non recusabo.

Pag, 88. *20. září.* Mates odjel do Prahy a mých listů nevzal, zapomněl.

Pag. 87. *20. září.* Psal sem ženě svý po lokajovi panským, item k J. M. paní Trčkový i ku panu Michalovi Šálcovi na Blatech. Turbabor, sed non perturbabor, quia vulnerum Domini Christi recordabor. Apage Satane, et tu ultime hostium mors!

Extracti catholici pilullas X in aqua cerasorum pan Vilím ze Vchynic přijal; udělaly pět stolic, dvě poslední krvavý propter fluxum haemorrhoidum. Pan Vilím Kaplíř z Milešova přijal pro posilnění auri potabilis guttas III in syrupis cordialibus a dobře to posilnilo. Erat dysentericus, ad phthysin summopere inclinatus. U večer po purgací a v lačným žaludku na závrať pán naříkal, při večeři ji předešel.

Pag. 88. *21. září.* Den pěkný, jasný, teplý. Ráno hustá mlha, podvečer deštík. Pan Houžka do Teplice přijel. Mikuláš z Bezberýna na Teplici přijel příčinou ňákých svědkův. Lapsa Heidelberga.*)

Pag. 88. *22. září.* Den pošmourný. Pan Severýn Táhlo koupil Ronšperg, pan Kapr Liběchov, pan Filip Řepín.**) Turecký poselství do Vídně přijelo.

---

*) 16. srpna, 1622.

**) Ronšperk, (kr. Plzenský), byl skonfiskován Anně Maxmilianě ze Švamberka, jež po bitvě na Bílé hoře ze země ujela, a prodán Severínovi Táhlovi z Horštýna za 30.045 kop míš. (Bílek, Děj. konf. 662, 663) Statek Řepín (kr. Pražský, okr. Měln.) byl s ostatním

Pag. 87. *22. září.* Paní Pičmanová vrátila se domů do Litoměřic z Teplice. Po ní psal sem panu doktorovi Danielovi, aby mne navštívil před mým odjezdem do Němec, na Rumburk, Hanspach, Kamenici. Henrych Belvic z Liběchova vzal počišťování.

Pag. 88. *23. září.* Den jasný, pěkný, veselý, teplý. Šaty soukený J. M. pan Vilím ze Vchynic dal mi dělati.

Pag. 87. *23. září.* Panna Kačenka šlechtična vracovala se z Teplice na Lovosice.

Pag. 88. *24. září.* Den pošmurný, chladný. Kameník z Duchcova proti dušnosti lékařství přijal. Kníže Karel z Lichtenštejna z Vídně vyjel.

Pag. 87. *24. září.* Po Jiříkovi Cverglovi poslal sem J. M. paní Trčkový, ženě svý a panu Míchalovi na Blata psaní, které měl Mates prve vzíti před kolika dny. Pana Vilíma Kapléře z kury sem propustil. Panu Henrychovi Belvicovi z Liběchova dal sem pouštěti žilou. Od pana Daniele z Litoměřic psaní sem přijal. Skořicovýho oleje proti závratu pán ze Vchynic v polívce požíval; od pánů představených Litoměřicských přišlo psaní. Doktor Daniel na Teplici ke mně přijel.

Pag. 89. *25. září.* Den mživý, vlhký, dešťavý, hřímání a blejskání podvečer s malým deštěm. Pan Vilím Kaplíř z Teplice odjel.

Pag. 90. *25. září.* Superavimus lento cursu clareque lucente sole virides colles et aquas tranavimus defluxu perspicuo manantes. Rada dána manželce pana Adama Kaldy, quae melancholia hypochondrias laborat. A vino non abstinet.

Pag. 89. *26. září.* Den kalný, avšak bez deště. Litoměřičští z Teplice se odebrali. Muškátovýho květu v voctě močenýho sem užíval.

Pag. 90. *26. září.* Kroupová s pacholaty na Řešetlák si vyšla. Pánům Litoměřickým dána odpověď v příčině půjčky peněz od J. M. pána ze Vchynic, aby měšťani zjistili. Pan Henrych Belvic z Teplice odjel; ne mnoho zdraví svýmu prospěl pro mokrý korbel a pěknou skleničku.

Pag. 89. *27. září.* Den pěkný, jasný, teplý, ráno toliko chladno.

Pag. 90. *27. září.* Přijal sem psaní od manželky svý po Jiříkovi Kvarklovi, lokajovi. Pan V. ze Vchynic odjel na Vřesovice ku panu Volfovi Vřesovci.

V sobotu v noci ve tři hodiny v Novém městě Pražském od Koňský brány po té straně, kde zahrada Teuflovic, shořalo osum domů. Potáhl se oheň až k domu Šrámovic, jinak Šreplovýmu.

Pag. 89. *28. září.* [Nečas],*) anoť den velice pěkný, jasný, teplý bez mrákot, ráno toliko chladno.

---

jměním Mikuláši Gerštorfovi z Gerštorfu skonfiskován a postoupen Filipu Fabriciovi z Rosenfeldu, sekr. české kanc. dvorské, za 20.000 zl. rýnsk. (Bílek, Dějiny konf. 116.) O Liběchově se Bílek nezmiňuje.

*) Tištěná poznámka.

Pag. 89. *29. září.* Ráno chladno sic, den pěkný, jasný, teplý, podvečer deštík spadl.

Pag. 90. *29. září.* Z Dubu plátenník přišel raditi se o nohu levou, zlou; měl na ní fontanellu udělanou radou Emmaniusa Žitavskýho. Musel hojiti purgatione, melanagoga, lotionibus per cardanum bened. et opodeldoci.

Pag. 89. *30. září.* Ráno chladno, den pošmurný, s poledne mírný teplo a jasno.

Pag. 90. *30. září.* Přijal sem od pana Jana Housky z Adlerspergu z Litoměřic putnu vína v hroznech a dva dukáty v listu zapečetěný. Žid metu bubonis veneris consilium petiit, Procházka krejčí ženě ňáký přespolní. J. M. paní Alžběta Vchyňská z Lipého na čtyři košile plátna pěknýho mně darovati a J. M. paní Kateřina Stumbergová je svým domácím ušiti dáti ráčila. Hosté v Teplici: pan Volf Vřesovec s paní, pan Zdeněk Vratislav s paní, pan Hartvík Vratislav, pan Zbyněk z Kolovrat Buštěhradský.

Pag. 89. *1. října.* Den velice pěkný, jasný, teplý.

Pag. 92. *2. října.* Dvoum čeledínům pán veselí strojil, zahradníku a lokajovi.

Pag. 91. *2. října.* Žid přijal bezoardicum metalicum quercatani VII grana; dobře se vypotil a bubo veneris počal se tratiti.

Pag. 92. *3. října.* Ráno velice studený a den teplý. List, odpověď doktorovi Danielovi, dána po Zahořanských, kterou měl vzíti vyslaný jeho v pátek předešlý.

Pag. 91. *3. října.* Žid opět přijal VIII grana téhož a ještě víceji se potil. Psal sem do Prahy manželce svý po panu Janovi Branicským a Samuele s ním sem poslal pro některý věci.

Pag. 92. *4. října.* Mráz padlý, všude bílo bylo.

Pag. 91. *4. října.* Žid přijal IX grana a již k zdraví pospíchal. Voslíček, truhlář, post purgationes usus appositivo ex aristolochia rotunda cum sale nitro quatuor matutinis et ex hypochondriaca tensione ex obstructionibus in dies emergebat.

Psal sem do Prahy paní Dorotě Kuklový z Nýštice, item panu Janovi Mostníkovi a panu doktorovi Danielovi do Litoměřic. Paní gurgelwasser byl připraven ex restrigerantibus, potom i kozím mlékem ústa byly vyplachovány proti bolesti jich.

Pag. 92. *5. října.* [Chladný oblaky],*) ale bez mrazu padlého. Christopl Megander, Pastor von Bensen, na Teplici u pána se zastavil až do vobědů.

Pag. 91. *5. října.* Žid dnes odpočinul a diaphoretico, ut videam, quid et quantum natura valeat. J. M. paní, paní svých gurglů požívati ráčila pro zuby i mandly. Praveno, že poselství turecké k J. M. C. do Vídně před několika dny přijelo. Praveno, že listy od knížat říšských některých předneslo.

---

*) Tištěná poznámka.

Pag. 92. *6. října.* Den jasný, pěkný, teplý odpoledne, podvečer dešť. Do praní: 1 košile, 2 punčochy, 2 šátky, 2 vobojky.

Pag. 91. *6. října.* Voják chudý přijal po třetí bezoardicum metallis quercatani crescente pondere. Žid pak po čtvrtý, v pátek po pátý a v sobotu sem ho vypurgoval. A tak konec initiis gallicae luis. Na poště sem přijel ku panu Čížkovi do Berouna a pěkně jasně svítilo slunce a potom sem na jiným hnědýho koně přesedl. U pana Čížka byla dlouhá síně klenutá, jako v kaple v domě paní Premearový na Starým městě v ryňku podle domu pana Fridricha Švihovskýho. Somnia ne cures, quia nil est vanius illis, uni, quae cures, trade gerenda Deo.

Pag. 92. *7. října.* Dešťavo, mokro, v noci na sobotu dešť hojnej. Jeiunat, ut mens sobria a labe prorsus criminum.

Pag. 92. *8. října.* Dnové chladní, pošmourní, dešťavý. Ančičce vpravováno lékařství příčinou votoku po prsech, nožičkách a rukou.

Pag. 93. *9. října.* Vítr, dešť s studeností velikou. 24 loket šňůrek, lot štíbry, a 18 hrubých knoflíků k oddávací sukni. J. M. pán poručil mi plášť černý dáti udělati.

Pag. 94. *9. října.* Ančička užila svýho prášku proti votoku, včera, totiž v sobotu, udělal tři stoličky beze všeho hryzení, a pravý bůček namazán mastí sandalavou s olejem peluňkovým.

Pag. 93. *10. října.* Velice dešťavo v noci i ve dne a k tomu i studeno. V týž čas u Bergen po tři dny náramný vítr po poledni se strhl s vyjasněním a trval do osmý hodiny noční.

Pag. 94. *10. října.* Pater Martinus Becanus dicitur confessarius Caesareae Maiestatis. Vína v hroznech a vína mladýho deset sudův, bílýho dva, červenýho osum jménem J. M. paní Vchyňský a paní Stumbergový posláno po zahořanských poslích, aby je dodali. Psáno, že na Augšpurce korec žita za 20 fl., pšenice za 25 fl., vovsa za 15 fl a jiné věci k jídlu též v veliký ceně a šacuňku. — Pan písař nejvyšší proti mně meče svýho povytahoval a já zase svýho proti témuž, a pan Pavel Aretýn jedním dobrým svojím mně známým pohrozil, však jest tu pohrůžku ničímž pověděl, — toto enim somnium sub lucem habui, horam circiter decimam. Obrátil se v písaře Teplickýho, který ke mně škartičku napsal. Samuel vrátil se z Prahy a přinesl mi psaní od ženy a Míchala.

Pag. 93. *11. října.* Den pěkný, jasný, teplý, beze všech mračen. Ančičce udělán prášek pro žaludek z mastyxu, anýzu a cukru.

Pag. 93. *12. října.* Den pošmurný, bez studenosti. Spiritum salis dominus baro Vchynicius usurpare coepit. J. M. kníže*) do Prahy z Vídně se navrátil.

Pag. 93. *13. října*: Den pošmurný, dešťavý zase. Ženě svý a paní Trčkový do Prahy po poslu sem psal.

---

*) Lichtenstejn.

Pag. 94. *13. října.* Tres serpentes devoravi coctos absque nausea. Plášť dán. Ulrich Graf von Eckenberg, intimus consiliarius Caesareae Maiestatis, perpetua cum arthritide conflictans. Děvčeti quartanariae dána purgací tribus horis ante evasionem Syn pána z Harachu má býti arcibiskupem pražským po smrti nynějšího a již jest k tomu potvrzen od vrchnosti duchovní i světské.

Pag. 93. *14. října.* Dešť a větrno. Haemorrhoides fluxerunt. Quartania měla zimnici ráno. Purgací dána Jakubovi Voslíčkovi, truhláři.

Pag. 96. *16. října.* Větrno velice, podvečer dešť. Stará Zvistová umřela.

Pag. 95. *16. října.* Praveno, že J. M. vysoce urozený pán, pan Adam z Valdštejna má jeti s J. M. císařskou na sněm do Řezna, avšak před tím do Prahy že na některý den přijede. Psala to paní Stumbergový panna Kačenka z Valdštejna.

Ančička měla dvě stoličky, velice flussovitý, nevonný a petržele celý kousky v nich byly sdélí malíku. Karlíčkovi z ouška pravýho začalo téci.

Pag. 96. *17. října.* Pošmourno a chladno. Quartania má míti zimnici ráno; nepřišla. Huba, tvář náramně votekla a puchejři na tváři se udělaly. Usurpavit bis de radicibus aristolochiae rotundae.

Pag. 96. *18. října.* Hodie magis haemorrhoides fluxerunt, quam unquam ante. Kašlem sem trápen v noci náramně.

Pag. 95. *18. října.* Auditum fuit in intimo cubiculo Joannis de Rupescissa Albicolam, quod non apparebit ad Danubium, se quidem L. Ch. chymicorum, quem in Bohemia concinnabat, sit vitio laboratorum ruptus. nisi colligatur et instauretur; discipulum autem unum atque alterum missurum, ne sit et videatur fractor sigilli Dei.

Říha, posel na Zeleným rynku v Teplici, psaní mi od ženy mý přinesl, v kterém odpovídá proti psaní mému předešlému.

J. M. paní, paní Trčková psala v listu k J. M. pánu Teplickýmu, že na mé sollicitování má odpověď, že chce žádosť její ráčiti naplniti co nejdřívěji J. M. knížecí.

Pag. 96. *19. října.* Den byl pošmurný bez deště, podvečer sprchlo. Haemorrhoides non fluxerunt hodie a tak jich konec in fluxu hesterno copiosiore.

Pag. 95. *19. října.* Panu Tomášovi z Proseče odeslán sacculus ad purgandum pro tribus vini sextariis; X doses tartari cristallini cum sale armeniaco; trageae ex rhabarbare et saccharo ad doses II. Posel naschvál to nesl do Prahy. Za lékařství požádáno 8 kop.

Pag. 96. *20. října.* Studeno, jasno, větrno. Posel ráno šel do Prahy Jakob von dem Satler ku pánu z Proseče.

Pag. 95. *20. října.* Odvedena mi čepice a rukavice od J. M. paní, paní, liškami podšitý; od pana Matěje pantofle za jeho vlastní peníze koupený a pár střevíců na panský groš spravený, totiž za 3 kopy grošů a pantofle rovně též za ty peníze, neb drahota znamenitá byla.

Pag. 96. *21. října.* Obnovení rady v S arém a Novém městě Pražském.

Pag. 96. *22. října.* Den pošmurný, ráno mráz dobrý. Der Herr vom Trauttensdorf und Herr Khan, duo consiliarii caesarei, post Eckenbergerum comitem. Na ráno též obnovení rady v Menším městě Pražském.

Pag. 95. *22. října.* Palandránu sem přijal od J. M. pána z sukna míšeňskýho po 3 zlatých rejnských. Kožich opět připověděn, že bude dán.

Pag. 97. *24. října.* Téměř celý den slota dešťavá s sněhem. Německý kostely v Praze zapečetíny a do pátku kněžím čas uložen, aby se vystěhovali pryč z země, což se i stalo, že v 21 hodin v pátek odjeli.

Pag. 98. *24. října.* Literae allatae ad praefectum venationis, ut ferinam subministret pro morsu imperatorio Ratisbonam sufficienter.

Confectio Embdaria, Mercurius praecipitat; aquae et huiusmodi alia rubicunda. Cum summo regni Bohemiae cancellario, qui veste amictus nigra, colloquium feci in aurora.

Pag. 97. *25. října.* Den pošmurný, ne hrubě studený, avšak sněhové po horách se ukázali v mírnosti.

Pag. 98. *25. října.* Na Zahořany k sbírání vína odjel pán. Somnium: Vykládán té noci ortel, že sem se k svatým nepostil, jim se nemodlil, ale vysmíval. Z Zahořan do Prahy pán jeti umínil dle psaní J. M. pana Trčky. Jakub posel z Prahy se vrátil a odpověď mi přinesl.

Pag. 97. *26. října.* Den pošmurný, neveselý. Tumult v Praze, že byl, praveno, příčinou kněžstva německýho.

Pag. 98. *26. října.* Dal sem odpověd manželce svý do Prahy a J. M. paní, paní psáno též, že se děti dobře mají, po naschválním poslu.

Na veliký, pevný hrázi sem seděl a na ní bezpečně spal, vody se spokojily a velmi nízce ležely. Mates z Lipska přijel na pěším; kůň mu vzali v Frauenbergu čtyři míle od Teplice; dvaceti vojákův naň vystoupilo. Pán Teplický do Prahy se dostal pod samý večer z Zahořan.

Pag. 97. *27. října.* Den pošmurný, neveselý a hrubě studený. Podvečer jasno. Aquilae solaris albae přijal pan Matěj XVIII grana, učinilo stolic sedum šlemovitých.

Pag. 98. *27. října.* Z Lipska kupci oustní noviny přinesli, že kníže Mauric a Mansfeld s knížetem Spinolou veliký potkání měli.

Dicastus v Lipště vyžebral na kupcích nýdrlantských dva nový pláště z drahýho sukna a vokolo čtyř nebo pěti set kop. Za J. M. pánem do Prahy sem psal po poslu domácím a k manželce svý též; toto přihotoveno prvé bylo. Dominus Deus exercituum nobiscum, non timebimus. Quid faciat nobis mortalis sane?

Pag. 97. *28. října.* Do prádla: 2 košile, 1 ručník, 4 šátky, 1 pár punčoch, 1 karkule. Überpain in dextro oculo Ančičce.

Pag. 97. *29. října.* Dešť nebyl, ačkoliv mělo se k němu dosti dobře. J. M. paní Stumbergová odvedla mi 50 fl. odkazu od panny šlechtičny Alžběty

a panu doktoru Danielovi 25 fl., kteréž sem k sobě přijal. Psáno za J. M. paní Vchyňskou do Prahy a připamatoval sem sebe.

Pag. 100. *30. října.* [Místy sníh.] Bylo ho dosti při horách, sníh na horách šedivý. Den ráno teplý, potom pošmourný, podvečer dešťavý. Psalmus CVIII: »Maledicent illi et Tu benedices, qui insurgunt in me, confundentur, servus autem tuus laetabitur in Te.«

Pag. 100. *31. října.* Den pěkný, jasný, ne hrubě studený. Kněze Štěpána manželka od sv. Petra z Prahy... Mikuláš Hofman umřel a nechtěli ho pochovati. Ještě v Zahořanech pán nebyl.

Pag. 99. *31. října.* Po Janovi z Hradiště panu doktorovi Danielovi do Litoměřic sem psal a odkazu od panny šlechtičny Alžběty odeslal 25 fl

Sempronium ist Edenburg, Scepusium ist Spíše, Eperges, Trenčín, Trnava, Bahensko. Tu škola bejvala vzácná před lety.

Karlíčka panna Mandička Šindlovna umejvala.

Zikmund Bukuvka Dobřikovský z Malejova, ouředník na Zahořanech, který prve u pána, pana ze Vchynic sloužil za pachole.

Erazím Majk z Majvertu, pražský lékař.

Pag. 99. *1. listopadu.* Den pošmourný, k sněhu nakloněný. Psal sem J. M. paní Vchyňský, ženě svý a panu Pavlovi Aretýnovi z Ernfeldu. Posel Němec to k sobě vzal.

Pag. 99. *2. listopadu.* Hypnoticon. Ipse daphum (sic) sublimis adii. Sedesque revisi consuetas. Foenus quaedam promittebat spontaneum de quat. m. praesente sene Vchynicio,*) qui ante quatuor annos abdormivit in Domino. Tu dissipa varios dolos et verte in illos, o Deus! Explicuit se ipsum mox. Facile omnia contemnit, qui se moriturum novit.

Pag. 100. *3. listopadu.* Byl dešť tesklivý. Jel sem na Zahořany na rozkaz panský a zůstal sem v Litoměřicích u pana doktora Daniele Štyrkolskýho.

Pag. 100. *4. listopadu.* Den pěkný, jasný.

Pag. 99. *4. listopadu* Pouštěl hlavní [žilou] pan M. Tychistes v Litoměřicích v mý a pana doktora jich domácího přítomnosti. Odkudž sem jel na Zahořany.

Pag. 100. *5. listopadu.* Dešťavo a větrno celej den i noc celou. Hünnerfluss, Lejtenant.

Pag. 99. *5. listopadu.* Psal sem i poslal k ženě svý a ku panně šlechtičně Kačence z Valdštejna po poslu Zahořanským. Požádány z Prahy některý speties, pro vino purgante, aby je pana šlechtična Estera zaplatila. Zastavil sem se v Litoměřicích a navrátil sem se na Teplici podvečer. Praveno, že mnozí lidé městští z Moravy pro náboženství přestěhovali se do Sedmihradské země. Leučovii seu Levočovii medicus patricius Samuel Spielenbergerus, Tir-

---

*) Radislav (I.) ze Vchynic.

navii vero Martinus Brunnensis, in Transylvania Mathias Erbinaeus, Arnoviensis, Boëmus, někdy pana z Valdštejna poddaný.

Pag. 101. *6. listopadu.* V noci i celý den dešťavo, větrno. Haemorrhoides denuo apparuerunt in barone.

Pag. 102. *6. listopadu.* Pán, pan hofmistr nejvyšší:*) »Videndum, quid possimus?«

Divendendum stannum, et Luna oppigneranda vel etiam divendenda pro pecunia promta; Zdeněk Vratislav 300 kop grošů; pan V. ze Vchynic in causa equorum datorum.

Multi ex Moravia in Transylvaniam causa religionis commigrarunt, voce publice loquente.

Pag. 101. *8. listopadu.* Den dešťavý i v noci. Ančičce votok i pod očima byl spatřín.

Pag. 102. *8. listopadu.* Militem Bavaricum dicebatur hybernaturum in Hessia.

Pag. 101. *9. listopadu.* Den pošmurný, bez deště a chladna hrubýho. Karlíček byl ráno v koupeli a protož podvečer neplakal, ježto jindy vždycky vokolo první na noc pláče půl hodiny i víceji.

Pag. 102. *9. listopadu.* Dáno děvčeti v zámku částka medicamenti laxativi v polívce ad purgandum. Pan doktor Daniel z Litoměřic dal odpověď, že na tom trhu přestává, avšak že by místo Mostníka rád jiného měl, protože v témž bahně s ním vězí. O přímluvu pana V. ze Vchynic sem psal v příčině dluhu 300 kop za paní Ludmilou Vratislavovou na Mníšku, aby takové mé psaní do panskýho listu vloženo a upečetěno bylo.

Pag. 101. *10. listopadu.* Den mírný, ani studený, ani teplý, avšak pošmurný a nejapný. Ančičce kašel překážel.

Pag. 102. *10. listopadu.* Praveno, že v Hrobích všickni ti, kteříž učiněni jsou katoličtí, přisahati musejí, že jsou dobrovolně, bez nucení od poznalé pravdy a svého náboženství odstoupili. Item, že všech kněží z Jihlavy a jich panství vyhnáno šestnácte.

Pan arcibiskup pražský toho téhodne**) a pan Khan rakouský na Světlý, domů se navracujíc, umřel.

Pag. 101. *11. listopadu.* Den jasný, teplý, veselý. Haemorrhoidum fluxus in barone apparuit. Martě malý dána pokroutka ad purgandum. Haberland, Haberfürst Saxoniae praecontemtum a papicolis.

Pag. 101. *12. listopadu.* Noc dešťavá i den, avšak beze všeho chladna i zimy. Děti obě kašlaly. Quid dicas, si ministri verbi a te et tuis bonis propellantur? Id ipsum, quod si ipsemet etiam solum vertere iuberer, dicerem.

Pag. 102. *12. listopadu.* Psal sem do Prahy k ženě svý a ku panu Střelovi o žita šest korců připověděných, a od paní Stumbergový zjednal sem 20 kop, aby je vydala panna Estera, šlechtična, ženě mý na službu potom povinnou Káči, děvečce.

*) Adam z Valdštejna.
**) Arcibiskup Jan Lohelius zemřel 2. listopadu 1622.

Pag. 103. *12. listopadu.* Hieronimus Opicius z Frejberku, kazatel.
Anjel v háji u Vittemberga sedláčkovi povídal, že bude mor, hlad, válka, znamení toho, že letos hlavy a oči boleti budou, a hlavy mnozí že rukami spodpírati budou, a konec světu že by Bůh bezbožnýmu již učinil, kdyby modlitbami některých pobožných zdržován nebyl. To in Augusto tohoto roku že se stalo. A to že se rozpisuje, však že tištěno nebude.
Nagellius že něco novýho kalendářuje a Petr Grugetius, Danus, že mu na tom odpor činí, rozprávěl kn. Longolius.*) Et Solomonem septennio exacto regnaturum, et hoc anno eclipsin in ortu futuram, paulo post autem solem lucem pristinam acquisiturum. Haec et illa multa. Pan, pán J Michna s jinými obnovili ouřad v Litoměřicích. Purgmistr ročně má ouřad držeti, pan písař, jen radní jeden, osob v radě 16. Gubernator města pan Ryc, pan děkan pryč městský; pan probošt v neděli ponejprve mši držel a kázal v kostele městským. Odtud jel do Oustí. Byl se panem Michnou pan Voldřich Bechyně a Prokop Tandler, prokurator, pan Hynek Žďárský a ňáký pan doktor z appellací.**)

Pag. 104. *13. listopadu.* Ladiger putatur. Per defectionem ab Hugenotis ad pontificios dicitur pax facta Et connestablii officium in defectorem collatum. Publica fama.

Pag. 103. *13. listopadu.* Přijal sem od ženy svý psaní po poslu pražským jednovokým, rozeným z Boleslavě Mladé, v něm odpověď od J. M. pana hofmistra, že mně rád chce z ouzkostí mých pomáhati, až se navrátiti ráčí.

Pag. 104. *14. listopadu.* Den teplý, jasný. Pan probošt Litoměřický nejprve jako včera v městě v velkým kostele začal kázati, a škola odvedena jezuvitům.

Pag. 104. *15. listopadu.* Den pěkný, bez větru. Recontiliationem petiit Schrepl in nocturnis somnis. Pan Michna a pan V. Bechyně ráno z Teplice odjeli do Mostu jako kommissaři k obnovování rady.

Pag. 104. *16. listopadu.* Urozenému pánu, panu Zdenkovi Vra[ti]slavovi z Mitrovic na Mníšku a Hostouni, J. M. C. radě a komorníku, psáno. Den deštivý i v noci.

Pag. 103. *16. listopadu.* Spiritus salis communis bene praeparati sextarios za 40 kop mám dáti přinésti, ut praeservet a podagra, quia ex-

*) Michal Longolius z Kralovic, kněz pod obojí, byl s kn. Ant. Hofmannem Žateckým správcem duchovním v Teplici Obíral se hvězdářstvím. Později se stal farářem v Bořislavi. a r. 1624 odebral se do vyhnanství. Vydal 1. Jana Arndta Čtvery knihy o pravém křesťanství spasitedlného pokání. V Praze 1617. 2. Complementum astronomiae, t. j. důvod a vysvětlení pětileté pranostiky l. 1619 v Hali vytištěné skrze Pavla Nagelia Lipského. V Praze, 1620. Crugerius Petrus byl professorem mathem. a poesie v Gdansku (zemřel r. 1639). Napsal několik astronomických spisů.

**) Srv. Bílek, Děj. konf. CVII.

sicat et omnem patefactionem abarcet, ut exemplum in Katharina Poppenhaimia, apud Crollium et in cive Romana apud Benignum ex Voleterano.

Pag. 104. *17. listopadu.* [Sněhu hojně.]*) Ba vody, deště, bláta i po horách i dolinách. Pan Branický odjel do Prahy, ad uxorem binas [litteras] tullit, ad Sagillarium, ad Zdenconem Vratislavum, ad Martinum.

Pag. 104. *19. listopadu.* Den pošmurný. Ančička v noci dávila, horkost měla zimničnou ex tertiana dupla; urinas rubicundas. Od ženy a některých dobrých přátel psaní sem dostal několikero po Janovi Zedníkovi z Teplice u pana úředníka.

Pag. 104. *19. listopadu.* Cum Joanne Tibisco in ripa cuiusdam fluminis ultra sepimenta, ubi fundus viridis erat, in aqua turbida coelo sereno lavi, fratrem puerum Venceslaum vidi, qui matrem aegrotare dicebat et factam esse exsanguem, ut vix caro ossibus haereat. Somnium, at fui copronymus in illius fluminis ripa lavans.

Pag. 105. *20. listopadu.* Dešť celý den. Starý pán Mrácký okolo osumdesáti let majíci k stolu Páně u Jezuvitů v Praze přistupoval, byvší prve vždycky evangelicský.

Pag. 105. *22. listopadu.* Bez větru, ticho, však pošmurno, studeno bez mrazu. Ančička kašlala i v noci i ráno. Dáván jí saft řepnej s cukrem, domácí, z jíchy strojený.

Pag. 106. *22. listopadu.* Tota nocte sermones evangelicos et prophetarum decantatos audivi in quodam insigni templo recens exstructo, et quidem a pastoribus illis, quorum nomina etiam num teneam. Et quia exutus et spoliatus eram vestibus, adeo magna copia telae mihi donata fuit, ut gestari a me non potuerit. Iacta curam tuam in Dominum et ipse faciet! Haemorrhoidum fluxus copiosus et in Stumbergia, et litterae Praga a sorore ipsius allatae, quod uxori meae dederit 20 kop.

Pag. 105. *23. listopadu.* [Sněhu bude hojně.]*) ano nikde nebyl, ani při horách vysokých. Dešťové častí předešli. J. M. C. v Řezně na sněmě.

Pag. 106. *23. listopadu.* Mille opifex fraudum furiit. Custodi Christe tuos, ne pereamus! Mnozí z stavu rytířského, jimž statkové pobráni byli, strojili ven z země i také odjeli, jako Stampachové, Oderští a jiní.

Baro lavit in publico thermarum balneo, ut discuteretur influxus catarrhi a spatulis dorsi. Doktora Daniela vína poznamenáno jménem panským 20 sudův a oznámeno o tom i panu Rycovi jakožto hejtmanu města.

Pag. 105. *24. listopadu.* [Chladní dnové],*) ano naopak. Deště byly, teplý, mírný bez studena.

*) Tištěná poznámka.

Pag. 106. *24. listopadu.* Psal sem do Prahy k ženě svý po Janovi Zedníkovi, panu Eliašovi Rozínovi a panu Pavlovi Zahořanskýmu, aby sem syna svýho poslal k mytí, že bude ode mně náležitě opatřen. Praveno, že v Polště hrubě rána boží panuje a ve vokolních místech, že Brunšvický kníže umřelo, syn Julii, a že na strejce Halberštadtskýho připadlo a že v říši se bundují proti tomu. Pan hauptman Šlik byl na Teplici vracujíc se z Drážďan. Noc dešťavá.

Pag. 105. *25. listopadu.* [Jasno.]*) Naopak pošmurno velice a větrno, a v noci předešel dešť. Causa facit martyrem, non ipsum martyrium; modo coronantur. Curramus, curramus pro illa corona aeterna omnes. Occupet extremum scabies. Timidi non intrabunt, nec obtinebunt.

Pag. 105. *25. listopadu.* Den kalný, pošmurný, beze všeho studena a zimy. Henrych Julius hrabě Šlik byl přes noc v Teplici v hospodě. »Abeat ad Hynconium, ut crucietur capite!« Ita hostis me persequens clamabat.

Pag. 108. *27. listopadu.* Den pošmourný, bez větru, mživej celej, beze všeho studena.

Pag. 107. *27. listopadu.* Pan Torschtetel byl na Teplici vom Bergen. Dicebatur conclusum esse, omnem haeresin abigendam et funditus exterminandam, soli catholico locum concessum et datum. Správce školy žatecský někdejší M. Paulus Georginus žádal místa za praeceptora u strejce pána ze Vchynic.

Pag. 108. *28. listopadu.* Vinštíře u bednářů pohledali, anebo v sudech v zámku i v městě. Není nic nalezeno ani se doptalo. Na ten den druhý vůz votýpek mi přivezen.

Pag. 107. *28. listopadu.* Jiřík Zverkel z Prahy se navrátil a odpověď mi od ženy přinesl.

Pag. 108. *29. listopadu.* [Mrazové tuhý],*) Až po hřbetě teklo, nebo celý den pršelo a bláta dosti bylo, i noc nastávající bez deště nebyla.

Pag. 107. *29. listopadu.* Odveden spiritus salis J. M. pánu. Proti J. M. paní, paní kancléřový paní Trčková jela z Prahy až na Světlou. Ad Melandrum Ottonem**) scribendum suasu uxoris meae.

Pag. 108. *30. listopadu.* [Sekej led.]*) Nekvap, počkej až namrzne, ještě řeky zouplna běží. Den pošmurný. Děti se dobře měly. Ančičku trápil ráno kašel.

Pag. 107. *30. listopadu.* Ut vacatio universalis, ita et salvatio. Příčinou sv. Ondřeje slota celej den, sníh a dešť. Pan doktor Daniel o svá vína psal, že mu jich pasírovati nechtějí. Dána odpověď

---

*) Tištěná poznámka.

**) Dr. Otto Melander ze Schwarzenthalu, právník, žil při dvoře Ferdinanda II. (Status particularis regiminis Ferd. II. pag. 105.) Roku 1621 byl členem hrdelní kommisse, a sice sekretářem německého jejího oddělení a sepsal obžalovací spis proti direktorům.

od pána. Baroni datae sub noctem denuo pilulae V Soluta alvus quatuor vicibus.

Pag. 108. *1. prosince.* Byl mráz náramný. Knihař z Krupky na trhu.

Pag. 107. *1. prosince.* Non est prudentia, non est sapientia, non est consilium adversus Dominum. Položil hvězdář rozjižování, anoť byl mráz třeskutý. Před tím: »sekej led,« pobízel, anoť ledu nebylo viděti ani na blátě, netoliko na řekách a jinde.

Panu Janovi Rycovi z Liechtenfeldu, J. M. C. lejtenantu a gubernatorovi města Litoměřic a Oustí.

Přijal sem z lásky od J. M. pána, pana 20 kop ad praeparationem albi cupri et auri potabilis. Pan Petr Vchyňský se navrátil.

Pag. 108. *2. prosince.* Byl mráz hrubý, až se postýskávalo votrhanýmu. Paní Zuzana, Goliáše mladšího manželka, do Teplice z Niederlantu přijela.

Pag. 107. *2. prosince.* Psal sem k doktorovi Ottovi Melandrovi; spis německý ženy své jemu sem zaslal, a k ženě svý po Joglovi, kuchaři, který šel odtud, z Prahy na Bystřici.

Pag. 108. *3. prosince.* [Plíhanice], ano, veliký mráz a v noci sněhu přibylo. Pan Vilém Khelbl pro mne posílal Martina, u Zvěsta pacholátko.

Pag. 107. *3. prosince.* Panu Petrovi Vchyňskýmu za praeceptora přijat od J. M. pána ze Vchynic M. Paulus Girconis, Guttenbergensis. Nostrae preces ardentes ad Deum habitae certo certius exaudiuntur propter Christum, interpellatorem nostrum.

Pag. 109. *3. prosince.* Panna Manda Šindlovna dala pouštěti sinistro brachio.

Pag. 109. *4. prosince.* Vzala počištění. Učinilo stolic všech deset.

Pag. 110. *4. prosince.* Embda iudicem pro suggesto audit docentem. Ita cum ruderibus Hierusalem et Sionis agit Dominus! Gestat enim regnum in suis humeris, quod nullus mundanorum regum tentaverit.

Odjel sem ku panu Kelblovi z Gajzinku na Předlec, qui gallica passione cum ictero symptomatico luteo laborat. Sequenti die rescripsi.

Téhož dne psaní od ženy svý sem přijal po panu Janovi Branickým, potom od pana doktora Daniele z Litoměřic, od pana Kelbla. Vrátil sem se 8 ve čtvrtek bene do města. Panna Mandelína Šindlovna nemocna; děvečka Pavlova menší; Anna, švadlí; Lída, děvečka u panny šlechtičny Ančičky.

A ministro alieno in uno et eodem equo dilatus sum in profundam piscinam in horto quodam, ita ut ministri illius caput in aquam submergeretur. Et ubi non potuissemus alliorum murum ascendere, rediimus eadem via per piscinam paulo compendiosiore et una lavimus ambo absque periculo vitae, quod tamen vix vix effluximus.

Pag. 109. *5. prosince.* Dešť. Praveno, že mistr Jan Campan Vodňanský v svý apostazii umřel u velikém zoufalství.*) [Povodeň v Praze i do sklepů šla r. 1560.]**) Následoval mor, hlad.

Pag. 109. *6., 7. prosince.* Dešť, rozjižování.

Pag. 109. *8. prosince.* [Zase mráz.]**) Bez mrazu, dešť, rozjižování, bláta dosti.

Pag. 109. *9. prosince.* Dešť, slota celou noc i následující celej den. XXVII. liberationis

Pag. 110. *9. prosince.* Respondi domino Danieli, medico, Litoměřicium per scribam. Evolemus, evolemus ex his miseriis ad aeternam patriam. Dnes vzkázáno po panu Janovi Branickým ku panu Matějovi, hejtmanu, aby mi vydal ku potřebám všelikým lékařským 20 kop. A tak řeč první stvrzena.

Pag. 109. *10. prosince.* XXIV. percussionis Pán ráčil vyjeti na Zahořany se všemi svými.

Pag. 110. *10. prosince.* Vypravil sem svýho Samuele do Prahy, psal sem po panu Janovi Branickým J. M. panu kancléřovi, J. M. paní Trčkový, ženě svý, Pavlovi Zahořanskýmu, panu doktorovi Danielovi. Ženě svý poslal sem 69 kop 30 kr., zvláště sedum dupldesetníků císařských na některý věci ku potřebám svým ad aurum potabile et cupri dealbationem. Bylo 36 duplšedesátníků s anjely churfürsta saskýho v pagetě svázaných.

Pag. 112. *11. prosince.* [Vítr, mráz.]**) Ani vítr, ani mráz, milej hvězdáři! Hans Georg Vaas, J. M. churfürsta saskýho rada, blíž Hanspachu.

Pag. 111. *11. prosince.* Plenus venter non orat ardenter. Cavete, ne corda vestra graventur. Panu Ottovi Kelblovi z Gajzinku u pana Václava Kelble v Předlici lékařství předepsáno, aby v Oustí bylo připraveno. Dal 1 tolar.

Pag. 112. *12. prosince.* Dnes vítr a sníh po horách. Pan Jakub Jileš, hejtman na Benešově a Kamenici.

Pag. 111. *12. prosince.* Psal sem panu Jakubovi Jilešovi s strany retort šesti, dvouch recipientů, šesti bocií s kelímky, jeptišek desíti, malých třiceti et cetera, aby zde byly v šesti dnech.

Pag. 112. *13. prosince.* Mrázek, a sněhu připrchlo na mále.

Pag. 111. *13. prosince.* Psal sem do Litoměřic ku panu doktorovi s strany pana Chlumeckýho: Topinambur, elixir proprietatis Paracelsi a o rozmarýnu a o svý pachole, aby bylo fedrováno.

Pan Vilím ze Vchynic včera z Zahořan do Velvar dojel a dnes, v středu suchou, jest v Praze, a tak mý věci dodány budou bez dalších odkladův.

Pag. 112. *14. prosince.* Praveno, že Šalamoun Německý při svých modlitbách ranních a večerních nejobyčejněji zpívá žalmy 34.: »Nechci pře-

---

*) Podle Jirečka zemřel Kampan 13. prosince 1622 přestoupiv v listopadu ke katolictví. (Rukověť, II. 333.)

**) Tištěná poznámka.

stávati«, item 35.: »Vstup na odpor mým odpůrcům«, item 149.: »Píseň novou pánu zpívejte.«

Psáno J. M. paní Stumbergový, aby se na Zahořany vypravila, až bude lepší cesta, a já též.

Pag. 112. *15. prosince.* [Zase sněhu napadne dosti.]*) Nic nenapadlo, milý Partlici, ani v horách, ani v rovinách. Mauric, knihař z Meziřičí, který před dvaceti pěti léty umřel, ňákými knihami řeckými celou noc mne zanášel, a druhej mrtvej o mnohých věcech vezdejších mně zprávu činil.

Pag. 112. *16. prosince.* Vejpověď z Prahy, že sem svůj díl statku J. M. C. propadl, a ženě mý že její díl zůstává, avšak toho dílu aby vyhledávala při komoře u J. M.

Pag. 111. *16. prosince.* J. M. pánu, panu do Prahy a doktorovi do Litoměřic psaní sem odeslal o jeho vlastní věc po poslu Litoměřicským. Kn. Mauric se vyráčil. Starosť o knihy na Doubravský Hoře a o vína doktora Daniele Štyrkolskýho z Litoměřic. Posel od pana Vilíma Kelble z Předlice u mne byl; že jest zdráv.

Pag. 111. *17. prosince.* Přijel sem ku paní Kelblový na Chlumec u Ousti k vyhojení pedis dextri, a na ten den sem ji dobře vypurgoval.

Pag. 113. *18. prosince.* [Pánům neštěstí.]*) Kdo ví kterým a jaké hádáš. In sex octiduis bibliopolae Pragenses omnes evangelicos libros divendere debent et numquam alios apportare.

Pag. 113. *19. prosince.* [Nestálé slunce.]*) Bylo tak. [Mikuláš a Klára, staří, pobožní lidé, pro víru v Praze spáleni r. 1520.]*) Ani na to ohled nebyl, co onino pravili: »Ne v den sváteční, (ne před hody Božími), aby snad nebyl rozbroj v lidu.« Tak ve stu letech měla Praha novou tragoedii a v téhodni sv. Štěpána.

Pag. 114. *19. prosince.* Navrátil sem se od paní z Chlumce, vom Khelben. Paní Stumbergová odjela na Postoloprty ku paní Štěpána ze Sternberga in causa apostasiae mariti ipsius.**) Rediit die Mercurii. Nalezl sem psaní doktora Daniela v příčině pana M. Tychystesa, hydropici. V Krupce u zlatníka a u Pavla knihaře sem byl a jemu i lékařství po poslu sem odeslal.

Pag. 113. *20. prosince.* [Vlhko, vítr.]*) Ano, velmi veliký mráz, jemuž tu zimu podobného nebylo. Zastavoval sem se u zdravých, nemocných blíž Úkropu v Teplici.

Pag. 114. *20. prosince.* Praveno, že D. Bazilius velmi smutný *διὰ τὴν τῆς ἀπάσης δρθης ἀνπίπτησιν*. Ne nos inducas Domine in tentationem. Et Petre, Petre, ne te calehias ad ignem pontificis, adhaere coetui, ne cadas.

---

*) Tištěná poznámka.

**) Štěpán Jiří ze Šternberka měl již průběhem války srozumění se stranou císařskou a hned po bitvě bělohorské stal se katolíkem. Proto byl při statcích svých ponechán. (Bílek, Děj. konf. 633.)

O Poláku rozprávka continuirována, že vstal z mrtvých u sv. Jakuba v Praze a že zvoníka mnicha tlačil, až od toho umřel. Comitiorum imperii dilationem ad Januarium imminentem. Et rex Angliae Jacobus dicebatur mortuus. Publica fama.

Quid dormitis? Surgite et orate, dicit Dominus, ne intratis in tentationem Luc. 22. Altera vice repetitum.

Pag. 113. *21. prosince.* [Oteplení, vítr.]*) Dobře zima, bez větru. Cheiragra in muliere dilata, palmus cordis in Petro Kelblio vídáno.

Pag. 114. *21. prosince.* Lixivium ad cheiragram. Simplitia ad palmum cordis abigendum.

Flumina irrigua visa, ubi antea amnis exiguus. Et litterae a Samuele Georgillo, Chruda, ad uxorem boëmice ex meo latino praescripto; initium: »Quid tibi precer? Quam Deum clementissimum?«

Praveno, že mnozí pod jednou zlořečí na ty, kteříž odstupují od svýho náboženství a přestupují k pod jednou, říkajíc, že ani Bohu ani lidem víry nedrží. »Date, quae sunt caesaris, caesari, et quae sunt Dei, Deo; animus itaque hominum Deo offerendus« Pragae quidam ita explicuit.

Pan Petr Švihovský, syn pana Fridricha, přistoupil mezi pod jednou a páni Kokořovcové čtyři též.

Pag. 113. *22. prosince.* Větrno s zimou. Sněhu hojně napadlo v noci. Lékařství panu Jiříkovi nach Khalben. Item panu Petrovi Kelblovi purgans et ad palmum cordis.

Pag. 114. *22. prosince.* Pana J. z Chlumce úředník svý lékařství ode mne pobral. Praveno, že novokřtěnců do padesáte tisíc z Moravy do Polska se odebralo, kdež sou přijati za obyvatele, ano i proti nim v cestu posláno, aby jim škozeno nebylo. Jiní praví jen polovici.

Pag. 113. *23. prosince.* Carolus Žerotín pro se et suis ministris, at non pro subditis, impetravit unicum ecclesiasten; [quem in arce alat.] Sníh pršel.

Pag. 114. *23. prosince.* Usus sum scarificatione et barbae tonsura, sed non capitis.

Pag. 114. *24. prosince.* Náramný i v noci i ve dne vítr byl spolu s přeprchováním sněhu.

Pag. 116. *25. prosince.* Větrové ve dne i v noci. Pan V. ze Vchynic v Praze přes hody zůstal s svými. Panu Vilímovi Kelblovi z Gaisinku lékařství posláno.

Pag. 115. *25. prosince.* Humiliabitur superbia Assur et sceptrum Aegypti recedat. Zachar. 10. 11. O, dejž to, Pane, ať se tak stane!

Quicunque dubitat de remissione peccatorum, atrocissime impingit in decretum de salvando homine totius sanctae Trinitatis; tandem

---

*) Tištěná poznámka.

peccat singillatim in aeternum Patrem, qui ex dilectione dedit filium suum unigenitum in mundum; contemnit et proterit pedibus omnia filii Dei, Domini nostri Jesu Christi, merita et Spiritum sanctum arguit mendacii, quod per prophetas et apostolos falsum de nobis redemtis et in gratiam receptis perhibuerit testimonium. Tím se těš a upevňuj, věrná duše!

Pag. 116. *26. prosince.* Znamenití větrové. Den velice teplý, jasný s rozjihem. Od pana Nikodema z Velvar psaní sem dostal

Pag. 115. *26. prosince.* Panu Vilémovi Kelblovi z Gaisinku na Předlici posláno dvoje purgans et magisterium oculorum cancri. Za to dlužen 2 kopy.

Pag. 116. *27. prosince.* Panu Vilémovi Kelblovi čtyři pytlíčky ad purgandum se mají poslati. Zaplaceny jsou.

Pag. 115. *27. prosince.* Byl sem na Předlici u pana Viléma Kelble a jemu od koliky pomohl. Potom ve čtvrtek ráno zastavil sem se na Chlumci u paní Kelblový vdovy a jí nohu bolavou pravou opatřil. Tam sem nalezl pana Adama Švarce, Mikuláše komorníka, Haldiusa a Jana Čížka mladýho z Berouna. Navrátil sem se v pátek podvečer na Teplici. Od ženy z Prahy po Samuelovi sem dostal psaní.

Pag. 116. *28. prosince.* Kalivodovi purgans.

Pag. 115. *29. prosince.* Má se paní Elisabetě pro lékařství poslati cum tribus angelis ad cheiragram tollendam. Stalo se. Peníze pro lékařství poslány a posel odpraven v sobotu ráno.

Pag. 116. *30. prosince.* XXX. liberationis. Hrubě studeno.

Pag. 115. *30. prosince.* Pasť na blechy z Lipska přinesena. Velice vzácná věc! Za poslem na Zahořanech psaní zůstává mně od ženy mi poslaný a od Samuela pacholete. Jileš psal, že sklenice spraví i odešle nejdřívěji.

Pag. 116. *31. prosince.* XXVII. percussionis. Rozjihování a podvečer násilný mráz.

Pag. 115. *31. prosince.* Ženě svý zase psaní sem odeslal a panu Nikodemovi do Velvar. Poručil jsem je k odvedení po panu Mikulášovi Komorníkovi z domu pana Bernarta Karbana proti kotcům soukenickým.

O panu M. Janovi Campanovi, který umřel 13. decembris, zpráva, že dokonal pokojně a že odvolal s pláčem svou apostasii in privatis precibus před M. Cespiviusem.

Pag. 117. až 129. jsou vyplněny jen tištěnými zprávami kalendářními.

Pag. 130. Páni a rychtáři Menšího města dluhu Matiašovi Bsovi povinného summy hlavní odvedli 1000 a úroků šedesát... 1060 kop.

Páni a rychtáři M. K. na tisíc kop míšeňských Matiašovi Bsovi, na šest set kop míšeňských někdy Max. Host. povinných toliko ourok, totiž 156 kop, odvedli. Vydáno z rejster pana Míchala Šálce na Blatech.

*

Mathias Borbonius, doktor, hat sollen geköpft verden, aber auf kaiserliche gnad in gefängniss verbleiben. Ex impresso publico, 21. Julii, 1621.

Sedum duplšedesátníků aneb raději sedum grošův po půl třetím zlatým učiní 15 kop. Máme dodati paní Kačí čtyři a tři dukáty v cele, proto že nám takových zapůjčila. 16. April. notatum v Linci 1 kopa grošů širokejch za 10 fl.

Dukát za 15 fl. Ceský groše říšský za 4 kr.

Ex 30.000 exsurgunt 2880 kop.

Pag. 131. Knížka: Krátká zpráva o přijímání velebné svátosti pod jednou a dvojí spůsobou, k podělení a k potěšení všech sprostných, upřímných a spasení duše své milujících lidí. Kněze Petra Linteona. Kašpar Kargezius vytiskl l. 1613.*)

Pag. 132. Rechsperger, mathematicus, professor et medicus practicus Viennae. Gilbertus, senex, medicus caesareus, summendus in medicos caesareos. Sexaginta annos natus.**)

Pankharti se nedařívají. Z Lota pošel Moab s ženy postraní, a byl nepřítelem lidu Božího. Též z Lota Ammon; odtudž Ammonytští též nepřátelé lidu božího.

Léta tohoto 1622 Šmartoš norimberskýho zlata malířskýho mušlíček za 18 kop, stříbra za 12 kop prodával; jindy za 7 kop, stříbra za 5 kop.

Cukru libra 2 kopy, jindy za 9 neb 12 gr. alb. Oleje dřevěnýho libra 2 fl., jindy za 18 kr.

Vína pražskýho žejdlík prodáván za 15 kr. jindy za 3 kr.

Korec ovsa za 2 fl. až do 3 kop, jindy za 1 kopu aneb 18 gr. alb.

Žito po 3 kopách, a tu již vpadla 1 kopa.

Pšenice po 5 kopách, jindy po 2 kopách, po 5 gr. alb.

Másla žejdlík za 18 kr., jindy za 2, za 3 gr. alb.

Medu žejdlík za 15 gr. alb, jindy za 3, 4, 5 gr. alb.

Libra mejdla za 9 gr. alb. [Jindy za 3 gr. alb. kupována] Libra svíček lojových též za 9 gr. alb. [Jindy za 3 gr. alb.] Vinštíře cizího libra za 1 fl., jindy za 10 neb 12 kr. Sanitru libra za 1 kopu grošů, jindy za 15 gr. Kámen vlny za 13 kop, jindy za 3 kopy bez 10 gr. alb.

Sedmivěderní sud Litoměřického vína prodáván byl od nejvyšších nad vojáky za 200 kop, žejdlík šenkován za 9 gr. alb. a museli je kupovati měšťané a šenkovati a nejvyšším platiti.

*) Jireček, Rukověť I. 452.

**) Vilém Rechsperger, dvorní lékař a knihovník. Ferdinand II. (Status particularis regiminis Ferdinandi II., pag. 111.) Dr. Gilbert (Vosz), životní lékař Ferdinanda II (Hurter, Ferdinand II. Bd. III. 221.—223.)

IV.

Příloha.

Žádost Borboniova na knížete Lichtenstejna ze dne 17. června 1622.*)

Osvícené kníže a pane, pane mně nejmilostivější! Na Vaši knížecí Milosť jakožto J. M. C. místodržícího pokorně a se vší uctivostí vznáším, kterak včerejšího dne skrze čeledína svýho J. M. C. pan rychtář Nového města Pražského pan Jan Chrysostom Šrepl ze Šreplberku mi vzkázal, abych se z domu vystěhoval, že dům mé manželky, ve kterým bydlím, jest mu dán, a že zaň veliké peníze dal. K jakémuž vzkázání jeho s odpovědí do třetího dne jsem odložil. A ačkoliv pak o tom dobře vím, že Vaše knížecí Milosť jakožto místodržící J. M. C., pána a krále nás všech nejmilostivějšího, jemu Janovi Chrysostomovi takový dům decretem jest dáti ráčila, avšak s tím zvláštním doložením, že se to děje do další ratifikací J. M. C. Ale však až posavad ani od J. M. C. ani od Vaší knížecí Milosti jakožto místodržícího J. M. C. žádná taková ratifikací jemu na týž dům jest neprošla, aniž věděti se může, aby co za takový dům dal a jak peníze složil, anebo co na lid válečný J. M. C. zapůjčil. K tomu týž dům vlastně jest ženy mé, kterýž ona vlastními svými penězi zaplatila, což i provedla, ano i to prokázala, že do jejího statku k ní jsem se dostal a po rodičích svých že žádnýho patrimonium jsem nevzal. A vina má, čehokoliv proti J. M. C. jakožto pánu a vrchnosti své nejmilostivější jsem se dopustil, ta ne tolik má vina jest, jako jeho často jmenovanýho J. M. C. pana rychtáře vlastní, nebo on pětkráte mne, abych při dvouch radních do kolleje Veliké mezi defensory šel a jim to, aby oznámeno bylo, což pod literou A se nadpisuje, při shromáždění obce napomenul. Potom i těch jest vina vlastní, kteříž Čechy a jiné měšťany svolati dali a je pod ztracením měšťanství, jakáž slova i mně na dveřích napsána byla od služebníka purkmistrovského, na rathouz citovali. Ježto kdoby byl ten, aby k tak přísnému povolávání, jsa poslušenstvím panu purkmistru jakožto od nejvyšší vrchnosti správci nařízenému [zavázán], se nestavěl, ježto prve nikdá žádný mne na rathouze nevídal, proto že jsem

*) Současná kopie v Roudnickém archivu sub. sign. A. 66.

z své povinnosti lékařské nikdá nevykračoval. K tomu týž pan rychtář má dva domy, tak že kde bydleti má bez požádání cizího domu, a co pro J. M. C. ztratil, známo není. A doložím Vaší knížecí Milosti i toho, že žena má všecek statek svůj movitý i nemovitý Její Milosti vysoce urozené paní Máři Magdaleně Trčkové rozené z Lobkovic, paní mně velice milostivé, po smrti své před mnoha léty zamluvila, aby její Milosť, paní, paní ním dědičně vládnouti ráčila. A toho nyní táž Její Milosť paní, paní Trčková při Vaší knížecí Milosti jakožto při J. M. C. místodržícím vyhledávati ráčí, aby týž statek ženy mé movitý i nemovitý, totiž dům ten se všemi všelikými svršky i se všemi jí povinovanými kdekoliv a od kohokoliv dluhy do knih městských s přikancelovaním všech a všelijakých jiných zápisův, pokudž by se kdo k takovému domu a k jinému statku právo jmíti pravil, k užívání a držení dědičnému po smrti nás obouch manželův zapsán a postoupen byl, a aby toho Její Milosť paní, paní Trčková a to při Vaší Milosti knížecí objednati moci ráčila, my manželé za to Vaši knížecí Milost jakožto pána, pana nám velice milostivého, ano abych dále na všecky potomní časy bez dalšího vězení i bez rukojemství prací svou lékařskou nemocným bez překážky každého člověka volně a bezpečně posluhovati mohl, za to služebně prosíme a žádáme. Začež já Vaší knížecí Milosti tak jako kdy prvé zemský v království tomto lékař a služebník zůstávající odměňovati i odsluhovati ustavičně a vždycky se připovídám. Actum suplikací v pátek po památce sv. Víta mučedníka Božího, léta 1622.

V službách ustavičně volný
Matiáš Borbonius, v lékařství doktor
a zemský lekař.

A tergo:

Osvícenému knížeti a pánu, panu Karlovi vladaři domu Lichtenstejnského, knížeti Opavskému a Trnovskému, J. M. císaře římského, císaře Uherského a Českého krále tajné radě, komorníku a nařízenému plnomocenstvím místodržícímu v království Českém. Ponížená a pokorná suplikací ode mne

Matiáše Borbonia, v lékářství doktora
a zemského lekaře.

REJSTŘÍK JMEN OSOBNÍCH A MÍSTNÍCH.

REJSTŘÍK VĚCNÝ.

———

*

OBSAH.

Mimo Rozpravy vyšlo:

V. V. Tomek. Mappa staré Prahy k létům 1200, 1348 a 1419 . . . . . Cena 5 zl.

Dr. Bohuslav Rieger Zřízení krajské v Čechách. Část I. . . . . Cena 3 zl. 75 kr.

» » » » » » Části II. Seš. 1. . Cena 1 zl. 50 kr.

» » » » » » » . Seš. 2. . Cena 2 zl. 10 kr

Ferdinand Tadra. Soudní akta konsistoře Pražské. Část I. (1373—1379). Historický Archiv České Akademie č. I. . . . . Cena 2 zl. 90 kr.

Ferdinand Tadra. Soudní akta konsistoře Pražské. Část II. (1380—1387). Historický Archiv České Akademie č. II. . . . . Cena 3 zl. 20 kr.

František Dvorský. Listy paní Kateřiny z Žerotína rozené z Valdštejna. I. Dopisy z roku 1631 a 1633. Historický Archiv České Akademie č. III. . Cena 2 zl. 25 kr.

František Dvorský. Listy paní Kateřiny z Žerotína rozené z Valdštejna. II. Dopisy z roku 1634 a 1635. Historický Archiv České Akademie č. 7. . . Cena 2 zl. 50 kr.

Dr. František Kameníček. Prameny ke vpádům Bočkajovců na Moravu a k ratifikaci míru vídeňského od zemí koruny české r. 1605—1606. Historický Archiv České Akademie č. IV. . . . . Cena 2 zl.

Dr. Vojtěch J. Nováček. Listář k dějinám školství Kutnohorského. (1520—1623.) Historický Archiv České Akademie č. V. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.

Ferdinand Tadra: Summa cancellariae (Cancellaria Caroli IV.) Formulář král. kanceláře české XIV. století. Historický Archiv České Akademie č. VI. . Cena 2 zl. 10 kr.

Zikmund Winter. Život církevní v Čechách. Svazek první. . . . . Cena 1 zl. 30 kr.

Zikmund Winter. Život církevní v Čechách. Svazek druhý. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.

Ferdinand Tadra. Soudní akta konsistoře Pražské. Část III. (1392—1393. 1396—1398. Historický Archiv České Akademie č. 8.

TISKEM J. OTTY V PRAZE.

„HISTORICKÝ ARCHIV"
ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.
ČÍSLO 10.

PAMĚTI

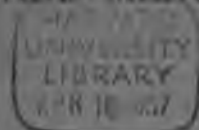
JANA JIŘÍHO HARANTA

Z POLŽIC A Z BEZDRUŽIC

OD ROKU 1624 DO ROKU 1648.

(VYDAL:)

FERDINAND MENČÍK.

PŘEDLOŽENO DNE 13. LEDNA 1895.

V PRAZE.
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.
1897.

Publikace

od I. třídy České Akademie posud vydané:

V Rozpravách:

Ročník I.

Číslo 1. Dr. František Laurin. Pokrevenství a švakrovství jakožto překážky manželství rozlučující . . . . Cena 75 kr.

» 2. Ferdinand Tadra. Kanceláře a písaři v zemích českých za králů Jana, Karla IV. a Václava IV z rodu Lucemburského . . . . Cena 2 zl 30 kr.

» 3. Frant. Dvorský. Albrecht z Valdštejna až na konec r. 1621. Cena 1 zl. 70 kr.

» 4. JUDr. Karel Kadlec. Provozovací právo k dílům dramatickým a hudebním. Cena 90 kr.

Ročník II.

Číslo 1. František Mareš. České sklo. . . . . Cena 2 zl. 25 kr.

» 2. Josef Konstantin Jireček. Poselství republiky dubrovnické k císařovně Kateřině II. V l. 1771 1775. . . . . Cena 1 zl.

» 3. Dr. František Laurin. Nařízení papežské kongregace »Auctis admodum«, ze dne 4. listopadu 1892 . . . . Cena 20 kr.

Ročník III.

Číslo 1. Josef Kalousek O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtném na statcích svobodných v Čechách i v Moravě . . . . Cena 45 kr.

» 2. Dr. Čeněk Zíbrt. Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku. Cena 1 zl. 40 kr.

» 3. Josef Smolík. Pražské groše a jejich díly . . . . Cena 1 zl. 30 kr.

» 4. Ferdinand Menčík. Volba Papeže Innocence X . . . . Cena 50 kr.

» 5. František Čáda. Noetická záhada u Herbarta a Stuarta Milla. Cena 1 zl. 40 kr.

Ročník IV.

Číslo 1. Frh. von Helfert. Gregor XVI. und Pius IX. Ausgang und Aufgang ihrer Regierung October 1845—November 1846. . . . . Cena 1 zl. 60 kr.

» 2 Dr. Frant. Storch. Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací. Cena 1 zl. 10 kr.

» 3. Dr. Josef Pekař. Dějiny Valdštejnského spiknutí . . . . . . Cena 3 zl. 90 kr.

» 4. František Krejčí. Element psychologický . . . . Cena 65 kr.

Ročník V.

Číslo 1. O. Hostinský. Jan Blahoslav a Jan Josquin . . . . Cena 2 zl. 60 kr.

» 2. Josef Smolík. Denary údělných knížat na Moravě . . . . Cena 80 kr.

» 3. Cyrill Horáček. Počátky českého hnutí dělnického . . . . . Cena 1 zl. 10 kr.

Pokračování viz na třetí straně obálky.

HISTORICKÝ ARCHIV.

VYDÁVÁ

I. TŘÍDA ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA

PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ V PRAZE.

PÉČÍ

HISTORICKÉ KOMMISSÍ PŘI NÍ ZŘÍZENÉ.

ČÍSLO 10.

PAMĚTI JANA JIŘÍHO HARANTA Z POLŽIC A Z BEZDRUŽIC

OD ROKU 1624 DO ROKU 1648.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1897.

PAMĚTI

JANA JIŘÍHO HARANTA

Z POLŽIC A Z BEZDRUŽIC

OD ROKU 1624 DO ROKU 1648.

VYDAL

FERDINAND MENČÍK.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

1897.

PŘEDLOŽENO DNE 13. LEDNA 1895.

ÚVOD.

Mezi zajímavé spisy historické XVII. století náležejí paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a Bezdružic. Zachovaly se nám v rukopise kláštera Rajhradského (H. i. 37.) a ačkoliv již r. 1856[1]) malá o nich zmínka se učinila, zůstaly dosud nepovšimnuty. Zmíněný rukopis, tuším original, opatřený pevnými deskami, obsahuje 191 listů v 4⁰; nápis, poněkud mladší rukou psaný, zní: M. S. memorabilium tum in Germania, tum in Bohemia, Moravia, Silesia et Lusatia ab anno 1624 usque ad annum 1648 gestarum, partim in Bohemia, partim in Voigtlandia Hoffii propria manu in exilio existens Joannes Georgius Harant de Polschic et Bezdružic etc. conscripsit.

O spisovateli pojednali jsme na základě téhož rukopisu dosti obšírně na jiném místě,[2]) a není toho mnoho, čím bychom životopis jeho doplniti mohli. Jsa mladším bratrem znamenitého Krištofa Haranta, narodil se Jan Jiří Harant 24. července r. 1580. Otec jeho Jiří zemřel r. 1584, matka Marjana, rozená Janovská, zemřela r. 1587. Tím také vysvětlujeme si přátelství Harantovo s rodinou Janovských.

Jan Jiří byl horlivý evangelík, a z toho si můžeme domysliti, že měl účastenství i v odboji stavovském proti králi Ferdinandovi II.; ještě později zachoval svou oddanost ke králi Fridrichovi, až do jeho smrti doufaje, že bude mu k trůnu dopomoženo. Pro své účastenství také byl r. 1623 odsouzen polovice svého jmění.[3])

---

[1]) Notizenblatt der hist. Section der k. k. m.-sch. Ackerbaugesellschaft. Č. 5, str. 37.
[2]) Časopis českého muzea 1887, str. 488—495.
[3]) Bílek, Dějiny konfiskace, 136.

Harant užil všech úlev, které Ferdinand II. evangelickým stavům českým povolil, a teprve roku 1628 opustil koncem května Čechy a vystěhoval se do Vohenstraussu nedaleko Amberka v knížectví Sulzbašském; avšak po dvou měsících, poněvadž i tam počala se protireformace, uchýlil se do města Hofu ve vévodství Beyreutském. S ním sem vystěhovala se také i manželka nevlastního jeho bratra staršího Jindřicha, paní Anežka Harantová z Lažan, a nemálo jiných vystěhovalců. Napočítalo se tu roku 1630 těch, kteří z Čech sem se utekli, 72 osob, z dolení Falce pak 52. V Hofu žil Harant až do roku 1647; tehdy v měsíci lednu odejel s dvěma dcerami a synem do Kulmbachu a tu nový byt si najal. Bezpochyby že chtěl, jsa již stár a podruhé vdovec, býti poblíže své dcery Alžběty Marianny, provdané za pana Ludvíka Fuchsa ze Schweinshaubtu. Kdy a kde zemřel, dosud jsme dopátrati se nemohli; ani genealogický spis v Českém muzeu chovaný nám nic bližšího o něm neuvádí.[1] Podobá se však, že zemřel asi brzo po roce 1648 — sem až sahají jeho paměti — v Kulmbachu.

Harant uložil v pamětech svých dosti obšírné zprávy o vlastních příhodách i o osudu své rodiny v letech 1624—1648; obšírněji ještě vypravuje o válečných a politických událostech této doby. Z toho ovšem vypsání událostí v Čechách až do roku 1628 jest nejdůležitějším. Potom nerozepisuje se více obšírně o příhodách v Čechách; za to však zapisoval, vždy ještě maje naději, že mu bude možno vrátiti se někdy do vlasti, události válečné v Němcích, na základě novin tisknutých nebo zpráv soukromých a vlastních zkušeností; toto mohl tím snáze činiti, protože město Hof mnohdy ocitlo se ve středu ruchu válečného.[2])

Při údejích užívá zhusta obou kalendářů zároveň, při mnohých však jen staršího kalendáře Julianského, jehož se přidržo-

---

[1]) Krištofa Haranta: Cesta. Vydal K. J. Erben. 1854. I. I.

[2]) Některé Harantovy zprávy shodují se s vypravováním rukopisu německého, jejž Holle v Archivě für Geschichte und Alterthumskunde von Oberfranken, IV. sešit 2. str. 10, uvádí pod jménem: Hof im dreissigjährigen Kriege; z toho mohli bychom souditi, že spis tento německý buď psán jest od Haranta nebo alespoň na základě jeho pamětí. Abychom věc docela určiti mohli, bylo by třeba srovnání obou spisů; na ten čas nám však scházejí bližší vědomosti o německém rukopise.

vali protestanti; my jsme někde vedle zastaralých dat položili do závorek [ ] datum Gregorianského kalendáře nynějším spůsobem upravené.

Sloh pamětí Harantových jest těžkopádný, a zvláště když překládal z němčiny, naskytovaly se mu obtíže, jichž někdy ani překonati nemohl. Tu a tam zachovalo se v řeči jeho dosti hojných zvláštností podřečí domažlického. Pravopis jeho neodchyluje se od pravopisu této doby; vydání naše ovšem upravili jsme podle pravidel nynějších, jen některé zvláštnosti jsme podrželi.

Obsah pamětí jsme zkrátili, vynechavše zvláště zprávy, které se týkají událostí sběhlých na obvodu říše německé, ve Francii, Anglii, Italii a Španělsku.

V rukopise rajhradském nacházejí se na okrajích stran nápisy, které krátce oznamují obsah odstavců, vedle nichž jsou napsány; my jsme ty nápisy v tomto vydání položili na počátky odstavců, a dali jsme je vytisknouti písmem prostrkaným.

Vřele děkuji nejd. panu prelátovi Benediktu Korčiánovi a dp. Maurici Kinterovi, bibliotekáři v Rajhradě, kteří mi rukopis laskavě zapůjčili.

Rok 1624. Mince ten rok na pětkrát jináč a jináč šla. Léta 1624 při času nového léta mince prvnější zvejšená za dobrou počtená patentem zapověděna, za lehkou a nehodnou vyhlášena tak, aby se nebral groš, kterej $2^{1}/_{2}$ zl. platil, jednom za 20 kr.; a groš, který platil 75 krejcarů, za 10 kr., 24 kr. za 3 kr., 15 kr. za 2, 3 kr. za malý peníz. A tak brali ty peníze i staré zas, jak prv platily, tolar široký za půl druhého zl., kterýž prve platil 10 R., a dukát za $2^{1}/_{2}$ R., který prve platil 20 R. Však velice málo ponejprv bylo vidět starých peněz, a těch prvnějších lehkých neradi lidé tak lacno dávali, takže opět v ten drahý a neourodný rok veliká nouze na lidi byla, že neměli, zač sobě chleba kupovati. Než velikanoc přišla, opět nechtěli bráti českých grošův, že zapověděné byly. Těch, jim cvelvar říkali a dvanácte krejcarů, na kterémž v orlu v prsech kolečko bylo neb říšské jablko, ty po 10 kr. brali, a cvelvary jen po 2 kr., některých dokonce za nic. Opět při sv. Trojici nechtěli bráti českých grošův, který cifry třích neměly, než po 2 kr.; při sv. Jakubě opět do Klatov přinešen patent, které groše české mají brány bejti a které nic. Při sv. Jiljí opět zapověděne 24 kr. groše, aby nebyly brány než po 18 kr., dvanácníky po 9 kr. A tak ten rok na pětkrát mince jináč šla; v Říši pak každé město říšské minci svou drobnou i knížectví mělo, a žádné jiné mince krom svou bráti nechtělo, krom široké tolary a dukáty a koruny. Ty přijdouc kdo tam, musil měnit za dobrou minci jich; v Praze dokonce žádný(ch) českých grošův nechtěli bráti než po 2 krejcařích.

R. t. 1. dne měsíce ledna v noci na outerek v 9 hodin českých dvakráte hrozně zahřmělo.

4. ledna ze čtvrtka na pátek v 11 hodin českých vidína veliká kometa jako na plně měsíci s dvěma ocasy, a ty jakoby jiskry z sebe pouštěly. Což vida hlásný u Hory Gutny, uhodil k šturmu, aby lidé vstávali, na to se podívali. A to za tři dni se ukazovala, i potom více.

Jak v Čechách ten rok bylo. T. r. jako i prve v království českém nechtělo se nic velikého soužení a bíd lidských umenšovat, nýbrž čím dál vždy víc jich přibývalo. Nebo přišedše lidi o statky a živnůstky své, a jiní, kteříž nic svého neměli, nýbrž v poddanosti jiným zůstávali v znamenité zvejšení a v bohatství přišli, nad jiné se vypínali, jiným roz-

[1]) Srov. Dačický: Pamčti 1. 293. 2. 237.

kazovali, tak že nižší vyššímu rozkazoval a lidi sužoval; nebo byl hlad a drahota toho roku veliká, že nebyla za paměti lidské. K tomu několik tisíc lidu vojanského, jak císařského tak i knížete bavorského, bylo do Čech položeno, kterýž neobyčejné kontribucí a nemožné lidem vyplnění na lidi ukládali a nevážně se proti Bohu k lidem chovali. Ještě brali po vesnicech, nač přišli, tak že se lidé musili před nima, kdo co měl lepšího i od obilí, do měst s tím schovávati. K tomu k dušem a svědomím lidským (ó přežalostivá věc a politování samému Bohu hodná, nad kterýmaž to věcma sám Bůh má moc, ne mizerný člověk!) s velkým soužením až i hrdel odjímáním přistupovali, a lidi všelik, jak mohli, od náboženství jich poznalého k náboženství svému nutili, a mnoho velikým soužením a mocí přinutili, mnozí od statečků svých pro túž věc ušli od pánův svých i z měst.

Jak v říši ten rok bylo i v Uhřích. T. l. 1624 strany vojny v Říši i v Uhřích velice ticho bylo, nebo po poražení léta minulého 1623 knížete Christiana Brunšvejckého a biskupa Halberštatského, Mannsfeld svůj lid z) Frislandu všecken obdankoval, a do Frankrejchu se dal. Uher též neb Gabriel Bethlem, kníže Sedmihradské, učinivši smlouvu při Hodoníně, kdež lid císařský v kole obležený měl, s týmaž nejvyššíma lidu toho De Nigro Monte a s jinýma na stvrzení jí od J. M. C. očekával. A tak lid císařský a bavorský v Říši při řece Wezer ve Westfalii a v Hesích, nemajíc žádného nepřítele, zůstával.

Jak v Niderlandu se dálo. Ale v Niderlandu král hišpanský na místě jeho Spinule silně (s) Štády bojoval a znamenité město jejich jménem Breda, kteréž před časy Mauricius, hrabě z Nasav, chytrostí dostal a jim je odňal, silně oblehl, s tím při tom ohlášením: nebo život svůj při něm složí, aneb je vezme, od něho jináč že neodtrhne. Což potom je poddáním léta 1625 dostal, jakž o tom doleji.

Liga nová. Téhož léta v království franckém v Paříži stalo se jisté sjednocení, konfederací neb liga mezi potentáty slavnými za 30 let pořád, totiž mezi Ludvíkem králem francký, králem anglickým a Frydrychem falckým.

Slepice umřelá obživla. Téhož léta již docházejícího na Žďáře v kraji plzeňském, kdež pan Albrecht Pauzar [1]) po vzetí mu statku s panem Petrem Pešíkem [2]), ujcem svým, na statku panny dcery téhož pana Pešíka bytem toliko zůstával, slepice jedna jeho pěkná tyrolská v pomyjech se utopila. Když jemu ji tak utopenou přinesli, nerad tomu jsouc litoval ji a kázal ji pryč vyhoditi. Ležíc tu již před ním (ve) světnici několik hodin, tu jedna panna Strojetická řekla: Ona snad zase obživne; on na to řekl: Jest tak možné, aby obživla J. A. K. F. Z. K. Č. B.[3]) — V tom když ji

[1]) Albrecht Řehoř Pauzar, rytíř z Michnic a na Volešnici. Zůstal při jedné třetině svých statků. Bílek. Dějiny 411.

[2]) Petr Pešík rytíř z Komárova byl všeho statku odsouzen. Bílek 425.

[3]) Písmena tato čteme následovně: Jako až král Fridrich zase králem Českým bude.

tak přece nechali ležet, brzy po tej jeho řeči počala ta slepice jednoho oka otvírati, potom druhého a zívala, po tej se schopila a chodila, a po dvou hodinách po témž obživnutí snesla vejce. To sám ten dobrý člověk pravil a tu slepici a to vejce choval a lidem to ukazoval, a že by byl přál, aby třebas 1000 lidů na to se bylo dívalo.

Svině umrdlá obživla. Na to pan Jidřich Tomek to mluvil na přísahu a dobré svědomí své to berouc před několika námi, na Srbicích 1. dne ledna, že před třími lety umřela mu svině v Mlazovech; tu na dráhy vyvlekli a na drahách do dne třetího umrdlá ležela, po tej obživla, domů přišla, zdráva byla a chodila. Kterouž potom zasaditi a krmiti dal, již potom zabili a snědli.

Křivonoska obživla. Knězi Šebestianovi Stražovskému umřela v nebytí jeho doma křivonoska v kleci, a jeho kuchařka byla na(d) tím velmi zarmúcena a chtěla za jinou takovou dávat 1 gbelec žita. Ale když tak umrdlá za voknem ležela přes celou noc, na ráno vzala ji Marije, kteráž toho kněze hojila, do rukou a jí (ke) tváři přindávala a smíchem pro ně řekla: »Tak ty obživneš, jako král Frydrych bude zase králem českým.« Na to ji vundala zase za vokno, kdež hned nohu stáhala, oko odvírala, když ji zase za okny vzeli, obživla.

P. Jan Kryštof z Klenového a Janovic umřel. Téhož léta 1624 pan Jan Kryštof z Klenového po dlouhé a těžké nemoci, kterouž na noze své snášel, jsouc v ni v Plzni v zavření při šturmu trefen, však se vyhojil, potom mezi vojsko císařské k Budějovicóm jel, s nima pořád bojoval, až česká země od téhož lidu císařského vzata byla; tu ten pan Jan Kryštof, při biřmování davši sobě třetí jméno Rudolf, z Klenového a z Janovic, jedouc z Prachenska do Plzeňska za město Planici, s koněm padl, odtud do Habartic přijel hned nemocný, tak že sme ho sodva s koně sundali a do svědnice uvedli a jeho se ptali, co by mu bylo. On pravil, že jest na koni běžel a padl, a od toho že ho noha bolí, tak že velice křičel; a když se mu pravilo, proč jest na koni běžel v tak sněh a mrázky, tu odpověd dal na to, že mu platilo (jináč nerozuměl sem tomu, než že pro ňáký pajt); tu žádného pokoje neměvše jednak lehl, davši mu nastlati, jednak vstal, až sem ho ten den na krytém voze herkama manželky své, k žádosti jeho (k) paní mateři jeho do města Klatov dovézti dal. Tu nemocný ležel některý den, potom se pozhojil, potom zase se mu ta nemoc obnovila, jakož i pře(d) tím pádem na ni sobě stěžoval; po tej se mu ta noha krčila, že na ni kulhal, tu se dal na ni balvířóm až i popravnímu mistru hojiti, též do Varů jezdil, však nic platno mu nebylo, nýbrž čím dál vždy hůř, tak že se mu potom zvalela. Kdež on dal se do Prahy vézti k balvířóm, potom u mostu v špitále ležel, tak že mu tou zvaleninou duch šel a nečistota tekla. A tak (v) velké bídě a nemoci život svůj, (snášejíc takovou nemoc na několik let), téhož roku někdy z jara v témž špitále dokonal, a v advent v Měčíně v kostele v kůru též tého roku pochován jest

Zápověd podobojím ve Vídni. Téhož léta 9. Septembris od rady města Vídně v Rakousích scházení (k) službám božím do kostela v Hernals zapovědíno, což stavové též země pod obojí těžce to nesouc, císaři o to suplikovali, ale nic neobdrželi. To jim za odpověd dáno, že se jich tu nic nedotejče, aby se spokojili.

Kněží z Rakous vyhnáni. Též toho roku potom 4. Octobris mandátem císařským všickni kněží a praeceptores z Rakous pod obojí jsou vypověděni, a když odtad na šiftch proti vodě k městu Řeznu a jinam dali se vézti, tehda v Bavořích před Strubinou obyvatelé odtad volali na ně, posmívajíc se jim řekli: Nyní můžete zpívati: Ach, Bože, s nebe pohleď na nás a smiluj se! Též ptali se, kde jest jejich silná bašta, tak jak německy zpívávali.

K. Fridrichovi syn se narodil a jiný umřel. Téhož léta 15. Octobris v Graffenhagu v Holandu K. Frydrychovi narodil se syn kterýž pokřtěn na nové léto 1625 1. dne Januarii. Jméno mu dáno Eduard. Francké, englické, benácké poselství a knížete z Brunšweigu byly mu kmotrové. Proti tomu zase umřel mu syn Ludvík, půl druhého léta stáří.

Arcikníže Karel umřel. Téhož roku z Vídně arcikníže Karel, císaře Ferdinanda II. pan bratr, vyjel do Hišpanie skrze vlašskou zemi jedouc, u sestry své a švagra svého, knížete Florenckého se zastavoval. Odtad do Hišpanie do Madridu města se bral, 24. Novembris tam přijel, kdež proti němu vyjeli dva bratři krále hišpanského, Don Carol a Don Ferdinandus, na dvě míle odtad, a sám král s falckrabětem z Neyburku před branou naň čekali a přívětivě jej i s královnou přivítali. Kdež 25. a 26 dne téhož měsíce sobě po cestě odpočíval, 28. dne téhož měsíce s králem dlouhé rozmluvení měl, a hned potom téhož dne ve 4 hodiny na zimu se rozstonal. Z toho se palčivá zimnice ho chytila, tak že od též nemoci 26. Decembris v témž městě umřel.

Nejvyšší pan písař umřel. Téhož léta 8. dne měsíce ledna umřel na Žinkovech pan Jan z Klenového a z Janovic, nejvyšší písař království českého, a v Plzni pochován.

P. Perglarova; druhá p. Perglarova. Též toho roku 21. února umřela na Kolínci paní Mandalena Perglarová z Janovic, a pochována v Kolínci. Též před tím umřela 9. února též na Kolínci paní Eliška Perglarova z Harasova, manželka pana Václava Otagara Perglara. Pochována též v Kolínci s paní mateří pana manžela svého, s paní Mandalenou z Janovic.

P. Strojetická umřela. — Paní Černínova Marjána jinak Mace (?) umřela. Též toho roku umřela p. Janovi Strojetickému z Strojetic na Křimicích manželka, po rodu z Vrdby, na neštovice; a první manželka, po rodu z Švamberka, též mu na neštovice umřela.

Též toho roku umřela, šlakem jsouc dávno poražena, paní Marjána Černínova z Svárova, manželka pana Heřmana Černína z Chuděnic.

Pan Jiří Čejka umřel. Téhož léta 16. dne měsíce března umřel na vodnatelnost u pana bratra svého, pana Jana Adama, pan Jiří Čejka z Olbramovic, křižovník sv. Jana Jerusalemitanského. Pochován 29. dne téhož měsíce v Němčicích v kostele v kůru.

Pan Jiřík Račín umřel. Téhož roku umřel v městě Sušici u Lučína měšťana, kdež u něho v podruství byl, když mu statek jeho Čejkovy vzat byl, pan Jiří Račín z Račína. Pochován ve Zbynicích.

P. Lokšanova umřela. Téhož roku okolo sv. Matouše umřela paní Lidmila Lokšanova z Chudènic v městech Pražských, paní mátě pánův Kocův, Diviše, Jindřicha a Adama Havla, měvši prv pana otce jich, pana Jana Václava Koce z Dobršc a na Bystřici. Potom sobě vzala pana Adama z Lokšanu.

Mřeli lidé náhle. Mřeli ten rok velmi lidé náhle tu okolo Klatov i jinde, měšťané i sedláci.

Pan z Říčan umřel. Téhož roku umřel náhle pan Petr z Říčan na Přeclavi.

Téhož roku umřel na Měcholupech pan Wolf Sedlecký z Oujezdce.

Liška do vsi přišla, lidi kousala. Téhož roku ve čtvrtek po druhé neděli adventní, jinak 12. dne prosince, u vsi Habartic na louce Hbelíku přišla liška k pacholeti Jiljího Průchy, kteréž voly tu páslo. A ten sedlák plot tu opravoval; spatříc ji ten sedlák, řekl tomu pacholeti, aby ji pošetřilo, že půjde domů pro ručnici. A když on šel, liška zatím dala se do pacholete a chtěla je kousati, a pachole se jí bránilo rukavicí v houbu ji bijíc a křičelo: »Sedláče, pomoz, pomoz! pro Bůh!« a on se vrátit musel na retuňk. V tom ona jim utekla, neb již tma byla. Přede dnem pak v pátek otec toho pacholete a podruh Jiljího Průchy domů do vsi ze mlejna jdouc, nesouc na sobě mouku, když přicházel k chalupě své, a ona ta liška opět proti němu běžela a jej za botu popadla. A on míníc, že by pes Průchů byl, až se dobře ohlíd, tu spatřil, že jest liška, mouku z sebe shodil a popadl sochor, a tu ji ním na vsi zabil, pěknou, tlustou lišku. Neslýchaná věc, aby liška do vsi chodila, lidi kousala. Zabili tím způsobem jich několik jak v Planici i jinde v tom i druhém roce.

Rok 1625. Co se dálo v Niderlandu. Téhož léta a tu zimu kníže Christian brunšvický a Mansfeld (s) lidem svým v Frankreichu a v Engelandu naverbovaným, od Kales z Frankreichu po moři do Holandu přijeli a tu se zdržovali, smejšlejíce s knížetem Moricem a bratrem jeho Hendrychem Frydrychem město a pevnost Bredu, v Brabantu ležící, z obležení Spinulového vysvoboditi. Ale pro silné jí obležení a vůkol šanci zavření nijakž, ačkoliv mnohokrát o to se pokoušeli, toho bez prolití veliké krve a ztracení lidu nemohli.

Mauricius umřel. Breda se poddala. Až v tom kníže Mauric z Oranie a hrabě z Nassau, gubernator těch zemí Holandu, Selandu a jiných, umřel, a město, jsouc blízko k roku obležené, okolo 2. neděle po sv. Trojici na jisté kondicí a artykule se poddalo. Však, jak se psalo

strany náboženství, málo jim splněno bylo, a také Spinulu neb krále španělského velikou sumu peněz stála, tak že jest dobře zaplacena byla. A také Mauricius než (k) Bredě na retuňk přijel, králi hišpanskému tu v Nydrlandu několik pevností vzal, jako Goch a jiné.

Král dennemarský s vojskem velikým. Král dennemarský a jenerál jeho, kníže Jan Arnošt z Weimaru, majíce lidu nemálo od krále švédského a jiných poslaného a svého naverbovaného, jak zpráva se dávala, do 40.000, též nezaháleli.

Císař mnoho lidu na pa.. posílal. Císař Ferdinand druhý mnoho tisíc lidu hned v zimě i z jara proti těm nepřátelům na pomoc posýlal, kteréž v Rakousích i jinde měl, a víc naverbovati jich dal. Ti když o masopustě skrze plzeňský kraj k Klatovóm, k Domažlicóm táhli, veliké houfy krkavcův za nimi letělo a na ně pralo. Též v ty časy po neděli Devítníku, když na Chodech ve vsi Počinovicích leželi, kázal sobě jeden officír přinésti ráno pěkné vody. I přinesli mu ji, kteráž se v krev obrátila.

Voda v krev se obrátila. Když ji spatřil, pravil, že jsou ji (z) zbitých slepic nabrali, a nechtějíc tomu on věřiti, aby navážena z studnice byla, sám k studnici šel a dal ji sobě navážit, kteráž tím způsobem jako krev krvavá navážena byla.

Dáli se znamenití divové v tomto roce i v jiných, ale málo na ně dbali.

Předně byla ten rok velice teplá zima, že se vorati mohlo. K tomu několikrát se blejskalo a hřímalo, tráva rostla i kvítí rozkvětávalo. Též zezulku i slavíčka tu zimu slyšeli zpívat u zámku Velhartic, v Janovicích i jinde. Také za konečnou věc rozprávěli, že na štědrý den v Klatovech na bráně slyšeli ji kukat, na vánoce též že zezulku slyšeli kukat v městě Žatci na kostele. K tomu na nebi veliká znamení a divy byly vidět ten rok.

Ptáků mnoho v hromadu se sletělo. Okolo Brandejsa do jakéhos pustého rybníka se sletělo velmi mnoho rozličných ptáků, a posadivše se, tiše seděli. V tom za nima přiletěl jiný veliký houf ptáků, mezi nimiž byl i orel. Ti se dali do druhých, oni se bránili, a tak se štípali, že mnohým oči vyklubali, a orla toho hned na kusy roztrhali. A tak mnoho jich mrtvých leželo, že je sedláci sobě sbírali a jedli; a kteříž se jich najedli, do třetího dne blázníli. Jiní mřeli, až hejtman dal ty zbitý ptáky do šachty zakopati a sám tu věc jiným vyprávěl.

V městě Frankentalu v dolejším Falcu v jedné vsi Mars nazvané v 18. Februari nalezena taková figura na jednom stromu, z země vyrostlá, vnitř prázdná, zvýší 3 čtvrtí lokte, kteráž od gubernatora toho města byla do Nydrlandu infantině poslána.

Vítr velký v Praze. Ve čtvrtek první v postě 20. února strhl se rychlý a hrozný veliký vítr. Ten na Koňském trhu v Praze krámy rozhazoval, též před rychtou mošny, řešata, nůše rozhazoval; též vichrové z jedné ulice do druhé jeden proti druhému jakoby se potýkali, tak že téměř lidé choditi nemohli. A v ten čas hlava jedna s mos(t)ské věže spadla; mnozi, jdouc po mostě, vítr je zastavoval, a mnohými zmítal, že jíti nemohli.

L v o v é l i d i d á v i l i. Jistá zpráva od lidí hodnověrných se dávala, že na panství pana Žarotína po 10, 12 a více lvů se nacházelo, kterýž lidi dávili, jakž se toho i něco do kraje Hradeckého dostalo.

V r c h s e r o z t r h l. Téhož léta 22. Februarii podle starého kalendáře (podle nového 4. března) před polodnem mezi 10. a 11. hodinou v outerý po neděli postní Oculi jeden vrch v biskupství Bamberském, mezi Ebermanstattem a Gaiseldorfem na levej ruce ležícím, jménem Trudenleiden, samým božím působením (s) velikým hřmotem a třeskáním se pozved a roztrhl, takže okolo bydlející znamenitým strachem a předěšením to slyšeli a viděli, jakož každodenně to se spatřuje a sebou přináší. Před tím v sobotu viděli na tom vrchu oheň jako kouli hořeti, ale nevěděli, odkud by se tu vzal; zasypal země mnoho, a vždycky se ještě suje.

B o u ř k a v K l o k o v ě. Téhož roku okolo hromic vypravena byla komisí do města Glogova v Slízku ležícího s Jezuvity, aby tam uvedeni byli do kostela podobojího,ačkoliv prv podjednou 11 kostelův tam měli; a těm komisařóm do 300 muškatyrů, že s nimi tam šli, dáno bylo. A když se tam dostali, tehda povolali páni komisaři ouřadu, a tu před ní pan komisař, který jak se praví, byl z Princinštejna jeden, oznamoval jim, že JMCé jistá a milostivá vůle v tom jest, aby pány Jezuity přijali do toho kostela. I žádal pan primas jich s panem purgmistrem pánův komisařův, aby jim poručení J. M. C. ukázáno bylo, neb že oni pro obec toho učiniti nesmějí. A tak nemajíc jim co ukázati, pan komisař rozhněval se, a vytrhši tulich probodl primasa i purgmistra. Což jiní vidouce, zběhlo se nemálo lidu obecného a sousedů, a v tom muškatýři stříleli mezi sousedy, a oni vidouc to, zavřeli brány a zbili všecky jak komisaře (mezi nimi byl i Plateys z Prahy) tak muškatyry neb vojáky. Plateys do Prahy přivezen a v postu u sv. Jakuba v klášteře pochován, jsouc vzácná osoba, sekretář vojanský. [1]) Potom k spokojení té věci byl vyslán pan Sazima z Vrtby do téhož města.

V F a l c u s t r o m z l o m e n ý r o z k v e t l. Téhož léta 1624 na den sv. Jana Křtitele [24. června] (ve) Frýdenberku, míli od Ambergka (ve) Falcu v kurfirské zahradě neb štěpnici byla jabloň veliká, majících na sobě malých nedozralých plno jablek, kteráž prudkostí větru velikého od kořene ulomena jsouc, toliko na dva prsty kořenu se držela. Jí kdokoli spatřil, za jiné neměl, že se k ničemuž nehodí než k spálení, jakož jetev jedna odťata byla. Ale ten strom tak zlámaný na zemi leží i žádné téměř vl(h)kosti nemajíc, zase zčerstvěl a ku podivu proti běhu přirozenému v ten čas rozkvetl, takže od velikého množství květů nad míru bílý učiněn byl. Čemuž se náramně lidé divili a množství to spatřovali.

E r b s e o b n o v i l, i t é ž s t ř e c h a. Jako i erb krále Fridricha, kterýž na bráně cihelné sám od sebe se obnovil, jakoby jej nejpěkněji znova vy-

[1]) Karel Ferdin. Platejs, císařský a vojenský sekretář. Kanovník Jan Arnošt Platejs, jenž též v reformaci velmi činně se zúčastnil, byl jeho bratr.

maloval. Též i střecha v témž městě na kostele sv. Jiří sama od sebe se obnovovala.

Hrabě Hendrich se oženil. L. t. 1625 času jarního v městě Braunfels hrabě Hendrych z Nassaw se oženil, pojav sobě jednu hraběnku z Solms.

Paní Johanka Švihovská umřela. T. l. 1625 v pátek po druhé neděli po velikanoci, to jest 18. dne měsíce dubna, umřela urozená paní paní Johanka z Ryžimbergka a Švihova na Nalžovech, v domu a příbytku pana manžela svého, pána pana Frydrycha Švihovského [1]) z Ryžimberka a z Švihova. Dobrá, pobožná, pána Boha a pravdu jeho milující paní; z hoře jí ta smrt přišla, jak s ní i s dítkama jejíma o náboženství nakládáno bylo. Bez pohřbu, jakž v ten čas bejvalo, do kostela přece vnešena jest Hradešického.

Bez větru dvě dřeva se vyvrátily. T. l. na den Božího vstoupení, kteréhož se trefilo 8. dne měsíce máje, ve vsi Habarticích ráno slyšeli, jakoby někdo v lese za Planinany který slove, k městu Klatovům náležejícím sekal. V tom potom velmi velikej třeskot se stal. Když tam někteří šli, našli beze všeho sekání dvě veliké dřeva, každé ve dvě objetí, jedli a lípu (beze všeho větru, nebo pěkný čas a velmi tichý byl ten den a zvlášť v ten čas) vyvrácené podle sebe, a třetí malou jedli sebou vzali; kteréžto dřeva kořeny zdravé veliké měly, však se vyvrátily, polámaly, prsti mnoho a kamení velikého sebou vyvrhly. A snad předukazovaly též vyvrácení (bez větrů velkých, totiž pokušeních, kteréž sice ještě nebyly, než že se nima hrozilo) náboženství evangelického v témž městě. A jistě mnozí měšťané v něm zdáli se bejti velice vkořeněni v pravém náboženstvím, však přece vyvráceni. Jedle i lípa, muži i ženy, a vzeli malou jedličku sebou, to své dítky. Pane bože, ostříhej déle nás!

Hvězdu ve dne a pohanších motejlů viděti bylo letěti. Na den letnic [18. května] téhož léta ve vsi v Stobořicích viděli v bílc dni pěkný v jasný den hvězdu jasně svít ti po tři dni pořád o polodni. Též tam i v Habarticích viděli pohanších velkých motejlů letěti jakoby karnety [2]) táhly.

Nevinné zamordování a nevážné. Téhož léta po sv. Trojici ten tejden, když vojáci do Říše z Čech táhli, v městě Domažlicích že sobě řekli tři: když potáhnou dále, aby z Čech nevyjížděli, až koho nejprve potkají, do 7 osob zabili. Což hned za Domažlici na jednom měšťanu, který dělal zákop, vykonali a jej zastřelili, a potom jiných víc, též ves zapálili.

Dva v Klatovech zabiti. Též t. r. v pátek po Božím Těle [30. května] v městě Klatovech jeden voják fendrich Slezák Preyner, v rukou pana Adama Dlouhoveského probodl Jakuba Juriče, z Vídně

[1]) Zemřel před r. 1630. – [2]) Praporce vojska.

rodilého, však tu osedlého, skrze ruku bez příčiny, kterýž od té rány umřel. A pacholka též jeho zabil též tu hned fendrych karnety Don Baltazara [1]) bratra, kteráž v Klatovech ležela v ten čas.

V Praze ve dne hvězda vidína. T. l. v outerý po druhé neděli po sv. Trojici 6. dne měsíce června a potom po tři dni pořád okolo 20 hodin ve dne byla vidína hvězda v Praze nedaleko od sluncete svítiti. Též byla vidína hvězda v Praze vedne l. 1611., 4 neděle před vpádem Pasovským.

P. Viduna Obytecký umřel. T. l. 1625. v neděli třetí po sv. Trojici, to jest 15. dne měsíce června, umřel v domě svém na Račanech[2]. v Praze pan Václav Viduna Obytecký z Obytec, prokurator císařský.

Stržení oblaků ve Vratislavi. Téhož roku ve čtvrtek po svatým Petru a Pavlu, jinak 3. dne července, u Vratislavě v Slízku dvakrát oblakův stržení se stalo, tak že se přes obilí na polích na šiřích plaviti mohlo.

Dvé kuřat umrdlých obživlo. T. l. ve čtvrtek po s. Kylianu 10. dne měsíce července ve vsi Habarticích dvý kuřat malých černých umřelo paní Lidmile Harantové, aneb od slepice udávené byly, neb byly všecky stlesknuté. Ty vzela, na ruku položila a nesla k voknu, chtějíc je ven vyhoditi; zanechavši toho vyhození tak, nesla je do kuchyně okazujíc je předně pánu svému, kterýž se jí ptal, co by s nima dělala, aby je pryč zahodila, kteráž řekla: Nezahodím, jestli nás pán Bůh vysvobodí, tehda obživnou. V tom je při ohni zhřívala tak dlouho, až obživly, běhaly a jedly a čerstvé tak jako jiné byly. To se vkutku jistě stalo.

Oddávání podobojím zapověděno. T. l. v pátek po svatý Markytě [18. července] mnich Severin, Klatovský děkan, posílal po kněžích tu okolo Klatov patentu vejpis arcibiskupa, aby žádného pod pokutou, jakou by arcibiskup uznal, neoddávali, leda by oba přestoupili; pakli by se který kněz toho dopustil, aby pokutován byl podle uznání pana arcibiskupa a to manželstvo bylo rozvedeno, a byly-li by dítky od nich, aby žádných nápadů neměly.

Odpověď přátelská p. Racku z Kádova. Téhož léta v neděli 8. po sv. Trojici [13. července] přijel pan Racek z Kádova se panem otcem svým a s jinejma pány a přátely svejma na Habartice,[3]) a tu žádal podle uloženého dne, aby mu přátelská odpověď strany panny Evy Kryzeldy Harantky z Polžic a z Bezdružic od pana otce jejího dána byla. Což on, poradivše se o to se panem strejcem svým a s jinejma pány a přátely svejma, odpověď přátelskou na snažné vyhledávání jeho dal. Což i bylo by se veselí a dodání stalo, ale pro zápověď oddávání podobojí (kterážto zápověď pro to veselí od toho mnicha naschvál v ten čas tu okolo po kněžích posýlána byla), to se vykonati nemohlo, že se kněz dostati nemohl.

[1]) Don Baltazar de Maradas.

[2]) Hradčanech.

[3]) Byl tu zajisté panský dům, ač Sedláček Hrady IX. 169 o tom se nezmiňuje.

Lid císařský strhoval se ke Hbu. T. l. měsíce srpna kníže z Walštejna, jinak z Frydlandu, jakožto generál císařský s mnoho regimenty rejtharů i pěchoty, kterýž v Čechách, v Moravě i jinde ležely, též co v Rakousích, v Čechách, v Moravě a jinde naverbováno bylo, u města Ghba se strhoval; k němu táhnoucí lid mnohé škody zdělal jako okolo Klatov. Lid nejvyššího Insulana[1]) tejden okolo ležel a divně sobě počínal, že před nima s dobytky i lidé do města Klatov ujížděli.

Veselí pana Racka z Kádova. Též toho času, jsouci poslána od rodičův svých panna Eva Kryzelda Harantka s bratrem svým Jiřím Frydrychem s některejma věcma jejich, s herkama a s koňma do města Klatov (k) paní Mandeleně Klenovské z Polžic a Bezdružic, pana otce jejího sestře, aby tam pobyla. Ona pak táž paní Mandelena Klenovská dala u sebe v domu svém v pondělí po sv. Bartoloměji [25. srpna] bez přítomnosti pana otce, též paní mateře její, túž pannu Evu Kryzeldu Harantku se panem Rackem z Kádova při přítomnosti své a panen dcer svých, a při přítomnosti pana otce pana Racka a strejny jeho a jiných poctivých lidí stavu rytířského přítomných skrze mnicha Severina, děkana Klatovského, oddati. A při tom veselí byvši též pan Přibík z Klenového a z Janovic, též paní Mandeleny syn, jsouc opilý, pobízel beze vší příčiny p. Jiřího Frydricha Haranta, aby se s ním v kordy tloukl. Když to se stalo, byl od tého p. Jiřího Frydrycha Haranta v ruku raněn, též kord z rukou mu vyrazil, ale od pana Racka z Kádova a jiných rozvedeni. A potom pan Racek z Kádova do Habartic s manželkou již svou chtějíc jeti k rodičóm manželky své, též p. Jiří F. Harant odtad domů již jel, a pan Karel Přichovský podle něho jdouc do hospody do města Klatov na trunk vína ho sebou zval. Což když tak spola se ubírali, tu pan Přibík z Klenového za panem Jiřím Frydrychem Harantem skokem na koni jel, a přijíždějíc k němu pistolu ručnici naň vytrhl, přiložíc kohoutek k němu vytiskl, však mu sklamala. Tu týž pan Jiří Fryd. Harant, když naň jiní křičeli, aby se hleděl, on též svou pistolu vytrhl, a tomu panu Přibíkovi řekši prv: »Hle, Přibíku, kdybych sobě nevážil, co bychť udělal, má by mi šla!«, v tom mu jí mezi očima nad hlavou jeho vystřelil. A pan Karel Přichovský k tomu se též ozval, že to není náležitá věc beze vší příčiny za lidma jezdit a z pistolů na ně stiskat.

Pan Přibík z Klenového zabit. Na to pan Přibík téhož pana Přichovského touž pistolou přes hlavu uhodil, a on vytáhši kord, skrze stehno jej nahoru do života mu vrazil. Kterýž od té rány ten večer umřel, a v outerý po Narození Panny Marije 9. dne měsíce září v městě Klatovech (v) velkém kostele proti oltáři nedaleko ujcův svých, pana Jindřicha a p. Adama Harantův z Polžic a z Bedružic, pochován.

Kníže z Walštejna do Říše vtrhl. Když potom ten lid svrchu psaný císařský k městu Khbu se strhl, generál z Walštejna vtrhl s tou

[1]) Jan Ludvík Isolano, velitel Chorvatů.

armadou do Říše až k Švejnfurtu, odtad zase se dával dále až do Sas; tu vzal město Halbrštat, též Hall město a jiné.

Tilli co činil. Téhož roku v neděli 13. po sv. Trojici [17. srpna] Monsur Tilli města Stuldenau,[1]) kteréž bylo osazeno Denemarskými, zrádou skrze lejtenanta v něm proti vzetí několik set dukátův dostal a odtad ihned táhl k Nyuenburgku,[2]) kdež mu mnoho lidu zbito. A on odehnán odtad jest.

Jindřich Leopolt Harant se narodil. T. l. 1625. ve středu suchou po sv. Lidmile 17. dne září narodil se syn šestý p. Janovi Jiřímu Harantovi Staršímu z Polžic a z Bezdružic s manželkou jeho paní Lidmilou Harantovou z Přichovic na Habarticích, první hodinu po polodni na znamení skopce. Okřtěn v neděli ihned příští na den sv. Matouše na tvrzi Chlistově od kněze Daniele, Běšínského faráře. Kmotrové jeho pan Mikuláš z Kádova a na Malonicích; na rukou ho držel pan Přibík Bejček z Nespečova. Pan Jindřich Šebestian Hájek z Robčic a na Bernarticích. Kmotry paní Apolena Kádovská z Robčic, a panna Kateřina Fremutka (z) Tropčic. Jméno mu na křtu dáno Jindřich Leopolt.

Děvečka obživla v Praze. T. r. v pondělí den sv. Michala [29. září] v Praze na Široké ulici u jednoho pekaře děvečka jeho služebná stonavši na mory bolest, za kamny ležíc zdálo se, že jest již umrdla; protož hospodář poslal, aby ji vynesli pohřbiti. V tom když ji na máry vundávali; že ji hlavu dolů přes máry svěsili, hlavu zvihla, a jinej muž z též ulice soused pravil, když jí kytky do rukou vundávali, že hlavu zvihla, a ta, která jí je vundávala, že hned podle mar strachy padla; když tak hlavu zvihala, že jí pomohli, posadili, potom ji odtad do světnice přivedli, kteráž divné věci vypravovala, že ty pány stíňané viděla v nebi v bílé roucha oblečený a palmy zelené v rukouch držící, a jiné, jako císařského rychtáře, v pekle za vostrohy viseli, a jiné pány; a jaký veliký hřích jest, kteří přestupují, že se do pekla dostávají; též co uslyšela, kdo má zvítěziti a co bude činěno potom. Vzata byla do šatlavy.

Téhož roku na podzim okolo Všech Svatých pan z Wartmbergka chromý, kterýž prve měl Smiřickou za manželku, kteráž při tom rozhození prachem zámku v městě Jičíně l. 1620. též zabita byla, též týž ujel z Čech téhož léta 1620. do Drážďan; potom po vítězství císařském zase do Čech přijel, přestoupil, statky mu dány, ten se oženil, vzal sobě jednu,[3]) kteráž u nejvyššího Kroce drahný čas na Ryžimberce a jinde byla, již on nazýval svou paní tetou a potom jí od sebe odbyl.

Kulhavý z Wartenberku zabit i se ženou od poddaných. Týž pán z Wartembergka, majíc statek[4]) v kraji litoměřickém, nutil poddané své, aby též od náboženství svého jako i on přestoupili, i pro kata

[1]) Správně: Stoltzenau.
[2]) V Lüneбursku.
[3]) Slula Marketa Alžběta z Helmdorfu.
[4]) Markvartice, Markersdorf, mezi Benešovem a Českou Kamenicí.

na ně poslal. Kterýžto se zvedli, jej i (s) jeho touž ženou zabili.[1]) Potom i se zašancovali, a více sedláků k nim přibývalo; ale potom okolo vánoc byli upokojeni, některý z nich byly do Prahy přivezeni[2]) a jiní v Oustí vsazeni.[3])

Lounští přestoupili. Téhož roku v létě k podzimku Don Martin pravíc míti to sobě poručeno od J. M. C., do Loun přijel a Lounské krom málo kolikas osob přinutil, že musili přestoupiti a pod jednou přijímati, na to vejše i revers od sebe dáti, že to ne z přinucení, než z své dobré vůle učinili. Chtěl to též vykonati v Ža(t)ci a v Rakovníce, ale k ničemuž ty obě města, aby přestoupiti měly, svoliti nechtěly. Před tím týž Don Martin převedl, co měšťanů na Táboře zůstalo, též i na Písku velikým sužováním od vojáků. Nebo uložil, kdoby nechtěl přestoupiti, aby mu vojáci dáni byli, aby jim ten čtyřikrát za den jísti dával a to co nejlepšího, a víno každému za den $1^1/_2$ pinty. Též aby ten každý hospodář vojákóm koní hlídal, oves, seno dával, dobře cídil, a kdyby toho neučinil a dobře toho nespravil neb dobré a oupravné jídlo nedal, též hospodyně dobře je nepřipravila aneb pěkné bílé lože neustlala, aby byli kejma biti, a to tak dlouho, až by přestoupili. Kdyby to učinili, aby již vojákóm hospodář s hospodyní nesloužili, než vojáci jim.

Klatovští přestoupili. Téhož roku týž Don Martin jedouc z Loun a z Žatce a z Rakovníka do Klatov, přijel k císařskému rychtáři, a tu o Klatovských, jak by s nima zacházeno bejti mělo, nařízení učinil. Odtud odjel na Opálku, potom na Velhartice, (kdež mu tam jeho regent z Písku na morní bolest umřel, a po smrti velice strašil, lidi dávil), odtud jel do Sušice, též o přestoupení. — Klatovští ten tejden před adventem i první, hned jakž Don Martin odjel, před císařského rychtáře a jiné spoluradní, kteréž prv přestoupili a pod jednou byli, byli obsíláni o přestupování a po jednom před ně pouštěni. Tu jim předkládáno bylo, aby se s J. M. C. v víře srovnali, že vojáků zbudou, berní žádných (krom prý J. M. C.) dávati nebudou, živnosti své volně že provozovati budou, a jiné mnohé věci jim předkládány. Proti tomu, neučiní-li to, že jim budou živnosti zastavené, vojáky že mušejí chovati, kteréž že je bíti a s nimi co nejhůř zacházeti že budou. Tu neměškajíc Jan Achiles Ša(t)lavka do Běšin k knězi[4]) pod jednou jeli a tam přestoupili. Po nich jiní až pak druhej tejden adventní, když pan Příbek Jeníšek, podkomoří, do Klatov přijel a obec všecku před sebe na rathauz povolal a jim všem příkře poroučel, aby se s J. M. C. u víře srovnali. Potom odpornější po jednom před sebe pouštěl a je k tomu nutil; a některé odpornější do šadlavy dáni. Tu potom všickni, jakoby se za ruku pojali, do svátků (téměř všickni, málo koliks osob) přestoupili v Běšinech,

[1]) Stalo se to v tak zvaném Červeném Dvoře u Benešova dne 29. října 1625.

[2]) Památky arch. II, 227; IV. 188.

[3]) Bylo jich 5, zde 18. Srovnej »Mittheilungen des nordböhm. Excursions-Clubs. r. 1882. str. 35. Gindely, Geschichte der Gegenreformation in Böhmen 408.

[4]) Snad Daniel? Viz nahoře.

v Němčicích, v Políně. A kdo přestoupiti měl, od děkana jejich mnicha Severina cedulku k tomu knězi míti musil, a od toho kněze zase k Severinovi, že přestoupil. Kdo toho neučinil, pokutu každý tejden (z) sebe dávati musil po mnoha zlatých, až přestoupil. Po svátcích pak svatovánočních musily i ženy, vdovy i děti. Neušel žádný odtad, než Pavel Doubravský a Jan, syn jeho, a ti, kteříž prv na vojnu dadouc se verbovat odjeli. Apatykáře Dobráše manželka, že přestoupiti nechtěla, majíc muže svého na vojně vždycky pokutu dávati musí, též i Kateřina Doubravská za muže i syna. Potom též přestoupily.

Sušičtí a Domažličtí statečněji se chovali. Sušičtí a Domažličtí, ti statečněji se chovali. Velmi mnoho sousedů i soused odtad nechavši jim všeho, pryč odešli, ježto od Don Martina i pana podkomořího hnáni k tomu byli a vojáci divně je sužovali. Přece mnozí až dosavadž neodstupují.

Kapr zastřelen. Téhož roku před adventem prokurator císařský Kapr, jedouc z Prahy na statek svůj, kterýž byl vzat jednomu panu Zabskému,[1] a ten pan Zabský[2] mladý č(l)ověk, jsouc ženatý, nebyl dobře se svou ženou, k tomu též přestoupil, domnívajíc se, že statek dostane; a miloval toho Kapra ženu a ona jeho. A skrze tu milosť když jel ten Kapr na ten statek Dubeč, jest od téhož Zabského a pacholka svého, byvší na to ten pacholek naveden i darován, zastřelen. Pacholek ujel, a Zabský, když do Prahy přijel, jest vzat a na Bílou věž dán; též i ta Kaprová k tomu se seznali. Ona pak to pravila, že není možná, aby která mladá žena na svém muži dosti míti měla. Potom byla metlama mrskána, naposledy sťata; též i ten Zabský sťat, teprv ona druhého roku 1626 23. Januarii a on 3. den po ní.[3])

Mor v Čechách. Téhož roku byl veliký mor po místech v Čechách. V Praze jich pomřelo přes dvaceti tisíc, též mřeli v Práchensku velice, v Horaždějovicích i jinde, též v Sušici, v Klatovech ve dvouch domích mřeli, víc ne. Též ve vsi Habarticích umřelo na morní bolesť pastýřovo pachole po svatém Martině v outerý, potom Jiljího Průchy dvě dcery. Pastýř a Jilka Píchalky dcera na morní stonavši se vyhojili.

Dva kněží jati. Téhož roku když Don Martin z kraje žateckého do Plzeňska a Práchenska jel před adventem, vezl sebou dva kněží pod obojí v poutech ukované, jednoho Čecha a druhého Němce,[4]) sebravši je v kraji žateckým a na zámku Velhartickém do věže je dáti poručil; kterejmž po skrovně se jísti a píti dávalo, a s šatů slečeni byli, kteřížto kněží potom přestoupili a z vězení puštěni byli a hrozné odvolání svého náboženství učiniti musili.

Rok 1626. Nucení k náboženství. Léta 1626 času zimního nic více se zde v Čechách nevykonávalo, nežli převeliké nucení, jak v městech, v mě-

---

[1]) Daniel Kapr prokurator. — [2]) Adam Zapský. — [3]) Dačický I. 321.
[4]) Viz níže.

stečkách i ve vsech, lidí vše(ch) napořád, jak mužské tak ženské pohlaví; i děti, které větší byly, od náboženství evangelického k náboženství pod jednou; což mnozí to činili, téměř na větším díle však nedůvěrně; jiní taky, však na mále, z některých míst proto odcházeli.

Pro náboženství jeden písař umořen. Téhož léta v outerý po druhé neděli postní 10. dne měsíce března umřel na zámku Velharticích v sklepě nějakém pod zemí, do kteréhož se skrze díru nějakou lízti musilo, (u) velikém a těžkém vězení, kdež nic neslyšel ani světla neviděl, nějaký praeceptor neb písař učený, kterýž prve u hejtmana nad královstvím byl, Němec Slezák Jan Zwik z Schweiden, náboženství evangelického a pravdy Boží opravdový a stálý milovník. Ten loňského roku učivši děti nějakému mlnáři za Sušicí, byl jest i s tím mlnářem vzat a do téhož vězení dán. V němž úplně rok a dvě neděle seděl, chléb a vodu za pokrm měl, a to velice po skrovně, naposledy v tu zimu z šatů až do košile svlečen a tak nahý seděti zanechán. Mlnář sedíc také drahný čas, jsouc nemocen, v létě byl z toho vězení vzat do městečka, a tu s ním tak mluveno bylo, že přestoupil a vězení prázen byl. Než ten písař žádnou věcí od Krista a pravdy jeho nedal se odvésti, ani dlouhým vězením, ani hladem a žízní, ani nahotou a velikou zimou, ani slibnými věcmi, než boj výborný dobojoval, víru zachoval a přijal v jisté naději nesmrtedlnou korunu věčné slávy. Po smrti na poručení od ovčáka na káru vzat, na rozhraní vezen a tu pochován, však prv z vězení do příkopu uvržen, aby skrze bránu vezen nebyl.

Veselí knížete Sedmihradského. Téhož léta v neděli první postní, to jest 1. dne měsíce března podle nového kalendáře, přivezena byla Gabrielovi Bethlemovi, knížeti sedmihradskému, do města Košic Kateřina margkrabinka brandeburská, kurfirstova panna sestra, od sestry své kněžny brunšvické, s velikým komanstvem; proti kteréž kníže Gabriel vyjel na půl míle před město, o 6000 koních a (s) 150 hejduky, všecko v modré barvě, a 350 německých knechtů v červené a bílé barvě, s mnoha pány a rytíři a ji přivítal, s koně sedl, a ona z vozu, a podal jí levou ruku, potom do stanu vešli; hodinu tam pobyvše, potom do města Košic jeli (kterážto margkrabinka nevelká, však pěkná osumnácti let stáří byla). Na druhý den potom v pondělí 2. dne Marti byli oddáni při přítomnosti legátův křesťanských potentátův, též i tureckého legáta, kteříž byli vysláni s velikými a pěknými dary. A to veselí trvalo 8 dní divnými kratochvílemi.

Šlechtična Sibylla Harantka umřela. Téhož léta 9. dne měsíce dubna, to jest v Zelený čtvrtek, umřela na Petršpurce [1]) u paní mateře své paní Anny Salomeny, prv Harantové, nyní Černínové z Hořovic, [2]) však v nebytí jejím doma, Sibylla slečina Harantka z Polžic a z Bezdružic, dcerka pozůstalá po dobré paměti panu panu Kryštofovi Harantovi z Polžic a z Bez-

---

[1]) V okresu Jesenickém.

[2]) Provdala se r. 1625 za Heřmana Černína z Chudčnic, jenž druhdy manžela jejího na cestě na východ provázel.

družic, věku svého $5^1/_2$ letě. Kteráž vždycky před smrtí svou pravila, že půjde k svému nejmilejšímu panu tatíčkovi, kterýž již tu pro ni přišel.

Též Jindřich Lipolt Harant umřel. Téhož léta 17. dne měsíce dubna, právě o půlnoci ze čtvrtku na pátek, umřel v Habarticích Jindřich Lipolt Harant z Polžic a z Bezdružic, syn p. Jiřího staršího Haranta, věku svého 30 neděl a v jednom dni a 11hodinách, kterýž málo v těch nedělech zdráv byl. Nejprve naň přicházel nějaký pláč, potom měl velmi těžký a dlouhý kašel, z toho osuly se mu ruce i nohy, z ouška mu flus šel, potom dala se naň spála s kašlem velikým, kterýž na to umřel, však spála se mu ztratila. Pochován v neděli Provodní v kostele habartickém vedle kazatedlnice.

Jan Batisti Rustici zastřelen. Téhož léta 20. měsíce dubna pohřeb se vykonával Johan Batisti Rustici, kapitan-lejtenanta, kterýž na Krutěnicích měl paní Annu Sedleckou z Oujezdce, kterýž zastřelen byl s písařem od 23 rejtharů v Míšni, když z ležení frydlandského jel, vezouc peníze na verbuňg.

Pan Jiřík Janovský umřel. Téhož léta 22. dne měsíce dubna umřel na Janovicích pan Jiřík Janovský z Janovic[1]) ve 24 hodinách, věku svého 72 letech, pamětí pěknou; a to se trefilo ten rok 22. dne dubna ve středu po Provodní neděli. Pochován z prosta bez zvání přátel a kněží (poněvadž se to v ten čas evangelickým lidem bránilo), hned brzy v kostele v Janovicích.

Mannsfeld poražen. Téhož roku 26. dne měsíce dubna, to jest druhou neděli po velkonoci podle nového kalendáře, hrabě Arnošt z Mannsfeldu přibravši se svým lidem z Nydrlandu, před tím k městu Lubeku, odtud do Brandeburgku, z Brandeburgku do Sas k městu Zerbstu k Labi, kdež u mostu Tesovského[2]) šance zdělal a lidem osadil, chtějíc ten most dostat neb jej pobořit, aby za ním kníže z Waldštejna, kdyby do Slezska táhl, nemohl. Ale byv na týž den ode vší armády frydlandské, jinak waldštejnské, navštíven a lid pěší mu zbit a zajat, a on rejtharstvem zase do Brandeburku, do Havelsbergu[3]) postoupiti musil, kdež i před tím střelbu odvézti dal, ale dostavši zase pěchoty, nedlouho se meškal. Když ji dostal, měsíce Juni od Havelsburgu v Brandeburgku ležícího se hnul a upřímo do Slízska táhl, odtad do Uher, kdež kníže (z) Frydlandu opustě Sasy, též se za ním do Uher dal, kdež mu mnoho lidu pomřelo. Proti němuž Gabriel Bethlem i Turek se postavil, kdež on potom postoupil do Moravy, Slezska a Čech. A kníže Jan Ernst z Wejmaru vtrhši do Slezska město Opavu, Jage(r)ndorf a jiná místa až i v Moravě Šternbergk opanovavši, přes zimu tam své ležení měl.

[1]) Sedláček, Hrady 9. str. 145.
[2]) Dessau, Relace z Frankfurtu má též Tessa. Udává se také den 25. dubna.
[3]) Havelberg.

V Říši též Monsur Tilli proti králi dennemarskému v Brunšvejku přece ležel a časté šermicle mívali spolu.

17. Augusti Tilli u zámku Luter [1]) porazil králi dennemar(skému) 6000 lidu s mnoha officíry.

Sedláci v Rakousích se pozvihli. Téhož roku před svátky svatodušními pro náboženství a veliké daně v Horních Rakousích pozvihli se sedláci, jichž bylo mnoho tisíc, jakž někteří pokládají do 90 tisíc. Proti nimž císař i kníže bavorské lid svůj verbovaný poslali, kterýž několikráte porazili. Též potom měsíce října 5. dne 6000 lidu porazili i nejvyššího Hubnera zabili, [2]) až potom přece naposledy od lidu císařského a knížete bavorského, kterýž tu zemi od císaře v zástavě měl, rozehnáni byli. Však mnoho soldátů též zhynouti musilo i předních, a měli s nimi velikou práci.

Obilí pomrzlo. Téhož roku ten tejden před svatým Duchem ve středu, ve čtvrtek a v sobotu tuhé mrazové byli, takže v dolinách všudy žita, kteráž v ten čas kvetly, pomrzly, někde dokonce všecky, že nic ani jaře nebylo, zvláště v Němcích, (ve) Falcu, v Bavořích, v Norbergku a jinde, takže velmi do Čech pro obilí jeli. Neb v Čechách ne všudy, vzláště okolo Prahy a za Prahou, obilí nepomrzlo, hojně se obrodilo, takže v Prachensku na velkou míru žito po 3 R a jinde dáleji lacněji ládovali. V Plzeňsku, poněvadž v tom kraji největší škoda se stala, brali je po 3 kopách i dráže. Žebráků veliké množství z Němec do Čech šlo s ženama, s dětma, a chleba sobě prosili.

Léna přijímali. Téhož roku ten tejden po svatý Trojici stav panský a rytířský do Prahy na poručení, ti, kteréž byli statků svých za manské odsouzeni, jeti musili a léna na týž statky přijímati.

Kněz Mojžíš jat. Téhož roku 20. dne června měsíce kněz Mojžíš, rozený Uher, který prv před vypověděním pod panem Janem Jiřím z Žebergka v Petrovicích na faře byl, jdouc z Vlčkovic za Kolínec do mlejna Puchverka, jest u téhož mlejna od ňákého hejtmana Don Martinova z Velhartic, kterýž u téhož mlejna dal ryby lapat, chycen, do věže na Velhartice dán. Který se velice statečnej při náboženství svém i stálej činil, ale však potom chtějíc vězení prázen bejti, kněžství svého a učení odvolal a přestoupil, a tak z vězení časného puštěn a svoboden učiněn. Rozprávěli, že se znamenitě, když jej jímali, bránil, že ten hejtman, kterej ho nejprv za krk popadl, byl by mu nic i sedláci neučinili, neb tím hejtmanem o zem dal, kdyby nebylo ňákého vojáka Don Martina z Klatov, který ho v hlavu čekanem uhodil a jíti ho pomohl.

Kníže Christian Brušvický umřel. Téhož roku 16. Junii kníže Christian brunšvický, jinak biskup v Halberštatu, znamenitý voják, jsa otráven od svého jednoho komorníka, že se v něm červi zrodili dlouhé

---

[1]) Lutter am Barenberge.

[2]) Porážka stala se dne 20. září u Haagu. Zahynul tu plukovník Gotf. Hübner. Martin Haffner byl cís. kommisařem. Srv. Stieve: Der oberösterr. Bauernaufstand des J. 1626, 266. Relace o povstání vypravují obšírně.

na loket i delší a tenké co nit, jest umřel. Jiní psali, že na palčivou zimnici umřel, a 4 dni před jeho smrtí že vyšel od něho nějaký červ, 4 lokty z dýlí a dvou prstů z tloušťí.

Div se Formánkovic dceři ukázal z Klatov. Téhož roku před svatým Janem v městě Klatovech ukázal se Formánkovic dceři ňáký starý člověk a jí řekl, aby do města Sušice do domu děda svého, své matky otce, šla, že věčný poklad nalezne. Tutúž dceru mátě její na den svatého Jana Křtitele s Kameníkovou, sousedou svou, do města Sušice vypravila, a když do toho domu přišly, tu podal jí starý muž, jasný obličej majíc, večeři Páně pod obojí, jak první čás(t)ku, tak i druhou z kalichu; však který s ní byly, nic neviděly, než když dvakrát pozřela, než ona sama to vše spatřovala i okoušela.

Vpád do měst. Štěchovic. Téhož léta 8. dne Julii, to jest ve středu den sv. Kiliana v noci, vpadli vojáci Don Martina z Prahy do městečka Štěchovic do kraje vltavského, a pobili 15 sedlákův pro víru pozvižených a 3 ženy těhotné a děvečku starou. Ostatek sedláků s praporcem do hor uteklo.

Císařský rychtář v Klatovech umřel. Téhož roku v sobotu 11. Julii umřel v městě Klatovech mistr Lukáš Vodňanský, císařský rychtář, kterýž nejprve z dobré vůle v Klatovech přestoupil, potom jiné velice k přestupování nutil a hnal. Nemoc rak jej užral. Když ho v pondělí na svatou Markytu pochovávali, oustavně pršelo. Byl té obci velmi škodný. Téhož roku okolo sv. Jakuba hrom v Praze na sedm kostelů uhodil.

P. Jiří Přichovský umřel. Téhož roku ve středu den sv. Ludmily, 16. dne září, umřel na vodnatelnosť v Dlažově pan Jiří Přichovský z Přichovic okolo 7 hodin na půl orloje ráno, v letech věku svého 55 méně 5 dní. Pochován v kostele Loučímě proti malému voltáři na levé ruce, když se do kostela velkejma dveřma vejde, při přítomnosti mnoho přátel jeho, však beze kněze, poněvadž se to evangelickým v ten čas bránilo.

Vorla pod siťky chytili. Téhož léta na pudzim Jan Vovsovic z města Janovic, chytajíc skřivany pod siťky pana Jáchyma Přichovského u Veselí za Janovici nad rybníkem Smíchovem, chytil pod též siťky vorla. A lonského roku též nad týmž rybníkem z malé ručničky broky též orlu křídlo přestřelil, kterýž na hus uhodil, a jeho dostal, a oba p. Vilímovi z Klenového prodal. Toho pod siťky chyceného za jeden gbelec žita kteréhož na živě na Klenovém měl, a druhého lonského bez křídla na Roupov daroval, kterýž tam umřel. Též jeden sedlák, poddaný paní z Kolovrat Opálecké, jsouc na sýkorách, do boudy orel na vystrčenou nohu jeho uhodil, kdež ho ten sedlák zabil.

Lev, orel v Praze umřeli. Též toho roku v poště v Praze lev, orel a 2 pižmové kočky umřely; lev, když měl umříti, že velmi řval, a mříži, za kterouž byl, rozlámal.

P. Vilím z Lobkovic umřel. Téhož roku okolo vánoc umřel pan Vilím z Lobkovic na Zbiroze, kdežto do smrti vězněm bejti měl. Prv sídlo jeho bylo Tejn Horšóv.[1])

Temešvár vzat. Téhož roku 17. Septemb. Turek s několika tisíci lidu vzal v Uhřích Temešvár (?), míli od Vostřehoma, a císařské s jejich filci odtáhnouti nechal.

Král Polský do Gdanska přijel. Téhož léta 28. Octobris přijel[2]) král polský (s) svým synem do města Gdanska velmi slavně s mnoha stavu rytířského, 3500 koních; a když do kostela král (s) synem a dvorem svým přišli, kázání a mše slyšeli, padla s mnichem kazatedlnice (s) velikejm hurtem na zem. Kteří přítomni byli, za zlé znamení pokládali to.

Kníže z Wejmaru umřel. Téhož roku 3. Decembris kníže saské Jan Arnošt z Wejmaru, kterýž nejvyšším byl nad lidem krále denemarského, kterýž do Slezska vtrhl, byvši svými ten den na panketu u Betlem Gabora v Uhřích v městě Svatého Martina, od přílišného trunku v nemoc palčivou zimici i uherskou nemoc upadl, takže třetí den od toho umřel.

Též Mansfeld. Též i hrabě Arnošt z Mansfeldu, kterýž též s ním (spravě sobě zase pěchotu po té porážce jeho u Tesovského mostu) do Slezska i Uher vtrhl, a odtad sám s některejma svejma do Constantinopole k císaři tureckému dojel a na něm sobě křesťanů zajatých veliké množství vyprosil, a armádu jinou sobě spraviti chtěje a po jaru s ní knížeti z Wejmaru na pomoc přispěti. Ale v tom též smrtí byl zachvácen,[3]) že nic takoucího v ten čas (dostavši se dost daleko až i do Moravy) nevyřídili, a to pro nesvornost. Mansfeld radil, aby vtrhli do Rakous k těm pozviženým sedlákóm (jichž do 90.000 bylo a velké kusy měli a zmužile se bránili, a mnoho císařských lidů i oficírů i nejvyšších zbili), jiní tomu na odpor byli, a to trvalo až do léta. Císařští sesílivši, jichž přes 40.000 bylo a těchto sodva přes 12.000, z Slezska je vyhnali; a hned se všemi podobojími ukrutněji zacházeli, stavy království českého, kdo nechtěl přestoupit, vypovídali.

Roku 1627. Alžběta z Kádova se narodila. Léta 1627. ve čtvrtek v noci 14. dne měsíce ledna narodila se na znamení střelce Alžběta z Kádova, dcera pana Racka z Kádova a paní Evy Kriseldy Kádovské z Polžic a z Bezdružic a na Chlistově; pokřtěna hned v pátek příští 15. dne od kněze[4]) velhartického, kterýž jí byl kmotrem.

Téhož léta 12. Febr. dosazeni jsou od císaře mniši a jesuiti do Halberštatu.

P. Vilím z Říčan na Jindřichovicích se ženil. Téhož léta v outerý po neděli Sexagesima, jinak 9. dne měsíce února, ženil se pan Vilím z Říčan, pojímaje sobě za manželku pannu šlechtičnu Mandelenu z Vrtby, dceru pana Jana Hroznaty z Vrtby a na Jindřichovicích.

---

[1]) Byl jedním z direktorův; r. 1621 odsouzen k smrti, kterýžto trest změněn v doživotní žalář. (Srovnej Sedláček 9., str. 102.)

[2]) Relace udává 5. listopadu.

[3]) Ve vesnici Vrakovic poblíž Splitu v Dalmacii dne 26. listopadu 1626.

[4]) Jméno se neuvozuje.

P. Humprech Račín se ženil. Téhož roku v neděli masopustní na Hrádku u Sušice, kdež se ženil pan Humprech Račín z Račína a na Hrádku, pojímaje sobě pannu Mařenku[1]) Chanovskou z Dlouhé Vsi a na Rábí. Když táž nevěsta jemu na týž Hrádek přinešena byla a měli ji před kněze vésti, zapálil nešetrností svíčkou v městečku pacholek pana Joachima Přichovského. Shořelo 16 dvorů a sedmnáctá chalupa, vozů krytých i s kočárky 10, koní 6, od ručnic, šatů co v ložumentích svých dali sobě schovat, namnoze pohořelo. Druhej den potom na tvrzi se v komíně zapálilo; čtvrtý den mátě nevěsty se rozstonala, nevstala, až druhý neb třetí den umřela. Týž p. Račín, byvši podobojí, též přestoupil před tím veselím svým.

Kníže z Lichtenštejna umřel. Téhož léta v pátek [12. února] v noci na sobotu mezi 7. a 8. hodinou v Praze na Malé Straně v domě svém umřel 12. dne měsíce února, to jest v pátek po neděli Sexagesima, kníže Karel z Lichtenštejna, místodržící císařský v Čechách.

Téhož roku měsíce března Norberta sv. kosti do Prahy z Magdeburku přivezli.[2])

Paní Markyta Račínova umřela. Téhož roku 21. Marti, to se trefilo v neděli Smrtnou, když páni přátelé pozvaní od paní Markety Račínové z Dlouhé Vsi jeli na pohřeb paní Johanky Chanovské z Bukovan, mateře její, na Rábí, kteráž náhle na veselí jejím umřela, a když se tam jeli, nalezli tuž paní Marketu Račínovou též mrtvou na marách s mateří ležící, kteráž též náhle umřela. On pak manžel její, dostavši takových velkých zármutkův jedno po druhém, totiž že mu o veselí jeho městečko vyhořelo, mátě manželky jeho o veselí náhle umřela a po veselí brzy manželka jeho též náhle umřela, řekl a vyznal, že musí velice hříšný člověk bejti (však nepřistoupil, od čehož odstoupil). Na ty spáleniště v témž hrádku přiletěly dvě labutě, tu okolo nevídaní ptáci, kterouž jeden soused odtad jednu zastřelil.

Pan Vilím Vintíř umřel. Též toho roku v pašijové dni umřel pan Vilím Vintíř z Vlčkovic, kterýž opilý jsouc v Sušici se schodů spadl; od toho mu potom ta smrť přišla.

Velká zima byla toho léta, že sněh velmi dlouho ležel a vyležel v horách mnoho obilí, neb po velkonoci dlouho ležel.

Umrdlé dítě třikrát zaplakalo. Téhož léta někdy o masopustě umřelo děťátko panu Mikulášovi Bechyňovi na Píčině, které umrdlé jsouc některý den již, když on pan Bechyně velice s jinejma hostmi svými vesel byl, třikrát zaplakalo; jednou před děvečkou, která ho hlídala, po druhé, když paní máteř jeho k tomu přivedla, po třetí před otcem i jinejma.

Pan Vilím Kokořovec umřel. Téhož roku v outerý po druhé neděli po velikonoci [20. dubna] umřel na Voselicích pan Vilím Kokořovec z Kokořova, kterýž též byl přestoupil.

---

[1]) Nadepsáno: Marketu.

[2]) Stalo se to 1. května, a 2. května byl průvod z Týnského chrámu na Strahov Srov. Schmidl Historia provinciae Boemiae S. J. III. 810.

Téhož roku v pátek před svatým Duchem 21. dne máje měsíce v kraji litoměřickém nedaleko Třebenic ve vsi Děčanech a Židovicích příval veliký spadl; jednomu panu Kelbovi půl dvora voda vzela s nábytky a svrchky, i sedlákóm též škod nadělala.

O veliký povodni u Slaného. Též potom ve středu před Božím Tělem 2. dne Junii spadl veliký příval a krupobití v štukách okolo Smečna a Slaného, (kteréž tomu panu hraběti, jak jistili, za 50.000 škod nadělalo); rybníky strhalo, obilí potlouklo, v Slaným předměstí potrhalo, něčeho pryč odneslo, až i mrtvá těla, obořivši u krchova zeď, ven země vyplákla a pryč zanesla, takže mrtvá těla po lukách, dědinách, lesích, některé v rakvích, jiné bez rakví sbírali, které najíti mohli, kteréžto mrtvá těla již od ptáků, psů, sviň načata byla.

Mrtvý mluvil. Téhož roku v pondělí svatodušní 24. dne máje ve vsi Razndorfu za Přindou na pomezí falckém jeden soused z též vsi, který pohřbený v zemi ležel přes 26 let, (byvši dobrý, pobožný člověk za živobytí svého), na hrob se posadil a po třikrát zavolal: »Běda světu zlému, nepolepší-li se, ach, ach, běda jemu!« Lidi to slyšíce (neb v ten čas v kostele byli), ulekli se velmi, chtíce utíkati. On řekl, aby se nebáli, ale poslechli dále, že Pán Bůh nebude déle meškati pro hříchy, ale že bude trestati válkou i morem i hladem, neb že se nemůže více dívati, a nebudou-li pokání činiti, že Bůh na ně větší metlu strojí. Potom zmizel. Jen kámen bílý co křída, na něm červený kříž, spatřili.

Též okolo těch časů v Praze pršela krev, síra. I na jiných místech hrozné a strašlivé hromobití na mnohých místech bylo.

Pan Voldřich Bechyně umřel. Téhož roku okolo sv. Jana Křtitele umřel v klášteře u sv. Jana v Skále pod Loděnicí pan Voldřich Bechyně z Lažan,[1]) byvši mezi nimi šlakem poražený. Jak umřel, hned ho, v čem umřel, tak ho na krchově bez rakve pochovali. Byl týž pan Bechyně z počátku člověk rytířský chudý, však hráč znamenitý. Ten dostal za manželku jednu Kokořínku,[2]) sirotka s patnácti tisíci, a její bratr pan Adam Kokořovec dal mu též za mnoho tisíc, neb naň velmi laskav byl, jsouc též člověk bohatý, takže jest on měl svého za mnoho tisíc. Zbohat hojně a hrával též na tisíce, potom (byvši podobojí) léta 1618., přestoupil po tom vítězství císařským u Prahy, místokomorníkem byl království českého, a statek svůj a manželky své Dušníky Trhový pod Příbramí prodal, peníze císaři půjčil a z komory nic zase dostati nemohl. Věřitelové jeho naň, komu co dlužen byl, soudy i zatykači nalíhali, takže on jsouc v takové nemoci a nevěda, odkad platiti, přišedši též o úřad, mezi ty mnichy se dáti musil, neb ho přátelé pro dluhy a nebezpečnost skrze to u sebe míti nemohli. Mezi kterýmiž umřel, a tak špatně pohřben, ani paní manželka jeho přítomna smrti a pohřbu jeho nebyla.

[1]) Oldřich starší Bechyně rytíř z Lažan. (Srov. Bílek 5.)

[2]) Jmenovala se Anna z Kokořova.

Mrtvé tělo knížete z Weimaru skrze Prahu vezeno. Téhož roku v pondělí 28. dne Junii přijelo do Prahy o nešpořích 150 koní s několika vozy, majíce od císaře dovoleno, lidu z druhé strany Slezska vezouce sebou mrtvé tělo ku pohřbu knížete z Weimaru saského, Jana Arnošta, krále denemarského generále, kterýž v Uhřích v městě Sv. Martina léta 1626. 4. Decembris v letech 32, 9 měsících a 7 dnech umřel, majíc sebou evangelické dva kněží, jednoho německého, kterýž prve v Praze (v) německým kostele kázal, a druhého Čecha, kterýž v Tejně kostele kázal. Zůstali tu přes noc, lid se k nim velmi hrnul, vzlášť k těm kněžím; panstvo i páni k nim jeli, ti soldáti všudy po Praze chodili, stáli na Novém Městě. V outerý zase z Prahy vyjeli, do Weimaru ho vezli, a potom tam velmi slavný pohřeb měl.

Pod obojí z Prahy šli. V ten čas velmi v Praze nutili k přestupování, a kdo nechtěl, prodajíc své aby pryč šel. Což mnoho lidu z Prahy šlo pro náboženství a do Míšně se dávali, neb od kurfiršta dovoleno měli.

Téhož roku 30. Junii ve středu po sv. Petru a Pavlu právě o polodni byla duha okolo slunce, a v tom kole a duze černé nebe bylo, a v něm bílej temnej kříž. A jiní pravili, že z počátku slunce temně svítilo, a že v něm viděli jako muže na stolici sceptrum mající seděti.

Eva Polexina z Dobrše pokřtěna. Téhož roku dal okřtíti dceru svou, kterouž mu dal Pán Bůh s paní manželkou jeho, pan Jindřich Koc z Dobrše na Srbčicích v pondělí 12. Julii; jméno jí dáno Eva Polexina.

Vypovědění z Čech pánů a rytířů pod obojí. Téhož roku v sobotu den Ignacia 31. Julii datum[1]) patentu císařského, v něm stavu panskému a rytířskému poroučí, aby se s ním v náboženství katolickým římským, apoštolským, samospasitedlným srovnali a k němu přistoupili. A kdo by toho učiniti nechtěl, tehda v 6 měsících prodajíc své (an téměř žádný nic neměl), pokojně z tohoto království se vybral. Pakli by v těch 6 měsících nemohl svého prodati neb dluhův vyupomínati, že se ještě 6 měsíců přidává, aby mohl katolickou osobu k vyupomínání takových dluhův a prodaji statku sobě zmocniti, však mimo prvních 6 měsíců aby žádný, kdoby přestoupiti nechtěl, déle se v Čechách nezdržoval.

Vyšel byl před tímto též císařský patent na stav městský, v němž bylo ukázáno na patent knížete z Lichtenštejna, jak on jim patentem svým za 6 měsíců lhůtu dal; kdoby nechtěl přestoupiti, prodaje své a dadouc císaři, co náleží za pardon, aby se z Čech pokojně vybral. Poněvadž však těch 6 měsíců již vyšlo, protož kdoby nechtěl k víře římské katolické přistoupiti, aby se víc v Čechách nezdržoval, a žádný žádného takového, jakého povolání a řádu koli by takový byl, pod pokutou 200 kop míšeň. u sebe nepřechovával a nezdržoval.

Lid denemarský z Slízska vytáhl. Než ty patenty vyšly, lid krále Denemarského z Slízska zase vytáhl, za kterejmž se pustilo díl lidu armady

[1]) Srv. Bílek Reformace katolická 171.

knížete z Waltštejna, kdež po bitvě spolu svedli, Pechman z císařské strany zahynul. Kteréhožto lidu že by 12000 mělo bejti, proti nim císařského pod knížetem z Frydlandu že bylo přes 40000.

Téhož roku hrabě Arnošt z Mansfeldu umřel nedaleko města Benátek jedouc z Konstantinopole.

Podpisování evangelických podobojí. Téhož roku v pondělí u vigilii sv. Bartoloměje 23. měsíce srpna, datum na ten den psaní pánův komisařův od J. M. C. volených strany reformací v království českém v Praze pánům hejtmanům krajským kraje plzeňského učiněného; v něm se poroučí, by se poznamenání stalo osob nekatolických, kde by ti pod kým v městech, v městečkách, vesnicech byli, neb kdekoli jinde stavu panského a rytířského, aby se každý dal poznamenati sám s manželkou, s dítkama obojího pohlaví, i jak stáří které dítě jejich jest, i s těma, které by kde vyšikované měli. Což páni hejtmané s listem otevřeným po kraji posýlali, aby se podpisovali, což tak činili 9., 10., 11. a tak dále Octobris.

Sedláci pro náboženství se pozvedli. Téhož léta okolo sv. Bartoloměje sedláci v kraji čáslavském, bechyňském a jinde se některý sto sebrali, a tvrze a sídla některým podjednou počali v těch krajích vytloukati; kdež pan hrabě z Vrtby a pan Michna [1]) na ně s něco lidu z Prahy táhli, je rozehnali, některé dopadli, jako i nějakého kněze, je čtvrtiti i dříti dali. [2])

Krev pršela. Téhož léta ve čtvrtek před sv. Duchem v městě Slaným krev (z) žlabu tekla. Mnozí lidé to vidouc, do sklenic tu krev brali a ji schovávali, aby ji jiným lidem ukázati mohli.

Krupobití a povodeň. Potom hned v středu před Božím Tělem [2. června] okolo Slaného a Smečna veliká bouře a příval s krupobitím spadl, padaly štuky ledu s oblak co koule, obilí na polích potlouklo i též dobytky i lidi. Jedna žena jdouc s děvčátkem maličkým, ji led zabil, dítě živé zůstalo; což lidé, když se k tomu trefili, dítě to po třikrát zavolalo: »Běda světu zlému, nepolepší-li se.« Též ten příval strhajíc rybníky, velikou povodeň učinil, kteráž stavení i lidi brala, jakž o tom poznamenáno výš stojí.

Síra pršela. Potom hned ve čtvrtek na Boží Tělo [3. června] v městech pražských síra pršela, kteráž od lidí sbírána a schovávána byla.

Zemětřesení ve Vlaších. Téhož léta v pátek po sv. Jakubu 30. dne měsíce Julii ve Vlaších v království Neapolis, králi španělskému náležejícím, v krajině Puglia stalo se veliké zemětřesení, strašlivé a hrozné, v němž některá města z gruntu vyvrácena, pobořena a některá propadena; též městečka a tvrze, zahynutím při tom přes 17000 lidu, kteréž se vztahovalo na dvě stě mil vlaských, mnoho tisíc lidu poraněného též, a co pak ještě v rumích zůstalo, 29 měst pobořeno, některé hned zem pozřela; též jeden vrch se rozdělil, a tři strany (z) sebe učinil, též jeden les to zemětřesení

---

[1]) Pavel Michna z Vacinova.

[2]) Srov. Bílek, Reformace 124. Gindely, Gesch. der Gegenreformation 412.

pobořilo, že není znát, kde které dřevo stálo. Jezero u města Lesina za některou hodinu bez vody stálo, a daleko od téhož jezera některé ryby se nalézaly, neb moc a síla téhož zemětřesení gruntem toho jezera dvakrát jest vzhůru pozdvihla; jiní dokládají, že propast veliká, kteráž se jest odtevřela, město to Lesina, blízko od téhož jezera ležící, pohltila. Města jsou pak tato, kteráž se pokládají: San Severo, u kteréhož se to zemětřesení stalo, okolo 16 hodin podle celého vlaského orloje, podle německého okolo 11 a 12 hodin a pět hodin pořád trvalo, mezi tím právě v počátku pára jakási (z) ze mě tak náhle se vyskytla, kterážto veliký díl krajiny té, Puglia řečené, zvláště pak město San Severo podvrátila, v kterémž z větší částky přední a zvláštní stavení, palácové a věže zřícenin nadělalo. takže ani znamení a rozdílu, ba ani ulic a rynků neb domů poznati se nemůže. Co jich při tom v ten čas v městě bylo, téměř všickni zhynuli.

Město Termini větší díl nežli polovici jest zbořilo; Serra Capriola, to do gruntu vyvráceno; městečko San Paulo,[1]) kdež Albanezerové byli, v hromadu rumu obráceno; Terra Maggiore, kteréž knížeti San Severo náleželo, v niveč přišlo, v novém kostelu dotčeného knížete třetí díl sotva zůstal; v Prygnanu[2]) jezovitům víc než polovici domů sesulo a mnoho lidí zhynulo. Dragonara z gruntu vyvrácena, Santo Lacandro[3]) též z gruntu vyvráceno, v opatství Melanico kostel se zbořil. Tolikéž i v Ripa Alta, kterýžto od rozsedliny země, kteráž se tehdáž byla otevřela, pohříženo jest, Procina se všemi svými obyvateli na mizinu přišla. Též město Ascoli, Bovino, Troja,[4]) Andria, Foggia, Fortore, Campo-marino, Remiti, Guasto, Francuilla,[5]) Hortona, Lanciano, Castellazzo, Teregnola, Lucera,[6]) Canosa a jiných měst a městeček mnoho, kterýž na lidu i stavení mnoho zlého pocítil. V Rosetto na 12 mil tím zemětřesením rozsedlin se zdělalo. Mnoho hlubokých studnic vod pozbylo, takže zemi z gruntů svých vzhůru vyhazovaly. V San Severo v řceninách dítě našli, kteréž matku svou mrtvou ještě ssálo. Zvon také na dítě jedno spadl a tak ho chránil, že mu ssutí od stavení žádné škody neučinilo. Jedna paní v hromadě kamení v sudu s dítětem zdráva nalezena jest, též jeden biskup že by měl živ zůstati. Ty noviny sepsal nějaký Vlach Jan V. de Poardi[7]) Bolognese, vytištěny nejprve v zimě, potom z německého v český jazyk přeložené a vytisknuty v Praze u Pavla Sesia.

Div v Uhřích. Též při těch novinách vytištěno toto bylo, že z Uher od hodnověrných lidí se píše cosi ku podivu divného, totiž že takměř okolo 15. dne měsíce září téhož léta 1627. okolo večera nesčíslná křesťanského lidu suma, a to ne v povětří, ale po zemi způsobem vojanským spořádaná,

---

[1]) Casale. — [2]) Rignano. — [3]) Santo Licandro. — [4]) Trani, vynecháno — [5]) Francavilla. — [6]) V originále nepřichází.

[7]) Poardi: Nuova relatione del'grande e spaventoso terremoto successo nel regno di Napoli nella provincia di Puglia, in Venerdi alli 30. di Luglio 1627. Srovnej Drugulin, Histor. Bilderatlas. 1863. II. 154. Terrae ruinante. Die zerfallne Erd. U Wolfa Kiliana v Augšpurku s 8 obrazy. Spis český nikde se neuvádí.

a to z lidu německého a uherského, jak pěšího tak i jízdného, okolo křesťanských hranic Germant se ukázala a skrze hory a oudolí rovně k Turkům se ubírala. To že mnoho set lidí vidělo, před každým houfem že se starý muž s regimentem napřed bral, kterýžto lidu, kterýž (k) divadlu tomu běželi, aby blízko se nepřibližovali, návěští dával. Ti když rychle skrze ty sedláky, který Turku poddati se musili, an pak Turků pro nejistý ten pokoj veliká suma pospolu byla, protáhli a Turkům se ukázali. Píše se, že se Turci tak náramně jich zděsili, se na různo rozběhli a mnozí do Dunaje skákajíce se stopili.

Přidání terminů v Čechách podobojím. Téhož léta v advent při svatém Mikuláši vydal císař mandát, v němž dokládá, že na žádosť mnohých, kteříž toho skrze suplikací své při něm snažně vyhledávali a přímluvy vzácné za ně činěné, že dávati ráčí ještě nekatolickým, stavu panskému a rytířskému, lhůtu a další termín, aby v království českém zůstávati mohli do posledního dne měsíce máje, (kterýž se trefil ve středu před Božím vstoupením); však v tom čase aby se náboženství katolickému římskému samospasitedlnému vyučovali, před komisary, kteří k reformací po krajích nařízeni jsou, se postavili, nýbrž sami reformatory hledali a k témuž náboženství spasitedlnému přistoupili a je přijali. Kdoby pak tak tvrdošijný byl a to učiniti se zpěčoval, ten aby do toho času (krom sirotkův, kteréž sobě císař v zemi zanechává) pryč ven (z) země pokojně se vybral.

Téhož roku 1627. okolo sv. Kateřiny[1]) dal císař Ferdinand 2. korunovati na hradě pražském svou manželku a syna Ferdinanda Arnošta na království české.

Kommissí strany reformací. Léta 1628. v pátek postní po neděli Oculi v městě Sušici, před tím jinde v kraji prachenském i bechyňském, a v pondělí po neděli Laetare [3. dubna] v městě Klatovech na rathouze vykonávala se komissí císařská strany reformací. Komissary byli do těch tří krajův pan Hendrych Libštejnský z Kolovrat, sudí dvorský, a pan Přibík Jeníšek z Újezda, podkomoří. Tu na obeslání patentem jejich každý se postaviti měl s manželkou, s dítkami i s čeládkou a s ouředníky. Kdy se pak sjezd takový stal, tu na témž rathauze (v) světnici radní nejprve dali patenty před shromážděným lidem přečísti, potom pan z Kolovrat, dvorský sudí, náboženství evangelický převelice haněl, tupil, jak jest se v Čechách začalo, že hned všecko zlé přineslo, proti vrchnostem od Pána Boha jim pozdvižení, téměř proti všem kromě krále Jiřího, kterej prej byl jejich náboženství. Vyčítavši to všecko dlouho, až potom na tohoto císaře Ferdinanda druhého přišedši to oznamoval, jak jsou ho za krále přijali, korunovali a potom zavrhli, jiného sobě volili, a Pán Bůh že Jeho M. C. podivné a zázračné vítězství nad nepřátely jeho dáti ráčil a dosavadž dávati ráčí. Protož že Jeho Milosť Císařská ráčí chtíti míti v zemích svých jednu víru, jeden loket a jednu míru, a tak že chce, aby všickni obyvatelé krá-

[1]) 24. listopadu. Gindely l. c. 521.

lovství českého s ním se u víře svato-svaté katolické samospasitedlné srovnali, do svátků velkanočních nejprv příštích k přijímání šli, což do všech té naděje že býti ráčí. A to vše obšírnou řečí, však s potupou velikou náboženství evangelického přednášel. Po té řeči dal poznamenané a obeslané obyvatele toho kraje čísti, kdež každý ohlásiti neb ozvati se musil, že jest tu přítomen. Potom povolávali fraucimorů. Nejprv tu jim po osobách 8, 9 i víc, též i mužského pohlaví předkládali, aby s J. M. C. se u víře srovnali. Což na větším díle, že se vyučovati a do velikanoci příští že se s J. M. C. (u) víře srovnati chtějí, (což i to učinili), připověděli. Jiní, kteří tomu docela, že to učiniti nemohou, odepřeli, a zvláště fraucimor, veliké domluvy nepříjemné i rouhání proti Bohu slyšeti musili, totiž: Kde pojedete do Němec, abyste se snad vdaly a vzely sobě tam Němce kodrlance? Míníte snad, že vám tam Pán Bůh bude chléb z nebe házeti a vás s ním živiti? Nestane se toho a neučiní také toho a není toho mocen! Potom také mluvili proti tomu, když kdo řekl, že věří Pánu Bohu, že ho neopustí, že ho i v cizích zemích živiti bude, na to řekli: že Pán Bůh živí každého sic, žida, Turka, šelmu, lotra, toho, kterého kat na řebík k voběšení vede, a jiné mnohé věci rouhavé i na poctivosti dotklivé zuřivě mluvili. Kdo pak jim nechtěl přivolit, musil se podepsati, že (ze) země vyjede do času uloženého. Též i jiní, kteří jim přivolili, musili se podepsat, že (k) přijímání jíti do svátků velkanočních chtějí, jiní že se budou vyučovat. Takovým knížky dávány byly k vyučování, plny pletich a natahování neprávě Písma k ustanovení lidskému.

Do Vohenstrausu sem přijel. Téhož léta v pondělí po neděl křížové [29. května] vyjel jsem já Jan Jiří Harant starší z Polžic a z Bezdružic z království českého z domu svého na poručení císaře Ferdinanda druhého pro náboženství evangelické podobojí, nemohouc srdcem náboženství podjednou přijít, (ke) kterémuž císař nám přistoupiti a je za samospasitedlné přijíti poroučel, s manželkou svou Lidmilou z Přichovic a (s) syny třima a (s) dvěma dcerama a (s) děvečkou jednou. A ve středu potom příští na ten den, když termin vycházel, poslední den měsíce máje podle nového kalendáře do města Vohenstrausu jsem přijel a dům v témž městě pfalcgrafském na dovolení knížete Augusta, pfalcgrabí z Sulcbachu, sem do roka (za) 15 širokých tolarů najal. Pán Bůh všemohoucí rač mne i s mejma se všemi v tom kříži posilniti a trpělivosti přidati, abych to vyhnání mile snášel!

Jiní páni a paní do Vohenstraussu přijeli. Téhož téhodne v sobotu [3. června] též do toho města pro náboženství přijela paní Anička Harantová z Lažan s paní dcerou svou Annou Dorotou Přichovskou z Polžic a z Bezdružic, a dítkama dvěma jejíma, též paní Justýna Oudražská z Lažan s pannou Anižkou, dcerou svou. Druhý tejden, totiž ve středu po neděli Exaudi [7. června], přijel do téhož města pan Jan Tuchar[1]) též pro nábo-

[1]) Jan Kašpar Tuchar z Seberova.

ženství s paní Marjanou z Dobrše, manželkou svou a s dítkami, čtyrma syny a jednou dcerou.

Ve středu po svatém Duše [14. června] též do toho města přijel pan Bohusoud Koc z Dobrše pro náboženství. Tu sme zůstávali až do pondělka po 9. neděli po sv. Trojici 21. dne Augusti téměř za 12 neděl.

Do Hofu sem přijel. Na ten den musili sme pro náboženství (neb tu též reformací pfalckrabě Vilím Wolfgang z Neyburku v knížectví bratra svého vykonával) pryč se dáti, a to do města Hofa v Fogtlandu na dovolení markraběte. A přijeli sme tam ve středu před svatým Bartolomějem 23. Augusti nového kalendáře. Měl sem ložument nedaleko hořejší brány, po pravé ruce do města jedouc, u koláře Seilfrancka Stefana.

1628. Větrové velicí. Sněh velký brzy sešel. Téhož roku, jako i prvních let, co ta válka trvá, dáli se velicí divové jak v Čechách tak jinde. Okolo vánoc i po vánocích dobíhajícího léta 1627. byli převelicí větrové, po několikrát i tohoto 1628. léta, takže převelikých škod zvláště na lesích, že někde pasekou je vyvrátilo nenechajíc dosti málo některého dřeva stát, učinili, k tomu sněh začasté v zimě pršel, že ho mnoho napadlo. Lidé se domnívali, že učiní na obilí škodu a že za mnoha dní i na neděle nesejde, a on větrem tuhým a teplým v pondělí po neděli Sexagesima 28. Februarii za noc a za den všecken na podiv lidem sešel.

A v outerý na sv. Pavla na víru křesťanskou obrácení (25. ledna) napadl takový sněh v noci v Praze, že koňóm do břich byl a z domů nemohli, až se vysypali. A pan Karel Perniklo pravil, když mu ráno pacholek jeho valacha dost velkého k domu pana Čejky přivedl, že jest mu sněh byl do sedla. V 5 nedělech po napadnutí nejprv ho po krajích potom za noc a den všecken na podiv lidem sešel.

Příval, hromobití. Potom v Praze v outerý po neděli Cantate [23. května] byl takový příval, že na Široké ulici na prámě se voziti mohlo. Hromobití převeliké bylo, crucifix na mostě hrom rozrazil, i dva obrazy při něm, že je sundati dolů musili. Na ten den též hrozné povětří a div v Uhřích (ve) Filekově byl, jak poznamenáno na listu 27. stojí.[1])

Andělé lidem se ukazovali. Též poslové Boží lidem se ukazovali, a aby lid napomínali, aby pobožní byli a pilně se modlili, poroučeli, že Pán Bůh brzo své věrné z těch bíd vysvobodí a nepřátely zarmoutí. Z nich byl jeden Krištof Kottr, jirchář z města Šprotavy v Lužicích, kterýž rozmanité vidění od léta 1616, potom 1619, 20., 21., 22., 23., 24. míval. O tom jeho spisy (v) knihu v jednu shromážděné přepotěšeně vypravují.[2]) Též Lorenc Pšerer, šulmeistr ve vsi Altštatu u Vohenstra(u)su, vidění míval tohoto léta 1628. Když ráno klekání zvonival v zimě o masopustě, dvý pacholátek k němu v kostele chodívalo a jemu o divných věcech, o pokutách na

[1]) Srov. str. 36.

[2]) Vyšly r. 1625 v českém překladě, jejž učinil J. A. Komenský. (Srov. Jungmann Historie str. 343. Zoubek, Život J. A. Komenského [1893] 46.)

bezbožné a vysvobození věrných vypravovaly. Jak též jeho spis ukazuje, též jeden ponocný v městě Koubě, jedna žena v městě Amberce, kteráž pro předpovídání jim pokuty Boží pro hříchy a rufijanství jejich ven z města vypověděna.

Též jedna panna Kristina jménem, jednoho kněze dcera,[1]) která se zdržovala v kraji hradeckém u jedné paní Zárubové, divné věci sobě zjevené měla. Předně přišla na ni nemoc jako psotník, že nevěděli téměř, živa-li jest. Potom když se z toho probrala, slyšeli ji mluviti s někým, kterému pán říkala a jiným služebníci, však k ní nic neslyšeli mluviti, než od ní k němu, že mezi jinými slovy říkala: »Co pak, pane, chceš ty všecky zatratiti? co pak, pane, nemám se za ně modliti? Nu, pane, jak tvá vůle jest, nechť se děje«, a potom že říká: »Vítej, můj přemilý, starý věku!« V tom potom své paní řekla, aby s ní jela do Jičína, že má tam vyříditi jednu věc u knížete. Když jí paní její řekla: »Milá Kristino, kterak to nyní chceš tam jeti, a ty prve pravila, aby tě Bůh uchoval Jičína.« Na kteroužto řeč odpověděla, jest-li s ní paní nepojede, že pokuta Boží jí následovati bude. Na tu řeč paní Zárubová dožádavši se paní Sádovské s velkou bázní a strachem, odvážením života svého s ní se tam na voze vypravily. Však prve táž panna, než tam jely, pěkně se připravila, jakoby nějakých hostí čekala. Potom vzela papír a černidlo a posadila se k stolu a psala, a napsavši něco na list zase poslouchala, jakoby jí někdo diktoval. Když pak ten list napsala, složivši zapečetila, a takový list knížeti z Fridlandu a pánu z Waldštejna při těch paních jedouc s nima nesla. Když do Jičína přijely, tu pannu ty paní v hospodě nechaly a (ke) kněžně jdouc, o té panně i o tom listu (poněvadž kníže v ten čas doma nebyl) pověděly, kteráž jí k sobě s tím listem přijíti kázala; a když před ni přišla, ten list jí na stůl položiti kázala. Po vyřízení toho, a to po chvíli, ta panna k těm paním řekla: »Již máme čas, račte kázat zapřahat!« Což ihned na tu řeč daly zapřahat, a vezmouc od kněžny odpuštění z města domů vyjely. Na cestě tu jim ta panna Kristina mluvila, aby hleděly, jaký veliký zástup mají průvodčích, kterýž je ochraňují, že se jim nic zlého nestane. Jak odtad vyjely, hned (ke) kněžně do pokoje přišel kněz jeden a ten list ohledával. Kníže potom když jej dostalo a přečtlo (však nemůž se vědět, co v něm psáno bylo), říkal: že císaři a jiným králóm, knížatóm jiní králové a knížata píší, toto že mu Bůh sám listy posýlá. Též ta panna pravila, že Bůh jest na to kníže laskav, jestli sobě usmílí[2]) a od svého předsevzetí ustoupí, že přijde (ke) zvýšení. Též i to pravila, že Bůh skutky své při svatém Bartoloměji tohoto léta vésti začínati bude. Otec její když jí psal, že jest nevěděl, aby dcera jeho prorokyní bejti měla, protož v tyto soužené časy, nechce-li něčím se zlým potkati, aby toho proroctví zanechala. Na kteréžto psaní jemu zase znamenitou na rozum její odpověď dala. Potom do Polska táž panna k otci svému K. Julianovi do Lešna byla vzata. Po příjezdu jejím otec její umřel.

---

[1]) Otec její, Julian Poňatovský, byl roku 1617 v Mladé Boleslavi kazatelem (Zoubek) (8). — [2]) Osmělí.

V pomorském knížectví nad městem Sanderburgem div se na nebi ukázal. Předně se nebe odtevřelo, a potom veliké vojsko od půlnoci přicházející se spatřilo v takovém způsobu, že nejprve muškatýři a tuplseldnerové s jejich zbraněma, potom artillerie, naposledy rejthaři v dobrém ordnuňku a velkém počtu táhli. To vojsko hned se k polodni obrátilo a s jiným vojskem, kteréž od poledně přitáhlo, krvavou bitvu svedlo a je porazilo, a potom hned rychle k polodní straně se dalo toto vojsko od půlnoci. Zvítězilé následoval ohnivý sloup, kterýž velice jasně svítil a mnoho blejskání a hřímání od sebe dával. Takový div několik hodin byl, od mnoha set lidí strachem a s třesením se spatřoval. To se potom vše stalo tak od vojska půlnočního krále švédského.

Téhož léta 1628 v hrabství oldenburském jeden člověk, kterýž od narození svého nemluvil němý jsouc, brzo před svou smrtí promluvil a mnohé věci oznamoval, mezi kterejma i to, že soužení a vyhnání věrných oudů církve Boží brzo skončení vezme a štěstí války že se vobrátí na druhou stranu.

Div v Holštejně. V Holštejně v jednom kostele v bílém dni malé pacholátko v bílých košilkách a červené kříže v rukou nesouc viděti se dalo, to oznamujíc, že soužení potlačení evangeličtí křesťané mají kříže své v trpělivosti snášeti a z toho se těšiti a veseliti, nebo to nyní nad nima uložené od Boha protivenství brzo se změní a skončení své vezme.

Kníže z Lobkovic umřel. Téhož léta v pátek po svatém Duše [16. června] umřel p. Zdeněk Adalbrech kníže z Lobkovic, nejvyšší kancléř království českého a císaře tejný rada, v domě svém na hradě pražském druhý den po odjezdu císařském zase z měst Pražských do města Vídně, nad kteroužto smrtí, poněvadž císařský milovník byl, císař zarmoucen byl.

Arciknížeti Leopoldovi narodil se syn. Téhož léta v neděli den svaté Trojice [18. června] v Tyrolu v městě Inšpruku dal okřtiti arcikníže Leopolt rakouský syna svého, kterýž se mu před tím narodil. Jméno na křtu jemu dáno Ferdinand Karel. Kmotrem mu byl na místě císařském kníže florenský, kterýž z Prahy od císaře jel tam, majíc míti císařskou dceru za manželku. A kmotrou byla na místě císařové arcikněžna z panenského kláštera.

Pannu Marii vejše než P. Krista ctíti jezuiti poroučí. Téhož léta (ve) Falcu v městečku Plejštanu, kteří měšťané z mušení k přijímání k podjednou přistupovali, musili mezi jinými artikuly jezuitům připověděti to, že vejše pannu Marii než Pána Krista ctíti chtějí.

Div v Uhřích (ve) Filekově. Téhož léta 1628 v pondělí 22. dne měsíce máje v Uhřích (ve) Filekově stala se veliká bouřka od čtvrtý hodiny po poledni, a stála ústavně hřímáním a blýskáním přes celou noc na druhý den až do jedný hodiny po polodni, takže za jiné neměli, než že je soudný den před rukama. Do sudího domu hrom udeřil, jej zabil, šaty na něm zapálil, že naň bylo těžko hleděti. Na to výš nebe se otevřelo a tak dlouho otevřené stálo, co by jednou otčenáš seříkati mohl. Viděli to přední lidé

že Bůh na trůnu svém seděl a jemu andělé posouny troubením sloužili, jakž i já, kterýž tuto novinu odtud píši, ten hlas sem slyšel, i všickni moji bevelichshaberové, jako když kus vystřelí a zní a jako zvonu pěkný hlas, když již po zvonění zní, i něco drobet hlasitěji, což v pravdě i jistotně tak že v skutku jest.

Zjevení jednomu děvčeti. Téhož léta (ve) Falcu ve vsi Elic při městečku Trausnic děvče jednoho sedláka z té vsi dcera, jdouce (s) otcem svým, jsouc okolo desíti let stáří, tu blízko do jednoho mlejna na křtiny, kdež otec její mlnáře toho dítěti kmotrem byl, mezi tím to děvče se ztratilo, takže ji na 3 hodiny hledajíc ji nalézti nemohli. Až po 3 hodinách nalezli ji, kdež od ní k otci jejímu mluveno bylo: »Milý otče! Já byla u Pána Boha, a Pán Bůh mně sundal vobojek a pentlík, a pověsil mi jej na onen strom; pojď a ukáži«. A když tam šli, tak ten pentlík a vobojek na tom stromu vysoko byl, že ho žádný dosáhnouti nemohl. A dál to vypravovala, že jí Pán Bůh poručil, aby všem pravila, aby nepřestupovali, že brzo, brzo Pán Bůh svou pomocí přijde a nás vysvobodí, a chválila sobě, jaká u Pána Boha radosť a jak tam pěkně zpívají. A otec jí zapověděl, aby toho žádnému nepravila; a ona zase řekla: »Milý otče, musím to činiti, neb mám poručeno.«

300 čarodějníků upáleno. Téhož r. 1628 i prvnějšího v biskupství bamberském přes tři sta kouzedlnic a kouzedlníků i některeјch předních lidí dal biskup utratiti. Kterýž se vyznali, že obilí na polích mrazy, krupobitím kazili, lidi svejma masti pomazáním a jedem na sta trávili, chromili, znemocněli, též dobytek i husy mořili, místo ptáků na hospodách německé i malé myši jísti dávali, též kočky za zajíce i za štokfiš, červy roupy za rybičky, vši za rejži, lidské maso za svinské. Mrchu jeden řezník ze drah za dobré maso lidem prodával; též jedna bába při porodu dítek přes 350 dětí mozek jim stlačila a zmořila, takže i mateře při tom mřely. Jedna hospodyně z Bamberku, Genswirtin, ta vyznala, když k ní hostě přijeli a chtěli brzo jísti, že jednom třikrát čertu pečeni v zadku obrátila, hned že byla pečena; Nejdekerová ta že každý měsíc do Norbergka jezdila a vždycky z vexle (že jí žádný neviděl) tisíc tolarů brala a na to vesela byla. Jedna děvečka z města Ceillu to vyznala, že všecky krávy v městě dojívala a od nich užitek brávala, a tu noc před sv. Filipem a Jakubem že drželi u Wircpurku na Kreinbergku tanec, jichž 12000 bylo, a jeden každý pišci jeden peníz dal, že vybral od nich 48 R. Essenkremerin vyznala, když který člověk ráno šel z domu levou nohou napřed, že udělala, že hned dostal zimice neb červenky neb hlavní nemoci i jiných, a to do roka že musil míti. Purkmistr Stefan Bayer vyznal, kdo ráno neumyl rukou, že musil málomocný bejti, a jiné hrozné věci páchali. Kdež se dostalo vyznati i na duchovní, kteréž též s těma ďábelskými nástrahama jíti uměli a na sta dětí ve jméno všech čertů okřtili. Kteréž všickni ohněm spáleni byli a k smrti (od ďábla jsouc posilněni) vesele šli.

Válka ve Vlaších. Téhož roku nic se válka neumenšovala, nýbrž jí přibylo. Umřevši 16. Decembris bez dědicův ve Vlaších kníže mantuanské

odkázal též knížectví jednomu knížeti franckému de Nevers. Císař tu proti němu, král hišpanský a kníže safojský válku začeli, to knížectví jemu zase odníti (kteréž sobě v moc uvedl) chtějíc, kdež mu král francký proti nim pomáhal. A sám král franský též (s) svejma poddanýma podobojíma válčel a město Rošele jim oblehl a je převelice soužil. Ale však týmž Rošelským král englický po moři armádou pomoc činil. Potom se přec poddati musili.

V Pomeranu Denemarský. Též král denemarský, jsouce prvního roku 1627 od vojska císařského generála knížete z Fridlandu a Monsor Tilli potlučen a zahnán z Brunšvejgku, z Pomern, až i též, když nejvyšší kníže z Wejmeru v Slízsku (nad tím lidem, co ho tam denemarského bylo) umřel, i odtud vyhnán, a v Holštejnu bez mála o všecko přišel. Zase tento rok se zmocnil a sílil a nemálo, co mu předešle pobráno bylo, dostal; císařského generála, kníže z Fridlandu, s pomocí krále švédského a města Štralsundu u téhož města popral, od města odehnal a město z obležení vysvobodil.

V Prusích Švéda. Král švédský též Poláka prve i tento rok popral v Prusích, země nemálo mu pobral, až i Kdansko město převelice soužil.

Jiří Fridrich Harant se ženil. Téhož roku v pondělí den svatého Havla, jinak 16. dne Octobris, měl svadební veselí pan Jiří Fridrich Harant z Polžic a z Bezdružic a na Habarticích s pannou Evou Kateřinou Černínkou z Chuděnic na tvrzi Lišťanech.[1])

Div nad Parduvici. Téhož roku 1628 v zimě 10. Januarii nad Pardubici strhlo se strašlivé povětří, z kteréhožto povětří slyšán byl žalostný hlas: »Běda, běda!« Potom byla dvě vojska k sobě jedoucí vidět, kteréž na sebe tak tuze dorazily, že střílení z kusův slyšeti právě bylo.

Kardinal Klesl zas do Vídně přijel. Téhož léta 19. Januarii přijel zase s velikou slávou kardinál Klesl do Vídně, kdež slavně vítán byl, (jsouce ta věc, proč prve léta 1618 od krále Ferdinanda a arciknížete Maximiliana do arestu (ve) Vídni při císařském dvoře vzat byl, skrze papeže porovnána a spokojena a vina jemu odpuštěna).

Ďábel jak v Tillovském ležení hospodařil. Téhož léta v knížetství holštejnském v městě Jecelohe, kdež Tilli své ležení měl, ďábel se tělesně viděti dával, a víc než 20 volóm krky stočil a některé do země až po rohy vrazil, též některým markytandróm u vozů voje jejich tak v hromadu spletl, že nemohouc je rozundat, musili je vysekati. Dále městskou bránu téhož města z místa jejího vyzvihl a dál do města o některej kročej postavil.

Téhož roku hned po jaru král denemarský pokoj s císařským generálem knížetem z Waldštejna, jinak z Fridlandu, na povolení a podpis císařský učinil, takže mu zase Holštejn i Jutland navrácen. (To se stalo roku 1629 s králem denemarským.)

---

[1]) Dcerou tuším Jana Ondřeje Černína z Chuděnic.

Paní Anižka Harantová umřela. Téhož léta 1628 v sobotu ochtáb svatého Martina (18. dne měsíce listopadu) paní Anižka Harantová z Lažan, manželka dobré paměti pana Jindřicha Haranta z Polžic, vyjevši pro náboženství z Čech do Fogtlandu (do) města Hofu, tu se ze středy na čtvrtek v noci před svatým Martinem, jinak 9. dne listopadu, rozstonala na postranní bodení, a na ten den výš oznámený 18. listopadu mezi druhou a třetí hodinou po půlnoci umřela, zanechavše po sobě jedné dcery, paní Anny Doroty Přichovské, rozené Harantky z Polžic a z Bezdružic. Pochována v klášteře téhož města Hofu v kůru (kdež za místo 12 tolarů širokých pánům radním dáno jest) v pátek po svatém Ondřeji, to jest 1. dne měsíce prosince, právě (v) 63 letech věku svého. Na který den na svět se narodila, na týž den do země jest pochována; právě jako její pan manžel, na který den se narodil, tolikéž na ten den v městě Klatovech pochován po letech 61.

Pana Jana Karla Černína veselí v Hofu. Téhož roku v pondělí po svatý Kateřině, to jest 27. dne listopadu, měl svadební veselí pan Jan Karel Černín z Chuděnic v městě Hofu (ve) Fogtlandu, berouc sobě pannu Madelénu Justinu Přichovskou, p. Václava nejstaršího Přichovského z Přichovic dceru.

Na kameni nad hrobem paní Anižky Harantové pod erbem jejím v témž klášteře v městě Hofu text vytesán jest tento německou řečí:

Anno 1628 den 17. (?) Novembris Sonnabent vor (?) Martini zu früh zwischen 2. und 3. Hora ist in Ihrem Exilio verschieden die Wohl Edle geborne und viel tugendreiche Frau Agnes Harantin, geborne Bechynin von Laschan, des Wohl Edel gestrengen Herrn Friedrich Harants von Polschitz und Wesdruschitz selig hinterlassene Wittib, Ihres Alters gleich in 63. Jahr, der Gott gnädig sein wolle. Amen.[1])

Rok 1629. Flota stříbrná Španělům od Štádů vzata. Léta 1629 páni Štádové dostavši v Západních Indiích při ostrově Cuba tak řečeném znamenité, bohaté, zlatem a stříbrem naládované stříbrné floty samejm řízením Božím bez velikého s Španěly o ni bojování, tu hned nezaháleli, nýbrž takový dar Boží též pro zastání cti Boží a pro spomožení nebohým souženým lidem, kteréhožto soužení neubývalo, nýbrž den po dni přibývalo.

Reformací v Říši. Nebo císař vykořenivši a vyhnavši náboženství evangelické z Čech, z Moravy, z Rakous i na větším díle z Slezska, krom Vratislavě a některých knížat, též i v Uhřích, začal též reformírovat v Říši na mnoha místech, a mandáty svými všem knížatům a obyvatelům Říše poroučel všech duchovních statků, co jsou sobě v moc uvedli po smlouvě Pasovské[2]) s knížaty a obyvateli Říše učiněné, zase postupovati, a papeženské kněží a mnichy do takových duchovenství uvozovati. Což učinili v městě Minden, Werden, (v) Osnaburském biskupství, též v Halberštatu

[1]) Dietsch: Die christlichen Weihestätten in und bei der Stadt Hof (1856) str. 99

[2]) Smlouva se stala r. 1555.

a Hallu, Augšpurgku a jinde; Magdeburg též oblehli. Tu páni Štádové majíc od Pána Boha takový dar udělený, kterýž se měl od nepřátel, (kdyby jim byl zůstal), proti nim i všem pravdy milovným užívati, neobmeškali té příležitosti, lidu hojnosť naverbovali a ním hned začátek jara 30. března město Hercogenbosch, přední mezi jinými, kdež to město tak jsou soužili i pomoc jim od Španěle poslanou několikrát od města odeprali, tak že se to město jim po dlouhém obležení 17. Septembris poddalo.

Též před tím město Wesel. Před tím 9. (19.) srpna vzali též páni Štádové město Wesel, znamenité na Rajně ležící, říšské, (kteréž byl Španěl opanoval), chytrostí ve 4 hodiny ráno, takže nejvyššího na loži ležícího našli, jej jali, a co se Španělů k bránění postavilo, ty pobili a velikého bohatství v něm nalezli. Výš oznámená stříbrná flota se vším šacována za 300 tůn zlata aneb 30 millionů. Po těch věcech žádal král hišpanský Štády míti pokoj za čas.

Král denemarský pokoj učinil. Téhož roku hned z jara krá Christian II. denemarský učinil pokoj s knížetem z Fridlandu, jinak z Waldštejna, jakožto generálem císařským, válčíc s ním i s druhým generálem ligy hrabětem Tilli 5 let velmi nešťastně. Tak jsouc týž král (s) lidem svým (z) Brunšvejku i potom léta 1626 a 27. s dílem lidu v Slezsku i v Moravě, odtad ten lid od císařských i on sám z Brunšvejku vyhnán, Holštejn i Jutland mu vzat, však po zavření pokoje zase mu Holštejn i Jutland vrácen.

Švéda s Polákem válčil, vítězství obdržíval. Naproti tomu švédský král Gustavus Adolf s polským králem Sigismundem, strejcem svým, v Prusích válčil, i do Polska mu vskakoval a veliké vítězství nad ním s málem lidu, (jak jeden, kterýž z ležení jeho přišel a na regementy lid jeho počítal, vypravoval, 12000 sotva), obdržíval, až k tomu král polský přiveden byl, že s ním pokoj učiniti téhož roku 1629 musil, ale musil mu v Prusích některá města postoupit. On proti tomu zase v Polsku neb na pomezí postoupil města vzatého[1]) Štralsunda; město Kdansko zavřevší mu pasy, velmi soužil, až naposledy též s nima pokoj učinil, takže mu ze sta pět kop aneb tolarů z handlovních věcí dávati museli, kdež že více mu odtad důchodů přichází, než z celého království švédského.

S Turkem o pokoj jednáno a nic nezjednáno. Téhož roku císaře římského u císaře tureckého poselství bylo, a zase císaře tureckého u císaře římského (ve) Vídni;[2]) a celý rok téměř o pokoj jednajíc strávili a nic nezpůsobili. Neb Turek chtěl 600 vesnic v Uhřích, potom chtěl 700, a tak se ten pokoj rozešel, a Turek štrafoval na rozličných místech pálíc, mordujíc a zajímajíc. Psaní z Konstantinopole mezi kupci se nacházelo, že to turecký poselství (ve) Vídni pro nic jiného nebylo, než aby mohlo způsob nynější vojny v Říši přezvědět, a v tom dobrého svého šetřit.

---

[1]) Psáno: Straspurgka.

[2]) 11. října u veliké slávě přibylo do Vídně, a bylo tu až do 30. října 1630.

Betlem Gabor umřel. Téhož léta na podzim Novemb.[1]) Gabriel Bethlem, kníže sedmihradské, na vodnatelnosť umřel. Kdež Turek jednoho Rakossi[2]) za kníže sedmihradské ustanovil a tu zemi mu pod léno dal; ale dál se našlo, že přece vdova po Gabrieli zůstalá Bradeburská kněžna regíruje.[3])

Rok 1629. Panna Kristina Poňatovská umřela, zas obživla. Téhož roku 17. (27.) dne měsíce Januarii v městě Lešně panna Kristina Poniatovská z Duchníku,[4]) kteráž tak rozmanitý vidění léta 1627. a 1628. mívala, a na půl třetí neděle na pravou ruku a nohu šlakem poražena byla, na týž den mezi 2. a 3. hodinou na celém orloji před množstvím lidu tu přítomného umřela právě smrtí přirozenou. A potom, když jí ústa zavázali i nohy, zase obživla a velké a divné věci vypravovala; to zavázání sobě sama sundala a na nohu i ruku zase ihned zdráva byla. To město leží v Polsku nedaleko pomezí slezského a brandeburského.

Hans Hendrych Janovský se narodil. Téhož roku 19. (29.) dne měsíce Januarii narodil se v městě Hofu panu Krištofovi Janovskému syn, kteréhož mu Pán Bůh ráčil dáti s paní manželkou jeho, s paní Annou Alžbětou z Přichovic. Jméno mu dáno Hans Hendrych. Byl mu pan Václav Přichovský z Přichovic a pan Bousoud Koc z Dobrše kmotrové, a paní Anna Dorota Přichovská z Polžic a z Bezdružic kmotra.

Hendrich Vincenc Koc se narodil. Též toho roku 21. (31.) Januarii narodil se syn panu Krištofovi Kocovi z Dobrše v městě Hofu, jehož porodila p. manželka jeho, paní Anna Kocová z Bubna. Jméno mu dáno Hendrich Vincenc. Držel ho pan hejtman (z) Hofu pan Hendrych, druhý Reis[5]) pán z Plavna, na rukou, též paní hejtmanová s dcerou svou šlechtičnou byly kmotry, a potom jiní páni a paní.

Šulmejstr Lorenz kurfirstu Saskému od posla Božího poslán. Téhož roku 17. (27.) měsíce dubna majíc poručeno Lorenc Pšerer, šulmeister někdy z Altštotu při městečku Wodrasu, nyní exul, od posla Božího, co by kurfirstu saskému pověděti měl, aby pravdy Boží zastával, nechce-li od Boha trestán bejti, na ten den z města Hofu k němu šel, a vyřídíc to, když se od něho vracoval, zase tudyto domů k Norberku jdouc, u nás se v městě Hofu zastavoval 27. Aprilis (7. Maii).

Vidění Doroty, děvečky ze vsi Březí. Vidění jedný děvečky z Chodů. Téhož léta 1629 16. (8.) dne měsíce máje viděla Dorota, Anny Bláhovy dcera, ze vsi Březí. Čeledín Krutiný v Oujezdě jsouce s druhou děvečkou Maraškou (v) Smouze volšové na trávě, kdež k ní dvé hovádek způsobu kozlíka neb srnek, jedno naskrze červené a druhé přihnědé, přiběhlo, kdež se ulekla a volati na Marušku děvečku, kteráž s ní byla, chtěla, ale nemohla. I utekly od ní ty hovádka; a přijdouc k té děvečce

[1]) 15. listopadu. — [2]) Jiří Rákóczy. — [3]) Však již léta 1630 se poděkovati musila. — [4]) Zemřela potom dne 6. prosince 1644. (Zoubek, Život J. A. Komenského str. 70.) [5]) Reuss, pán na Plavně.

o tom jí pravila; kdež domů šly zanechajíc trávy, ona Důra beze všeho strachu, ale druhá v strachu a bázni.

Druhé vidění. 23. máje šla opět na trávu do lesa mezi vavřincké potoky a s ní dvě Schranové dcery. A Maruška vejš jmenovaná odejdouc od nich drobet na stranu, žila trávu. Nažnouc jeden i druhý nážitek, vysypala ji k hromadám, a šla opět na předešlé místo a žala, a v tom přišlo k ní pacholátko (v) bílém rouše naskrze oděné, i nožičky bílé majíc i řeklo: »Důro, pojď se mnou!« Kterémuž strachem odpověděla: »Kdež mám s tebou jíti, a já ještě nemám trávy!« Odpovědělo: »Nestarej se, budeš míti trávy dostatek.« A pojma ji za pravou ruku, poodvedlo ji maličko, a hned se jim odevřely dvéře; a vejdouc tam, spatřila množství hrozných příšerův, hrozně křičících a hltících, a jednoho velikého uprostřed nich sedícího, a při něm Hanzle piskače[1]) z Kodova pískajícího, prašivcův pak vůkol tancujících a říkajících: »Nechme tuto neb onuno děvečku, však již ustala a nemůže tancovat, onano lépe tancuje.« A z tancujících oheň vyskakoval, pantle, krajky i špice při živůtkách viděla ohněm plápolati. Vyjdouc z toho místa, přivedlo ji na louku velikou, a viděla na ní mnoho lidí s pjatejma rukama stisknutými, jiné ukálenými sem i tam chodící. Ta pak louka plna jest brotanu, po kterejm ač šlapají, však nic nepošlapávají. O těch jí řeklo, že jsou to ti lidé, kterýž musili přestoupiti, avšak budou-li pokání činiti, že jim Bůh ten hřích ráčí odpustiti a je na milosť přijíti. Lání i viselcování přísně jí zapovídalo, že jest veliký hřích, lidem aby oznamovala, přísně jí poroučelo. Viděla na též louce i děvečky, kteréž se nestoudně chovaly, an jim z líce krev tekla. Vyjdouc z té louky přivedlo ji k jiným dveřóm, do nich vejdouce viděla veliký počet mládenečkův a panen, a mezi nimi v okamžení poznala mládence Oujezdeckého, který před rokem umřel, jasnějšího nad slunce. Též viděla hospodyni jednu Oujezdeckou za stolečkem sedící, almužnu chudým rozdávajíc, a ta ještě živa byla; viděla i tatíka svého v Pánu Bohu odpočívajícího. I vedlo ji zase zpátkem skrze ta všecka místa, kudy jsou prve šli, a přivedlo ji zase na to místo, odkudž ji pojalo, a nalezla trávy více, nežli jí jiné děvečky měly. Svým droužkám, kde byla a co viděla, povídala, ony pak plakaly všecky. A jda tady Hanzel Neckář z Kodova, ptal se jich, proč by plakaly; a ony mu odpověděly, co jest prej Dorota, droužka naše, spatřila. A on potupně řekl: »Viděla (Pane Bože, rač s námi bejti) čerta mladého! Takéť bych já ho rád viděl, co jest pak za osobu!« A pojda maličko, směje se a třesa hlavou spatřil, an se před ním postavil šeredník hrozný, mající oči co plužní kolečka a hlavu co největší žber, z huby oheň modrý vypouštěje. Ulekši se počal utíkati zpátkem, a pomyslil na Boha, že šeredník zmizel, shledal. Za kteroužto příčinou obeslán byl před pana purgmistra a pány do Domažlic, že to vskutku tak jest, s přísahou stvrdil a odbyl.

Třetí vidění. 27. máje v neděli nosila vodu do marštale, a nanesouc dostatek slyšela hlas: »Důro, poď!« I nešla hned, nebo se domnívala, že

[1]) Zmínka o Švandovi dudákovi.

na ni volá někdo jiný. Potom vyjdouce z marštale, hned spatřila vejš oznámené pacholátko mezi dvírci stojící a na mne volající: »Důro, nu poď!« I šli jsou po vsi skrze dvůr, skrze který mívaly obyčej na trávu chodívat, a přivedlo ji na místo opět prvnější. A otevřely se jim dvéře, a přišly na ta všecka místa, na kterých prve byly, kdež spatřila v propasti některé z přátel svých, které ještě živi byli. Spatřila tam také Václava Rosochu, rychtáře nynějšího domažlického, držícího žílu v ruce, a Vokřinka po hrdlo v síře a smole hořící, a provedši ji všady, řekl: »Pojď, jak tě všudy hledají a praví, že si se schovala, aby lidé k tobě nešli«; a viděla jsem v té chvíli strejička svého v též propasti z Luženic Nováka. I řeklo jí: »Tento strejček tvůj tě též hledá a praví, že si se schovala, aby lidé k tobě nešli (což že tak jest a že ji hledali, hospodář její to vysvě(d)čil). Prve pak, nežli ji z těch míst zase zpátkem vyvedlo, nakrmilo ji z míry tak, jak ona povídá, dobrými koláči, patříc na ni, co jí dal, až všecko snědla. A potom ji vyprovodivše zase do sadu řeklo jí: »Provoď tě Pán Bůh!« a ona poděkujíc mu též, ho Pánu Bohu poručila a domů přišla.

Čtvrté vidění měla v pondělí svatodušní, kterémuž lidé, poněvadž mnoho přidávají a mnoho ujímají, a nemohouce od ní vlastně (neb v outerý svatodušní vzata jest do Tejna Horšova, tam až posavad skryta jest) sám dosáhnouti a vypsati, o něm oznamovat pomíjíme. Toto však mezi tím věděti budete, že lidé o tom slyšíc zdaleka šli, takže jich téhož dne v outerý sv. dušní na sta se zčísti mohlo.

Páté že vidění v Tejně měla, mluví se zhusta. To poznamenali dobří muži, co z oust její slyšeli. Dále i to se o ní pravilo, že v Tejně jsouc v moci hejtmana pana hraběte z Trocmandorfu,[1]) divné věci vypravovala, jak mají trestáni bejti ti, kteréž jiné nyní sužují, až že se jim i ztratila (ze) zámku. Nevědí kterak, poněvadž pilně ostříhána byla. Ta potom že zase se mezi nimi vzala, všecka v krvavém rouše, a tu jim opět divné věci vypravovala a předpovídala. I to pravili, nemohouc hejtman takových věcí od ní slyšeti déle, že jí hrozil, bude-li víc mluviti takové věci, že ji dá v oleji smažit. Což ona nic se tím odstrašiti nedala, až i on to skutkem vykonal, a takovej olej co nejhorčeji rozhříti kázal, tu ona že řekla: »Nic se toho nebojím, ty toho okusíš.« A sama že do toho vřelého oleje ruku vstrčila, však žádné bolesti neokusila; než on hejtman, kterýž tu stál, takovou bolesť místo ní na své ruce okoušel, tak chtěl-li jest té bolesti prázen bejti, musil jí zanechati. To se tak vůbec rozprávělo, i o tom psalo. Ale poněvadž to v tajnosti bylo, že toho on hlásiti nedal, na tom nyní tak, až do lepšího v té věci zpravení, přestati se musí.

Vidění jednoho sedláka z Klášterce. Dále též toho roku jeden sedlák z Klášterce, kterýž někdy náležel panu Krištofovi Victumovi, vidění divné měl i vypravování divných věcí, kteréž též jiným podle poručení vypravoval. Kteréhož hejtman vzíti dal do těžkého vězení, a o na-

---

[1]) Trautmansdorf.

učení o to do Prahy poslal, kdež mu bylo poručeno, aby ho do Prahy dostavil. Co se i stalo, s divem při tom, že se vůz, když ho tam vézti měli, hnouti nechtěl, jakž o tom spis tisknutý byl. Odtad ho do Vídně dodali, tu dokonale mluvil velké věci, jak se těm díti bude, kteříž nyní jiné trápí, sužují a od náboženství mocí odtiskují; ti pak, kteříž to z přinucení a nedobrovolně učinili, jednou neb dvakrát od nich přijímali, budou-li pokání činit, že k milosti přijdou; a jiní pak, kteří víc to činili a dobrovolně, že milosti nedůjdou. I o vrchní hlavě též divné věci předpovídal, až též v oleji smažen byl, ale nic mu ublížiti nemohli, nýbrž jej zase domů pustiti musili, jak mu praveno od posla Božího bylo.

Předpovídání u vytržení jednoho radního pána syna v městě Genfu. Tého léta 1629. z města Genfu (ve) Švejcařích, od 4. Juli se píše odsad: Toto nové jest, že jednoho pana radního synáček v půl třináctém letě stáří u vytržení divné řeči mluvil a znamení činil jest (v) svý komoře, (ve) kteréž líhal, ve dne i v noci mnohokráte vstával, do všech úhlů neb koutů šel a pravil: »Toto jest východ, toto jest západ, toto jest polodne, toto jest půlnoci. Běda, běda tobě polodne, běda tobě, Říme, který silnější jsi, já tě polámi a tam pošli, kterýž silnější u víře jsou. Chvalte Boha, vy vyhnaní, a buďte potěšeni, máte zase domů přijíti a víc statku dostati než prve, Bůh vaše modlitby vyslyšel. Buď potěšen, králi Fridriše, Bůh tvé modlitby vyslyšel«; když se samotný modlil v své komoře: »Vem tam korunu a vstav ji sobě zas!« Těm rovných věcí bez počtu mnoho, a všecka ta věc jest, že Fridrich svítězí a že má začátek tohoto 1629 roku učiněn býti. Na to jest při tom pacholátku bylo za den dvakrát, třikrát, dvě neb tři hodiny, též rovně i v noci, též i divy činilo. Když mluvilo o Římu, že jej polámi, železo tlusté, jím se oheň zakucuje, zlámalo v ten čas, i jiné divy činilo. Poněvadž nic než o Bohu, aby mu jednou sloužili a chválili, mluvilo, tak mnoho jest těch, že věří tomu, že to věci Boží jsou.

Kněží z Augšpurku vypověděni. Téhož léta 5. Augusti nového, a starého kalendáře 26. dne měsíce Julii do města Augšpurgku císařský komisař přijel, jim jménem císařským náboženství pod obojí vykonávati zapověděl, kostely jim pobral, tři kněží vypověděl, jedenácti s jinými měšťany podobojíma v městě býti dovolil, poněvadž tam zákup svůj měli.

Hrom na zámky dva uhodil. Té doby uhodil hrom na zámek Ratov. Též druhý den, když kněží vypověděni byli, uhodil také do biskupského zámku (v) Bambergu, kterýž od neděle až do outerka hořel, a biskupů i tumherů poklad popálil.

Marie Lidmila Harantka se narodila. Téhož roku 29. August. (8. Septem.) v sobotu den Narození Panny Marije podle nového kalendáře narodila se v Habarticích na znamení bejka Marije Lidmila Harantka, dcera pana Jiřího Fridricha Haranta etc. a paní Evy Kateřiny Harantové z Chuděnic. Pokřtěna ve jméno Trojice svaté v neděli 14. po svaté Trojici na den svaté Lidmily. Dány jí ty jména, kteréž sobě přinesla. Na den

Narození Panny Marije se narodila a na sv. Lidmilu pokřtěna; též po bábě její paní Lidmile Harantové.

Anna Černínka se narodila. Téhož roku 15. (25.) Septembris slehla v městě Hofu paní Mandelena Justina Černínová z Přichovic. Porodila panu manželu svému, panu Janovi Karlovi Černínovi dceru, kdež hned nejprv příští neděli 20. (30.) Septem. po sv. Trojici dali ji pokřtiti. Jméno jí dáno Anna. Pan hejtman i paní hejtmanová kmotrem a kmotrou byli.

Div na nebi. Téhož roku 5. (15.) Octobris byl v noci div zde nad Hofem, jakoby proti sobě střílelo. A v Čechách byl též div u města Hba a tam dále, že viděli lidé orla s vojskem, proti němuž bylo vojsko s žlutým lvem, kterýž nejprve křídlo, potom hlavu, naposledy život i ocas s pomocí bílého lva a malé hrstky lidu při něm, jest ustřelilo, a v nic jeho i s vojskem obrátilo. Potom ti dva lvové až do bílého dne na nebi stáli. Když ten div byl, slyšelo se na nebi střílení z kusů i z mušket. Někteří pravili, že při tom divu na nebi Fridricha ve zbroji viděli.

Kněz jeden papeženec hlavu srazil. Tento rok dobíhající jeden podjednou kněz z Falcu, byvši za svou potřebou v Aldorfu, pravil tam mezi jinou řečí, že král Fridrich zemí svých nedostane; jestli dostane, aby zdráv domů nedojel, nýbrž aby hlavu srazil a aby se mu zpátkem hlava obrátila. Což se tak stalo. Na cestě, když domů jel, hlavu srazil, kteréhož našli zpátkem hlavu majíc obrácenou.

Markrabinka Brandeburská umřela. Tého léta docházejícího měsíce prosince umřela kněžna (ze) Sasu,[1] margrabinka brandeburská, nynějšího margrabí Christiana sestra, na Toužímě; kteráž prve měla Radivilla,[2] kníže polské, a potom kníže z Sasu,[3] kteráž své vdovské sídlo měla na zámku Lichtembergku po koupení téhož statku od pánů z Waldenfelsu od pana bratra jejího Christiana, margkraběte z Brandeburgku.

Ložumenty mé v Hofu. Ten rok měl jsem ložument v Hofu (za) 20 R u Jana Gemeinharta v Habergassen. Odtad v roce dal jsem se do domu Melichara Giffnera, radního pána, jednom přes ulici. V něm jsem byl (se) svou strejnou; dávali sme z něho 41 t., než byl znamenitý dům.

Rok 1630. Vidění slečiny z Ditrichštejna. Léta 1630 měsíce Februarii jedna šlechtična z Ditrichštejna v Řezně se zdržující v letech 40, ta majíc pět divných vytržení, a přátelé pak její, poněvadž tak vzácného rodu jest a tu se císaře dotýká, neradi by to na světlo vynášeli. Než jeden duchovní exulant o tom píše, kterýž jednou přítomen toho byl, že mnoho o tom velikém F. (ve) Vídni, jak hrozně jemu časně se díti bude, vypráví. Když zase k sobě přišla, počala mluviti přístojícím lidem: »Hleďte, hleďte, já vidím toho muže potentáta, kteréhož Bůh zbudil, který Ferdinanda poníží«.

---

[1]) Alžběta Žofie, zemřela 21. prosince 1629. – [2]) Jan Radziwil zemřel r. 1620. — [3]) Julius Jindřich, vévoda z Lauenburgu.

Biskup augšpurský náhle umřel. Léta téhož 14. Februarii svěcený biskup augšpurský v kostele u sv. Anny kázal a tak se velmi zaříkal a zakládal, jestliže jeho učení pravé není, tak jako apoštolé a proroci učili, aby Bůh toho dne div nad ním učinil. Po kázání kázal měšťany před sebe povolati a tu jim oznámil, aby ve 24 hodinách se rozmyslili (k) papežskému náboženství přistoupiti, neb on že má jiné poručení, jak by s nima zašel. Mezi tím než těch 24 hodin přišlo, pokutoval ho Pán Bůh, že slepý, němý, hluchý byl a též smyslů zbavený, že o sobě nevěděl a v mále potom umřel. Jesuiti to vykládají a někteří praví, že jest to kouzlem od Luterianů, jiní pro hříchy, že tak dlouho mlčel a ty věci tak nekáral a před sebe nebral, a jiní pravili, že se na ňákého muže rozhněval.

Div veliký. Téhož léta 25. dne podle starého kalen. měsíce Januarii byl veliký div v noci. Na půlnoční stranu nejprv jasnosť veliká byla, potom jakoby k šturmu se běželo na ňákou horu a dobývalo jí, tu se krev hrozně vylívala. Potom jakoby se vše to na polodne dávalo, fochrování do dne bylo.

Veselí pana Lukavského. Pan Jiří Lukavský z Řeneč a na Kydlinech měl na ten den v Klatovech u Košků veselí s pannou Annou Přichovskou z Přichovic.

Veselí v Drážďanech. Téhož léta 1630 21. dne Februarii veselí se vykonávalo v Drážďanech. Bral sobě kníže z Holštejna[1]) kurfirsta saského Jana Jiřího dceru, kdež markrabě Christian z Bareitu tudyto skrze Hof (se) syny dvěma, margrabinkou a dcerami na ně jel a zde v Hofu na zámku přes noc zůstal. Kdež nám Čechům vyhnancům audiencí dal, k nám se přátelsky ukazoval, ruky nám podával a že nás v zemi své rád míti chce, abychom se jednom pokojně chovali, (k večeři nás pozval), se ohlásil.

Krále švédského hotovost. Král švédský tu celou zimu k jaru velikou přípravu k vojně strojil a ve všech kostelích dal se modliti, aby Pán Bůh té předsevzaté vojně (jemu jakožto generálu Unie) i všemu vojsku jeho žehnal, a štěstí dal k zastání a ochránění chudých soužených křesťanů, a předně cti a slávy Boží.

Kníže z Anhaltu umřel. Téhož léta 1630 19. (29.) Februarii umřel kníže staré Christian z Anhaltu, kterýž svůj dvůr měl na Berenburgku a prve šathaltrem byl v hořejším Falcu, (v) Amberce; v českou válku za krále Fridricha byl generálem. Potom po vítězství císařském, když syn jeho Christian mladší byl (z) zajetí propuštěn, u císaře milosti hledal, ji nalezl i perdonem obdařen.

Komisaři podobojí do Vídně. Téhož léta 27. Februarii vetero Calen. [9. března] komisaři z Drážďan do Vídně vyjeli, aby religie při prvnějším způsobu zůstávala a Říši z obtížností pomoženo bylo. Nic nevyřídili. Císař jim odložil na Collegialtag do Řezna.

[1]) Bedřich.

Mandelena Saloména Janovská se narodila. Téhož léta 8. (18.) dne měsíce máje narodila se panu Krištofovi Janovskému z Janovic dcera, kterouž mu Pán Bůh s paní manželkou jeho s paní Annou Alžbětou z Přichovic dáti ráčil, v sobotu před nedělí 6. po velikanoci, jenž slove Exaudi, zde v městě Hofu po nešpoře. Pokřtěna v outerý po svaté Trojici. Dáno jí na křtu jméno Mandelena Saloména po kmotrách paní Rejsové hejtmanové, kteráž ji na rukou držela, a paní Saloméně z Říčan. Byl jí též pan Fridrich z Rejs, zdejší hejtman, kmotrem, pan Vilím Lev z Říčan, pan Mikuláš Braum z Měřetic,[1]) pan Jobs Adam Šeryntinger;[2]) na místě jeho byl pan Jindřich Přichovský, já Jan Jiří Harant; na pana Mikuláše Račína místě a za něho byl můj syn Jan Ratolt Harant, že ti dva pan Šerntinger pro nemoc, pan Račín pro odjezd pilný tu přítomni bejti nemohli. Též pan Jan Karel Černín a pan Jindřich Voldřich Přichovský byli jí kmotrové, též panna šlechtična Rejsovna, pana Rejsa dcera, paní Anna Přichovská z Přestavlk a z Chlumčan, paní Alžběta Ratibořská z Pálič, paní Žofie Račínová z Hechštetu.

Kollegialtag v Řezně. Téhož léta 13. (23.) měsíce Junii, to se trefilo v ten rok v neděli 3. po sv. Trojici, císař Ferdinand druhý (se) svou ženou i synem svým přijel do města Řezna na Collegialtag[3]) ve 30 vozích (ve) 3 hodiny z polodne do karmelitánského kláštera, kdež tam tři hodiny byl; též na ten den kurfirst tryrský tam přijel. Sjeli se tam všichni podjednou kurfirstové, arcikníže Leopolt, jiní knížata a biskupi; z podobojí kurfirstové saský a brandeburský poslali jednom poselství své. Tu chtěl císař, aby mu syna jeho, též Ferdinanda, již krále českého, však z vůle jeho a ne stavův, poněvadž království české za dědičné sobě položil, korunovaného za krále římského volili; duchovní statky, co po Pasovské smlouvě evangeličtí sobě přivlastnili, aby postoupili, a jak daleko tomu religionfrydu rozuměti se má; též jak by se mělo odporovati nepříteli, kdyby který do Říše vpadl. Strávili celé léto i podzimek tam, a nic nevyřídili, krom co oni mezi sebou podjednou; podobojí jednom protestirovali, takže císař zase svými z Řezna vyjel 3. (13.) dne měsíce Novembris v středu po Všech Svatých po vodě do Pasova. Kdež k císaři též při tom sjezdu přijelo krále franského poselství, a tu pokoj strany války ve Vlaších urovnali, aby mantuanské knížetství knížeti franckému de Nevers, jak mu od jeho ujce odkázáno bylo, zase postoupili (kdež již císařský lid byl město Mantuji vzal), a on aby léno na ně od císaře přijal, kdež potom nechtěli k tomu pokoji přistoupit velmi dlouho. Též benácký poselství tam bylo, též englický krále Fridricha, ale málo vyřídili.

Též král švédský vydal tisknutý spis svůj, proč a z jaké příčiny na říšskou půdu vtrhuje. Císař mu psaní učinil, on císaři zase odpověď dal slabým titulem.

---

[1]) Mikuláš Braum z Miřetic a na Lipně, vyhnanec. — [2]) Jošt Adam Širntyngar ze Širntyngu na Chodově Plané, jeden z kommissařův za povstání stavovského. — [3]) Počal se dne 5. července 1630.

Kníže z Fridlandu (z) generálství propuštěn. Při tom sjezdu v Řezně propustili z povinnosti generálské kníže z Fridlandu.

Komu král správu poručil. Téhož léta z pevnosti Mömmele z Prus se psalo od prvního Junii: »Náš král z Švéd šťastně jest přijel a stavóm království švédského všecko v království svém odevzdal, neb že nemyslí za dvě létě zase do Švéd přijet, ale vojnu přece vésti, až své ujce (krále Fridricha), též Mechelburská knížata a biskupa z Hallu a jiné soužené a vyhnané do jejich zemí dosadí.«

Král švédský, než vyjel, panket strojil. Též král před svým odjezdem panket držel a (se) svou milou královnou, kteráž jest kurfirsta brandeburského nynějšího sestra, se rozžehnával. Při kterémžto panketu král tatarský, který by prej měl učiněn bejti křesťanem, byl, též kníže Vilím z Churlandu, kníže Jan Adolf z Mechlburgku, Christian Vilím margrabě brandeburský, administrator v Hallu, mladý král denemarský, margkrabě Zigmund brandeburský, Filip Ludvík, falckrabě při Rajnu, krále Fridricha pan bratr, poselství z Frankreichu, Engelandu, z Hollandu, z Benátek, turecký čauš, též perský, poselství pomořských měst, z Brunšvejku, Hamburku, Lubeku, z Kdanska a z Bremů, knížete z Pommern hofmistr.

Dnes datum Jeho Milosť král Gustavus Adolf švédský jménem krále franckého, englického, pánů Štadův, Benáčanů (se) svou armádou vyjel a svůj lid válečný, kdež mnoho hrabat a rytířů jest mustroval, kdež se ho čtyřiceti tisíc našlo.

Modlitba krále švédského. Krále švédského modlitba pod širým nebem, kterou říkal, když svou armádou přistavil k zemi: Ach, Bože, kterýž nad nebem, zemí i bouřlivým mořem panuješ, jak mám tobě vyděkovati, že jsi mne v tuto nebezpečnou cestu tak milostivě ochraňovati ráčil. Ach, já děkuji, ach, já děkuji ze vší moci srdce svého a pokorně prosím, jak sám viděti ráčíš, že toto mé tažení a mé předsevzetí ne k mému, ale jednostejně všechněm, tobě ke cti a tvý chudý soužený církvi k potěšení a spomožení, patření a mínění jest, a že mne též ráčíš, než ta hodinka, (kteráž od tebe uložena), přijde, v kterouž svému lidu a vyvoleným pomoc seslati chceš, předně milosť a požehnání, též obzvláštně dobré povětří a vítr propůjčiti a požehnati, abych mou zadu zanechanou armádu, kterouž jsem z rozličných národů a lidí shromáždil, s veselými očima svýma brzy při sobě viděti mohl a tu svatou práci přece konal. Amen.

A když Jeho Mti. Královské rady, poselství a jiní z šifů vyšli, a J. M. Královské skroušeného srdce pohnutí, slova a modlitbu slyšeli, nemohli se od pláče zdržeti. A když to J. M. Královská rozvážil, řekl jim: »Neplačte, ale rače se modlete z gruntu srdce vašeho skroušeně a horlivě. Víc-li se modlíte, více vítězství, a pilné modlení jest polovicí vítězství.« Na to ze dvouch šifů lidu na zem vyjíti dal a s jinými dvěma sty šify lidu na jiných místech spravovati a říditi poručil.

Ostrov Rugen vzat. Nejvyšší Teüfel, Tripol, Sapp k ostrovu Rügen přistavili, a (s) císařskými trefunk učinili a pět set jich porazili

a toho ostrovu se zmocnili a 9 kusy střelby vzali. 8. Junii Štralsunští voheň z velkých kusů na malé šance dávali, vůz s prachem trefili, že přes 50 císařských do povětří vyletělo; kdež takový strach učinili, že jsou ty malé šance u města opustili, kteréž hned od švédského lajtennanta s dvěma sty mušketýry vzaté a 600 dragony a velké kusy na šance Brandshager obrátil a spravil.

9. Junii sám osobně král s nejvyšším Streiffem, Eichholzem, Aurippem, Loskoverem, který každý regement vedl, na zem vystoupil.

Verše na praporcích. Král má na červených praporcích [1]) takové rýmy:

»Stálý chci až do konce býti, a s Kristem Pánem kšaft učiniti.
Žádný protivné učení nemá do mysle mé přijíti.
Kristus v mém životě i smrti bude vítěziti.«

Brandshager šance vzal. Hned král po svém příjezdu (ke) Brandshager šance požádal za vzdání, a když od císařských posměšně a trucovní odpovědi dostal, hned je přepadl a šťastně je dostal, kdež císařských do 400 na placu zůstalo, a dostatek ode všeho v těch šancích nalezeno.

K městu Štětínu přitáhl. 10. dne měsíce Julii [20. července], J. M. Královská přitáhl 20 šify plnýma lidu na půl čtvrti míle od města Štětínu a sebe samého z šedivého sukna (v) šatech tu presentíroval, a dal vyjíti hned 4 regimentóm starejm soldátóm ven, a poslal pro kníže pomerské. Jak přijelo, hned král proti němu šel, přátelsky jej přivítal a jeho žádal, co jest mu skrze své rady přednésti dal, k tomu aby svou vůli dal, že nemá chvíle dlouho se v poli zdržovat. Nato kníže lehky s ním mluvil; ale král tuze odpověděl: Štrolsund že jest s pomocí Boží ochránil a s velkým nákladem obdržel, zemi Rugen, Usedon že jest dobyl, že nežádá nic odtud schovati, ale troufá sobě ve třech nedělích s pomocí Boží ostatní zem od císařských vymoci a jemu ji navrátiti. Nato kníže se zeptalo, ví-li moc svých nepřátel a jim domnívá-li odpor vystát? Na to král řekl, s pomocí Pána Boha že chce odporovat, že má lidu, který sebou přivedl 30.000, a 70.000 že je bude následovat, ještě svůj lid v Prusích, Rugen, Usedonu že k tomu nevezme. Nato mu kníže dovolil do města táhnouti a je osaditi, a tu se rozešli.

Stargard vzat. 15. dne měsíce Julii [25.] vzal král švédský město Starkard, 26 kusů při tom, s jinou municí při tom též.

Císařští (ve) velkém strachu byli, mnohé místa opustili, též utíkali, muškety zahazovali, někteří v Berlíně po 6 groších je prodávali. Mezi tím přece šermicle se dály, že po mnoha stech císařských na placu zůstávalo.

Administrator Magdeburg dostal. Téhož léta od 2. Augusti z Ma[g]deburku psáno před 8 dny, to jest před svatým Jakubem, že ad-

[1]) Kornetech.

ministrator Christian Vilím, markrabě brandeburský, neznámým způsobem sem se do města Magdeburku dostal a do anhaltského dvoru se ložíroval, a tu do neděle té zůstal, mezi tím s pány našema podtají jednal. V neděli 9. po sv. Trojici právě na sv. Jakuba 25. Julii ta věc k vyřízení přišla. Tu administrator (s) švédským legatem do hlavního kostela jeli, po kázání Pánu Bohu děkování se stalo, že Bůh ráčil to dáti, že zase administrator do země své se navrátil. V tej modlitbě kurfirst saský a král švédský jsou též pojati a Te Deum laudamus se zpívalo a na varhany hrálo. Takové se shromáždění stalo, že téměř jeden druhého mohl zatlačiti, a nemůže se vypsati, jaká radost a veselost byla.

Hall, Querfurt, Mannsfeld. Po vykonání toho administrator 8. Augusti v noci mezi 10. a 11. hodinou s kompaněmi rejtharů k Hallu přijel a od chasy městské do města puštěn, a císařští na zámek Mauricburg utekli a odtad se bránili. Nedlouho tu zůstal, do Magdeburku se zase dal. Nejvyšší lejtenant biskupův Bokh, co tak lidu tu naverboval, vzal císařským Querfurt, Masfeld i potom Hall. Zase ale, když císařští silou přitáhli, ze všeho jej zase vyhnali, že se musil do kurfirstové země reterýrovat.

Zdebor Přichovský umřel. Téhož léta umřel pan Zdebor Přichovský v Praze,[1]) kdež se hojiti dal; neb byl od Pána Boha těžkou nemocí navštíven. Bouly mu nějaký po stehně skákaly; když je dal protít, maso mu padalo. Když mu to zahojili, jak se rozhněval, zase mu jinde taková boule vyskočila, takže velkým trápením z tohoto světa sešel. Byl velký protivník pravdy Boží, však bez umění.

Pan Jan Hroznata z Vrtby umřel. Téhož roku 28. Augusti podle starého, podle nového kalendáře 7. Septembris, umřel na Jindřichovicích pan Jan Hroznata z Vrtby, velmi ztrápený a schromělý člověk od dnu, kterýž přece v náboženství pravém (evangelickém) do smrti dotrval, a přece jej do smrti v Čechách trpěli, že pan hrabě,[2]) bratr jeho, mu to objednal; avšak dva synové jeho,[3]) pan Václav prostřední a pan Sazyma nejmladší, přestoupiti musili. Nejstarší pan Jan,[4]) ten při panu otci zůstával; po jeho smrti též musil přestoupit. Pan Václav ten se dal po přestoupení na vojnu mezi císařský. Na též vojně od velkých trunků umřel. Paní manželka jeho a paní mátě jich[5]) musila ihned brzy po pohřbu pana manžela svého, zanechajíc dítek svých v Čechách, obzvláště své dcery, panny slečiny, (ježto dcerám náležitá věc jest při mateřech bejti), z Čech pro náboženství za paní dcerou svou, paní Magdalenou z Říčan, do Kulmpachu do Frankelandu jeti, kteréž potom tam obě na morní bolesti umřely.

Kurfirst do Selbu k markraběti přijel. Téhož roku 8. (18.) Septembris, když císař v Řezně byl (s) svejma, sjeli se také v Selbu mě-

[1]) Ctibor Přichovský rytíř z Přichovic. — [2]) Sezima z Vrtby, r. 1624. povýšen do stavu hraběcího, a stal se presidentem komory královské. — [3]) Sedláček, IX. 258 jmenuje dva syny: Jana Adama a Sezimu Jana. Tento držel potom Jindřichovice. — [4]) Jan Adam. — [5]) Judita Ludmila rozená z Kolovrat.

stečku na zámek margkraběte Christiana magdeburgského, 3 míle od Hofu, kurfirst saský Jan Jiří (s) svou manželkou, 4 syny a dcerami, a bratr jeho Jan Jiří, kníže saský z Altenburgku, a jiní knížata z Weimaru, a páni. Nejprv ve čtvrtek zvěř stříleli, potom rozmlouvání své měli a hodovali; 13. (23.) zase se rozjeli.

Děvečka němá mluvila. Téhož léta z Magdeburgku noviny. Zajisté se psalo a mluvilo, že při Weringerodu v jedné vsi jménem Waserleben jedna němá děvečka v 16 letech mluvila za tři dni, jiní za tři hodiny. Před mnohými kněžími a jinými lidmi to vyprávěla, že jest se jí jeden bílý muž ukázal a kněžím evangelium sv. k potěšení kázati oznámiti poručil, a že v 5 nedělech mezi Wolfenbüttlem a Brunšvejkem se znamenitá bitva stane, z kterýž velká proměna v duchovním a světském stavu následovati má. (Nestalo se toho v těch 5 nedělech ani dosavad na tom místě.)

Židům v Praze poručeno do kostela chodit. Téhož léta 3. (13.) Octobris 19. neděli po svaté Trojici židóm v Praze pod pokutou poručeno do kostela papeženského na kázání choditi a víře tej se vyučovati, a to aby začali na svrchu oznámený den.

Císařovna korunována. Téhož léta 27. Octobris (7. Novembr.) dal císař Ferdinand II. korunovati svou manželku za královnu římskou v městě Řezně.

Zlý duch v Mediolánu viditelně jezdil. Téhož léta 16. Octobris potvrzuje se to o tom zlém duchu, kterýž v Mediolánu dal se viditelně viděti, na voze jezditi, velice v hospodě špendírovati, nýbrž když byl od duchovních do kostela obeslán, poněvadž ho nijak jíti, jak se koli snažili, nemohli, kázal sobě tam knížecí teatrum a majestát připraviti a že se tam dá najíti. Což učinil a té noci před tím dal na předních místech, kde se lidé naň dívati měli, kudy jeti měl, nějakého prášku, od kteréhož potom množství tisíc lidů pomřelo. V tém kostele mezi duchovními dal se najít, kterýž se jmenuje Mamon, to jest kníže bohatství, kdež mezi nimi a sám od sebe diškurs a řeč konal o velebné Trojici, na kterouž, než s nebe svržen byl, se díval. A když potom k němu po odchodu a odjezdu od nich z kostela posýlali, aby od nich odjel, tak jim vzkázal, že jest jednoho ambassatora v jedno místo vyslal, když ten přijde, že musí z některýma z města počet činiti, že město Mediolan naň dědičně připadlo, tu potom že na jiných místech též chce počet držeti. Jednomu hraběti Trivultinovi do jeho paláce v tom městě, když před mořem odtad ujel, se ložíroval a jej bez pokažení silných dveří, zámků a pantů odemkl. Témuž hraběti, když k němu přišlo, soft proti nakažení mornímu daroval. Lid, kterýž se mu hojiti na morní bolesť dali, zhojil; který nechtěli se dáti hojiti, ty bil a zabíjel.

Griffenhag a Gartz od krále švédského vzaty. Král švédský též nezahálel, přece v Pomeranii bral města i v Mechlburgku,

a nad císařskými vítězství několikrát obdržel, Kolberg silně oblehl, až potom léta tohoto dobíhajícího v sobotu 25. Decembris na den narození Pána Krista u večer před Grifenhag [1]) přitáhl (s) 52 kompaniemi rejtharů a 7000 pěchoty a mnoha šify na vodě. Nejprve s málem lidu se ukázal a na město dal stříleti, což se počeli brániti a nenadáli se takový síly. Tu na ráno v 5 hodin král velmi silně k městu se dal s 80 kusy střelby, kteréž v noci spraveny byly, že z nich pojednou 10 i 15 i 20 ran pořád na město šlo; a udělal jim velmi spěšně prešu ve zdech, že by dva vozy mohly tudy do města vjet. Tu k šturmu puštěno, město vzato, císařských tak mnoho zbito, že do členků v krvi bředli. Nejvyšší jejich Don Ferdinand Capo [2]) když viděl, že se neobrání, chtěl utíkati přes most. Tu byli švédští šifové, z kterýchž se oheň dával, že nemohl utéc. Vehnali ho zas do města.

Kupec jeden, kterýž kůže v městě kupoval tehdáž, pravil, že ze 20000 lidu, kterýchž v městě bylo, a z pěti set, kterýchž z Görcu [3]) tam poslali, že jich 200 odtad s hrdlem neušlo. Císařští chtěli město zapálit, aby co od potrav a municí nepříteli se nedostalo, ale neshořel než jeden dům, zase uhašeno bylo. Měšťané sami pomáhali císařských bíti. Na druhý den, totiž na svatého Jana Evangelisty, táhl král před Gärtz, a ve třech hodinách zmocnil se velikého šance, z kteréhož se císařští zpátkem reterýrovali, a když na ně z Grifenhagu strach, že jest vzat, přišel, dali se všickni na utíkání. Též zapálili město, ale Švédští uhasili vezmouc město zase, co mohlo se uhasiti, a honili císařské a dostali jejich všecky pagaže a kusy. Kdyby gubernator v pevnosti Küstrinu císařským nedal tudy svobodného pasu a Švédským za čas, nebyli by všickni císařští zhynouti musili. A přes to, co se do Landsperku neretýrovalo, všecko pobili. Císařští prve, než Gärtz opustili, (s) ženským pohlavím nenáležitě zacházeli, je zprznili a potom je za kurvy vybubnujíc vyvolali. Knězovu ženu na stůl položili, čtyři ji drželi a pátý neřádný skutek s ní činil, a kněz musil tu bejti, na to se dívati a zpívati: »Ach, Bože, pohlendiž s nebe! atd.«

N ů ž s e k r v í p o t i l. Léta 1631 6. (16.) Februarii v městě Pirně v Míšni nad Labem jeden chudý člověk z Mělníka, řemesla ševcovského, pozval k sobě k vobědu jednoho známého, též exulanta jako i on, k vobědu. A když k jídlu usedli, nemajíce nic více na stole jednom polévku a kaši z vody, a když sou jedli, hospodář krájejíc chléb, nůž se krví potil, a krvavou skývu chleba ukrojil. On domnívaje se, že jest se uřezal, neb že mu krev z nosu teče, odložil na stranu ten chléb, krájel po druhý; byl přece tak krvavý chléb; krájel po třetí, po čtvrtý, až i po šestý, on ještě krvavý byl. I utřel nůž o rukáv u košile, rukáv ukrvavený zůstal, čehož se ulekl, žádnému nic neřekl; ten nůž dal své ženě krví upocený, kteráž utřevši jej o ubrus až po čtyřikrát, ukrvavený ubrus zůstal. Což lidé očima svýma spatřili, tolikéž kněz Samuel Martinius, [4]) kazatel český i superintent města toho, spatřil, ten ubrus i chléb krvavý k sobě přijal.

[1]) Griffenhagen. — [2]) Ferdinand Capua, zemřel brzy potom na svou ránu ve Štětíně. — [3]) Gartz. — [4]) Samuel Martinius z Dražova.

Sjezd v Lipsku. Téhož léta kurfirst saský Jan Jiří rozepsal sjezd všem kurfirstům a knížatóm i stavům evangelickým k 6. dni Februarii, aby se do města Lipska dali najíti, tu aby před sebe vzali, jak by jednou z těch neřestí Říši zpomoženo bejti mohlo. Tu se ten tejden před Septuagesima, totiž před nedělí Devítníkem, i v túž neděli sjeli v Lipsku téměř všickni evangeličtí kurfirstové, knížata, hrabata, páni a z měst vyslaní, též poselství od krále franského, denemarského, švédského, pánův Štádův; kdež na tom sjezdu byli, až právě ten tejden před velikanocí v pašijové dni se rozjeli. Tak praví, že kurfirst saský dokonale nic nechtěl před sebe vzíti proti císaři, ti kteří jsou při tom byli, ačkoli císař psal knížatóm, jestliby který z nich nechtěl k tomu stoupiti a klášterní a duchovní statky navrátiti, že má s to moci dosti, aby ho k tomu přivedl. Až potom, když mu novina přinešena byla, že lid Tillovský do panství jeho Gommern vpadl, tu se rozhněval a žádal kurfirsta brandeburského a jiných knížat, aby se ještě jednou do rady sešli. Tu kdy se sešli, s nimi na tom zůstal i přísahou zavázal, že chce spravedlivě se o Říši ujíti a při nich upřímně držeti, od nich nijak neustoupiti. A tu nařídili mezi sebou jistou defensi. A jak se domů kurfirstové a jiní navrátili, tak dali verbovati, obzvláštně kurfirst saský zjevně dal na bubny bíti a lid najímati; jiní bez bubnování a troubení lid najímali.

Město Frankfurt nad Odrou od krále švédského vzato. Téhož léta v květnou neděli [13. dubna] přitáhl král švédský (s) 18000 lidu k mětu Frankfurtu nad řekou Odrou, kdež se císařských 7000 s jejich nejvyššíma, s vozy shromáždili a se zašancovali. Což se trefilo právě 3. (13.) Aprilis. Kdež jich nejprve za vzdání města žádal a je že by chtěl odtud se vším jich propustiti, oni se na odpor postavili, neřku města nestoupili, nýbrž posměšně mu odpovídali, naň povolávali, kam jest kusy děl, též ku posměchu hus přes zdi vyvěsili. Ale král nic před sebe nebral, až po vyslyšení slova Božího kázaného a svatých modliteb vykonání tu se na město dal a jednomu lejtenantu zmužilému přiřčením za jeho mužnost jistou summu peněz a kapitánstvím, kterýž nejprv do města vlezl a jiní za ním a císařské mordovali. Kdež chtěli přes most utíkat, bylo ouzko jim, takže s mostu do vody skákali a se ztopili. Všech vozů naládovaných i kusů dostali, též nejvyšších mnoho tu pobito s jinými oficíry, a nejvyššího Spera že by sám král za vlasy ujíti a jej s koně strhnouti a do arestu dáti vzíti měl. Na dva tisíce v městě lidu císařského zbito, co se ztopilo a co honěním zbito. A poněvadž měšťané někteří císařským dobře pomáhali a s nimi za jedno byli, král dal soldátům na též města prajs za uloženou chvíli.

P. Janovi Karlovi syn se narodil. Téhož léta v neděli květnou 3. (13.) Aprilis slehla zde v Hofu paní Mandalena Justina Černínová z Přichovic, manželka pana Jana Karla Černína. Pán Bůh jim dal syna, kteréhož hned v pondělí hned příští 4. (14.) Aprilis dali pokřtiti. Jméno mu dáno Václav Ondřej.

Paní Lidmila Harantova jak předně duši opatřila, potom v nemoc upadla. Téhož léta v neděli Judica, to jest pátou v postě, šla k stolu večeře Páně paní Lidmila Harantová z Přichovic. Ten celý den, jakž i prve v pobožnosti svaté slyšení slova Božího od kazatele českého, tak domů přijdouc též slyšení slova Božího, modlitbách a zpívání ten celý den ztrávila a žádnou věcí dále odložiti (k stolu večeře Páně jíti) nechtěla, nýbrž s chvátáním jak v sobotu před touž nedělí k naučení a potom v neděli k posluhování šla. V pondělí potom hned příští k víčerou na zimu se rozstonala. Kdež dryaku dobrého přijala a vínem zapila, a pomodlivši se na odpočinutí se položila, kdež se velmi rozhorčila i drobet po půlnoci potiti se počala. V tom jí bodení pod pravý prs přišlo, kdež velmi sobě stěžovala, takže jsem sloupek roužnouti dáti musil, a jí, což tak před rukama bylo, se proti tomu dávalo, kdež potom usnula. Procítši zase ji tak velmi bodlo, že pravila, bude-li tak dlouho, že není možná, že musí umříti. V tom den byl tu, přikládal se jí na to šefrán s vinným octem, jak jiní sobě proti tomu kladli, tu se jí to drobet spokojilo. Potom žádala, abych jí dal připraviti v apatyce v konfektu purgací na 4 neb 5 stolic, což jsem tak učinil. Kteráž měla 4 i do 5 stolic, až na jedný počela nám omdlévat, neb byla velmi mdlá, ihned jak se rozstonala. V tom potom p. doktor Jan Beyttler z Amberka, též vyhnanec, domů z Falcu přijel, kdež podle žádosti její hned sem proň poslal a tolar široký daroval, aby jí pilen byl, že rád mu zaplatiti dále chci. Kdež dal ji v apatyce připraviti mast, že se na flastr z bylin přikládala a teplá pod pravý prs kladla 3krát za den, ráno, o polodni a u večer, kdež sem jí to sám vše přikládal, a dal jí též masti připraviti, hřbet mazat, prsy mazat, neb pravila, že cítí, jakoby nějaké klubičko něčeho pod pravým prsem měla. Též jí zapověděl víno píti, místo toho dal jí traňk ochlazující vařiti s ječmenem a bylinami rozličnými. Tu se jí zbudil potom kašel, že flusy převelice za mnoha dní vyvrhovala. Tu jí též pro prým dal strojený vody k vymývání ústův, kdež velmi začasté sobě to sama dělala a pilna se byla. Též já, Sibyla ústa neb jazyk černou višní jsme jí strouhali, ba i ručniční prach s vodou rozdělaný dávali. Též lašťovičí hnízdo se jí pro vnitřní prým kladlo, kteréž se jí teplé dvakrát přiložilo; potom že ji tlačí, kázala je odundat. Ačkoli ústa velmi pilně sobě vymývala a pro tu horkost softy granátový, citronový, julepý, pro posilnění perlovou vodu dávalo, však ústa velmi bílá jí byla, takže jí je lazebník trankem strojeným v apatyce podle nařízení pana doktora vystřikovati musil, kdež potom zase pěkné byly. Tu již v pátek Veliký u večer doktor tu sedíc jí je vystřikoval, ona se po čele potila studeným potem. Tu kdy jsou odešli, seděli sme s ní některou hodinu na noc. Jak prve, tak i tu Pánu Bohu kleknouc při lůžku jejím ráno, na večer, i jindy sem se s ní pomodlil, a duši svou v ruce Boží poroučela Prve též jsem jí četl z knížky velmi pěkné každodenní cvičení se v pobožnosti, sedmero přemyšlování člověka nemocného, též ten den pašiji a na ni výklad. A po přečtení k ní sem přišel a řekl jí: »Mý nejmilejší srdce, nestejskej sobě v tomto tvém kříži a v nemoci od

Pána Boha na tebe vzložené! Slyšela-li's, co Kristus Pán pro nás, aby nás vykoupiti ráčil, trpěl?« Na to odpověděla: »Slyšela, nic sobě nestejskám,« jakož velmi se v tý nemoci mlčendlivě a trpělivě měla. Potom sem s ní zpíval píseň: »Svědomí svém rozvlažení«. Že bylo tu při ní tma, nemohl sem dobře vidět, zvlášť bez brýlí; tu sama z paměti mně, co sem nemohl vidět, povídala. Potom když již bylo po deváté k desáté hodině, řekla nám: »Jděte spat, já bych též ráda pospala.« Tu sem jí řekl: »Pomodlíme se spolu Pánu Bohu.« Na to řekla: »Dobře.« A já tu při ní klekl a s ní se modlil, kteráž spjavši ruce Pánu Bohu se modlila po mně a duši svou jemu v ruce poručila. Od ní, dadouc jí dobrou noc, jsem šel, a panna Alžběta Pikhartka[1]) při ní stála a na ni fuchrovala. Já z kanceláře v též svědnici přijdouc do svědnice s dětma kleknouc Pánu Bohu se modlíme, po témž modlení jdou děti spat, a já se v též svědnici též drobet položím a procítím před jedenáctou hodinou zas. Tu ji slyším kašlati a flusy velmi vyplívati; tu se Pánu Bohu za ni modlím, a ona káže sobě též panně Alžbětě softu drobet podati, jeho se po lžíci napila, a já řeknu: »Chceš-li ústa sobě vymejti?« Na to řekla, že netřeba, co se má víc trápit. Po tom softu jednou odkašlíc a jednou vyplivnouc štikla, a hned duši svou po jedenácté hodině před půlnocí Pánu Bohu, kterémuž ji poroučela, odevzdala. A tak pokojně a tiše v trpělivosti z toho světa do slávy nebeské v zásluze Krista Ježíše v pravé víře vykročila.

V Pánu život svůj dokonala Veliký pátek v noci po 11. hodině před půlnocí.

Pohřeb její. Potom v pátek po provodní neděli 22. Aprilis jest počestně v městě Hofu v klášteře v kůru podle paní Anežky Harantové z Lažan na pravé ruce jí pochována[2]) (s) žalostí. Provázeno též dobré paměti mrtvé tělo mé nejmilejší manželky ode mne Jana Jiřího Haranta, Jiřího Fridricha, Jana Ratolta, Adama Rudolfa a Vilíma Krištofa, synů mých, od pana Václava Přichovského a tří synův jeho, od pana Mikuláše Brauma a jiných Čechův i Němcův. Panu Evu Kateřinu Harantovou, manželku syna mého Jiřího Fridricha, vedl pan Mikuláš Ratiborský s panem Krištofem Kocem; Mandelenu Sibylu, dceru mou, vedl pan Jan Karel Černín s panem Janem Tucharem, a Alžbětu Marjanu vedl pan Jindřich Přichovský s panem Voldřichem Přichovským. Z fraucimorů provázely paní paní Salomena z Říčan, paní Justina Oudražská z Lažan s pannou Anižkou, dcerou svou, paní Alena Přichovská z Sobětic s pannou Kateřinou Janovskou, paní Anna Přichovská z Přestavlk a z Chlumčan s pannama dcerama svými, paní Anna Dorota Přichovská z Polžic a z Bezdružic s pannou dcerou svou a synem; paní Alžběta Ratiborská z Palic s pannama dcerama svýma a jednou pannou z Enten; paní Anna Kocová z Bubna s pannou dcerou svou, paní Marjana Tucharová s pannou dcerou svou, též i jiné Češky, též

---

[1]) Příbuzná tuším Viléma Pikharta Břeňka ze Zeleného Údolí, který skoro téhož času ujal se Obytců a potom r. 1651. Žitína. — [2]) Dietsch. l. c. 99.

i Němkyně. Nad ní kázání činil pan doktor Krištof Šlejpner, superintent hofský a generalsuperintent celého markrabství. Vzal řeč (ze) zjevení sv. Jana z kapitoly 6. v. 9.: »Viděl sem pod oltářem duše zmordovaných pro slovo Boží. I volaly hlasem velikým řkouc: Až dokudž, Pane svatý a pravý, nesoudíš a nemstíš krve naší nad těmi, kteří přebývají na zemi? Tehdy dáno jednomu každému z nich roucho bílé a řečeno jest jim, aby odpočívali ještě za malý čas, až by se naplnil počet spoluslužebníků jejich a bratří jejich, kterýž zmordováni býti mají jako i oni.« To rozdělil na tři artikule, kam po smrti duše mučedlníkův a soužení trpících, až i vyhnancův, neb že i oni mučedlnictví od bezbožných snášejí, se dostávají? že ne jinam než do věčné radosti. Druhé, co jim na jejich volání odpovědíno: aby počkaly; třetí, jak je pomstí.

Narodila se táž paní Lidmila Harantová z Přichovic v Lažanech léta 1578. ve středu po sv. Voršile. V stav manželský vstoupila léta 1601 v outerý po svatý Trojici. V témž v stavu manželském Pán Bůh ráčil jí dáti se mnou, s manželem jejím, 13 dítek, 6 synů a 7 dcer, kterýž dva synové a 4 dcery v Pánu odpočívají a ji předešli; 4 synové a tři dcery ji přečkali. A tak živa byla 52 let a 25 neděl, v stavu manželském 30 let bez 9 neděl spolu sme zůstávali. Jistě byla dobrá, šlechetná, milosrdná, poctivá a pracovitá žena. Na jejím hrobu na kameni pod erbem jejím tento text jest: Anno 1631. den 18. Aprili, Charfreytag in der Nacht 11 Uhr in Ihren Exilio verschiden die wohl edle geborne, viel tugendreiche Frau Lidemila Harantin geborne von Přichovic, des wohl edlen geboren und gestrengen Herrn Johan Georg Harant der Elter von Polschic und Wesdruschic Gemahl, Ihres Alters 52 Jahr und 25 Wochen da begrabene lieget und ruhet in den Herrn. [1])

Písnička z německé řeči na česko přeložená zpívá se jako: »Ouzkosti na srdce mé valí se ze všech stran«, kteráž byla zpívána při nesení mrtvého těla dobré a šlechetné paměti urozené paní Lidmily Harantové z Přichovic v ten čas v městě Hofě (v exilium dokonavši svůj věk v Pánu (v) pobožném a kajícím životu (v) 52 letech 25 nedělích) k pohřbu jejímu do kláštera v témž městě Hofu.

1. Srdečně se mi stejště po šťastném skončení,
nebo sem zde obklíčen bídou a soužením,
radost mám vyjíti (z) zlého světa toho,
patříc na slávu věčnou, Ježíši, přiď brzo!
2. Ty si mne sám vykoupil z hříchu, smrti pekla,
a krví svou vyplatil, kteráž z tebe tekla.
Co se mám děsiti smrti, zatracení,
poněvadž v tebe doufám, přijdu já k spasení.
3. Byť život byl zde sladký, smrt velmi hořká mně,
podávám se tě taky rád umříti v tobě.

[1]) Zde v rukopise je načrtnut její erb.

Vím o lepším životu, kdež má duše půjde,
potěšujiť se já tu, že mi smrt zisk bude.

4. Tělo mé, ač pak v zemi od červů zkažené,
Kristem vzkříšené bude pěkné, skvělé,
svítící co slunce a živo bez jídla,
v nebeské slávě jsouce, co smrt uškodila.

5. Byť mně pak svět nabízel dél zde zůstávati
a mně vždycky okázel cti, peněz, bohatství,
nic toho nevážím, to krátký čas trvá,
o nebeské já stojím, jenž věčně zůstává.

6. Bych se nyní rozloučil s milými přátely,
žalost sobě jim činil, vždy se těším v mysli,
že (v) velké radosti spolu se shledáme
a bez rozloučení v nebi zůstaneme.

7. Bych pak po sobě nechal v soužení dítek svých,
potřebnost jich spatřoval, líto mi srdcem jich,
přes to rád umřít chci Bohu se důvěříc,
že je dobře opatří, všeho zlého sprostíc.

8. Co se vy pak rmoutíte, nebozí sirotci,
zdali Boha nemáte, kterýž krmit ráčí
ptáky, vdov, sirotků, jest věrný otec jich,
zle takovému vskutku, kdo nešanuje jich.

9. Požehnej vás pán Bůh sám, nejmilejší moji,
nermuťte se tak hrubě pro odchod můj nyní,
stálí (v) víře buďte, v času zase br(z)ském
uhlédáme se jistě v království nebeském.

10. Již se cele obracím k tobě, pane Kriste,
dej šťastné skončení, prosím, sešli anděly své,
uveď v život věčný, kterýž si připravil,
skrze tvé umučení krvavě zasloužil.

11. Pomoz, ať neodvracím se od tebe, Kriste,
mdlé víry mé, tě věřím, že posilníš jistě
ve mě, vždycky stále dáš rytířsky bojovat,
v ruce své mne vždy drže, vesele dokonat!

Panna Anna Kateřina Kocinka umřela. Téhož roku v středu po velikanoci 13. (23.) Aprilis umřela panna Anna Kateřina Kocínka z Dobrše v exilium svém zde v městě Hofu, pana Bohuslava Koce dcera a dobré paměti paní Evy Kocové z Janovic. Kteráž též toho dne v neděli Smrtnou k stolu večeře Páně s manželkou mou nejmilejší šla, ji potom v její nemoci s paní Annou Kocovou a s jiným fraucimorem navštěvovala, a potom na jitřní se rozstonala též skoro na takovou nemoc, jako má manželka, a na týž svrchu oznámený den Pána Boha vzýváním a duše mu poroučení a, aby jí bránu nebeskou otevřel, prošení z tohoto světa o po-

lodni s pěknou pamětí a pořízením každému svých bratří a přátel a své děvečky, i co na ni do hrobu mají dáti, jest vykročila, a ve středu po provodní neděli v klášteře v městě Hofu pochována podle panny Justiny Chlumčanské. Tak v jednom pořadí leží čtyři Češky: nejprve má nejmilejší manželka, podle ní paní Anižka Harantova, podle paní Anižky panna Justina Chlumčanská, a podle též panny Justiny panna Anižka Kocínka z Dobrše, též podle ní dcera pana Kristofa Janovského Mandelena Salomena, malé děťátko.

Město Ma(g)deburk šturmem vzato od Tilly. Téhož léta 10. dne měsíce máje v outerý po neděli Cantate jenerál Tilli ligy davše město Madeburg, hned jak brzy biskup zase do něho s nejvyšším feldmaršálkem Falkenbergerem krále švédského přijel, plokvírovati, a potom sám s lidem svým po vzetí v Pomeraniji města Nového Brandeburku 9. března a všecky Švédovské v něm pobiti, táhl odtad s lidem svým k Magdeburku. Neb král švédský, jsouce též s lidem svým v Pomeraniji, zvědouc o tom, že tak Tilli v Novém Brandeburku hospodařil, k němu táhl, jej zase vzal a Tillovské též všecky v něm pobil. Odtad táhl král švédský k Frankfurtu nad Odrou, a Tille, jakž vejš oznámeno, k městu Magdeburku, kdež prve již hrabě Wolf z Mansfeldu a z Popenheimu s lidem svým leželi, jel. A přijedouc k němu měsíce března teprv k němu opravdově přistoupil, z padesáti kusů velké střelby pořád dal k němu stříleti, všecky šance před městem jim odňal, a tak se k městu blízko přišancoval, že mu málo mohli co z města škoditi. V městě bylo verbovaného lidu 3000 a okolo 600 koní, neb měšťané víc ho sobě nežádali, aby jim neplatili a jísti, píti nedávali. A měli všeho hojnosť od viktualí. Pravili, že se sami budou hájiti, doufajíce na své pevné město, a k tomu žráčů na sta v městě bylo. Tilli nezahálel vědouc o tom, že když Falkenberger králi švédskému o pomoc psal, psaní to přejali, a jemu jiné psaní poslali, že není potřeby žádné pomoci jim posílání. Tu Tille dal se do šturmování k městu a devět šturmů ztratil, a v těch šturmích do 9000 lidů. Tu pak na ten den v outerý 10. dne máje Falkenberger ve 3 hodiny dal zase měšťany a soldaty na valy vésti, a oni téměř celou noc se bráníc, ustálí jsouc domnívali se, když nemohl v těch 9 šturmech nic dovésti, že víc šturmovati nebude, dali se na odpočívání. On vědouc Tilli skrze zradu o tom, tu dal po mnoha řebřících na valy lézti, ale byli odehnáni od solda(t)ů, až právě Tilli se vší mocí k šturmu přistoupil a vždycky jedno po druhém oheň do města házel. Nad čímž měšťané byli zděšeni, hned se na valy, kdež nejvyšší Falkenberger komendiroval, (se) zbraněma dali najíti a několik hodin s nepřítelem šermiclovali, v kterémžto šermiclu nejvyšší Falkenberger byl zastřelen. A když to měšťané a soldati spatřili, když jim hlava zahynula, oslábli, však od rána až do 10 a 11 hodin k polodni se zdrželi, až císařští velkým houfem na valy přišli, a zvláště v jednom místě v Novém městě na rynk skrze špatný šturm, kdež málo něco měšťanů bylo, jednom něco soldatů. Ale císařští mocí se tlačili, nač přišli, bili, mordovali. Měšťané vidouc to do domů svých utekli, v nich se zavřeli a teprv i (s) ženama házejíc kamením tak císařský

přivítali, že jich na širokej cestě šichtou jeden na druhém leželi, že za nima jdoucí císařští nemohli pro ně jíti. Tu se teprva na ně dokonale rozhněvali a zapálili v hněvě, že domy vyráželi, co natrefili, bili, mordovali, brali a vydrancovali a potom zapálili, od čehož na rozdílných místech znamenitý oheň povstal. Od 10 hodin ten den i přes celou noc, když žádný nehasil, hořelo; co lidů nezbili, to oheň spálil, a někteří chtějíc hrdla zachovati, do lochů se schovávali, tam bídně zdušeni, jiní zavaleni, že hladem tam zemříti musili. Matky své dítky z ouzkosti přes zdi do Labe metaly, do studnic skákaly, radní páni na rathaus se dali, tam se zavřeli a bídně uhořeli. Fraucimorů co nezbili a oheň nespálil, zajali, do ležení sebou vedli a je o poctivost připravili, a která mrzčejší byla a jim se nehodila, tu prodali za 4, 6 i 8 grošů, po třech krejcařích jeden groš počítajíc. Na rynku bylo ještě 600 musquetýrů, kterýž nechtěli žádati quartiru, tak se zmužile bránili, než sami (s) světa sešli, že přes tisíc císařských pobili. A tak to slavné a rozhlášené město všecko, krom asi do padesáti domů a kostela hlavního, v rum a popel jest položeno a do třicíti tisíc lidů při tom zůstalo pomordováno a spáleno. Za zrcadlo má nám všem křesťanům věrným k polepšení bejti. Mrtvá těla i hovadí, kteráž velmi smrděla, na vozy brali a do řeky Labe metali, a tu svůj pohřeb měli. Pane Bože, uchovejž dále takového tyranství všech věrných k tobě v těchto bídách dnem nocí volajících, a pomsti tu nevinnou krev, kteráž k tobě volá. Jakož se v novinách za jisto psalo, že (v) bílé dně tam volání a naříkání slyšáno bylo již po zmordování a zahynutí toho lidu.

Jiní pak pravili, jakož i mně s jinými doslejchajícími pravil jeden soldat šaržant aneb wachtmeister, kterýž v témž městě za téhož befelichhabera byl i raněn (v) ruku levou jsouc, že jest Tille k témuž městu žádného šturmu neztratil, než hned nejprvním šturmem je vzal a málo lidu při tom šturmu ztratil.

Gripswald od švédovských vzat. Král švédský 3. máje u kurfirsta brandeburského byl, a druhého dne všecka armáda 8000 koní a 18000 pěchoty tudy mimo Berlín táhlo. Ale když neměl žádného mostu, ani v ten čas ještě šifbruků přes Labe, a kurfirst saský jemu ho skrze Wittenberg dopříti nechtěl, tak nemohl Magdeburku retovat. Ale král dostavši a sobě od kurfirsta brandeburského pevnost Špandau, tu ležel, potom do Štětínu jel, 14. Junii tam přijel, tu poselství moskevské a jiné k němu přijelo i jeho královna. Mezi tím lid jeho v Pomeranii poslední pevnost a město Kripswald[1]) císařským vzali, a to tak, že nejvyšší Jeruss z téhož města s jinými předními oficíry a lidem, (neb hlad v městě velký měli), s velkou silou vypadl, chtíc město z toho obležení vysvoboditi, švédovští pak udělali na ně zálohu a tak je přivítali, že téhož nejvyššího i s jeho se všemi zbili a města potom dostali.

Šlemerstorf lid obdankoval a kurfirstovi saskému se dal. Jeden Šlemerštorf, někteří jej jmenovali Černej, vedl regement knechtů

[1]) Greifswald.

a 600 koní do Wirtemberka, kdež na cestě, kudy táhl, zvláště biskupa bamberského zemi činil velké škody; však kdy zvěděl, že kníže akord učinil, svůj lid obdankoval bez peněz a sám se dal kurfirstu saskému. Rejtharstvo i pěchota na větším díle pod kurfirsta se dala verbovat a pod krále švédského.

Též markrabě Christian dal lid svůj obdankovati. Též markrabě Kristian brandeburský, jakožto poručník s hrabětem z Sulmu mladých markrabat brandeburských, v Anšpachu dal lid jich i svůj, co ho své zemi v Parejtu,[1]) v Hofu, v Selbu, (krom pevnosti Blosenburgu[2]) nad Culmbachem), a jinde měl, obdankovati, kterýžto lid téměř všecken kurfirstu saskému dal se potřebovati; též i pět kompaní rejtharů Franků, kterýž u města Hofu od markraběte Christiana mustrováni byli. Znamenitého lidu kurfirstu saskému se dalo pod nejvyšším Steinau.

4 regementy císařských pomláceno od švédských. Téhož léta král švédský u Werben na Labi dal šifprug dělati. Však přes to, poněvadž malá voda byla, dal se přepraviti jízdě přes Labe a pěchotu převézti dal na loďkách. V noci 17. (27.) Julii nedaleko Magdeburgu ležení z Papenhejma nočně (se) 4 regementy lidu přepadl, kdež bezpečni byli a Švédu od sebe několik mil býti se domnívali, i s(v)lečeni odpočívali, je pomlátil, rozehnal; kdež nejvyšší z Perštejna[3]), poslední z toho rodu, i (se) svým regimentem na placu zůstal. A kdyby nebylo nejvyššího Halky, že svůj regement přece do šlachtordunku vpravil a se propral a jiným k utíkání průchod učinil, byl by málo který odtad ušel, an sice v košilích jednom odtad utíkali, pagaže i střelba všecka jest jim tu odňata. Tu potom král se vší armádou přes Labe se dal a začasté šermicle s Tillym míval, až potom Tille do Tyrinku ustoupil.

P. Krištofovi Janovskému umřela dcera. Téhož léta 12. Julii v noci (v) jednu hodinu s půlnoci umřela v městě Hofu panu Krištofovi Janovskému dcera Mandelena Salomena, stáří jeden rok a 9 neděl, a (za) dva dni pochována v pátek 15. Julii v klášteře v témž městě podle panny Anny Kocínky v kůru. Již leží podle sebe v témž kůru nejprv má nejmilejší manželka paní Ludmila Harantova z Přichovic, podle ní paní Anižka Harantova z Lažan, potom panna Justina Chlumčanská z Přestavlk a z Chlumčan, podle ní panna Anna Kateřina Kocínka z Dobrše, podle ní toto děťátko pana Krištofa Janovského. Tak tu v Pánu Bohu odpočívají dvě paní a 3 panny.

Tilly do Tyrynků se dal. Téhož léta ten tejden po neděli 11. po svaté Trojici [11. srpna] nemohši u Targemundu při Labi Tille proti králi švédskému nic svésti, krom že spolu šermiclovali, dal se odtad před tím k městu Halli, potom do Tyrinků k Erfurtu, kdež se spolčil s lidem pod hrabětem z Firstenbergu ze Vlach vedeným.

---

[1]) Baireuth. — [2], Plassenburg. — [3]) Vratislav z Pernštejna, císařský rada. Sestra jeho Trebonie byla dědičkou.

Odtad do Merseburku. Kurfirstovi potom saskému po též 11. neděli, jakž výš dotčeno, z Tyrinků vpadl do země, vzal mu biskupství Merseburg. Kurfirst ležel svým lidem, (pod kterýmž sem měl též dva syny, Jana Ratolda pod regementem Wolf Adama z Steinau pod kompanií nejvyššího wachmistra Karla z Streitberku, a druhého mladšího Adama Rudolfa pod regementem Jana Vilíma knížete saského z Altenburgku pod kompanií Marka z Heinu), nedaleko Lipska s pěchotou v poli, jíž tu bylo 40 praporců, a rejthary po vesnicech, jichž bylo tu v ten čas 35 karnet. V pondělí 22. Augusti držel ten všecken lid v poli randevu od rána až do sedmi hodin na večer; potom pěchota zase do ležení a rejthaři zase do quartirů táhli, však přes 5 kompanií vartovalo. Potom ve středu ráno 24. Augusti všecken lid kurfirstů od Lipska odtrhl, rejthaři k Turkovu a pěchota k Witenberku, neb Tillovi byl sláb; tu Tille v jeho zemi hospodařil a veliký strach na vše strany mezi podobojími způsobil.

Odtad k Lipsku, kteréž se mu poddalo. Když pak Tille 5. dne měsíce Septembris, to jest září, podle starého kalendáře, od Merseburgu s celou armádou odtrhl a k Lipsku městu se dal, tu jest kurfirst saský svého nejvyššího polního maršálka z Arnheimu (ke) králi švédskému, kterýž ještě u Witemberka za Labí ležel, poslal a velice ho žádati dal, aby mu na pomoc Lipska bránění svým lidem přitáhl. Načež král dal takovou odpověď nejvyššímu Arnheimovi[1]) tu, aby svému panu kurfirstu oznámil, jestli jest mu toho, co se mu nyní děje, dávno neprorokoval, a od toho upřímně a věrně, aby takovým duchóm nevěřil, napomínal, ale že nechtěl toho následovat; kdyby mu byl pas skrze Witemberg dávno před tím dopřál, že by nebyla ta nevinná krev tak v Magdeburku vylita, nýbrž s Boží pomocí zachována; ale jakž pak koli, poněvadž kurfirst jeho pomoci žádá, aby mu nejprv tyto artikule, jichž pět bylo, přednesl: první, pevnost Witemberg dokonale k jeho retrádě aby odevzdal; druhý, syna svého kurfirst aby k jeho armádě dostavil; třetí, aby prv jeho armádě neb lidu za tři měsíce zaplatil; čtvrté, své zlé rady aby jemu v moc vydal aneb je sám odpraviti dal; páté, aby se kurfirst s králem tak zavázal, že při náboženství zemi a poddaných zdraví i život a své kurfirství vynasaditi chce. Když tyto artikule kurfirstu byly přinešeny, hned zase téhož nejvyššího Arnheima poslal a v tom se odtevřel: první, že ne samý Witemberg, ale celý kurfirství k jeho reterádě odtevřeně stojí; druhé, netoliko syn, i on sám že chce při králi bejti; třetí, co se placení lidu jeho dotejče, že tak pojednou za 3 měsíce nemůže shledati, než za jeden měsíc že jim zaplatiti a za ostatní dva je v tom ujistiti chce, že jim zaplacené mají bejti; čtvrté, aby mu oznámil ty neupřímné a falešné rady, že je sám odpraviti dá; páté, při náboženství život i zdraví i své všecko vynaložiti že chce, a že se nikdy nenadál toho, aby tak jíti mělo, že to musí Pánu Bohu poručiti, že chce nyní při J. M. králi švédském pro tak prokázané veliké přátelství silně, věrně i víru mu držeti.

[1]) Dopis ze dne 26. října 1631. (Schriftstücke von Gustav Adolf. Herausg. von G. Droysen.) Stockholm. (1877) 46.

Nato král zase dal kurfirstu odpověď, že nežádá z těch pěti punktů neb artikulů žádného, že to učinil, aby kurfirsta zkusil, má-li k němu dokonalou důvěrnost; chce-li jeho lidu pak za jeden měsíc dáti a zaplatiti, že s poděkováním od něho to přijato bude a s pomocí Boží za ten jeden měsíc že to náležitě zaslouží. Mezi touto s králem traktací kurfirst dva posly do Lipska poslal, aby se nevzdávali, že jim na pomoc přijde. Tilli pak majíc město z [v]ůkol obležené, všecky ty tři posly dostal a na jednom dřevě je oběsiti dal. Když pak měšťané města Lipska nemohli nic o pomoci zvědět a žádného posla od kurfirsta dostati a takovou sílu vidouc, dali se v akord, aby (se) svými věcmi, soldati (s) povrchní i spodní zbraní mohli odjíti.

Lipsko se Tillovi poddalo. Což se stalo. A jak silné saské kompanie byly čteny, z toho v Tillovském ležení veliká radost byla a zvláště poněvadž zpraveni byli, že král s kurfirstem tu traktáty zavrhl a fortrob již 5 mil spátkem do Slízska poslal. Z toho, když o tom v Čechách i jinde mezi papeženci zvěděno bylo, jak Tille v kurfirstově zemi hospodaří, že i Lipsko vzel, velice veseli byli, Te deum laudamus zpívali, a že jest již po kacířích, pravili. Kurfirst poslal do města Eilenburku [1]) 8 karnet rejtharů a 600 muškatýrů, kdež s nepřítelem šermiclovali, dokad sám spolu (s) králem k Lipsku nepřijel.

V středu 31. Augusti bylo vypraveno odtad na štraf silně, kdež 20 Charvátů zbili (z) císařský strany.

4. Septembris vypraveno bylo od Steinového regementu 40 koní až k Lipsku, kdež v jednom městečku jménem Glauchau natrefili na 60 koní císařských, do kterých se dali a je rozrazili, je honili, takže Jan Ratolt Harant sám třetí 7 notných jonáků sobě odmísil, je honil, jednoho z pistoli s koně srazil. Však hned nepřítel v patách na 20 koních byl, kdež se musil reterírovati na jakousi hráz, tu zas k nabití přišel a zas na nepřítele se dal s jinými, takže nepřítele s pole sehnali. Z nich na placu 2 zůstali, jeden Hunt po rodu, karneta Hunta bratr, a druhý Einspaniger, a 5 raněno; z nepřátel 5 s koní srazili a mnoho poranili.

Bitva u Lipska. Ve středu pak po 13. neděli po svaté Trojici 7. (17.) Septembris táhl král švédský (se) svou armádou, kteráž šacována byla 9000 koní a 17 tisíc pěchoty, ale jiní pokládají míněji, na Tilli k Lipsku,[2]) též i kurfirst (se) svou armádou, již pokládali do 30.000, ale nebyla tak silná, nech sou obě něco přes 40.000 silné byly; kdež se jim též Tille s Pappenheimem a z Firstembergku (se) svou armádou přes 43.000 silnou, ač jiní pokládají víc, v poli na vršku Šibeničném též presentíroval. Slovo královské i kurfirstské armády bylo »Bůh s námi« a Tillovské »Jesus Maria«; královští a kurfirští měli zelený jetvičky za klobouky za znamení. Nejprve na dvě hodiny k sobě z kusů stříleli, kdež mnoho set ran k sobě udělali s velikou škodou na lidu, však více Tillovi od kurfirstské střelby, takže Tille přinucen byl, nechtíc víc škody od střelby snášeti, na nepřítele po polodni

[1]) Eulenburg. — [2]) Bitva u Breitenfeldu u Lipska.

uhoditi. Kdež s několika regimenty na levé křídlo kurfirstské armády, na Altenburský a Bintaufský regement, též Steinau a defension, kdež se rejtharstvo verbované velmi dobře chovalo, ale pěchota a ritrpferdt utíkali, na své tovaryše voheň dávali i zbraně od sebe házeli, takže s nimi dosti dlouho činit měli, než je v šlachtordunk zase uvedli. Švéd pak, ještě než uhodil nepřítel na kurfirstův lid, (vidouc nepřítele v betalii státi, kterýž sobě i svým jisté vítězství zasliboval, jak jatí vyznávali, a pravil, že krále švédského i kurfirsta s jeho lidem tak na ten den pomlátí, že jich nemá noha ujíti), řekl: Ve jméno Boží, co chceme činiti, musí se brzo státi. My nemáme s žádným zajícem činiti, než s nedvědem a jeho z brloha vyhnati Já chci s tím starým řetězním psem jeden gang jíti, důvěříc se Bohu a své spravedlivé při, já defendíruji jednoho krále hlavy a dvě kurfirstské čepice. V tom když Tilli na kurfirstů lid uhodil, král (se) svým lidem po straně zticha též na lid Tillů uhodil a kurfirsta retoval, a nepřítele do prostřed téměř mezi kurfirstů a svůj lid vrazil a rytířsky nad ním zvítězil, pobil a rozehnal. Pěchota se znamenitě rytířsky hájila, jeden regement, jak v šlachtordunku stál, tak hned tu pobit (se) svými píkama i muškety se skladl na tom místě. Pagaže všecky (s) znamenitými pajty nepříteli odjaté též 24 kusy střelby, 150 karnet a praporců jest nepříteli odjato. Nepřítel se reteríroval do Merseburku, kdež v pátek též dostán a v něm do 3400 zajato, kdež podobojí do 2000 mezi nimi bylo, ti se dali potřebovat. Potom dostal král Halli, a tu též mnoho nepřátel zbil a zajal. Co by mělo na place zůstat lidu, snášejí se, že okolo 15000, ale smejšlím, že by se našlo podle počtu méň. Byl velmi veliký prach, že suchá země byla, že jeden druhého nemohl spatřiti. (S) Janem Ratoltem Harantem v potkání padl kůň však velkou Boží ochranou, majíc pistolu v rukou, s ní mezi koňma sobě plac dělajíc, že odtud přece vyšel a do jedné vsi, kdež několik set mušketýrů kurfirstových leželo, se retoval, však za ním blízko jiní byli od nepřítele mordováni. Odtad pěšky s jinými třemi do Eilenburgu ještě tu noc přišel a na ráno za půl 7 tolaru pěkného plesnivého koně koupil, který stál za 50 tolarů, a na něm zase za armádou k Lipsku přijel Druhý pak bratr jeho Adam Rudolf Harant pod knížetem z Altenburgku (s) regementem (s) kompanií Marka z Heinu jsouc v osumnácti letech v ten čas, byl v tom potkání v levou nohu střelen, a před tím ranění a po něm za 9 dní kusu chleba neokusil ani neviděl, než řepou a jablky musil za vděk přijíti. Král po vítězství (s) svým lidem na kolena padl a Pánu Bohu za to čest a chválu vzdával, a za nepřítelem vždy regiment po regimentu honění ho posýlal. Kurfirst hned po vítězství (s) svou leibguardijí ještě ten den do Eilenberku se dal.

Tille raněn i stlučen škodně byl. I z Papenheimu reteríroval se do Merseburku, odtud do Hallu, odtud do Halberštatu, však odevšad musil utíkat, až do města Hamlu v Brunšvejku k řece Wezer. Tu zase svůj lid, co mu ho zůstalo, shromažďoval a se na své rány hojil i vyhojil.

Král co po bitvě dělal? Král švédský po tom vítězství nezahálel, než mnoho měst zase v Sasích nepříteli i Halberštat odňal, jako i kurfirst

saský 13. (23.) Septembris zase Lipska dostal akordem, tak že jich 2000 tam bylo pod nejvyšším Wanglerem.[1] Odtad zavinutými svými strhanými praporci s vilci[2] bez bubnování vytáhli, a 600 se pod kurfirstskou armádu jich potřebovati dalo. Ostatní přísahu učinili, že proti kurfirstovi ani s ním v puntu zůstávajícím sloužiti nebudou, do Čech provozeni byli.

Erfurt, Königshofen. Král dal se z Sas do Tyrinků, vzal město Erfurt, je osadil. Odtad se dal přes les tyrinský, vzel obojího biskupství, bamberského i vircpurského, Klic město a pevnost Königshofen. Odtad dal se 2. Octobris v neděli po svaté Trojici k městu říšskému Schweinfurtu, je též 500 lidu osadil, a odtad se dal k městu Kitzinku,[3] kteréž se též hned poddalo.

Schweinfurt, Würzburg. Odtud táhl k městu Wircpurgku,[4] kdež na ně veliký strach přišel, že kanovníci na věčím díle do Ašafenburku, Metzu a Kolína zutíkali, jeptišky pak na zámek se daly. V městě i na zámku silně k bránění se postavovali, ale 4. dne téhož měsíce Octobris, vidouc takovou sílu, tu se poddali a krále s lidem do města pustili, při kterémžto do města tažení ani jednomu člověku se nic neublížilo. 6. a 8. dne Octobris několikrát ti, kteří na zámku byli, byli napomínáni, aby se dobrovolně poddali. Ale poněvadž to zavrhli, král nařídil, aby několik kusů střelby nahoru na vrch k zámku vypravili; což se netoliko tak stalo, ale šancováním tak blízko k předhradí přišli, že žebříky mohli postavit k němu, což jej i přepadli a vzali, a potom ještě do zámku o poddání dobrovolně vzkazovali, což oni přijíti nechtěli. Tu teprv opravdově s nimi se začelo, a to tak: když Švédovští rozhněváni předhradí dobyli a ještě tito na to se poddati nechtěli, kusy, na které v něm natrefili, k zadnímu zámku k bráně postavili, ji rozstříleli vynaložením 200 lidů, všecky zbraní vládnoucí pomordovali. Když nejprv za quartir žádali, dána jim odpověď, že magdeburský quartir se jim dá a jeho dostanou. Mezi nima jednomu ritmistru, kterýž quartiru žádal, (zakázáním J. M. královské ten velice znamenitý a bohatý poklad v jedné jeskyni od drahně let shromážděný v témž zámku vyjevili), jest dán, což on i vykonal. A tak se psalo, že za jedno království ten poklad stojí, mimo to znamenitý bejty soldati dostali. Ženy, děti, panny i mnišky, kteréž na zámek se daly, beze všeho jim ublížení do města zase od soldatů sprovozeny a proti položení vejplaty snesitelné svobodné a při pokoji zanechány byly. A taková pevnost ve třech hodinách byla vzata, od pěti ráno až do osmi hodin. Král na témž zámku vzal sobě sám quartir, o kterémž se zpráva dávala, že ne knížecí aneb biskupský zámek neb residencí, ale královská může bejti. Tu odpočinuv král drobet, táhl na města arcibiskupa mohučského, kdež mnohých dostal, též město Hanav, potom při Meinu Frankfurt, též i město Mohouč. Odtad se jeho lid dal do dolejší Falcu a jej na větším díle vzal.

---

[1]) Helmuth Wrangel. — [2]) Filec. — [3]) Kitzingen. — [4]) Würzburg.

Co kurfirst saský činil. Kurfirst pak saský, když ještě (se) svým lidem u Lipska ležel, lid císařský, který v Slízsku ležel pod Kecem,[1]) vpad mu do Lužic vzal Budešín a jiná města, štráfoval mu i k Drážďanóm a vypálil mu v Starých Drážďanech dům neb dva, též některé lusthauzy okolo, a v Lužicích vyplundroval a vybral všecko. Tu teprv kurfirst dal své armádě k Turkovu přes vodu od Lipska táhnouti do vyplundrovaných krajův v Lužicích, že nic od pokrmů ani pro lid ani pro koně nebylo co dostat, leda jablka a řípu a pro koně slámu. K tomu generalmaršálek 4 neděle pořád bez odpočinutí je za nepřítelem vodil, však nikdy naň neuhodil. Jak pravili, že jest 14000, jiní 15000, silen byl, a to bez kusů, na větším díle Uhři a Poláci. Vždycky za den míli neb něco víc do kvartýrů prázdných, vokna i kamna vytlučených, hodinu na noc i dýl přijeli, a po půlnoci tu již zas troubeno bylo k vstávání a přede dnem (k) maršírování. Proviantů žádných se za lidem nevozilo, ani žádných peněz nedávalo, krom na knechta za den malý bochníček komisbrotu, rejtharům dokonce nic, takže lid sobě velmi zemdlel, že mu pěchoty samé v Lužicích přes dva tisíce pomřelo; nebo takový hlad měli, že pupek na hnoji od slepice neb husy mnoho dní vyhozený od nepřítele brali, vykuchávali, pekli a neslané jedli, z řípy rejthaři knechty shánívali a o ni se rvali, i oficíři bez chleba bejti musili. Potom když z Lužic do Čech vtrhli a na dobré kvartýry trefili, tu lakotně jedli a se přejídali, takže od toho velmi mřeli a tím armáda velmi zemdlena byla. A kdyby o tom v Čechách byli věděli, že při tom švédovský lid není, s těžkostí by se byla Praha poddala.

Praha se poddala. Téhož léta 5. (15.) měsíce Novembris město Praha v království českém kurfirstu Janovi Jiřímu saskému se poddala, a on na týž den, totiž v sobotu po 21. neděli po svaté Trojici, do ní s lidem svým vtrhl. Věrným Božím a vyhnancům do jich domů nejvíc lidu dáváno, a co měli v nich od proviantu, to pobráno; jinejm jednuškám nejtužším ani židóm nemnoho se škodilo. Gemeinsoldátům pod oběšením zapověděno, aby nic neškodili, ale vyšší i jich principál dobře sobě od vín, obilí a jiných věcí po vodě i po zemi navezli. A ten všecken lid v Praze a okolo Prahy za některou neděli ležel, nic nedělal, ježto aby byl za nepřítelem táhl, byl by ho z Čech vyhnal, Plzeň i jiná města dostati mohl. To vše zanechali, až se nepřítel zmocnil, a na vánoce Steinau regiment 500 koní silen, dobře mundýrovaný, ale v ten čas sotva 300 koní byl (v nebytí tu nejvyššího jejich tu), kdež již v Rakovníce (Rakovník císařští zas vzeli) svůj kvartýr měli, na ně vpadl, sic nemnoho jich pobil, okolo 8 neb 10, než mnoho zajal a jiný na utíkání přivedl. Též potom to učinil o masopustě (v) Slavkově, v Žaci, v Mostě, že hrozné tyranství provozoval, všudy co kde pobral, neb mu slabě odporovali; tak mu sloužili soldáti, jak jim platil.

Rok 1632. Jan Ratolt Harant umřel v Hilters. Téhož léta 1632. ve středu po (2.) neděli po třech Králích, to jest 18. dne mě-

---

[1]) Pozdější hrabě Jan Goetz, jenž zahynul r. 1645 v bitvě u Jankova.

síce ledna, vyjel ode mne syn můj z města Hofu (v) Fogtlandu Jan Ratolt Harant z Polžic a z Bezdružic, jsouc korporalem pod leibregimentem krále švédského nejvyššího Wrankolta pod rytmistrem Reinboltem z Rosen. se třími koňma do Lobensteinu, kdež ho čekalo 5 rejtharů od něho verbovaných a v Reau[1], též jeden; též jeden kaparal v Lobensteinu čekal ho s 12 koňma. Kdež potom odtad jeli oba karparalové s rejtharstvem svým a jeden feiltzar, hofmistr rytmistrův, do kvartýru do města Fladingu[2]) nedaleko od Fuldy, avšak našel rytmistra již kvartýrem o jednu míli tam dál (u) Fladingu v městě v Hilters.[3]) Tu syn můj ve čtvrtek po 3. neděli po třech Králích, to jest 26. Januarii podle starého kalendáře, tam přijel nemocný; kdež mu rytmistr doktora, balvíře zjednal a jim dostatečně poručil, aby ho pilni byli a nic neobmeškávali při něm, tak aby s pomocí Pána Boha všemohoucího mohl zase k zdraví k svému prvnímu přijíti. Ale nic mu též lékařství k platnosti nechtělo sloužiti, nýbrž čím dál tíže mu bylo, až potom druhý čtvrtek, právě v týmždni po příjezdu svém do kvartýru, to jest 2. Februarii na den Hromnic podle starého kalendáře, z lože vstal u přítomnosti doktora, baladranu[4]) svou na se vzal, i při přítomnosti jiných do ní se na knoflíky zapjel, svědnící k voknu šel, je sobě odtevřel, Pánu Bohu se modlil, (jakož to i jindy číníval), po témž modlení od něho jdouc to řekl německou řečí: »Selig stirbt der, der sein Seel Gott befehlet,« to jest na česko: »Spasitedlně ten umírá, kdo svou duši Pánu Bohu poroučí.« Po tem slově nic víc nemluvil, než položil se zase tak na lože, a hned brzy skonal, a svůj život v Pánu spasitedlně dokonal v letech dvacíti dvouch bez tří neděl v zemi Frankelandu v městě v Hilters. Odtud ve středu příští 7. Februarii vezeno též mrtvé tělo dobré paměti syna mého do vsi jedné veliké podobojí jménem Thann míle od Hilters, kdež podobojí kostel jest, a v témž kostele průvodem soldatů, trubačů, kněze a žákovstva do země pochováno jest. Rytmistr mi psal, že doktoru dal 6 říšských tolarů, balvíři 2, žákóm a od zvonění 4 tolary, za rakev tolar, hrobaři tolar, knězi luterianskému od činění kázání $2^1/_2$ tolaru, za příkrov soukenný na rakev, který v kostele zůstal, 4 tolary, chudým 2 tolary, suma $22^1/_2$ tolarů. Rytmistr, jak jiní soldati vyprávěli, velmi ho nerad ztratil, byl by jiných zaň, kdyby možná bylo, několik solda(t)ů dal, neb se choval dobře vždycky. Jak Bernart Huvar[5]) s pacholkem svým to vyznával, že na partyje, aby nebyl komendírován, že jest sám dobrovolně jezdil, a když jest kdy zmeškal, dadouc sobě koně osedlati za nima skokem jel, na nepřítele trefě s ním fechtoval jak v Míšni, v Lužicích i v Čechách, pokudž pod kurfirstskou armádou byl. Byl člověk velice přátelský, z té příčiny velmi naň tovaryšstvo laskavo bylo, k tomu, ač nevelký, byl zavázalý, však silný, a kdo ho přeskákal (v) skocích, musel dobře skákat. Před nejvyšším Adamem Steinau skákal s jedním stavu rytířského, nemohl jej ten stavu rytířského přeskákat.

---

[1]) Rehau v Dol. Bavořích. — [2]) Fladungen, jv. od Hildersa. - [3]) Hilders, východně od Fuldy. — [4]) Balandrana slul plášť. — [5]) Bernard Huvar z Lobenšteina i jeho bratr Krištof Josef ze země ujeli r. 1620 a u nepřítele sloužili.

Svou německou, českou, vlašskou řeč mluvil, i něco též francouzské povědom byl; hrál dobře na instrment, též i na housličky i něco též na loutnu, též troubit se učil, již několik kusů uměl; též uměl solmisovat i do tabelatury kusy na instrment z hlavy vkládat, instrment štimovat, i ve všem jiném dobrém rád se exerciroval. A tak (v) květu pravém své mladosti, kdy se Pánu Bohu tak líbilo, z tohoto světa na hlavní nemoc (neb soldatů v ten rok na mnoho tisíc takovou nemocí zhynulo), jest vykročil ve dvamecítma letech věku svého míně 3 neděl a 1 dne.

Bamberg vzat od Horna, zase od Tilly. Téhož léta 2. dne měsíce února na den Hromnic podle starého kalendáře vzel město Bamberg nejvyšší Horn[1]) s lidem krále švédského. Však nedlouho jej držel nýbrž když král švedský ještě (v) Frankfurtu a lid jeho (v) Falcu dolejším a okolo tu byl, Tille lid v Bavořích a Falcu hořejším v hromadu sebral a s ním zase na Bamberg s biskupem táhl, jej vzal 28. února, neb jej nejvyšší Horn, vybravši co lepšího z něho, opustil a do Schweinfurtu se dal. Dále Tille měl oumysl, jak řeč šla, s lidem z Papenheima, kterýž při řece Weser byl u Hammel a jinde, se spolčiti a kurfirstu saskému do země vpadnouti, a potom i knížete z Fridlandu, jinak z Waldštejna, lidem se spolčiti a králi švédskému pas vzíti.

Král český (ke) králi švédskému přijel. Ale král švedský nedlel dlouho, než když král Fridrich český z Nydrlandu z města Haagu, kdež se (ve) svém vyhnanství ty léta zdržoval, na povolání jeho k němu do Frankfurtu přijel, kdež byl velice vzácně od krále švédského přivítán a přijat a za pravého krále českého a kurfirsta falckrabí držán, tytulírován. Hned spolu oba králové z Frankfurtu s armádou k Norberku táhli, Tille pak u Bamberka jich hned nedočekal, nýbrž (s) svou celou armádou skrze Falc k Bavorům pospíchal k Ingelštotu[2]) a Donavert[3]) osadil. Král pak švédský (s) králem českým ve středu po neděli Smrtné, to jest 21. března, do Norberka přijel, jednom 5 hodin tam se zdržali, hned zase za armádou, kteráž za Tillim šla, jeli.

Tillovi 2 tisíce lidu pobili a z ležení vyhnali. Též 29. března v Zelený čtvrtek vzali Tonavert. 4. dne měsíce dubna v středu po velkanoci král švédský dal se přepraviti lidu svému 15 tisícům přes řeku Lech na Tillovské ležení u města Reinu[4]) při Dunaji, kdež Tilli již dál se proti králi podal a v jednom lese se převelice zašancoval, takže král švédský sám vyznal, že neví jak naň uhoditi, ale poněvadž sem prej od Boha poslán, abych souženým jeho zpomohl, musím tu věc před sebe vzíti. A tu dal z kusů velmi do toho lesa stříleti, takže nepříteli velkou škodu dělal i v potýkáním i šermiclováním, že nepřítele do dvouch tisíc pobito a švédovských sodva do sta že zůstalo. Altrynir[5]) raněn a Tille skrze nohu prostřelen. Též se psalo, že od toho umřel, což se stalo. V noci pak všecken ten lid

[1]) Gustav Horn. — [2]) Ingolstadt. — [3]) Donauwörth.— [4]) Rain, město v Bavorsku. — [5]) Jan Aldringer (z Aldringen) narozen z chudých rodičů (1591), r. 1632 polní maršálek císařský.

z ležení toho Tillovského do Ingelštatu se reterýroval, všeho v ležení, co na spěch sebou pobrati nemohli, zanechal, obzvláštně velkých kusů, kterým od švédovských kola z kusů postříleny a pokaženy byly, kdež lid krále švédského nemálo se nabral.

Augšpurk vzali. Tilly zabit a pochován. Po té porážce opět Tillyho král švédský vzal accordem město Augšpurg. Tille od toho zranění umřel v Ingelštatu, však pro válku, která vedena byla, nehrubě slavně pochován.

Paní Anna Přichovská umřela. Téhož roku v pátek po neděli provodní 13. dne měsíce dubna po polodni po 2. hodině umřela zde v městě Hofu paní Anna Přichovská z Přestavlk a z Chlumčan, manželka pana Václava Přichovského z Přichovic a na Lužanech. Pochována hned v středu příští v klášteře v témž městě v kůru v hlavách paní Anižky Harantové z Lažan a paní Lidmily Harantové z Přichovic; nechala po sobě dva syny a tři dcery na živě.

Armáda silná císařská pod knížetem z Wal(d)štejna. Téhož léta Albrecht kníže z Wal(d)štejna a z Fridlandu, spravivši sobě v Čechách, v Moravě, v Slízsku, v Rakousích a v Uhřích a jinde znamenitou armádu, neb jej císař za generála té armády své učinil, na kterouž týž generál velikou summu peněz naložil a ním téměř na nohy postavena byla, k níž páni čeští někteří dobrou pomoc činili, vtrhl s ní do Čech (totiž s tím lidem, který jinde verbován byl), vzal zase Prahu 15. (25.) máje. A kurfirští, jsouce té armádě slabi, kteráž se počítala do 80.000, ustoupili zase do Míšně k městu Pirnu, a traktirovalo se s kurfirstem o pokoj; kdež on taky lid svůj z města Hba, z Lokte a odjinad, kde osazeno měl v Čechách, vyzved a císařským zase postoupil. Tu týž generál s lidem svým hnul se z Čech, kdež prve znamenité škody, zvlášť (ve) vltavským a prachenským kraji nadělali, ke Hbu hned po svaté Trojici, odtad skrze Falc k Norberku, kdež se s ním kníže bavorské s lidem svým strhlo. Král pak švédský měl své ležení u Norberka v ten čas, 18000 lidu sodva, kdež časté šermicle mívali.

Šermicle. Sparr jat. 30. Juli král švédský vědouc, že (ve) Freištatu nepřítel proviantu dostatek má, na též město něco lidu komandiroval, je vzal, 200 vozů s masem a 1000 s chlebem naládovaných našel (jak se psalo). Ale poněvadž nesnadně mohl je odtad vyvézti, něco toho a 7 domů k tomu s týmaž věcma dal zapáliti. Na týž den král (se) 3000 rejtharů proti těmto vyjel. A na týž den nejvyšší Špar [1]), (kterýž tak zle v Pomeranii hospodařil prv), majíc anšlag na Altdorf s mnoha lidem, jak se psalo, 7 regementy vyjel a s králem a jeho lidem se natrefil, takže silné potkání mezi nimi se stalo. Král s pomocí Boží s velikým nebezpečenstvím života svého zvítězil a do 500 císařských na placu zůstalo, 150 zajato, též i nejvyšší Špar jat byl.

[1]) Hrabě E. Jiří Sparr, plukovník.

N e j v y š š í H u l k a d o m a r k r a b s t v í. V ten čas vypravil generál z Waldštejna nejvyššího Hulku,[1]) generalfeldmaršalka, s vosmi regementy lidu k Forchheimu s jinýma nejvyššíma Piccolomini, Bredou, hrabě jedno z Papenheimu a s jinýma oficíry, dali se od Forchheimu, Bamberku, odtad Cronochu, odtad do markrabství.[2]) Ve čtvrtek po 10. neděli po svaté Trojici přijel sem zase z Culnpachu do Hofu s panem Krištofem Janovským a s paní strejnou svou, též jiným fraucimorem; a prv než truhlice dal sem s vozu sundat, již císařští, jedouc tou cestou za námi, před městem byli, pana Krištofa Koce fůru v městečku Helmitz dostali a co lepšího vzeli; on sám sotva s paní a s dětma před nima za námi do Hofu přijel. Před tím ten den ve středu, kterýž jsme z Culnbachu vyjeli, kdy jsme od pokrmení z Helmic na nocleh do Nové Vsi jeli, tu sedíc (s) strejnou svou na kočárku držel sem před sebou Hans Hendricha, syna pana Krištofa Janovského, pacholátko půl čtvrta léta stáří, ten sám od sebe řekl: »ale hromy, císařští za náma;« já k tomu řekl: »Hej pacholíku, jakouž to latinu umíš, jáť sem ji od tebe, jak sem živ, takovou neslyšel.« On repetoval to po druhé. A jistě na druhý den, co předpovídal, to se vskutku vynašlo, že císařští za námi byli, a kdyby mne nebylo, že mi to Pán Bůh do srdce dal, abych v tom městečku v Helmici nezůstával, kdež pan Koc zůstal, neb jiní všickni i formané k tomu svolovali, byli bychom od císařských postiženi a pobiti. Neb něco fraucimorů na forách jelo, ty by jim ujeti byly nemohly.

Č e c h o v é d o C u l n p a c h u s e d a l i, z n ě h o z a s e d o H o f u. Nebo my Čechové, co nás v Hofu bylo, krom pana Mikuláše Brauma a paní Justiny Oudražské, všickni sme se z Hofu do Culnpachu dali, strachujíce se císařských, kteří již po markrabství štráfovali, pálili a mordovali. A vyjeli jsme z Hofu v pondělí po 2. neděli po svaté Trojici; a nemnoho sme lép učinili, neb jsme peníze na fůry i jináč utratili. Má vůle dokonalá byla v Hofu zůstati, myslíc sobě, že jim vždy někde do rukou přijdu, jakož se to po přijetí našem do Hofu stalo.

H o f s e H u l k o v i p o d d a l. Nebo hned ten den čtvrteční 9. Augusti město Hof císařští objeli, a na ráno, když tu Hulka sám přijel, za vzdání města požádal; kterýž beze všeho sepsání akordu na samá slova se poddali, totiž že v devocí císařský chtějí zůstávati, pas i repas svobodný pustiti, za brandtschatz 5000 říšských tolarů složiti. Tu hned do města nejvyšší s 5 karnetama rejtharů vjeli, 3 u rathauzu se postavili a dvě u dvouch bran. V sobotu sobě ležení zarazili u Ptáka u řeky. V neděli potom 11. po sv. Trojici do kurfirstové země vtrhli, město Olsnic[3]) vzeli; že se počelo něco bránit, lidu mnoho pomordovali, potom nešetrností soldatů zapálili, kdež bez mála všecko shořelo, při tom jim též mnoho vozů a jiných věcí zůstalo.

Š v é d o v š t í a k u r f i r s t š t í v S l e z s k u. Též vzali akordem Plavno, Annaberg, Marieperk,[4]) Cvikov 17. Augusti též se jim poddalo, velmi mnoho

---

[1]) Jindřich Holk, protestant. — [2]) Srovnej J. W. Holle, Das Fürstenthum Bayreuth im dreissigjährigen Kriege. (V. Archiv für Geschichte von Oberfranken. IV. str. 48.) — [3]) Oelsnitz v Sasku. — [4]) Marienberg.

vesnic i městeček v Míšni popálili a lid mordovali. Nebo kurfirstů lid, jak generál z Waldštejna z Čech k Norberku vytáhl, dal se do Slízska, vzal knížeti z Waldštejna město Sagan, též Velkej Glokov, a spolčivši se s lidem kurfirsta brandeburského, též krále švédského, při témž městě Glokově císařské pomlátili, rozehnali, kterýž se dali k městu Steinu a tu se zašancovali. Na kteréž zase udeřili, tu je též rozehnali, pomlátili, střelbu odňali, kterýž se dali k Vratislavi. I tu švédovští a kurfirští je stíhali. Odtud se dali císařští k Opolí, též tu na ně uhodili, pobili, rozehnali a do vody mnoho vehnali, takže tu armádu v Slízsku pod nejvyšším Don Baltazarem přes 20 tisíc silnou dokonce rozptýlili. Vratislav město též s nimi jistý akord učinilo a lid švédovský a kurfirstský v jisté místo vykázané přijali.

Král švédský co dál před se bral. Když tak nejvyšší Hulka v Míšni hospodařil a švédovští s kurfirstskými v Slízsku, král švédský, dostavši k pomoci víc lidu svého, hned se od Norberka blížeji k císařským dal, a ten tejden po 12. neděli po sv. Trojici (se) svou armádou na císařské vyjel a je jako půlměsícem otočil a silně do ležení po 100 ranách pojednou střílеti dal a (s) nepřítelem silně šermicloval, takže z obojí strany nemálo lidu i nejvyšších zůstalo; císařských do 2000 a švédovských do 1000. Avšak císařští bitvy mu dáti nechtěli, jednom po regementu k šermiclování vysýlali. Tu když král nemohl nic svésti, nebo velmi dobře císařští byli zašancováni a také (v) obojím ležení lid na hlavní velmi mřeli, dal se král za Norberk k Winsheimu a Neuštatu, a císařští k Forchheimu, Bamberku, Coburgu, kdež se jim město Coburg poddalo. Ale zámek se bránil znamenitě, kterémuž nic ublížiti nemohli. Odtud se dal generál z Waldštejna od Coburgu skrze markrabství za svýma dvěma armádama, totiž Hulkovskou, kterých 8 regementů mělo bejti, a Galasovou, kterýž (s) 11 regimenty, též skrze markrabství po 16. neděli po svaté Trojici táhli, a město Parejt 20. téhož měsíce Septembris vzeli a do Míšně též se obrátili.

Generál z Waldštejna táhnouc k Lipsku do Hofu přijel. Kníže z Wal(d)štejna generál přitáhl do města Hofu a okolo něho (se) 14 regementy outerý po 19. neděli po svaté Trojici 9. Octobris,[1]) a zůstal tu až do pátku 12. téhož měsíce, majíc při sobě mnoho Čechů a dví knížat florentských. V pátek ráno hnul se svou armádou z Hofu k Plavnu, a potom dál do Míšně až k Lipsku, kteréž se mu též poddalo. Kdež se s ním starý z Papenhejmu s lidem svým, kterýž z Nydrlandu od Mastrichu, který chtěl hájit proti obležení ho od pánů Štádův, ale darebně; neb se též město jim poddalo, a on nemálo lidu ztratil, ale (ve) Westfalii sesíliv proti knížeti z Waldštejna táhl, a v Míšni se s jeho armádou spolčil.

Král pak švédský táhl (se) svou armádou k Bavoróm, jakoby chtěl Engelštat oblehnouti. Kdež i kníže bavorský (se) svým lidem od armády císařský v biskupství bamberském se oddělil a domů táhl hájiti své země. Ale král švédský zvědouc o císařské armádě, že téměř krom Drážďan,

---

[1]) Holle udává 6. října.

Turkova a Witemberka všecku Míšeň sobě pod moc přivedla, též i markrabství krom Culnpachu a pevnosti nad ní Blossenburgu, (se) svejm lidem držel randevu za Norberkem u města Rottenburku. Některé regementy slabé obdankoval, tu že dobře spraveného lidu měl v hromadu svést 30.000, jiní méně. A s nima a s knížaty z Wejmeru do Tyrinku k městu Erfurtu přitáhl, potom dále k městu Naumburku, kdež ležení sobě zarazil, a Weissenfeldu; kdež odtad nedaleko mezi městy Pegavou a Licen,[1]) 2 míle od Lipska, bitva opět krvavá po dva dni, v pondělí po 23. neděli po svaté Trojici a v outerý, 5. a 6. dne měsíce Novembris se dála, takže král švédský zvítězil, císařské s pole sehnal, střelbu odňal, však v tom potkání též zůstal sám 6. dne 9bris. Jak v relací tisknuto bylo: Ránu jednu skrze ruku, druhou skrze hřbet, třetí z pistoli skrze hlavu dostal, ačkoli císařští v tom zahnáni byli. Však z Papenhejma s lidem svým, jsouc komendirován na Hall, aby jej vzal, neb se generál císařský nedomníval, aby se s tak malým počtem lidu král s ním potkati měl, nebo někteří pokládali ho sodva 20 tisíc silného býti (jiní 18, někteří i 12), zase k té bitvě povolán. Kterýž přitáhl s lidem čerstvým v ten čas, když císařští utíkali, je zase obrátil a na svého nepřítele velmi ustalého se dal. Však s pomocí Boží a udatnou myslí a napomínáním a bedlivostí knížete Bernharta z Wejmeru jsou nad nimi zas zvítězili, je zahnali, a Papenhejma samého i opata z Fuldy zabili.

Syn Jiří mu Fridrichovi Harantovi umřel. Téhož léta z počátku 15. (5.) Januarii ve čtvrtek na pátek v noci umřel v městě Plzni Jan Jiří Harant etc., syn Jiřího Fridricha Haranta etc., syna mého, a můj milý vnouček, mezi 9. a 10. hodinou v jednom roce 21 nedělích a dvou dnech. Pochován v městě Touškově nad Mží v hrobě dítek pana Jana Krištofa Haranta etc. Když ho měli pochovávat, to tělo mrtvé potilo se, že krůpě potu na něm stály, a očko jedno vždy otevřené měl, že mu ho zavříti nemohli. Jan Ratolt, syn můj, po něm právě ve 4 nedělech, jak vejš oznámeno, (ve) Francích umřel.

Témuž synu mému Jiřímu Fridrichovi Harantovi po smrti syna prvního jeho ve 2 (?) nedělech narodil se syn v noci na středu na den svatého Matěje téhož roku 15. (25.) Februarii. Pokřtěn v neděli Reminiscere 7. Marti nového kalendáře; dáno mu na křtu jmeno Jan Vilím. Křtiny ty vykonávaly se v městě Plzni a p. prelát jej křtil. Na rukou jej držel p. p. Francesco Paradeys kapitán; jiní kmotrové pan Francesco hrabě Fucker mladý, p. p. Asman Štampach, p. Petr Kokořovec, p. Šebestian Pernklo, p. Bohuslav Mírek; kmotry: paní Lidmila Kokořovcová, paní Dorota Braumová a hospodyně jich feldšerová, u který tu v Plzni byli.

Pan Vilím z Říčan umřel. Téhož léta 1632 na skonání jeho, totiž v pondělí po druhé neděli adventní, 10. dne měsíce Decembris umřel na vodnatelnost v městě Culnbachu v svém exilium p. pan Vilím mladší z Říčan, kdež byt svůj prve v Čechách měl na Kosové Hoře, nechavši po sobě paní manželku paní Mandelenu z Vrtby a trý dítek.

[1]) Lützen.

Též syn p. Jana Karla Černína. Po něm v 9 dnech, totiž 19. Decembris, umřel zde v Hofu syn pana Jana Karla Černína ɔc Václav Ondřej. Pochováni oba na jeden den v neděli poslední adventní 23. dne téhož měsíce, pan z Říčan v kulnbachském hlavním kostele, a druhý v Hofu (v) klášteře.

Král Fridrich umřel. Téhož léta 1632 18. (28.) Novembris, v neděli 25. po svaté Trojici podle starého kalendáře a podle nového v neděli první adventní, 12. den po králi švédským, umřel král Fridrich český, falckrabě vyhnaný, v městě Mohouči na morní bolest ráno v 7 hodin na půl orloje. Jak král švédský Gustavus Adolfus, tak král Fridrich, blízký přátelé jsouc, tak (v) starosti jeden od druhého daleko nebyl i (ve) smrti. Král švédský narodil se 1594 8. Decembris, tak stáří byl 38 letech míně jednoho měsíce a 2 dní; král Fridrich narodil se (ve) Falcu hořejším v městě Amberku léta 1596 dne 16. Augusti, tak mu bylo 36 let, 3 měsíce a 2 dni. Alžběta královna, paní manželka jeho, kteráž po něm zůstala, starší jeho o dva dni toliko byla, neb se narodila v Engelandu léta 1596 dne 14. Augusti

Téhož léta po té bitvě císařský generál kníže z Fridlandu s lidem svým ustoupil do Čech; však Lipska, Kemnice, Cvikova a jiných měst nechal osazených, kteréž švédovští a kurfirští zase ten rok všech dostali a zem zase kurfirstská nepřátel pozbyla.

R. 1633. Co švédovští s kurfirstem po bitvě činili. Léta 1633 na počátku téhož roku velmi velké vody byly a škod velikých mnoho nadělaly. 19. a 20. měsíce ledna táhlo 12 regementů rejtharů a 10 pěchoty skrze Šlac, jak se sem psalo, pod knížetem Bernhartem z Weimeru s kusy do biskupství bamberského. Tu ležel až do postu v Pamberku a jinde, a potom v postě podle starého kalendáře měsíce března do Bavor, kdež prve již nejvyšší Horn tam byl. Tu nejprv při jednom pasu nejvyšší Altrinera porazil a pagaže mu odjal, též jal nejvyššího Beygotta charvátského, a zase dostal některých měst, kteréž Bavorský byl zdobýval, jako Neiburku, M(n)ichova a jiné. Kurfirstský Taub[1]) nejvyšší (se) svým lidem, rejthary a s drakony do Plavna se dal, potom s nejvyšším Taubadlerem[2]) švédovským pod knížetem Vilímem z Weimeru na Charváty vypadali.

Jak se v markrabství dálo. Zde[3]) pak v markrabství v Sechsempter,[4]) v Selbu, Arcperku,[5]) Leiten, Kirchlomic[6]) a jinde leželi Corbusa[7]) nejvyššího, též Farkače[8]) a Beygotta[9]) Charváti, a toto město Hof s vesnicemi muselo jim kontribirovat, čím dál, vždy víc. I jiná města a městečka, nejprve nejvyššímu lejtenantovi Keklovicovi,[10]) potom nejvyššímu Markusovi Corbusovi, Beygottovi, též i Farkačovi, kdež sem salvu guardy položili do

[1]) Vít Dětřich Taube. — [2]) Taupadel. — [3]) Srovnej Holle IV., seš. 2., str. 6. — [4]) Krajina nazvaná »Sechs-Aemter« sestávala z okresů Wunsiedel, Thiersheim, Selb a Kirchenlamitz. Srov. Archiv für Geschichte von Oberfranken 1860 (sv. 8., str. 19.) — [5]) Arzberg. — [6]) Kirchenlamitz, všecky v okolí Wunsiedelu. — [7]) Markus Corpes, plukovník. — [8]) Forgács. - [9]) Beygoth, plukovník. — [10]) Keglewitz.

kasthauzu. A z Plavna kurfirštští[1]) okolo 30 rejtharů přijelo upřímo (ke) kasthauzu, kdež salvaguarde přede domem stála, s panem Karlem Černínem, s p. Jindřichem Přichovským a synem mým Vilímem česky rozprávěla. V tom když k ní jeli, vstoupila do domu a jata tu v domu byla, a ještě po dvouch Charvátech, kterýž z města ujížděli, se pustili a je též jali a sebou hned ten den v sobotu před nedělí masopustní 2. března do Plavna vzeli. Však hned třetí den, v pondělí masopustní 4. března, zase sem pěšky při trubači poslali Však na tom Charváti nepřestali, nýbrž hned 6. Marti v středu škaredou ráno, (já ještě v loži ležel), sem přijeli nejvyšší tito s lidem: p. p. Petr Farkotz, Rosenpaul, Corbus, Beygott a lid nejvyššího lejtenanta Keklovice, všech, jak se soudilo, do 1500. Tu nejvyšší u purkmistra Krešle s koní sešli, na toto město pro dání vzítí té salvaguardy 1500 tolarů (kromě co těm Charvátům jatým k vynahražení jim, co jim vzato bylo) dáti musili, a při odjezdu v tej summě, co nesložili, purkmistra Krešle[2]) a štatfogta sebou do Hba vzali. Tu potom po svolení těch 1500 tolarů se do města i na předměstí ložírovali, (s) pěchotou, kterých do 150 ze Hba měli, brány osadili. Při odjezdu pobravši koně sedlákóm, kteréž zde ještě něco měli, drakonů z nich nadělali, takže po nich téměř koníčka nezůstalo. Prv než se ložírovali, neb několik hodin na koních všickni v ulicech i na rynku stáli, domy vytloukali a, co lepšího, brali; panu Mikulášovi Braumovi truhlici vyloupali, a co tam našli, pobrali; panu Krištofovi Janovskému kožich liščí, p. Kocovi koně. Do třetího dne zde ležíc, velkých škod nadělajíc, v pátek po polodni jsou vytáhli; však aby měli na ten den vytáhnout, nic o tom nevěděli, neb to nejvyšší v tejnosti měli, až kázali troubit a ještě dali prohlásiti, že nepřítel před branou, aby je jednom spíše z města vybyli. Však velmi neradi vytáhli, že nejvyšší Farkač jednoho rytmistra, kterýž se vrátil do města, zase holí z města hnal, davši mu notnou ránu přes hřbet, a potom i jiným víc se to od něho stalo.

Druhý pátek po nich 15. (25.) Marti přijel k městu nejvyšší Taubadel s lidem svým pod švédskou armádou majícím i s kurfirstským z Plavna[3]) (s) 26 kompaniemi před město, a s některým lidem vysekajíc brány do města vjel, a dva Charváty na salvaguardii zde ležící a dobře schované, jednoho na věži nejvejš pod krovem, a druhého pod rathauzem (v) vězení jednom, vyhledali, je jali; na to i jiné Charváty, kteříž sem přijeli, též vyhledali a jali, dva zabili, jednoho pod dolejší kašnou a druhého u řeky. Na týž den zase týž nejvyšší k Šlacu a kurfirst do Plavna odjeli, však salvaguardi tu přece zanechali. Stav rytířský i měšťané, obávajíce se Charvátů, nevědouc o salvaguardi, aby zanechána v městě byla, pryč vyjížděl a vycházeli, avšak od nich samých zloupeni byli, že se zpátkem někteří s prázdnem navrátiti musili. Pan Karel Racensteiner, ten sobě zjednal konfoj, přece obrán byl; i konfoj sama pomáhala brát. Po odjezdu jich z soboty na neděli v noci Charváti svou salvaguardi odsad vzeli a více jí sem nedali

[1]) Od pluku Taubova. — [2]) Jan Gröschel. — [3]) Plauen, v Sasku.

Nejvyšší Corbus s lidem k Culnpachu, jak prve, tak nyní táhl, odtad do Bamberka k Weismanu, majíc střelbu i lid od Cronichu.[1]) Ale jak u Culnpachu, tak (u) Weismanu nic nesved, než co od dobytka cestou a jiného dostal, zase se navrátil.

29. Marti v pátek po neděli Oculi ranným jitrem nejvyšší Taubadel s lidem svým a kurfirstským táhnouc v noci od Šlacu[2]) a Plavna sem k městu Hofu[3]) přijel, a jednoho rytmistra[4]) s lidem charvatského, (kterýž tudyto ve čtvrtek okolo města jel, a jak mnozí za jisto to mluvili, že město na ten den měl vybrat a vyšpulírovat), ráno v poli nalezl, jej objeti chtěl, ale skrze koně řehtání prozrazen. Však mnoho jich odtad jali a zbili v poli i na předměstí, jako i samého rytmistra na příkopích u branky jali. Hned odtad nejvyšší bez meškání do kvartýrů charvatských (u) Kirchlomnice,[5]) Leiten a jinde táhl; však málo od pakažních vozů, přes 2 neb tři víc nedostal, neb se postavili a šermiclovali, až s pagažemi ujeti mohli. Něco jich jali a sebou sem přivedli, i něco pobili, zase ten den sem přijeli a za ten jeden den semotamo do devíti mil ujeli. V Hofu od pátku až do pondělka leželi, v pondělí zase do Šlacu a Plavna odjeli. Lid velice zděšen jsouc, jak stav rytířský, tak měšťané, zvláště ouřad, z města vyjeli a vyšli, však na cestě též obíráni od soldátů byli. Jednomu knězi M. Hemerovi 300 tolarů vzali a ruku mu na to podali, děkujíc mu z tak dobrého bejtu. Z Čechů žádný (krom pan Kryštof Koc s dvíma volma do Lichtemberku s Němci se odvezl) z Hofu neušel, než Pánu Bohu se poručivše, tu zůstávali a jistě zahanbeni nebyli, neb se jim nic zlého nestalo, krom že Němci i Čechové na velké těžké rýmy i nátchy stonali, že s nima ležet musili.

Po odjezdu toho lidu v ponedělí družebné 1. Aprilis hned druhý, v outerý přijelo sem něco Charvátů, ostatek jich před branou a v poli zůstalo a žádali, aby jim chleba a piva dali a jedno(ho) měšťana s nima vypravili, což se stalo. Vypravili s nima Hans Girka Thecka a chormeistra, kdež s nima do Kirchlomic jíti musili. Odtad chormeister druhý den domů se navrátil a tu novinu přines, že Charváti, zvlášť nejvyšší Corbus, do Čech (s) lidem svým táhl, jednom nejvyšší Farkotz ve Hbě nemocen leží, na dodání summy od zdejších očekává, a proti odvedení summy že jim purkmistra Krešle i štatfogta zas pustí. Hans Girka Thecka[6]) přece až do Hba vzali, však ho brzy zase propustili, kterýž též takovou zprávu přinesl.

9. Aprilis opět švédovských na 62 koních sem přijeli a přece dál jedouc, na zvědy zase sem přijeli, přes noc zde zůstanouc, pryč odjeli. Mezi tím vyšlí měšťané se navracovali zas do města.

11. Aprilis rytmistr Krop[7]) (se) svou kompanií sem přijel.

15. Aprilis nejvyšší Taubadel[8]) zase sem s lidem svým i kurfirstským přijel, kdež se k němu připojil nejvyšší lejtenant Rosa[9]) s lidem svým

---

[1]) Cronach sz. od Kulmbachu - [2]) Schleitz. — [3]) Srovnej Holle II., 13. — [4]) Slul Garmatey. - [5]) Kirchenlamitz. — [6]) Johann G. Thech. — [7]) Gropp. — [8]) Sr. Holle 15. — [9]) Reinhold von Rosen.

Též i rytmistr Krop na druhý den v outerý po neděli květné 16. Aprilis odsad po polodni vyjeli, a za městem randevu drželi; ne dlouho, neb velmi ten den i jiné ty dni pršelo, dál se do Sechsempter dali. 17. Aprilis zvědouc, že nejvyšší Rosenpaul[1]) (s) svým lidem, jsouc pomlácen od knížete Bernharta z Wejmeru, ke Hbu se retoval a v Arcperku sobě kvartýr zarazil, jej obskočili, jeho s málo kolikasi oficíry jali, jiné všecky pobili, jich přes 300 bylo, 8 praporců dostali, 7 zelených, a na každé po jedné straně koruna císařská a Ferdinand II. a z druhé strany na jednom byla malována velká černá kniha; osmej byl bílý praporec s orlem černým. V Bílou sobotu sem téhož nejvyššího Rosenpaula i s oficíry na krytým voze a jiné v řebřinách přivezli, praporce ty jejich před nima nesouc k tomu troubili. Na druhý den po polodni do Šlacu je vezli. — Pan Zdeněk hrabě z Hodic sem přijel, měl kvartýr u Nestera měsíce Aprilis, když nejvyšší Taubadl ležel (ve) Wonsidlu. Dal jsem na žádost pána i pacholete, syna svého Krištofa Vilíma k němu v letech jeho 16.

Nejvyšší Taubadl s lidem svým vzel sobě kvartýr v městě Wonsidlu, a kurfirstští zase v Bílou sobotu do Plavna jeli. 24. Aprilis Taubadler dal odsad pagaže do Wonsidla vézti, 25. táhl ke Hbu, a u Hochberku do 30 jich zbil. Odtad zas do Wonsidle 27. Aprilis přijel, zase z Wonsidle sem s lidem i s pagažemi, a zde ležel s velikou obtížností obyvatelům 28.. 29., 30., 1. Maji, 2., 3., 4.

5. dne máje kníže Vilím saské z Weimeru (v) 80 koních do Hofu (se) synem svým malým, asi okolo 5 neb 6 let stáří, přijel a 6. regement konský.

6. dne máje týž kníže s lidem svým a Taubadlovým i též kurfirstským pod nejvyšším Taubem, kterýž po vesnicích tu okolo ležel, po polodni odtad vyjel, za městem randevu držel, a potom odtad do Selbu táhl, a tu přes noc v polích stáli. Na ráno potom odtad do Hofu zas přitáhl; Charváti jednom při lesích se jim okazovali, a když na ně jeli, do lesa jim se dali. Jednoho toliko jali, a když se zpurně stavěl a pravdu, co se ho ptali, oznámiti nechtěl, k tomu i opravený, že se ho s těžkostí co jalo, byl, zabiti ho kázali.

8. máje kníže Vilím s hrabětem Zdeňkem z Hodic na voze zase do Erfurtu jel. 9. máje nejvyšší Rosenpaul proti složení tisíce tolarů (ze) zajetí propuštěn a po polodni od nejvyššího Taubadla a některých oficírů s ním z města vyprovozen.

Pan Vilím Lev z Říčan umřel. 12. máje markrabě Christian brandeburský i s kněžnou zase z Drážďan, kdež se přes půl léta zdržoval, do Culnpachu na pevnost Blossenburg přijel. Na týž den mrtvé tělo pana Vilíma Lva z Říčan (kterýž 4. dne téhož měsíce, to jest v sobotu na provodní neděli, jsouc šlakem poražen (ve) 4 hodiny v městě Culnbachu umřel po polodni), do dolejšího Steinichu přivezeno, a v kostele přizděno. Též

[1]) Jmenoval se Marco Horatio Pauli.

na týž den 12. máje nejvyšší Jiří Krištof Taubadel (s) 15 kompaniemi do Weisštadtu [1]) vytáhl.

13. máje lid z města Hofu zase utíkal, 15. máje zase švédovští své pagaže do Hofu poslali. 16. máje nejvyšší Taubadel zase do Hofu i nejvyšší lejtenant Rosa (s) 20 kompaniemi přijeli a šermicel u Hba na ladech měli. Nemálo Charvátů pobili, koní, sukní od nich a jiných věcí dostali, a sebou do Hofu přivedli i něco zajatých, mezi kterýmiž byli trubač a čeládka pana Jana Karla Přichovského, nejvyššího nad Charváty. O málo chybilo, že v kvartýru téhož nejvyššího p. Přichovského byli by ho jali, kdyby byl spěšně (ke) koni nepřišel a na nepojatým pryč, spěšně vundavši mu řemen do úst, neujel.

Na ráno 17. máje nejvyšší lejtenant Rosa (s) 5 kompaniema z Hofu jinde do kvartýru do Hiršperku [2]) vyjel, a Taubadl tu zůstal.

25. dne měsíce máje v noci měli lermo. Na ten den kníže Vilím z Weimeru saský do Hofu před polodnem přijel a po obědích zase odtad odjel. Při tom lermu nočním, když se ráno do města vracovali, fendrych jeden nad drakony v pobídnutí od druhého za městem zastřelen. Měl dobré svědectví, že byl dobrý člověk, pobožný, rád písma svatá četl; 26. dne téhož měsíce v neděli Rogationum v klášteře téhož města pochován.

27. šermicel měl nejvyšší Taubadl s Charváty, kdež Charváti silní byli, s pěchotou sedlskou pokládali se do 4000. Jali Švédští jednoho Charváta, a oni jednoho quartirmeistra prostřelili, kterýž se potom vyhojil, a ten, kterýž ho prostřelil, též tu zabit.

30. máje přitáhlo ještě 7 kompanií do Hofu lidu nejvyššího z Steinau, a hned v noci po 9. hodině lermo bylo. Do pole vytáhli i s pagažemi a je poslali do Lichtenberku, sami v poli do rána stáli, potom se do města navrátili. Tu jim přinešena novina, že jim všecky pagaže od Cronichských pobrány, kdež opět lermo bylo; však potom z toho, aby co pobráno býti mělo, nic nebylo.

P. nejvyšší Přichovský k Hofu přijel. 2. dne Junii v sobotu po Božím Vstoupení vytáhli z Hofu nejvyšší Taubadl a nejvyšší Steinau s lidem svým (ke) Cronichu k obležení. Ležíc něco málo u něho, zase od něho odtrhli, Taubadl zase k Šlacu, a Steinau též do svých kvartýrů, i Rosa i jiní. Mezi tím když Švédští leželi u Cronichu a nejvyšší Taub (s) kurfirstskými v Plavně a něco po vesnicech u Hofu opodál, přijel nejvyšší pan Jan Karel Přichovský,[3]) nejvyšší Beygott s lidem k městu Hofu 6. dne Junii ve čtvrtek před slavným hodem seslání Ducha svatého. Tu poslal trubače svého k městu pan Přichovský, a dal zavolati sobě strejce svého pana Václava Přichovského, (v kterýmžto městě on svůj dům měl (se) synem svým po dceři, s panem Janem Karlem Černínem, koupený), a purkmistra.

[1]) Weissenstadt. — [2]) Hirschberg sz. od Hofu. — [3]) Holle na str. 18 jej píše: Prischionazky.

Jedno ale, že nebylo žádného purkmistra v ten čas v městě, neb téměř opět na větším díle možnější lid a úřadní osoby, jak lid švédský z města vytáhl, pryč ušli, a také do Hofu psáno bylo, že by Charvátů do 4 regimentů pospolu bylo, aby Hofští dali na se pozor: z té příčiny vyšel s panem Přichovským rychtář městský, štatfogt, též s nimi vyšli pan Krištof Janovský, pan Krištof Koc a pana Václava Přichovského syn, pan Jindřich Markvart.[1]) Když se spolu sešli, po přátelském přivítání velmi přívětivě a strejcovsky s ním rozmlouval a k němu to mluvil, že jest mu on nejmilejší strejc ze všech strejců, a aby se zase do Čech dal, nebo aby mu jednoho syna nechal; a proč tu v tak nebezpečném místě zůstává, aby se podal na bezpečnější místo, že mu radí, však které proti císaři není; neb kdyby sobě jeho nevážil, že by jináč s tím městem zašel, že by již hořelo. Štatfogtovi řekl, aby mu dali peníze, on že k velké škodě přišel, že mu všecko na statku pobráno, že on zas peníze míti musí, a že jede po penězích, kde by co dostal, jako myslivec po zvěřině. Když mu se týž štatfogt omluvna činil s týmž městem, jak velký brantšac 5000 tolarů dáti musilo, k tomu celou zimu Charvátům kontribirovat, též na to 1500 tol. jim pokuty pro vzetí salvaguardie z města od kurfirstských dáti, armády dvě, nejvyššího Hulky i samého generála z Walsteina vychovávati, jako i nyní švédský i kurfirstský lid dráhně času. Což na přímluvu téhož pana Vácslava Přichovského tu omluvu (pravíc i on, že všecko tak jest), přijal a řekl: »Co má žebrák od žebráka mošny žádati?« V tom zvědouc, že se kurfirstští okazovali a nejvyšší Beygott vždy nejvyššího Přichovského, aby jeli, napomínal, což nedlouho meškali, odtad se odebrali, rozžehnavši se přátelsky, i ještě jiných Čechů obojího pohlaví dal pozdravovat. Když odjeli, tehda kurfirstští na 18 koních předměstím přes řeku se dali, vyjedouc na vršek Šibeničný, žádného nespatříc, zase se zpátkem vrátili. Tak zůstalo to do téhodne.

Město Hof zplundrováno. Ve čtvrtek po svatém Duše 13. Juni přijel sem k městu Hofu nejvyšší p. Jan Karel Přichovský a nejvyšší Beygott s lidem hned ráno v pět hodin, něco ho do města poslali, sami s lidem při sobě majícím od Šibeničného vrchu k vrchu, na kterém stráž stojí nad městem, se dali, v holtu stáli. Kteří do města přijeli před bránu, vyšel k nim rytmistr nad krajským lidem, starý Rabensteiner a někteří měšťané, a chtěli s nimi mluvit a jim se omluvna činit i jich za ušetření žádat. Ale nechtěli jich slyšeti, nýbrž skokem do brány a do města s dobytými šavlema vjeli a ránu jednu z pistoli učinili. A nejprv k domu sklenáře Šace, (u kterého ložumentem pan Reitenpach byl (s) dcerama svýma a jinýma stavu rytířskýma, kterýž se k němu tehdáž sešli, byl) přijeli, rytmistra tu téhož Rabensteinera majíc jej potom v domu do košile z kabátu a z kolaru slíkli. Též jiní dali se k páně Václava Přichovského domu, a když se jim z okna oznámil, kdo jest, kázali sobě otevříti. Po otevření domu hned se

[2]) Mezi Čechy uvádí se i M. Ondřej Grazoschovský, bývalý superintendent v Domažlicích. (Holle str. 8.)

do domu valili, komory, sklepy otvírali a, nač přišli, brali; panu Václavovi šavlemi (ke) krku dobytými napřáhali, a aby dal peníze, naň křičeli. A my Čechové domnívajíc se, že ten dům pro jeho pana strejce, ukazujíc se k němu tak strejcovsky, ušetřen bude, všecko sme tam, co ještě kdo lepšího měl, snésti dali, a tam o to přišli. A tak to plundrování domů, sklepů a komor, truhlic vysekávání a braní trvalo od 5. hodiny až do 11. Po všem městě ještě po tom odjezdu jejich ještě více ten den šlo lidu z města i na ráno, též i my Čechové půl druhé míle do Hiršperku se dali, a 2 neděle v hospodě všickni spolu zůstávali, půnebí za svědnici i líhání měli.

Mezi tím, co sme v Hiršperku byli, kurfirststí s mnoha kompaniemi do města, i Taubadl (se) Švédskými vtrhli, a co lidé měli v klášteře zazděno i jinde, vybrali, vykopávali.[1]) Též obilí z kláštera knížecí i v domích brali a do Plavna vozili; (v) mnohých domích kamna, lavice, stoly, dvéře, vokna potloukli a posekali, a hůř činili než nepřítel.

26. dne měsíce Junii Jiří Krištof Taubadl vyjel z Hofu do Coburku (ke) knížeti Bernartovi saskému z Weimeru. Za ním potom 1. Julii v pondělí po druhé neděli po svaté Trojici vytáhl jeho lid za ním s nejvyšším lejtenantem do biskupství bamberského. Na týž den vyjeli též kurfirststí do pole, a nejvyšší vachtmistr jeden stavu panského z Brunšvejku za nejvyššího lejtenanta vyhlášen. Jak do města vtrhli a kvartýry některé proměnili, hned okolo 150 Charvátů neb vejš k městu za šibenici přijelo. Tu kurfirststí hned zase lermo dali troubit a proti nim vyjeli, s nimi šermiclovali víc než na míli až za městečko Reau, kdež nejvyšší Přichovský s jinejma nejvyššíma do 1000 koní i drakounů sebou majíc v holtu stáli a na tyto čekali, kdež větší šermicel byl, že z Charvátů do 50 zůstalo a z kurfirstských 21. Po tom šermicli kurfirststí třetí den z Hofu do Plavna vyjeli, a měšťané též se z města ještě víc rozešli; a my Čechové, někteří do města Lichtenberku, a 4. dne Julii, to jest ve čtvrtek po 2. neděli po svaté Trojici, sme tam přišli. Z těch 21 osob kurfirstských navrátilo se zase 9 osob, takže jich nezůstalo než 12 osob.

Jiřímu Fridrichovi Harantovi dcera se narodila. Téhož léta ve středu po neděli Jubilate podle starého a podle nového v středu po sv. Trojici, jinak 15. (25.) dne máje, na znamení kozorožce narodila se Jiřímu Fridrichovi Harantovi dcera. A před tím Eva Krizelda Kadovská z Polžic a z Bezdružic nešťastně slehla, totiž potratila.

Téhož léta dne 18. a 19. měsíce Junii stala se bitva mezi Vilímem lantkrabím z Hes a knížetem luneburským z jedné, a s lidem císařským nejvyšším Merodem, Benickhausem a Chronsfelderem, kterýž s lidem svým s desíti tisíci od Rejna Kolína s velikým požehnáním a vinšem od duchovních téhož města vyprovázeni byli. To páni Štadové zvědouc dali landkraběti u Hamlu znáti, aby se na pozoru měl; což tak učinil a nepřítelem s pomocí Boží tak se udatně potkal, že mu všecku armádu rozehnal a pobil,

[1]) Srovn. Holle 19.

pěchoty zůstalo 4000, rejtharů 1500, zajato 2000, nejvyšších 10 a kapitánů a nižších oficírů 30, praporců a štandarů přes 70. Dostali též všecku municí a pagaže, též mnoho mezků stříbrem a penězi naládované, i kancelář Merodi, sám Merode zabit, Chronsfelder smrtedlně postřelen, utíkající z nepřátel do Minden od Milandra pobiti, kdež landtkrabě v Castlu dal slavné Te Deum laudamus kázáním slova Božího, žalmů svatých zpívání a modliteb činění vykonávati.

V Slízsku co se dálo. Téhož léta kurfirsta saského a brandeburského armáda i švédská pod hrabětem z Turnu v Slízsku ležící proti generálovi císařskému, knížeti z Wal(d)štejna, málo způsobila. Nebo když proti sobě vytáhli, v betaglii stáli i spolu šermiclovali, a kurfirstští císařské zaháněli, generál z Wal(d)štejna žádal za štilštand. A tak od jednoho času až do druhého odkládali a nic nevyřídili A mezi tím kníže z Holsteina, krále denemarského syn, od nepřátel zastřelen, který se choval v té válce velmi dobře.

Kníže Bernart v Bavořích. Kníže Bernart saské z Weimeru hned v postě svou armádou vtrhl do Bavor, ale že málo od proviantu měl a dostati mohl v ní, neb prv od královských vše bylo prvního léta vyhubeno, nic mnoho nezpůsobil, lidu mu mnoho pomřelo. Odtad k Tanaverdu vytáhl a tu ležel, Naimark (ve) Falcu hořejším vzal. Sám pak týž kníže Bernart 8. Julii (ve) Wircpurku povinnost, německy huldigung, od obyvatelův přijímal, a za kníže Franků vyhlášen.

6. dne měsíce Augusti přijel generalmaršálek Hatzfeld do Hofu, města Fogtlandu, nejvyšší Breda, nejvyššího Piccolomini lejtenant, nejvyšší Orosy Paul[1]) s lidem 25 kompaniemi. Tu přes noc zůstali, a město celou noc špolírovali; na ráno okolo 10 hodin odtad k Plavnu odtáhli, generallejtenant Hulka[2]) s pěchotou k Adorfu[3]) a k Plavnu táhl a (s) pagažemi. V městě Hofu brány kázali vysekati a spáliti, takže otevřený město zůstávalo. Tak učinili s branama v Plavně a (v) jiných městech.

Jak opět v Hofu činili. V neděli 11. dne Augusti táhnouc za nima opět jeden neb dva regementy přijelo do Hofu, 40 koní s lejtenantem Keklovicovým. Od 11 hodin až do 7 hodin opět všudy vyhledávali, brali, lidi šacovali, prali, zranili. Pannu Markétu Annu Reitenbachku od otce a sester týž lejtenant (s) sebou mocí vzal, kteráž byla z nich nejpěknější. Otec s dcerama složil za ni na klejnotech, penězích a šatech za 1500, jak sobě to oni počítali, aby ji vyplatiti mohli. Kteréžto věci týž lejtenant k sobě přijal, z toho poděkoval, však panny nevrátil, nýbrž ji sebou vzal. (S) jiným ženským pohlavím nenáležitě zacházeli, o poctivost je připravujíc, i v kostele to činili, jak sami ti, kteří odtad přišli, to vyprávěli. Mnoho ženského pohlaví (s) sebou vzeli a před sebou je hnali, však od jednoho lejtenanta německého byly vysvobozeny. Joachima Krausa mrtvého měšťana s prkna

[1]) Marco Horatio Pauli. Viz nahoře. — [2]) Hrabě Jindřich Holk zemřel dne 26. srpna v Adorfu. — [3]) Adorf sev. od Aše.

dolů shodili; Presekara, radní osobu, již skonávající, z lože stáhli, jej na nohy stavěli; když nemohl stát, jej pustili, po něm šlapali, vostrohama bodli, naposledy čekan do hlavy mu vrazili; stav rytířský, kde mohli dostat, zajímali.

Dne 21. téhož měsíce generál Hulka pohospodařiv v Míšni, šacujíc města, i Lipsko i Hall, zase z Míšně vytáhl s pěchotou a kusy k Šneberku[1]) a kavalerije k Adorfu do Čech. Něco prv než vytáhl v městě Gera pana Hendricha nejstaršího Rejsa z Plavna pokoj chtěl činit s knížaty říšskýma. Kdež i generál feldmaršálek kurfirsta saského Arnheim k němu tam přijel, ale nic nezpůsobil, než že ho Pán Bůh morní bolestí navštívil, kterouž se až do Hba dal nésti a tu umřel.[2]) Odtad mrtvé tělo jeho do Prahy dovezeno a špatnou ceremonií pohřbeno. U města Hba, když se do něho nésti dal (tak jak psáno bylo), že by velicí houfové krkavců okolo něho a nad ním lítati mělo. Týž lid císařský zase k Hofu a jinde po markrabství se položil, a tu do vostatka, kde co bylo, i od dobytka vybral, v městě Hofu všecky studnice vyvážili, a od znamenitých věcí v nich našli. V kostele v trubách při varhaních též nemálo peněz našli, lidi, zvlášť ženské pohlaví, brali, kteréž zase vyplacovat musili; jiným hlavy šroubovali i dětem, aby o penězích a děti o svých rodičích pověděly; jednu ženu koněm smejkali, vodu do hrdla lili, štemfle též do hrdla strkali, lidi bili, sekali a přehrozné ukrutenství s nebohejma lidma provodili. Do města Lichtemberku 5. dne Septembris vpadli a jej zebrali, zvláště v domě paní Anny Alžběty z Waldenfelsu, rozené Füchsovny z Walpurku; její i panny dcery její i jiných stavu rytířského lidí, Němcův i Čechův, věci zazděné prozrazením, i nezazděné v sklepích pobrali. 7. dne téhož měsíce vpadli s vosumdesáti koňma do města Lobensteinu, města pana Rejsa z Gera, který proti císaři nebyl nikdy. Tři osoby zranili a mnoho posekali a poranili, nač přišli pobrali, lidi z šatů svláčeli. My pak Čechové i Němci, co nás na mnoze v Lichtemberku bylo, v středu po 10. neděli po svaté Trojici, jinak 27. Augusti, dali sme se před samým večerem na půl míle od města do jedné vsi pod léno pana Rejsa, jménem Šleku,[3]) někteří do Lobensteinu. Na ráno pak z Šleku paní hejtmanová lichtemberská, paní z Waldenfelsu, a my Čechové s ní dali jsme se do vsi Altensesu na panství pana Rejsa na grunty pana Krištofa Daniele z Watzdorfu. Tu sme já s panem Krištofem Janovským k němu přináležejícími, též paní Anna Dorota Přichovská (s) svýma, strejna moje, v krčmě v malé světnice, majíc ji i za komoru, osob 26 pospolu i s hospodářem, zůstávajíce do 3. Septembris za 7 dní. Na ten den dali sme se půl míle odtad do vsi téhož pana z Wacdorfu, jménem Weissperku,[4]) do hor a lesů. A tu sme zůstali až do neděle 12. po svaté Trojici 8. Septembris; neb Němci od nás v noci na neděli (ve) veliký dešť dali se od nás Čechů do lesů před nepřítelem. My pak na ráno v túž neděli 12. do města Leiten-

---

[1]) Schneeberg. — [2]) Zemřel dne 26. srpna v Adorfu (Holle, 22) — [3]) Tušim že osada Schlegel, jižně od Lobensteinu. — [4]) Weissberg.

berku,[1]) hraběte z Schwarcenburku, na ráno potom v pondělí 9. Septembris do města Salfeldu, knížat saských z Altenburku, v Tyrinku ležící. Tu sme zůstávali do 25. dne téhož měsíce, nebo 25 kompanií lidu císařského od Hofu vybraného od jiných kompanií na týž den do města Nejštatu,[2]) dvě míle od Salfeldu, vpadli, a Švédovské pod nejvyšším Prantštejnem tam ležící vyhnali. Druhý den 26. Septembris po polodni do Salfeldu vpadli, před kterýmiž lid ten téměř všecken zutíkal, v kterémž až do 28. dne téhož měsíce zůstávali. Nemálo lidí potloukli, poranili, že potom od toho mřeli. Velice se v něm nabrali, v některých domích zazděné peníze a jiné věci vyzdvihovali, že hospodáři těch domů sami o tom, aby v jejich domích to bejti mělo, nevěděli, město ranciřujíc ze 4000 tolarů. Odtad zase k Šlacu a k Hofu v sobotu den sv. Václava podle starého kalendáře 28. Septembris odjeli.

My pak Čechové a jiní Němci na týž den 25. Sept. z Salfeldu sme se pryč podali, kdo kam věděl. My Čechové do vsi Losu, půl míle odtud v noci jsme přišli, na druhý den do vsi Najdorfu[3]) k městu Greifenthalu,[4]) na třetí den do městečka Steinheidu[5]) v lesích tyrinských ležícího, knížeti z Koburku náležitého; na kterýžto den císařští město Greifenthal vypálili, v kterémž vyhořelo do 80 domů. 8. Octobris zase jsme z Steinheidu, jsouce tam 11 dní, nemohouce odtad pro veliké sněhy, kteréž do kolenou napadly, vyjíti prve, jsme vyšli a do Salfelda 9. dne téhož měsíce zase přišli, kdež sem zůstal za 11 dní. A 21. dne téhož měsíce odtad sem se dal do Lobensteinu, potom zase do Lichtenberka 4. Decembris do domu paní z Waldenfelsu.

Partaje posýlali. Mezitím císařští nezaháleli, nýbrž vždy partaje silné k Šlacu i Culnbachu posýlali. Jako také 25. Octobris 60 koní císarských, majíc kunšaft o rytmistru Alexandrovi Beilvicovi, že by se zdržoval v Lobensteinu u manželky své, kteráž tam v ten čas před soldaty s panem otcem a s paní mateří svou, Tobennekarem z Kotzmanskrünu,[6]) byla i s dětma svýma, k Lobensteinu přede dnem na týž den přijeli. A před branou přezvědouc o témž rytmistru, že ho tam není, odtad půl druhé míle do Altensesu, kdež týž rytmistr před tím, ujíždějíc z Lobensteinu, přes noc zůstal, přijeli, a tvrz všecku tu pana Krištofa Daniele z Wacdorfu, nač přišli, vybrali. Panna Zuzanna, dcera jeho, z vokna do příkopu z komůrky jedné s vysoka vyskočila, do bahna nohama a hřbetem na jeden vyvrácený štěp přišla, že se jí nosem i ústy krev lila, však ochranou Boží při životu zachována. My pak Čechové i Němci na týž den v Lobensteinu i jinde i potom dále před nima byli jsme (ve) velikém strachu. Však mocná pravice nás před nima přichránila, že do města nepřijeli, než před bránu jim chleba a piva z města vynesli. Hnali sebou nemálo dobytka. Též zajali sebou Jana Krištofa Beilvice na jeho statku Lema, když za obědem seděl, též v Malé

[1]) Leutenberg, sz. od Lobensteinu. — [2]) Neustadt sv. od Saalfeldu. — [3]) Neundorf. — [4]) Gräfenthal, jz. od Saalfeldu. — [5]) jz. od Gräfenthalu. — [6]) Gottmannsgrün sz. od Hofu.

Švendě Filipa Adama Geibedorfa, hledajíc v obouch téhož rytmistra Alexandra z Beilvic.

Řezno, Štrubina a Kauba vzata. Téhož léta při tom čase kníže Bernart oblehl silně město Řezno, kteréž měl kníže bavorské (s) svým lidem drahný čas osazené, kteréž se mu i poddalo 5. dne Novembris. Též vzel Štrubinu [1]) i Kaubu, a dále po Dunaji dolů se podával, kdež teprva císařští z markrabství proti němu se podali, a tak markrabství drobet před nima pooddechlo; však Cronichští do něho přece vpády činili.

Horn pasu hájil. Gustavus Horn (se) Švejcary evangelickými bránil (v) pasu Španělovi posílání lidu císaři a Bavorskému.

Arnheim Slízsko opustil. Arnheim, kurfirsta saského feldmaršálek, v Slízsku leževši proti knížeti z Waldšteina celé léto i podzimek, vždycky o pokoj traktirovali. Však nic s užitkem nevyřídili, nýbrž na lidu skrze mor a hlad velice zemdlen, takže z téhož knížetství slezského ustoupil do Míšně k Drážďanóm, a hrabě z Thurnu a nejvyššího Tuvalda [2]) nechal s lidem tam.

Kníže z Fridlandu zase Slízska dostal i víc k tomu. Do Čech táhl. Kteréž kníže z Walšteina, než se oni nadáli, nevědouc o odtáhnutí Arnheimovém, (s) svým lidem obklíčil a je k tomu přinutil, že se mu poddati musili. Je s oficíry propustil, než lid jich, již ho mělo bejti do 6000, mezi své regementy rozdělil, i střelbu jejich též dostal. Na tom nepřestal, než dál táhl, a co oni v Slízsku měli, toho se zase zmocnil (krom tumu Vratislavi); dále táhl, vzal zase Frankfurt na Odře i Landšperk v Marku. Ale že kníže Bernhart z Weimeru blízko se podal k Čechům, Marky opustil a do Čech se podal, díl armády své k Budějovicóm a díl k Plzni obrátil. Arnheim pak do Marku se zase podal, a co kníže z Walšteina tam pobral, to zase zdobýval, krom Frankfurtu a Landšperku; to císařští přece drželi.

Kníže z Fridlandu, přitáhnouc do Čech, ležíc sám na Srbicích u Kolovče, odtad (s) svým lidem vším táhl stěžně do Bavor k Furtu. Odtad vzkázal Taubadlovi, aby mu Kaubu zase stoupil, na kterýmž s lidem pasu zůstával. Kterýž dal mu za odpověď, že nenáleží dobrému soldatu, nevidouc nepřítele, aby měl mu město vzdávati; když k němu přitrhne a nepřítele spatří, že bude vědět, co činit. Odtad se z Walšteina zase do Čech vrátil, a okolo Klatov i dále dopustil svým soldatům zámky i tvrze vybrati a zloupiti, což činili. Stav rytířský z šatů do naha svláčeli, do sněhu jednoho nahého vsadili a z sněhu kulema naň házeli. Potom teprv armádu rozdělil.

Z Lobensteinu do Lichtemberku sem se dal. Téhož léta 4. dne Decembris z Lobensteinu přibral jsem se s dcerama svými, s paní Annou Alžbětou z Waldenfelsu a s pannama dcerama jejíma do Lichtemberku do domu jejího. Tu mně nechána pěkná, veselá, nazvaná modrá svědnička

[1]) Straubing. — [2]) Jakob Dubald (Tubald) zemřel 8. května 1634 ve Slezsku.

s komůrkou; i šatů ložních mě bylo zapůjčeno. Tu jsem též zůstával někdy (u) velikých straších, někdy (v) potěšení, až mne odtud nepřítel vyhnal a město zapálil.

Paní Anna Dorota Přichovská do Čech šla. Téhož léta ve čtvrtek 24. Octobris vyšla paní Anna Dorota Přichovská z Polžic a z Bezdružic z Lobensteinu zase do Čech, do vlasti své, z kteréž léta 1618 (sic) v sobotu po Božím vstoupení pro náboženství do Falcu města Fodrasu přijela. Šel s ní pan Krištof Janovský, panna Anna Kateřina dcera jeho, pan Krištof Koc z Dobrše, a panna dcera její Krizelda a syn Jan Fridrich, též pan Jindřich Markvart Přichovský; s ní též dvě děvečky a dva poslové, nesouc jí její věci; též šel s ní kuchař s děvečkou. Tu v sobotu 26. Octobris za Arcperkem k Waldsaxen jdouc, byli od vojáků císařských obráni a oloupeni i (z) šatů svlečeni, takže co ještě od kleinotů, zlata a perel i šatů při sobě měla, i děvečkám opatrně chovati dala, to jí pobráno. I z kožíšku svlečena, takže se místo něho do podušky, aby před zimou zůstati mohla, zašiti místo kožíška musela. Navracovali se k nim několikráte a vždy hledali; kuchařce podolek nad hlavu zvedli, a měšec s některýma věcma pověšený mezi nohama majíc, o něj se při ní drali, jeden z předu a druhý pozadu jej popadajíc. Pana Krištofa Janovského z pláště, kabátu, pod ním sukničky, z punčoch, z střevíc svlíkli. Týž pan Janovský, pan Koc, pan Přichovský, kuchař léta 1634 1. Februarii zase do Fogtlandu přišli, než paní Přichovská tam s dětmi zůstala.

Rok 1634. V Lichtenberku počalo se zapalovat. Léta 1634 na nové léto v středu 1. Januarii v Lichtenberku, když jsme za obědem seděli, počelo se zapalovat v domě sirotkův Kittscherů, nechaném Hans Vilímu Verwarterovi v Tirbachu,[1]) kterýž se k veselí strojil, kteréž i 7. dne téhož měsíce je měl. Snad předchůdce byl a na vědomí dával, že ten rok z gruntu bude Lichtenberk vypálen, což se stalo potom v pondělí po květné neděli posledního dne měsíce března, jak o tom v dole bude.

Téhož léta ve čtvrtek 16. Januarii císařští 18 koňma vpadli do městečka Nala,[2]) půl míle od Lichtenberku, z regementu Corpusa; tam některé poranili, že jeden pekař od toho umřel, též zapálili, ale s pomocí Boží uhasili. V Helmerici Krichschreibera na městečku pekli a slamou pálili. 19. téhož měsíce opět na 19 koních přijeli do Schausteinu, a všudy plundrovali. 21. téhož měsíce okolo Hofu v Steinu a jiných desíti vesnicech pobrali dobytek, Tobenekara na Brandsteinu poranili, že od toho umřel. 23. téhož měsíce zase do Nale přijeli a 300 tolarů žádali, ale od sedláků sebraných odehnáni. V Selbic[3]) knězi dceru vzeli, po třech, po čtyrech, po 5 jezdili, po Fogtlandu drancovali a dobytek, kde mohli, brali. Paní Anně Alžbětě z Waldenfelsu, též panu Ratiborskému v dolejším Kocově pobrali jí tři koně, když do Kompersreithu pro obilí poslala na statek svůj.

---

[1]) Thierbach, j. od Lichtenberga. — [2]) Naila, záp. od Hofu. — [3]) Nedaleko Naily, směrem jv.; Selbitz.

Wejda vzato. Téhož léta 27. Januarii město Weida (ve) Pfalcu hořejším šturmem vzata.

Pan Jan Jindřich Ratkovec zastřelen. Téhož měsíce pan Jan Jindřich Ratkovec, jsouce karnetem pod Alexandrem Beilvicem rytmistrem, od rytmistra Portnara, pobídši se na pistoly, ač prve v kordy spolu měli činit a Radkovec nohu mu probod, jest u mostu (v) Neiburku (v) Pfalcu hořejším z špatné příčiny zastřelen a v Recu[1]) v kostele pochován.

Pan Vilím Vchynský do Plzně přijel. Téhož léta po navrácení se před tím svou armádou kníže z Waldšteina z Bavor do Čech z Furtu, v Plzni zůstával, kdež k němu z Drážďan přijel pan hrabě Vilím Vchynský ze Vchynic a z Tetova, a při něm zůstával. A tak se pravilo, že kníže žádostiv pokoje učinění s Říší byl. I v tom se pronášel a to že mluvit měl, poněvadž císař k pokoji nechce, a co mu připověděl nedrží, že on pokoj s Říší učiní, nechť se císař (se) svými popy brání jak chce. A pan hrabě Vchynský že paní Salomeně Kocové z Kokořova v Plzni řekl: »Paní švakrová, rádi-li mne v Čechách vidíte?« Na to odpověděla, ráda že ho vidí, proč by ho ráda neviděla? Dále řekl: »Já napřed sem přijel, jako laštovice přiletívá, za ní jiní ptáci i mouchy, tak za mnou též jiní vyhnanci se přiberou konečně a nezůstanou tam.« Potom kníže Albrecht Václav Eusebius z Waldšteina a z Fridlandu s hrabětem Vchynským, hrabětem Adamem Erdmanem Trčkou a jinejma do Hba přijel, a svého kancléře Jana Eberharda z Elcu[2]) v sobotu před nedělí masopustní 15. Februari (k) markraběti Christianovi z Brandeburku do Culnbachu na pevnost Blosenburk poslal.

Relací o knížeti z Walšteina. V tom na týž den, prv než se mu kancléř navrátil, mordýřským způsobem v témž městě Hbu s jinými zamordován tímto způsobem, jak o tom relací tisknutá vypravuje. Léta 1634 15. Februarii [25. února] v sobotu před nedělí masopustní pozval na týž den komendant města Hba nejvyšší lejtenant Gordan, majíc při sobě nejvyššího Putlera[3]) po straně své a svého nejvyššího wachtmistra Lesle, na zámek na panket pana Vilíma hrabě Vchynské, hrabě Trčku, nejvyššího feldmaršálka Illo,[4]) též jednoho rytmistra Najmana,[5]) a dal jim připraviti na stůl v jedné svědnici (ve) výstupku. Illo a Vchynský seděli za stolem nahoře, Trčka s rytmistrem Najmanem dole prostranněji. Když při tom jídle a konfektích seděli, že již přes 8 hodin bylo, a veseli byli, tu jeden oficír nenadále mezi ně přišel a řekl: »Platí mně taky s vámi!« a něco konfektů rukou vzal, a potom stůl na Illo a Vchynského zvrátil. Na kteroužto věc celá jejich sběř drakounská s oficíry, pročež do města puštěni byli, do toho pokoje se hrnuli, Illo a Vchynského hned za stolem probodli, neb ustoupiti nemohli, a zabili. Trčka se počal rytířsky bránit i z ručnice na ně vystřelil, ale že papírem nabita byla, nic neškodil. Naposledy i jeho s tím rytmistrem

[1]) Rötz, město v Horních Falcích. — [2]) Johann Eberhard zur Eltz — [3]) Walter Buttler. — [4]) Christian sv. pán Illo (Ilow). — [5]) Neumann.

Najmanem zabili. To vykonajíc, velmi tiše stůl z výstupku vyndali a je tam jednoho podle druhého skladli; a hned šli k ložumentu generála z Fridlandu, kterýž na rynku byl, kdež je varta, míníc, že mají něco jiného u generála řídit, pustila. Když před pokoj přišli, kdež generál již ležel, chtěli tam jít; drabant, kterýž tu vartu měl, řekl, že je tam pustit nesmí, že by mu hrdlo platilo. Tu ho hned zabili mezi sebou, a do pokoje jiní přece vešli, kdež generál z lože v košili skočil, a co by to bylo, se ptal. Tu jeden kapitán, domnělý drakonský Irlander Deuorox,[1] partizanou jej probodl, kterýž hned na zem upadl, a to slovo jednom promluvil: »ó Bože!« a umřel. Kteréhož hned na vozík vundali a k jiným na zámek ho vezli a na lavici položili, a tu noc i následující den v jejich krvi je ležet nechali. Potom kázali ženám, který při mrtvých bývají, je omejti a do tlustého plátna je zašiti, do rakví vložiti a v outerý do zámecké kapli postaviti.

Ve středu potom nejvyšší Putlar je týž mrtvá těla s knížetem Franc Albrechtem z Sasů z Lavenburku, kurfirstským feldmaršálkem, kterýž před tím den u Tršenreitu[2]) jat byl, do Plzně vezl. Před tím pak vše v domě Fridlanderovém vybráno a splundrováno, i na větším díle jeho pagáže; též jedno page a drabant zabiti, jeden kamerdiner a silberkamerer smrtedlně raněni. Od nich pak žádný nezahynul z těch konspirantů, jednom nejvyšší wachtmistr Nestler přes líce šrám dostal. Před tím mordem že by generál z Fridlandu s jinýma zbitýma v Praze, v Plzni, za rebely měli vytroubeni býti, a toho oumyslu bejti, Fridlanderovi hlavu vzíti a mosaznou korunu místo královské české na ni postaviti. Ve čtvrtek propustili Fridlanderovy dvořany, též manželky pana Vchynského a pana Trčky, kterýmž za 3 dni o jejich pánů smrti nepověděli, než že jsou něco raněni, v arestu je držíc; kterýž ze Hba se vybraly.

Kníže Julius Hendrycha z Sasů a jiných více nejvyšších a předních oficírů, protože by měli též (s) generálem z Fridlandu držet, do arestu vzali. V neděli a v pondělí 16. (26.) 17. (27.) Februarii vydali oba nejvyšší Putler a Gordan[3]) patent od nich podepsaný, aby žádný z císařských nejvyšších a jiných oficírů nic sobě nedal překaziti tím, co se tu ve Hbě při generálovi (z) Fridlandu a jiný(ch) vykonalo, nýbrž při J. M. C. aby věrně zůstávali, též jim svěřené pasy a místa v dobrém opatření zachovali. Jiní psali, že by týž kníže z Fridlandu v pokoji svém v sesli seděti měl, když k němu přišli; tu jeden zlořečíc a haníc jej partazanou probodl, a on chytíc se rukou za tu ránu, na lavici vskočil a to řekl, že on ze všeho, co před sebe béře, císaři z toho odpovídat chce; a v tom že s lavice spadl a tou krvavou rukou, kterou na ráně měl, na cihle vytiskl, kterouž potom vyňali a císaři ji poslali. Ale nebylo toho nic.

C r o n i c h o d k n í ž e t e B e r n a r t a o b l e ž e n. Téhož roku 6. Marti kníže Bernard oblehl město a zámek Cronich (s) 12.000 lidu, a 12.000 že zase poslal do Falcu. Jiní pravili za jisto, že jednom 5000 lidu při sobě

---

1) Walter Deveroux — 2) Tirschenreut. — 3) Jan Gordon.

měl. Cronichští jsouce tak očarováni a dáblu oddáni, (takže (v) několikách letech kněží jejich dětí nekřtili než ve jméno všech ďáblů), že jim kulkami ani meči nic škoditi nemohli. K tomu císařští (s) několika regementy na pomoc týmž Cronichským z Čech do Fogtlandu k Minichsberku [1]) a Helmeric přitáhli; odtad štráfovali všudy po markrabství berouc, nač přišli, až i město Helmeric vypálili. Kníže Bernart podal se (k) Koburku, když potom více lidu k Culmbachu přitáhlo; císařští zase zpátkem odtáhli, na tom konečně byvše, před tím Lichtenberk vyplundrovat zase po prvním loňském; ale odtáhnutí to spěšné pro lid švédský, aby je nepřepadl, to jim překazilo.

14. Marti strojili jsme se, jak hejtman Jan z Pudewuls [2]) s paní svou a s dítkama svýma, tak paní Anna Alžběta z Waldenfelsu (s) svejma se všema, a jiní stavu rytířského, co jich obojího pohlaví v městě Lichtenberku bylo, vyjeti před nepřítelem pryč. V tom přišla novina, že nepřítel jest již v Tirpachu, potom v Kleinschmiten, a že již k Lichtenberku jede. Od podivu byl veliký strach, že všecko utíkalo, kam kdo věděl; někteří do zámku, jiní do lesa. Naši fůru dali sme do zámku vézti, děvečka moje (s) šaty mýma dala se do lesa s jinýma, o kteréž sem za některou hodinu nevěděl. Potom sme se dověděli, že za dvěma neb třema rejthary švédovskýma neb raději kurfirstskými od kompanie Jiřího Fridricha Racensteinera dali se císařští až do Tirbachu, dále nic. Potom ten den přišli dva muži a 3 ženy k hejtmanu od jednušských sedláků (ke) Cronichu náležejících vyslaní žádajíc, aby jim dobytek, kterýž jim dal pobrat, navrátil. Ačkoli ti sedláci vyslaní podobojí byli z vesnic z podobojí, ale pro handle s nima musili to učiniti; též i od nich to pravili, jestli jim ten dobytek nebude navrácen, že Lichtenberg chtějí vypálit. A tu viděli naše fůry v zámku i před domy naládované.

Sedláci jednušští na nás vypadli. V sobotu potom ráno 15. Marti před nedělí družebnou vyjeli jsme z Lichtenberka do Lausteinu [3]) (má mysl byla k Lobensteinu, Altsesu a Leitenberku, kdež sem i o tom paní z Waldenfelsu pravil, ale zavrhli mý mínění, kdybychom se prej oddělili jedni od druhých, že bychom od 3 neb od 4 kurfirstských neb švédovských soldatů mohli zloupeni bejti); tak sme jeli a šli. Hejtmanová (s) 4 plesnivejma pěknýma koňma na krytém voze, k tomu jedna fůra (s) 4 koňma dobře naládovaná, pan hejtman jel s 2 syny a písařem na koních, paní Anna Racensteinerová na Izichu, jinak majorová, (s) 3 koňma na fůře, paní Anna Alžběta z Waldenfelsu, rozená Fuchsovna z Walpurku, na fůře (s) 4 voly a jedním pěkným koněm, pana Filipa Tomáše Celnera z Brantu kára s jedním koněm, kastnara lichtenberského s 3 koňma, Hans Vilím Verwalters v Tirbachu s měšťanem s Weltlem fůru (s) 3 koňma, forstmeistera fůra (s) 3 koňma. Tu když jsme přes půl míle za ves Šlek, paní Racensteinerové z Hara náležející, za jeden les na plano proti dvoru pana Reisa k Lobensteinu náležejícímu přijeli, tu z lesa z levé strany do 50 sedláků

[1]) Münchberg jz. od Hofu. — [2]) Hans von Pudewels, Amtmann zu Lichtenberg. — [3]) Lauenstein.

na nás s mušketami jednušských ze vsi z Northalmu,[1] (ze) Steinvisu[2] k Cronichu náležejících vyběhli, po nás stříleli, že kulky okolo hlav nám brnčely. Nás všecky od for odehnali, koně, voly z for pobrali, krom hejtman a jeho paní s krytým vozem, Hans Vilím verwalter svýma koňma a paní majorové s jedním koněm odjeli. S fůry hejtmanové téměř všecko pobrali, z vozu paní z Waldenfelsu, panny Mandeleny, dcery její, sukně, i též jednu sukni panny samé; můj žok černý plátěný ležel svrchu na voze, dcer mých šaty, ani ho nerozvázali, v celosti v ten čas zůstalo nám to. My pak všichni v ten čas rozprchli sme se kdo kam věděl, já (s) svýma dcerama a s paní Mandelenou z Waldenfelsu, rozenou z Perlingku,[3] a synem jejím Fridrichem, přišli sme (ke) kraji lesy do vsi Neidorfu,[4] odtad do Lobensteinu (kdež sem jim prve tam radil), pan Celnar prv tam přišel; pan hejtman jel přece do Lausteinu, pan Kašpar z Waldenfelsu s pannou Mandelenou, strejnou svou, a s Voršilou, děvečkou mou, s mýma šaty přišli do vsi Wurtzbachu, paní majorová s paní z Waldenfelsu (s) Annou Alžbětou a dcerama jejíma, pannou Sabinou a Marketou, též pannou Mandelenou Kitzerin a s děvečkama do lesa nejbližšího, a odtad do vsi Šleku, a tu velikou prosbou a dobrým zaplacením sedláky zjednali, že ty vozy jejich, a co na nich zůstalo, do vsi přivezli a odtad do Lobensteinu k večeru dovezli, a oni při nich tam přišly. A tak sme se tu něco nás shledalo. Děvečku svou teprv sem (s) svýma šatma dostal čtvrtý den, však chvála Pánu Bohu v ten čas nic mi ani mým vzato nebylo. Mohli sme toho všeho ujíti, kdybychom byli lidem věřili, zvlášť hejtman; nebo to bylo na cestě praveno, že sedláci jednušští na hejtmana čekají, aby ho obloupili a jali, ale nechtěl tomu věřit, až skutek to potvrdil.

V Lobensteinu jsme zůstávali 10 dní až do outerka po Smrtné neděli, to jest den památný Zvěstování Panně Mariji. Na týž den zase sme se do Lichtenberka podali, obě paní z Waldenfelsu, též paní majorová, kastnar a jiní měšťané. Tu sme zůstávali až do pondělka po květné neděli, domnívajíce se, poněvadž nepřítel odjel, že bezpečně tu budeme moci pobejti. Tu v neděli květnou [9. dubna] opět sme zprávu dostali, že nepřítel silnou partaji k Šlacu poslal. V pondělí dostali sme zprávu, že Corpus s tříma sty skrze Helmeric[5] městečko od nich spálené do Cronichu táhl. U večer před tím 8 hodin po té zprávě strojili jsme se zase z Lichtenberka vyjíti; a své věci, poněvadž prve v loších před nima zazděné nemohly zůstati, po ponebích a jinde sme schovali a zastrčili; a vždycky, abychom spíše vyšli, sem napomínal a z své svědničky přistrojený dolů, abychom šli, chodil. Ale paní z Waldenfelsu se hrubě nechtělo, vždy odkládala a na lepší noviny očekávala. Až po polodni jeden z Plankensteinu, snad od nepřítele poslaný, přišel a pravil, že jest již Corpus zase odtáhl. Velmi se z té noviny potěšili, ale nedlouho; nebo po čtvrt hodině přišla taková novina, že nepřítel od Plankensteinu tvrzi pod samým Lichtenberkem ležícím pana Jiříka z Walden-

[1]) Nordhalben — [2]) Steinwiesen. — [3]) Berlingen v Dol. Bavořích. — [4]) Neundorf. — [5]) Helmbrechts.

felsu, jede, okolo 50 koní císařských od Isicha z Eichensteinu, odtad skrze les s velikého vrchu k hamru Kraushart, mezi Plankensteinem a Lichtenberkem ležícím. Nejprv 2 napřed jeli, potom 4 a za nimi ostatní houf. Jak přední k stodolám přijeli, tak zapálili a potom v šlachtordunk se postavili, šavle své vytrhli a troubiti dali. Tu všickni my byli sme (v) převelikém strachu, nevědouc se kam díti. Já chtěl, abychom se s jinýma dali hned tu k Lichtenberku do lesa a vrchu, paní z Waldenfelsu nechtěla, že bychom jim do rukou přišli, poněvadž od Plankensteinu jedou. Panna Sabina radila, abychom se všickni schovali na jedno ponebíčko malé, na kteréž ze svědnice salštuben skrze díru (kteráž byla vdole při půdě udělána, prostřed poličkou jako almárka mající) lezlo. Což sme učinili a tam se schovali a po sobě dvířečky jako dno almárky zavřeli, a před ni ještě sobě svědnici k zastavení jí almaru prázdnou, prv od císařských vysekanou, přitáhli a se zastavili. A tu sme seděli a Pánu Bohu se poroučeli a modlili.

Lichtenberg vypálen. Že pak nepřítel jak k městu přijel, stodolu Krištofa Wagnera zapálil,[1]) od kterýž se jiné zapálily a oheň až do města šel po větru, mé i paní z Waldenfelsu dvě mladší dcery pro Boha prosily, abychom vyšli a tu neuhořeli. Poněvadž sme slyšeli, že lid křičel a prosil, aby hasili, ale žádného nebylo, než každý se schovával, kde mohl: tu když tak ty panny plakaly a naříkaly, vylez sem z té díry, zas však tam sem nechal zahrabaných v prsti 11 dukátů, svých dvojích potřebných knížek, rukavic, čepice. A spatřil sem, že nepřítel není v městě, než oheň že již v městě hoří, je sem odtad v rychlosti, co nejspíše mohlo býti, vyvedl a paní z Waldenfelsu sodva z té díry vytáhl, a odtad do zámku sme ušli. Však jak sme tam vešli, již zámek taky hořel; chtěli sme ven (ze) zámku do lesa, ale možné nebylo, neb nepřítel všudy okolo města jezdil. Tu se nalezl jeden zedník, kteréhož mátě bývala v podružství v domě paní z Waldenfelsu, jménem Basl. Ten nás uvedl do zadního zámku, též před půl pátým letem vyhořeného, když do něho Christian markrabě byl přijel, ale zase již střechou křidlničnou pěkně, a dvě věže při něm, opatřen, a dvéře rumem zasypané a prkny zandané; díl jich odhradil, takže sme mohli skrze tu díru do lochů a sklepů pod zemí vlízti; a tu díru sme po sobě kamením zahradili, aby oheň za námi tam padati nemohl, tak abychom se od dejmu nezdusili. Tu vlízla paní z Waldenfelsu s dcerama svýma tam, já s dcerama svýma, pan Kašpar z Waldenfelsu a mnoho měšťanů z obojího pohlaví. Já proto sem se tam dal, že tak velkej oheň z toho nedostaveného zámku nebude, sem věděl, neb jednom střecha a trámy spravené byly, a půda žádná. K tomu věděl týž zedník dvéře zazděné z těch sklepů, kterémi se mohlo (ze) zámku dolů k lesu vyjíti. Tu sme v jednom sklepu seděli, potom do druhého, kdež Schichschreiber z Nala své věci měl, sme šli a dvéře za sebou zavřeli, že chvála Pánu Bohu tu sme o žádném dejmu nic nevěděli. Děvečka moje se mnou a s dcerama mýma tam do těch

[1]) Srovnej: Holle 31.

sklepů vlízti nechtěla s věcma některýma našima, pravíc, že by se tam zadusila, vně s jinými zůstala, a o málo chybilo, že vně zámku se nezadusila, neb drn rejti noži musili a do něho dýchati.

Do vsi Hara sem přišel. Po odjedení těch paličů ty dvéře zazděné v dole v lochu nám ten zedník prolomil, kterými sme ven vyšli a do vsi Hara [1]) k paní Racinsteinerové jsme přišli, kteréžto již doma nebyla, než u lesa v jedné chaloupce.

Město Lichtenberk všecko shořelo, zámek i s kostelem, paní z Waldenfelsu dům pěkně nákladně vystavěný, od gipsu stropy a po zdech velmi mistrovsky udělané. V němž bylo 9 světnic s malováním předkův téhož rodu i obležením města a zámku Lichtenberka [2]) s 8000 lidu od Norberčanů léta 1444, kdež se Jan z Waldenfelsu s málo osobami, stavu rytířského 21 a jiných 129, na témž zámku zavřel a nepříteli odpíral, a bratra svého Fridricha kanovníka do Čech na verbuňk lidu pěšího i jízdného poslal. Kterýž když s ním přitáhl, Norberčané bez vyřízení musili pryč odtáhnouti, kteréž je Fridrich stíhal a v Hiršperku mnoho do 300 jich pobil. Kdež byla táž tabule malování téhož obležení v modré světnice, kdež sem já byl s dcerami svými, a při níž v též světnice byli malovaní kontrfektové pana Filipa z Waldenfelsu na Lichtenberku a Tirbachu, a manželky jeho paní Markety z Binauw z Libštatu, a paní mateře její paní Anny Binové rozené Pflukovny a na Libštatu, děda a báby a prabáby paní Sabiny z Waldenfelsu, bratří a sester jejích; též kontrfekt pana Jana z Waldenfelsu na Lichtenberce a Tirbachu a manželky jeho paní Doroty z Kinsperku warnberské linie, panny Sabiny praděda, a bratra jeho Ernsta a manželky jeho Uršily z Čebic, též pana Heince jinak Hendricha z Waldenfelsu na Lichtenberku a Tirbachu, jehož manželka byla z Rotenhanu, a mátě jeho z Schwarcenberku z Nydrlandu, z kteréhožto rodu byl ten pan z Schwarcenberku, který Ráb zase Turku v Uhřích vzel. [3]) Ten pan Heinc byl pana Jana a Ernesta otec a panny Sabiny pan prapraděd. V kostele též také pěkné epitafie, jak kamenné, tak dřevěné, s erby každého předka (s) 32 štíty byly. A tak to velmi spěšně a prudce shořelo. Nebo v tom místě, kdež sme pod tím krovem seděli, hned po našem vylezení odtad, od zámku nejprv se na tom domě ta střecha zapálila, takže všecken ten dům se vším, co v něm bylo, shořel, neb žádný nic nebránil. — V kostele byla epitafie malovaná pana Filipa z Waldenfelsu, manželky jeho, 17 dětí jeho, 13 synů a 4 dcer. Z kamene vytesán byl obraz bratra jeho pana Arnošta a manželky jeho paní Marije, dědičné maršálky říšské z Papenheimu, s níž zplodil syny 2, Jana Rudolfa a Krištofa, který v Jeruzalemě i (v) jiných zemích byl a v Culnbachu léta 1632 umřel.

Mně shořely, co mi po kradení šatů ložních zůstalo, všecky, cínové nádobí též všecko, kotel, knihy, dvoje chodicí šaty a jiné věci, též bílé šaty

---

[1]) Leží na sever. — [2]) O dobývání města r. 1444: Der Zug der Nürnberger nach Lichtenberg v: Archiv für Oberfranken, sv. 10 (1866), seš. 3, str. 8. — [3]) Roku 1596.

mé některé, dítek mých i děvečky mé, paní z Waldenfelsu všecky též jejich věci i ložní šaty. V celém městě nezůstala než jedna na zámku klenutá svědnička, jiné všecko v rum a popel obráceno. Před branou zůstal dům jeden, i ten potom zapálili též.

V outerý 1. dne měsíce Aprilis byli sme celý den u Hara v lesích, Corpus [1]) pak (se) svým lidem pálil vesnice k Lichtenberku náležející a dobytek bral. Však (v) žádné tak se nestalo jako Lichtenberku, ale něco každé spálili, ostatek obhájili, kromě ve vsi Steben přes 20 dvorů spálili. V Lichtenberku starý forstmistr [2]) v ten čas radswirdt na bráně stojíc na nepřítele voheň dával; jest tu zastřelen, a tu též shořel, kdež kosti jeho potom pochovali. Též jeden měšťan se zadusil, jednu ženu na předměstí, když hnala krávu před nima z chalupy, krávu jí vzali a ji do ohně vstrčili, kteráž z ohně ač vyšla, však velice opálena, kteráž od toho umřela. Též jednoho měšťana na cestě druhý neb třetí den zabili, sedláků ze vsí k Lichtenberku náležejících mnoho poranili i pobili.

Pohřeb v Koburku knížete starého. 25. dne března vykonával se pohřeb v Koburku knížete starého saského. Po vykonání jeho kníže Bernhart zase s lidem svým do Falcu se dal, neb císařští (se) 17 regementy tam se podali a Řezno vzíti zase chtěli. Však nic nevykonali. A kníže Berhart pro tu věc Cronichu tak zanechati musil, kdež Cronichští, rozdrážděni jsouc, znamenité škody po markrabství i na Reisovských panství(ch) činili, dobytky i jiné věci brali i lidi mordovali. Sedláci habrdorfští, též Lutštat a jiní, se jim na odpor postavili a jim se bránili, i některé zbili. V neděli květnou, ten den před vypálením Lichtenberka, vpadli cronichští sedláci do vsi Šleku, paní Racinsteinerové z Hora náležející pod léno pana Reisa, ji splundrovali, dobytek i jiné věci (neohledajíce se na to nic, že jim dobytek v čas obležení Cronichu u sebe měli a chovali) pobrali. Ale oni nebyli líní, s jinýma se seberouc, díl dobytka jim odňali a jeden vůz naládovaný, a 7 jich zabili, z nich 2 též zůstali. Po vypálení Lichtenberka též tu ves s jinými víc splundrovali.

Z Hara do Altensesu přišli sme. V outerý po neděli květné ráno [11. dubna] dali sme se já s dcerama svýma, paní z Waldenfelsu (se) svýma, též pan Kašpar z Waldenfelsu do lesa přes řeku Sal za ves Hara. Kterýžto den sněh se přeháněl, a císařští vsi k Lichtenberku náležité pálili, lidi z nich, kde koho popadli, bili, mordovali. My potom k večeru z lesů do chaloupky při lesích sme přišli, v ní do půlnoci na slámě poodpočinuli; po půlnoci hned sme se k Lobensteinu dali, a když se rozsvítávalo, tam do jednoho domu na předměstí přišli. Tu z města k paní z Waldenfelsu přišly paní Anna Racisteinerová z Racensteinu a na Isichu, též paní Mandelena z Waldenfelsu, kterýž též s náma v Lichtenberku při zapálení ho byly, však do lesa se daly a též té noci před námi do Lobensteinu přišly. Paní z Waldenfelsu velmi paní Racisteinerová namlouvala, aby tu s nima zůstala,

[1]) Markus Corpes. — [2]) Seiffert. Sr. Holle, 32.

že se není co nebezpečného v tom městě obávat, byť tam přijeli, že je penězi spokojí. Já pak žádnou měrou sem zůstati tam nechtěl, nebo dvakrát mně se po jejích předsevzetí zle povedlo, třetího sem dočekati nechtěl, čehož jsou oni potom tam dočekaly, jak důle oznámeno bude, nýbrž přece sem, abychom k Leitenberku šli, napomínal. Paní z Waldenfelsu hrubě se nechtělo z Lobensteinu, a zvláště když jim bylo to mluveno, že jest velice nebezpečno, že od kurfirstských neb švédovských budeme obráni. Tak sme se ve jméno Pána Boha přece v odporný čas na cestu vybrali, a do Altensusu k panu Krištofovi Danielovi přišli a ani jednoho soldata nepotkali. Na ráno v zelený čtvrtek [13. dubna] byli sme v kostele na slovu Božím; z něho jdouc tu jsme zlé noviny slyšeli. že Cronichští i císařští velmi štráfují. Kdež málo pojedše, jak my tak paní hospodyně s dcerama k Leitenberku do města hraběte z Schwarcburku sme se dali a my, že sněh přeháněl se, v Hersdorfu u pana Heldorfa, jehožto synu před některejm letem panna Sabina z Waldenfelsu kmotrou byla. Paní manželka jeho v ten čas byla v Leitenberku na trhu, ale bez vyřízení domů přišla, že taková novina jde, jak nepřítel velmi štráfuje, béře, drancuje i pálí. Tu sme zůstali přes noc. Velký pátek po obědích od něho sme vyšli, kdež velký mráz (se) sněhem byl, ale na den odteplení. Do Leitenberku sme přišli a do jednoho pustého domu, kdež prv hospoda bývala, se dali a v něm zůstávali. Bílou sobotu neřku Šesr s jinými z Lobensteinu, ale i kněz mladý, kterýž též rektorem tam byl, do Leitenberku přišli, a tu přes hody před nepřítelem zůstávali; nebo hned nepřítel v zelený čtvrtek tam byl a pálením hrozil, kdež mu něco peněz dáti musili a jeho spokojili; přijel zase v bílou sobotu, dáti musili 125 tolarů. Tu se paní Anna Racisteinerová s jinými schovala do starého zámku do nějakého sklepu skrze nějakou díru, kdež domácí kamen velký k té díře přivalili, takže musili mimo vůli dlouhou chvíli seděti, než se koho dovolali a doprosili, aby jim ten kámen odvalil.

10. Aprilis opět byl zde (v) Leitenberku velký strach, neb Cronichští byli u Lutštatu[1]) chalupu zapálili, však odehnáni jsou, a co jsou dobytka tou cestou pobrali, to jim díl habrdorfští sedláci odjali. My ten den v lesích i druhý den byli.

15. Aprilis císařští (s) cronichskými sedláky vpadli skrze les do Habrdorfu, dobytek i jiné věci jim, nač přišli, pobrali, 4 sedláky zabili, 3 zranili, a oni Habrdorfští do 14 jich též zbili; jak silni byli, to že nevědí, že velká mhla byla, že by ji měli skrze kouzla udělat. 18. Aprilis opět císařští z regementu Corpusa, který v Sechsempter ležel, štráfovali; přijeli k Lobensteinu, 25 volů sedlákóm v poli vzali, kteréž musili 45 tolary vyplatiti; bylo jich jen na 10 koních. Jiní jeli k Šlacu, a předměstí u Šlacu zapálili a hasiti nedali, až jim za brantšac peníze dáti připověděli; na zámku Burku[2]) též se stavili.

Do Loquitz sme přišli. My na ten den v pátek po provodní neděli [28. dubna] ušli sme z Leitenberku do vsi Loquitz, a tu sme byli

[1]) Snad Ludwigsstadt, sev. od Kronachu. — [2]) Burgk, jz. od Schleizu.

až do pondělka, neb mladého Otensterna kompanie nedaleko odtad do jedné vsi přijela a tu ložírovala, přes 100 koní silná.

V sobotu 19. Aprilis tropa císařských opět, někteří pokládali jich 60 koní, jiní přes 50, jiní méně, do Lobensteinu přijeli a opět zapálením hrozili, kdež jim peněz a od stříbra 230 tolarů složiti musili. Na tom nemajíc dosti, vezmouc peníze, město vydrancovali; a túž paní Racisteinerovou, kteráž tak paní z Waldenfelsu namlouvala, aby tam zůstala, též obloupili, a prv měšťanům též na rancí peněz půjčiti musila. Též na statku jejím (v) Isicha [1]) sklep zazděný našli, jej vylámali a vše z něho pobrali. Paní Rozinu Racisteinerovou z Wildensteinu, pana Hans Hendricha Racisteinera na Selbic a Kislingu manželku, která v témž městě málo koliks dní v šesti nedělech ležela, zbili; dceru její vdanou za Krištofa Vilíma Racisteinera na Racisteinu (s) sebou vzíti chtěli, ale že se velice zaříkali, že vdána jest, a jiní jim svě(d)čili, tak jí zanechali. Mátě pak šestinedělka, zanechajíc tu dítěte a jedné kozy dojné pro ně, pryč odtad; i jiní stavu rytířského, co jich na skrovně bylo, odtad se též rozešli; dítě potom umřelo. Po 10 dnech potom, totiž v outerý po neděli Jubilate 29. Aprilis ráno ve 3 hodiny, vpadli Cronichští, (když Lobensteinští uslyšeli, že Corpus na randevu (z) Sechsempter vytáhl a k Plzni táhl, s dobytky svými domů se navrátili), do Lobensteinu na 30 koních, jiní po vrších že se rozstavěli, jej opět zloupili a do 350 kusů dobytka a nač přišli, masa, chleba, soli, pobrali.

V pondělí po neděli 2. po velkanoci 21. Aprilis přišli sme z Loquitz zase do Leitemberka před švédovskými. Tu nepobyli sme dobře přes dvě hodiny, že Šeserovi leitenberskému psaní důvěrný přišlo, že ho vystříhají, že Cronichští sedláci s císařskými chtějí do Leitenberka vpadnouti, že tak mnoho lidí přespolních se tam shrnulo. K tomu z jednoho pacholátka zdejšího předpovídáním dali sme se ustrašiti, a samý večer do vsi Rosenthalu, jinak Khuschintu, panu Heldorfovi jednomu náležející, sme přišli a tu sme až do soboty po též neděli 2. po velikanoci 26. Aprilis zůstávali. Na týž den sme zase do Leitenberku přišli do našeho pustého domu a v něm zůstáváme do vůle Boží.

Léta téhož po velikanoci landkrabě z Hesů z luneburským knížetem obdržel opět slavné vítězství nad císařským a španělským lidem u města Hoxer na řece Weser ležícím, takže 11 karnet do řeky Weser vehnáno; hrabě z Isenberku utopen, též i hrabě z Weutenberku, jedno markrabě jato, 500 jich zbito a 300 zajato a do Alfeldu přivedeno, též jeden nejvyšší Westerhalb. Hildesheim též se poddal, neb veliký hlad měli, že 1 ℔. masa koňského 4 gr. 3 den., hovězího 16 gr., másla libra 28 gr., chleba 6 gr. (groš se počítá za 3 krejcary) platila, otep sena 1 tolar, 1 schefel ovsa 17 kopštiků, 1 kopa otepí slámy 10 tolarů a 9 gr. Prachu a volova nemohlo se dostat, než co se ve dne i v noci nadělalo; komendanta šlak porazil, že na jedno oko slepý jest.

[3]) Issigau, na v. od Lichtenberga.

Budešín vzat. Téhož léta 1634 kurfiršti okolo velkanoci neb hned po velkanoci vpadli do Lužic k Budešínu, kdež císařští jej zapálili, a velice mnoho lidu v něm zhynulo.

Bitva u Lehnice. Po dostání Budešína dali se do Slízska k Lehnici. Tu v sobotu po 3. neděli po velikanoci 3. dne měsíce máje poslal proti nim feldtmaršalk Colloredo, když ještě půl míle od Lehnice byli, 2 regementy Charvátů a 2 regementy pěchoty, proti nimž Arnheim poslal regement holšteinský a regement Victoma;[1]) kdež se zmužile podkali, takže Charváti zpátkem ustoupili, ale byli zase proti vedeni. Nato sám feldtmaršalk Colloredo se vší mocí, totiž (s) 112 karnetami rejtharů a 40 praporci pěchoty, dal se proti kurfirstským, davši Charváty na levé křídlo. Tu oboje vojsko na se dosadilo (a jak Arnheim kurfirstu o tom psal, že jeho lid s velikou žádostí a veselostí to činil); a v nejlepším šermicli opustili Charváti levé křídlo a utíkali, a vítr že na císařské šel s dýmem, že jeden druhého dobře nemohl vidět. Z toho přišla taková roztržitost, že rejtharstvo dalo se na utíkání, že málo ho zůstalo, ale pěchota, ta zmužile stála a bojovala; na kteréž se kurfirstští mocí dali, i také nad pěchotou i rejthary zvítězili. Pokládá se zbitých císařských 4000 a jeden nejvyšší, zajato 600 a jeden též nejvyšší a jiných oficírů nižších na mnoze, též dostáno 28 praporců, 12 karnet, 8 kusů 12 ℔. koule nesoucí, 2 polokartouny, 2 moždíře, 120 vozů s provianty a se vší municí; z kurfirstských 3 rytmistři, 2 hejtmané, 2 büchmeistrové a do 300 soldatů.

Města v Slízsku brali. Po té bitvě zase kurfirstští, k nimž též přitáhl nejvyšší Panyr (s) 16 regementy rejtharů a 8 regementy pěchoty švédského a brandeburského kurfirsta lidu do Slízska, zase města a pasy, kteréž kníže z Waldšteina předešlého roku vzal, brali, jako Frankfurt na Odře, Glogov Velký a jiné, až i Žitavu.

Do Čech vtrhli. Nejvyšší Panyr, též jak se psalo, na pomezí českém u Greifenberku císařských do 6000 porazil a v řece se stopilo; nebo že Panyr v tom městě kvartýr chtěl míti, císařští je pálili, kdež i most shořel, munici všecku i pagáž jejich dostal. Po té bitvě císařští Litoměřice zanechali, do Prahy se dali; kurfirstští i švédovští též do Čech vtrhli, kurfirstští k Mělníku a Panyr k Litoměřicóm. Kdež Žatec, Louny i jiný města v témž království vybrali a vyplundruvali, s císařskými na Bílé Hoře šermicle měli, a že silně mezi ně z Prahy z kusů stříleli, nic nemohli svésti.

Do Harra sme přišli. 21. (31.) dne máje vyšli jsme zase z Leitenberku z toho pustého domu, poněvadž okolo Hofu drobet pokojněji bylo, když císařský syn, král uherský, držíc s lidem randevu v plzenském kraji, jej odtad k oblehnutí města Řezna vzel. Ten den sme do Altensesu přišli, to jest v středu před svatým Duchem, v pátek to jest 23. máje do zámku Harra p. Wolfa Hendricha z Racisteinu a paní mateře jeho paní Doroty z Binau přišli. Mezi tim Cronichští velmi často vypadali, koně, dobytky, nač

[1]) Jan Vitzthumb, general-major; byl ještě jeden pluk Kristiana Vitzthumba.

přišli, brali po vesnicech, takže sme před nima třikrát do Haueisnu k paní Traxdorferový dáti se musili; naposledy u ní od 7. (17.) Septembris až 13. (23.) téhož měsíce v lese před nima líhati musili. To činili sedláci i páni v mnoha vesnicech, že s dobytky v lesích líhali.

Řezno obleženo. Téhož roku král uherský, císařský syn Ferdinand, hned po velkanoci oblehl silně město Řezno. Ničímž sobě nedal překazit, ani tím, že kurfirst saský sám osobně i Panyr do Čech vtrhli, ani tím, že kníže Bernhart k Rottenberku, zámku (ve) Falcu, též k Forchheimu, blokvirovati je odtrhl, též že potom do Bavor dál vtrhl a Landshut vzal. Než přece silně je dobýval a mnoho lidu při něm ztratil; až kníže Bernhart saské z Weimeru (s) nejvysším feldmaršálkem Hornem o to se pokoušeli jej odtad odehnat, ale dokonce nemohli to způsobit, až je k posledku měsíce Julii poddáním dostali; jakož také, co v Bavořích kníže Bernhart i v hořejším Falcu pobral, též to zase dostali. Též Donavert, Nordling.

Bitva s knížetem Bernartem. U kteréhož města na kníže Bernharta a feldtmaršálka Horna král uherský z jedné strany a Galaš s druhé strany s pomocí hišpanskou, kteráž jim ze Vlach přišla, uhodili, a pěchotu téměř všecku mu pobili a rozehnali, pagaže i municí dostali. Však při tom do 6000 lidu že ztratili, kníže Bernhart s Hornem a Reingrafem do 15000. Kníže s ostatkem lidu táhl k Mohouči, tu zase sobě armádu zpravit; císařští pak dostali téměř všecken Frankenland, Horn, též Kratz,[1]) oba feldmaršálkové byli jati. Kníže Bernhart že by měl skrze nějaký les pěšky utíkat, ale rytmistr Cronoch s koně mu sešel a sám že rači jat byl, však kníže zaň rancí sám dal.

Co kurfiršti činili, co Banyr. Kurfirstský feldmaršálek Arnheim vzal v Čechách Nymburk a Poděbrady, a tu své ležení u Poděbrad měl a o pokoj rokováno bylo, však nic není způsobeno. Feldmaršálek Banyr z Čech měsíce Septembris vytáhl a v Tyrinku se položil.

Paní z Říčan, paní z Vrtby umřely. Téhož roku mor přece velice hrubě panoval v Němcích i v Čechách. V městě Culnbachu celé léto velmi hrubě mřeli, kdež tam též paní Mandelena z Říčan, rozená z Vrtby, na morní bolest umřela, pozůstalá vdova po panu Vilímovi z Říčan a na Kosové Hoře. Po ní též v tom městě umřela paní mátě její, paní Benigna Barbora z Vrtby, rozená z Olbramovic, též panna slečina s bratrem svým panem Adamem z Říčan. Poslední děti po témž panu Vilímovi mladším též v tom městě na morní bolest umřely. V Nornberce od 1. Augusti až do 1. Novembris umřelo jich 21500 (!), též v Řezně, (v) Amberce velmi mřeli.

Téhož roku místy, zvláště (v) Fogtlandu, v Hofu, též v Hbu, Pareitu a jinde bylo velice mnoho myší, některé jako krt, však menší a na vyšších nohách, však (s) takovou hubou, dělaly na polích veliké škody na obilích, že i slamou, někde i s klasy je požrali, že lidé neměli proč srpem na pole jíti.

---

[1]) Gratz, z. od Kulmbachu.

Cronichští u Harra. Téhož roku 16. (26.) Octobris ve čtvrtek den svatého Havla přijelo z městečka Nale do vsi a zámku Harra nedaleko Lobensteinu 12 koní císařských, před kterejma sme já do lesů a fraucimor na jednu skálu utekli, a tak před nimi s pomocí Boží zůstali. Však oni panský dobytek v lesích 14 kusů vzali, a dále do tří hamrů a jednoho mlejna a jednoho panského dvoru v Haüeisen se dali a dobytky v nich a potah pobrali. Též jednoho hamermeistra v Haüeisnu ranili a sebou vzali. Jiná partií do Lobensteinu jela a jej vyplundrovala. Na ráno 17. Octobris v skalí jsme celý den seděli, neb císařští přece štráfovali a v tom se slyšeti dali, že na ráno s pěchotou přitáhnou a lesy Salwald i skály vyhledávati chtějí. Což já s dcerama svýma, s paní z Waldenfelsu a s dcerama jejíma ještě té noci do spáleného Lichtenberka do jednoho domečku po ohni vystavěného k měštěnu Weisovi se dali, a tu svědnici i za komoru majíc zůstávali.

6 regementů k Culmbachu táhlo. Téhož roku 17. Octobris táhlo z Čech císařských a Slízska 6 regementů do Frankelandu skrze markrabství k Culnbachu; město Culnbach vyplundrovali a ještě jim 2000 tolarů dáti musili. Hof[1]) též neminuli, než okolo 300 jich tam přijelo, a 1800 tolarů jim dáti musili. Hrubě se v ten čas mluvilo, že s kurfirsty saským a brandeburským pokoj císař učinil, však na jaký konec, ještě se místně pověděti nemohlo. Lamboy ležel svým lidem v Koburgu, Kulnbach též mu kontribirovat musel.

Z Lichtenberka do Hofu sem přišel. 26. Octobris v neděli 21. po svaté Trojici z Lichtenberku ve 3 hodiny z poledne (s) svýma dcerama a s děvečkou jsem vyšel, a (v) 8 hodin do města Hofu přišel do domu pana Václava Přichovského, a tu v něm zůstávám do vůle Boží, neb posel od syna mého Jiřího Fridricha z Čech ke mně v ten čas přišel.

9 regementů císařského lidu do Hofu. 15. Novembris v sobotu před 24. nedělí po svaté Trojici přitáhlo sem lidu císařského od jiného lidu komendirovaného (kdež ho opět 9 regementů z Slízska a z Čech do wirtemberské země ke Hbu táhlo) okolo 400 s nejvyšším lejtenantem Peckarovýho[2]) regementu Merber. Leželi na předměstí a befelichshaberové s čeládkou v městě od soboty až do pondělka; dáti jim musili na hotově 800 tolarů, a ještě 2000 se dáti tolarů uvolili, a za to sebou purkmistra jednoho Tomas Schneidra vzeli, ač i dva stavu rytířského, rytmistra starého Rabensteinera[3]) a Raba, jali a sebou svázané provazy jeden k druhému i s měšťany z města vedli. A napřed před nima dva biřici jíti musili. Za branou potom ty stavu rytířského i měšťany, dadouc jim, co při sobě měli, propustili, krom purkmistra Tomas Schneidra a biřiců. Město na nejvyšší i kostel zloupili, a v pondělí 17. Novembris odtáhli. A ty dva biřice 4. den domů z cesty propustili. Ke mně teprv v pondělí, když měli jet, do domu

[1]) Srov. Holle 41. — [2]) Becker. Srov. Holle seš. 2, str. 46. — [3]) Holle str. 46. Rabensteiner.

přišli a svíčkou shledávali, co se jim líbilo vzeli. Nejvyšší lejtenant pro nás trubače poslal a dal nás k sobě vyvést, a ty lupiče skrze nejvyššího wachtmistra z domu dal vyhnat. Z čehož buď Bohu chvála!

Král francký poslal pomoc knížeti Bernhartovi do Falcu, a vzal zase Heidlberk, kterýž též byli císařští s bavorskými zas vzali.

Téhož léta biskupství bremenský vzalo sobě za biskupa neb administratora Fridricha, krále denemarskéko syna.

Téhož léta od 24. Decembris z města Hanau komendant švédský pan Ramsoy s hrabětem z Nassau a nejvyšším Boullion, k nimž se připojil nejvyšší Tille, a dali se na císařské do Michelbachu, kdež nejvyšší hrabě z Wartemberku 17 kompaniemi ležel; týž kvartýr zapálili a ty kompanie ruinirovali, koní mnoho dostali.

Veselí syna krále denemarského. Téhož roku 4. Augusti v městě Copenhagen měl svadební veselí Christian, krále denemarského syn, (s) Sibylou Mandelenou, kurfirsta saského dcerou Jana Jiřího.

Téhož léta po té bitvě u Nortlinku v Švabích s knížetem Bernhartem saským z Weimeru svedené a po vítězství obdržaném císařští dál do Franků a wirtemberské země se dali a ji krom pevností všecku opanovali. Kníže mladé wirtemberské do Frankreichu se králi franckému dal a od něho vzácně přijat; k dopomožení mu zase k jeho zemi veliké zaslíbení učiněno a 10.000 korun ročně pensionu mu nařízeno, a regementy 2, jeden koní a druhý pěchoty, že mu se král uvolil dáti.

Téhož roku měsíce Decembris kníže braunšvejgský již (po smrti knížete Brunšveiku bez dědiců světa sešlého), jinak luneburské, uvázavši se v zemi brunšveickou města Stolcenau se zmocnil a je dobyl, kteréž bylo císařskými silně osazené, jako i jiná města v Brunšveiku.

Wircburský zámek silně dobýván. Téhož roku téhož měsíce císařští silně zámku wircburského dobývali, neb před tím při dostání města chtěli zámek též hned mocí způsobem prv krále švédského vzíti, ale nemohli toho dovést; ztrativši mnoho lidu musili dél při něm ležeti a minírovati.

Téhož léta měsíce Decembris Hollandrové a Seelanderové v Západních Indiech města Filipina, (kterémuž nyní Fridrichsštat říkají), se všemi kastely neb zámky v krajině Parabia dostali a králi hispanskému odjali.

Téhož léta a měsíce z Ulmu se psalo, že jeden měštěnín tam líčejíc tlučku za městem na vydry, když ráno k ní pohlídal, našel chyceného místo vydry velmi pěkného a velikého orla, který od tlučky nohu přeraženou měl, kteréhož na živě do města přinesl a radě jej daroval.

V Uhřích v Oedenburku sněm. Téhož léta a měsíce císař dal Uhróm do Oedenburku rozepsati sněm, na němž zavříno a svoleno jistá summa peněz pro obhájení pomezních zámků, a uvoleno některý tisíc lidu na jich zaplacení císaři proti jeho nepřátelům verbovati.

Též v Drážďanech i v Berlíně. Téhož času kurfirst saský do Drážďan a kurfirst brandeburský do Berlína povolali svých věrných pod-

daných k tomu, jak by jednou tomu nepokoji a zhoubě válečné jak zemí, tak lidí a všeho jiného napořád mohlo vstříc se vjít a všeobecnej křesťanskej a bezpečnej pokoj dosazen bejti mohl, věrně a horlivě o to v radu vjít a se upřímně poradit.

Kvartýry změněny mezi kurfirstskými a švédskými. Téhož času kurfirst saský porovnal se o kvartýry (se) švédovským feldmaršálkem Banirem, kterýž hned, jak kurfirst počal s císařskými o pokoj jednat (a v tom též kníže Bernhart a Gustavus Horn (ve) Švábích u Nortlingu s lidem pod sebou majícím švédským byli poraženi), do Tyrinku okolo Erfurtu vtrhl, a tu drahní čas ležel. Až když se (s) kurfirstem porovnali, na větším díle (s) svým lidem k Halberštatu a k Magdeburgu odtáhl, však v Erfurtě vosazení svého lidu nechal. Na ta místa kurfirst teprva svůj lid do kvartýrů uvedl, štilštandt s císařem měl a mezi tím o pokoj traktirovali.

Anšpach do sekvestru vzat. Téhož léta a měsíce [září] markrabství Anšpach [1]) od císaře skrze jeho komisaře do sekvestru vzato.

Augšpurk plokvirován. Téhož léta a měsíce město Augšpurk, jsouc od císařských plokvirováno a bavorských, snášelo veliký hlad, že myši, kočky, psy i lidské maso jedli. Byl v něm zavřín s jinými nejvyššíma švédskými nejvyšší lejtenant Jáchim Záborský [2]) z Brloha, Čech. Potom se též město císařským 4. (14.) Marti téhož léta téměř jak oni chtěli poddati musilo, však švédský lid s pagaží, s braněma, letícíma praporci do Tyrinku okolo 700 propuštěn byl; strany pak nábožensví aby tak zůstávalo podle reformací císařský v témž městě léta 1629 stalé, však z milosti císařské že se dovoluje podobojím jeden kostel stavěti a jednoho kazatele chovati, a ten se měl ještě reversirovati. To se stalo léta 1635.

Zámek Wircburg se poddal. Před tím 6. (16.) Januarii [1635] podal akkordem hrabě jedno z Thurnu, komandant švédovský na Wircpurku, feldmaršálkovi Gecovi císařskému zámek Wircpurk. Vytáhl odtad (s) 6 kusy střelby, letícíma praporci, všema pagaži a všema na témž zámku zůstávajícíma 8. (18.) dne téhož měsíce až do Frankfurtu. Kníže Bernart s tím poddáním dobře spokojen nebyl, nýbrž hrabě do arestu vzíti dal.

14. (24.) Januarii téhož léta císařští dostali pevnosti Filipsburgu, jinak Utenheimu, kurfirstu tryrskému náležející, skrze nejvyššího Kašpara Bambergera, který prve na té pevnosti u téhož kurfirsta komendatorem byl. A prv než ji stoupil a k císařským přistoupil, dal naschvál některé palisaden pod vodou přeřezat, a byvši v ten čas velké mrazy, dal přes led prkna položit. Přitáhši k té pevnosti přede dnem ve tři hodiny a před tím do pevnosti hrdla odvážlivých přes 50 lidí v sedlských šatech s dřívím na prodaj, s vínem a jinými věcma od potrav vyslal, k těm podřezaným palisadem provazy dal přivázat a koňma táhnout, je roztrhl a tudy lid, majíc ho mnoho kompanií císařského, do města uvedl, schildwacht postínal. A v tom ti, kterýž

---

[1]) Srov. Holle seš. 2., str. 45. — [2]) Snad byl synem Jana Jindřicha Záborského. Jiný Záborský, jménem Burian, zahynul v bitvě u Witstocku r. 1636. Srovn. str. 102.

prv v městě o den byli, sekyrami bránu vysekali a sto drakounů tam pustili, a tak s těma dvěma místy do města vpadli a je dostali. I potom zámek, poněvadž Francouzi bezpečně sobě v něm počínali, jako i v Tryru, kterýž též tu zimu ztratili, a kurfirst tryrský v něm jat od Španělů a do Nydrlandu vezen.

Stříbrná španělská flotta od bouře mořské krom 4 šifů všecka potopena, a z těch 4 šifů Hollandrové a Seelandrové dva šify dostali; tak se jednom dva šify z té tak bohatě stříbrem a jinýma znamenitýma věcma naládované flotty do Hišpanie dostaly.

Jaké krále francského mínění bylo. Léta téhož 1635. měsíce Februarii dvě silné armády krále francského již na půdu německou přišly, jedna pod maršálkem de la Force a druhá pod duc de Rohan, a že činí se ještě přípravy k válce (ve) Frankreichu velké na vodu i po zemi, obzvláště pak spomožení Říši. Nebo se J. M. Královská na tom ustanoviti ráčil, nejvyšší moc svou na to vynaložiti, aby v celém království římském neb ve vší Říši poctivý, správný a průchod mající a stálý pokoj učinil, a zase vše v ten způsob, jak se léta 1616 před válkou českou nacházelo, přivésti mohl. J. M. K. držal by sobě to za nejvyšší pochvalu a čest v tom světě, aby to jméno do hrobu sebou přivedl, že pokoj a říšský svobody obdržeti pomohl.

Pokoj s kurfirstem saským a císařem. Téhož léta kurfirst saský Jan Jiří s císařem Ferdinandem II. skrze kommissaře z obou stran vždy o pokoj jednali sami jen spolu, takže jej i v Praze v středu po svatém Duše 20. (30.) máje zavřeli i vyhlásiti dali; totiž aby podobojí knížata a jiní statky duchovní, po porovnání Pasovském k užívání které sobě připojili po Říši, jich za 40 let bez překážky užívali, po 40 letech je zase dobrovolně podjednou odevzdali; kurfirstu saskému oboje Lužice dědičně zůstaly, synu jeho nejstaršímu biskupství magdeburské, synu císařovu mladšímu biskupství halberštatské; Falc aby zůstával knížeti baborskému obojí i s kurem, i bratru jeho po něm; falckrabům, prvním pozůstalým synóm po K. Fridrichovi, pense aby se dala, a paní bábě jich věno; česká země císaři aby dědičně zůstávala i v náboženství pod jednou, tak také jako kurfirst saský s jinýma knížaty v Říši v zemích svých své náboženství luterianské mají. Kdo by k tomu pokoji z knížat stoupiti chtěl, ten aby svůj lid vojanský mezi císařský lid dal, že ho užiti každý má, i města; což se potom hned tak dálo.

Nebo císař velikou summu lidu z Slízska, z Uher, co mu Uhři svolili a zverbovali, též z Čech do Říše uvedl, takže jak prve v zimě, tak z jara, v létě i na podzim. Poláci, učinivši král jich pokoj s korunou švédskou, učiniv se neutrálem, lid ten žádnému, Španěli ani franckému králi nebránil verbovati; však Španěl dávajíc duplem víc, krále francké ho převýšil a lid dostal. Města říšská vidouc, co se děje, majíc velkou ouzkost, pasy všecky od lidu císařského zavřeny, k tomu pokoji přistoupily, Norberk, Ulm, Frankfurt na Mejnu a jiné, též kurfirst brandeburský, kníže luneburské a brunšvejcké,

kníže saské Vilím weimerské linie, landkrabě z Hesu z Darmštatu. Tu kurfirst saský rád chtěl švédský lid penězi spokojiti a (ze) země vybyti, ale oni žádných peněz nežádali, nýbrž těžce to proti kurfirstu nesli, že bez nich proti závazku jeho s jejich králem, (který pro něho a zem jeho život složil), i závazku (s) korunou švédskou pokoj učinil a je v tom pokoji v ničem nepřipomenul, nýbrž víc za nepřátely deklarir(oval). Tu kurfirst saský s lidem svým též (s) císařským i jiným, kterýž mu dáti knížata musili, na Švédské se dal, je zpátkem hnal, však ztracením nemálo lidu svého, po několikrát, zvlášť u Kyric a jinde, takže musil zase i s pomocí císařskou (s) generálem Marcinem z Pomeranie a z Brandeburgku do své země k Lipsku ustoupiti; neb po ztracení rejtharstva a pěchoty byl generálu Paniru nad armádou švédskou sláb.

Veselí kn. bavorského. Téhož léta 1635 15. Juli měl svadební veselí k. bavorský Maximilian (ve) Vídni (s) císařskou dcerou starší;[1]) hned 3. den odtad s nevěstou jel domů.

Veselí mé druhé v Hofu. Téhož léta 1635 v outerý v den sv. Theophylakta, jinak 3. (13.) dne měsíce Novembris, měl jsem svadební veselí v městě Hofu (ve) Fogtlandu v domě Petra Kroa soukenníka, 7. dům od hořejší brány do města jedouc po levé ruce, s pannou Sabinou z Waldenfelsu, dcerou dobré paměti urozeného a statečného rytíře pana Jindřicha z Waldenfelsu na Tirpachu a Kompersreitu. Kdež mně dodána byla od paní mateře její paní Anny Alžběty z Waldenfelsu, rozené Füchsovny z Walpurku z linie Winklerské a Schönsee, a pana syna jejího nejstaršího s ní tu přítomného Jana Filipa z Waldenfelsu. Jest mi k stavu svatého manželství dodána při přítomnosti pana Krištofa Janovského z Janovic a paní manželky jeho paní Anny Alžběty z Přichovic, též pana Jana Adama Rabensteinera z Rabensteinu, Jiřího Fridricha Haranta z Polžic a z Bezdružic a na Čeminech, syna mého nejstaršího, a paní manželky jeho paní Evy Kateřiny Harantové z Chuděnic a na Čeminech, též dvou dcer mých, Sibylly Mandeleny a Alžběty Marjany, též dvou sester panny nevěsty, Mandeleny a Markety z Waldenfelsu, a paní Mandeleny z Waldenfelsu, rozené z Berlachu a na Neuhausu, syna a dcery její a panny Mandeleny Kyčerin, kmotry panny nevěsty. Kopulací neb oddavky vykonávaly se skrze pana magistra Ambrosia Hemera, diakona v ten čas v městě Hofu. Kdež paní mátě po ní (ze) svého statku jmenovala 200 R. zdejších, a pan bratr její statku otcovského 300 R. v roce a ve dni složiti neb dostatečně s ourokem ujistiti připověděli, kteréž sem i přijal i (se) synem svým a třetinou vejš podle řádu země české ujistiti připověděl. Vdovcem sem byl po své nejmilejší manželce paní Lidmile z Přichovic 4 léta a 30 neděl bez jednoho dne podle dnů, měsíců počítajíc. A let mně bylo v ten čas 55 a 16 neděl, a jí panně nevěstě a manželce mé milé bylo 31 léto 25 neděl a 4 dni, neb se narodila na Tirbachu v zemi franke(n)landské léta 1604. dne 8. měsíce máje.

[1]) Arcikněžna Marie Anna.

Veselí švagra mého p. Filipa z Waldenfelsu. Téhož léta 9. den po mém veselí, to jest 12. (22.) Novembris den sv. Jonáše, měl svadební veselí pan Filip z Waldenfelsu s pannou Zuzanou Sibyllou z Wacdorfu u pana otce jejího na Altensesu pana Krištofa Daniele z Wacdorfu.

Narodila se synu mému dcera. Téhož léta na pudzim narodila se Jiřímu Fridrichovi, synu mému, dcera Františkana Euzebie.

Král francký vidouc, co se v Říši děje a jaká síla se naň valí, ač převelice císařský lid mřel, i také v nejedněch potkáních, šermiclech mnoho jich zbito, ztrativši říšská města i dolejší Falc, do Lotrinku k Mecu ustoupil. Však císařští za ním, a též města některá mu oblehli, ale málo vyřídili pro hlad, ač i štráfem (s) mnoha regementy lehké jízdy do Frankreichu mu při pomezí vpadli, však nemnoho chvalitebného způsobili; nýbrž potom celé ležení císařské, jehož se počítalo do 136 regementů, do ležení zimního se dali a se po Říši rozložili (ve) Falcu, v Tryru, při Reinu, Frankelandu, (ve) wirtemberské zemi, (ve) Švábích, též v mladém Falcu, (v) Leichtemberku (ve) Fogtlandu i jinde.

P. Voldřich Sobětický umřel. Téhož léta umřel na podzim v Čechách pan Voldřich Sobětický z Sobětic a na Soběticích.

Hvězda veliká Postbott. Téhož léta 1635. na začátku, na den tří Králů starého kalendáře 6. Januarii, ukázala se nová veliká hvězda v Embden (ve) Frislandu, která třikrát větší byla než slunce, když vychází aneb zapadá. Nejprv na východ ji spatřili, než vyšla, záři od sebe dala jakoby chalupa podál hořela, potom po páté hodině vyšla a své papršky vzhůru jako zvižená metla, však dolů se skloňující, měla. Trvala až do půl desáté, kdež za mraka zašla, totiž za 4 hodiny svůj běh velmi prudký měla. Barvu měla nejprv bledačervenou a jako vohnivou a potom krvavou, až za mraka zašla; nejprv šla na západ, potom (k) půlnoci. Psal o ní astronomus Hermanus de Werve [1]) a jmenoval ji postbott. Na to vedl, že by souženým spomoženo bylo a je sužujícím pád, a to ve 4 letech pořád zběhlých. Jako Kananejským s jejich pomocníky neb tovaryši přehlídal Bůh 40 let, když Israelovi z Egypta jdoucímu překážku činili, Jerusalemu po kázání Jeremiašovu do zajetí babylonského 40 let, též pohanům po zajetí babylonském bránění (v) chrámu stavění 40 let přehlídal, Židům po z mrtvých vstání též 40 let, potom je rozptýlil, tak i nyní do 40 let přehlídá.

Rok 1636. Václav Rudolf z Kadova se narodil. Léta 1636. na nové léto narodil se Václav Rudolf z Kadova, dcery mé syn nejprvní, na Chlístově.

Panýr co první rok i tento činil. Léta 1636 generál feldmaršálk Paner nad švédskou armádou, ustupujíc prvního roku před kurfirstskou armádou, kterouž počítali silnou sami soldati z ní 40 tisíc býti, krom císařské

[1]) Prodromus aquilae romanae triumphantis oder des triumphirenden römischen Adlers Vorläuffer und in vollem Sporenstreich reitende Post-Bott. V Kolíně. 1636. 4⁰.

pomoci pod nejvyšším Marcinem několika regementů. Ale on byl sláb, nemajíc ani polovici tolik lidu, však v tom ustupování u Kyric [1]) kurfirstu nejlepší pěchotu komendirovanou popral, též u Domic a jinde rejtharstvo; neb v Pomeranii lidu mu něco přibylo, tu zase pasy a města, která mu kurfirst pobral, jako Hawelberg, Werben, až i potom Barbi [2]) též, též Hall město krom zámku, takže kurfirst musil zase nejvyššího Marcina z Pomer povolati, a sám také do země se navrátiti i plokvirování Magdeburku zanechati a nepříteli zemi brániti. Nebo mu Zörbik,[3]) též Naumburg, Merseburg, Weisenfels vzel, jej šacoval, potom několik dní jej plundrovati dal a v něm znamenitých bejtů a zboží dostal a odtad odvezl, a co odvézti od muk nemohli, pokazili. A zase k Magdeburku odtáhli.

Měsíc máje Magdeburg obležen. Však (v) štrafování nepřestali, až potom císař po jaru k prvnější armádě Marcinové druhou pod nejvyšším Hatzfeldem kurfirstu na pomoc poslal k Hallu, a odtad se k obležení Magdeburku všecky 3 armády daly. Z této strany kurfirstská a za Labe dvě císarské armády se daly, a město Magdeburg oblehly. Švédský lid dal se dolů podle vody Tangermindu až i k Havelberku a Werben, kdež šance měli. Kurfirst ani císařský lid u Magdeburku nezaháleli, než šance jedny po druhých před Magdeburkem brali, a aby k sobě mohli v čas potřeby, u města Sulcu šifbruk k sobě udělali. Když generál Banir město chtěl ensecovati, byl mu fortrob rozehnán a pomlácen a něco zajato, musili jiní zpátkem táhnout bez vyřízení, a 15. dne Juli s dobrým akordem město Švédští poddali.

Luneburg od Banyra vzat. Po poddání města Magdeburku 1. (11.) dne měsíce srpna změnili císařští a kurfirst s Panirem zajaté, kdež mu dali císařští s kurfirstem 38 osob a Banir jim 36 osob, na větším díle oficírů. Potom po 4 dnech 5. (15.) téhož měsíce vytáhli císařští, 2 armády a kurfirstská, do Starých marků Brandeburku, a kurfirst sám osobně s nimi, kdež dostal zase Havelberg a Werben. Panir pak táhl k Luneburku, kdež se s feldmaršálkem Leslem 6000 s lidem jeho strhnouti měl. Kdež tomu kníže Jiří luneburské překážku učiniti chtěl, ale nemohl, nýbrž oni se při témž městě Luneburku strhli a též město mu vzali.

Porážka od Švédů 3 armád. Potom táhli naň císařské 2 armády, Hatzfelda a Martzina a kurfirsta třetí, natrefili jej v Marku u Perleberku; [4]) tu se oboje vojska proti sobě postavily, však nic před sebe nebraly. Té noci Panir otočil se okolo nich, táhl za ně a vzal za nima město Havelberg, zase též táhl na šanc u Werben, chtěje jej vzíti a šifbruk, ale nic nesvedl. A když kurfirst s císařskýma od Perleberku táhl (ke) Grutzwaldu a Wistocku, Panir jim táhl po pravé straně k Kiritz a Wistehausen, a dal se svou armádou mezi Zehlin a Wistok, aby s nima generál feldmaršalk Klitzing nemohl se strhnouti. Poněvadž tu kurfirst od středy až do soboty 24. Septembris tiše

[1]) Kyritz město v Braniborsku. — [2]) Barby. — [3]) Zörbitz. — [4]) Perleberg v Braniborsku.

ležel, a Panir jim v tom času mnoho lidu na furagi a partien zodjímal, a že dobrý kunšaft císařští a kurfirstští měli, (jak generál major Mauritz Adolf z Dehn kurfirtský psal z Magdeburku od 29. Septembris svému dobrému příteli), že sotva polovici tak silni byli jako Panir, tu že se na týž den 24. Septembris resolviroval, na ně táhl, a oni chtěj neb nechtěj, neb jinak nemohli toho zniknout, museli se s ním bít od tří hodin po polodni až do pouhé noci. A tak silné potýkání že bylo, že mu nemnoho podobného se vidělo. Tu vítězství Švédové dostali, všecky kusy, munic a vozů do 9 tisíc i s kurfirstským stříbrem vzeli, a pěchotu mu tu i v utíkání na větším díle pobili, též mnoho nejvyšších; na přívozu přes Labe kurfirst saský Jan Jiří, že o málo chybilo, že by byl obmeškal a jat byl. Tu Panir po té porážce, kdež jiní jistili, že o mnoho slabší byl než oni, ztrativši též v tom potkání mnoho pěchoty, kdež zahynul též Burian Záborský, nejvyšší lejtenant modrého regementu, všudy se po svých nepřátelích sháněl, Hatzfelda až do Westfalie zahnal.

Poz(d)vižení v Rakousích spokojeno. Téhož léta měsíce máje v Horních Rakousích nad Ensem opět jeden sedlák Leinbawer [1]) povstal, chtějíc evangelické náboženství rukou brannou obdržeti a k svobodě přivésti. Kdež se k němu něco lidu sedlského sebralo, ale landhauptman z Lince na ně 2. (12.) dne měsíce máje na jednom vrchu, kdež se shromažďovali, s několika sty lidu verbovaného i městského připadl, a do dvou set, na větším díle žen a dětí, kdež mezi nima něco málo mužů bylo, zbiti a do jedné jámy vmetati a zametati dal. Leinwebera s jinými 50 jal a sebou do Lince vzal a tu jej mučiti dal, kdež prej divný a nebezpečný handel vyznal. Na to byl ohnivejma kleštěma trhán, ruka pravá mu uťata, a potom za živa čtvrcen a ty díly na silnice rozvěšeny.

Slunce krvavé v Hofu spatříno. Téhož leta 7. (17.) dne měsíce dubna v městě Hofu (ve) Fogtlandu, kdež ležely zde 3 kompanie regementu nejvyššího Lisa,[2]) k večeru bylo slunce krvavé bez papršků co krev. Kde na domy svítilo, zdálo se, jako by domy hořely, a vydávalo (ze) sebe koule, kteréž po oblacích létaly, ohnivé, černé, modré, žluté. Což se na to mnoho lidu dívalo, jak měšťanů, tak vojáků rejtharů.

Panna Marketa z Waldenfelsu umřela. Téhož léta 7. (17.) máje panna Margareta z Waldenfelsu v Kompersreitu umřela na neštovice v noci mezi 11. a 12. hodinou. Dobrá Pána Boha bojící panna v 21 letech věku svého. Pochována v městě Hofu v klášteře proti kazatedlnici v neděli Cantate 15. (25.) dne máje.

Hanau z obležení vyproštěn. Téhož léta měsíce máje landkrabě z Hesu Vilím (se) 4 regementy pěchoty a 2 regementy rejtharstva po vyjití štilštandu s císařskými (se) švédským feldmaršálkem Leslem (ve) Westfali se spolčil, kterýž se pokládali 14000 silni, kdež k nim i něco Štadův lidu

[1]) Leimbauer, prorok a vůdce povstalých sedláků. Srov. Czerny, Bilder aus der Zeit der Bauernunruhen. V Linci 1876, str. 277. — [2]) Lissau. Srov. Holle seš. 2. str. 59.

přitáhlo, a po císařských všudy táhli a velkou škodu jim činili. Naposledy táhli k městu Hanau, silně od císařských pod feldmaršálkem Lambojem obleženému, je z ležení odehnali, mnoho lidu zbili, město čerstvým lidem osadili a na rok zase zproviantirovali. Potom se dali do země landkraběte Jiřího z Hesu, v ní nehrubě dobře hospodařili.

Hrabě Götz vpadl do Hes. Potom musil feldmaršálek Lesle ku pomoci generálovi Panirovi táhnout proti těm třem armádám, císařským dvoum a kurfirtské, neb mu byly silny. Co se i stalo, že se spolu v Luneburku strhli, ač jim též kníže bránilo, jak již dotčeno bylo. Po odtrhnutí Lesle od lantkraběte z Hesu feldmaršalk hrabě Getz (s) 11000 z Westfalie do Hes lantkraběti vtrh, některých se míst zmocnil, bráním a pálením veliké mu škody zdělal, majíc sebou několik regementů Poláků, který potom nechtějíc sloužit odtáhli zase domů. Ten vpád do Hes stal se měsíce Juli.

V Tyrinku voda v krev se obrátila. Téhož léta měsíce Juni v Tyrinku u vsi Nura půl míle od Weimeru, k městu Erfurtu náležité, v jedné čisté pramenité studánce 2. (12.) dne téhož měsíce voda v červenost jako v krev se obrátila. Druhý den okolo polodne v sedlou krev se obrátila, po polodni drobet se tratila, ale k večeru zase se dala viděti. Takové proměnění vody v krev za devět mil zdýlí se stalo. Rada města Erfurtu své voigtšice a 2 einšpanigary tam vypravili, některé sklenice (v) rozdílné hodiny naplniti a sobě přinésti dali, kterouž se psalo na papíru jako krví.

Panýr po vítězství co činil? Panýr po dostaném vítězství u Witštoka na trý se rozdělil; díl armady pod Wrangoltem k Frankfurtu k Odře poslal, kteréhož se města zmocnil, a v Slízsku hospodařil; (s) dílem lidu do Tyrinku a Míšně po(d) Štalhonským, kdež se jim město Erfurt poddalo. Sám se dal Panýr za Hatzfeldem až do Westwalie, odtad se vrátiv vzal Turgov, a Lipsko obléhl a silně k němu střílel, a v Míšni a Tyrunku wintrkvartýr sobě zarazil. (V) zprávě o té bitvě od kurfirstských psané i tisknuté malý počet sobě po bitvě, kterýž při té bitvě měli a silni byli, připisují, totiž na nejvejš 14500 lidu, neb nejvyšší Klicink s 5000 lidu, kdež byl v Brandeburku s nima se spolči(ti) nemohl pro Panyra, druhé straně připisují 12000 koní, a 10000 pěchoty že měl, pokládají, že z obojí strany též do 7000 na placu zůstalo. Švédovští (ve) své zprávě tisknuté pokládali, že 16 regementů císařských a některé kurfirstské pobili, 100 praporů a 18 štandar dostali.

Sněm v Řezně. Léta toho 1636. 18. (28.) Juli císař Ferdinand II. přijel do Řezna, pře(d) tím tam krále englického posel o vyhledávání kuru, a zem. téhož krále paní sestry synům mladým falckrabům navrácení, pan hrabě z Arondel; též přijel tam polského krále posel, přimlouval se k pokoji velmi; též byl již tam kurfirsta brandeburského posel, hrabě z Schworcemburgku, potom Kolínského kurfirsta; pak Mohoucký kurfirst a taborský 9. (19.) Augusti sami osobně přijeli, kurfirsta pak saského poslové pan Fridrich z Merczu konsistorská rada a president, pan z Ponikau nad appellací rada, hejtman v Lipsku, a 2 doktoři Tuntzen a Carpcowius 3. (13.) Septembris přijeli.

5. (15.) dne téhož měsíce proposicí císařská ve 3 artikulích se stala: 1. římského krále volit, 2. Tyrovské nedorozumění na místě postavit, 3. jak císařství římské v prvnější pokojný způsob postavit, a kdyby se toho tak brzy dostati nemohlo, jak proti přespolním i domácím nepřátelóm by nejpříležitěji se válka vésti mohla? Jiným obtížnostem k spomožení na druhý rok do Norberka aby sněm rozepsán byl.

Král římský volen i korunován. Tu volen za krále Římského císařský syn nejstarší Ferdinand III. a hned tu též korunován 30. Decembris.

Krále englického posel odjel nevyřídivši o Falc postoupení nic, ač měli dobrou naději k tomu.

Alžběta Mandelena Harantka se narodila. L. 1637. 16 Januarii pondělí po neděli 2. třech Králích 7 hodin po polodni narodila se dcera od paní Sabiny Harantové z Waldenfelsu Janovi Jiřímu Harantovi z Polžic a z Bezdružic v městě Hofu v domě Barbory Plaňkové na znamení vodnáře. Pokřtěna křtem svatým 25. Junuarii v středu den sv. Pavla na víru obrácení, a dáno jí jméno Alžběta Mandelena. Kmotrové její pan Jan Jindřich Miflink Weis nazván, markraběte Christiana brandeburského tajná rada, pan Jan Jindřich Fuchs z Walpurku na Winkler, Schönsee etc., pan Ernst z Waldenfelsu, Pan Filip z Waldenfelsu na Gumpersreitu, pan Jobst Krištof z Wacdorfu a na Altensesu, to stavu rytířského; p· M. Hendricus Taubelius, superintendent v městě Hofu, pan Adam Fišar, exulant z Falcu (z) Amberka.

Kmotry její: paní Anna Alžběta z Waldenfelsu, rozená Fuchsovna z Walpurku a na Gumpersreitu, bába její, na rukou ji držela; paní Margareta Barbora Miflinková, rozená z Waldenrottu, paní Marie Mandelena z Ebenlebu, rozená Fuchsovna z Walpurku, vdova, paní Anna Alžběta Janovská, rozená z Přichovic, panna Mandelena z Waldenfelsu, vše stavu rytířského. Stavu městského paní Kordule Gecklová, knížecího kastnara manželka, paní Kateřina Lebová, pozůstalá vdova po purkmistru Lebovi, paní Barbora Tregslová, rozená Cengarinka, městkého písaře v městě Hofu manželka. Pokřtěna od p. M. Valentina Themicha, diakona města Hofu. Pán Bůh rač jí dáti své svaté požehnání, aby ke cti jeho svaté živa byla.

Alžběta Zuzanna z Waldenfelsu narodila se. Před tím v Kompersreitu, o jedenácte neděl před touto, narodila se dcera panu Filipovi z Waldenfelsu Alžběta Zuzana, totiž 1. Nov. (1636) v outerý den Všech Svatých, pokřtěna 9. dne téhož měsíce. Sibylla Mandelena Harantka jí byla kmotrou. Z těch křtin musili jsme utíkati před vojáky, kterýž tudy do Slízska proti švédským táhli.

15. (25.) Dec. (1636) předešlého roku přitáhli do města Hofu 4 nejvyšší s lidem, kterýž po vesnicích ležel, a oni v městě, nejvyšší Mondteiffel císařský, Wolf Ramsdorf, Hofman a Hanau kurfirstští. Ti táhli před Panyrem jako i jiní, několikrát prv před ním sem se reterýrovali, ale nedlouho zůstali. Dadouc sobě jídlo přistrojiti, ryby vařiti, jich nedočkali, pryč se ubírali,

kde jednom věděli bezpečnější místo. Jako kapitán Schwortz, jednoho exulanta syn zde zůstávajícího, ten se dal (se) svou kompanií (ke) Cronichu, kterýž byl pod Hatzfeldem od jeho regementu. Když pak tito 4 nejvyšší odsadto 17. (27.) odjeli, jiní, až i kapitán Schwortz, s nimi se na cestě spolčili, úmysl majíc za generálem Hatzfeldem do Westfalie táhnouti a s ním se spolčiti. Ale mezi Šleisinkem a Nemingem v Tyrinku byli od švédských přepadnuti, díl pobito, zajato, jako ti tři nejvyšší kromě Hofmana; ten ujel až do Hba. Též zajat poraněný fendrych kapitána Schwortze bratr, kterýž pod ním byl.

Švédovští o 40 koních na předměstí do Hofu přijeli. Léta 1637. švédovští jsouce v Tyrinku i v Míšni rozloženi po kvartýřích, nejvyšší Wicleb [1]) poslal sem z Neuštatu o peníze; žádal, jak pravili, 6000 r. neb tolarů. Potom 31. Januarii podle starého a podle nového kalendáře 10. Februarii poslal sem 40 koní o týž věc; kterýž přijeli k bráně městské, kdy se umrklo, ale nebyli do města puštěni, než na předměstí zůstali. Byl zde velký strach pro ně. V ten čas na ráno přední do města pustili, ale potom bez snídaní s hněvem odjeli, divíce se tomu, že jsouce jednoho náboženství a bojujíc oni o náboženství, že se k nim tak zkrátka měli. Potom poslali tam odsad z Hofu souseda jednoho Wuntzle [2]) cukráře. Ale když on tam byl, té doby císařští zase silně sebravše se, i lid k nim se něco od Gallaše připojil, (k) generálu Hatzfeldu, též hrabě Getz (se) svou armádou s nimi se spojil, též nejvyšší Marcin. Silně do Míšně vtrhli a (v) Tyrinku od Bamberka skrze lesy téhož Wicleba u Neištautu skrze zradu měšťanů (jak se pravilo) jali, jeho lid rozehnali a 7 jich zabili. To se stalo 7. (17.) Februarii. Též do Weimeru na feldmaršálka Štalhonského vpadli, ale on majíce na mostě sedláky k bránění, sám se svýma, když nemohl přemoci sílu, beze školy k Panyrovi se odebral; kdež Panyr opustivši Naumburg i obležení Lipska, k Turkovu se dal a velmi se zašancoval.

Císař Ferdinand II. umřel. Téhož léta císař Ferdinand II. z Řezna do Vídně 3. (13.) Februarii přijel, a hned se tu v kostele rozstonal a 5. (15.) téhož měsíce v 9 hodin umřel.

Panýr od Turkova a z Míšně vytáhl. Panyr ležíc u Turkova a v Turkově, a v ležení u něho celou zimu i jaro a časté vpády a šermicle činil, i město Míšeň vyplundroval. Když pak vždy víc lidu císařského do Míšně k prvnímu přibývalo, takže vůbec se mluvilo, že na jednoho švédského jest těchto 8, 9 i 10, chtějíc pokoj učiniti, jak se z Turkova po odtáhnutí jeho psalo, že proto jen tu ležel, aby kurfirsta k pokoji přivésti mohl, jest 18. dne starého kalendáře Junii v noci 11. hodin pěchotu, pagaže a kusy odtud vypravil a přes Labe se dal, za nima rejtharstvo následovalo, a svou marši zase dolů zpátkem obrátil. Vez sebou 90 kusů střelby, a 7 kusů tu nechal, však pokaziti ji dal; město Turkovo za brantšac, plundrování a zvony že mu musili dáti 48.000 tolarů, most přes Labe i šifbruk i něco mlýnů spáliti dal.

[1]) Witzleben. Srov. Holle, seš. 2. str. 65. — [2]) Wunschold.

U Štětínu se položil. Císařští nemeškajíc hned i kurfirstští za ním táhli, však jim všudy vyšel; až u Landšperku z vozů koně pobral, pěchotu na ně posadil, a táhl tak k městu Štětínu, tu se položil a zašancoval. Císařští a kurfirstů saského a brandeburského, též knížete luneburského, zase pasy švédský v Sasích při Labi, v Marku, v Pomeru, též Luneburg, Wolgast vzali, armádu švédskou pod Wrangoltem až k Štralsundu zahnali, nemálo štandar dostali.

Kopulací ve Vídni krále polského. 30. Juli (ve) Vídni vykonávala se kopulací Caecilie, císařské sestry, (s) králem polským Ladislavem; [1]) na místě jeho vykonával takovou kopulací bratr jeho Casamirus.

Pan Jan Tuchar umřel. Téhož léta 1637. 16. (26.) Octobris umřel pan Jan Tuchar [2]) z Šebířova v svém exilium v městě Hofu v domu manželky apatykáře v ulici na souchotiny. Nechal po sobě paní manželky své paní Marjany z Dobrše se 4 syny. Pochován v pátek 27. Octobris v klášteře. Darovali mu páni zdejší místo na žádost paní vdovy a sirotků. Kázání učinil nad mrtvým tělem pan superintend též zdarma na řeč zjevení sv. Jana z druhé kapitoly z desátého verše: Budiž věrný až do smrti, a dámť korunu života. Věku byl 57 let a některý měsíc. Uměl svých 5 řečí.

Pan Ernst z Waldenfelsu umřel. Před tím 28. Septembris umřel téhož léta pan Jan Ernst z Waldenfelsu v Gompersreitu,[3]) kdež na stravě byl a ložumentem u strejce svého Filipa, nejstaršího z toho rodu, manželky mé pana otce vlastní bratr, v letech nedaleko 70, starý mládenec. Pochován v neděli 21. po svaté Trojici 29. Octobris v městě Hofu v klášteře.[4]) Kázání nad ním bylo činěno od pana superintenda na žalm 71. z verše 17. a 18.

Paní Celnarová umřela. Téhož léta umřela na Neuhausu paní Anna Marije Celnarová z Brantu, rozená z Waldenfelsu, 6. dne Novembris; pochována v Lichtenberku 20. dne téhož měsíce.

Panna Pikhartka do Čech šla. Téhož roku 27. Novembris šla panna Alžběta Pikhartka (ze) Zeleného Oudolí s paní Tucharovou do Čech. Paní Tucharová zase přišla do svého ložumentu, ona tam zůstala. Ta vyšla z Čech za děvečku pro náboženství od poručníka svého a ujce p. Zdenka Ježovského[5]), (v) oukradí u manželky mé dobré paměti léta 1629. sloužila a Lída sobě přezděla, až potom pan Krištof Malovec ke mně se dostal a ji poznal, kdež sme ji při sobě přece měli zaspolu stavu rytířského, a s náma jídala, a prve s děvečkou.

Panyr a císařští v zadní Pomeranii. Panyr lidem švédským i císařští a kurfirstští vtrhli do Zadní Pomeranie, Švédští na ostrov Wollin a císařští Osedon, a tu proti sobě leželi, až císařští hladem jsouce přinuceni, ano i zemdleni na lid, odtud teprva k jaru do kvartýrů táhnouti do

---

[1]) Slula: Caecilie Renata; manžel Vladislav IV. — [2]) Dietsch 105. — [3]) Gumpertsreuth. — [4]) Dietsch 99. — [5]) Zdeněk Ježovský z Lub; jeho byl statek Malý Smolivec. (Bílek 434.) Alžběta měla ještě bratra Viléma Břeňka.

Brunšvejku a Luneburku, aby se poobčerstvili, musili. Prv pak než odtáhli, za dobré soudili Warnemunder první šanc vzíti, což před sebe vzali a jej dobývali, u kteréhož Dan. Victum, generál kurfirsta saského, z mušketu zastřelen, však šanc vzeli přece akordem.[1])

Rok 1638. Co Panyr činil? Generál švédský Panyr téhož roku 1638. přece v Pomeranii ležel a na pomoc švédskou z Švéd očekával, kteráž mu teprv v létě přišla, ač posměšně velice o něm mluvili i psali, že žádné pomoci nedostane. Když ji pak dostal, pokládali ho s ní silnu býti do 24 neb 25 tisíc. Vzal zase potom Wolgast, Demmin též ploquiroval, Gartz též zase šturmem vzal, však jej sbořiti všecken dal, a lidu odtad se do Grippenhagu a jinde obrátiti poručil, davše jim též na pomoc.

Císařští proti Panyrovi. Generál lejtenant Gallaš císařský, když se to od generála Panyra dálo, byl přinucen do pole vytáhnouti, též obou kurfirstů, saského pod generálem Marcinem[2]) a brandeburského pod Jenerála Klitzingem lid; kdež o císařské armádě psali, jak velice dobře vyrystována lidem, municí, střelbou, též dostatkem proviantu na rok jest. A tu jsou (v) marekských, pomerských a mechelburských hranicech a obzvláště u Demmin skoro celé léto jedni proti druhým leželi. Ale poněvadž žádný z nich svého fortele se vydati nechtěl, nic hlavního před sebe nebrali, krom co partaje na sebe kdy přišly, někdy tito, někdy druzí odnesli jsou.

Odtáhli císařští a ještě více hlad trpěli. Z počátku měsíce Octobris císařská nejprv, neb na ni Panyr uhoditi úmyslu byl, odtáhla k Witstoku a do Starých Marků, švédská k Lawenburgu, kdež všecky ty armády na koních škodu nemalou vzely, pro nedostatek furaži houfem mřeli. Císařští pak tu v Marku a u Damitz ještě více (ke) zmenšení přišli, neb neměli oni ani koni co jísti. Koňské maso, to trpělo, též psi, kočky, myši i lidská těla, což sami soldati vyprávěli, takže potom odvezouc kusy do Ma(g)deburku, tam jich nechal generál Gallaš státi, sám se obrátil s lidem dosti skrovným počtem do Slízska. Kurfirstská saská armáda škodu vzala pod svým novým generálem Marzinem od Panyra, neb Taubovský nejlepší lid mu téměř všecken poražen byl, jiní se hladem rozběhli, takže se o tom psalo i od vojáků mluvilo, že sodva dva neb tři regementy, jiní míně, by se z nich učinilo. Reišlů regement všecken že jednom 30 koní byl, nebo Panyr přejal jim pas a nic jim nedal se zdola od Hamburku dodávati. Kurfirstská saská armáda povolána do jeho země, kdež mantenirovati počala. Tak jednom brandeburská v Marku zanechána defensive se bránit.

Velicí větrové. Téhož léta 1638. 25. Januarii podle starého i nového kalendáře byli velicí větrové stavení bořící a štěpy a dříví vyvracující V Čechách v Praze věže, štíty bořil, takže žádné město, městečko, zámek a ves beze škody nebylo. Též v Nornberce i jinde po Říši velicí větrové byli.

Vyslaní od kurfirsta saského o zasnoubení. Téhož léta 24. Februarii poslal kurfirst saský legáta svého jednoho stavu rytířského

[1]) Následuje dlouhý popis obležení pevnosti Breisachu, což vynecháváme. — [2]) Svobodný pán Rudolf Morzin (jmenuje se často také Marazin).

Friza k markraběti Christianovi do Culnbachu o zasnoubení dcery téhož markraběte synu nejstaršímu kurfirstovému, Janovi Jiřímu, mladší Mandeleny Sibylly. Na ten den do města Hofu přijeli, na ráno do Culnbachu jeli. Potom 26. Februarii přijela sem neb v zemftu přinésti se dala kněžna z Anhaltu, vdova po jednom hraběti Schwarcenbergu, seděním v Kronichsfeldu, též do Culnbachu od kurfirsta jela.

Zemětřesení ve Vlaších. Téhož léta 2. Martii neb měsíce března zemětřesení veliké bylo ve Vlaších v Kalabrii. 6 měst velkých, 200 městeček a vesnic a do 40 tisíc lidů od toho zemětřesení pohynouti mělo, a na 40 mil rujinirováno bylo, a dále vždy že to zemětřesení šlo.

Co o Praze pranosticirováno bylo. Též ten pranostikář, kterýž to zemětřesení předpovídal a že se potom to stalo, předpovídal též o Praze, že se má propadnouti 13. (23.) Juli tohoto roku v noci mezi 7. a 8. hodinou, a jiná města pode lvem; kdež lidé velmi (v) strachu byli i mnozí pryč ucházeli. Pán Bůh ráčil zachovati. Hof město též pod lvem leží. Nebo tehdáž, kdy slunce stupovalo na znamení lva, že se to státi mělo.

Též se za jisto psalo, že pod Kremží v Rakousích poselství nové španělské (s) 5 mladými hrabaty utopiti se mělo, a vše (ve) vodě že zůstalo. Co sebou měli, že neví, ploul než jeden plavec.

Jan Gunter Černín umřel. Téhož léta před letnicemi umřel zde v Hofu panu Janovi Karlovi Černínovi z Chuděnic syn Jan Gunter. Pochován v pátek po letnicích zde v Hofu v klášteře, pacholátko přes tři léta stáří, v kůru.

Pan Mikuláš Braum umřel, který se narodil léta 1554 v středu po sv. Duše, mně Harantovi odkázal své knihy. Téhož léta v pátek před svatým Janem Křtitelem 22. Junii měsíce mezi 3. a 4. hodinou ráno umřel zde v městě Hofu (ve) svém exilium u paní Marjany Tucharovy z Dobrše pan Mikuláš Braum z Měřetic [1]) v letech 84 a 5 nedělech. Dobrý, pobožný, starý člověk, kterýž svůj věk zde v Hofu čtením písem svatých, zpíváním písní pobožných a žalmů a modlením ztrávil. Když se ho v nemoci ptali, chce-li co, odpověděl, nic než aby v nebesích s jinými Pánu Bohu halleluja zpíval. 29. dne téhož měsíce dal jej pochovati syn jeho Václav Braum, [2]) kterýž sem k tomu z Čech přijel, v pátek na sv. Petra a Pavla v klášteře, kde se s kůru do kostela jde po pravé ruce mezi dveřma na kruchtu vedoucíma a kostelem. Činil kázání nad ním pan superident zdejší M. Hendricus Taubelius na žalm 71. z verše 17. a 18.

Chrištof Filip z Waldenfelsu se narodil. Téhož roku 6. Augusti narodil se Krištof Filip z Waldenfelsu v Kompersreitu, syn p. Filipa z Waldenfelsu a paní Zuzany Sibylly z Wacdorfu. Pokřtěn v pátek 17. Augusti.

Jan Fridrich Harant se narodil. Téhož léta 1638. v pondělí po neděli 15. po svaté Trojici 3. (13.) Septembris narodil se na Čeminech

[1]) Dietsch. 105. — [2]) Bilek, 40

synu mému Jiřímu Fridrichovi Harantovi syn, kdež paní mátě jeho, paní Eva Kateřina Harantová z Chudonic sotva při životu zůstala. Pokřtěn 11. (21.) téhož měsíce, dáno mu jméno po kmotru jeho panu ze Švamberka a na Švamberce, který ho na rukou držel, Jan Fridrich. Pán Bůh rač mu dáti své svaté požehnání, jeho cti a chvále růsti a živu býti. Amen.

Alena z Kadova se narodila. Téhož léta 1638. pondělí po narození panny Marije podle nového kalendáře 13. (3.) Septembris slehla dcera moje Eva Krizelda Kadovská z Polžic a Bezdružic a na Chlístově. Má dceru; na křtu dáno jí jméno Alena.

Císaři Ferdinandovi III. syn se narodil. Téhož léta 20. (10.) Decembris mezi 9. a 10. hodinou narodil se císaři III. Ferdinandovi syn (ve) Vídni, kterýž druhý den pokřtěn. Dáno mu jméno Maximilian Thomaso, kdež velká radost byla. Ale ten den potom byla přinešena novina, že Brisach jest vzdán. Nad tím velice zarmouceni byli, nebo se z Vídně před tím psalo, že císař horlivou pouť (ve) Vídni vykonával strany Brisachu, než ještě vzat byl.

Falckrabě Karel lid verboval. Téhož léta falckrabě Karel Ludvík, syn krále Fridricha, přišedši k letóm svým dospělým žádal skrze krále englického, paní mateře své vlastního pana bratra, u císaře prv i při sněmu říšském, aby mu zase jeho země i kur, kteréž držel kníže bavorské, navráceny byly. Ač nejprv ty noviny šly a za jisto se psalo i mluvilo, že císař nejprve před sněmem posla englického dobře těšil, ale potom k ničemuž přistoupiti nechtěl; i nemohouce prosbou nic dostati, rozepsal zjevné psaní a protestací, a svého práva svými bratřími a rodem že užiti chce, se ohlásil.

Téhož roku lid, majíc od přátel pomoc, verboval a k válce se z mušení strojil, jak mohlo na kníže říšské všech zemí zbavených býti; koupil na pomezí Frislandském a Westfalském statek od vdovy Kniphausarovy, zámek s městem Meppen okolo 60 tisíc. Ten zámek a pevnost lidem osadil a střelbou a municí opatřil, chtějíc tu svého lidu mustrunk míti. Ale nenadále skrze zradu jednoho stavu rytířského rytmistra Hagendorna, kterýž prve na té pevnosti sloužil, lid císařský tam uvedl (ve) Westfaliji uhromaděný, a táž pevnost na den sv. Filipa a Jakuba, kdež Němci Walburgy jmenují, podle starého kalendáře, v noci se vším, což tam bylo, dostáno. Komendant bráníc se hrdinsky jest zabit i něco knechtů s ním, ostatek zajato. Obyčej mají na ten den štěstí vojáci zkušovati, též oni je zkusili podle starého kalendáře, poněvadž hesští soldati též na den sv. Filipa a Jakuba ve Westfaliji podle nového kalendáře přední město Padeborn vzeli, ale že bylo ten čas štilstandt mezi císařskými a hesským, zase je potom navrátili.

S švédskými se spojil. T. r. 14. (24.) Sept. falckrabě Karel s bratrem svým Robertem, který se v Čechách rodil, své zverbované soldaty, jichž 20 kompanií rejtharů a 21 kompanií pěchoty bylo, zmustroval, a potom v hrabství Bentheimb (s) generálem švédským Kingen se spolčili, a tak

spolu armádu okolo 5000 lidů, rejtharů i pěchoty, spravili a spolu se strhli, a Lemgaw město oblehli a velmi postříleli. Proti nim generál císařský Hatzfeld (ve) Westfaliji lid mající, jemu se spěšně strhnouti rozkázal, aby spěšnou pomoc témuž městu dáti mohl, k němu s lidem táhl. S týmž generálem maršálkem hrabětem Hatzfeldem táhl generál wachtmeistr hrabě Petr Getz a spolu levé křídlo, a svobodný pán Westerholdu s svobodným pánem z Lautersumb, feldmaršalkem leitenantem knížete lotarinského, všichni (s) lidem svým vedli pravé křídlo. Když pak (v) takové síle na ně přijeli, ač nejprve se ukázali, jakoby jejich příjezdu dočekati chtěli, ale vidouce se jim v síle nerovni bejti, odtad se hnuli a své pagaže napřed poslali a sami za nima k flotě na Wesru řece táhli, mínic se do města Minden reterirovati

Poražen. Když to generál (z) Hatzfeldu od zajatých přezvěděl, k tomu se spěšně přičinil, aby jim pas spěšně zamezen byl, což se i stalo. Kdež podkání 7. (17.) Octob. ve 2 hodiny po polodní nejvíc se začalo u vsi Waldorfu nedaleko od Flotha; kdež švedští a pfaltzgrafští ponejprve silně odporovali, takže císařští některé ztratili, ale že přece Hatzfeld svými obzvláštně dobře vypravenými kyrysary silně na ně dotíral, na utíkání se dali, kdež jich mnoho zezbito; též mělo bejti (jak oni psali) též mnoho rejtharů, poněvadž mezi řekama Weser a Wene zavřeni byli a málo dní předtím skrze generalwachmistra Westerholdt, který avanguarde vedl, Golfeldský most, který sám jediný do Minden města pas byl, zbořiti a shazeti dal, ztopiti, pagaže, kusy a munici, praporce a standar i s jinými bajty císařským do rukou přišly. Mezi jatými jest mladý falckrabě Robertus, generalleutenant Ferentz, též jedno přední englické hrabě bohaté, kterýž že by se zakázal pfalckraběti regement lidu chovati; item nejvyšší Boy, nejvyšší lejtenant Beiocco od Wenge, nejvyšší Bussardt, Milart Lohe. A jiných oficírů a obecných soldatů, dokládá, nesčíslná věc že jich jato bylo, a co jich proti nim bylo, nejprv je klade do 5000, a nyní pak zajatých jakoby se sčísti nemohlo! Vidět, že spořil pravdě!

Zase lid shromažďoval. Dále se dokládá, že ačkoliv ta porážka mladého pfalckraběte a švédského generala Kinge u Flotha velmi veliká jest, v níž neřkúc 6 kusů střelby, ale všecka municí (s) provianty v štichu zůstaly, též nejedny vyšší osoby zajaty jsou, a všecka ta armáda rozehnána a pobita jest, však on přece (ve) svém předsevzetí dokonale shromažďuje rozptýlené soldaty zase, dal silně verbovat, a jest cele na tom, své předsevzetí k místu konci přivésti. Z Bremu mu přitáhlo 700 vnově verbovaných soldatů, a očekává 1500, jako také velké summy peněz z Engelandu.

Sparr i s jeho fraucimorem a lidem zajat. T. m. 21. (31.) Octobru švédovské osazení (v) Osnabrucku (ve) Wesfaliji dostali kunšaftu, že nejvyšší Otto Krištof Sparr od Gallassové armady jede, a od Hatzfelda že generalzeugmeister nařízen a povolán byl, a k té armádě (se) svýma oficíry a 150 muškatýry rovně se tehdáž podati chtěl. Na to oni majíce jistý kunšoft, silný vejpad učinili a tu císařské míli od Wahrndorfu natrefili, do nich se dali a toho generalzeigmeistra s jeho fraucimorem a co sebou

vez, s jedním nejvyšším wachtmajstrem a kapitánem a 70 soldaty do Osnabrucku jatý přivezen, ostatní pobiti. Psáno bylo též z Minden o tom a dokládalo se, že jsou se dobře té bitvy pomstili, tolikéž že mnoho praporců švédských, kteréž císařští při dostání Wolgastu a Gercu dostali a on je sebou vezl, zase dostali, též i z Minden vejpady činili a zajaté dostávali.

Hatzfeld Wecht vzal. Hatzfeldt po té bitvě Wechte obléhl, ač pfalckrabě (s) švédským generalem Kingen táhli svejm zase sebraným lidem k němu na pomoc, ale již bylo pozdě. Neb po zahynutí komendanta nejvyššího Lessle pro nedostatek proviantu a municí soldati akordirovali a (s) 11 praporci silni odtad již vytáhli, tak se oni zase do Minden bez vyřízení navrátiti musili.

Odtud potom Karel Ludvík pfalckrabě brzo do Hamburku jel k rozmluvení (s) englickým, franckým, denemarským a švédskými ambassatory.

Veselí v Drážďanech. Téhož léta 1638. v pondělí 12. (22.) Novembris přivezena do Drážďan od paní mateře své a pana bratra Erdmana Augusta svého, markrabinka brandeburská z Kulnbachu. [1]) Na druhý den v outerý mezi 3. a 4. hodinou oddavky se vykonávaly mezi kurfirsta nejstarším synem Janem Jiřím a touž markrabinkou Mandelenou Alžbětou od M. Christophora Laurentia, prostředního dvorského kazatele. Ženicha vedl bratr jeho Augustus, biskup magdeburský, jakožto vyslaný císařský, a pan otec jeho, kurfirst. Nevěstu vedl pan bratr její a kníže Mauric, ženichův pan bratr.

Rok 1639. Adam Rudolf Harant umřel. Léta 1639. ve čtvrtek po novém létě 3. dne Januarii podle starého kalendáře, umřel Adam Rudolf Harant, syn můj, v městě Weismaru v zemi mechelburské. Ve vsi Redewis míli od Rostoku se roznemohl, a po některém dni dal se dovézti svou paní Marijí z Melendorfu do Weismaru k doktoru (ke) kurirování, kdež nic platno bejti nechtělo. Všecken otek; mluvilo se, jakoby mu něco dodáno bylo. Když časný lékařství pomoci nemohlo, utekl se k duchovnímu duši sytícímu, na 5 dní před smrtí svou komuniciroval a svátost večeře Páně pod obojí způsobou přijímal a (s) Pánem Bohem svým se smířil a život svůj pro pravdu Boží vynaloživ, (ve) vyhnanství svém dokonal v letech věku svého 26 méně 13 neděl a 3 dní. Soldatem byl od léta 1631. od měsíce máje až do své smrti; nejprve gemeinsoldatem pod armádou kurfirsta saského, pod regementem knížete Altenburku saským; rytmistr jeho byl Marks von Heim, lejtenantem jeho Jiří Fridrich z Ratzensteinu. Potom byl pod týmž rytmistrem svým fanjungerem, slouživ hned nejprv se dvěma koňma. Potom když kurfirst saský učinil s císařem pokoj, jsouce na žádost již před tím propuštěn z služby od rytmistra Ratzensteinera, kterýž rytmistr jeho po Marks von Heinu byl, dal se pod švédskou armádu pod p. hraběte Zdeňka z Hodic. Tu byl pod týmž regementem pod rytmistrem z Petersdorfu karnetem až do smrti, a kdyby ho byl Pán Bůh déle ponechal, měl bejti lejtenantem. Jak se choval, jest všem jeho povědomým v dobré známosti

[1]) Srov. Holle seš. 3. str. 7.

pod kurfirstskou i švédskou armádou, jak na dobrého a poctivého soldata a kavalíra náleží. Při mnoha bitvách a šermicléch jest byl u Lipska, v Slízsku, v Marku, v Mechelburku, v Pomeru i jiných místech. Když umřel, dal ho Krištof Vilím, bratr jeho, s paní manželkou jeho při armádě vézti, chtějíc ho do města Hofu, kde paní mátě jeho pochována leží, dovézti a tu ho pochovati dáti; ale že za svým nepřítelem vždy táhli, obávajíc se, aby jim třebas to mrtvé tělo nebylo odňato, dali je v hrabství mansfeldském v městě Eisleben, kdež Martin Luter narozen byl a prvnější manžel paní manželky jeho, též karnet jeden stavu rytířského, pochovaný leží, v kostele městským pochovati a praporce nad ním zavěsiti; jeden malovaný s erbem jeho. A tak vezen byl k pohřbu, jak se objíždělo přes 60 mil, a tu v Pánu odpočívá a veselého vzkříšení očekává.

Panyr skrze Brunšvejk do Tyrinku a Míšně vtrhl. Téhož roku generál Panyr a feldmaršalk švédský u Lawenburku přes Labe se dal a skrze brunšvejckou zemi až do Tyrinku táhl, odtad do Míšně, a tu se mnoho měst zmocnil, krom Lipska, Witemberka a Drážďan a některých víc. A po císařských po Salisovi a jiných nejvyšších, jich 7, jiní 9 regementů pokládali, přece táhl, kterýž mu mohli dobře do Čech odtáhnouti, ale pro bejty se opozdili a zameškali, takže na ně švédští 20. Februarii mezi Reichenbachem a Plavnem připadli, je pomlátili, rozehnali, Salisa a jiné jali, pagaže s těma jich pajty jim odněli. Též Plavno se jim poddalo, Cvikov, Kemnic, Schneeberg. Též oblehl Freiberg, ale že císařští s kurfirstskými silně se sebrali, zpátkem k Cejcu a Naumburku táhl. Pro pěchotu, která zadu zůstávala, dostavši ji zase se obrátil, a mezi tím nejvyššího Ungera, který se třima kompaniemi rejthary z Freiberku za nima vyjel, jal, na nepřítele táhl, kterýž mu státi nechtěl.

Bitva u Kemnice. Až potom u Kemnitze[1]) trefunk se stal 14. (4.) Aprilis ve čtvrtek před květnou nedělí. Ale hned císařští s kurfirstskými pod komendou generálafeldmaršalka z Maratzin byli rozraženi, pobiti a na utíkání přivedeni; takže generál Panyr vítězství obdržel a o tom gruntovní zprávu gouvernertu do Erfurtu, psanou z Kemnice 15. (5.) Aprilis, učinil oznamujíc, že jest generálawachtmistra hraběte z Buchheimu, nejvyššího Weble, nejvyššího Wanglera, který smrtedlně raněn, nejvyššího lejtenanta Paradisa od marquis de Grana regementu, nejvyššího lejtenanta Wachenheima od hraběte Šlika regementu, též nemálo majorů, velký počet rytmistrů, hejtmanů, lejtenantů, karnetů a fendrichů, jako též mnoho karnet a praporců, též všecky jejich pagáže dostali a za nima k Freiberku a k Čechám silně se dali. Potom 17. (7.) téhož měsíce se vší infanterií a artollerí k Freiberku táhl, kavallaria pak štráfy velkou škodu činila. Pravili vyhnaní kněží, kterýž po té bitvě do Kemnic přišli, že viděli velké hromady zbrojí na hromady snešených jako kopy sena, zvláště při zákopích a pasích.

---

[1]) Chemnitz.

Patent vydal Banyr, když měl do Čech táhnout. Potom Panyr nechal Freiberku a dal se k Birnu,[1]) a je vzal krom zámku. Než odtrhl od Freiberku, vydal v ležení při Freiberku 14. Aprilis na velikanoc tuhý patent takový:

»Poněvadž skrze propůjčené vítězství a štěstí od všemohoucího Pána Boha, že příhodnost té vojny tak jest šikována, že Jeho Excellens již v plném tažení obsazen jest, do království českého avancirovat neb táhnout a toho pobitého nepřítele, který tam utekl, dále následovat a podle vůle Boží a do ruky přišlé occasie dokonale konfundirovat a ruinirovat, při tom jest se obávat a to na péči míti, že bude při soldatích, tak dobře při oficířích jako při obecních, takové mínění, aby jak až dosavad zvyklostí bylo, takový neřád v plundrování, loupení, mordování, neřád ženském pohlaví provozování, všecko v pokažení, v puštění a vytrávení znova a v plném švangu neb zápolí zase vykonávati neb činiti smíti budou. Jakož pak Jeho Excellens neb vyvýšenost to království české a jeho obyvatele, vyššího i nižšího stavu osoby, jakého řádu a kondicí ty jsou, v mnohou jinou consideration potáhnouti a takové mínění neb intention jest, jich se jakožto od papeženců v náboženství a svědomí utištěných a vysoce zarmoucených lidí se ujíti a je retovati a jim, jak mnoho z jejich prostředků pomoci acceptire neb dostane, a při tom věrně cooperiren vymoci chce, prostředkem té armády ku pomoci přijíti a z jejich nouze je vysvoboditi, též přátelstvím a discrecí žádnou měrou pak tvrdě a nepokojně traktirovati nedopustí. Což dal to vše jednomu každému tím patentem pod armádou v známost uvést, a jest v tom Jeho Excellencí opravdový rozkaz, vůle a mínění, aby všickni na pořád insolentiam od plundrování, loupení, mocí braní, sami od sebe skutečným handlováním, bědováním, exactionen, pálením, žháním, škoděním a zarmucováním obyvatelů, jak takové excesse mohly by vyjmenovány bejti, pod hrdlem, poctivosti a života ztracení zanechati a zdržeti se mají. A nejprve mají páni nejvyšší a komendantové své regementy dobře v hromadě a při sobě držet, žádnýmu rejtharu neb soldatu ani oficiru napřed a od jejich praporců a karnet jíti neb jeti nedali, na ty a obzvláštně na oficíry činí dobrý pozor dali, žádné parthaje kromě od generalitet komandirované a páně službě a té vojny, jak potřeba vyhledává; na to pak žádné excuse neb výmluvy bez provedení a ukázání a sufficiente demonstration té necessitet attendiret bejti má, vyslaní. Též jeden každý nejvyšší a regementu komendant o svém rytmistru a kapitanu, a rytmistři a kapitani o jejich compagniech, kdo při ní nebo od ní, když jednom pilný jest, dostatečnou vědomost míti a se žádnou insciencí vymlouvati nemůž, též ta excuse neb výmluva nemá přijata bejti. Chce Jeho Excellens netoliko ty obecný, pro kteréž, když tak na zjevný zlý skutek trestáni bývají, hned jejich mzda hotova jest, k pokání vésti, ale mají přede vším, co se nenáležitě děje, nejvyšší a po nich jiní oficirové od vyšších až do nižších sám na závazek vzíti a podle jednoho každého přečinění, příležitosti, pro jejich conniventz, indulgentz, též dobře pro poručení na hrdle, zdraví, na cti a statku bez prominutí trestati, neohlédajíc se na žádnou osobu, ale od

[1]) Perno.

nejvyšších až do nejnižších rovně projíti budou. A nemá se žádný domnívat a sobě myslit, že jak jest s prvními patenty až sem šlo, po publikaci takových oficirové sami ty nepravosti vymlouvali, potlačovali, šků(d)ce skrývali, z pokut se i své pod sebou mající vytahovali a vysvobalovali, tak že málo skutečných exekucí a pokut následovalo. A tak jak prve obyčej byl, tento též illudirovat chtěli, ale takoví zajistě, kteří se tak domnívají, s jejich velikou škodou a nepříležitostí se podvedou a takovou věc najdou, kterou ucítí, i jiní, kteříž též tak smyslili, na nich příklad a oš(k)livost na těch rovných zlých skutcích míti budou. Naproti tomu má jeden každý regement a compagnie svého života vyživení a prostředek k silnění trop od Jeho Excellencí samého ukázány býti, aby na tím žádné příčiny k stěžování neměli; způsob také takového vykázání na hodnosti a sufficentz a Jeho Excellenci samém dobrém vynajíti přestati má. Přitom jeden každý má mysliti, čím lepší justici držet bude, tím lepší jednomu každému jeho ordre vystačí, a tak dobře ti země obyvatelé jako i soldati rovně zachováni a conserviren budou moci bejti. A aby se žádný tuto nevědomostí k spomožení a k vymlouvání neměl, tak jest tento odevřený patent skrze trubače a bubeníky proclamirován a publicirován, také má z kazatedlnic přečten bejt, skrze tisknutí provolgiret, a na(d) tím tuze a silně a nezměnitedlně držeti se bude. Signatum v hlavním ležení před Frejberkem 24. (14.) Aprilis A. 1639.

Johann Banner.«

Nad patentem titul jeho: Královského majestátu a království Švédského etc. jako také těch confoederirten respective rada, general a feldmarschalk v Německé zemi, též general gubernator v Pomru, Johann Banner, pán na Mülhammu, Werden a Narby, rytíř.[1])

Krištof Vilím Harant k Hofu přijel. Po té bitvě (se) Salisem výš oznámené a vzetí Plavna a Cvikova, přijel před šranky k městu Hofu Krištof Vilím Harant, syn můj, karnet v ten čas pod regementem pana hraběte Zděnka z Hodic, a mně dal k sobě vyvolat. A tu mi nejprv pravil o smrti bratra svého Adama Rudolfa; byl toliko tu (v) 8 koních. To bylo 27. Februari (na) škeredou středu; žádal do města pustěn bejt. Dovoleno mu bylo samému ke mně do města jeti, rejthaři aby zůstali na předměstí, že dobrým kvartýrem opatřeni budou; ale on nechtěl bez nich do města se dáti. Potom se zastavil v hospodě na předměstí u hořejší brány u »Provazníků«, kdež jídlo dali mu páni přinést a pivo se tu v hospodě na jejich zaplacení pilo. Já když sem mezi ně od pana hej(t)mana přišel, (neb pro mne služebníka k dolejší bráně, kdež sem (se) synem svým byl a s jinýma, poslal, abych k němu na zámek přišel), našel sem jich nemálo stavu rytířského, Němců a Čechů, u něho, i měšťanů, ouřední(ch) osob, a zvláště ty, který ho neznali a jak živi nevídali, jako Jan Balcar z Belnic. Ten hned se mu obliviroval, byvši tu v městě před soldaty s paní manželkou svou, kterýž s ním potom jel; též byl tu Rudolf Geilsdorf, Racisteinerové mladí z Geilsdorfu, Petr a Fridrich, Čechové všickni v ten čas zůstávající krom pana Václava Přichovského. Tu

[1]) Text německý, Theatrum europaeum IV. 101.

veseli byli, jedli, pili, troubiti svému trubači dal; v tom když tak veseli byli, učiněn pokřik, že císařští jedou; varta osazená nic toho neviděla, na koně sedali a jeli pro víc lidu, který nedaleko byl přes 40 koní. Kdy ten šildvachu na znamení jemu od karneta daný za nima jel a žádného již tu švédský(ho) nebylo, tu se teprv císařští na několika koních silnicí od Kulnbachu ukázali až k stodolám zdejším. Ty kteréž prve (v) kvartýřích zde leželi od regementu Nicolai a po porážce Salisa z města odjeli, se dali, ale když švédští karnet jednom s prvníma koňma přijel a ostatní v holtu nechal, zahlíd je Přibík Lukavský, který potom, když syn můj rytmistrem učiněn byl, karnetem jeho byl, na ně sám jediný na jednom pěkném plesnivém koni se dal. Ale jak ho shlídli, tak utíkali, až jeden klobúk ztratil, kterýžto klobúk Lukavský zvedl. Potom jsouce noc, vždy syn můj chtěl mne v městě v ložumentu navštíviti sám toliko, jak dovoleno bylo, což i do města všel se mnou, za námi též Pelnic a Lukavský. Tu pan hejtman Otta z Podenhausu[1]) (se) synem mým mluvil, i jiní stavu rytířského. A v tom opět jeden muž přišel, pravil, že císařských 100 kyrysarů míli od města dobrou (v) Švarcenbachu viděl, což Vilímovi sám vyprávěl. Na tu zprávu sodva sem ho z města vypravil, však přece proti nim jel, však nic nenašel; potom se obrátil s Pelnicem na statek jeho Hanesgrin a tu přes noc zůstal, tak že sem já s ním nic nemohl mluvit.

Švédovská kompania jedna sem do města přijela. 1. Marti přijel sem jeden švédský rytmistr s kompanií. Byl u brány dolejší v domě Keislovém sám s hejtmanem, a jedli, a když jeho kompanie nechtěli do města pustiti, odevřeli sobě sami a vjeli do města a kvartýr sobě udělali.

Schlang sem přijel s lidem, markrabství pod kontribuci uvedl. 2. Marti, v sobotu první v postě, přijel sem Erick Schlang, nejvyšší švédovský, (se) svým lidem pod sebou majícím. Jedna kompanie s ním přijela, ostatek v Kocově dolejším se položili. Žádal na amptu hofském 16000 tolarů, potom na nejméně 10000. Když potom duchovní a exulanti se přimlouvali a prosili, přestal na 6000, a 4000 že pro duchovní a exulanty upouští. Na ráno v neděli pobral všecky lepší koně, některým zase něco vrátil. Pan hejtman dal mu jednoho koně, zůstali mu jiní všicky; též Christian Beilwic major tak učinil, darováním jednoho koně zachoval jiné; exulantóm českým nebral žádné koně. Co byl zde přes dvě noci, nikdy přes noc v městě nezůstal, než při lidu svém v Kocově; to v noci tam jel po večeři, že o něm žádný nevěděl. V pondělí jel zase do Plavna, přivedši markrabství pod kontribucí, a do Hba o ni též psal; ale oni ji odepřeli. Vzevši sebou zdejší tři měšťany,[2]) až by se peníze složily, potom těch peněz jednom polovici dostal a druhou polovici Königsmarck.

Shánčnice časté. Potom několikráte byla shánčnice švédovských s císařskými, který okolo Bamberka leželi několik regementů, jako i Kapounský.

[1]) Bodenhausen. — [2]) Byli to: J. Wolf Hertel, M. J. J. Wolf, Kris. Buchta. Srov. Archiv für Geschichte von Oberfranken. 1848 str. 4. (13. sešit, str. 9.).

17. Marti okolo 30 koní švédovských odsadto jeli, císařských za nima na 50 koních okolo města Charvátů jelo, a vesele sobě počínali, kuráže, kuráže! volali. Švédovští přijedouc k jednomu hájku se zastavili, na ně čekali, ale oni zpátkem sem se dali a jednoho švédovského starého člověka drakouna na malém koníčku, který pozadu zůstal, jali, a vysvědčení od města žádali, i od peněz, což i dostali i dobrým obědem obdařeni.

12. Marti v Obersteinichu rytmistr švédovský zůstal, jsouc zastřelen od císařských, v Bamberce byvši vyzrazen, jedouc tam pro kontribucí.

18. Marti po těch Charvátích zase sem švédští přijeli.

19. Marti šermicel u Kulnbachu švédovští s císařskými, jali císařské některé oficíry na předměstí u Kulnbachu; markrabě je vyplatil.

Hektor Kocour zabit. 20. švédovští od Kulnbachu i odsad odjeli. Hektor Kocour na týž den zde v domu pana Ratiborského bodenou ranou od Petra Racisteinera z Geilsdorfu zabit.

26. Marti 26 koní švédovských sem přijelo.

Do Altenburka vpád kurfirstských z Lipska. Noviny. 28. Marti, že lipské osazení s měšťany do Altenburku vpadli do kvartýrů mladého Panyra, mocně skrze zradu, šranky přeřezali, do města se dostali a hned vědouc, (v) kterých domích kdo jest, ty oficíry (s) mladým Panyrem jali; i pagáže vzeli a s chvátáním odtud odtáhli, kdež potom brzy byli za jiné kurfirstské (z) zajetí propuštěni.

31. zajali švédští (ve) Wonsidlu lejtenanta, kaparala a některé jiné císařské.

Panyr do Čech vtrhl. Panyr pak po té chemnické bitvě a po tom patentu poslal do Čech 6 regementů rejtharů, sám pak ležel u Pirna, v Pirně a mezi Pirnem a Drážďany. Potom se dal do Čech se vším lidem, co ho tu sebou měl, a mnoho ho nechal v osazeních, a Königsmarcka s jeho lidem pozadu, kdež přejížděl a protahoval do Míšně, Tyrinku, Franků a pod kontribucí uvodil, kde mohl, a vždy verboval; potom se do Sas dal k Halberštatu.

Nejlepších se krajů zmocnil. Panyr vzal Chomutov, Louny, Litoměřice v Čechách, Mělník, a u Litoměřic dal most dělat. Když hotový byl, se vším svým lidem při sobě majícím dal se přes něj, přived sobě ty kraje žatecký, litoměřický, boleslavský, hradecký a jiné pod kontribucí. Dal se k Brandejsu, kdež jej vzel,[1] ač císařští u něho leželi, však silný šermicel s nimi se stal. A někteří nejvyšší jati byli tu i u Mělníka, jako Montecuculi a Hofkirch,[2] které do Švéd posláni. Dal se ku Praze k Vyšehradu. Čechové neb císař povolal Hatzfelda do Čech, kterýž táhl po předměstí v Klatovech z Westfalie (s) 60 kompaniemi, a Zahrádecký (s) dvěma regementy, pěchota Hatzfeldova jinudy táhla; počítali se 8000 silni. Panyr k Praze počal střílet a veliký strach učinil.

Schlang štráfoval do Moravy i Rakous. Nejvyšší Schlang,[3] ten štrafoval (s) svým lidem a jemu na pomoc daným v Moravě a pod kontri-

[1]) 2. června. — [2]) Vavřinec Hofkirch, před tím saský plukovník. — [3]) Schlange, plukovník.

bucí uvodil, též v Rakousích nedaleko Vídně že se staviti měl; též Slízsko jim kontribirovalo i Lužice. Ty kraje, které v Čechách dostal, zase pod-obojíma kněžíma osadil, i statky vzaté vyhnaným jejich zase dával, a řád znamenitý podle toho patentu držel, že žádný obyvatelům nic škoditi nesměl. Mohlo se s potahem volně vyjet, dělat, vorat. Naproti tomu přátelé císařští, nač přišli, brali, drancovali, žádného nešanovali, že lidé nic dělati nemohli, neb potah všecken pobrali, kde jednom mohli na mnoha mil od Prahy, i pálili a mordovali na šlak nepřítele.

Zase vojáci císařští zde. Když švédští do Čech odtáhli, přijeli sem zase ty prvnější císařští vojáci pod Nikulaem,[1]) kteří zde prve leželi a před švédskými do Bamberství ustoupili, okolo 30 koní, ostatek bez koní, asi všech 60. Nedlouho tu ležíc, musili též do Čech táhnouti 17. Junii.

Panna Eva Krizelda Janovská umřela. Téhož léta 1639. 14. (4.) Juni v outerý svatodušní v noci mezi 10. a 11. hodinou umřela panna Eva Krizelda Janovská z Janovic, dcera pana Krištofa Janovského z Janovic, zde v Hofu v domě Lenblessel. V pátek příští 7. Junii v klášteře, jak se do kostela z ulice vejde po levé ruce, pochována.

Sibylla se rozstonala, stonala 13 neděl. Sibylla Mandelena i Alžběta Marjána, dcery moje, ji navštěvovaly, potom ji po smrti strojily, a po tej se hned ve čtvrtek před pohřbem rozstonala a stonala po třikrát pořád velmi hrubě na hlavu, nohy, ruce, mdlobu.

Hned po témž pohřbu v sobotu před svatou Trojicí rozstonala se paní Anna Alžběta Janovská z Přichovic; stonala též víc než čtvrt léta. Též u pana Vácslava Přichovského stonala jeho dcera, panna Alžběta, vnučka panna Svnčička Černínka, též čeládka.

Stonali zde velmi i mřeli. Soused můj Hendl kramář, nejprv manželka jeho nemocná slehla, dítě po křtu umřelo, též ona a on po něm umřeli, též soused jeho Wuntzel cukerbaker, též jiní mnozí stonali i mřeli; paní Pricknarova z Feilcu na Heflesu u Hofu. Chtěli tomu, že lidé sezdola z Tyrinku a z Míšně chudí, kteréž sem své outočiště před hladem a jiným vzeli, to sem přinesli.

Manželka má se též rozstonala těžce na horkost. Druhou neděli po svaté Trojici rozstonala se manželka má, jsouce těhotná, čekajíc se (v) 5 nedělích do 6 nedělí, velmi těžce. Ponejprv nechtěla doktora k hojení potřebovati, aby o dítě nepřišla; když pak se s ní nic lepšiti nechtělo, v sobotu po též neděli doktor Abraham Michael byl ode mne povolán ji hojiti, neb byla velmi nemocna, že doktor sám o ni slabou naději měl, o dítě pak dokonce, aby měla je donésti. Neb ústa se jí zak(r)vacovaly, že lazebník dvakrát i třikrát za den jí je vystřikovati a vymývati musil. Potom jí šel z oust ve dne i v noci šlem ústavně, že veliký pleny ustavičně míti musila, jedny naplněné byly tím šlemem a druhé se jí dáti zas musily. To trvalo za 6 dní i víc. Pravil doktor, že toho jak živ neviděl, krom

[1]) Nicolai, plukovník.

v Plavně při jedný ženě a malířce zde, a potom manželce mé, a kdyby při ní přece ta horkost byla trvala, kterou před tím měla, že by ty flusy byla spekla, že by od toho musila umříti. Když pak jí počalo drobet málo lép bejti, rozstonala se její bába Anežka, již při ní drahní čas jsouci z Lichtenberka k ní přivedena, velmi těžce v pondělí po 6. neděli po svaté Trojici. Za jiné jsme nemínili, než že umře. Též dcera moje Sibylla Mandelena, kteráž drobet povstala z nemoci, zase se těžce roznemohla, takže sem měl kříže domovního dost. Tožť ta bába v pátek zase po též neděli předivně mimo všelikou naději z nemoci tak těžké povstala, a v neděli 7. po svaté Trojici, právě na ten den, když čas její vycházel, manželce mé při porodu s pomocí Pána Boha všemohoucího pěkně pomohla, a syna zdravého a čerstvého v ten čas na svět přinesla.

Křtiny syna mého Otty Jana Adama. Potom v sobotu po též 7. neděli po sv. Trojici 3. (13.) Aug. dal sem téhož syna svého křtem svatým podle nařízení Syna Božího pokřtíti skrze kněze Volfganga Šeiba. Kmotrové jeho byli: pan Otta z Podenhausu na Armsteinu, Mildorfu a Leimici, markraběcí tejná rada a hejtman v Hofu, na rukou jej držel; pan Kašpar z Waldenfelsu, pan Václav Přichovský z Přichovic etc., pan Jobst Jeronym z Wildensteinu a v Nala, nejvyšší wachtmistr; pan Abraham Michael, medicinae doktor a města medicus, pan Jiří Schubhart, markrabětů zde kastnar a klosterverwalter, pan Jan Dörenhöfer, purkmistr. Kmotry: paní hejtmanová zdejší, paní Alžběta z Bodenhausu, rozená Bärin, paní Anna Alžběta z Waldenfelsu, rozená Fuchsovna z Walburku na Gompersreitu, paní bába téhož děťátka, paní Alena Přichovská z Sobětic, paní Zuzana Sibylla z Waldenfelsu, rozená z Wacdorfu, panna Mandelena z Kützeru etc. Dáno mu na křtu jméno Otta Jan Adam po jeho kmotru, kterýž ho na rukou držel, a po dvou bratřích jeho, kterýž v exilium z tohoto světa před ním vykročili.

Rozstonal se týž syn můj a umřel. Sám pak týž syn můj po svatém křtu, ano i po obětování jeho v chrámě Božím Pánu Bohu (s) svatými modlitbami, 11. den po témž ouvodu se na vnitřní psotník rozstonal a tu celou noc velmi plakal; v pátek 20. Septembris tu již bez pláče ležel a přece silně ručičkama hýbal. Tak tu celou noc velmi nemocný ležel, až ráno v sobotu na svatého Matouše v půl 7. hodině nad tou smrtí, posledním jeho nepřítelem, právo obdržal, a v Pánu usnul, (v) 7. nedělech 6 dnech míně půl hodiny; neb se narodil (v) 7. neděli po svaté Trojici 28. dne Julii léta 1639. na znamení střelce, okřtěn 3. (13.) dne měsíce Augusti neb srpna. Umřel 21. Septembris. Pochován zde v městě Hofu v klášteře vedle mé milé první manželky při zdi, kdež nad jeho hrobem kámen jest s erbem jeho, a na stěně též malovaný erb na okrouhlém prkně v kůru, kdy se do kostela jde z ulice na pravé ruce, (v) 16. neděli po svaté Trojici na svatého Michala archanděla. Průvod měl pěkný od svých rodičův, tří sester, kmotrů a kmoter všech (kromě pana Kašpara z Waldenfelsu a paní Aleny Přichovské z Sobětic, který pro nemoc a ona pro již špatné chození najíti se dáti nemohli), též od jiných Čechů i Němců z rytířstva i měšťanů. Paní

máteř jeho vedl za ním pan Krištof Janovský s panem Janem Karlem Černínem z Chuděnic. Kázání nad ním činil pan superintendent zdejší, pan kmotr můj, z epištoly svatého Pavla k Římanům 14. kapit. od verše 7. až do 10. verše.

Malá dcerka moje se rozstonala. Též po křtinách téhož mého synáčka rozstonala se na túž nemoc, na horkost a mdlobu, dcerka moje malá Alžběta Mandelena, kteráž též velmi těžká byla. Chůva od malého též při ouvodu se rozstonala, a žádnou jinou žádným způsobem k němu sme dostati nemohli; pivem se musel napájet.

17. Juli purkmistrová Lebová, mé malé dcerky kmotra, umřela.

Hatzfeld táhl do Míšně. 20. Augusti táhli tudy císařští z Čech do 400 koní, jak pravili; ptali se na Königsmarcka. Armáda Hatzfeldova táhla z Čech do Míšně okolo 10 regementů, jak pravili. Kdež potom táhl s kurfirstem k Pirnu, byl tak od švédských generál(a) Stalhanského[1]) přivítán, že musili k Drážďanóm utíkat, a mnoho lidu ztratili i zajato bylo, a o málo chybilo, že by byl kurfirst i (se) synem svým, též Hatzfeld jatý; střelbu v štichu nechali.

Arcikníže Leopolt přijel do Prahy, mor tam. Co lidu bylo císařského a kurfirstského v Čechách, to do Prahy se dalo, neb císařský bratr arcikníže Leopolt s něco lidem, s Uhry a jinýma za správci tam od císaře poslán byl; kdež v ten čas v Praze velmi mřeli vojáci, měšťané i židé mnoho tisíc.

Kurfiřští z Čech vyhnáni od Švédských. Potom se pro ten mor dali soldati z Prahy a rozložili se po kvartýřích. Na pudzim při svatém Václavě byli v Rakovníce, v Chýšech, Žluticích i Vařích přepadnuti kurfirstští; koně jim pobráni, mnoho jato bylo. Kterýžto potom utíkajíc z Čech přijeli sem k Hofu 5 regementů, kteréž komendiroval jeden nejvyšší Hanau, velmi slabi, sotva 500 neb 600 silni. Zůstali v poli u šibenice přes noc, nejvyšší v městě; chtěl je nejvyšší zase ke Hbu vésti, nechtěli ho poslechnouti, táhli přece do Míšně, na ráno k Šlacu. Reišlového regementu nezůstalo dokonce nic, i nejvyšší lejtenant Berka byl jat, když obědval v Chýšech, potom jsou mu někteří rejthaři přece se navrátili, ale na mále.

Panýr dal něco pálit v Čechách. Arcikníže Leopolt když přijel do Prahy, vydal patent, aby žádný nepříteli nekontribiroval pod nemilostí. Což když se stalo, dal některý města, městečka i vesnice páliti Panyr, tak zpráva dávána, že nechtěli kontribirovati.

Panýr přitáhl na Bílou Horu ku Praze. V ten čas Panyr (se) vším lidem svým dal se přes vodu a přitáhl na Bílou Horu, kdež v Praze veliký strach způsobil. Odtad pana hrabě z Hodic zase 14. (24.) Octobris s jeho regementem na Brandejs zpátkem poslal (k) zbránění nepřátelských partají a štráfů přes Labe, sám se pak položil v Oboře a psaní učinil komendantu do Cvikova, datum na Bílé Hoře 17. (27.) Octobris 1639.

---

[1]) Stalhandske (také se píše Stalhandsch).

Z Bílé Hory psaní Panýrovo komendantu do Cvikova. »Před 3 dny poslal sem pana hrabě z Hodic (s) jeho regementem zpátkem k Brandejsu nepřítelským partajem štráfováním přes Labe brániti, který v Kostelci 25. tohoto měsíce na 400 Uhrů, který vobrok dávati chtěli, natrefil, na větším díle pobil a 50, mezi nimiž jeden karnet, zajal, takže již blízko to poslední pomazání přijali, a od těch 43 kompanií takové čeládky přes 500 před rukama není. Neučinili nám chvála Bohu žádné škody, ale sebe sami konsumirovali, rešt ostatní bude (k) exemplu neb příkladu jejich komerátů měřit; na to ti zajatí přísahají, že chtějí domů se rozběhnouti.«

Zpráva další o tom vpádu do Kostelce. Pravil mi o tom oustně jeden lejtenant Kochan,[1]) kterýž se pravil, že při tom byl, když ke mně přišel s jedním císařským vojákem, (byvši před tím u Plavna zajat, když zde císařští tři regementy leželi léta 1640. v pondělí po provodní neděli 13. Aprilis), že pan hrabě z Hodic v Kostelci při tom nebyl, než že dal ordinací jednomu rytmistru svému Harantovi se 40 koňma, aby na ně vpadl a je rozehnal, a sám pan hrabě (s) ostatkem regementu svého čekal u jednoho vrchu blíž ku Praze, kde král Fridrich dal na něm něco postaviti. Tu týž rytmistr na poručení tak se zachoval, na ně trefil, když s koní sedli, v stodolách mlátili, někteří jídlo, jiní sladké vody sobě vařili, jich mnoho pobili, rozehnali, ostatek těch 50 zajali. Pan hrabě že se domníval, že ti rozehnaní naň přijedou, a tu že je do ostatku pomlátí, ale nepřijel na něho žádný. To pravil a velice se zaříkal za jistou pravdu.

Z Cvikova sem pro kontribuci přijeli. 22. Octobris švédští z Cvikova v 60 koních a něco muškatýrů přijeli sem pro kontribucí. Byl s nimi nejvyšší wachtmistr, druhý den zas jeli.

Hatzfeld zase do Čech skrz Falc do Plzeňska. 27. Octobris táhl zase dílem tohoto markrabství Hatzfeld od Drážďan skrze Míšeň a dílem Tyrinku a markrabství do Falcu, kdež mu ku pomoci a konfogirování táhly s ním 2 regimenty Taubovští, po jeho smrti od jeho nejvyššího lejtenanta jednoho z Kalenberku komendirovaný, potom skrze Falc do Čech do plzeňského kraje se dal.

Nejvyšší Kalenberger zase zpátkem táhl. 18. (8.) Novembris Kalenberger z Falcu zase od Hatzfelda táhl, pravíc se, že od kurfirsta saského, pána svého, zas jest povolán; táhl tudyto k Hofu, u pana hejtmana byl přes noc, a jeho lid po vesnicích, že by páně hejtmanův přítel měl bejti blízký.

Zpráva jeho o orlu, který se na nebi ukázal. Ten vyprávěl na zámku před kněžími zdejší(mi) i jinými div, který on viděl v ležení v Dole-Pomřích, a s ním mnoho tisíc lidu. Na nebi že se ukázal orel, tu že ztracoval peří, křídla, však rozdílně při každém navrácení že něco ztratil, až naposledy hlavu, a tak oškubaný bez křídel, noh, hlavy, jen bošek, se ztratil a víc ho neviděli. Pravil, že musí zajeti k Cvikovu a Cvikovský navštívit, ale sešlo s jeho mínění; jel přece do Míšně.

[1]) Snad potomek Val. Kochana z Prachové.

Panýr táhl s Bílé Hory k Litoměřicóm. Feldmaršalk Panyr byl by víc při Praze tentýroval, ale překazil mu v tom kurfirst saský v Lužicích s císařskými pod hrabětem z Mansfeldu, takže musil tam Stalhanse (s) několika regementy poslati, kterýž Pautzen[1]) vzal a bašty i brány zbořiti dal; sám z Bílé Hory k Litoměřicóm táhl a tu k němu některé posly poslané vyslýchal.

Hatzfeld do Plzeňska, též Breda a Picolomini do Pracheňska se dali. Téhož léta (ke) konci podzimku přitáhl na poručení císařské (se) svou armádou sezdola od Rejnu a Nydrlandu generál Picolomini,[2]) jak se počítali 16.000, táhl mimo Nyrnberk, dílem Švábů. Rozprávka byla, že po vodě k Vídni potáhne, poněvadž Turek v Uhřích silně štrafoval, a Schlang nejvyšší v Moravě pod kontribuci sobě jiných míst víc přived; ale on Picolomini dal se svým lidem skrze Bavorského země do Čech k Sušici, na Podlesí, a svůj hlavní kvartýr měl v Sušici.

Též Breda (s) 8 regementy od Prahy do Plzeňska přitáhl a položil se u Zelené Hory, a Hatzfeld okolo Plzně.

Panýr k Žatci. Panyr potom položil se u Žatce a dal tam jednoho z předních stíti, poněvadž naň zrada prokázána byla, a dal (ze) zámků, tvrzí panských a rytířský(ch) obilí velmi namnoze do Litoměřic voziti.

Poselství kurfirstů sem přijeli. Téhož léta 27. (17.) Decembris přijeli sem poselství kurfirsta saského: pan Fridrich Metzsch na Reichenbachu a pan Hendrich mladší z Friessen na Rothu a doktor Johan Lauber; kurfirsta brandeburského: pan Jan Fridrich z Löwen na Schönstatu, rada a verweisser zu Crosen, doktor Petr Fritz, president konsistorii, jedouc do Norberka (k) jednání o pokoj, kdež vyslaní jiných kurfirstů sjíti se měli, jakož se i sjeli. Jeli zase odsad k Norberku 29. (19.) téhož měsíce ve čtvrtek po 3. neděli adventní.

Rok 1640. Na skonání starého roku 29. dne Decembris a začátku nového 3. Januarii [1640.] umřel v Praze na morní bolest nejvyšší De Vorux, který souc kapitánem v ten čas, kníže z Waldsteina zabil ve Hbě.

Císařští vzali Králů Hradec. Léta 1640. po novém létě starého kalendáře a po třech Králích nového hýbaly se císařský armády k městu Táboru, neb že jsou za dobré uznaly, aby od zadního konce nepřítele hleděli. Jakož pak nejprv dali se (ke) Královému Hradci a jej vzeli, jak se psalo, že byl tam bílý regement (s) 12 praporců pěchoty; ty dostali, a pěchota dala se pod ně a 200 koní. Též dostali města Mladé Boleslavě zradou, jak se od švédských zpráva dávala, když Panyr u ní s lidem svým ležel a s císařskými rád bitvu svésti chtěl (Königsmarcka s lidem pod sebou majícím zadu za sebou v kraji žateckým nechal). Tu že císařští bitvu mu též podali tím vzkázáním, že lidu dostali takového, že jeden na dva i víc švédovských smí se dáti; na kteréžto vzkázání Panyr (se) svým lidem

[1]) Budyšín. — [2]) Octavio Piccolomini, maršálek, přidán k ruce arcikníželi Leopoldovi Vilémovi.

s veselostí a velikou žádostí proti císařským táhli; ale císařští že jsou jich nedočekali, nýbrž na pět mil zpátkem postoupili a všecko po sobě vytrávili. Panyr že tu 4 dni na ně čekal, a nedostatek lid jeho veliký na proviantích snášel, pro takový nedostatek a že mu bitvy dáti nechtěli, zpátkem se dal. A tu po odtažení jejich od Mladé Boleslavě jeden soldat švédský v městě že jest dostal jednoho znamenitého zazděného pokladu, a aby ho mohl zachovati, k Císařským že se dal, a zprávu jistou, kudy by nejpříhodněji město zlízti a je vzíti mohli, oznámil. Což že se stalo, k Brandejsu že Panyr nejvyššího Schlanga poslal šance vyvržený zase pokaziti a zasypati. To švédovští zde jeden jak druhý, kdy se jich na to ptali známý jeden druhého, tak za jisto vyprávěli, a že císařským dost silni s pomocí Boží jsou a taky že již nemnoho v Čechách jísti měli, však že nevědí, proč z Čech táhnou.

Jaký diskurs byl od některých, že Panyr táhl z Čech. Což též i někteří z císařských divně to judicírovali, proč Panyr z Čech táhne, že není poražen, nýbrž jim dost silen. Jiní pravili, jako jeden posel, který z Drážďan přišel, že tam tak vůbec praví, že proto, aby snáze pokoj mohl se státi; jiní, aby se s wejmerskou armádou, luneburským a hesským lidem strhl.

Königsmarck do Čech táhl. Königsmarck když táhl do Čech s lidem svým švédským 60 kompanií, již (ke) konci měsíce ledna rozehnal kurfirstské saské, (jakož jim to několikráte již učinil), že nejvyšší Šlenic[1]) při tom zůstal. Taubovský 2 regementy v Gera a 9 karnet že dostati měl, rozehnal a pomlátil.

Salvaguardia z Cvikova sem přijela. 9. Marti přijel sem jeden lejtenant nad pěchotou a jeden karnet, přirozený Švéd, (s) 21 koňma sem na salvaguardy z Cvikova, poněvadž toto město jim do Cvikova kontribirovalo, nebo již tropy z Čech sem maršírovaly do Němec do Fogtlandu a Míšně, a obávali se, aby jim, totiž Hofským, se tak nestalo, jako 14. dne Januarii minulého Plavenským, že nenadále od sebraný roty vyplundrováni byli.

Švédovští z Čech vytáhli. Švédovští, než vytáhli z Čech, vyplundrovali, totiž koně pobrali a co lepšího, Toužím a Planou a jiná místa, a osadili zámek Tetš,[2]) Oustí, zámek Teplici, též Brumov.

Přijelo jich přes 150 k městu Hofu. 11. Marti neb března přijeli sem rejthaři švédovští přes 150 koní a chtěli do města, stojíc před branou; ale zbráněno jim od salvaguardie švédovské. Jeli do Hofeku,[3]) vsi blízko od města, tu zůstali.

Švédovští v markrabství i kurfirství pajtovali. 12. března jeli tudyto opět švédští, ptajíc se, byli-li jsou včerejší rejthaři v městě. Když zvěděli, že nebyli, jeli odtad dále po městečkách, zámcích, tvrzech, peníze žádali, ale málo komu co ublížili; od dobytka málo co brali, a co vzali,

[1]) Schleinitz. — [2]) Snad Děčín. — [3]) Hofeck sz. od Hofu.

málem dali sobě to vyplatiti, ještě lidi napomínali, co mají lepšího, aby do města odvezli, před nima že dobře bude moct zůstat, ale před císařskými že nezůstane, jakož se potom i vskutku stalo.

Syn se Jiřímu Fridrichovi Harantovi z Polžic v Plzni narodil. Téhož léta 12. (22.) dne měsíce března Pán Bůh všemohoucí pomoci ráčil šťastně paní Evě Kateřině Harantové etc. v městě Plzni, manželce syna mého Jiřího Fridricha, a obdaroval je synem, kteréhož ten den hned dal okřtíti, a dáno mu jméno Rudolf Maximilian. Kmotrové jeho byli: nejvyšší Reimund na rukou jej držel, nejvyšší lejtenant Salis a dva nejvyšší wachtmistři, též rytmistři a pan Benjamin Fruvein, a paní z Švamberka kmotrou a ostatek německý fraucimor.

Švédovští chtěli mocí do města. 18. března švédovští zpátkem jedouc zase k Plavnu a Elsnicóm, mocí chtěli do města, neb aby jim recompens dali; ale zbráněno jim od švédské salvaguardie z Cvikova a měšťanů, kteří zbraněma k tomu povoláni byli. Též 19. dne i 20. přece švédovští okolo města jezdili.

Baborští k městu přijeli. 22. března v neděli smrtnou bavorští z Pfalcu silně k městu přijeli, jali na předměstí lejtenanta Knota švédského a karneta od witenberského regementu, a při tom zde na předměstí a v Hořejším Kocově do 17 jiných, kterýž pro žraní tu zůstali, jsouc napomínáni a vystříháni. Salvaguardie z Cvikova v noci před tím, než bavorští přijeli, do Cvikova zas jela.

27. března, neb tu noc před tím dnem, zůstalo zde v Hofu na předměstí 60 koní Charvátů. Na ráno jeli k Elsnicóm na recognicii, a švédovských od Plavna a Elsnic jelo ke Hbu do 500 koní. Chybili se v lesích, jak lidé vyprávěli, kterýž odtad přišli. Císařští když o tom zvěděli, že švédovští proti nim jeli, rychle zpátkem pospíšili, a švédovští za nima, ale žádného nedostihli.

Vilím syn můj k Hofu přijel. Na ten den přede dnem psal mi syn můj Krištof Vilím rytmistr, že by ke mně chtěl přijeti, kdyby bezpečno bylo. Ale nečekajíc na posly přece sem asi (s) 13 koňma jel, je nechal u vsi Leimic v jednom hájku, a sám na dobrém velkém uherském koni z vrana plesnivém, s trubačem na druhém koni, před město přijel a mne sobě vyvolati dal, kdež mne dlouho k němu pustiti nechtěli. Kapitán městský Thettelbacher sám dvakrát purkmistru Hertlovi posýlal, a on svého syna ženatého s klíči poslal, že mne s manželkou mou a třima dcerama mejma a sestrama jeho, též kapitána městského se mnou skrze mühlthürle, pana Krištofa Janovského, pány Přichovské mladé a pana Christiana Ratiborského k němu pustili. Málo některé slovo se mnou promluvíc dal sobě zavolati purkmistra Hertle, tu s ním a s kapitánem na stranu je odvedouc lehky s nima mluvil. Jak potom vyprávěli, že se ptal na nepřítele, a oni mu povídali, že jenom před ním 60 koní Charvátů odjelo k Elsnici, odkadž on přišel; též jim že pravil, že s komisařem jejich Lichaurem spokojen není, co jest o něm pravil a v čem přednášel před feldtmaršálkem u Freiberku.

S komisařem Lichaurem půtku měl. A v tom komisař Lichaur[1] též tu přišel, jemu uctivě ruku podával, ale on řekl mu ta slova: »Monsur Lichaur, já s váma spokojen nejsem pro řeči tyto a tyto; já pravím, kdo to koli praví, že v hrdlo klame jako lehkomyslná šelma.« Tento se odvolával, že tak bylo podáno do kanceláře knížecí. Na to opět řekl: že kdokoli to podával, že nepravdu podával. Tu komisař knížecí Lichaur, stydíce se za to, řekl: »Pane rytmistře, máte koně a pistoli, já též. Budeme spolu kulky vexlovat!« Načež rytmistr ihned povolil a řekl: »dobře, dobře;« a šel přes lávku vysokou, kde trubač jeho s koněm jeho stál, a my za ním. Komisař pak přece tu u branky stál, ani pro kůň nešel; za Vilémem synem mým jednoho měšťana poslali, aby zůstal u snídaní aneb na trunk aqua vita. Poděkoval se jim z toho a vidouc, že se k ničemuž nemá po svém pobízení, a Charváti tak silně nedaleko jsou, vseda na kůň s trubačem zase k své tropě jel, a málo chybilo, že jest v ruce těm Charvátóm nepřijel; neb jeden z jeho kompanie stavu rytířského Toss po rodu, jedouc z Elsnic (k) svému panu otci, jedouc zase zpátkem byl od nich jat. Ale on jel svou tropou z vrchu na vrch, aby mohl je spatřiti, kdyby jeli, až se tak s pokojem do Elsnic dopravil. Než o málo chybilo, jak posel, který od něho zas přišel, že ho nedostihli, pravil; neb jak on tam přijel, tak se u města ukázali opodál, a hned zpátkem se dali. Jak lidé pravili, které je viděli, 31 partaje císařských rejtharů zde byla.

Partaje jedny sem, druhý tam šly. 1. Aprilis partaje švédská zde byla. 2. Aprilis opět v noci Vilím s partají k Rabicóm[2]) jel. Na týž den v Hiršperku švédovští přepadeni od Charvátů, když sobě tam bezpečně počínali, ani žádný varty neosadili, a když císařští jeli, domnívali se, že jsou jejich, kterýž na recognisirung jeli, až tito oheň mezi ně dávali. Jali rytmistra a jiné od Duglasového regementu.

4. dne dubna v bílou sobotu německou táhl nejvyšší Breda (s) 10 tropama komendirovaného lidu, v kteréžto každé tropě víc než 300 rejtharů na větším díle kyrysarů bylo, sem k Hofu a potom odtad k Plavnu na levé křídlo, v kterémž bylo 10 regementů pod správou generála wachtmeistra Wittenberka. Ale dva zdejší vyslaní do císařského ležení do Čech na pomezí, jeden truhlář, který mi o tom sám zprávu dával, že se s nimi potkali a zprávu nejvyššímu Bredovi dávali, aby k Hofu netáhl, že jest vše vyhubeno, aby táhl rači k Elsnicóm, tu že leží regement Poláků, potom k Plavnu.

Trefunk u Plavna. Což tak učinil a k Elsnicóm táhl, a nejprv na Poláky nenadále vpadl a je na větším díle zajímal; co uteklo, to Plavenským oznámili, sice byli by též o nich nic nevěděli. Tu dva regementy, Wittenbergů(v) a Duglasů(v), vytáhly na jeden vrch, odkadž žádný reterády nebylo, než skály dolů, majíc 200 pěchoty, též hraběte z Hodic regement, (ač on tu sám nebyl). Tu se silný šermicel stal, tak nemajíc náležitého führera, (jak pan hrabě z Hodic předpovídal, když (k) trefunku přijde, že rád uhlédá, jak se bude chovat.)

[1]) Lüchau. — [2]) Osada takového jmena není v okolí Hofu.

Krištof Vilím Harant rytmistr jat u Plavna. Což se tak choval, že lid zavedl, že jich mnoho zajato bylo, jako i syn můj Krištof Vilém, rytmistr pod regementem pana hraběte z Hodic; byvši pod ním kůň zastřelen, byl jat od Bucheimovského regementu pod nejvyššího lejtenanta Landetto, a ještě o dva jiné koně k tomu přišel, kterýž že by byl žádnému nedal za 600 širokých tolarů. Praví se, že by 5 regementů ten generál wachmeistr měl napřed poslati s pagažema. Po tom vítězství Breda dal se zase ke Hbu neb přede Hbo. Praví se, kdyby byli dali na sebe lepší pozor, a měli lepšího führara, že by Breda s těžkostí vyhrál, že tak jeho rejthaři uhnané koně měli; někteří pravili, že jich tu padlo obojích 250, jiní víc, jiní míň. A z Plavna se psalo, že všech není pochováno víc přes 60 osob.

Panyr táhl od Cvikova k Erfurtu. Po tom rozražení toho levého křídla Panyrovi dal se Panyr od Cvikova dál do Míšně, až i do Tyrinku k Erfurtu.

Císařští k Plavnu přitáhli. 7. dubna císařští dali se k Plavnu, a všudy jezdíc brali, nač přišli, všudy hledajíc, kopajíc, kde kdo co schoval Tehda to vše vyhledali, a jak lidé pravili, když do domu kterého přišli, že věděli, co jest v něm od zlata neb stříbra, hned na to místo šli, nacházeli, brali, s lidma ukrutně zacházeli, bili, brali, do naha svláčeli. Paní mateře mé šafáři neb hofmeistru, jak oni říkají, tak učinili.

Pan Kašpar z Waldenfelsu ztlučen, umřel. 9. dubna císařští přijevši do vsi Katendorfu,[1]) kdež pan Kašpar z Waldenfelsu byl v jednom dvoře strejce svého, tu s ním divně zacházeli, peníze na něm míti chtíc jej bili, že hůlku dosti tlustou, na kterouž se podpíral, oň přerazili. Jsouce člověk již sešlý okolo 66 letech, k tomu nemocný na kámen, takže potom 18. den, totiž 27. dubna, v pondělí po neděli Jubilate život svůj zde na Příkopích u formana Ranka dokonal. Strejic jeho Filip, jeho bratra syn, zdědíc po něm drahně tisíc, ale nyní k nim přijíti nemoha, dal ho nočním časem odsad do Katendorfu volma vézti a v kostele pochovati. Slabý pohřeb měl, ač nemálo po sobě nechal. Též dobře študíroval, se projel, (ve) Frankreichu, v Paříži byl; byl velmi skrbný člověk.

3 regementy císařských sem do Hofu přijelo. 11. dubna přijeli sem 3 regementy [2]) komendirovaného lidu, na větším díle kyrysaři, nevím, aby jich bylo 600 s nimi. Komendiroval nejvyšší Witman,[3]) mladý, tlustý člověk, též na místě nejvyššího Zahrádeckého byl jeho syn nevlastní jeden Sedlnický, rytmistr; též byl s nima jeden Bukovanský karnet, pana Jaroslava Bukovanského syn, jeden kemnický lejtenant, Lízala z Přeštic syn, kapitán lejtenant, a jiných Čechů nemálo. Byli zde 3 dni a čtvrtý odsad k Elsnicóm jeli k randevu. Divně sobě počínali zde, mnoho zajatých švédovských bylo zde s nima, jako nejvyšší Horn mladý, který od císařských puštěn na parolu, byl vezen (s) 6 koňma k švédským na krytém voze s hrabětem z Bucheimu, generál zeugmistrem, kterýž byl od

[1]) Gattendorf, v. od Hofu. — [2]) Srovn. Holle, seš. 3., str. 15. — [3]) Wiedmann.

švédských jat před rokem u Chemnic a na parolu propuštěn, však nyní od Panyra zase citován byl.

Též byl u mne 13. dubna lejtenant Kochan, jatý od hraběte z Hodic regementu, s jedním císařským, kterýž ho vartoval. Ten mě od Vilíma syna mého pozdravoval a nemálo mi o něm vyprávěl, neb se spolu jatí oba na cestě shledali. A regement ten Bucheimský, pod kterým Vilím jat byl, sem nepřišel (jak sem naději měl), ale k Plavnu táhl.

Při odjezdu jak se chovali. 14. dne dubna, když ty 3 regementy z Hofu odtáhly, tehdá pozůstali po nich rejthaři. Divně sobě počínali, některé z domů spolírovati chtěli, ale generál komisař markraběcí jeden z Lichau nejvyšší lejtenant (se) strejicem svým Lichaurem, komisařem a stavu rytířským, kterýž všudy na pomoc na koních jezdili, takže jeden trubač generála komisaře nejvyššího lejtenanta Lichaura, postavíc mu pistolu k hlavě zastřeliti chtěl, ale nešla mu; nýbrž potom když týž jenerál komisař hned za nima (k) arciknížeti Leopoldovi jel a to žaloval, byl ten trubač oběšen. Co koní pobrali, to navráceno, krom exulantóm; panu Vácslavu Přichovskému pěkné dvě herky vzeli; ty přece sobě zanechali, svývolně ho o ně připravili. Bylo poručeno, aby jednom jednu bránu otevřeli, a tak aby lidé snáze své poznati a dostati mohli. Ale purkmistr Hertel kázal druhou bránu otevřít, skrze niž je vyvedli, než kdo zvěděl.

Randevu císařských u Plavna. U Plavna randevu arcikníže Leopolt držal; a vůbec se jistilo a mluvilo, že jsou tu již silni přes 40 tisíc, krom bavorských, kteří se s nima teprv strhnouti měli. Nejvyšší mladý Horn, když byl jat u Plavna a do Čech (k) arciknížeti přivezen, mezi jinýma řečma arcikníže se ptal na Panyra, že by ho rád viděl. Na to řekl nejvyšší Horn: »Vaše arciknížecí milost uhlídá jej u Erfurtu,« konečně že ho tu dočeká. Na to řekl arcikníže: »Svýho Picolomini naň pustím.«

Potom k Salfeldu se dali. Tu po tej randevu císařští u Plavna leželi na 8 dní, potom k Šlacu, odtad k Salfeldu se dali. Mezi tím, co tu u Plavna leželi, brali lidem, nač přišli, a u markentenderů to prohandlovali.

Škody velké dělali. A markytandři i oni sem do Hofu to vozili a dost lacino prodávali; šaty chodicí i bílé cínové nádoby i kotlové, též i od železa, kůže hovězí i skopové i jiné věci, co dost špatného bylo, ač zde kupovati od nich komisař Lichaur i ouřad zapověděl, i chudé proto do šatlavy brali. Ale kde ti marketendrové pivo kupovati měli, se vším tím do domu vjeli a tu od obilí a jiných věcí dosti za skrovné peníze prodali, a pivo za to vzeli, takže zdejší někteří znamenitý výdělek (s) takovejma věcma měli.

Komorník arciknížete těšil pokojem. 24. Aprilis jel tudyto komorník arciknížete Leopolta od Bavorského. Pravili, že jest nějaký hrabě, těšil hrubě pokojem, aby se jednom lidé pilně Pánu Bohu modlili, že císař jest hrubě k pokoji nachýlen. Jiná pošta pravila, že Turek do Polska silně vpad.

Nejvyšší Schlang na císařské vpadl. Císařští sami vyprávěli, že nejvyšší Schlang švédovský na ně vpad a něco jich pobil a zajal.

29. Aprilis noviny byly zde, že švédovští císařské až k ležení k Salfeldu hnali. Na týž den císařská salvaguardie odsad jela, 27 koní a drosu[1]) 3 koně a kaleš.

Hendrich Filip Rabensteiner, rytmistr krajský, zde umřel (v) 65 letech. Též téhož měsíce 21. Aprilis umřel zde rytmistr Rabensteiner, prv dost o sobě smejšlející a se zhrda nesoucí, (v) dost velký bídě, a odsad hned volma do Thela[2]) vezen a zprosta pochován. (V) šermicle u Salfeldu 5 regementů císařských škodu vzelo.

Panýr se spolčil s lidem wejmerským, luneburským a heským do 15000. Když generál Panyr k Erfurtu přijel, přitáhl k němu lid, který pod slavné paměti knížetem Bernhartem saským, linie weimarské, byl a své winterkvartýry v zemi knížete darmštatského z Hesu a Mohoučského kurfirsta měli. Též žádal Panyr knížete Luneburského a Brunšvejckého, též vdovy kněžny z Hesu z Kaslu, aby mu lid svůj verbovaný pod něj dali; jest-li toho neučiní, že on pojede zpátkem zase do Pomer, ale jak jim budou císařští v zemích jejich hospodařit, že potom zvědí. Na to mu potom svůj lid poslali, kteréhož bylo okolo 10 tisíc, s wejmarským lidem 15000. Všech to spolčení stalo se měsíce máje.

Armáda bavorská s císařskou. Panyr chtěl císařský u Salfeldu přepadnout. Též bavorská armáda spolčila se s císařskou armádou u Salfeldu, kterou počítali do 8000. Generál Panyr, když císařští u Salfeldu leželi, chtěl je nenadále přepadnouti. Vzel 6000 rejtharů na vejbor dobrého, zkušeného lidu, a táhl při lesích tyrinských na Salfeld, a byl by je nenadále přepadl, kdyby nebylo jednoho sedláka, kterýž je prozradil a napřed běžíc, o tom oznámil. Za kterouž věc dobře darován, a hned rejtharstvo, kteréž za městem leželo, před město vytáhlo a tu se potom položilo. Ač Panyr co (v) úmyslu měl, pro toho sedláka vykonati nemohl, však přece pagáži i lidu dostal, že (se) svou škodou neodjel. To že by se mělo státi 5. máje podle nového kalendáře.

Panyr k Salfeldu přitáhl. 18. (8.) máje noviny sem přinešené, že Panyr poslal trubače (k) arciknížeti Leopoldovi k Salfeldu tím vzkázáním, že čekal u Erfurtu arciknížе Leopolta, že ho navštíví; ale kdy se ho nemohl dočekati, že ho sám navštěvuje. A hned za ním, totiž (s) tím trubačem, generál Panyr k Salfeldu na Rotenberg se dal s lidem svým i s kusy, a císařským od Fogtlandu i Míšně přejal pas, takže císařští jednom jeden pas skrze tyrinské lesy měli.

11. (21.) máje střílení z kusů velkých zde u Hofu od Salfeldu slyšeti bylo, a trvalo mnoho dní, že jedni (k) druhým stříleli. Švédští z Rotenberku dolů a císařští z kláštera z věže, dadouc tam kusy vtáhnout nahoru,

---

[1]) Tross. — [2]) Thelau (jinak Dõlau) jižně od Hofu.

takže nejvyššímu Schlangovi ruku pravou z kusu ustřelili. Císařskému lidu i officírόm též od švédských velká se škoda střelbou dála. — Schlang ztratil ruku 12. (22.) máje při vzetí jednoho vrchu při císařském ležení, kdež potom z něho císařským velkou škodu činili. Při vzetí ho byl nejvyšší Baur švédský těžce raněn, ale vyhojil se.

12. máje přijelo sem zpátkem 6 vozů s municí, kteráž se ze Hba vezla do ležení; že nemohli projet pro Švédské, též generála Bredy paní, ty potom na ráno jely (ke) Cronichu pro pas.

Rejthaři i pěchota. 13. máje rejtharstvo i pěchota zpátkem, že nemohla k císařským projet, sem přijeli, na předměstí zůstali. Hned na ráno ten praporec pěchoty a rejtharstvo kurfirstské, s velikým strachem metajíc z vozu některé věci, pryč táhli.

14. máje do Šlacu přitáhlo 100 mušketýrů švédských.

15. máje byli švédovští (v) Kfelu,[1]) v Tepu,[2]) půl druhé míle a míli odsad. Ten den někteří i první den stavu rytířského před švédskými odsad ujížděli, jako starý Krištof Karel z Racensteinu na Geilsdorfu, Hofman nejvyšší na Koneschreutu, Christian z Beilvic[3]) major na Tepu, (s) svýma ženama a dcerama, též Jan Filip z Reibolt (se) svou nejmilejší pannou Mandelenou z Ebern a s její paní tetou, u kteréž ona byla, paní vdovou Perinkarovou. Ti jeli do Kulnbachu, někteří ke Hbu, jako Racisteiner, Petr Ernst s Cebicery, též panny Ratiborské. My Čechové, Pánu Bohu se dověříc, i mnoho Němců s námi zde sme zůstali a nic zlého se nám chvála Pánu Bohu nestalo. Reibolt svou nejmilejší opustil, a jí místo zkazil, ježto řádně s jedním Švolem zamluvena byla; ale tento že byl bohatý a hladký dost, věděl o sobě a nesl se hladce.

Paní Machvicová umřela. 3. máje umřela zde paní Marije Kateřina Machvicova z Cebic a na Weisdorfu.

22. máje umřel zde pan Jan Šebestian z Feilcu a na Trogen,[4]) assessor lehngericht.

Radkovic nejvyšší císařský tudyto táhl. 23. máje jelo tudyto nedaleko města 5 trop císařských, nejvyšší Ratkovic,[5]) i do města jich něco přijelo a vyprávěli, že něco švédské trosy, co se opozdili, jali; dal se blíž ke Hbu pro švédské.

Panyrova paní umřela. Téhož měsíce umřela paní manželka[6]) jenerála a feldtmaršálka Panyra v ležení u Salfeldu 27. Maji.

Pana Feilčara pohřeb. 28. máje pochováno mrtvé tělo pana Jana Šebestiana z Feilču a na Trogen zde v městě Hofu v klášteře.

Paní Machvicové pohřeb 29. dne měsíce máje v pátek po svatém Duše vykonával se pohřeb, ale s překážkou, paní Marije Kateřiny Machvicové,[7]) rozené Cebicarky z Cebic a na Weisdorfu. Když pak bylo po obědě po polodni, a mrtvé tělo mělo se vézti do Weisdorfu a tam

---

[1]) Gefell. — [2]) Töpen sv. od Hofu. — [3]) Beilwitz. — [4]) Von Feilitsch und Trogen. Dietsch. 99. — [5]) Raickowitz. — [6]) Onemocněla již r. 1639. před Prahou. — [7]) Srovn. Holle, seš. 3., str. 16. Magwitz rozená z Zedwitz.

v sklípku podle jejich dětí přistaveno bejti. Průvod se tomu tělu pěkný a náležitý činil, zvoněním ve všecky zvony, od žákovstva a 6 kněží, též pana manžela jejího a bratra jeho a přátel a jiných nás pozvaných mužského i ženského pohlaví, též ouřadu téhož města.

Vojáci naň přijeli, a nás rozehnali, koně pobrali. Když sme pak již za město opodál s ním vyšli a průvod mu dali, až tělo mrtvé na vůz nový z prken pěkně ohoblovaných, jakoby spižní vůz měl bejti, dali, jenž byl všecken očerněný i kola, a přes to příkrov černý soukenný, že všecko, i kola, ač od kol daleko vypuštěný, přikrýval, a 4 koně v něm v sukně do země zašité zapřažené, k tomu jiný vozy, na kterých měli někteří až na statek to mrtvé tělo provázeti: v tom učiní pokřik, že vojáci jedou, kteréž sme též i spatřili. Ale fraucimor, kteří některé nemálo od perel i prstenů na sobě měly, se reterýrovaly, též my muži právě v čas; nebo kteří se obmeškali, (s)vlečeni byli, jako pan Jobst Jeroným z Wildensteinu major byl svlečen (s) dobrého losového kolaru, z bílých bot s ostrohami, kord postříbřený s pintou od klobouku vzat; též všecky koně pobrali. Manžel její nechtěl nijakž od toho mrtvého těla odjíti, nebylo mu též nic ublíženo. Mrtvého těla rakev otevřeli, na ně pohlídli, je tak nechali, nic z něho nebrali; kteréžto mrtvé tělo manžel nebožky musil samo týž do města do domu svého dáti uvézti. Potom po odjezdu týchž vojáků v noci z soboty na neděli svaté Trojice dal je na statek vézti, a pana superindenta sebou přece vzal, který kázání nad ní činil; do sklípku ji v témž statku již jeho pochovati dal. Měli pravit týž vojáci, že ten bílý komitét (totiž fraucimor, neb na pohřbu v bílém zavití zde týměř všickni chodí) kdyby byli dostali, že by byli dobrých pejtů dostali, a že jsou také neměli ordinací sem, než do městečka Kfelu[1]) v kurfirství $1\frac{1}{2}$ míle odsad; než že potkali schubkarny, ty že jsou prosili, aby jim nic neubližovali chudým, že jim povědí o dobrým pejtu, že na ráno bude znamenitý pohřeb a nejvzácnější lidé na něm budou v Hofu, a pro tu příčinu že jsou také sem přijeli. Byl s nima jedno markrabě z Podn,[2]) ale ten jel hned po accordu s lidem do kurfirstských vsí. Jiní zde zůstali přes noc, dáti jim zdejší musili 150 tolarů a koně, na ráno odjeli všickni pryč. Smejšleli lidé, že pro Radkovice přijeli, aby ho přepadli, neb jich bylo některé sto, ale on byl u Hba.

Panyr táhl od Salfeldu. 1. dne Juni Panyr počal se hejbati od Salfeldu. Někteří pravili, že proto, že císařští mu nechtěli dáti bitvu; jiní že neměl již mnoho co od proviantů; jiní, že knížata saská altenburská jej velice žádali, aby jejich země ušetřil.

Dal se k Erfurtu. Dal se zase k Erfurtu do henneberské země na pomezí frankelandské, ač i jistili, že se dal až k Wircpurku štráfem; mohlo bejt, ale s celou armádou nic.

Císařští se též hejbali. 7. dne po nich též se císařští hejbali a do Frankelandu se dali, vpády na sebe činíc, jakož hraběte z Hodic regement, kterýž ordinací poslechl, dobrých bejtů dostal, a kteří neposlechli, dostali štůsů.

---

[1]) Gefell. — [2]) Baden.

Regementů 92 císařských se našlo. Císařští, jak v relacích v Lipsku se tisklo, 15. (5.) Maji mezi Salfeldem a Ilmem se mustrovali, a 7 regementů kyrysarů a arkabusírů, 9 regementů drakonů, 53 regementy muškatýrů a 23 regementy lehké jízdy, všech hromadě 25.000 mužů se našlo. Bavorského lidu leželo u Hilpershausen za lesy tyrinskými 15.000, kteréž se s císařskými pro švédské spojiti nemohli, až po odjezdu a odtáhnutí švédských tu se v Aichfeldu spolčili, a zase k Hilpershausen a Königshofen, v betalii k Neuštatu táhli, kdež feldmaršalk Panyr též tomu městu vzetí ho chvátal. V celé betalii půl hodiny jednom od města cesty byl, ale císařští že se prv utekli, pas do Frankelandu mu zbránili, kdež se Panyr zase skrze tyrinské lesy zpátkem obrátil. A císařští u Neuštatu na řece Sola ležení sobě zarazili, kavalerie na lukách, ale voda je odtad vyhnala do vesnic a městeček; infanterie na vrších, altelarie přece zůstala, arciť v městě. Švédští u Eisenachu, potom Eschwegu, až i Witzenhausen, císařští u Wachu (ve) fuldovském opatství, kdež k nim don Careuri s lidem v císařských zeměch odpočinutým a zase se mundirovaným i střelbou přitáhl.

Císařští dali se do Hes k Fritzlaru. Zvědouc o tom Panyr, dal se od Witzenhausu k Minden pro shromáždění sobě lidu. Císařští pak dali se od Wechu, Hirschfeldu, Homburgu, až potom (ve) Fritzlaru do Hes na pomezí již westfalské, kdež dali obilí žíti a (k) užitku sobě je chtěli přivozovat, ale zbránilo se jim to. Jak sami psali, že feldmaršalk Panyr dostal zase lidu, všeho do 40 tisíc, a císařských podle psaní jejich a počtu bylo víc.

Švédští tam na ně přijeli. Dal se na ně k Fritzlaru přes šífbruk pod Minden městem, a vortropem 20. Augusti na půl míle od císařského ležení štráfovati dal, myslíc je nenadále přepadnout. Piccolomini dal třikrát z kusů uhoditi a lid v hromadu svolati a do betalie postaviti. Na ráno Panyr v sedm hodin v celé betalii před oči císařských se postavil, a duca de Longeville, kteréž právě od Francouzů, Wejmarských, Luneburských a Heských lidu křídlo vedl, skrze les na některé Baborské avancirte drakouny sadil, kteréž generál Piccolomini časně komendirovanou pěchotou pod generálem majorem baron de Soye sekundirovati dal. Též jedni na druhé z velké střelby stříleli, že ten den sem i tam kozelce zmítali mnozí. Když feldmaršalk Baner o tom lesu od císařských posten a vzdělaných věcích přezvěděl, že tu míněnou resolucí vyříditi sobě nedůvěřoval, ale 23. přede dnem troubit dal a armádu svou v dobrém ordnunku až do 10 hodin zase zpátkem se obrátil a okolek vzal, a 24. v hrabství Waldeku při Wildungen na jednom vrchu ležení sobě vzal, tím míněním, císařským a bavorským z toho hrabství a z darmštatského landkrabství provianty převzíti. Dál tisknuto bylo, že císařským marše, když k nim Hatzfeldský, kolínský a vlaský lid přitáhne a s nimi se spolčí, do Brunšvejku a Luneburku jíti: ale z toho sešlo, neb se Panyr v Brunšvejku položil, a císařští když nemohli mínění svého provést, ke Kolínu se dali, kdež arcikníže s Piccolomini v Kolíně kvartýr měli a tak nám Panyra do Švéd zahnali. Jak mluvili, že z Brunšvejku zase se obrátil skrze tyrinskou zemi, Fogtland, kdež do města Hofu

v neděli po vánocech přijel, odtad do Falcu k Řeznu, když císař tam na sněmu byl, jeho hačíře[1]) i myslivost jal, však mu to zas poslal, též do Bavor i Čech se dal. Sám Baner v Koubě[2]) ležel, kteráž se mu bez bránění poddala; též vzal Furt, Domažlice, Klatova, a ty vyplundrovali v středu před jejich masopustní nedělí 6. Februarii podle nového kalendáře (1641).

Panyr se zas oženil. Když sem do Hofu Baner přijel, přijel (se) svou paní markrabinkou z Durlachu, s jejím bratrem markrabětem z Durlachu a Moricem falckrabětem, krále Fridricha synem, neb se oženil zas.

3. den z Hofu 29. Decembris (1640) jel k Parejtu, potom do Falcu. Tu v Hanbachu 2 regementy, Truckenmilů[3]) bavorský, a Kolbů, též 80 drakounů a 100 komendirovaného lidu od Picolomského regementu rujinirovali, nejvyššího wachmistra od Truckenmila regementu, švagra nejvyššího, zabili, 2 rytmisty s jinými mnoha oficíry a soldaty jali, a ostatek až k Neumarku hnali.

Z nürnberského konvetu, na kterémž od nového léta 1640. od vyslaných kurfirštských o pokoj pracováno bylo, sněm říšský se učinil, neb jej císař do města Řezna položil, k 16. (26.) Juli rozepsal a sám tam 26. máji podle starého kalendáře třetí den letnic (1640) přijel.[4])

Rudolf Maxmilian Harant se narodil. T. r. 12. (22.) měsíce března narodil se Jiřímu Fridrichovi syn 4. Rudolf Maximilian v městě Plzni na znamení skopce. Synu mému kmotrové jeho byli nejvyšší Rejmund, nejvyšší lejtenant Salis, a dva nejvyšší wachmistři, pan Benjamin Fruwein; kmotra paní (z) Švamberka, ostatek německého fraucimoru.

Též toho r. (1640) 9. Juni nového kalendáře císařová Marie, císaře Ferdinanda III. manželka, infantin hišpanská, slehla (ve) Vídni v Rakousích, ráno okolo 4 hodin, a porodila čtvrtého syna. Kdež hned toho dne k večeru (k) 6. hodině fraucimor i kavallieri ke křtu ke dvoru povoláni byli, kdež (u) velkém počtu se sešli, a velmi slavně ten křest vykonával (ve) zlaté medenice od biskupa vídenského Filipa Preunera. Jméno mu dáno Leopoldus, Ignatius, Josephus, Balthasar, Franciscus, Felicianus. Kmotra byla stará císařová Eleonora, a bratr děťátka v nově narozeného princ Ferdinand.

Též králi polskému narodil se syn, ale pro nemoc krále na kámen a podagra bez velké pompy křest při něm vykonán, a Casimirus Sigismundus nazván; císařské a španělské poselství byli mu kmotrové.

Falckrabě Karel Ludvík z arrestu propuštěn. Z Říma se psalo od 5. máje, zpráva že přišla, že v Paříži (s) falckrabětem traktirováno bylo, jemu armádu duca de Longeville (s) wejmarskou nechati, jestli mu král englický 8000 Irlanderů poslati chce, obojí Falc zase rekuperirovat. Ti dva falckrabata Edvardus a Filip jsou před tím z Frankreichu do Haagu jeli, falckrabě Karel Ludvík ale králi u Svatého Germain adieu dal a řekl,

[1]) Hartschier, stráž tělesná. — [2]) Cham v Bavořích. — [3]) Truckmüller. — [4]) O jednání viz: H. Brockhaus: Der Churfürstentag zu Nürnberg im J. 1640.

a jest s contentamentem při počátku máje zas do Paříže přijel. Čeká ještě jednoho jednom a druhého z Engelandu, dá se zde sám traktirovat. Dostal od krále franckého svůj libertat jeti, kde se mu líbí, a jest takto svého arrestu dokonale prost; bude na jednom englickém šifu do Holandu čekán. A byl úmyslu 27. Augusti z Paříže do Diepen jeti, kdež byv tu do šifu vsedl, ale musí ještě jednou k králi k Svatému Germain jeti, a svůj dokonalý abschid neb rozžehnání vzíti, kdež on sám po audiencí královský praesent od 30 tisíc korun na větším díle od drahých kamenů má dostati, jakož že jeden diamant za 10 tisíc korun má mezi nima bejti.

V Nornberce kurfirskej konvent půl léta trval. Když v Nornberce na půl léta vyslaní od kurfirstů své shromáždění měli, císař se sám do Říše pozvésti a (se) všemi svaté římské říše věrně trvajícími glidy z příčiny obecného dobrého uložiti den resolvirt byl, jakož i to učinil, že sněm říšský do města Řezna 16. (26.) Juli rozepsal a sám též naň přijel.

Zavření kollegialtagu v Norberce. Domnělej od některých a od jiných stálej schluss neb zavření vyslaných kurfistských kollegialtagu v Nornberce až i v Holandu vyskočil a tam v Amsterdamu zjevně vytištěn, jako by tyto čtyry punkty J. M. C. byly spraveny:

První, žádnýho císaře budoucně ex successione nevoliti, aby tímto imperium hleděti nemohlo mere monarchium; totiž, žádného císaře nevoliti za čekance neb posloupnosti, aby potom císařství nehledělo k dědičnosti.

Druhé: imperator císař má ve všem dle zlaté bule in bellicis, totiž vojanských, jako i politicis věcech živ býti.

Třetí: consiliarii, totiž rady španělské tak dobře v policii jako vojanských věcech dokonale mají bejti pryč odbyti.

Čtvrté: justitia tak dobře in aula imperatoris, jako i v komoře (ve) Špeiru zas přivésti a to mainteniren: totiž spravedlnost tak dobře v celém císařství, jako i v komoře Špeiru zas přivésti a nad ní ruku držeti.

Na to že císař těm proponenten obiter a krátce odpověděl:

1. On že zůstává při tom starém, sem přinešeném obyčeji arciknížecího domu, nebude od toho též odstupovat.

2. Desiderirten nic víc, jako to od kurfirstů, knížat a stavův ten tenor aureae bullae observirt bude; císař svého dílu chce stavy císařským exemplem neb příkladem předjíti.

3. Na třetím punktu stojí k deliberiren, poněvadž on tak blízké krevní přátelství s korunou hišpanskou má, tu také v její nejvyšší potřebě assistiren nemůže to za špatnou a nerepudiirtou věc odvrhnout.

4. Na čtvrtý punkt odpověděl, že k tomu se narodil, připomínajíc sobě své symbolum, justitia fundamentum regnorum, chce také se vší pilností po tomto utišení toho nepokoje na tom bejt

Zdání a judicium jedné rady přední. Na to měl také jeden přední císařská rada následující judicium neb soud vynésti: To jest mé sprostné mínění a divím se, že jsou tak tomu domu arciknížecímu proti,

a tomu tý císařské koruny nepřejí, obzvláštně poněvadž žádný potentát, (čehož Bože uchovati rač), k tomu jeden neb druhej k císařskému regementu přijíti měl, není sufficient toho dědičného nepřítele samotně od svaté římské říše půdy zdržet, mlčím jiné nepřátely resistiren a císařskou pompu vésti, mnohem méně na tak mnoho znamenité legationes špendirovat a ještě na to tak obtížnou válku vésti. Nyní turecký status a způsob mnohem jinačejší jest, než před 300 lety byl. Španělské rady odbejt a odundat, nebude posložitedlně, neb kde může neb chce všecka německá země J. M. $16^{1}/_{2}$ millionen bez skora, kteréž koruna španělská od léta 1634 až dosavad dala, vzíti; takové přátely nesluší zavrhnout.

Císař do Řezna přijel. Z Řezna bylo psáno o příjezdu císařském do Řezna třetího dne letnic podle starého kalendáře 26. měsíce máje, ve 12 kočích vozích a 100 carbinerů; a máme již jistou zprávu, píše, že J. M. C. se dokonale resolviroval odtad neodjížděti, až jeden plný říšský sněm uloží a průchod mající stálý pokoj v říši římské vzdělán bude. Jakož pak přes sto patentů a citationes na všecky kurfirsty říše a knížata rozepsány jsou k témuž sněmu do Řezna 16. (26.) Julii anno 1640.

Španělské poselství zase z Řezna do Vídně jelo. Z Řezna opět se psalo, jak o tom zavření collegialdne v Nornberce vypraveno bylo i se v Holandu tisklo, že nemusilo bejt z toho nic, jak mnozí za to měli, ale vždy něco pro španělské rady odundání musilo bejt, mohlo se v Řezně (v) týdni z toho poznat, jak 14. dne měsíce Juli hišpanský ambassatour odtad zase pryč po Dunaji do Vídně jel a odtad svou jízdu zase domů vezme. Praví se sic, že jsou jiné více poslové na cestě sem, ale poněvadž jejich přichystané věci, namnoze sem přivezené víno, jako také velmi mnoho dříví a jiného, co nakoupili a ještě připraviti sobě kázali, zase se vše na peníze dělá a prodává, nedrží se za to, aby k tomuto sněmu přijeti měli. Takto kníže z Lobkovic, kteréž (ke) kurfirstu saskému a brandeburskému posláno bylo od císaře, aby sami osobně na ten sněm přijeli, zase se každodenně očekává.

Kdo na tom sněmě osobně byli? Na ten sněm přijel císař Ferdinand III., a Vilím markrabě z Baden, též hrabě z Ceilu,[1]) a na místě pánův Reisů z Plavna nejstarší z nich též osobně přijel, jiní všickni své vyslané poslali.

3. (13.) dne měsíce Septembris ráno šli všickni vyslaní i osoby přijaté mezi 10. a 11. hodinou s císařem na rathaus; přijedše a přišedše prv k němu do jeho residencí do jeho ritterstuben. On jel na pěkném světlohnědém koni, axamítovém, zlatem krumplovaném přikrytém waltrappen, v šatech (z) zlatohlavu trisszamen barvy a takové punčochy a peří. Oraci činil markrabě z Baden, kdež se císař velmi přátelsky ukazoval a na rathaus do světnice po sednutí s koně od hraběte Lesle provázín. Po učiněné oraci v plném shromáždění na to od dvorského rady sekretáře Jana Seldnera

[1]) Hans Jakub hr. z Zeylu, nej. říšský kuchmistr.

solenniter publicirt a přečtena proposicí, kteráž v hodině vyřízena, a císař odtad zas provázen byl. Druhého dne jest syndikům a písařům ta proposicí kommunicirována a k péru diktirována, ale všecko tajně, víc nic, než že na těch 3 punktích zůstává, srozumět:

1. Vyhledává JMCá na kurf(irstech) a knížatech a jiných vyslaných na ten rozepsaný punkt dobrým rozmyslem rozmýšlení nésti, jakejm způsobem ten vysoce žádostivý pokoj s nejvyšší J. M. C., též příbuzných, kurf(irstů) a knížat a stavův vyvýšeností bez roztržení glidů těch zdrželi, svatou říši do prvního neroztrženého stavu a květu vsadili, aby stále držána býti mohla, J. M. C. s nejbližšími přátely dobrovolně a poslušně podali.

2. Též tím způsobem vyhledává JMCá v císařské milosti kurfirstů, knížat a stavů a přítomných rad, poslů a vyslaných, aby bez odkladu a prodlení zrale rozvážili a J. M. C. té mysle mínění nejpředněji nad tím odtevřeli, jak by to císařské svaté říše vojsko při tak mnohých a mocných nepřátelích ze všech stran proti nim je postaviti, se všemi potřebami ne samo v dobrém ordnunku a stavu zdržeti, ale také po způsobu nepřítele síliti, nicméně to místo rozmnoženo a síleno bejti mohlo, a co nyní k tomu a na jaký termín pro nemožnost říše a krajů pomoc a kde by takové bezpečně a tak zdržeti, aby soldatům jejich v pravej čas dáno a oni proti tomu zdržení dobrého ordnunku a discipliny tím víc stálosti zdrženi bejti mohli.

3. Potom též k třetímu, ta vysoká nepomíjející potřeba vyhledává, aby při tomto říšském shromáždění kurfirstů, knížat a stavů a jich plnomocných vyslaných radu o to vzali, jak dávní čas až sem, obzvláštně při t(om)to ještě trvajícím vojskem běhu a času padlém justicie bytu neb spravedlnosti, též J. M. C. a svaté říši komoře a soudu v Špeiru zase spomoci a té užitečné spravedlnosti, bez ní žádné království ostáti, pod kurfirsty, knížaty a stavy a poddanými odpočinutí, pokoj, svornost zdržána bejti mohla etc.

Jan Jindřich Harant se narodil. Téhož léta 1640. 10. dne měsíce listopadu, trefilo se v outerý před svatým Martinem, den před tím ráno 8 hodin na znamení vodnáře narodil se Jan Jindřich Harant etc. v městě Hofu v domě Kateřiny Barbory Plankové proti rathausu. Pokřtěn hned příští sobotu 14. dne téhož měsíce od jednoho kněze zdejšího Wolfganga Šciby ve jméno svaté a nerozdílné Trojice Boha Otce, Boha Syna, Boha Ducha svatého. Dáno mu jmeno na křtu Jan Jindřich. Kmotrové jeho byli: pan Jan z Budewels na Wildenreitu, Diesselfurtu, Pechofen a Drossenhamru, markraběte brandeburského tejná rada, oberhofmaršalk na Plosenburku, hejtman v Kulnbachu a amptman v Lichtenberku a Tirbachu; na místě jeho, že nemohl přijet, zastoupil místo jeho pan Jan Adam Kekel, prvnější kastner zde v Hofu, nyní markraběte rada, neb mu o to psal, na rukou ho držel; pan Adam Ratiborský ze Chcebuze a na Dolejším Kocově, pan Franz Wilka z Podenhausu, pan Ernst Otto z Platho. Na místě jich byl hofmistr pana hejtmana otce a strýce jich, neb pro smrt

hraběte Brandstejna, že před tím umřel, nepřijeli, švagra jich. Pan magister Ambrosius Hemer, pan Christian Salmut, notarius publice, pan Andreas Schwartz, pan Jiří Niesel, všickni tři exulanti z hořejšího Falcu. Kmotry: paní Anna Alžběta z Waldenfelsu rozená Füchsovna z Walpurku a na Gompersreitu vdova, paní bába děťátka, paní Marie Sabina z Tobeneku rozená z Kauffinku, paní Anna Marie z Beringu rozená z Ebra, panna Alžběta Marketa Přichovská z Přichovic, panna Anna Kateřina Krepin, panna Dorota Ratiborská ze Chcebuze a na Dolejším Kocově, panna Žofie Marije z Tobeneku. Bože, dejž mu své milosti ke cti a chvále tvé živu býti, rodičóm pak a přátelóm ku potěšení!

Eva Krizelda dcera moje slehla. T. l. okolo toho času též paní Eva Krizelda z Kadova rozená z Polžic a z Bezdružic slehla na Chlístově; má dceru.

Syn můj rytmistr Krištof Vilím Harant přijel. T. r. 1640. 23. dne měsíce prasi(n)ce ten den před štědrým dnem přijel ke mně Krištof Vilím syn můj, rytmistr pod regementem pana hraběte z Hodic, (s) některými svými oficiry, s čeládkou a rejtary; byl u mne tejden. Na vánoce již armáda švédská a druhý den u Hofu byla.

Paní vdova po Adamovi Rudolfovi přijela. 26. dne téhož měsíce na svatého Štěpána přijela sem paní vdova pozůstalá po synu mém Adamovi Rudolfovi Harantovi, paní Marie z Melendorfu, s dcerou svou po synu mém pozůstalou Annou Alžbětou, děvčátkem ještě ne tří let stáří, k otci svému všecko podobné, když malý byl. Tu mně je jako dědu jeho k dobrému vedení nechala, majíc se zas vdávati. Sama pak zase 3. den ode mne do kvartýru (v) jedné vsi míli odsad odjela s vozem, děvečkou a čeládkou; též lejtenant z Šírštetu její nejmilejší s ní jel.

Feldmaršálek Baner sem přijel. Když ona zde byla v neděli po vánocech 27. prasince, přijel sem ráno feldmaršalk Banner (se) svou paní markrabinkou z Durlachu. Byli kvartýrem u starého kastnera o jeden dům dáleji než proti mému lozumentu. Též přijel s ním jeho švager markrabě z Durlochu, též Mauricius falckrabě francský, nejvyšší Taubadl, Königsmarck a jiní. Vilím syn můj, co byl u mne, vždycky hosti měl, a veseli byli i na sv. Štěpána s muzikou, jeden nejvyšší lejtenant jedním majorem a s jinými oficíry k němu přišli a do tance se dali, ale když feldmaršalk na ráno sem přijel, hned někteří regementové dáleji se musili do markrabství k Falcu ubírati.

28. Banyr (z) silných ručnic (se) svými nejvyššími z svého kvartýru (v) hořejší svědnice k jednomu štítu střílel. V noci potom vyhořel jeden dům na příkopích u šlachtaty, kdež feldmaršalk sám k témuž ohni vyjel, s koně sešel, na řebřík (s) sekyrou vlezl a sám šindely otlouka(l) a hasiti pomáhal.

Pan hrabě z Hodic sem přijel. 29. dne Panyr (se) svou paní i jiní všickni odjeli k Parejtu se dávajíc. Téhož dne pan hrabě z Hodic sem u večer přijel, Vilím jej s rytmistrem Reinhartem Loisem Franckem,

lejtenantem Panským, dočekal, a potom na ráno u komendanta zdejšího, majora Dedvina od Duclasa[1]) regementu, pan hrabě, pan heitman zdejší pan z Bodenhausu, rytmitři a jiní oficirové u jídla sme byli, též pan Malovec; k večeři byli sme zváni od komisaře Lichaura. Nešel žádný tam, jednom pan hrabě, hejtman a komendant. Já měl u sebe pana Malovce, Vilím (se) sestrama byl u paní Beringarové z Ebra, kdež potom pan hrabě s komendantem tam přijel, odtad zase do lozumentu jel. Na ráno pak posledního dne toho roku 31. dne prasince pan hrabě (se) svými oficiry třími rytmistry za Banyrem odjel k Parejtu.

Anna Alžběta Harantová u mne zůstala. Anna Alžběta Harantka, děvčátko to malý, však tlustý a chytrý, tu zůstalo a ke všemu se dobrému vésti dalo, rádo se pánu Bohu modlilo ráno, před stolem, po stole i na noc, a velmi přátelské bylo, že naň každý laskav byl.

Pan Zikmund z Kadova umřel. T. r. na podzim (1640) umřel na Chlístově u pana syna svého pana Racka pan Zikmund z Kadova, letitý člověk. Když sme z Čech měli jet neb vypověděni byli, kdoby se J. M. C. víře srovnati nechtěl, aby se z Čech vybral, pravil přede mnou u paní manželky své poslední, paní Apolony z Hrobčice, na statku jejím (v) Malých Hošticích léta 1627. při sv. Václavě tu neděli po témž sv. Václavě, že jest mu 84 léta v ten čas; a 13 let k tomu přičísti, měl by 97 let. Prv pravil u mne též na Habarticích, když se pan otec můj po čtvrté oženil a vzel sobě paní máteř mou paní Marjanu z Janovic léta 1561., že u něho šlakem jsa poražen ve dvoře pod zámkem Klenovem umřel p. otec jeho p. Sazima u pana otce mého; poručníkem nad manželkou svou a dvýma syny, ním a mladším Sazimou, učinil tu mladšího syna Sazimu, že jest pan otec dal do Němec k pánu, a jeho staršího že jest nechal u paní mateře, aby jí pomohl hospodařit, co potřebí řídit. Když jaké psaní přišlo k paní mateři jeho, tu že měl kreprlíka, že hned byl s tím psaním k panu otci mému vypraven, tu že mu kopii odpovědi pan otec napsal, neb k psaní mu té odpovědi neb jiných věcí diktoval. Z toho on potom psaní psával, a cokoliv má tak dosavad, že od pana otce mého se naučil a jemu za to děkuje. Tak aby byl v ten čas (v) 18 letech, kdy se takových věcí chápal, naroditi by se musel léta 1543, a umřel léta 1640. Tak by mu bylo vejš 97 let, mohl při té starosti ještě chodit, slyšel i viděl.

Rok 1641. 17. ledna. Vilím Heinrich Wildensteiner se narodil. L. 1641. ve čtvrtek po třech Králích 7. Januarii slehla zde podle ložumentu mého u nejvyššího Reišle, kde kvartýrem byli, paní Mandelena Wildensteinerová z Waldenfelsu, mý manželky vlastní sestra. Pán Bůh jim manželóm dal syna. Dal ho pokřtiti 15. Januarii skrze Wolfganga Šeibu,[2]) kněze jednoho zdejšího. Jméno mu dáno Vilím Hendrich po dvou dědích; na znamení skopce se narodil. Kmotrové jeho: nejvyšší Voldřich Braun, nad drakony komendant zdejší, nejvyšší Petr Reišl, Ernst z Wildensteinu,

---

[1]) Duglas. — [2]) Scheuba, zde kazatelem od r. 1629.—1638. (Dietsch. 161.)

Filip z Waldenfelsu, Krištof Vilím Raitzensteiner, Hendrich z Beilwic, purkmistr z Nala. Kmotry: paní mátě a bába dítěte paní Anna Alžběta z Waldenfelsu rozená Füchsovna z Walpurku a na Gompersreitu, paní Kospetová Rozina, paní z Ratzensteinu rozená z Wildensteinu, paní Sabina Harantová z Waldenfelsu, panna Alžběta Marjana Harantka z Polžic a Bezdružic etc., Kraulová.

Děti moje na neštovice stonaly. Téhož léta 26. Januarii Alžběta Mandelena rozstonala se na neštovice. Třetí den se jí vyrazily, byla s nimi velmi těžka, však při zdraví zůstala.

13. Februarii Hans Hendrich, syn můj malý, na neštovice se rozstonal, měl jich málo, brzy mu se ztratily.

Anna Alžběta, vnučka má, na neštovice se rozstonala. 15. Februarii v noci rozstonala se Anna Alžběta, vnučka moje, na neštovice, dcera dobré paměti syna mého Adama Rudolfa Haranta, kterouž u mne paní mátě její, paní Marije Harantová rozená z Melendorfu, vdova, nechala 26. ledna. Na hlavu a horkost předně, z toho se dávila a hned tu noc z neděle na pondělí s dcerou mou Alžbětou Marjanou, strejnou svou, (s) kterouž ležela, se velmi modlila a po ní všecky modlitby a propověděnі zákona, co jednom německy uměla, po ní vejslovně nic nevypouštějíc, říkala a vždy víc, aby se s ní modlila, velela. Sama od sebe říkala prv i v nemoci své: das wollt Gott Vater, Gott der Sohn, Gott der heilige Geist, totiž Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý; též: Herr Jesus, dir leb ich, dir sterb ich, totiž: Pane Ježíši, tobě živa sem, tobě mrtva sem. Ty slova v nemoci, když nespala i když ve spaní byla, říkala. Třetí den po její nemoci neštovice se jí velmi zhusta vyrážely, před nima ji psotník napadl, ale hned ji pustil po dávání jí proti tomu. V neděli devítník k večeru, tu se jí oči zavřely pro množství neštovic, a neštovice pomalu jí přece rostly. Dokadž ještě viděti mohla, kázala se Sibylle Mandeleně, dceři mé, kteráž u ní vždycky byla, z kolíbky zvésti před obědy, já stojíc u stolu, kázala se ke mně nésti. Když ji ke mně přinesla, chytila se mne oběma rukama okolo hrdla a řekla ke mně: »Mein lieber Grossvater, du bist mein lieber Schatz,« což na česko jest: »Můj milý pane dědku, ty jsi můj milý poklad,« jakoby snad tu ode mne mé milé dítě rozžehnání bralo, a že jsem ji na dobré vedl, v její maličkosti děkovalo, což bez pochlebenství mluvíc, že bylo poslušný děvčátko, ráda se modlila, též ráno i na večer bez odpornosti. K tomu chytrá a rozumná, uměla pověděť, ještě jí 3 léta nebylo, kdo jest, že jest Harantova dcera, sama od sebe; kdy se jí na to ptali, kdo její nejvyšší, že hrabě z Hodic, kdo její rytmistr, že strejc její Christof Vilím Harant. Mejvala-li se taky, že mejvala v Teplicích v Čechách, a na Brandejse že jí dávali mnoho cukru, ve Westfali že jídají a Brunšvejku knakwurst a špek. Ruku tak uměla s kredencí s poklonami tak libou a panenskou spanile se postavíc podati, aby velká panna byla. Když s mou dcerkou malou, ale víc než o rok starší, co se haštalily, tehda jí svého práva ustoupila a nežádajíc sama to míti, ale říkala: »Alle beide

alle beide,« totiž »obě dvě, obě dvě,« a že má u pana dědka dobrý kvartýr. Když chtěla do hořejší svědnice neb k paní mateři, říkala: »Neste mne do jiného kvartýru.« Jistě se dostala do jiného velikého a věčného kvartýru, že ji žádný tyran z něho nevyžene, ani bez víry pravé a činění svatého pokání z hříchův svých tam se nedostane. Velké těžkosti a žízeň převelikou v té nemoci vystáti musila. Jedna paní magistrová, kněze Rendle manželka, kteráž se na nemoci dětské velmi dobře rozumí, dvakrát za den k ní chodila a, co jí se dávati z apatyky má, nařizovala. Též i pro feldschera poslati dala, pokudž by jí co v hrdle škodilo, což jsme vše činili. Kdež nás oba velmi dobře těšili, že jí nic nebude, což jináč s ní milosrdný Pán Bůh naložiti ráčil, neb jemu sem ji se všema svýma nehodnýma modlitbama v zásluze jeho nejmilejšího syna, Pána našeho Ježíše Krista, obětoval, jestli by jí bylo duši její k dobrému a spasitedlnému, aby nám ji ponechati ráčil.

Z tohoto světa vykročila skrze smrt časnou. Když se jeho Božské milosti nelíbilo ji zde nám nechati, vzal ji k sobě do toho věčného kvartýru nebeského království. Kdež vždy říkala, kdy se jí na to zeptali, ráda-li umře, odpověděla, že ráda. Kdež již věčnou radost má. V noci na sv. Matěje mezi 1. a 2. hodinou s půlnoci 24. dne měsíce Februarii. Měl jsem ji jednom u sebe 8 neděl a 3 dni.

Pochována hned příští neděli po svatém Matěji 28. dne měsíce Februarii v kůru v klášteře v Hofu do něho jdouc po levé ruce, z něho jdouc po pravé, podle hrobu jednoho knížete z Mechelburku, blízko hrobu panny Evy Krizeldy Janovské, též nehrubě daleko od její paní báby, paní Ludmily Harantové z Přichovic. Položena v černém vyšívaném rubášku, v červené ferštatové sukni, fertuch (z) zeleného tlačeného cejku. Též poduška z toho cejku pod hlavu, kvítím a chmelem naplněna, bílé punčošky a červené nové pruské střevíčky, pěkný vejkladek a tacle a knížky maličké, zlatem a stříbrem s pentli červenými v rukou a 7 pěknýma věnci; rakvička vnitř červeným suknem obita. Žákovstvo celý kór ji (s) 5 kněžíma provázelo a od 4 fendrichů regementu nejvyššího nad drakouny pana Voldřicha Brauna byla nešena, příkrovem bílým plátěným s tkanicí a nad tím černým příkrovem soukenným a 15 erby, jejím, otce a mateře, děda a báby, praděda a prabáby, prapraděda a praprabáby, též po jiných předcích.

Provázel ji děd její, podle něho nejvyšší pan Voldřich Braun na pravý ruce, na levý pan Václav Přichovský. V druhém glidu nejvyšší Hofman a pan Kryštof Janovský, v třetím glidu major od regementu nejvyššího Brauna a major Jobst Jeroným z Wildensteinu, potom od téhož regementu regementquartirmeister, kapitáni a lejtenantové, potom pan Jiří Adam Ratiborský, pan Jindřich Marquardt Přichovský, starý pan Tos, pan Zdeněk Fridrich Přichovský, pan Štansdorf a pan Jindřich z Beilwic, potom měšťané, vyhnanci z Falcu, pan Salmut, pan Švortz a jiní.

Též provázela ji paní bába její paní Sabina Harantová z Waldenfelsu a paní mateř též paní Sabiny a paní hejtmanová zdejší, panny strejny

její, Mandelena Sibylla a Alžběta Marjana, potom paní Anna Alžběta Janovská s paní Ratiborskou, potom dvě paní majorové, Beilwicová a Wildensteinerová z Waldenfelsu, potom paní Feilčarova z Trogen (s) paní Sekendorferovou, paní Ekerspergarová s paní Racensteinerovou, též paní Peringarová s paní Racisteinerovou z Šparenberku, po nich panny stavu rytířského několik párů, po těch šly měšťky. Maršalk při tom pohřbu byl pan Jiří Fridrich z Sekendorfu, poděkování činil pan Jobst Jeroným z Wildensteinu major.

Kázání nad ní činil pan superidentes zdejší, magister Henricus Taubelius. Text vzel její modlitbu, kterou v nemoci říkala sama od sebe: Herr Jesus, dir leb ich, dir sterb ich, Pane Ježíši, v tobě sem živa, v tobě umírám. Vykládal osobu, Pán Ježíš že jest pravý Bůh, pravý člověk v jedné nerozdílné osobě, dvojího přirození, božského a lidského, se nedělící ani nesměšující.

Táž Anna Alžběta Harantka narozena byla v Pomeranii, jela (s) svým panem otcem nemocným, s paní mateří do Mechelburku (do) města Wismaru při zátoce mořské, kdež se dal hojit i také život svůj dokonal 3. Januarii anno 1639. Odtud to mrtvé tělo při armádě vezeno od manželky a bratra jeho Krištofa Vilíma i s tím děvčátkem skrze luneburskou zemi, brunšvejckou, saskou. Kdež bylo to mrtvé tělo pochováno v městě Eisleben v hlavním kostele při jejím prvním muži, nad kterýmž praporec visí (s) erbem rodu Harantů z Polžic a z Bezdružic. Odtad táhli skrze tyrinskou zemi v Fogtland, kdež před Plavnem Salisa porazili, potom do Míšně, kdež u Kemnic císařské a kurfirstské porazili, odtad do Čech na pomezí nedaleko Slízska a Moravy, kdež to dítě všudy s nima sjezdilo. Potom zase z Čech z kraje hradeckého skrze boleslavský, litoměřický, žatecký kraj až do Míšně, odtad skrze Fogtland do Tyrinku, z Tyrinku na pomezí frankelandské, odtad do Hes, Westfalie, do Brunšvejku. Kdež na těch cestách dalekých jedné chvíle vůz se s tím dítětem z vrchu velkého zvrátil a dvakráte se překotalil; děvečka, která dítě na voze držela, potloukla se velmi, dítěti nic se neuškodilo. Po druhé zvrátili to dítě s vozem do hluboké řeky, kdež z vozu za některý sto voda vzela, pryč odnesla, mátě pak dítěte do krku do vody skočila a je z vody beze škody vytrhla. Z Brunšvejku pak od města Hannovru zase do Tyrinku, z Tyrinku do Míšně a Fogtlandu do města Hofu mně 26. Dec. (1640) přivezena. 28. téhož měsíce, když ode mne paní mátě její odjeti měla, mně jí zanechala, kdež ke všemu dobrému vésti se dala, ráda se modlila a nad věk svůj chytrá byla. Kmotrové její byli pan pan Jaroslav ze Vchynic a z Tetova, nynější nejvyšší, prv major, rytmistr Reinholt Lois Franck, lejtenant Hess, lejtenant Panský, lejtenant Kochan, karnet Karel Plot.

Do Falcu Švédští vpadli. 4. Januarii vpadli švédští do Falcu do města Hanbachu,[1]) míli od Ambergka, kdež byl Vilím přítomný taky, na

[1]) Hahnbach sz. od Amberka.

císařské a bavorské na dva regementy Druckenmilerů a Kolbů, a 80 drakounů a 100 komendirovaného lidu od Piccolomského regementu rujinirovali, poprali, zajali a rozehnali, za nima až k městu Nejmarku se hnali. Zůstali při tom vpádu jeden Bretenbach major, Druckenmillera švager, zajati dva rytmistři s jinejma mnoha oficiry a soldaty.

9. dne Januarii táhl (s) svými regementy tudyto mimo město Hof general Pful,[1]) sám provodíc regementy, do města se zase vrátil, tu s paní svou poobědval, hned zase za regementy, (kteréž ze Hba vypadnuté do města zase hnali, až s komendantem kůň postřelený v bráně padl), jel a k Falcu za Panyrem se dal. Veliká slota byla ten den, sněch pršel, vilo se. Přece jel, nic sobě nedal překaziti. Po něm zůstal v osazení zde nejvyšší Voldřich Braun[2]) (s) svým regementem, hned ten den a s něco soldaty Cikenrik[3]) též osadil.

Okolo druhé neděle po třech Králích přitáhl Panýr s lidem k městu Řeznu, kdež císař na sněmě říšském s vyslanými od kurfirstů a knížat byl a sněmoval, a některý císařský hacíře jal i sokoláře (se) sokoly, a jak pravili lidé, i císař že nedaleko byl. Dal též stříleti k městu, ale druhý neb třetí den odtad se dal a k městu Koubě přitáhl, která byla 300 muškatýry osazena, však se hned poddali, ani se co bránili. Tu feldmaršalk Panyr haubquartír měl a nemálo lidu do Čech poslal, kterýž sou vzali v Babořích zámek s městečkem Furt, v Čechách Domažlice, Klatova, Horažďovice, Strakonice, až se i za Tábor dostali.[4])

27. Januarii podle starého kalendáře, podle nového 6. Februarii v středu před masopustní nedělí vpadli Švédští do města Klatov, je vyplundrovali a nemálo v něm od peněz i jiného dostali. Panyrovi psaní z Řezna z sněmu, aby svobodný pas dal, že chtějí psaní koruně švédský poslati, aby se o pokoj dokonalý jednalo, učiněno. Což takové psaní[5]) sám Panyr do Švéd poslal, kdež jeden nejvyšší 3. Februarii tudyto s ním jel s mnoha koňma až do Erfurta, odtad dál a všudy byl provázen. Též se psalo z Erfurtu, že císařský jeden nejvyšší sám též o pokoj do Švéd vypraven byl a tam byl provázen a odtud dál. Též se z Řezna psalo, že několikráte nejvyšším švédským dopuštěno bylo feldmaršalku jich Panyrovi potřeb nakoupiti, i též praveno bylo že mu císař víno k trunku darovati měl. A tak jinak dom(n)ění nebylo, než že pokoj dokonalý že bude, relige že má puštěna bejti zase, Falc navrácen, Pomerania Švédovské koruně aby zůstala, a oni za oud Říše přijati byli; naproti tomu kurfirstu Brandenburskému od Slízska aby se jemu postoupilo. To jeden vyslaný, který od sněmu přijel, knížeti svému vyprávěl, a Panýr se též toho nadál svými, protož se téměř na 50 mil pro dobré kvartýry rozložil; nebo wejmarská armáda s Francouzy (v) Frankelandu ležela, Panyr

[1]) Pfuhl. — [2]) Srov. Holbe seš. 3 str. 25. — [3]) Ziegenrück, ves ve středních Frankách. — [4]) Viz nahoře na str. 131. — Srovnej Rezek, Děje Čech a Moravy za Ferdinanda III. str. 268. Poznámka ***. — [5]) Vydáno bylo v Koubě dne 6. února. (Uveřejněno v relacích frankfurtských.)

(ve) Falcu u Kouby, Schlang, Hecking[1] a Chynský svým lidem (u) Najburka[2]) (ve) Falcu, generál Pful (se) svýma regementy v Čechách. Tošť druhá strana lid v hromadu sobě svedla a nenadále všecka armáda k Najburku[3]) na Schlanka se dala a na jeho lid, a co s ním ho bylo a s tima dvěma, nejvyšším Hekingem a panem Jaroslavem Vchynským, ač byl tam s nima nejvyšší Birkenfeld,[4]) též ale neměl tam svého lidu jednom něco koní a čeládky. V poznamenání od nich přinešeném sem do Hofu nejvyššímu Rakonicovi nad Charváty, že se stalo 11. (21.) měsíce března; zajati 4 nejvyšších v Najburku, Falcu, Schlanga, Birckenfelda, Hekinga a Chynského, 4 nejvyšší lejtenaty, 3 nejvyšší wachmistry, 23 rytmistry, 3 kapitan-lejtenanty, 23 lejtenanty, 26 karnety, 3 regementquartirmeistry, 26 kompagniequartirmejster, 52 karparalů, 2 hejtmané nad pěchotou, 2 lejtenanti nad pěchotou, 26 štandárů, lidu rejtharů od 13 až do 1400 a 200 komendirovaného lidu pěšího, do 4000 dross a vozných koní. Bránili se za 5 dní, zbili jim víc než 500 lidu, jiní pravili, víc než tisíc, z nich jednom některá osoba.

Po tej věci, která se sice nejprv na Panyrovi vykonati měla, jak zajisto to pravili, táhl Panyr (s) svým lidem od Kouby k Přindě, k Tachovu do Čech. Na Švamberce do 3. dne že ležel, též lid jiný jeho v Čechách ležící k němu přitáhl. Dáleji jel (ke) Kadani,[5]) potom skrze Míšeň zase (k) Cvikovu, odtad (do) Altenburka, dáleji vždy pomalu postupujíc až k Halberštatu, kdež že by umříti měl.[6])

Císařská pak armada šla za ním dost prodlouženě skrze Čechy pod generalem Piccolomini, a bavorská pod generálem Walem[7]) a Mersem[8]) z Falce skrze Fogtland za nimi.

Cvikov byl též obležen od generála wachmejstra Borri[9]) (s) 3000 lidu který se vzdal 8. Junii.

T. l. ve čtvrtek den Božího Těla podle nového kalendáře 20. (30.) máje po 7. hodině z polodne umřel na Čeminech Jiřímu Fridrichovi Harantovi, synu mému, syn jeho Rudolf Maximilian stáří 1 rok a 10 neděl a 12 hodin. Pochován v neděli 2. Junii v Touškově v kůru podle jeho prvnějších dvouch dítek. Naproti tomu dal mu zase pán Bůh s paní manželkou jeho jiného syna v pondělí [8. července] ráno v půl 8. hodině německé 8. Julii podle nového kalendáře, kteréhož dal okřtiti v neděli 14. Julii. Jméno jeho Krištof Jaroslav; kmotrové jeho p. Adam Jaroslav z Lub[10]) na rukou ho držel, p. prelat Plzeňský, pan Jindřich Varlejch, p. Bošinský, p. Pernklo,[11]) nejvyšší lejtenant Pering a bratr jeho rytmistr Pering a lejtenant Jakob z Harnach. Kmotry paní hrabinka Vřesovcová a na Bělý etc., paní hrabinka Černínová etc., paní Kaliková z Plzně, jedna panna Štampachška exulantka, a panna Loubská.

---

[1]) Píše se také: Wilém Höcking(er). — [2]) Neuenburg am Walde. — [3]) Bitva u Ortu nad Nabou dne 17. února. Rezek 270. 21. března. — [4]) Rudolf Birckenfeld. — — [5]) 27. března. — [6]) 20. května. — [7]) Wahl. - [8]) Mercy. -- [9]) Alexander Borri. [10]) Adam Jaroslav Loubský z Lub. [11]) Pernklob ze Šenreytu.

T. r. 8. (18.) měsíce Juni v outerý (v) jednu hodinu z půlnoci umřel (ve) svém exilium v Nürenberce pan Jan Jindřich Fuchs z Walburku prv na Winkler, Schönsee a Stralenfeldu, manželky mé nejmilejší paní Sabiny z Waldenfelsu paní mateře její vlastní bratr, manželky mé kmotr, ona zase děťátku jeho kmotrou byla, on potom též naší dcerce Alžbětě Mandaleně l. 1637. 25. Januarii kmotrem byl.

Téhož léta když arcikníže Leopolt císařský bratr s lidem sebou majícím k armádě nedaleko Magdeburgu ležící přitáhl, tu za dobré uznal k Wolfenbütlu táhnout a tu pevnost od ploguirování vymoct. Což 16. (26.) Junii hned ráno učinil, a velmi tiše bez troubení a bubnování mezi Schönigen a Helmstadtem k Wolfenbütlu táhl. Kteréhož švédští táhnouti viděli, (psalo se, že arcikníže sebou 10 tisíc k armádě lidu k prvním přivedl), což že švédští za dobré uznali, což nejspíše aby se též z ležení od Halberštatu hnuli a jejich posto od Kiwitzer hráze[1]) quitirovali a o to usilovali, jak by svého nepřítele mohli předjíti a s Luneburskými se spolčiti. Tak též ten den 16. (26.) Junii přes Damen filiret, v noci pak od podivu pospíchali, takže jejich přední tropy 17. Junii ráno a oni jiní při polodni s armádou u Wolfenbütlu byli. Císařští pak, kterýž se nenadáli, aby je předjíti měli, k večerou též přitáhli, a postavili se za městem v batalii, a ještě ten večer některé squatronem skrze Wolfenbüttel k této straně jíti dali, kterýž se, jak se tmíti počalo, zase se zpátkem obrátili. Interim jakž Švédští při svém vytáhnutí z prvního ležení svého na to přemejšleli a za dobré uznali, aby nejvyššího Karla Rutha od Halberštatu s jeho regementem k sobě k armádě povolali, aby jich nepříteli silnější byli a k tomu konci nejvyššího Gustava Horna s 500 komendirovanými rejthary, kterýmž my 300 a Wejmarští 200 koní dali, k Halberštatu vypravili, aby on tím bezpečněji mohl k armádě přitáhnouti. Což císařští, že jsou to přezvěděli, 3000 kyrysarů a Charvátů na ně poslali, kteréž je mezi tímto místem a Hornburkem recontirt; ale poněvadž nejvyšší Karel Ruth sebe (se) svým regementem, jakž možná bylo a uměl, do jakéhos bahnitého místa se reteriroval, jakž pak oni naň se vší silou dotírali, pokaždé skrze vostré salven, totiž střílení, je zpátkem zdržoval, takže potom ho zanechali, ale pagaže od regementu jim zanechati musil, takže completem regimentem a při sobě majícíma oběma kusy k nám šťastně přitáhl.

18. dne Junii táhli císařští od druhé strany sem a z té strany při Wolfenbüttlu na jeden velký vrch se postavili; jim naproti jenerál major Taupadel a hrabě z Nassau s některýma esquadronem od Wejmarských a Luneburských přes hráz, kdež vodu stavili, přejeli a jim do ariergarde, které Bavorské měli, vpadli. Kteréž že se jim tak sčestilo, že 4 štandary a mnoho zajatých odtad dostali, ačkoliv oni švédští, (jakž toto od jednoho nejvyššího psáno bylo), ten den battaglia proti svému nepříteli stáli a před regementy některé redueten vyvézti dali, tu že jsou k víčerou z nepřítele

[1]) Kiwitzer Damm.

recognosciren tak mnoho poznali, že on tu cestu, kterouž se domnívali, a tu stranu, kde jich battaglie stála, nepůjde, protož za dobré že jsou uznali, to změniti, což na to 19. dne téhož měsíce Junii, jak den byl, jináče že jsou se postavili, a tak mnoho, co na spěch státi se mohlo, před regementy po jednom retrement vyvésti dali. Císařští též počali, jak se svítalo, skrze les táhnout a proti nim se postavovat, ale když jejich bataglii očitě spatřili a takovou recognosciret a tak mnoho shledali, že prv než se s nimi do nějakého hlavního aktionu dáti chtějí, že oni nejprv jednoho lesu vrchu a oni s jejich armádou, jakožto kteráž pravé křídlo měla, též 3 brigády v něm staly, zmocniti se musejí. Z té příčiny svou celou infanterii a levejm křídlem od kavalerie, kteréž bavorští měli, k tomu jmenovanému lesu táhli na ty 3 brigády, kterýž některé dřeva zporáželi a votýpky, a jak mnoho času k tomu vzíti mohli, se zašraňkovali, s velikou furí totiž steklostí do nich se dali a jednu brigádu skrze druhou vexlovali, též že oni švédští své, poněvadž by jim konečně mnoho bylo, secundirovali. Ten trefunk byl na 4 neb 5 hodin. Tu že jim Švédským konečně Bůh všemohoucí štěstí dal, že nepřítele jejich infanteria od nich do confusionu přivedena a tím způsobem všecka na utíkání a mlácení byla, že čtvrtý díl dobře zůstal, a ti ostatní na větším díle poraněni a zhmožděni jsou. Kavalerii jejich od levého křídla nedálo se s nimi nic mnohem lépeji, neb v tom jejich okolo švédských se vlečení a na ně pozadu uhození intentionirt byli. Švédští to zvědouc, šli některýma regementy na ně, sčestilo se jim též tak dobře, že jsou je chagirten a z pole zeprali. Jak dále ten přední oficír [1]) v psaní svém dokládá, že jest dobře s podivením bylo se nač dívati, jak tak dobře od vyšších až do nižších naše soldatesque tak rytířsky bojovali, že je taky nepřítel vysoce chválil k své vlastní škodě a se v svém opinionu velmi podveden našel, v kterémž že tak se domníval, poněvadž ta armáda skrze Boží vůli o svou vyšší hlavu přišla, že soldatesque též své courage potratili, a protož že své bezpečil, jak na ně půjdou, že švédovští ty posten zanechají. A jest jistotně jedna real-attaque a takový compan a teplá lázeň byla, že takové já ještě nikdy nepamatuji, že pique proti pique užívány byly. A máme my tu chválu, že jednom náš lid a žádný jiný k fechtování neb potýkání přišel, a já jednom (s) 7 brigádami emploiirt a nepřátelskou infanterií s ní pausirt. Má brigáda přišla až na jejich kusy, kteréž jeden pro hustý les a že pro překážku piquen nemohl, přece jim se zanechati musily. Na nepřátelské straně jest do dvouch tisíc mužů, mezi kterýma mnoho vysokých oficírů, kterých se ještě jména nevědí; též 2 hrabata z Öttingu zůstali. Bez těch, co nepřítel mrtvých pryč odnes, zraněných, jak zajatí povídají, velký počet že jest, též mezi jinýma generál zeugmeister conte de Suyse ruka ustřelena má bejt, dva nejvyšší Gehlingové, Hegenbach, 2 nejvyšší lejtenants, 4 majoři, někteří rytmeisteři, mnoho hejtmanů, lejtenantů, fendrichů a jiných oficírů, 600 zajatých, 20 praporců. Jejich slovo bylo: »Pomoz Marie, matko Boží!« a naše: »pomoz, Pane Ježíši!«

[1]) Jiná zpráva z Halberstadtu jest v Relacích otištěna na r. 1641. na str. 40.

Dále v témž psaní píše: »Bůh všemohocí, kterému samému ta čest (z) toho vítězství se připisuje, buď z toho vysoce slaven a chválen, ten aby Její K. M. a korunu švédskou floriren, vojně ještě dáleji přítomen byl a od jednoho vítězství k druhému milostivě vésti, též ve všech nepřátelích těch bázeň a strach množil a na ně přijíti dal, aby ten vzácný pokoj, po kterémž tak mnoho millionů duší velkou tesknost nesou, jednou aspoň mohl přijíti a evangelická církev Bohu ke cti v odpočinutí přivedena byla.

Potom jakž nepřítel paussirt byl, jak výš oznámeno, zase se zpátkem obrátil, k Wolfenbütlu táhl. Co dál má v úmyslu, toho se očekává. Ti novotně jatí a odběhnutí vyprávějí, že generál wachtmeister Borri s 3000 muži, kteréž při cvikovském obležení employrt byli, je k secundirování a k sílení v plném tažení bejti má.

Téhož léta 1641. po odtažení švédských, potom bavorských, před velkanoci dolů do Míšně, přihrnulo se sem opět veliká věc zezdola z Míšně a Tyrinku chudého, hladem vymořeného lidu i nemocného, kteréž každého do města pustili, kdež po ulicech, při domích, pod krámy a přístřeším leželi a ve dne po domích žebrali, ale měšťané uměli sobě před nima domy zavírati.

Z toho potom, rovně jako leta 1639, na hlavní zde stonali a hrubě mřeli, na větším díle ženské pohlaví (v) svých nejlepších letech, ve 20, ve 30 a 37 a některé přes 40, ale žádná 50, krom paní Racisteinerová, majorová na Isichu; tej Lylo přes 60 let.

Ten tejden po svatým Duše v outerý pochovali doktora Abrahama Michala dceru, která umřela na krev tečení. Manželka má nejmilejší, že tak sestru svou, paní Mandelenu Wildensteinerovou a paní Racisteinerovou, kterýž v jednom domě byly, též i paní mátě s nima začasté navštěvovala mimo vůli mou podtají, též naši hospodyni, dceru její, paní Randlovou, která u ní též v nemocech i dítkách našich bejvala, kteréž všecky na jedinu nemoc stonaly, a ona je navštěvovala. Ten den 15. Junii v outerý svatodušní hlava ji pobolívala, že nemohla na pohřeb a kázání jíti, sice by nijakž toho nevyseděla; k večeru po jídle přijímala líkařství pro pot. A v tom poslali ke mně pachole paní Beilwicové, kdyby mi žádného zaneprážnění neučinili, že by chtěli ke mně s některejma jinýma přijíti. Ale ona nedala pacholeti ke mně dojíti do svědnice, vypravila jej před svědnicí z domu zase s tou odpovědí, aby jim zase vzkázal od nás dobrou noc, že se strojím již spat a ona že stůně, že líkařství přijímala, že se hned polepší, jakož tak učinila. Ale oni na té odpovědi nepřestali, přišli přece několik osob, a za chvíli tu v noci poseděli, potom šli též domů do ložumentů svých. Ona vypotivši se, na ráno jí lépe drobet bylo.

16. Junii. Na ten den umřel Jan Adam Kekler, prvnější kastner markrabů, nyní pak rada knížecí, můj pan kmotr; a dcera jeho již v domě některý den umrdlá ležela.

17. Junii ve čtvrtek po svatém Duše umřela paní Anna z Racisteinu na Isichu, Chulmu a Bernsteinu, v ložumentu svém u kramáře Pergnara. Též na ten den umřela naše hospodyně Kateřina Barbora Planková a to

vše v jedné ulici blízko od sebe. Též paní Randlová, kněze špitálského paní manželka, (z) kteréž manželka má měla veliké hoře.

18. Junii pochovávali kastnara s jeho dcerou v jednom hrobě v klášteře, též Krešle radního pána manželku, která byla zdejšího kněze Scheiby dcera; mladá žena, s mužem ještě půl léta nebyla, též v klášteře pochovali.

19. Junii v sobotu po svatém Duše pochovávali paní Randlovou, Plankovou, naši hospodyni, uzdářovou a jednu ševcovou. Šel jsem na pohřeb svýma se všema; též před tím byla paní na kastnarovém s dcerou naší Alžbětou Marjanou pohřbu.

30. Junii byl jsem opět na pohřbu s manželkou svou a s dcerama, též s paní mateří, s kmotrem Wildensteinerem panny Doroty Evy, dcery pana Jiřího z Neudorfu a paní manželky jeho, paní Marie z Tetova, jejíž paní mátě byla paní Dorota z Waldenfelsu, z domu a linie lichtemberské; to pro přátelství jíti jsme musili, však do domu a ložumentu jeho sme nevešli.

2. Julii byli sme všickni opět na pohřbu i paní mátě, Marie staré líkařky někdejší v Čechách, u pana Vácslava Přichovského, neb ji on smrti dochoval i pohřeb jí vykonal.

V outerý po druhé neděli po svaté Trojici 6. dne měsíce Julii rozstonala se Alžběta Marjana, dcera má. Otekla jí tvář a okolo pravého ucha, takže nemohla ani dobře jísti, že ji feltzer musil hojiti. To jí pominulo, rozbolela ji potom hlava, ruce, nohy a v životě též velkou bolest měla a mdlo jí bylo, takže nám umříti chtěla; ale doktor ji potom hojil, a ona, že se zdržovala od jídla i pití, zase ve 14 dnech drobet k zdraví přišla.

Má pak nejmilejší manželka začasté k ní k loži (ve) světnici přicházela, na truhlici k loži při ní se posadila, firhank odundala a firhankem se zase zastřela, ústy k ústům s ní mluvila; což sem jí sám říkal, aby se šetřila, ona pak říkala, že nic zlého není. Potom 7. dne měsíce Julii v středu po rozstonání se dcery mé druhý den, když u večer do lože přišla, jdouc po modlení drobet prv spat než já zdráva, tu potom když za ní spat přijdu, převelmi sobě stýská. Když se jí ptám, co jest jí, a nad takovou spěšnou a nenadálou nemocí velmi sem se zarmoutil, tu mi pravila, že ji zuby bolí. A tak tu celou noc s nima nic nespala, až potom ráno drobet se jí spokojily, že zase vstala a chodila i u p. bratra svého v hospodě u Salera za branou byla, a co potřebí bylo, s ním mluvila, neb jí dobře k té nemoci pomohl.

V pátek potom 9. Julii přece nesnadno jí bylo, že potom po nešporu řekla mi, abych s ní šel za město na procházku, chtějíc se z toho vyjít, domnívajíc se, že by snad nátcha byla. Tu já s ochotností s ní sem šel, vzevši sebou dcerku naši malou Alžbětu Mandelenu. Šli sme do polí cestou, kudy se do vsi Leimic jde. Tu velmi mdle šla, a poznal sem, že ji hlava musila bolet, obrátil sem se s ní domů. Když sme pak domů přišli, našli sme posly z Čech, že přišli, kteréž sme tam před 4 neděli poslali, a něco nám od peněz přinesli, což že potom před dcerama mýma řekla: »Chvála

Pánu Bohu, že přinesli prostředek, kdyby z nás kdo umřel, že se bude míti nač dáti pochovati.« Potom když sme večeřeli, nic nejedla, nýbrž časně se položila. Tu sodva prosbou velikou sem to při ní obdržel, že pro pot líkařství přijala; ano v noci se čistě potila, naději měl sem, že jí lépe bude.

V sobotu ráno 10. dne Julii, tu jí velmi těžko bylo, hlava ji velmi bolela, též zuby, v životě, v prsích tlačilo, na nohy i ruce sobě stěžovala, takže sobě kázala malé lůžko do komory přinésti a do něho nastlati a do něho se položila. Kdež sme jí do něho pomohli, tu sem u ní v nohách na truhle seděl, kteráž řekla mi: »Můj nejmilejší pantáto, modlete se se mnou.« Na to sem řekl: Dobře, mé nejmilejší srdce, to jest nejlepší líkařství, neb Bůh skrze ústa Davida sv. mluví (v) 50. žalmu v 15. v.: »Vzývej mne v den soužení, vytrhnu tě, a ty mne budeš slaviti.« Tu dá se ona sama do modlení z paměti znamenité modlitby v nemoci, též žalmy svaté (kterých velmi mnoho z paměti uměla, ano i některé kapitoly celé z bible), též mnoho písní říkala. Poněvadž pak doktora v ten čas tu nebylo i feldšer pryč odjel, rady apatykáře sme užívali, a co poslal, jí dávali, ano i ústa vymývali. V neděli ráno dala sobě žílu zatíti, to bylo 11. Julii (v) třetí neděli po svaté Trojici. 12. Julii dal doktor svou druhou dceru pochovati, kteráž na krev tečení umřela, panna $21^{1}/_{2}$ letě. Po pohřbu na ten den povolal sem ho k hojení manželky mé, kterýž jí hned líkařství v apatyce strojiti dal, zofty píti s vodou hirschhornovou vařenou nařídil, též lazebníka, aby jí ústa vymýval, k ní vzali, i raky stlučený přijímala a na prostředcích v ničom obmeškána i svatýma modlitbama nebyla. 13. Julii manželka má byla těžka, též dcera moje Alžběta Marjana, že o zdraví svém pochybila, a poněvadž nebyla ještě nikdy u stolu večeře Páně, že sme čekali na naše bratrské kněží a dočekati sme se žádného nemohli, byl povolán k ní od paní mateře, manželky mé, k žádosti její kněz M. Ambrosius Hemer, zpovědník manželky mé, a jí stolem večeře Páně posloužil, a ona přijímala podle nařízení Syna Božího a vyučení podle katechismu bratrského. Po vyřízení toho přišel k manželce mé do komory, ji navštívil jakožto zpovědník její a kmotr a potěšoval ji z zákona Páně mnohejma pěknejma propověděníma, kteréž po něm říkala, a na jedno jeho propovědění zase dvě i tři mu pověděla, že se nad tím podivil a vyznal, že jest od Pána Boha obdařena, že se můž slovem Božím potěšovat. 14. Julii přece těžka byla, doktor i lazebník přicházeli a hojili.

15. pak dne Julii na den Rozeslání svatých apoštolů (na den narození mého před 61. létě) byla velmi těžka, že doktor od ní upustil a pro kněze k ní poslati kázal. A já taky již na rubáš plátna 6 loket za $3^{1}/_{2}$ r. českého sem jí vzal; a jináče sme se nedomnívali, než že večera nedočeká. Kněz k ní taky přišel a ji z písma svatého potěšoval, a ona též před ním též mnoho propověděních svatých vynášela. Ten den dal jí doktor ňákého lékařství (v) apatyce připraviti sklenici, aby to vypila, což tak učinila. Potom vzela ji zima, že od lůžka odskakovala. Když sme o to (k) doktoru poslali, zkázal, že on tím vinen není, proč se nechová v teple. Jeho žena pak nás tak potěšila pravíc, že její poslední dceři též před smrtí na 3 neb 4 hodiny taková

zima přišla, a potom že jí krev tekla, až umřela. Tu já za jiné nemínil, než že ve 4 hodinách skoná a mne Pán Bůh s ní v starosti mé rozloučí. Truchliv sem byl, nevěda co činiti; tu ke mně v té své nemoci řekla: »Můj nejmilejší pantáto, nehorlete sobě a neplačte, jak se spolu brzy v nebeské radosti shledáme a Pána Boha spolu chváliti budeme.« Po té oznámené zimě přišel jí pot znamenitý, který se jí vždycky suchýma plenama stíral, i do bílého suchého rubáše oblečena. Tu sepnula ruce a děkovala Pánu Bohu převelice, že ji Pán Bůh ráčil pozdravit a že ji již nic nebolí. A já jináč nemyslil, než že před smrtí se jí to odlehčilo. Ale propůjčil mi ji Pán Bůh některou hodinu a tejden ještě, neb potom potud zdravější byla, lůžko kázala sobě do svědnice vnésti, aby jí bylo veseleji, že bude moci s dcerou Alžbětou Marjanou mluviti; což sme to ihned učinili, ji je tam vnésti dali, firhanky zastřeli, takže od té doby s ní se polepšovalo. Lazebníku sem též zaplatil a feldšera, poněvadž byl již přijel, k ní vzal, kterýž jí hrdlo velmi pěkně vyčistil, takže sem jináč nemínil, než že mi ji Pán Bůh zanechati ráčí, jemu sem za to děkoval a chválu vzdával; a rub áš pěkně zavobalíc do papíru, sobě sem k smrti do truhly schoval. Doktoru též korunu s křížem od ní dal a od dcery Alžběty Marjany rénický zlatý.

To tak trvalo od jednoho čtvrtku až do druhého, od 15. Julii až 22. Julii, den svaté Marie Mandeleny. Tu jí počalo zase těžko bejti, kdež doktor přece k nim každý den dvakrát chodíval i feldšar, ale ústom jí nic neškodilo víc. Tu dal jí doktor na večer (neb ráno zdravější byla) ku posilnění vody připraviti; ale nic nebylo platno, takže tu noc ze čtvrtku na pátek velmi mdla a těžka byla; tu opět doktor ráno nařídil perlovou vodu, kterouž sme jí dávali, ale nemnoho jí vypila. Tu sem poslal pro paní mateř její, též pro paní sestru její; ale tu již nic srozumitedlně mluvit nemohla, ani žádnou rukou hnout, a potila se všudy po těle čistým teplým potem. Po kázání v pátek 23. Julii přišel k ní zpovědník její p. M. Ambrosius Hemer. Vidíc, že se potí, pravil, že jí bude lépe, jednom až by se vypotila. Doktor též byl povolán, má-li se jí zbrániti ten pot, aby jí více mdleji nebylo. Tu řekl, že jest on jí nic pro pocení nedal, že jest to její poslední pot, a odešel. A ona oči zvedla a návěští dala, že se chce modlit. Tu jí týž kněz řekl to propovědění Pána našeho Ježíše Krista: »Pojďte ke mně všickni, kteří pracujete a obtíženi ste, já vás posilním« (u sv. Matouše 11. kap.). Tu po něm je vejslovně říkala, že se bylo čemu podivit, jak jí Pán Bůh ráčil tak před hodinkou řeč její k jeho chvále a prokázání víry své celé i naděje v něho propůjčiti. Na to sama od sebe řekla propovedění to 8. kap. k Římanům 35. v.: »Kdo nás odloučí od lásky Boží etc.« Na to řekl jí, aby se Pánu Bohu dověřila, že jí Pán Bůh pomůže. Na to řekla: »Pomůže brzy.« V tom ještě řekla lehky již: »Dej mi, Bože, tvá bejti a zůstávati etc.« A já na kolena u lůžka klekl, a jiní všickni, co nás svědnici bylo, též učinili a za šťastné skončení modlili. Kteráž velmi tiše a pokojně z tohoto bídného světa do věčné a neskonalé radosti se odebrala mezi 9. a 10. hodinou v letech věku svého 37, 11 nedělech a $2^1/_2$ dni.

V té nemoci jedné chvíle v sesli sedíc tak dlouho se modlila a zpívala, že sme ji musili prosit, aby přestala, aby od tak dlouhého mluvení jí hůř nebylo. Řekla: »Ach nechte mne, abych se Pánu Bohu svému modlila, dokudž mohu mluvit.« Po jejím tom jistě spasitedlném skončení byla od dvouch děveček pěknejma plenama vlažnou vodou obetřína a do toho rubáše ihned oblečena. Na nohy dány bílý plátěný punčochy, bílé nové střevíce s černejma hedbávnýma širokýma pantly, též ihned oblečena do sukně s krabátkem dobrého květovaného ferštatu s pametlýma přemovanou, takový fěrtuch; potom dán jí bílý poučník, na to výkladek malýma kraječky, okolo krku hedbávné černé špicle, na hrdlo šmelcový řetízk, takovou vorsteckrosen. Též na ruce takový orumpantičky, na rukávích připěté tacle, na hlavu dán jí čepec, černý a bílý hedbávný, který jednom před smrtí svou tři sobě navázala, a to nejpěknější; na čelo pak, kde se vlasy začínají, dány jí velký vysoký krajky, jak obyčej mívala nositi, když tak kde pozvána byla, jak obyčej též zde stavu rytířským osobám nositi jest. Pod hlavu dána jí do rakve velká ferštatová hladká poduška, chmelem a kořením naplněná, rakev s panty (a řetízkem při ní) okovaná, posmolená a všecka černým cejkem vnitř obitá; do pravé ruky dány jí černé a zlaté, černýma širokýma hedbávnýma pantly knížky modlitby, do levé pomerancí s rozmarinou, a všudy kvítím, rozmarinou, krafijaty, marjánkou, růží a jiným vonným kořením pondána.

V neděli pak 5. po svaté Trojici na den svatého Jakuba 25. Julii pohřeb se jí ode mne, manžela jejího, vykonával, dřív než by porušení to mrtvé tělo bralo v tak letní časy. Tím způsobem pozváni všickni stavu rytířského, co jich v ten čas v městě bylo, do domu Hendlova nárožního podle ložumentu mého k 12. hodině, i měšťané; přespolní nebyl žádný zván než bratr její a švakr z Wildensteinu Při polodni v 11 hodin bylo zvoněno všecky zvony na věži. Když se pak pozvaní do toho domu Hendlova sešli, paní a panny do dolejší světnice a páni do hořejší světnice, podle jejího před smrtí nařízení a žádosti dáno jim koláčů německých s máslem od pekaře pečených a preclíků velkých na mísy na stoly a piva do konvic. Potom o nešpořích ve 2. hodině bylo zvoněno ve všecky zvony u všech čtyr kostelův právě křížem zde v Hofu stavěných, na předměstí i v městě.

Tu přišli žákovstvo (s) 4 kněžíma, a před domem nad mrtvým tělem dlouho ty písně, kteréž poručila a před smrtí svou léta 1639 2. Januarii vlastní rukou v bibli svou vepsala, (tolikéž text pohřebního kázání, kterýž vzela z knihy Jobovy z devatenácté kapitoly: »Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví, a ač by kouži mou červi i všecko tělo zvrtali, však v těle svém uzřím Boha, kteréhožto já uzřím sobě, a oči mé spatří jej,«) a ne jiný, zpívali. Kteréž jsou tyto: 1. Herr Gott, mein Jammer hat ein Endt etc., Pane Bože, mé trápení má již konec etc.; 2. Freu dich sehr, mein arme Seele, und vergiss all Noth und Qual etc, Vesel se, má smutná duše, zapomeň všech trápení etc.; 3. Ich weiss, dass mein Erlöser lebt, ob ich schon hier auf Erden hab Sünde gethan und sterbe,

all' meine Feinde sind erlegt, nicht einer kann mir schaden, so gross ist Gottes Genade, welcher mir seinen lieben Sohn Jesum Christ hat geschencket, liebers war nicht in sein Thron etc., Vím, že Vykupitel můj živ jest, byť bych na světě hřešila a umřela, všecky mé nepřáteli jsou položeni, nemůž mi ani jeden škodit, tak velká jest milost Boží, kterýž mi svého milého Syna Jesu Krista daroval, milejšího nebylo na jeho trůnu etc. 4. Hertzlich thut mich Verlangen nach ein selichen Endt etc., Srdečně se mi stejště po spasitedlném skončení, nebo sem zde obklíčen bídou a soužením etc. Potom nešeno bylo mrtvé tělo v rakvi, a nad ní příkrov obzvláštní, který se do mar stavěl, oblý, na něm tenký plátěnný prostiradlo s cinkli, na to černý pěkný soukenný příkrov s krucifixem krumplovaným, (s) erby na něm malovanýma na papíře: v hlavách pana otce a paní mateře její, v nohách manžela jejího a její, po pravé straně po panu otci jejím předky a po levé po paní mateři, po každé straně 8 erbů, totiž děda a báby, praděda a prabáby, prapraděda a praprabáby, praprapraděda a prapraprabáby. Mohlo by se po každém rodu po 32 štítech dáti malovat, kdyby to zapotřebí bylo.

Nešeno, jak oznámeno, to spasitedlně skonalé mrtvé tělo zpíváním a zase ve všecky zvony zvoněním od 8 předních měšťanů po předním ouřadu. Prv než neseno bylo tělo mrtvé, přišel sem já manžel její s bratrem jejím a švagrem a panem kmotrem Ondřejem Švarcem a p. kmotrem Jiříkem Nyslem z ložumentu svého do druhého domu k Hendlovi, kdež se byli sešli. A tu se na síni všem učinilo poděkování od pana Ondřeje Švarce. Potom jak od písaře čteno bylo, šli páni i fraucimor; totiž páni: šel jsem já, manžel její, převelmi truchlivě v prostřed, bratr její na pravé ruce a švagr z Wildensteinu na levý, potom pan Jan Karel Černín na místě pana hejtmana v prostřed, pan Krištof Janovský po pravé ruce a pan Zdeněk Fridrich Přichovský po levé, potom šel pan doktor Abraham Michael s p. Švarcem, potom pan purkmistr Hendl s panem Nyslem, starý Hendl s Petrem Weissen a jiní, též p. Jan Babš (s) Mathaušem krejčím. Paní mátě byla vedena od pana Vácslava Přichovského, paní sestra její, paní Wildensteinerová od pana Jindřicha Marquarta Přichovského; za nima šla se Sibyllou Mandelenou dcera má s dcerkou po ní pozůstalou, $4^1/_2$ létě, Alžbětou Mandelenou, a podle nich nesla chůva (v) smutku synáčka po ní pozůstalého ve třech čtvrtěch létě starého Jana Jindřicha; potom paní Anna Alžběta Janovská šla s paní Černínovou; potom paní Ratiborská s paní Tobenekerovou; potom paní Kocourová s paní Brantnarovou, potom dvě panny Přichovské, dvě panny Ratiborské, panna Alžběta Pikhartka; potom ještě dvě panny německé; potom od měštěk nemálo: paní kastnarová, purgmistrová Hendlová, paní Hemerová, apatykářka, Kifnarová a jiný, až i český panny Anna Babšova a jiný.

Kázaní činil nad ní pan M. Ambrosius Hemer na ten text vejš oznámený, poněvadž pan superidentes pro spadení mu flusů kázati nemohl a velmi tomu nerad byl; pravil, kdyby mohl nad ní kázat, že sám od sebe věděl by jí jakou chválu v pravdě dát, jak jest pilna Božího slova byla

a bedlivě je poslouchala. Začátek učinil pan kmotr Hemer kázání svého: Nulla calamitas sola, žádné soužení že samo není, než jiné nebo víc k němu se připojí. Tak i tuto že se mi stalo, jsouce já nejednou v soužení v exilium i v jiném, ji že sem sobě vzal, aby mne v starosti mé do mé smrti opatrovala; tu že Pán Bůh jináč mysliti ráčil s ní i se mnou, a tu že znamenitý potěšení dával, čím se Job svatý potěšoval, čím i ona, že sobě ten text sama víc než na půl třetího léta před smrtí svou vybrala. Ale já sem málo, dokonce nic nesrozuměl pro nedobrý sluch můj.

Položena v kůru v klášteře zde v Hofu, kdy se do něho jde na levé ruce právě manželce mé první v nohách při synu svém Ottovi Janovi Adamovi. Jistě byla dobrými cnostmi od Pána Boha mnohými obdařena. Předně v něho pravou věrou, že na milosti Boží, zásluze Krista Pána a dařích Ducha sv. své spasení zakládala, pobožně z té víry živa byla, slovo Boží ráda poslouchala, přijda domů z něho zas je mně i jiným vyprávěla, ráda se Pánu Bohu modlila a tak posluchačka i činitelkyně slova Božího byla. Dobrého starožitného rodu byla, že předek jeden její v Halu v Míšni léta 1042. již v turnajích, jak turnirkniha ukazuje, to jest na 600 let byl. Dobrých, vzácných rodičův, bohatých, rodu (s) mnohejma osobama stavu panského a hrabaty spřízněného, jak jejich štítové to ukazují. Též od Pána Boha dost krásou obdařena byla, nevelké tváři, veselých očí a vzezření, rusých vlasů, vždycky červená, dost bílá, pysky červené, ruce bílé, subtilná, na svou ženskou osobu dosti rozumná, smyslná v psaní, rozumného a vážného promluvení, pokorná, přívětivá podle náležitosti, pracovitá v šití, na vazbách, (ve) vázání čepců a jiného velmi, že nikdež nezahálela, též svých věcí pilna, rodičů svých a potom též manžela svého poslušna, je upřímně milující. Žádné darebný věci a šprýmy u ní nebyly, též pýcha od ní vzdálena byla; na to místo pokora se jí držela, žádného pak lání ani klení od ní nikdež slyšet nebylo. Dcerku svou malou, 4 léta stáří na pátý rok jdoucí, hned jak drobet mluviti mohla a uměla, svatým modlitbám, otázkám, známosti Pána Boha a víře v něho vedla, takže z milosti Boží (v) svém mladém věku dobře v tom prospívala, že ku podivu jiným to bylo.

In summa, mnoho by bylo o jejím pobožném, křesťanském a cnostném životě, ano jak (ve) svornosti (se) svejma nevlastníma dcerama byla, je milovala a ony jí a dobrého sobě přály, vypisovati. Jest to Pánu Bohu, zpytateli srdcí lidských, též i dobrým pobožným poctivým lidem ji znajícím dobře povědomo. Já než sem ji znal a viděl, od dobrých poctivých pobožných lidí dobré svědectví o jejím pobožném a šlechetném životě sem několikráte slyšel. Když sem potom (v) svém exilii a utíkání před sběří vojanskou divným řízením Božím, neumějíc na ni myslit, tu sem se s jinými Čechy do města Lichtenberku dostal, kdež ona s paní mateří svou byla tu po spatření a seznání sem o tom více věřil než prv pro vypravování. Narozena byla na Tirbachu léta 1604. 8. dne měsíce máje v outerý přede

[1]) Dietsch 100.

dnem mezi 2. a 3. hodinou na znamení kozorožce; 8. dne po svém narození jest svatým křtem okřtěna od K. Mikuláše Pobo Steuerlinga, v ten čas pana faráře (v) Geroltzgrünu. Jméno jí dáno po paní bábě její, která ji na rukou držela, urozené paní paní Sabině Fuchsové, rozené slečině z Gumpenberku, na Winkleru, Schönsee a Strolfeldu. Druhá kmotra její byla pana otce jejího sestra, paní Anna Geilsdorfová, rozená z Waldenfelsu; třetí kmotra též sestra pana otce jejího, panna Marije z Waldenfelsu. Kmotrové: pan Albrecht z Meussbachu a pan Jan Fridrich Fuchs z Walburku, paní mateře její vlastní pan bratr.

V stav svatý manželský zamluvena léta 1633. ve čtvrtek po 10. neděli po svaté Trojici 28. Augusti neb srpna měsíce. V té připovědi manželské byli sme spolu stále 2 létě a 10 neděl míně jednoho dne, poněvadž se veselí pro lid vojanský císařský vykonati nemohlo. Neb hned po našem vyjití z Lichtenberka do Altensesu a potom (z) Weitzberku, do Lichtenberku císařští vpadli, jej vyplundrovali, i též zazděný loch vyzrazením v domě paní mateře její odtevřeli a všecko z něho od znamenitých věcí, i její pěkné důkladné šaty a sukně, též od povlečení pobráno. Potom pak léta 1634. v pondělí po květné neděli 31. Martii císařští Charváti po polodni přijeli k Lichtenberku, kdež sme zase v něm byli, jej obskočíc zapálili, a my v jakýchsi loších divným řízením Božím zachováni, ale všecko nám v domě i s domem shořelo. Potom pak když kurfirst saský s císařem pokoj v Praze zavřel a drobet zde bezpečněji bylo, učinil sem zde v městě Hofu veselí v domě Petra Kroa v ložumentu mém (v) hořejší světnici. Tu mi od paní mateře její a od pana bratra jejího dodána byla k stavu svatému manželskému v outerý po Všech Svatých 3. Novembris na den sv. Theofylakta při přítomnosti z mé strany pana Krištofa Janovského, syna mého Jiřího Fridricha s panima jejich a jiného fraucimoru z obojí strany. Oddával nás pan magister Ambrosius Hemer. V tom stavu svatém manželském byli sme spolu 5 let 37 neděl $2^1/_2$ dne; v kterémžto stavu manželském ráčil nám Pán Bůh dáti jednu dceru a dva syny, jednoho zase (v) 7 nedělech a 6 dnech bez půl hodiny ráčil k sobě pojíti; dcera a syn siročátka po ní do vůle Boží zůstávají, syn ve třech čtvrtech létě a dcerce $4^1/_2$ létě. Šťastně a blahoslaveně z tohoto světa a pokojně vykročila Boha vzýváním léta tohoto 1641. v pátek po svatý Maří Mandaleně 23. Julii mezi 9. a 10. hodinou před polodnem, věku a léta svého mladého, však v těchto nebezpečných časích velmi strastného (v) 37 letech 11 nedělech $2^1/_2$ dni.

Pan Racek z Kadova na psotník umřel. Téhož léta 10. den po smrti mé nejmilejší manželky, totiž v pondělí 12. Augusti novo kalen. po svatém Vavřinci, umřel na Chlístově v statku svém okolo snídaní pan Racek z Kadova a na Chlístově, syn pana Zikmunda z Kadova a paní Alžběty z Sobětic, na psotník, kterýž mu ze spaní smáním přišel a vždy víc se rozmáhal a po ničem přestati nechtěl, až ho umořil. Ten psotník mu začasté přicházíval, zvlášť po trunku, od zranění ho v hlavu nenáležitém od jednoho karneta s čeládkou jeho. Pochován hned v Křištíně čtvrtý

den ve čtvrtek na den Nanebevzetí Panny Marie. Nechal po sobě manželky své a dcery mé paní Évy Krizeldy, rozené Harantky z Polžic a z Bezdružic, (se) 7 dítkama, totiž jedním synem malým a šesti dcerama.

Bavorští u Hildesheimu vzeli škody. Téhož roku baborští dali se k Hildesheimu chtíc jej dostati, na kteréž táhli wejmarští, je odtad odehnali, mnoho pobili a zajali, kdež z wejmarské strany jeden nejvyšší hrabě z Nassau.

Pan hrabě z Hodic umřel. Téhož roku měsíce Julii[1]) umřel v Hildesheimu v Brunšvejku, kde se hojiti dal na prostřelení ruky, kdež kosť zlámána byla, kterou ránu dostal v té bitvě u Wolfenbüttlu, urozený pán pan Zdeněk hrabě z Hodic etc., nejvyšší nad jedním regementem rejtharů pod armádou švédské koruny, přirazivši se k té ráně zimnice palčivá. To mrtvé tělo potom 1. Augusti vezęno od jeho hofmistra do Hamburku.

Veselí Krištofa Vilíma Haranta. Léta 1641. 24. dne měsíce Octobris, 18. neděli po svaté Trojici měl svadební veselí v městě říšském Brunšvejku Krištof Vilím Harant z Polžic a z Bezdružic, rytmister jedné kompanie rejtharů koruny švédské (v) armádě pod regementem pána pana Zdeňka hraběte z Hodic etc., syn můj milý, s urozenou paní Sabinou Marijí rozenou z Hardenberka, pozůstalou vdovou po urozeném a statečném rytíři panu Vítu Gabrielovi Hofmannovi z Minichhofu. Její pan otec byl urozený a statečný rytíř pan Erich z Hardenberku a na Lindau, a paní mátě urozená paní Hedvika Marie, rozená Spörgkin. To veselí konalo se při přítomnosti panny sestry paní nevěsty a jinejch vzácných bližších a krevních pánův přátel. Pane Bože, dejž jim v tom sv. stavu manželském Božské požehnání. Amen.

Sněm v Řezně zavřen. Téhož léta zavřen sněm říšský v Řezně, však žádný pokoj není učiněn, krom amnistie. Generální edict císařský jest publikován o navrácení světských statků od léta 1630. a duchovních od 12. Novembris léta 1627. počítajíc. To publikování stalo se 16. (26.) Augusti. Od takové amnistie[2]) že císař vyjímá per expressum předně své dědičné království a země, přináležející stavy a poddané, též jejich jmění a statky, kromě ty, které české léna mají a říšské stavové jsou, tak dobře ty a takové, který kurfirstu saskému Jeho Lásce, a těm konfessí augspurské příbuzným, a při nich až do učiněného a zavřeného pokoje Pražského zůstávali, (v) službách stavův se nalézali, neb takoví všickni mají v té amnistii zůstávati. Ten sněm trval na rok, na kterýž přijelo krále englického, též denemarského poselství o navrácení Falcu. Král englický rozepsal manifestum list otevřený,[3]) takový:

»My Karel z Boží milosti král velké Britannie, Frankreichu, Šotlandu a Irrlandu, ochránce víry ɔc, vzkazujem všechněm i jednomu každému, kterýž tento náš otevřený list viděti, čísti neb slyšeti budou, pozdravení.

[1]) 1. července. Relace z r. 1641. str. 41. — [2]) List uveřejněn v relacích frankurtských r. 1641 na str. 84. — [3]) Manifest otištěn v relacích r. 1641 str. 45—49.

Aby ta vynaložená veliká pilnost našeho pana otce Jakuba, křesťanské a vysoce chvalitebné památky, a naše proceduren neb krácení v tom od smrti jeho (ve) věcech naší vysoce milé jediné sestry, švagra i ujcův, kurfirsta a knížat, falckrabů při Reinu ꝛc, v žádné zapomenutí necháno nebylo, nebo pod nějakým scheinem nepovědomosti neznámé zůstávati mohlo, v kterémžto my nejináč sme se snažili, practicirovali a pracovali, jako aby zase pokoj v křesťanstvu přiveden, krveprolití tak množství nevinných lidí překažen a falckrabský kurfirstský dům své staré spravedlnosti, dignitetu a possessionu v svaté římské říši, z níž on proti starým nařízením a constitutiones svaté římské říše mocí a vojskem, též skrze jiné nenáležité prostředky odstrčen a rovně vypovědín jest, zase vyzdvihnut, dosazen a utvrzen bejti mohl: protož za dobré sme uznali k retunku naší vlastní cti a zachování naší královské reputací všecko to, co v předešlých (v) našich aktích handlováno a činěno, též jaká naše nynější resolucí v těchto věcech neb pro tyto věci jest, v jednom summovném obsazení a vypravení připomenouti a celému světu zjevně před oči postaviti.

Jest a můž všem knížatóm a stavóm v celé Evropě, obzvláštně pak těm, kterýž nějaké interesse neb rationem těch zjevných handlováních v německých zemích měli, neznámé bejti, jakým způsobem my sami, jako též náš pan otec na 20 let až dosavad prostředkem rozdílných mnohých poselství, tractirováním a jinýma handlunky ne bez našich těžkých a velkých outrat, tak dobře při prvním císaři Ferdinandu II., též králi hispanském, jak i při jiných knížatech a stavích v Říši se snažili a v tom pracovali skrze všecky přátelské a příjemné prostředky k prokurirování, zase dosazení a zpevnění připomenuté naší mnoho milé sestry, švagra a ujcův v jejich starou spravedlnost a sedění, (jakož kterýž ten jediný a nejmožnější prostředek jest římské království zase napraviti a v stálým pokoji zdržeti), a následují neb stupují všickni k tomu interessirte knížata, bez čehož jest nemožné se dočekati, neb jedinkou naději míti trvandlivému neb počestnému pokoji aneb pryč oddundání toho nepokoje, kterémž skoro všecky knížata v celé svaté říši skrze ten krvavý okolo sebe žeroucí nepokoj a vojnu roztrháni, vyhubeni a spolu zavobaleni jsou. A pro větší a světlejší demonstration našeho upřímného intentu jest nás ne sama naše vlastní vnitřní náklonnost a přece k tomu všeobecně milému pokoji popouzela, že my tak mnohým pominutým příležitostem projíti sme dali, skrze což my prostředkem tím od Boha nám k rukám danou moc, kterouž proti připomenuté naší sestře a ujcóm činění jim mocí bezpráví a potlačování, dobře mohli sme překaziti: ale zpátkem zdrželi sme se od toho, jsouce k tomu rovně jako přinuceni a přivábeni skrze pominuté zámluvy, ubezpečení a reversy tak dobře od toho již světa sešlého císaře, též krále v Hišpanii, jako jiných držících země kurfirsta falckraběte, že oni též konečně v rozváženém prostředkováním naším k jednomu vyzdviženému, počestnému pokoji incliniren a se rozumějí, též naší milé sestře a ujcóm jejich statky neb země, stav, vyvýšenost a digniteten restituiren a vynahraditi chtějí, skrze což byli sme pohnuti, ne samé vlastní naše, i obecné interessen jíti nechali a naši přípravu válečnou (v tak spravedlivých věcech) zdržali. Obzvláštně sme my též skrze našeho předka a naší samé authoritet nařídili a k místu přivedli, že hrabě z Mansfeldu (se) svou

armádou z Falcu se vybral, též pominutý stillstand a zdržení vojny neb defensionu fedroval, a takové jednom k tomu konci, aby tím ta cesta k jednomu přátelskému spokojení utřena bejti mohla, spolehajíc my na tu udělanou naději a stálé zaslíbení, obzvláštně dali sme a odvésti dali hišpanské infantině k jejím rukám proti zase ubezpečení konečného pokoje a zase vynahražení některé pevnosti.

Co pak skrze všecky tyto naše k pokoji sloužící a křesťanské práce, a snažnost a vynaloženou pilnosť vyřízeno a k místu přivedeno, též jak všecky naše možné přátelské jednání zdržané a vkořenění a zpevnění Falcu skrze prodloužilost času rovně je eludirt byl, a jak jeden naši nešenou patienci a dlouhou mysl nadarmo měl, jest skrze zjevné a continuirte potlačení naší milé sestry a ujcův tak světlé a zjevné, že my též rovně přinuceni sme k protestirování, že ne podle žádosti naší a naděje, obzvláštně v protivném dobře následovalo jest jedna resolucí jedné nikdy víc následující dobré naděje jediničký justicí prostředek aneb přátelské tractací, skrze to můž jeden k tomu přistoupit, co tak mnohokrát přiřčeno a zařeknutím připovědíno, též o těch milujících ten v křesťanstvu pokoj dočekáno bylo. Toto vše mimo nadání, jak sme my od našeho pana ujce. krále Denemarku srozuměli, že již konečně na jeho prostředkování a žádost, že nynější císař a kníže bavorský handlování neb tractací na sněmu říšském v Řezně 6. máje minulém dopřál, falckrabský controversien k revidirování, kterážto připrava jest a přivedené k jednomu všeobecnému pokoji a amnistii skrze všecku Říši: že on při tom s některýma kurfirsty říše přivzat jest jako prostředek a mezi tím jednatel těch dotýkajících se věcí, též že silné a veliké ujištění že dostal, jedno lepší inclination a disposition k zase pozdvižení a spravení toho kurfirstského domu v jeho spravedlnostech a dignitetu; též k tomu konci od císaře spravenou má salvum conductum a jeho frey neb svobodný gleit pro našeho ujce a jeho bratry vlastníma osobama svýma svobodně se postavit aneb jejich nařízené na ten sněm poslati na čas a ukázaný plac, se všema jinejma k jejich ubezpečení náležejícími klausulema k zůstání anebo zase zpátkem k obrácení, a tu právo svých věcí říditi a k tomu stání dodržet, a že on toho následování své vyslané, davši jim instrukcí vypravil, k tomu konci buď osobně, aneb své nařízené připomenutý náš ujec k oznámenému pokoje handlování přítomen bejt. Jest-li pak dále byl k nám toho smýšlení, že my se teď jemu chceme adjungirovat a qualificirovat k tomu konci a prokurirování a spravení jednoho dobrého a pevného pokoje v Říši, naděje se té na něho skrze kurfirsty a knížata listovní intimation při něm při tom vyhledávají, je při tomto nynějším shromáždění v Řezně tam k assistirování neb zastání; kterémužto konci náš pan ujec falckrabě s naší radou advis jest resolvirt a na tom zavřel, své deputirte neb nařízené tam poslat, míníc té invitur a učiněné naděje jeden dobrý successes skrze prostředek přátelského handlování a odložení.

Při tomto nechtěli sme my taky nedostatečni nalezeni bejt v takový dobrý věci, kteréž accordirováno jest s naší vlastní žádostí a vinšem tak mnoha knížat, a v dobré naději lepšího ovoce, takže naše prve stálá práce a dílo před tímto nic nemohlo k místu přivést, sme resolvirováni tuto naši poslední prosbu přičinit skrze prostředek handlování a našeho ambassatora k poslání k císaři a jiným

knížatom na připomenutý říšský sněm, dali sme mu k tomu konci plnou moc a instrukcí, všecku naši authoritet tam užívat, aby tím dobrý, požehnaný pokoj prokurirován a potvrzen bejti mohl skrze zase nahrazení a confirmationu possesu a dignitetu naší připomenuté milé sestře, ujcóm a celému kurfirstskému domu, bez kteréžto věci žádný, neřku poctivej ani bezpečnej pokoj nemůž bejt. Žádáme a napomínáme zde přítomně všecky jiné krále, knížata a stavy, naše confederirte přátely a (v) smlouvě trvající, kteříž na připomenutém říském sněmu přítomni jsou neb jejich ambassatory a nařízené míti budou, že budou spravedlnosti jedné tak dobré věci a té velké milosti a požehnání, jakožto jest přinešení zase toho milého pokoje, kdež téměř všecka německá země spuštěna, při ní státi.

Že my pak za dostatečné příčiny k pochybování máme skrze mnohé naše zkušení prve prošlé devoiren, že ten ausschlag neb vejvazek a užitek tohoto shromáždění něco našeho očekávání a po žádosti naší nenásledoval, obzvláštně dobře prv protivné effecti přinésti by mohl k praejuditz aneb přesouzení spravedlnosti našich ujců a jejich domu, což Bože odvrať: tak sme my tu přinuceni k protestirování a odpovídání proti všem acten, sententien, conclusionen, determinationen, jak by ty se spraviti mohly, buď confirmirung neb potvrzení stálého potlačení a usurpation, nebo jediné rozmnožení takového v budoucích časích jako neplatné, též moci a síly prázné.

Na kterýž způsob, (že naší žádosti a očekávání naproti jsou), protestirujem a vysvětlujem my dále, že my nechceme nechat ani naši vlastní ani obecní interesse ani také věci spravedlnosti a spravedlivé fedrování naší milé sestry a ujců a jiných jejich potlačených, s nimi zavřených knížat a stavův: obvzláštně že my všecku moc a sílu, kterouž nám Bůh propůjčiti ráčil, proti tomu nasadit a užívati chceme, tak dobře naší vlastní zbrojí, jako pomocí všech našich allirten a přátel za vindiciren naší vlastní cti, obecného pokoje a zapuzení injurien, totiž nespravedlností, loupežnictví a potlačování připomenuté naší milé sestry a ujců a jejich všecky familie.

A podle toho, jak sme my předsevzali, všecku naši sílu a mající prostředek k užívání šťastného a vinšovaného pokoje k fedrování, ku potěšení destruirten a affligirten německé země, osvědčujeme my před všemohoucím Bohem, který všech lidí srdce vidí a zná, a před vším světem, jakož kteréž všecky naše spravedlivé věci nahlídl, jestli by naše poslední naděje se protahovala neb nadarmo brána byla, že my ode všech odtad povstalých nepříležitostí a obtížností před Bohem i světem nevinni bejti chceme.«

Listovní proponirování posla krále englického. O Pfaltz na tom říském sněmu v Řezně nic se zjevně nejednalo, než po odjezdu císařském též vyslaní od krále englického, krále denemarského a pfaltzkraběte do Vídně za císařem jeli. Tu jak se z Vídně od 6. Decembris psalo, že englický ambasator v spisu proponiroval a přednášel, že žádá jedné konečné resolucí, jestli kníže Bavorské kurfirštskej Pfaltz spolu (s) všema negotiema a pertinencí, jak léta 1618. bylo, chce stoupiti a odevzdati; tak včerejšího dne na tom zavříno, všecky interessirte totiž o to jednající do Vídně obeslati, což se i stalo.

Falckrabě Ruprecht (z) zajetí z Rakous propuštěn. Též t. l. na pudzim, když císař (z) sněmu z Řezna do Vídně přijel, propuštěn (ze) zajetí svého Ruprecht falckrabě, který se v Čechách rodil l. 1620., a jat byl ve Westfaliji v bitvě u vsi Waldorfu nedaleko Flotha léta 1638. 7. (17.) Octobris, kterýž odtad po propuštění do Holandu do Hagu (k) paní mateři své jel.

Nový feldmaršálek švédský. T. l. 16. Novembris (jak se z Brunšvejku psalo od 17. Novembris) Lehonhart Torsenson,[1]) feldmaršalk švédský, na místo prvního smrtí časnou odešlého feldmaršalka Jana Panyra, přitáhl s lidem sebou přivedeným velmi oupravným, jehož počítali od sedmi tisíc do osmi tisíc,[2]) a (s) prvnějším se lidem švédským spolčil. Kdež potom general Pful a jiní na velikém mno(ž)ství resinirovali a abdankovali, měvši k tomu příčinu císařský patent i kurfirsta saského, kdež se jim perdon dává i jiný milosti zaslibují, kdoby od nich odstoupil.

Reformací. Též Švédové velkou reformací (ve) své armádě předevzali, ji sobě stenčili, však přece to zajisto pravíc tvrdili, že od 14000 do 15000 silni jsou.

Erfurt plokvirován od Hatzfelda. T. l. měsíce Oct. (1641) již (ke) konci general Hatzfeld,[3]) po vzetí accordem (ve) Westfaliji města Dorsten,[4]) táhl (se) svým lidem, co mu ho zůstalo, k Erfurtu, jej plokviroval. Císařští po vzetí Einbeku[5]) v Brunšvejku dali se ke Göttingu, však nic u něho nevyřídili, nýbrž se škodou odtáhnouti musili.

Hatzfeld, když Hešští potom i Wejmerští skrze Westfaliji za Rejn táhli, musil plokvirování Erfurta tak nechati, a k Rejnu se též dáti, nebo regementi francští, kteréž u Štádů byli s nimi, totiž s wejmarskými a heskými, na poručení s nimi se spolčili.

Rok 1642. Švédští do Starých Marků se dali. Švédští po spojení se táhli potom po vyjedení téměř všeho z Brunšvejku do Starých Marků k městu Solvedel[6]), kdež sobě tu ležení (ve) velmi příhodném místě zarazili.

Osterburg vzali. Císařští jsouce již zase blíže k Míšni, zpátkem zase na ně táhli za Magdeburg a Osterburg, pas nahorů jim dobře osadili regementem silným drakonů pod nejvyšším Wolfem. Ale švédovští na to osazení vpadli, ten pas sobě odevřeli, drakouny pobili a rozehnali, takže ani o nejvyšším nevěděli.

Císařští dali se přes Labe. Císařští dali se přes Labe u Magdeburku přes šifbruk, něco kyrysarů, též Charvátů pod Feldvari poslali ve dvě místa na štráf k Wismaru a k Štětínu, kdež že švédským do 300 jali a pobili. Ale trpíc veliký nedostatek, zvlášť na futrážech, odtad se zpátkem do kvartýrů teprv z jara do Míšně dáti musili. Mezi tím Königsmarck (s) 3000 koní, rejtharů a drakonů dal se k Mansfeldu, jej od obležení

[1]) Linhart Torstenson. — [2]) Přivedl je 13. května 1641. general. lieut. Larskage. — [3]) Melchior hrabě v Gleichenu a Hatzfeldu. — [4]) 19. září se poddalo po několikaměsíčním obléhání. — [5]) Einbeck padl dne 15. října. — [6]) Salzwedel.

vysvobodil, císařských několik set přepadl, města některá v Dyrinku a tu na cestě brandšacoval, do 50 i víc vybral, do ležení se Solvedel obrátil.

Armáda říše k Hatzfeldovi táhla. Armáda říše neb bavorská velmi stenčena, že jí třetí díl nezůstal. Jak sami vyznávali, skrze Frankenland Hatzfeldovi na pomoc táhla, a císařští přece v Míšni v kvartýřích zůstávali.

Hrabě Broy táhl tudy s 6 regementy. 26. Aprilis táhlo tudyto mimo Hof 6 regementů rejtharů pod hrabětem Broy [1]) od armády císařské za bavorskou armádou k Hatzfeldovi; však dal se do quartirů okolo Norberka, až potom povolán byl do Moravy. Generál pak Dorsenson švédský dal se (se) svým lidem švédským, osadíc Saltzwedl, přes Labe do Lužic, vzel město Luken a je vypálil. Generál pak Stalhans vzel v Slezsku město Guben, [2]) a tak se spolu spolčili, že silni do 20 tisíc jsouce, na císařské v Slízsku očekávali.

Pro spěšné vzdání Einbeku sťat nejvyšší. Měsíce Februarii dali stíti knížata brunšvická pro vzdání brzké Einbecku nejvyššího wachtmistra Jiřího Fridricha z Guntzingen neb Görtzen.

Nejvyšší Seckendorf. Též při tom čase generál Torstensohn dal stíti nejvyššího Seckendorfa, [3]) že měl s císařskými correspondencí, když by při křtinách jeho dítěte jiní nejvyšší v hromadu přijíti měli k němu, aby císařským pas na ně dopřál skrze místo jedno špatně osazené. A to se naň proneslo skrze jeho vlastní psaní, od trubače jeho, který je císařským nésti měl, do hnoje zakopané; měvši je při pečeni u sebe, pes je ucítil, je vykopal a od jiných dostáno a generálu donešeno. Trubač byl čtvrcen, on sťat 12. Februarii v haubtquartiru v Saltzwedlu na rynku. Jeho tělo v kaple před branou u sv. Ducha pochováno (se) zavěšením nad hrobem praporců a jiných věcí, i kázání pohřební se vykonalo.

Vyvechslování generálů. Měsíce března vyvechslováni generál Johan de Werth proti generálu Gustavovi Hornu, kolonell Erich Schlang proti nejvyššímu hraběti z Montecuculi. [4]) Generál Horn seděl jatý od Nortlinské porážky v Ingelštotu léta 1634. až do tohoto léta 1642. bez mála 8 let; též nejvyšší Chinský, Heyking [5]) a Birckenfeld vyfrejmarčeni. [6])

Po spojení se švédských spolu v Slízsku. Měsíce máje po spojení gener. Torstenson a Stallhans u Saganu a svůj lid tak rozdělili, takže gener. major Witenberg švédskou avantguardi, Torstenson betailli a Stallhans retroguardiu vésti měli. První g. major Witemberg (s) 8 regementy rejtharů a 2000 mušquetyrů, při tom 16. regment koňský, hned přece šel a Velký Glogov oblehl a k němu střílel a začátek obležení učinil. Ačkoli proviantů a futráží nedostatek trpěli, však byli od generálů k trpě-

---

[1]) Brouay; Broy. Srov. Holle seš. 3. str. 37. — [2]) 20. dubna, v okresu Frankfurt nad Odrou. — [3]) Joachim Ludvík Seckendorf, od r. 1632. švédský plukovník. Relace 1642. str. 83. — [4]) Mimo něho propuštěn hr. Buchheim a plukovník Hofkirch. — [5]) recte Höckinger. — [6]) Byli ve Vídni, kde volně se pohybovali; později k nim sem přibyl i Schlang.

livosti napomínáni, že nadlouze to nebude, že přijdou v dobrá místa, kdež nedostatek žádný víc nebude; že musí Glokov jakožto pas do Moravy, Polska, Čech prv se otevříti, že potom půjdou, kam budou chtíti; to hnízdo že za dva neb tři dni, dél se držeti nemůže, než šturmem se dobude a dobrých pejtů dostanou, jakož se tak stalo. Ačkoliv kurfirsta brandeburského nejvyšší Mauric Augustus svobodný pán z Rochanu[1]) silně odporoval, přes to švédovští tak blízko k městu přišli, že prešu prostříleli a město šturmem vzeli, a dobrých bejtů dostali. Do kostela též schované věci pobrali, z neopatrnosti kostel zapálili, že všecken z gruntu vyhořel; k tomu jedné půl oulice domů, 25000 šeflů mouky a obilí, též 500 centnéřů prachu a 14 děl, při tom mnoho jiných potřeb švédští v Glogově dostali. Od proviantů skoro na největším díle do města Crossen, Franckfurt a Landsperku ven, proti tomu zase všecko z kraje tam svezeno. K osazení 2 regementy, jeden Švédů, druhý Němců, pěchoty zanecháno, dóm i město jest velmi spevněno, zašancováno a opatřeno.

Jiná města bral. Po vzetí Glogova vzeli švédští Goltberg, Střiga, Schonav[2]) a jiný místa, a (k) Svídnici se dali. Generál feldmaršalk císařský a kurfirsta saského Frantz Albrecht z Sasu z Lavenburku, byvši při dvoře císařském (ve) Vídni, slyšíc, co se v Slízsku děje, co nejspíšeji mohl k své armádě do Slízska se navrátil a odpor švédským učiniti a Svídnici retovat a 400 pěchoty tam vpravit, a sám se vypravil (s) 8 regementy rejthary do 7000 a 20. (30.) Maji[3]) tam táhl. Ale poněvadž nepřítele svého tu již v bataille státi a k městu se již střílelo, nalezl, nemohl svou věc vyříditi. Přes to mínil se proprat, kdež rejtharstvo jeho smělej počátek učinili, ale nejlepší císařští kyrysaři hned spěšně dva regementy hanebně utíkaly, kdež on s těma 6 regementy na větším díle saskýma zmužile fechtoval, ale pro nedostatek pěchoty naposledy se bez ordnunku salvirovati musili.

Franc Albrecht kníže z Sasu v Svídnici umřel. Kníže Frantz Albrecht na třetí kůň, ale s dvojím škodlivým prostřelením přišel i stlučením čekanem, však zajat a do ležení švédského na voze krytým jednoho nejvyššího lejtenanta dovezen, odtad potom do Svídnice. Též jeho kněžna z Vratislavě na parolu neb přiřečení tam byla přivezena, takže ještě při pána svého živobytí i smrti byla; neb v outerý svatodušní [10. června] k polodni k 11. hodině po jedenáctém dni po bitvě a nemoci na ty v té nešťastné jeho bitvě dostalé prostřelení a rány spasitedlně (ve) Svídnici umřel. Tu mezi tím (v) jednom kostele jeho tělo přistaveno, a jeho jakožto znamenitého evangelického kriegsmana smrti velmi litovali. To tisknuto tak bylo v Lipských relacích. Od švédských se psalo, že při tom knížeti z Sasů jati byli: generál major Hanau, generál major Borneval, nejvyšší Münster, nejvyšší Vorlovský,[4]) nejvyšší Knoch, který má na Pomer vezen bejt, a přes sto jiných oficírů, 1700 prostých soldatů, 1500 na placu zůstalo bez těch, kteréž pobiti a chyceni byli, kdy se po nich táhlo, dobrý díl štandarů,

[1]) Rochau. — [2]) Goldberg, Striegau, Schönau. — [3]) 30. května. I toto datum o jeden den se odchyluje. Rezek 335. 31. května. — [4]) Píše se: Warloffský.

4 děla, 4 s municí vozy, 4 páry vlaských bubnů a přes 4000 koní, nimiž se Švédovští sílili a lidem svým osadili.

Svídnice se vzdala. 3. Juni [24. Maji] Svídnice nepavujíc již na žádnou pomoc, na milost i nemilost vzdáti se musili. Nejvyš. Boree [1]) v arestu zanechán, tři komp. 330 mužů s 50 rejthary pod ně se dáti a 3 praporce a 1 karnetu od sebe dáti musili.

Dorsensohn k Nisi táhl. 4. Juni gen. Torstenson (se) svou armádou do 24 tisíc silnou od Svídnici vytáhl, vzel svůj marš k Nisi, 11 od Vratislavě a 13 mil od Olomouce. Císařská pěchota u Vratislavě, jak o rejthařích svých zvěděli, že jsou poraženi, hned své ležení zapálili a k Čechám se obrátili. Ale od gen. majora Königsmarcka u Malé Olše,[2]) mezi Vratislaví a Nisou, na ně vpád učiněn, od nich děla i pagaže, které nechati státi musili, dostal. Z Lipska v tisknutých relacích tak stálo. Na takový dobrý začátek a šťastný průchod švédští svého štěstí dál následovati chtěli, když pozůstalá armáda císařská pod gen. feldzeigmeistrem Fernemonte[3]) na letnice blízko Kosla[4]) ležení činiti chtěli a vykunšovtováni, jest gen. Torstenson na ně táhl, kterýž se k Opavě přes pas k Novým Kostelům[5]) do Moravy reterírovali, švédovští pak k Jagendorfu[6]) a Zugmantlu, k Olomouci a tu stáli, císařští pak že daleko obcházeli a táhli, též tu přišli a ničehož se nenadáli, aby tu nepřítele najíti měli. Tu dali se zase do sebe, a císařští opět s nemalým předěšením do Těšínských hor utíkali, kteréž Torstenson nehonil, ale po vzetí jim pagaží lepší a tučnější bejty v Moravě okolo a pod Olomoucem hledal. A když mimo táhl, dva kusy naň z Holomouce vystřelili, jest se skrze jednoho trubače tam vyslaného z takového jeho přivítání poděkoval, a když se zpátkem bude vracovat, jestli bude při práznosti, je v Holomouci navštíví, potěšiti je dal. Jakož z Olomouce nejvyššího Miniati duchovní zboží na cestě dopad, též arciknížecí pagaže, kterýž dosavadž v Kremži byly, při Auspitz dopad, též knížete z Lichtensteina a Tytrychsteina vytrpěti musili. Nejprve (k)něžských duchovních znamenité zboží a osoby jim do rukou přišly, spolu hrabě z Oppersdorfu, velkého Glogova krajský hejtman, hrabě z Hodic s mnoho jesuity a jinýma duchovními, mezi nimiž svěcený biskup z Nisy, při kterých všech velmi mnoho peněz a zboží spolu (s) mnohýma kostelními ornáty a klejnoty nalezeno bylo.

Město Holomouc akordem dostali. Po takových nevypravitedlných bejtích, kteréž švédští až nedaleko od Vídně v hromadu sebrali a dostali, šli zase zpátkem k Olomouci. A poněvadž to místo pro nenadálý vpád ne s dostatkem jak soldaty tak jináč opatřeno, a k nim od švédských opravdově sáhnuto bylo, tak se 4. (14.) Juni akordem poddalo.[7])

---

[1]) Alexandr Borri. — [2]) Klein-Oels. — [3]) Fernamont. — [4]) Kosel. — [5]) Snad: Weisskirchen, Hranice na Moravě. — [6]) Jägerndorf, Krnov. — [7]) 14. června. Srov. Dudík, Die Schweden in Böhmen und Mähren, 1879. str. 44. Prameny uvozuje Rezek, 336. O obležení jest i německá píseň, kterou uveřejnili jsme v Mittheilungen des Ver. f. d. G. der Deutschen in Böhmen sv. 1897. str. 266.

5. (15.) t. měsíce císařský commissarius a nejvyšší Miniati odtad s 200 koňma, švédovští tam s 2000 rejthary a pěchoty tam vtrhli. Našli tam přes 2000 koní, 1800 centnéřů prachu, 4000 centnéřů olova, velmi mnoho luntů, 50 velkých a malých děl, 3000 nových mušket, 5000 soldackých udělaných šatů, 150 nových vojanských vozů a jiných věcí, víc za 3 tonny zlata. Město Holomouc musilo dáti 40000 R. brantšacu, kdež každodenně 2000 lidu muselo šancovat. Komendantové tam zanecháni nejvyšší Kunigam a nejvyšší lejtenant Wanke, a guarnison tam silnili do 3000 mužů. Týž Wanke pro lepší spevnění a bránění předměstí zapáliti dal a z kapucinskýho kostela blockhaus udělati dal, a kusy na něm zasadil a všelijak se k bránění hotovil, ulice zazdívat dal, též (z) rathausu blockhaus udělal, mnoho domů prolámati; 1700 strychů obilí, 1000 sudů vína, 4 vodní mlejny a přes 80 ručních a některé koňma táhnoucí našlo se. Vidí se nyní, jak Olomouc dobře zdržena bejti mohla, nebude nejvyššímu Miniato Miniati [1]) dobře děkováno, že to město tak brzy vzdal, skoro s tím způsobem, jako týž Miniato a. 1639. měsíce března pevnost Demmin švédovským tak mizerně vzdal. Při tom též švédští 2 neb 3 míle od Olomouce dostali Nejštatu, [2]) dobře opatřeného města, též Litu, [3]) ale to zase vzal císařský nejvyšší La-Cron, který se za švédského vydával, 3 rytmistry a 200 rejtharů švédských tu popral a zajímal.

Město Břeh oblehl. Potom se vrátil feldmaršalk Dorsenson zase do Slezska, oblehl město Břeh, residencí knížat Lehnických a břeských, a to aby mohl se lép přiblížiti (k) Vratislavi a k ní přístup mít. 16. (26.) Juni objel též město rejtharstvem a druhého dne s některýma velkýma a malýma kusy pěchotu přived. V tom pevném místě ležel nejvyšší Ranfft (se) svejm a Leslovým regementem, spolu (s) nejvyšším Mörderem, kteří gen. Dorsen. dali takovou odpověd, když žádal za poddání města, že míní nad předešle ještě 7 let tam sedět, bez ohledu, že švédovští to město střílením z kusů a ohněm házením velmi sužují. [4]) Tak jsou oni s tím hned zanechali a málo z kusů stříleli; že jim 2 neb 3 kartouny se rozkočily, z té příčiny minirováním víc se přičinili. 1. (11.) Juli jeden šanc před Vratislavskou branou dali podkopaný zapálit, ale málo se vyřídilo, než že tou branou obleženým něco vody vzato. Přitom obležení druhou branou vypadli a nemalou škodu učinili; též 7. (17.) Juli to učinili a 2 kusy hřebíky zabili; nato ještě šestkrát rozdílně vypadli, jednoho nejvyššího lejtenanta majora a karneta jali a mnoho v laufgrabích pobili. Druhá strana, aby jim co škoditi měla, v Lipských relacích nic nestojí, ale já smejšlím, že sou ruce proti nim do kabsy nestrčili. Načež z moždířů přes 200 škodných kranátů, které na větším díle na 3 centnéřc až do 444 liber vážily, do města vhodili, a do 20 domů pobořili. Sodva 3 neb 4 osoby zabily, málo ranily ohnivý koule, ručními granaty prachovým uhozením futrované a časně bez zapálení ani

---

[1]) Byl potom r. 1644 dne 24. července jako zrádce popraven — [2]) Uničov, Mähr Neustadt. — [3]) Litovel. — [4]) Na okraji v rukopise připsáno: Byli tam zavření dva bratři knížata Lehnická a Břežská, Jiří Ludvík a Christian.

jednoho domu uhašené; proti knížecímu domu, kterej opatrovali rytírstvo, a město soldati a měšťané, nebylo nic nepřátelského činěno až do posledního večera, kdež kamením házením na střechách veliká škoda se udělala.

Gen. Torstenson zpátkem táhl. Když pak gen. Torstenson zprávu dostal, že arcikníže Leopold Vilím spolu (s) gen. Piccolomini od Holomouce táhnou, co nejspíšeji město Břeh entsetzovat, a on se neuznával jim dost bastant bejt, ještě tu poslední noc 24. Juli okolo 10 hodin, co nanejvejš mohl, obležené bez přestání ohněm házením sužoval, a jakoby generalní šturm chtěl pustit, se ukazoval. Ale poněvadž nic nemohl svésti, ráno ve tři hodiny 24. Juli spěšně vytáhl se vším lidem a kusy a pagažemi nad a pod městem přes Odru, ač se mínilo, že k Holomouci půjde, ale k Nissi šel. Kterou prv akkordem dostali, prantšacoval, prejs na ně dal, a potom brány a některý domy zapáliti dal, odtad a jiných míst na Odře osažení pobral, a šel zase k Velkému Glokovu, odtad k městu Guben, kdež mu (z) Švéd potom pomoc přišla.

Císařští oblehli Glogov. Císařští zatím silně Glogov oblehli, však potom od něho ustoupiti musili. Když potom Švédovští dostali pomoc, jak lista ukazovala 7723 lidu, a prv všickni komunicirovali, potom hned retovati Glogova táhli, císarské odtad odehnali, že některých kusů státi u města nechali. Potom vždy po sobě táhli k Čechóm se přibližujíce, takže Švédští Žitavu město v Lužicích blízko od pomezí českého vzali; a že byly lesy zasekané, do Čech jim to a císarští bránili, tak že se Torsenson dal (k) městu Grossenhanu [1]) 4 míle od Drážďan a 2 míle od města Míšně. Tu u Milberku [2]) dal se přes Labe, odtad k Lipsku, je oblehl.

Bitva druhá u Lipska. Císarští v sobotu před 20. nedělí po sv. Trojici 2. dne měsíce Novembris podle nového kalendáře též přes Labe se dali, kdež k nim gen. major baron de Suys s několika regementy od Gemnitze [3]) se k nim dal. Kdež ráno v neděli v 7 hodin na Švédské přitáhli, míníc, že jim utíkají, našli je právě v betalii právě v těch polích na tom místě, kde před 11 lety 7. Septembris bitva byla svedena (s) králem Švédským (s) kurfirštem při něm a s císarskýma. Tu na sebe tak dorazili, fechtujíc za 3 hodiny do 10 hodin od 7., že císarští musili utéct, pěchoty všecky, pagaži s koňma některý tisíc, 46 kusů v štichu nechat. A to se stalo tak, že pravé křídlo švédské hned brzo rozrazilo levé císařské křídlo, a císařské pravé křídlo počalo něco (v) nepořádnost švédské křídlo levé uvozovat, kdež general major Erich Schlang zůstal; ale byli ihned v pořádnost, i vozy, kteréž počaly utíkat, napraveni. V tom pravé křídlo švédské, porazivši levé císařské, dali se pozadu na pravé křídlo císarské tak, že musilo též utíkat. Pěchota zůstala v štichu, retovali se do jednoho lesu, byli obskočeni, poddati se musili. Bylo jich 12 regementů, všecko dobrých starých soldatů, který všecky rujinirováni byli, regiment životní arciknížete, conte

[1]) Grossenhain, sev. od Drážďan, — [2]) Mühlberg, známé bojiště r. 1547. Bitva svedena u Breitenfelda — [3]) Chemnitz.

de S(o)ys, Don Hanibala Gonzago, Fernemonda, Ranff(t)a, Wachheima, Weblů, Lesle, Moncada, Caretto, Frantz Albrechta knížete z Sasu, Don Felixa, některý kompanie Borisse a Hintersona regementu až na 5000 mužů silné. Švédovské slovo bylo: Bože, pomoz nám, a císařských: Jesus Maria. Na placu že by zůstati mělo i na honění tisíc, a některý tisíc od Švédských císařských zajato. Johan Werner,[1]) hlas Syna božího se pravíc, tři dni před tím generalu Torsensonovi psal, aby s císařskými bitvu sved, že zvítězí.

Co z císařské strany léta 1642 u 20. neděli po sv. Trojici 23. Octob. [2. Nov.] v bitvě u Lipska zajato a zbito bylo. Mrtví: general feldwachtmeistr baron de S(o)ys, nejvyšší Münster, Nicolai, Wintz, Bechau; Heuster mladý, nejvyšší komendant od Louys Gonzaga; nejvyšší lejtenant von Bruay od Münstrova regementu od Broge, Baumgartner od starého Piccolominského, Crepa od Bucheima; od Borniwala; od leibregementu pěchoty; od Fernemonta; nejvyšší wachmistři hrabě Potazi (od) starého Piccolomského; (od) leibquardie; Bawera od Moncada; nejvyšší Worlovsky, Vorhawer, marchese Palavazi(n) v Drážďanech, Krach od artillerie, nejvyšší lejtenant hrabě[2]) Colloredo, Hund (od) Montecuculi, Stahl od starého Heustera. Nejvyšší wachmistři od regementu Ram(b)ssdorfa; item od Spereiterova, který potom v Lipsku umřel. Jati general feldzeigmeister hrabě Soys, svobodný pán z Fernemondu,[3]) nejvyšší Ranft raněn, Wachenheim, Krafft, Don Felix, Graff Colonitz, nejvyšší lejtenant od Sperreitarovského[4]) reg.; od Hanibala Gonzaga Valentin Heuster,[5]) od Moncada, Pestalutz, (od) Caretto; od (Reichu)[6]), Wachenheim; Thon od Lessla, od Webla, nejvyššího wachmistři od laibguardie. Leon Melleo od Fernamondského, Hiacintho[7]) Contu od Gonzakowského, Reinhard Reichart od Enckefortského regementu. Od infanterie neb pěchoty jsou skoro všickni wachtmistři jati, raněni neb zabiti zůstali. Item rytmistři a hejtmané, mezi kterýma pana feldmaršalka Piccolomini oba strejcové, nemalej díl raněných a zajatých bylo, též karnetů a fendrichů, též jiných oficírů: jako 5 rytmistrů, 24 hejtmanů, 3 kapitanlejtnanti, 36 lejtenantů, 11 karnetů, 71 fendrichů, 112 nižších oficírů, 5 trubačů, 4483 pěchoty, 69 standarů, 122 praporců, 94 artallerie osob, 46 kusů střelby.

Zabitých švédských: generalfeldzeigmeister Lille Hoeck, který do Švéd vezen; general major Erich Schlang, který potom v Lipsku 13. Decembris solennissime v kostele sv. Mikuláše pochován. Assistencké rady legat Gruber,[8]) kterýž též pryč vezen; nejvyšší Schli(e)ben a Bib(bau)r, nejvyšší lejtenant Anthon(i) od Fixellien regement, Stinck,[9]) Trotz(ig); kapitánové: Banner, Montaigne, Mannsperson.

Ranění: gen. major Stalhansz; item nejvyšší Steinbock; Fritzlews, hrabě Gustavus Löwenhaubt; nejvyšší lejtenantové: Meyer, Carel Hinterson,[10])

---

[1]) Narodil se v Beckendorfě v Míšni. Napsal r. 1614. »Merseburgi prophetia«, která vydána jest i s apologií v Theatrum Europaeum na tento rok. Srovnej Ludwig Reliquiae mst. 4. str. 550. — [2]) Psáno Graff. — [3]) Fernemont. — [4]) Sperreuter. — [5]) Heuster. — [6]) Schází (slul: Bechwein). — [7]) Hyamnito Contu. — [8]) Grubbe. - [9]) Stieg. — [10]) Cáln Hundrichsohn.

Goldbrecht, Rochaw, Radicke, Silber, Patron; item kapitán od leibcompanie v leibregimentu, od jiných nižších oficírů a knechtů některý sto do Halli a jiných bližších míst k hojení odvezeni jsou, kterých dobrý díl od toho ranění umřelo.[1])

Lipsko se poddalo. Po té bitvě hned ten den (23. Octobris) a 2. Novembris k městu Lipsku pěchotu (s) střelbou dal generál švédský Torstensohn uvésti a k večerou okolo 4 hodiny postoupení města žádal, ale jiné odpovědi nedostal, než že se brániti chtějí. Tu on teprv opravdově k městu přistoupil a střelbou velikou škodu činil, oheň i velké kamení házeje, zvláště (k) zámku Pleisenburku též minovati dal, a tak je soužil, že 25. Novembris zámek se poddal, i potom město mírnejm akkordem 28. Novembris (8. Decemb. st. n.). Pan nejv. a general kriegscommissarius Joachim z Šlenc [2]) (se) svou životní kompanií s koňma a 4 letícími praporci pěchoty do 300 silní, nejv. lejtenant z Trandorfu[3]) vytáhli a 1500 švédovskými rejthary do Drážďan provázeni, proti tomu 200 švédovských do zámku položeno; do města pak každý den od 12 až do 16 praporců general lidu komendirovaného dal uvozovat, vexluje je, brány osazoval, až ta smlouva s radou a jinýma, který do akkordu nebyli pojati, zpravena byla. Žádal od nich nejprv (ač žertem) desetkrát sto tisíc, brzy potom 4krát sto tisíc, až přišlo na půldruhého krát sto tisíc; mezi to dali přespolní kupci a handléři, majíc tam své věci, dvaceti čtyry tisíce, stav rytírský s poddanými pět tisíc.

Co dáti musili. Tak oni dodali na penězích a jiných věcech sto tisíc a třiceti jeden tisíc tol., na to výš 4000 tolarů za zvony a děla, jako taky ještě 8000 tolarů ve 4 měsících k kontribucí. Po zavření toho feldmaršalk Torstenson vytáhl od Lipska 22. Decembris, k Freiberku se dal, 27. Dec. rejtharstvem je otočil a 29. Dec. ráno i pěchotu (v) plné batalii přivedl a na špitálských polích postavil a za vzdání města žádal; ale od komendanta nejv. lejtenanta od Arnimbisova regementu, Jana Heřmana z Schweinic, který prve předměstí pryč odprázdnil a posty 1200 soldaty jako i měšťany osadil, se omluvil, že v jeho moci není to město vzdáti, než J. M. churfiršta; jestli při něm to objednati budou mocti, že rád ven vytáhne a je tam pustí. Na tu odpověď Švédští té noci k městu se dali a laufgraby zdělali, a mocí až (k) Petrovské bráně šancovali, tu darebně takové zimy leželi, je dobývali, i tu bránu Petrovskou dostali; ale že se císařští zase sebrali, říšská armáda do 9000 koní a pěchoty do 5000, jsou Švédovští ne tak pro císařské, jako pro nedostatku (v) provitantích se obávajíc, 17. (27.) Februarii (1643) od Freiberku odtrhli, a u Strele[4]) se položil a přes Labe most položiti dal. Odtad se dal přes Labe do Míšně a Lužic, kdež naň vpád učinil hrabě Broy do 1500 koňma; ale zle od nich přivítán byl, že utečením přes vodu hlubokou život zachoval, mnoho rejtharů a koní v štichu nechal.

---

[1]) Zpráva v relacích 1642. 31. — [2]) Schleinitz. — [3]) Tromdorf. — [4]) Strehla nad Labem, sz. od Drážďan.

General Königsmark munici přivez. General major Jan Krištof Königsmarck od armády se dal u Turkova přes Labe tiše (s) 1500 koňma, v Garleben munici zůstávající, též něco lidu dostavši, zase se do ležení navrátil a to sebou přivezl. A vidouc gen. major Königsmarck v Dolejších Sasích, že nic se není obávati, zase z Hořejších Lužic přes Labe se dal a po držané randevus u Rochlice (ke) Kemnici táhl, a nejvyš. lejtenanta Klauberka s jeho esquadronem drakonů sebou vzel a 100 rejtharů jiných tam nechal. Potom táhl (do) Glaucha [1]) skrze panství Schönberg míle od Cvikova, odtad (ke) Grimmischovu, [2]) Werda, Reichenbachu, potom k Plavnu, k Elsnicem, [3]) k Adorfu, odtad do kraje chebského. Míli pod Hbem přes vodu Egger se dal a do kraje plzeňského vpadl, opata teplského jal, [4]) Planou vyplundroval, a byl by rád nejvyššího Columbu, [5]) který v Tachově ležel a okolo tu, a jeho nejvyššího lejtenanta Haranta, ale nedočekali ho tu. K Plzni se blíž podali, jakož nejvyšší lejtenant byl v Plzni, v ten čas strojíc se ku pohřbu manželky z Hartenberku, která v Plzni umřela v středu 7. máje a starého kalendáře 27. Aprilis, Toužím, Planou a jiný místa vyplundrovali, dobrých bejtů od dobytka i jiného dostali a velkej strach učinili, že téměř každý utíkati chtěl. Když z Čech zase táhl, nechal zde v Hofu pana Jaroslava Chynského s jeho některejma kompaniema a majora Jana Herle asi (s) 50 drakony; sám táhl gen. m. Königsmarck do Franků a tam sobě všudy pod kontribucí přivozoval jak biskupy, tak landkrabě heské-darmstatské. Odtad se vracuje vzal chytrostí biskupské město v Sasích Halberstadt, a Ma(g)deburg velmi soužil. Však musel odtad do Pomer, neb císarský general major Krakau tam vtrhl, Stargard a jiný místa vzel a po své vůli tam hospodařil. Však když tam tento přitáhl, byvši obležen, sodva se odtad vykradl, nechajíc střelby i pagaži v štichu, skrze Polsko zase se do Slízska (k) armádě císařský dal. Pravili, že by měl proto ten Krakau arestirován býti.

Torstenson do Čech se dal. Torstenson dal se do Hořejších Lužic, do Čech přes hory, že pěchota místy musili kusy pomoci táhnouti, a ležel v kraji litoměřickém drahní čas. Potom 10. Junii (se) svou celou armádou z ležení svého mezi Vltavou (a) Labem se hnul, Mělník rujiniroval, a u Brandejsa přes Labe se dal a nedaleko od Prahy bataílli sformoval a císařským bitvu dáti chtěl. Když jí přijíti nechtěli, tak on půl míle od Prahy k Českému Brodu, Kolínu, Hoře Kutnej, kde cesta k Vídni jde, před před očima svého nepřítele šel a táhl zřetedlně do Moravy. Kdež císařský generalissimus pan hrabě Matiáš Gallasch přístihy (ke) Královu Hradci s armádou, a nepřítele na pravej straně následoval, který na levou stranu (k) Landškronu a Olomouci se obrátil, kteréhožto entsecování hrabě Gallasch brániti nemohl.

Co v Moravě činil. A poněvadž císařské osazení v Kroměříži proti švédské armádě se obrániti nedůvěřovali, ale jak magazin tam pokazili, tak

[1]) Glauchau. — [2]) Grimmitschau. — [3]) Oelsnitz. — [4]) Jan Pecher. Rezek 358. — [5]) Colomb.

je opustili. A tak je Švédovští, když v něm nic nenašli, zapálili, a štrafovali při řece Moravě až Niklasburku,[1]) a mezi tím císařští u Brna jednom se defensive bránili. Mezi tím švédský maršálek některá místa v Moravě vzal a Landškron zpevnil,[2]) odkad okolní do kontribucí přived, též Dobyšov [3]), (který mizerně ztracen, pro kterouž příčinu generál Gallaš toho komendanta stíti dal),[4]) ještě pevněji zpevnil a tu se při Moravě mezi vodami položil. Potom Švédští Třebovou [5]) 6000 r. rancinirovali, Lenkenov [6]) a Kremnau,[7]) knížete Lichtensteina, s velkým pokladem dostali, Přesnic [8]) vyhodili prachem a spálili.

Švédští tři nejvyšší jati od císařských. A poněvadž 3 regementové švédští nad svým štěstím bezpečně sobě počínali, a (v) Třebové Moravské v dobrém pokoji leželi, byli od trop z Bucheimu a Palavicinských přepadeni, a všecky 3 nejvyšší, Dubald,[9]) Debitz [10]) a Werner [11]), takto Schulma(n) nazván, chyceni, též ti dva poslední velmi raněni, a přes 400, mimo co zbito soldatů, jato bylo. Kteréž hned gen. feldmar. Dorstenson vyplatil (a jak se pravilo), jednoho z nich [12]) oběsiti dal, a nejvyšší Debice od armády vypověděl.[13]) Když pak dál jedno místo po druhém attaquirovat dal, mezi jinými 3. Septembris dal se na Vyšov,[14]) odkad se nejvyšší z Schönkirchu až k Brnu svýma rejthary reteriroval; tu se celá švédská armáda u Lateinu,[15]) čtvrt hodiny od Brna, pevně zasadil(a), a od 2000 koní dal Brno bloquirovat, též 1000 musquetirů do spáleného předměstí položil.

8. toho měsíce císařští Bernharský klášter zapálili, kdež oheň, poněvadž blízko města byl, do velkého kostela sv. Petra přišel a zapálil, kdež do bašt a jiných bližších domů přišel, též některé věže shořely, tak kdyby se v ten čas na město dali byli, bylo by velké neštěstí mohlo město potkat. Když pak císařská armáda vždy blíže se přibližovala, Švédští své ležení zapálili a táhli (k) Austerlici a Olomouci, i od města lid vzeli, kdež Brněnští velkou chválu dostali, tak jako prve Olomoučští. Když pak generál Torstenson Olomouc vším dobře opatřil, Tobišov zbořil, Austerlic [16]) vyplundroval, v nově vystavený zámek Vyšov dokonce zbořil a ruinirt, též jiná na 4 míle okolo Holomouce vzatá města a zámky na větším díle pobořiti dal, tak hned v dobrém ordnunku až (k) Neystetlu [17]) táhl. Tu se zase zastavil, a zámek Eylenberg [18]) (kdež jedno mladé kníže a oberhauptman v Slízsku princ Karel z Lichtensteina [19]) s velkým pokladem byl), do něho se dal a jej dobyl. Císařští pak zámek Mirau,[20]) z kteréhož Švédští daleko pod kontribucí sobě přivedli, oblehli i zmocnili, a tak švédská armáda z Moravy do Slízska do knížecství opavského táhla a 12. a 13. Octobris marš svůj na Freydenthal, Jagendorf mimo vzeli a po stu ranách z kanonů na to město učiněných za vzdání žádali. Ale když tomu odepřeli, přece k Opolí a podle Rotenhausu

[1]) Mikulov, Nikolsburg. — [2]) Dobyt 15. června. — [3]) Tovačov, Tobitschau. — [4]) Dudík 85. — [5]) Mor. Třebová. — [6]) Lenckenaw, Litenčice. — [7]) Mähr. Kromau, Mor. Krumlov. — [8]) Prostějov. — [9]) Dubolt. — [10]) Dewitz. — [11]) Berner i Wörner (relace). — [12]) Totiž Wernera. — [13]) Dudík 90. — [14]) Výškov. — [15]) Slatina. — [16]) Slavkov. — [17]) Uničov. — [18]) Eulenberg, hrad Sovinecký — [19]) Oswald z Lichtensteina. Dudík 97. — [20]) Mírov.

přes Nisu řeku se dali a před městem v Břehu viděti se dali a nedaleko Vratislavě 23. Octobris táhli.

Švédští se podali až do Holštejnu. A tak se vždycky dál a dál podávali, až přišli do Holštejnu. Tu krále denemarského lid po několikrát rozplašili, pod sebe podstrčili, a krejským zbraně pobravši a co lepšího na sobě měli, domů jim kázali a dáleji na vojnu proti nim vydávati se zapověděli. Císařští pak v Slízsku zůstali a Žitavu zase vzeli. Švédští spěšně táhli, že za 15 dní sto mil ujeli, kusy a jiné po vodě od Havelsbergu do Demic poslali.

Krištof Vilím Harant dal se (k) císařským. Krištof Wilhelm Harant, (byvši brzo po svém veselí léta 1641 v osomnáctou neděli, měvši je po svaté Trojici v Brunšvejku (s) urozenou paní Sabinou Marijí z Hartemberku, pozůstalou vdovou po urozeným statečným rytíři panu Vítovi Gabrielovi Hofmanu z Minichshofu, knížete brunšvejckého knížectví Tanaberského oberhejtmanu, jsouce v ten čas pod armádou švédskou pod regementem pana hraběte z Hodic rytmistrem, ale po smrti jeho byv pod jiného dán, ten regiment a rytmistři na větším díle reformirováni), takže se dal od Švédských podle patentu od arciknížete Leopolda Vilíma vydaného s jinými v službu císaři, jako s Jacomem de Columbo [1]) s nejvyšším lejtenantem, kdež mu od arciknížete poručen regement verbovat a naň 58 tisíc tolarů dát, a on Harant aby byl u něho nejvyšším wachmistrem, kdež jim kvartýr dán v Northausu. Potom se rozlosovali o kvartýry, a on Krištof Harant dostal svůj kvartýr v Potensteinu. V tom byl Columba nejvyšší obležen v Northausu od Königsmarka generál majora, i dostán i jat s jinými oficíry a do Erfurtu přivezen, pravíc, že se nechoval podle akordu. Jeho pak nejvyšší wachmister Harant po vzetí Northausu dal se (ze) svého kvartýru Potensteinu do Halberštatu (se) svejm rejtharstvem (k) generálovi majorovi baron de Suis; kdež též byli od nepřítele vytisknuti, dali se do Fogtlandu do Hofu.[2]) Odtad zase v týmdni táhli proti císařské armádě, kdež švédská přes Labe se dala a Lipsko oblehla, a císařská též za ní přes vodu se dala. Generál major baron de Suis s nimi se, majíc při sobě asi tisíc koní i s kurfirskýma a co nejvyšší wachtmeister Harandt zachoval Columbovského regementu, ješto kdyby ho nebylo, byl by všecken rujinirován, spolčil a k Lipsku táhli. Tu když Švédští od obležení odtrhli, a tito se domnívali, že budou ustupovat, generál major baron de Suis poslal majora Haranta pro peníze do Lipska. A v tom se bitva stala, a baron de Suys v bitvě zůstal, a císařští bitvu prohravše, do Čech utíkali; pagaže své a lidu svého nechal generál major de Suys na pomezí českém pod komendou nejvyššího nad drakouny Baschova. To se potom v Čechách shledávalo. Syn můj major měl dobrý kvartýr na Volši; ten mu změnili, dali mu s jeho rejtharstvem na panství

---

[1]) Colombino. — [2]) Holle seš. 3. str. 46. 17. května. Oberst Harandt, ein Höfer Stadtkind .... drang als der Erste in die Stadt ein, liess die Thore einhauen und die Schweden niedermetzeln.

Nebylovském, odtad potom podle poručení vedl 3 regementy na randevu. Když k Freyberku na pomoc táhli, od Freyberka když do Čech přitáhli, Columba byl z Erfurtu puštěn, měl svůj quartir syn můj v Jílovém a okolo, kdež o velkanoci v Praze byl a do kvartýru nemocný přijel. A paní jeho zvědouc to, z toho zámku, kdež nedaleko byl, k němu jela do Jílového; a tu ten den slehla, a dcerkou je pán Bůh obdařil, ale též se tu rozstonala. Potom se dali do Prahy vézti a tu se dali hojiti; on se vyhojil, ale ona přece nemocná do Plzně se dala vézti. Mezitím Columba za nejvyššího přijat a vyhlášen, a syn můj major za nejvyššího lejtenanta, a kvartýr jim dán v plzeňském kraji v Tachově [1]) a okolo tu.

Potom strojil syn můj dcerce své křtiny v Plzni ve čtvrtek 20. (30.) Aprilis. Jméno jí dáno po dvouch bábách Lidmila Hedvika, kdež po křtu třetí den umřela, totiž v sobotu po sv. Filipu Jakubu podle nového kalendáře a podle starého 22. Ap. Ona pak paní jeho umřela ve středu 26. Aprilis veteri a podle nového 6. máji v půl sedmé hodině. — Pochována i s děťátkem v Plzni v černém klášteře v kaple v sklípku, kde nejvyšší pan písař zemský pan Jan z Klenového a z Janovic leží, v neděli před svatým Duchem 7. (17.) máje podle nového kalendáře. On pak potom brzy po pohřbu jejím 17. (27.) máji sem k Hofu (se) svým nejvyšším Columbou přijel, město šturmem vzeli, a švédský nejvyšší pan Jaroslav Chynský z města do zámku (se) svým rejtharstvem k drakounóm asi 50, který tam byli pod majorem Janem Hörlem, se reteriroval.

Krištof Vilím žádán za kmotra od rytmistra Peringara. 28. máji podle star. kal. a nově 7. Juni byli synové moji, Jiří Fridrich a Krištof Vilém nejvyšší lejtenant Harantové, v Čechách v městě Plzni u rytmistra Peringa, který jednu Černínku měl, na křtinách jeho synu Janovi Fridrichovi kmotrové. Druhou neděli 14. (4.) Juni byl nejvyšší Jacomo Columba, nejv. lejtenant Harant a rytmistr Pentz v Plzni v ložumentu téhož nejvyššího Columby, též Jiří Fridrich Harant u jídla. V tom když jedli, poslal pan Rudolf z Kolovrat, nejvyšší lejtenant, (kterýž prv ten den pře(d) tím v lozumentu s nima vesel byl), k nejvyššímu Columbovi žádajíc ho, aby k němu k vobědu přišel, byvši v témž městě v ten čas i (se) svou paní, kterouž nedávno dostal vdovu po panu hraběti Vilímovi z Klenového a z Janovic, též jednu z Klenového a z Janovic a na Roupově, majíc svůj marš za regmentem Myslíkovským k armádě. Tu mu bylo od nejvyššího Columby vzkázáno, že by to rád učinil, že ji(ž) prve jí; jak po jídle bude, že k němu i (se) svými oficíry a jinejma přítomnými přijde. [Což se i] stalo.

Šel se svým nejvyšším pan z Kolovrat, a tu mu z Kolovrat nepříjemná slova dával. Když k němu přišli, on měl u sebe pana Karla Heřmana hrabě Koce a jiné, a tu se něco disputiroval (z) žertu, až potom (s) nejvyšším lejtenantem Krištofem Vilímem Harantem počal se hádati, a hned brzo počal ho sobě lehce vážit, a to doložil, že jest on císaři tak

[1]) Stocklöw: Geschichte der Stadt Tachau, 1878. str. 187.

mnoho platen, jakoby sloužil neb nesloužil, že jedna věc. Na to z Kolovratovi řekl Harant: že by rád věděl, co by on svou osobou víceji dovésti mohl, nežli on. A tak ten disputat trval, až z Kolovrat řekl k Harantovi, že má »schwedisch Hertz oder schwedisch Magen«; k tomu i to opakoval, kdo proň poslal, aby táhli mu z domu. Na to Harant řekl, kdo by ho koli za takového měl, že v hrdlo lže jako hunsfut a šelma. A tak se ten charachel [1]) začel. Ale však obšírněji že by se psáti musilo, to ten psal, kdo toho přítomen byl, že Harant od z Kolovrata dost velkou příčinu měl, a nejvyšší Columbo skřikl na Haranta: Obersterleitenandt, ihr seidt hoch offendirt von Obersterleitenandt Collovrat; wollt ihr das nicht manteniren, ich will euch vor meinen Oberstenleitenant nicht erkennen!

Krištof Vilím Harant dal z Kolovrata pobízeti. Tu se Harant ještě více rozhněval, a na z Kolovrat doběh a jeho za ruce ujal a řekl: Was sagstu Hundsfut von mir; ich wil dir schmeissen, dass du wirst etc. V tom ho bratr jeho Jiří Fridrich pamatoval, neb ho již bíti chtěl, a roztrhl je; a z Kolovrat popadl pistolu na Haranta, a on kord vytrhl, tu jich několik kordů bylo v ně. Jiří Fridrich pak bratra svého nejvyššího lejtenanta s rytmistrem Pencem z svědnice vyvedli i se schodů svedli, tu on dal z Kolovrata na pistoly pobízeti. A to bylo právě při nešpoře; svého koně dal sedlat a pistoli spravil, a znovu nabil, každou dvíma kulkama, totiž jednou volověnou a druhou stříbrnou. V tom pan z Kolovrat poslal svého štolmistra a jednoho marchesa neb markrabě, též nejvyššího lejtenanta, oznamujíc, že své koně poslal napřed do Rokycan, potom dále k armádě, že nemá koní a na cizí koně že se nemůže bezpečit, aby toho odložil, až budou při armádě, že to spolu vyfechtují. On proti tomu již hrubě nebyl, až někdo pověděl, že již pan Kolovrat jest vně zaměstnán; tu hned na koně sedl, rytmistr Pentz s ním, nejv. wachmistr Rung a capitanlejtenant a jeho pacholek a páže. Tu bylo jich mnoho za (mě)stem, jako sám nejvyšší Columba; panu z Kolovrat půjčil pan hrabě Koc koně; byl (tu) jeden též pan z Říčan a mnoho oficírů od regementu z Kolovrat, kterýž tehdáž též na předměstí v Plzni leželi, a rytmistr Pering, který sobě vzal před rokem Černínku, Tatarovu dceru, a před téhodnem zval nejv. lejtenanta Haranta svému synu za kmotra; ten byl též patrin pana z Kolovrat. Jak do pole Harant přijel, tu nejvyšší Columbo chtěl ho brát na závazek, ale on dal mu za odpověď, poněvadž on mu sám poručil, aby svou poctivost zastával, aby mu toho nezbraňoval; ale vždy jim dohromady nedali, nýbrž je smířit chtěli. Jakož nejvyšší Columbo oba za ruce držal a všichni k městu jeli, v tom když se ještě přece o to disputovali a žádný nechtěl prvěji druhou ruku podat, nebo jeden před druhým říkali: Ich bin dein Freindt, tu se nejvyšší Harant z tropy vytrhl do pole a řekl: Ty si mi zapovídal svůj dům, zapovídej jej šelmám a zrá(d)cóm, ale ne kavalíróm; já tobě zapovídám toto pole, dokaž toho, co víc můžeš a jaký já mám švédovský srdce!

[1]) Snad z německého Krakeel, tolik co půtka.

Kmotr beze vší příčiny chtěl kmotra zastřelit. Tu z Kolovratovi nedali, či se mu nechtělo; ale rytmistr Pering, dobrý tovaryš a kmotr obouch bratří Harantův, (s) kterýmž jak živ zlého slova nemluvil nejvyšší lejtenant Harant s ním, za ním se s vytrženou pistolou pustil a naň nejprv vystřelil, a jeho v kabsu, (v) který měl velký nový fačalit od paní nejvyšší, byl skrze tu kabsu kulkou volověnou trefen, že mu ta kulka v kapse zůstala, však podšívky neprorazila, než sukno; po druhé se chybil, a nejv. Harant že se ho jednou chybil, podruhé naň dojel a jemu pistolu v hřbet stavil a naskrze prostřelil, že mu v tom dolíku obě kulky i šaty jeho proskočily. On hned tu život svůj dokonal, jednom pětkrát Jezus zvolal. V tom ho chtěl nejv. lejtenant ještě kordem prohnat, tu jeho vlastní otec prosil, aby ho již nechal a víc nemordoval, že již má prve dost; a rytmistr Pentz též k tomu přijel a jej za ruku chytil, že ho jednom drobet málo štekoval, a ta rána bodená byla by mu nic neškodila.

Z Kolovrat chtěl též Haranta zastřelit. V tom když se nejvyšší lejtenant Harant z pistol vystřílel a od sebe je odházel, nemajíc než kord v ruce na pantli, tu nejvyšší lejtenant z Kolovrat z tropy se vyrazí (s) vytrženou pistolou a Harantovi k hlavě směříc, a vystřelil. Však ochranou boží se ho chybil, a tu hned na utíkání k městu se dal. Tu někteří praví, že nejvyššímu Harantovi pacholek pistolu dodal, a on k němu že směřil a ve hřbet jej též prostřelil, a potom (s) dobytým kordem až do brány hnal, ale že mu šraňk otevřeli, dále tím od bodených ran jest zachován, (kdež potom na středu hodinu z polodne umřel, potom nočně pochován).

Týž nejvyšší lejtenant Harant pro bezpečnost dal se (v) kvartýru svém v městě Tachově do kláštera mnichů Františkánů, až když k Hofu Fogtlandu, kdež Švédští leželi, nejvyšší pan Jaroslav Vchynský svým regementem (krom svého nejvyššího lejtenanta, který (s) něco lidem v Kemnici též ležel) a major Jan Hörle na zámku hofském, asi 50 drakony přijeli a město zlezli a Švédští do zámku se reterirovali, jak již oznámeno prv. Když potom ten regiment nejvyššího Columby léta 1644. v zimě o masopustě v Rakousích reformirován, dal se nejvyšší lejtenant Krištof Vilím Harant generálovi feldtmaršálkovi a nejvyššímu pánu panu Melicharovi hraběti Gleychen a z Hatzfeldu, majíc již prve od něho zakázání, že ho chce v jeho spravedlivé při chrániti, aby mu se nic bezprávně nestalo, jej hájiti, ano tak při nejprvnější příležitosti jej condicí opatřiti. Ano také na jeho časté toho vyhledávání při jeho jest právo polní držáno o ty mordy 6. měsíce Augusti podle nového kalendáře v poli u Höfingu léta 1644. Vejpis té výpovědi zní na německo takto:

Demnach auf dess wolgebornen Herrn Christoph Wilhems Harant von Polschitz und Weseritz etc. Obrist Leutnants gehorsames Anhalten, und der Röm. kay. May. geheimben und Kriegsrath General Veldtmarschalcks und Obristens Herrns Herrns Melchior Gravenss zu Gleichen und Haltzfeldt etc. hochgräfl. Excellenz, die zwischen Supplicanten Herrn Obristen Leutenants eines, und den auch wohlgebornen Herrn Rudolfs Freyherrn von Kolowrat Obristleutenant und

in gleichen Herrn Piringer Rittmeistern anderntheils, entwichenen 1643ten Jahrs bey der Stadt Pilsen in Königreich Böhmen vorgelaufene Duelsaction zu examiniren und unser rechtliches Bedencken darüber zueröffnen uns aufgeben worden, und wie dan auss denen eduten aydlichen Kundtschaften so wiel befunden, erstlichen: dass obgenannter Herr Obristleutenant Harant diesser Strittigkeit kein Ursach gewessen, sondern von den Obristleutnandt Herr von Kolowrat mit nachtheilichen Worden und anderer Thätlichkeit lacessiret, von dem Rittmeister Pyring ohne einige vorhergangene Differenz wider Zuversicht feindlich angefallen und zuer Gegenwehr necessitiret, hernacher als er beede Pistolen auf Piringer gelöst gehabt und selbige von sich geworfen, von den Herrn Obristleutnant Kolowrat auf ihne dolose Feuer geben worden. Als ist solchen nach unsser rechtliche Meinung, dass er Harant mehr gedachten Rittmeister Piringer zugenöticher rechtmessicher Weise todtgeschossen, auch weniger nicht dolum dolo compensando besieget gewessen, dem Obristleutnant Herrn von Kolowrat gleichmessich zu begegnen.

Signatum in Feldt bey Höfing den 6. Augusti A. 1644.

(L. S.) Mercii.
(L. S.) Herman Christof von Mandelslo.
(L. S.) Heinrich Riewerberg, Oberl.
(L. S.) Aseims von Mandelslo, Oberl.
(L. S.) A. Mortal, Oberleut.
(L. S.) Max Willinger, Frh. zur Schönenberg.
Heinrich Degener, Oberwachtmeister.
(L. S.) J. von der Peuer, Oberwachtmeister.
(L. S.) Wilhelm Krausskopf, Rittmeister.
(L. S.) Hans Wolf, Rittmeister.

(L. S.) Philip von der Bechs, Oberl.
(L. S.) Philips H. zu Waldeckh.
(L. S.) Heinrich Otho, Rittmeister.
(L. S.) Johan Melichar Rolandt, General-Auditor.

Pro copia cum vero subscripto et subsignato originali de verbo ad verbum concordante infranominato subscripsi et subsignavi 12. Augusti A. 1644.

(L. S.) Johan Melchior Rolandt, General-Auditor.

Kníže sedmihradské proč válku s císařem začal. Téhož léta měsíce března Jiří Rákocy, kníže sedmihradské, učinivši smlouvu s královstvími franckým a švédským a jinými confederanty, vydavši předtím manifest, co ho pohnulo a jaká toho příčina jest proti císaři a jeho společníkóm válku vésti: předně, že od léta 1619. až dosavad o to pracovali a myslili, jak by království uherské domu rakouskému dědičně mohlo přivlastněno bejti; 2) že jak duchovní tak světské ouřady svejma osazovali; za třetí, že dědičné statky též pravým dědicóm odjímali a duchovním odevzdávali; 4. že žádného evangelického k žádnému ouřadu nepotáhli, jestliže se pak stalo, tehdá mu ruce svázané byly; 5) že své gravamina, obtížnosti a bezpráví přemnohokráte vyhledávali, aby jim spomoženo bylo, nic k místu nepřivedli, než den ode dne s tím odkládali; 6) jesuiti proti vůli evangelickým do toho království přijati byli. Téhož měsíce 3. se měst v Uhřích

zmocnil, obzvláště hlavního města Košic, hrabě Adam Forgtš,[1]) kdež zavřín byl (se) 400 Uhry (a) 200 německého lidu. Dávali vinu měšťanóm, je z města vybili.[2])

Jak silná jeho armáda. Pravili a psali o jeho síle veliké od 60000 až do 70000. Ale hrabě Farkatz, kterýž k Rákocymu při odtažení z Košic k panketu pozván byl, když (k) císaři potom přijel, že by vyprávěti měl, že Rákocyho armáda 30000 silna jest, mezi kterejma že jest od 12 až do 15000 dobrých dobře vyrystovaných Uhrů pěkného lidu, který francouskými a švédskými oficíry dobře vyšpikované jsou; též rovně pěchota, mezi nimiž mnoho se oficírů nachází, který prve Bethlem Gaborovi sloužili. Proti kterejm hrabě z Bucheimu, který již generálfeldtmarschalkleutenant učiněn, (s) 15 regementy koňma a 5 regementy pěchoty poslán, a uherská veřejnost 20000 lidu měla se s nima spolčit.

Válka ve Vlaších mezi papežem a knížaty spokojena. Téhož léta měsíce března spokojila se válka mezi papežem a rodem jeho Barbarini strany jedné, a knížetem z Parmy a jinýma knížaty vlaskýma strany druhé, takže jednáním krále franského kníže z Parmy na milost přijat, co papeži pobral, zase navrátil, a papež zase jemu též.

Potom spokojený papež umřel. Kardinálové po smrti jeho při volení jiného nemohli se v zavření snésti, několik jich se tam rozstonalo, že se vynésti hojit dáti musili, i někteří pomřeli. Potom volen přes 40 hlasů mající Říman Jan Babtista Bamphilius, 42 let stáří, korunován a nazván Innocentius desátý.[3])

Císař poslal pomoc králi denemarskému. Císař králi denemarskému do Holštejnu proti Švédům pod generálem feldmaršálkem Gallašem silnou pomoc poslal, kdež že prve uvolil se 8000 poslati, nyní pravili 20000 že jich bylo. Táhl též generál major Zahrádecký tudyto od generála Hatzfelda 10. Jun s několika regementy generálovi Gallašovi, který nedaleko Cvikova ležel.

Kurfirstu poddala se Kemnice. Kurfirst saský též sebral lid, oblehl Kemnici, kteráž, nemajíc žádné pomoci, po několika nedělích se poddala, též Eilenburg[4]) a Turkov.

Téhož roku sjeli se někteří vyslaní potentátů o pokoj jednání (ve) Westfalii do města Minstru, poselství francké, císařské, jiných.

U Freiburgu trefunk. Též v říši Oberlandu, přitáhši armáda francouzská pod knížetem (z) Avignonu k Brysachu armádě vejmarské na pomoc, nebo kníže bavorské obdržíce na Francouzích vítězství slavné, s Císařskými pod generálem Hatzfeldem a knížetem Lotrinským prvního roku na pudzim nenadále na ně připadli (ve) Švábích u města Dutlingu. Potom nezaháleli, ploquirovali město Überlink u Bodensee[5]), (který prve Francou-

---

[1]) Forgács. — [2]) Feszler-Klein: Geschichte Ungarns IV. 241. — [3]) Srov.: Menčík, Volba papeže Innocence X. V Praze. 1891. — [4]) Eulenburg. — [5]) Ueberlingen v Badensku.

zové chytrostí dostali, že ani jednoho člověka při tom neztratili), tak je soužili, že se jim poddati musilo. Odtad táhli a oblehli po jednou zámek Hohentweil, [1]) též Freiburg nedaleko Brysachu, který měl pod zprávu a komendant na něm byl nejvyšší Fridrich Chanovský z Dlouhé Vsi, jakž sobě titul dává. Ten též město Bavorským vzdal. V tom Francouzové s Wejmarskými na Bavorské přijeli a silný trefunk měli, že jich mnoho na placu zůstalo, však Bavorských víc, že i ustoupit musili. A Francouzové předtím poslali lidu na přístihy jim, kudy ustupovali, (k) sv. Petru městečku, tu na Bavorské se dali, že pagaže i střelbu v štichu nechali a o pěchotu téměř všecku přišli. K(níže) bavorské (ve) svej zemi koně na tisíce v hromadu sebral, i co mladého lidu bylo, armádě poslal a zas ji sobě na nohy spravoval, a generál Hatzfeld, co měl císařského lidu ještě pod sebou, s nima se strhli.

Francouzové Filipsburg dostali. Francouzové s Wejmarskými po tom vítězství nezaháleli, hned při Rejnu dolů se dali, pevnost Philipsburg oblehli, ji silně dobývali, až ji i akkordem dostali. Též poddaly se jim dvě města říšská Špeyr, Wormus, též města (ve) Pfalcu Oppenheym, Bingen, Bacharau, též město kurfirsta mohoučského Meinc neb Mohouč, residencí jeho, on jednom na lodi do města Cobelence na pevnost se dal; též město Landov v Pfalcu, jsouc silně obleženo a k němu stříleno, jim se poddalo, a jiná mnohá města.

Hoest lid hesský vzal. V ten čas vzeli lid hesský Hoest pod Frankfurtem, náležité město kurfirstu mohoučskému, nenadále, když lid zděšený před Francouzi (se) svýma věcma utíkal a do města se tlačil. Oni v ten čas s nima se též do města vetřeli, město vzeli, je osadili, potom je zase Bavorští dostali.

Pan hejtman z Podenhausu umřel. Téhož léta 1644. 13. Juni umřel v Culnbachu šlakem sa poražen na večer 12. Junii pan Otta z Podenhausu, rada knížecí a hejtman kraje hofského. Pochován v Mildorfu 14. Augusti.

Hrabě Broy s Königsmarkem šermicel. Když vojska švédské a císařské z Holštejnu vytrhli, a císařské k Magdeburku se dalo, potom k Berenburku[2]) do Anhaltu, a generál major Königsmarck u Halberstatu ležel, poslal 4 regementy něco k vyřízení, byl vykunšoftován. Táhl na ně hrabě Broy od 3 až 4000 lidem v patách, kdež na sebe trefili u Ašerleben,[3]) kdež Königsmarských do 400 rujinirováno, jeden nejvyšší lejtenant zabit nejvyšší pan Jaroslav Vchynský ještě s jedním nejvyšším jat.

Císařští i Švédští z Holštejnu vytrhli. Téhož roku na pudzim leželi obě vojska, jak císařské tak švédské, když z Holštejnu vytáhli, v zemi anhaltské u Berenburku dlouhý čas. Chtěl jeden druhého hladem vymořiti; však Švédští, že 5 měst měli, z kterýchž jim provianty dováželi, a císařští jednom Magdeburg, takže velmi daleko na futráže jezdívati musili, tak aby

[1]) Hohenweiler. — [2]) Bahrenburg. — [3]) Aschersleben v Sasku.

jim to přetrhnuto bylo, poslal feldmaršalk Leonhart Dorsenson generála majora Königsmarcka s jeho lidem k městu Halberstatu, aby jim v tom překážku učinil, což mu se tak zdařilo, že na 3000 koní (jiní víc pokládali) dostal a vozy popálil. Potom přece tak proti sobě leželi; a veliký hlad císařští měli a rádi by byli odtad, neb k nim i generál Engefort[1]) (ze) Slízska (se) svým lidem, aby je vysvobodit mohl, přijel. I generál Hatzfeld jim na pomoc táhl a již v Čechách byl, však Švédští na ně dobrý pozor dali, až potom některý tisíc císařští silně jak rejtharů a drakounů, tak s vozy pro provianty až (k) Eisleben poslali a jej vyplundrovali. To zvědou(c) feldtmaršálek Torstenson, jim sám vstříc jel a něco jich dostal.

Císařští se dali k Magdeburku. V tom zvědouc císařští o tom, že jsou z ležení vytáhli, nemeškajíc k Magdeburku pospěšně odtáhli, kdež opět Švédští i landkrabinky z Hesu lid pod generálen Kysem velmi na ně pozor dali vědouc, že se dlouho tu pro hlad zdržeti nebudou moci, nebo prve i potom hladem mno(ž)ství jich od nich ucházelo a k Švédovským přicházeli tak vymoření a vyzáblí, že nelze vypravit.

Potom do Čech chtěli. V tom potom vypravilo se rejtharstvo, co ještě koní měli, pod generálem Engefortem a hrabětem Broyem s pagažemi k Lužicóm do Čech táhnouc. Tu feldmaršalk Torstenson svým lidem na ně táhl, je dohonil, s nima bitvu měl, obě křídla pomlátil a lid jal, i samého generála Engeforta s jinými oficíry dostal. Velmi spěšně že se to stalo, jak jeden švédský rytmister, který při tom byl, vyprávěl. Hrabě Broy, který corpus vedl, prorazil, tu že jsou Švédští do 4 tisíc koní a mnoho zajatých dostali.

Torstenson do Míšně se dal. Tu potom Torstenson nechajíc při Magdeburku Königsmarcka s lidem Hesův a jeho, neb tam ještě generál Gallaš s pěchotou 1800 a s kusy byl, sám táhl s lidem svým do Míšně, a město Pegau nedaleko Lipska vypálil a k poddání na milost i nemilost přinutil, poněvadž se vší armádě k bránění postavili. Nejvyššího Gerštorfa, který tam komendantem byl, jal, lid jeho dal se potřebovat ihned pod Švédské dobrovolně. Odtad dal se do Ceicu,[2]) tu haubtquartir měl, a jiný lid rozložil po Míšni až na hranice české. Nejvyšší Goltstein[3]) v Čechách v Přesnici[4]) šance vzal a některá města v Čechách k kontribirovat přinutil. Co v Ceicu gener. Torstenson ležel, dal tam zámek, aby osazen nemohl bejti, pobořit, i na mnoha jiných místech u měst zdi i u zámků dal bořit. U něho tam byli kníže Vilím saský z Wejmeru a biskup z Hailu, kurfirský syn, též vyslaní od Francouzů, od Rákocyho knížete sedmihradského, i jiní knížat vyslaní.

Anno 1645 13. Januarii táhl do Čech. Když se s některými knížaty o neutralitet snesl, táhl potom generál Torstenson ten tejden po neděli první po třech Králích do Čech k Annaberku k Přesnici. Svůj

[1]) Enckefort. — [2]) Zeitz, město v Sasku nedaleko Merseburgu. — [3]) Goldstein. — [4]) Přísečnice v Čechách.

haubtquartir měl v Kadani, též ležel lid jeho v Žatci, Chomutově, v Mostě a tom okolí, pod kontribucí daleko sobě lid uvedl.

Hatzfeld, de Werth u Plzně. Generál Hatzfeld (se) svým lidem ležel u Plzně, též Johan de Wert s lidem bavorským. Krištof Vilím Harant, nejvyšší lejtenant, byl poslán s něco lidu na partaj, kdež mu se dobře po dvakrát zdařilo, že jich něco zajal; po třetí byl u Chuděnic prohnán, že se na Roupov retovat musel, odtad do Plzně.

Císař v Praze, též Getz a jiní generálové. Císař přijel do Prahy též okolo toho času z Lince, kdež s císařovou před morem byl, a něco oficírů opět že dal stínat, (jak se pravilo, že nefechtovali, když Engefort byl jat); a ten ostatní lid, co se ho od Magdeburku do Čech přibralo, dal zase mundirovat. Též generál Getz, který byl s generálem Bucheimu proti Rákocymu, knížeti sedmihradskému, (se) svýma regementy tam přitáhl.

Švédští dali se do plzeňského kraje. 18. (8.) Februarii vytáhli Švédští (ze) svých kvartýrů, a dali se do kraje plzeňského a pracheňského k pomezí pfalckému a bavorskému. Však jistá se zpráva dala, že 21. (11.) Februarii přitáhli do Touškova nad Mží, tu haubtquartir měli v Čeminech artalarie a dva regementy pěchoty, kdež do 700 ovec, dobytka hovězího do 30 kusů, sviň, koz a kozlů a drůbež všecku synu mému spotřebovali a rozebrali, obilí též, krom pšenice a ječmene něco zanechali, jiné potrávili a rozundali. Též leželi (ve) Všerubech, v Radimovicích, v Hunčicích, Oujezdě, Vlkýši, v jedné vsi nedaleko Čemin, kteráž tak sluje, (v) Malesicích, (v) Křimicích, Kozolupech a Beňovsi se položili, a že most u Touškova sházený byl a na kusích, něco opravovali. Od outerka až do čtvrtku tu leželi, ve čtvrtek do Přeštic táhli, v pátek do Klatov mimo Švihov a tu bettstund držel. Tu naň od 30 drakonů (ze) zámku stříleno bylo, a někteří z lidu jeho zastřeleni, až i jedno feldmaršálka páže (jak se praví). Tu že jest se rozhněval a něco lidu vyslal (k) zapálení Švihova, však nejprv dal dobytek pryč vyhnati, též ovce z ovčína; a potom zapáliti vše dal, jak město, panský dvůr, též mlejn u zámku, takže nezůstalo než zámek, dva kostely a jedna chalupa. Odtad táhl k Dolanóm, Cvrčovci a Klatovóm, tu zůstal přes noc. Táhl odtad k Nalžovóm, k Horažďovicóm, ty našel osazené 100 drakouny a Charváty, který ho pozdrželi, že císařští od Zelené Hory tam přijeli a přes vodu Votavu na druhou stranu se položili a na sebe z kusů stříleli.

Nejvyšší lejtenant Harant poslán do města Písku. Tu Švédští se dali opět zpátkem k Blatné, a císařští komendirovali nejvyššího lejt. Haranta (se) 100 koňma z Horaždějovic na Písek opět pasu hájiti; ale Švédští dali se (ke) Zvíkovu a u Těchnic přes vodu Vltavu se dali.

Bitva u Jankova. A potomně v pondělí po první neděli postní na svatého Matěje podle starého kalendáře 24. Februarii a podle nového 6. Marti, bitvu (s) císařskými svedli mezi zámkem Jankovem a vsí Ratiměřicemi nedaleko Votic, téměř prostřed království českého, k tomu nemajíc

ani jednoho místa outočištného k reterátě. Též jim císařští o mnoho silnější byli, takže i Švédští počali ustupovat, ale se zase spravivše, císařské porazili, majíc celý den potýkání, takže pěchota téměř všecka zůstala císařská a 26 kusů střelby. Pagaže pak měli císařští v Táboře a v jiných městech, že je Švédští nedostali. Císařskou infanterii generál Getz vedl, ten hned na placu zůstal, gener. hrabě Hatzfeld jat, též gener. hrabě Bro(ua)y, gen. Marsy, gener. Zahrádecký, gener. major Don Foelix, gen. major Trautisch a jiných mnoho nejvyšších jato i zbito.[1])

V psaní feldmaršálka švédského Leonharta Torstensona komendantu do Lipska učiněné(m) stojí, že z Přeštic táhl bez odpočívání (ke) Klatovóm, odtad k Horaždějovicóm; a tu již císařští málo před ním byli přitáhli a přes vodu Otavu se dali. Tu nic zvláštního se nedálo, než některé šermicle s těmi, kteréž ještě přes vodu nebyli, jakož s jinými zajatými. Byl k nim přiveden jeden nejvyšší wachtmistr velmi zraněný s jinými oficíry, tu že on s jedné strany vody táhl, a císařští s druhé strany až k Strakonicóm, kteréž byli drakony osazeny. Tu ten den s vrchů když táhli, jeden (ke) druhému stříleli, kdež že na jejich straně (Bohu chvála) malá škoda se stala, jednom že některé osoby namále a koně od vozů byly zastřelené. Kdy tak se císařští o tu vodu disputirovali, on feldm. Torstenson, co mohl nejspíšeji, k řece Vltavě se dal a půl míle pod Zvíkovem některé brody našel a ty 20. Februarii (2. Marci) (chvála Bohu) podle žádosti své přemaršíroval a s armádou do Votic a Jankova přitáhl. Císařští že mezi tím též nezaháleli, ale spěšně k Táboru, kde svých pagáží nechali a něco do Budějovic dovézti dali, mne následovali. A 23. Febr. (5. března) tu, kde sem ležel 3 míle od Tábora, mne potkali, a před jeho příjezdem že císařští všecky fortelné vrchy vzeli a se v takové postuře postavili, že Jankov mezi obojíma armádami byl a od žádného dílu obzvláštně užíván. Položení té krajiny tak jest způsobné, že pro nepříhodnou vršitost žádný pravý šlachtordnung nemohl se způsobit, ale přes to, poněvadž císařští každodenně v tom tažení při nich se drželi, též tím způsobem skrze stálé campiren, které při tak tvrdých mrazích a zimě velmi zlé přichází a incommodiren vyhledává, že v konečnosti rujinirování následovati by mohlo, jest se všema pány generály a nejvyššíma dostatečné uvážení, též in consideration té spravedlivé pře jednostejně za dobré našli a zavřeno bylo, jejich nepřítele attaquirovat v Božím jménu. Jak i já (totiž feldtmaršalk Torstenson) na týž fundament (s) Božím průvodem 24. (totiž na svatého Matěje podle starého kalendáře) armády něco na pravou ruku k jednomu vrchu, kde nepřítele varta stála, táhnouti sem dal, za kterýmž on se do jednoho lesa svou armádou táhl, ale přes to, jakkoliv o něj se tvrdě disputiroval, zanecháním tří kusů střelby, kdež také feldmaršalk hrabě Götz sám zůstal, quitirovati musel. Odtad se z jednoho vrchu k druhému oblúkem, až zase do svého předešlé noci hlavního kvartýru a fortele táhl, a se zase znova do šlachtordnunku postavil, kteréhož

[1]) O bitvě viz článek Vlasákův v Nedělním listě »Hlasu Národa« 1889 ze dne 10. března. Vlasák. Okres Votický 1873. str. 81.

sem každého času v dobrém ordnunku, jak jen pro takovou vršitou a lesy porostlou krajinu mohlo býti, následoval. Načež nepřítel (ve) veliké furi zase dosadil, že jest k jednomu velmi tvrdému a krvavému potkání, tomu rovného též v krátkých letech nestane se, (přišlo). Ačkoliv nepřítel velkou sílu, (v) kterejž našim na rejtharstvu do 2 neb 3000 vejše byl, na pěchotu pak v rovnosti, naproti tomu též takovou resolucí se potkal, že se každý nad tím slušně diviti musí, tak naši také všickni společně udatně se s ním potkali, takže po velmi tvrdém boji, kterýž od 8 hodin ráno až do 4 z polodne trval, takže naposledy Bůh věčný vítězství z této strany milostivě popříti ráčil. Při kterýmž od nepřátel zajatých obdržáno bylo, jak přiležitá lista vypravuje; co pak oficírů, kterých velmi mnoho semotam na placu rozmetáni jsou a ne všickni vlastně poznáni bejti mohou, zůstalo, nemohu ještě gruntovně od sebe psáti. Z naší strany jest chvála Bohu od generálů žádný nezůstal, ani raněn, jednom pan generál major Goltstein, který se nejprv potkal, v pravou ruku, však ne nebezpečně ustřelen; oba nejvyšší, jako Rausch a Seestedt, s některejma jinýma nižšími oficíry zůstali, též počet, jak při takový occasii rozumný může rozvážiti, stává se zraněných. Počet mrtvých nemůže se zajisto, poněvadž jsou semotam po vrších, hájích, na dobré dvě míle cesty velmi velkém počtu rozprostřených leží, kterých některý tisíc jest, nemohou se specificirovat. Artillerie jest 26 kusů celá, od pagaží pak, poněvadž ty, jak prv oznámeno, při armádě nebyly, jiného nic nedostáno, než generálů a vysokých oficírů karety a co víc měli. Při tomto, chvála Bohu buď, velkém štěstí jest toto neštěstí, kteréž já přivésti nemohl sem zanechati, též k tomu sem přišel, že nepřítel s třima exquadrony za naším pravým křídlem na pagaže se dal, ale tak mnoho času neměl, ty visitirovat a přehledat, obzvláště jednom a na větším díle generálů karety přepadl a s tím, co na spěch dostati mohl odtad, ale našim právě do rukou všel, že to nejmenší neodnesl, a za to zpropitné na větším díle pobiti. S tím pana gouverneur na ten čas Bohu poroučím. Datum (ve) Voticích 27. Febr. Anno 1645.[1])

Lista císařských zajatých: generál feldmaršalk hrabě Hatzfeld, dva generálové feldmaršalk lejtenantové Mercy a hrabě Bruay, 3 generálwachtmistrové Zahrádecký, Don Foelix a Trautitzsch, 7 nejvyšších Schifer, Tappe,[2]) Meuther neb Meyder, Binaw, Lanaw, Königseck a Mersy,[3]) nejvyšší lejtenanti Frittva[4]) od Piccolomini, hrabě Warfuse, Schmid, hrabě Buckermer,[5]) hrabě Kefenhüller, Cassianat a 3 jiní nejvyšší lejt., kterých jména na tak spěch zvěstovat se nemohou; 6 nejvyšších wachtmistrů, 20 rytmistrů, 23 kapitánů, 10 kapitán lejt., 58 lejtenantů, 1 regiment quartirmeister, 24 karnetů, 27 fendrichů, 20 wachtmistrů, 36 kaperálů, 41 nižších oficírů, 21 trubačů a pauknerů, 4000 soldatů obecných, 45 estandarů, 32 praporce, 26 kusů střelby, všecky vozy s municí; od pagaží, poněvadž tu nebyly, nic není dostáno, než vyšších oficírů karety a jiné některé vozy. Od vyšších oficírů jsou zůstali, kteréž se na spěch oznamují, poněvadž od koní velmi pošlapáni

[1]) Dudík 121. — [2]) Tlapp. — [3]) Správně Demersch. — [4]) Friedtmer. — [5]) Baccorme.

že poznáni býti nemohou: generál feldmaršalk hrabě Götz, nejvyšší hrabě z Waldeka, nejvyšší lejtenant od Piccol. jménem Graf, nejvyšší lejt. Mapo, nejv. lejt. Stimbeln od Linthemi regementu, někteří nejvyšší wachtmistři, rytmistři, kapitáni a jiní, kteréž se poznati mohli a pochováni byli; obecných soldatů od 3 až do 4000 zůstalo.

Co generál Torstenson po bitvě činil. Po té bitvě generál Torstenson vzal Hradec Jindřichův, Jihlavu město akordem, Znojmo discretionem, město Stein šturmem, město Krems discretionem, zámek Grafenek discretionem, město Korneiburk akordem, zámek Grafenstein discretionem, šanc před Vídní, zámek Wolfersdorf discretionem, zámek Falkenstein discretionem, zámek město Niklasburg discretionem, zámek Stölen [1]) discretionem, zámek Rawenspurk [2]) discretionem, město Laab [3]) i zámkem discrecí a jiné, a všecko před Dunají sobě pod kontribucí přived.

Císař z Prahy ujel do Řezna. 7. Marti podle nového kalendáře císař vyjel z Prahy (se) svými dvořany, na druhý den do Plzně přijel. A v tom Jiřímu Fridrichovi Harantovi přinešeno psaní od bratra jeho Krištofa Vilíma, nejvyššího lejtenanta a v ten čas komendanta na Písku, o té bitvě. A komendant plzeňský je nejprv v bráně dostal a císaři je přines, on je odtevřel a nejprv přečetl, a potom synu mému Jiřímu Fridrichovi posláno bylo. Ten den ještě jel císař do Stříbra, potom odtad až do Řezna. 13. téhož měsíce přijel o polodni, a na druhý den o polodni na 20 šifů sedl (se) svými a jel do Lince po vodě, odtad do Vídně. Na cestě mnoho koní zhynulo, císařová s dětma též do Štýrska do Gracu ujela.

Torstenson u Brna nic nemohl. Torstenson pak v Moravě v obležení města Brna celé léto a něco jara strávil, nic při něm svésti nemohouc; ztratíc mnoho lidu odtrhnouti musel.

Velké soužení od císařských. Císařští po té bitvě u Jankova co jich zůstalo, do kraje plzeňského a prácheňského do kvartýrů se dali, a nebohý lid přenáramně sužovali a bědovali, až potom v létě do Rakous k Linci, též Krumlovu, Budějovicóm se dali.

Königsmarck ten se dal od Francouzů pryč před tou bitvou, táhl skrze Franky a Fogtland, do Hofu přijel 23. Julii, [4]) odtáhl zase k Plavnu. 25. dne téhož měsíce nadělajíc okolo města i na vesnicích nemálo škod, do Míšně se dal, majíc lidu, jak se oni počítali, mezi 4 a 5000, ač mu v Míšni několik regementů přibylo. Vzel město Rochlic, nedobře tam hospodařil, jako prv kurfirst (se) Švédskými. Též vzel město Míšeň na Labi.

Štilstand za 6 měsíců. Tu potom učinil s nimi kurfirst, totiž (se) Švédskými, štilstand za 6 měsíců a každý měsíc uvolil se jim (ze) země své dávati kontribuci 11000 tolarů.

Rágoci, kníže sedmihradské, silně do Uher přitáhl na pomoc Torstensonovi, i něco lidu císařského pod generálem hrabětem z Bucheimu šavloval; však s císařem potom učinil pokoj.

[1]) Stožec, Staatz. — [2]) Ranšpurk (Rabensburg). — [3]) Lava. — [4]) Srov. Holle seš. 3. str. 65.

Král denemarský s Švédy pokoj učinil. Naproti tomu jsouc král denemarský proti Švédům popuzen, však nic nemohl svést, nýbrž po zemi i po moři nešťastně se mu vedlo (s) velkou záhubou svých zemí, nevědouc kudy, císař nemohouc mu pomáhat, udělal (se) Švédy pokoj. Dal jim ostrovy Jemberland, Herrnthal, Oesel, Gottland, též Haland,[1]) ten do jistých let, až by jinou věc zaň dali, aby drželi, ale tyto jiné dědičně. Švédové zase mu navrátili, co jsou mu v jeho zemích pobrali.

Král francký co činil? Král francký též ten rok válku vedl v Hispanii, Mediolanu, Flandru, Lotrinku, pevnost poslední Lamote vzal a ji rozbořiti dal, tęž v Říši a ne k škodě válka se mu vedla.

Co englický. Král englickej velmi od svejch poddaných byl válkou soužen, že před nimi ustupovati mušel.

Též Turek velmi silně na ostrov Kandii přitáhl, město jedno Canea akordem pánóm Benáčanóm odňal, tak jim ještě dvě města na něm zůstávají, neb nebyly na něm než 3 města. A křesťané na to žádný ohled nemají, přece se mordují, ač přece o pokoj (ve) Westfaliji (v) Minstru a Osnabruku se mezi potentáty jedná. Kterémuž, Bože milosrdný, rač požehnati, aby šťastně zavřín býti mohl k rozmnožení cti a slávy tvé Božské a dušem našim spasení i tělu k dobrému a užitečnému průchodem tvé svaté pravdy všudy a řádu a spravedlnosti.

Artykule o pokoj. Téhož léta na den svaté Trojice 1. dne měsíce června poslali J. Král. Mil. a vyslaní koruny švédské po polodni při sekretáři legationis k císařským vyslaným panu Janovi Maximilianovi hraběti z Lamberka a Janovi Kranen k pokoji proposicí do jejich ložumentu (v) 18 artikulích obsaženou:

Předně, co jest, co se po ty léta dálo, aby vše v zapomenutí ode všech přišlo, na věky spomínáno jedno druhému nebylo.

2. Proti tomu aby křesťanský, všeobecný pokoj mezi stranama odpornýma i dědici a budoucíma jejich dokonalá důvěrnost a sousedství z toho bezpečná pokojnost se vyskytla a rostla.

3. Aby od J. M. Císařské všeobecní neohražená amnestia všechněm se stala, obzvláštně který (s) králov(stvím) švédským a franckým důvěrnost měli a v tom se nalézají, jako kurfiršti, knížata, hrabata, páni, města a svobodní Říše, rytířstvo, mezi jinýma království české s jeho přivtělením, dům Pfalc, Wirtenberk, Baden, Augšpurg, tak dobře na jejich panstvích a statcích jako i důstojnostech a zvýšenostech, svobodách a spravedlnostech v duchovních i světských, v tom stavu, (v) kterémž jsou před letem 1618. v říši povstalým nepokojem šťastně se nacházeli, v plnosti zase dosaženi, a proti tomu aby nic bejti nemohlo, co by se vynajíti a jmenovati mohlo.

4. Takovejm, kteří takovým způsobem na svá místa a spravedlnosti zase budou dosazeni, mají tak v nich upevněni a utvrzeni bejti, aby žádnou mocí potomně odtad zsazeni býti nemohli a nebyli. Jestli by pak potřeba ukazovala, že by soudem někdo viněn byl, tak má obecné právo bez rozdílu té věci a

[1]) Aland.

osob podle způsobu práva a nařízení se konati, obzvláštně pak v religionfriedu, (v kterémž neb kdež reformirti jsou pojati), a odtad ke všemu od evangelických prv a potom oznámeném rovné spravedlnosti jedním způsobem poděleni budou.

5. Aby pak všech vnitřních i zevnitřních pozvižení příležitost na budoucí čas odřezána býti mohla, tohoto se předně vyhledává: kdyby římský císař volen bejti měl, takové volení ne prv než v čas vacans, totiž kdyby císaře nebylo, má v Říši před ruce vzato bejt, a tak nové práva vydávat aneb staré interpretiren, vojnu a vojně přípravu, pokoj neb závazky nařizovat neb ustanovovat, neb na stavy nějakou obecní berni uložit aneb z jejich prostředků jednoho také z jeho důstojnosti a statku zsaditi, takové aneb k tomu podobné žádné, než jednom skrze obecné říšské snešení a všech stavů toho za dobré uznání předjíti aneb v skutku vyřízeno býti má.

6. Jak by pak jmenovaným stavům Říše všecky jiné jim od Říše náležité spravedlnosti a regalia bez odtržení zůstati měly, tak má jeden každý k své bezpečnosti a opravdivosti s cizíma zeměma v závazky se dáti, na svobodě zanecháno bude.

7. Strany religionfridu mezi evangelickými a římskými katolickými a duchovních statkův odpory skrze přátelské, slušné a křesťanské prostředky dokonale a stále se smluvily.

8. K té všeobecné amnestii přináležejí jak vojanští oficírové všickni i soldati, všecky rady a měst měšťané a duchovní (v) službě zůstávající z císařských dědičných, (v) cizích nebo ří(š)ských zemí rození, jakého koli stavu a důstojnosti ti jsou, kteří královně a království švédskému a franckému a s nimi v puntu zůstávajícími, buď radou neb skutkem, sloužili etc. od vyššího do nižšího bez rozdílu s jejich ženama, dětma, s dědici a budoucími i s čeládkou, jak jejich osoby a statky v tom stavu jejich, obchodu, cti, svědomí, svobod, spravedlnosti a privilejí, kterými se těšili před tím nepokojem, nebo podle spravedlivosti těšiti mohli, post limino zase navrátili, a skrze to ničím nejméně obtěžováni, na to žádným vymyšleným způsobem trestáni nebyli.

9. Všecky a jeden každý zajatý z obojí strany soldat neb měšťan v službě zůstávající bez rozdílu, mezi kterýma krále portugalského bratr, princ Eduardus, se obsahuje, aby od datum v měsíci bez výplaty svobodni puštěni byli, byť by pak co dáti připověděli, tímto se to všecko ruší, krom co protrávili, dáti jsou povinni.

10. Královně a království podle náležitosti takové zadosti učiniti, protože jsou před přicházející škodou zdržely, a na budoucí čas nic víc se báti nemají.

11. Jejich soldaty v jejich spravedlivé službě bez dotčeného království obtížnosti podle náležitosti aby zaplatili a spokojili.

12. Rovným způsobem s nima spolčení, jako osvícená kněžna landkrabinka z Hesů z Kaslu, a knížete sedmihradského soldati podle náležitosti spokojeni býti mají.

13. Když to bude smluveno, mají ty od obojí strany vzatá místa s jejich střelbou a k tomu náležitým, a jiné tu nalezené svrchky, každé jejich prvním pravým pánům zase postoupeno; však ty takové místa, buď že by při moři neb

prostřed země ležely, od dalšího osazení z obojí strany na věky osvobozeny bejti mají.

14. Naposledy mají soldati všech válčících stran v Říši konečně obdankováni bejti; osvícené kněžně královně švédské ty soldaty z jejích zemí a tak mnoho německého lidu pro sebe, co by zachovati chtěla, v její vlastní místa poslati.

15. Aby zase dokonalý pokoj róst a kvetnout mohl, tak aby všecky handle jak před letem 1618. byly, své svobody bez překážky svůj průchod měly po zemi i vodě, a všecky mezi tím vzešlé překážky z cesty se sklidily, jak před traktáty toho obšírně se to oznámí.

16. V tomto pokoji mají na místě královny a království švédského a franckého ti králové a knížata, kteréž se líbit budou a před zavřením těch traktátů jmenováni, v to zavřeni budou.

17. Jestli by pak po zavření tohoto pokoje se stalo, že by jedinké těm příbuzným takové, co (v) oznámených artykulích obsaženo, nebylo drženo, tak má královna s královstvím švédským a franckým podle všech stavů Říše s tím obtíženým dílem neb s tou obtíženou stranou s právem a mocí se spolčit, k zbrani sáhnout a bez prodlení a odkladu po přeběhnutí měsíce od toho času, jak by od trpícího bezpráví dílu napomenut byl, to snášející bezpráví pryč odehnati pomáhati.

18. K silnější víře a většímu ubezpečení všecko a každé mají od obojí(ch) stran legati rukou i pečetí potvrditi, pokoje instrumente hned zde bez odalování jedni proti druhým odevzdati a ratification neb podpisy od králův švédské a franckého podle s nimi v puntu zůstávajícími, rovně též od římského císaře a stavů říše, jakž náležité jest, podepsali a v měsíci od datum jedni druhým je dodali, a naposledy ten pokoj obecnej učiniti a ve všech kusích dobře k místu a konci přivésti.

Arcikníže Leopold Bavorským na pomoc táhl. Francká a heská armáda po té bitvě vzavši Dünkelspiel táhli k Heilbrunu, vzali Wimpfen, a tu některý sto lidu, 4 kusy střelby pro Heilbrun zanechali. Bavorská pak armáda vědouc, že arcikníže Leopolt Vilím k nim (se) 14 regementy císařského lidu táhne, (se) 36 kusy střelby a 13 vozy municí a jinejma vozma od Tonavertu vytáhli, kdež se (ve) Švábích s císařskými spolčili a (k) Heilbrunu táhli, Wimpfen zas dostali i s tím lidem a s těma 4 kusy zanechanýma. Kníže pak Anguini s franskou armádou dal se u Filipsbergu přes Rejn a položil lid do kvartýrů, sám jel do Paříže. Heská armáda též se do kvartýrů položila, a ještě více jejich kněžna verbuje. Císařští dali se zase skrze Pfalc do Čech (ke) Klatovóm, kdež haubtquartir měli; a v Domažlicích a okolo 4 regementy kurfirstských leželo, Torstenson pak (se) švédskou armádou (v) kraji hradeckým v Čechách, Königsmarck v Slezsku a Wrangel v Sasích a u Magdeburgu.

Začátek milosti pana Ludvíka Vilíma Fuchsa. Téhož léta 1645. před svatým Duchem od paní Marije Fuchsové, rozené Rabensteinarky, byla poslána její komorná z Culnbachu k dceři mé Alžbětě Marjaně (s) po-

zdravením přátelským a na zdraví její dala se ptáti, a že sem brzy přijede. Bylo jí i mně to vzkázání divné, nemajíce s ní žádné známosti. A panna Markéta z Machvic, teta její, jsouce ten čas u ní, jsouce s dcerou mou známa, též ji dala pozdravovat a že ji prosí, aby jí některej řádek napsala; což sem k tomu dovolil, aby napsala. Tošť potom, kdy sme na to již zapomněli, ona táž paní Marije Fuchsová (se) synem svým a pannou z Machvic přijela a ložument svůj třetí dům nad mým ložumentem u apatykářky z Wonsidle měla. V pondělí po 3. neděli po svaté Trojici ten den před svatým Janem 23. Junii přišla do ložumentu našeho s týmž synem svým Ludvíkem Vilímem Fuchsem z Schweinhaubtu do hořejší svědnici k paní mateři podle přátelství, strejicovství a známosti. Odtad pro dceru mou poslali, ale ona nešla, dala se omluvit; poslali po druhé pannu, tu na mé poručení šla, tu hráli v karty. V outerý na svatého Jana po obědích přišla táž panna Machvická k dceři mé a týž pan Fuchs s ní. Šli potom na procházku do zahrady pana kmotra superintenda. Třetí den přišli, i paní mátě jeho, a zůstali u mne u večeře. A tak, co zde byli tři neděle, málo který den prošel, aby k nám nepřišel. A tak se ta milost začala, on se jí tak velmi zakazoval, že žádnou jinou za manželku nežádá než ji, a jestli by ji dostati neměl, že se nechce do smrti ženit. Když domů jeti měli, přiřekl, co by na jeho vůli bylo, zase sem k svatému Vavřinci na jarmark přijeti; ale paní mátě hned odpovídala, že se nebude moci státi, že nejprv musí do Norberka i do Wincheimu jeti, kde jsou jí dlužni, aby něco peněz mohla dostati, a prv že nebudou moci přijeti až k svatému Michalu. Mezi tím nemohla pro lid vojanský ani na jedno ani na druhé jeti, však on k ní téměř každý tejden chůvu svou posýlal a vzkazoval, jí se poroučel a časem psával panně Machvice, tetě své. A v tom psaní více stálo o Alžbětě Marjaně Harantce než o ní, a se velice v těch psaních jí zavazoval; a k žádosti jeho ty panny Machvický velmi mu dobře jednaly, i ta chůva, že v naději byli postaveni, a jejich zkazování a mínění, když přijedou, že za odpověď budou žádat, a při tom o míněji a bez velkého nákladu, poněvadž s tím vojanským lidem k penězóm se přijíti nemůže, aby se veselí stalo. Což když sem on ve dvouch koních s pacholkem a paní mátě na voze s děvečkama a šaty k veselí náležitými přijeli v outerý před svatým Havlem, 14. dne měsíce Octobris podle starého kalendáře, ve dvouch nedělích po svatém Michalu, neb při tom čase přijeti nemohli, jak se konečně strojili, proto že paní mátě jeho nemocna byla.

Jednání o Alžbětu Marijanu Harantku. Tehdá hned druhý den v středu paní mátě jeho s paní mateří manželky mé dobré paměti přijdouc k ní do našeho ložumentu, dostatečně mluvila a žádala, aby se k tomu přimluvila, aby přátelská odpověď synu jejímu strany dcery mé dána byla, při tom i dodání, poněvadž měsíc nahoru jde, prve než by z ouplna šel. Dáno jí bylo od ní za odpověď, že to tak na spěch bejti nemůže. Na tom nechtěli přestat, přišel on třetí den po příjezdu sám ke mně ráno, a mluvil s dcerou mou o přípověď, aby jeho byla; ale ona nechtěla mu bez vůle mé nic připovědět, šla ke mně, a mne za radu a vůli

mou žádala. Když sem to považoval, že se to řízením Pána Boha děje a není žádné příčiny, proč by se mu to odpovědět mělo, k tomu sem povolil i radil; což tak učinila a jemu připověděla. On jí dal na to prsten, a ona jemu též prsten dala. To se stalo právě na svatého Havla 16. Octobris. Tu po té přípovědi šel on ke mně a prosil mne sám osobně velmi snažně, abych mu toho dovolil, že by v outerý příští 21. Octobris den svaté Voršily chtěl mne s pány a přátely svými o pannu dceru mou Alžbětu Marjanu žádat etc., což nemohouc takové slušné věci odepříti, k tomu sem dovolil. A mezi tím, jak čas postačovati mohl k tej věci, jednom toliko 5 dní bylo, sem se chystal, aby se jim co jísti a píti dáti mělo, a též sem se opatřil dvěma pány přáteli svýma, panem Jobstem Jeronýmem z Wildensteinu a v Nayla a Modlersreutu a panem Jiřím Adamem Ratiborským ze Chcebuze a na Dolejším Kocově, poněvadž synové moji tak na krátce vypraviti se nemohli, zvlášť Jiří Fridrich, kterému posel přišel v neděli ráno, a v outerý v noci byly oddavky, a o tej věci již prve zprávu měl, pro cestu mohl přijet, ale pro nebezpečnosť na cestě pro soldaty nemohlo se to stát.

K manželství zamluvena. Tu potom na týž den svrchu oznámený poslal ke mně pana Fridricha Weyganta z Lüchau a pana Hans Henricha z Pelnic, kapitána zdejšího, a dal mne žádati služebně, též paní mátě jeho, abych se s rodem jejich spříznil a dceru svou jemu k manželství zamluvil. Kdy se to stalo, žádali za dodání. Tu odpověď dána po dlouhým žádání, když on sám připoví ústy svými, že ji na budoucí časy jakožto již potom svou nejmilejší manželku bude milovat, ji v štěst i neštěstí neopouštět. Tu on potom sám do lozumentu s pány přáteli, s paní mateří i s jinýma přišel, a opět za dodání žádal, a to vše připovídal a na to ruky podával. Bylo mu k tomu povoleno, a panna nevěsta před správce církevního M. Šebestiana Kocha od p. otce jejího a p. Jiřího Adama Ratiborského na síň vedena, kdež byla v dole na zemi větší drobet truhlice postavena, na ni menší a to vazbovým ubrusem přikryto, na to zelený damašek zlatýma pasymany přikryt byl. Tu když ruce sobě podali a klekli na tu spodní truhlici, byli od téhož kněze stavem manželským svatým potvrzeni. Po tom potvrzení bylo po pořad ode všech štěstí jim vinšováno.

Veselí. Tu byla nevěsta k ženichovi přivedena, on s ní tanec učinil, a dvě nevěstiny panny za ní tancovaly samy; po tanci ženicha přátelé jeho, když k nim přivedena byla, s ní tancovali. Po tom tanci bylo jídlo dáváno a k tabuli sázeno.

Kázání svadební. Na ráno po snídaní bylo kázání učiněno od pana superidenta M. Henricha Taubelia z písně Šalamounovy 5. kapitoly o zahradě, kdež také dotekl dobré paměti pána pana Krištofa Haranta, že v knize putování své píše též o zahradě znamenité v městě Padui, a ženicha přirovnával Samsonovi, jak Samson oblíbil sobě manželku z cizího národu, že od ní neupustil, až ji dostal, tak i tento že tak učinil. Po kázání bylo nevěstě darováno: ženich jí daroval zlatý řetěz armbantovým dílem, paní mátě jeho záponu s pelikánem a prsten, já hodinky pozlacený, paní

mátě mé manželky dobré paměti prsten s rubínem, paní Ratiborská mladá prsten s tafeldiamantem. A tak se to veselí třetí den po stvrzení smluv svadebních, kdež jmenováno po ní 500 ří(š)ských tolarů, on proti tomu, 800 tolarů říš(s)kých jí to obvěnil. Chvála Pánu Bohu pěkně se dokonalo. Než desátý den po veselí nevěsta velmi se rozstonala na kauen[1]) a koliku těžce, ale s pomocí Pána Boha a radou a pilností pana doktora zdejšího ve dvou nedělích, že drobet zdravější byla a své svědničky v lozumentu mém proti Kanní kašně a apatyce do mé svědnice přišla, a potom s pánem svým v pondělí před adventem ode mne ve třech koních do Culnbachu jeli k paní mateři, která, jak jí bylo lépe, domů na voze jela (s) věcmi svýma i jejími.

Odjezd. Byli by rádi jeli na voze, ale byla s vozem zlá cesta; potom chtěli na saněch, ale přes noc se sanice pokazila, že potom na koních jeti musili. A druhý den tam přijeli, a tam s paní mateří zůstávají a své peníze na úrocích mají. Pán Bůh rač jim své požehnání časné i věčné dáti. Amen.

Nejvyšší lejtnant Harant nejvyšším učiněn. Krištof Vilím Harant, nejvyšší lejtenant, potom z Písku města byl (se) svými rejthary poslán a (s) drakouny do Třeboně, odtad do Rakous na zámek Rapoltstein pasu hájiti. Též mu potom přidán druhý zámek Rabs pána pana Unverzoga, kterého potom, když mu regement dán byl, za svého nejvyššího lejtenanta učinil, bratra svého nejstaršího Jiřího Fridricha za jednoho rytmistra, Wessa, jednoho měšťana z Neistatu na Orla, zkušeného soldata, též za rytmistra.

Léta 1646. švédská armáda dala se do kraje žateckého pod feldtmaršálkem Torstensonem blíž pomezí Míšně, a tu dlouho leželi v Kadani a jinde, a císařští v Klatovech, v Domažlicích, něco v Tachově. Nejvyššího Krištofa Vilíma Haranta regement položili nejblíž Švédským na zámek a město Bečov, odkad on vyjíždě malým počtem lidu mnoho dovozoval, což sami z jeho oficírů, kteří při tom byli, i sami Švédští též o tom povídali. Obzvláště po dvakrát, jednou do Šlakaveru[2]) (s) 40 koňma a ležel tam regement či dva na vartu. Kdy přijel, dal pravit, že futráže nesou, a v tom je objeli, pistoly pobrali, je jali a mlčeti kázali, sic jináč že je postřílejí, na předměstí na ně vpadli, mnoho jich zajali a koní dostali. Po druhé dobytek když pobrali, za nima se pustil, dobytek dostal, je zajímal. Po třetí potom, když Švédští z Čech do Míšně táhli, poslal svého nejvyššího lejtenanta, pána rakouského Unverzoga, něco (se) svým lidem a něco od jiných komendirovaného lidu do Míšně asi (s) 80 koňma, kdež se daleko pustil, až k Šnebergu. Tu nedaleko byl od Švédských obklíčen, rozehnán, on sám jat, lejtenant Janovský a jiní jati, a něco též na placu zůstalo.

Když Švédští do Míšně táhli, odtad k Salfeldu a do Tyrinku, císařští se dali do Falcu hořejšího. Haubtquartir měl arcikníže Leopolt[3]) v Tyršenreutu a okolo, jeho lid i v markrabství Wonsidlu a jinde, do města Hofu

[1]) Kauen vrhnouti, dáviti. — [2]) Schlackenwert, Slavkov. — [3]) V měsíci listopadu. Srov. Holle seš. 3. str. 67.

dali ordinací nejvyššímu Harantovi (s) jeho regementem, a vychování své aby měl z panství pánův Reysův; kterýž přijel teprv do Hofu 4. Marti, a před ním přijel v pondělí masopustní 10. Februari nejvyšší lejtenant Besere s drakouny od regementu Gallasovského s nejvyšším wachmistrem Niklem Trölinkem, kterýž se na zámek položili i do města. Tu šermicle mívali, až potom nejvyšší lejtenant pryč k armádě s něco lidem odjel, a nejvyšší wachmister tu na zámku zůstal.

Potom se podal generalissimo arcikníže Leopolt do biskupství Bamberského a měl svůj haubtquartir v Stafelsteinu, a Švédští v Tyrinku. A tu vždycky partaje jedny na druhé šly. Až když Švédští dali se z Tyrinku k řece Weser a vzeli město pevné při ní Huxer,[1]) potom Paderborn, dali se do Hess k městu Wetzlar, neb císařští již se položili nedaleko odtad při řece Mejnu. Tu drahní čas leželi a partaje jedny na druhé šly, až potom (k) Švédským Königsmarck z biskupství kolínského a země jemu náležité přijel, kdež se mu dobře proti Melandrovi, jinak hraběti z Holtzapflu, dařilo. Též francouzská armáda s weimarskou k nim přitáhla. Tu dali se s tou vší silou skrze Franky, díl švábské země, nechajíc císařských za sebou pozadu, do bavorské země, vzali Donawert, Rein a jiná města, v ní hospodařili a bejty znamenité dostali. Císařská pak armáda za nima však k Řeznu, táhla, tu ležela, až potom se hnula a přes Dunaj se dala. Ačkoli generál Johan de Wert pokoušel se Švédské přepadnouti, ale nikdy se mu nepodařilo, štěstí na švédskou stranu přišlo, že vítězili.

N e j v y š š í H a r a n t z H o f u v y t á h l. Nejvyššímu Krištofovi Vilímovi Harantovi poslána ordinací od generalissimo a dodána mu 1. měsíce máje v pátek den sv. Filipa podle starého kalendáře, aby táhl (se) svým regementem z Hofu ku Praze (k) generálu Colloredovi, odtad potom, kde se mu poručí. Kdež vytáhl na tu ordinací v pondělí příští, to jest po neděli Exaudi 11. dne měsíce máje. Na tý cestě potom 16. dne téhož měsice v městě v Outerým, jinak německy Neumarku, zabil z vožralství velkého rytmistr Wess karneta z Šlivic, dobrého mladého pacholka. Odtad táhl ku Praze, potom k zámku Lipnici.

V B r t n i c i b y l. Když ten vzat byl, dána mu ordinancí do města a zámku Brtnice v Moravě nedaleko města Jihlavy, kteréž bylo dobře osazené švédským lidem.

W i t e m b e r k v S l í z s k u. Prve nežli švédská armáda vytáhla z Tyrinku, byl poslán generál major Witemberk s mnoha regementy do Slízska, kdež tam dostal švédského lidu víc, že bylo ho do osmi tisíc i víc. Generál hrabě z Bucheimu, co Torstenson po bitvě u Jankova stále v Rakousích pobral, Krembs, Korneuburg a jiný města a zámky, to vše to léto pobral zase, krom Jihlavy a Holomouce; neb se Holomouc vždycky silně bránila, a on ani k ní nepřitrhl. A v tom potom, když Švédští v Bavořích s Francouzy tak hospodařili, i týž generál z Bucheimu musil Bavorským a císařským na pomoc, Witemberg pak v ten čas po odjezdu z Bucheima všudyž se

[1]) Höxter.

stavil, v Moravě i v Rakousích, a dobré pejty činil. Proti němuž jsou poslali Montecuculi s některejma regementy, i nejvyššího Haranta s jeho lidem k sobě povolal, ale velmi slabi mu byli, sodva polovici lidu proti němu majíc.

Ten rok okolo svatého Jana vyprýštila se voda hojící v Sasích (z) několik studánek (v) biskupství halberštatském ve vsi Hornhausu[1]) i potom víc. Lidem velmi na všeliké nemoci některým spomáhala, jako feldmaršálkovi Torstensonovi (kterýž již reseniroval a na jeho místě feldmaršálkem generál Horn byl) velmi mu pomohla, že svých ciprlí[2]) sproštěn byl.

O pokoji se velmi mluvilo. Toho roku velmi vždycky o pokoji mluvili, že tento čas a tento konečně bude vyhlášen, ale bylo od něho ještě daleko; neb ani o přední artikul náboženství, aby zase všudy, jak prve, svobodně se konalo a statky pobrané vráceny byly, nejednalo, když na to přišlo, šlo velmi to drsnatě.

Císař dal syna v Čechách korunovat. Téhož roku nejstaršího syna svého císař dal korunovati v Praze na království české; ale Uhři nechtěli tomu povolit, když to na nich císař v Prešpurku žádal na ten čas, než žádali míti kostely podobojí pobrané zase navrácené, a útisky v náboženství aby pryč byly.

Marie Lidmila Fuchsova se narodila. Téhož léta 1646. ve středu po svatém Michalu 30. Septembris slehla dcera moje Alžběta Marjana Fuchsová z Schweinshaubtu, rozená Harantka z Polžic a z Bezdružic, manželka pana Ludvíka Vilíma Fuchsa z Schweinshaubtu, v ten čas v Culnbachu. Pán Bůh jim dal dceru, pokřtěna 10. dne měsíce Octobris v sobotu po 19. neděli po svaté Trojici; dáno jí jméno po její dvou paních bábách Marie Lidmila. Toho dne bylo znamení štíra 6. □ ♃ 10. a toto víc.

Léta 1647. 3. dne měsíce Januarii v neděli po novém létě přijel sem do Culnbachu z města Hofu, vyjevši v sobotu 2. Januarii do Schausteinu k panu Kryštofovi z Týna, a odtud druhý den v neděli v noci (se) svýma dvěma dcerama a jedním synem. Tam zůstal sem přes noc u paní Fuchsové, zetě mého paní mateře. Na ráno dal sem se do lozumentu sobě zjednaného 8 r. a 1 tolar závdavku k Balcarovi konváři.

Bavory vzaly velikou škodu. Téhož léta a prvního předtím dostavši Bavorský velkou škodu (ve) svej zemi, a majíc vojsko své i císařské, též švédské i francou(z)ské, v ní všecko vyhubeno, ač švédská armáda dala se i Francouzové do Šváb, tu vše zase pod moc přivedli krom Augšpurku. Švédští pobrali některá města u Bodensee, jako Bregenc a jiná, oblehli Lindavu po zemi i po vodě, ale darebně, od ní bez vzetí odtrhli.

Štilstand s Bavorským. Tu potom v Ulmu Bavorský s Švédy a s Francouzy učinil štilstand až do skoncování generálního pokoje v městě Minstru (ve) Westfalii, na kterémž již několik let pracovali, a (v) Osnabruku, takže mu Švédové vrátili Donavert, město Rein, a on jim zase Me-

[1]) Poblíž Aschersslebenu. — [2]) Z německého Zipperlein, dna.

mingen (ve) ŠváLích a u Bodensee Uberlingen; Augšpurk osazení zbaven byl jako Heilbrun. Bavorský se zavázal švédským, císaři tajně ani zjevně žádné pomoci nečinit, než svůj lid v zemi své chovat; kdyby obdankoval též císaři nic nenechávat, než Benátčanům proti Turku regement neb dva.

Císařští vytáhli z Bavor do Falcu. Tu potom z bavorské země císařští vytáhli do hořejšího Pfalcu, měli svůj haubtquartir (v) Sultzbachu, všudyž i do markrabství jezdili, nač přišli, brali.

Lichaur zastřelen. 8. Februarii Fridricha Wikanda Lichaura, který jel na poručení markraběte ten den po pohřbu kněžny mladé Žofie do Parejtu, který měl jeti s knížetem Sasů z Toužíma k generálu do Sulzbachu o knížecí věc, blízko od města Parejtu zastřelili. A to se stalo tak, že naň přijel nejprv jeden soldat, chtěl od něho kůň míti, neb již bylo v soumrak, a mocí mu ho chtěl brát. On pavujíc, že jest fest, ač jich zatím víc soldatů jelo, toho jednoho zastřelil. Když jiní přijeli k němu, střelili, kdež jedna rána do něho šla a jiné nic, a tak potom druhý den v Parejtu umřel.

Wildensteiner obloupen. Předtím v pátek 4. Februarii jedouc švagr můj Jobst Jeroným z Wildensteinu na psaní mladého markraběte, kterému kněžna umřela, na ten pohřeb do Parejtu, chtíce ho týž kníže při tom pohřbu na místě svého hofmistra Christiana Beilvice, kterýž též před tím pohřbem umřel, za hofmistra míti, půl míle od Culnbachu byl od několik rejtharů natrefen, jat, do jakýhosi pustého dvoru přiveden; dva koni se vším mu vzeli, z bot ho zuli, kord, plášť, kožich, peníze, bílé věci, co při sobě měl, pobrali, pacholka pak do košile slíkli. Nic nemohly listy knížecí ukazovaný postačovat, nechali jeho bez bot, jen v punčochách plátěných, a pacholka bosého v košili velké půl míle jíti v tak velké mrazy, že by pacholek byl brzy zimou umřel.

Witemberg vpadl do kvartýrů g. Montecuculi. Potom se ten lid císařský dal do Čech, neb Witemberg, generál švédský, na pomezí slezském a českém Montecuculi do kvartýrů vpadl, hnal je až k Královu Hradci, mnoho jich zůstalo, pagaže též některé dostal. Krištof Vilím Harant nejvyšší, byvši mu odpuštěno od generála do Čech jeti a své věci říditi, právě vyjel z kvartýrů (z) Bro(u)mova na ten den neb den před tím vpádem, vzel také tu nemalou škodu na lidu, než pagaže jeho přece mu jeho zachovali.

Téhož léta arcikníže Leopolt v zimě jel do Nydrlandu skrze Franky k Frankfurtu sám, dále majíc silnou convoji sebou, kteráž potom od něho táhla tudyto (ke) Culnbachu velmi strachem, aby od Švédských nebyli přepadeni.

Hatzfeld odpuštění vzal od vojny. Téhož léta starý soldat, generál hrabě Hatzfeld, vzal od císaře a jeho armády odpuštění, dal se na své statky do Franků.

G. Gallass umřel. A generál Gallaš, ten v postě umřel,[1]) tak císař vzal sobě za generála a feldmaršálka Melandra,[2]) který prve byl generálem

[1]) 25. dubna 1646. — [2]) Petr Melander Dudík 242.

landkraběte z Hesu z Kaslu, a dobře se mu velmi dařilo; proti velkému množství lidu (s) málem vítězíval. Potom se dal od landkrabinky z Hesu (ke) kurfirstu kolínskému, od císaře za hrabě z Holtzapflu učiněn, kdež ne hrubě štěstí měl; až nyní tuto zimu císař ho sobě za generála a feldmaršálka vzel, svůj lid k Budějovicóm položil a jinde v Čechách. Krištof Vilím Harant jel v postě do Vídně k císaři, utratil tam 1500 r., přijel zase k svému regementu k svatému Duchu s vyřízením dobrým.

Šveinfurt. Když tak štilstand (se) Švédy a Bavorským byl učiněn, Švédové dali se do Franků v postě, a oblehli město Schweinfurt, kdež byl silně císařským lidem osazen; a komendantem byl v ňom hrabě z Ladrolu, poddalo se akordem ten tejden před velikanoci. Lid císařský, co ho tam bylo, namnoze musili se dáti potřebovati pod Švédské, než komendant byl s manželkou svou a svýma propuštěn s velikou sumou peněz, kteréž tam nabyl; jel tudyto a provázín byl ke Hbu.

Höchst vzat. Též vzeli také Švédští Hö(ch)st nedaleko Frankfurtu, soldaty pod sebe podstrčili, a komendanta generála majora Weble jali a velkou sumu peněz při něm dostali.

Feldmaršalek Wrangel táhl ke Hbu. Téhož léta před svátky svatodušníma feldmaršalk Wrangel držel nedaleko Culnbachu randevu; našlo se 9000 koní a 5000 pěchoty pod ním. Přitáhl v outerý svatodušní na luka k Culnbachu, haubtquartir měl ve vsi Melkendorfu, na ráno táhl dále, něco poslal ho k městu Hofu a sám (s) ostatkem šel a s kusy ke Hbu. Nejprv s rejtharstvem na šance, kde se nejvyšší Trautz [1]) s některejma regementy shromažďoval, ale on ani Wrangle nedočekal, dostal ty šance, při tom mnoho vozů s penězi komendanta ze Hba a jinýma znamenitýma věcma. Hrabě pak Lebenhaupt, [2]) krále švédského krom manželstva splozený syn, dobýval [3]) města a zámku Hofu, neb císařští se tam zavřeli. Nejvyšší wachtmistr Nikolaus Trolink [4]) z města Nortlinku rodilý, tesařův syn, a měl za manželku jednu stavu rytířského z Leythorst (ze) země hesské, velmi ten zámek spevnil; víc než rok na ňom pevniti dal, příkopy dal vejš vyzdíti, aby hlubší byly, vodou je napustil, šanc jeden dal udělat za městem u zámeckého mostu dvojnásobní zdí u něho, a mezi ty zdi dal země nasouti a na nich koše naplněné kamením postavit, aby se za nima mohlo bránit a stříleti, a bránu v tom šanci udělat. Druhý šanc dal udělati v městě od kláštera neb proti klášteru, odtad až k hlavnímu mostu, (který velmi dobře byl opatřen a zdvihací učiněn), byly valy tlustě zemí navezeny, za nima teprv hluboký příkop. Brány též obě, dolejší i hořejší, k bránění města dal spravit. A tu s něco soldaty u dolejší brány počel se nejprv brániti hejtman Diamantstein. Až když supredintent, přední kněz, purkmistrové a ouřadní osoby žádali snažně téhož hejtmana nad jedním praporcem drakonů, aby jim klíče od města dal, aby oni i s městem nezahynuli, což on

---

[1]) Holle, seš. 3. str. 83. La Cron (La-Crona). — [2]) Löwenhaupt. — [3]) 8. června. — [4]) Trolling.

dal za odpověď, kdy svůj čas uhlídá, že jim klíče dá. Což potom, když viděl nezbytí, a že Švédští chtěli (k) bráně šturmovat, jim klíče dal, a sám se reteriroval pomalu k hořejší bráně. Tu měšťané, majíc klíče, dobrovolně Švédským bránu otevřeli a je do města pustili. Kterýž hned za císařskýma se hnali, a tu na sebe stříleli, až se ten hejtman Diamantstein vždy dál reteriroval až do brány (se) svýma drakouny, a Švédští do domů se dali a z jednoho do druhého se prolamovali pod krovy a až k bráně.

Zámek v Hofu císařští vzdali. Tu když jsou dostali, dal se Diamantstein (se) svými skrze příkop městský až do zahrady zámecké, a tudy tím průchodem do zámku k nejvyššímu wachtmistru Troli(n)kovi. A tu se bránili statečně, majíc hejtmana markraběcího hofského pana Wolcoka mezi sebou, neb ho (ze) zámku pustiti nechtěli. Švédský potom zámku dobývali a k němu velmi stříleli, minirovati chtěli. Císařští vidouc, že se neobrání, byvše jich něco přes 40 tam na zámku a 5 neb 6 jich ztratili, a Švédských asi do 40 ranili a postříleli, akordirovali, že nejvyšší wachmistr svým se vším vytáhl, též ten hejtman Diamantstein, drakoni musili pod Švédské se dáti potřebovat. To vzdání se stalo v středu 16. Juni, ale vyšli mit Pack und Sack.

Hbo obleženo. Generál Wrangel město Hbo oblehl, kterémuž na pomoc (ze) Slízska přitáhl generál Witenberg s lidem svým, a je silně dobýval. Neb císařští strhovali v hromadu (v) zemích jeho velmi silně, a sám císař k retunku města Hba jel s tím vojskem, ale již pozdě; neb Hbo vzdalo se Švédským v outerej po 3. neděli po sv. Trojici 6. (16.) dne měsíce Julii.

Císař ke Hbu s lidem. Císař některý den po vzetí Hba přitáhl (se) svým lidem velkou silou s generálem svým Holtzapflem nedaleko Hba, až potom nenadále dal se císař s lidem svým za město Hbo na vrch Kammer, kdež Švédští mu do ležení vpadli, jak někteří pravili, s jich škodou, a jiní jináč, že by byli brzo císaře dopadli. Císařští zase Švédským na druhou stranu řeky vpadli do ležení (s) velkou svou škodou, až potom pro nedostatek všech potrav lidem i koňóm s toho vrchu císař (se) svým lidem ustoupil a haubtquartir v klášteře Teplý sobě vzel, a Švédští v Planý. Kdež na ně císařští vpadli v ten čas, když téměř na futráži soldati na větším díle byli, že se oficírové dost s málo lidem brániti musili, a císařské z ležení přece vyprali. Ale krvavá lázeň byla, že generál Helm Wrangel [1]) zůstal, a přes 20 rytmistrů.

Bavorský zrušil příměří. Císař dal se potom zase do Prahy, lid k Plzni, haubtquartir v Touškově měli. Bavorský, zrušíc příměří (se) Švédskými, císaři lid svůj na pomoc proti Švédským poslal. Oni Švédští jsouc ztenčeni na lid i koně, že víc než o pět tisíc koní v Čechách přišli a rejthaři pěšky musili choditi, dali se z Čech do Míšně, pomalu se podávajíc až do Tyrinku, naposledy k řece Wesru k městu Hoxer, dále

---

[1]) 21. srpna u Plané.

k městu Hammlu, až potom u Oldendorfu (v) Brunšvejku sobě haubtquartir vzali, a se mezi řekami Weser a Labi do dobrých kvartýrů rozložili a se mundirovali a sílili.

Císařští za nimi se podávali. Císařští pod generálem Holtzapflem za nimi pomalu s Bavorskými skrze Míšeň, Tyrink táhli, až se do Hess dostali. Ležíc tam měsíc, pořád jí něco pod kontribucí přivedli, některé regementy tam do kvartýrů do města Fritzlar, Homberku položili, zámek Bleichstein a — [1]) vzali a zem štrafováním hubili, Marburg město vzali. Však nemálo lidu ztratili, i generál zeigmeister Reich při něm svůj život složil, zámku pak nemohouc dobejti, byvši generál Holtzapfel (ve) svém kvartýru od kusu třísky, která koule od trámu vzela a jej v krk na žílu trefila, právě když panket držel, že velice krvavěl; aby o málo s tou střelbou na zámku prodleli, až by se byli za tabuli posadili, byli by na předních osobách i fraucimoru velkou škodu učinili. A to se dálo skrze vykunšoftování. Rozloženi byli císařští do kvartýrů v Hesích, Frankelandu, Tyrinku, (v) knížetství altenburském, wejmarském, pánů Reysů, pánů Schönbergů, v markrabství; měli ležet (v) kvartýřích za 4 měsíce, nemohli dobře na některých místech ležeti za jeden měsíc s pokojem. Feldmaršalk potom, davši pokaziti brány u města Marburg, nemohouc nic u zámku svésti, odtud odtáhl. V Šlacu měli winterquartir, a v Lobensteinu 2 regementy Litych a Harant. Týž Krištof Vilím Harant přijel ke mně do Culnbachu, odtud s bratrem svým starším Jiřím Fridrichem, nejvyšším lejtenantem, 23. Decembris byli u mne pře(s) svátky.

Rok 1648. Švédští na císařské šli. Léta 1648 Švédští spravivši se zas a sílivše se (a císařští mdleli na lid i na koně) nedali jim dlouho (v) kvartýřích ležeti, kterýž měli za 4 měsíce míti, nebyli v nich s pokojem jeden měsíc; vytáhli z Brunšvejku a táhli na císařské, a císařští se též (ve) Francích strhovali, a druzí v Hesích. Též i Francouzové, vypověděvši prv Bavorskému příměří, že oni (se) Švédským příměří zrušili, přes Rejn blíže (k) Švédským se dali. Tak zase jedni před druhými ustupovali. Císařští pro nedostatek koňův musili své kusy neb děla nechati na díle státi, něco v městě neb na zámku Gissen v Hesích landkraběte z Darmstatu, něco v městě Forchheimu, biskupa bamberského. Dali se pomalu skrze Frankenland, něco do Jungenpfalcu nedaleko Norberka, i něco mimo Norberk, a tu dále před Dunajem před Ingelstadtem a Řeznem. Císařští měli haubtquartir v Kupferberku, v tom pořadí Aichstetu až (k) Hemmenau. Když tam táhli, veliký nedostatek od proviantů i futráží měli, že mnoho soldatů za 5 i 6 dní kusu chleba, koně pro mdlobu že potrav, neřkuli obroku, ale na mnohých místech sena ani slámy neměli, státi nechati musili. Což se synu mému nejvyššímu lejtenantu Harantovského regementu stalo, že jednoho kreprlíka a klisnu z vozu státi na cestě musil, co pak jiní, že do mnoha tisíc koní ztratili. Švédští za nima šli, a na cestě město Winsheim, od

[1]) vynecháno.

císařských osazené, nejprv akkordem dostali, a potom dále se po nich podávali. Velmi mnoho lidu od císařských se k nim přidávalo.

Syn můj Krištof Vilím Harant, nejvyšší jednoho regementu rejtharů císařských, měl půtku té doby v těch kvartýřích s jedním Vlachem Sumedou, nejvyšším nad drakouny. Davše ho pobízeti na pár pistol proto, že prve v Slízsku (v) kvartýru offendiroval, ale on se mu zase revansiroval, však to mezi nima spokojeno nebylo, a on ten Sumedo hned pryč odjel, takže k němu přijíti nemohl, až tu (v) kvartýřích; on se pak na pobízení a cardel dvoje nepostavil, divný výmluvy bral. V tom se potom oba nejvyšší ti, Harant a Sumedo, u feldmaršálka Holtzapfle (v) Gupferberku shledali, tu nesměl s ním nic začíti, však řekl mu: »Ty lehký hunsfute, jdi pryč.« Když potom vně bylo, tehdá Harant tomu Sumedovi plivnul mezi oči. On to snesl, jednom se utíral a šel odtad, a jiní jeho krajané napobízeli, aby toho netrpěl. Tu on teprv šel, i Harant dolů sešel, a s jinýma nejvyššíma rozprávěl, na donucení po něm uhodil, však ho netrefil, — vytrhnouti chtěl. Tu se generál rozhněval, hned poručil mu těma slovy: »Du Hundsfott, gehe zum Profoss.« Potom jiní generálové Vlaši generála Holtzapfle namluvili, aby také Harant v arest vzat byl; tu generál Holtzapflel též řekl: »Herr Harant, gehet ihr auch in Arrest,« však ten čas ne k profousu. Ale Vlaši, těžce nesouc, co se jejich krajanu jaký posměch stal, byli by rádi jej o hrdlo připravili, ale Pán Bůh jej ochránil divně. Byl poslán s tím Sumedou a ještě jiným jedním Vlachem, který proti Holtzapflovi mnoho mluvil, do Řezna. Tu ti dva Vlachové byli v arestu v jedné hospodě, on pak nejvyšší Harant (v) jiné hospodě u »Zlatého kříže« v arestu zůstával, kdež potom z počátku měsíce Julii jsou z arestu propuštěni.

Bitva v Švábích s císařskými. Mezi tím stalo se, že generál Königsmarck (s) feldmaršálkem Holtzapflem na sebe (v) Švábích u Sirmathaussen[1]) trefili, takže v tom potkání Holtzapfel poražen, tisíc muškatyrů císařských zůstalo, 12 regementů rujinirováno, 6 kusů střelby, 700 vozů, kancelář, stříbro i život maršálkovi Holtzapflovi odňat, který ten den 7. Maji v městě Augšpurku v neděli Rogationum po té bitvě k večeru umřel. Odtad do Řezna vežen, kdež zůstávalo to mrtvé tělo některou neděli, a paní manželka jeho, potom dále byl k pohřbu vezen. Pravili, kdyby Švédští byli s víceji lidem Königsmarckovi na pomoc přitáhli, že by byli dokonale císařskou armádu rujinirovali. Tu potom Švédští vzali Donavert, (jakož i před tím (v) Pfalcu město Neimark), potom se dali do Bavor jak Švédští tak i Francouzové, vzali mnoho měst, Frising, Landshut, kterej Bavorští opustili, Mosberg a jiný města. Císařští s Bavorskými dali se před nima k Pasovu a pěchotu rozložili do měst, a čekali na pomoc z Čech a jiných císařských zemí a na generála Piccolomini, kterýž zase na místo Holtzapfle měl stoupiti.

K. bavorský z země ujel. Kníže pak bavorský, kdy se tak v jeho zemi dálo, ujel z Mnichova se vším dvorem do Wasserburgu, odtad potom do Brounova, odtad do konce své země do Salzburgu a tam se zdržoval.

[1]) Zusmanshausen.

Švédové pak a Francouzové v zemi jeho hospodařili po své vůli, pod kontribucí ji přivozujíc a brandtšatz berouc; o to se velmi snažili, aby přes řeku Inn u města Wasserburku pas míti a dále do Rakous se podávati mohli, a veliké mlýnské kameny, řetězy při nich ukované, do vody metali, aby šifbruk sobě zdělati mohli. Ale bránili jim Bavorští s císařskýma za vodou, kdež tu též přitáhli velice, že toho dovésti nemohli. A mezi tím přibylo císařským lidu mnoho, že zase proti Švédským do pole (se) svým novým generálem Piccolomini vytáhli od Pasova dále do Bavor (s) 18000, a Bavorští (s) 10000. A Švédští i Francouzové též leželi proti nim dlouho i vpády na se činili, přiblíživši se k nim (u) Dinkelfingu, a císařští s Bavorským hodinu cesty od Pfahrkirchen za řekou Roth.

Co general Königsmark činil. Po tej porážce generála hrabí Holtzapfle generál Königsmarck vtrhl do hořejšího Pfalcu, jej téměř všecken (krom Amberka a něco málo víc) pod kontribucí přivedl, znamenité bejty, kteréž Amberčané, bojíce se obležení, do Řezna poslali, dostal; město Wejdu pevniti dal velmi, zámek Waldek vzal, kořisti znamenité na něm dostal, dal se do Čech, kdež mu více lidu přibylo. Domnívali se lidé, že bude dobývati v Čechách nejprv Falkenavu, potom Loket, ale on toho všeho neučinil, táhl k Plzni, kdež v ní mříti na morní bolesti počínali. Pobravši okolo ní dobytky, táhl k Bělý zámku, kdež přes noc zůstal. Na ráno táhli k Rakovníku, a na žádost paní Evy Kateřiny Harantové z Chuděnic s jinýma, když k němu generálovi Königsmarckovi, jsouc na tom zámku v ten čas, která k němu vyšla, na salvaguardii dal jí do jejího pokoje své páže, Jana Jindřicha Janovského z Janovic, takže tam s pokojem s jiným fraucimorem, jak stavu panského tak rytířského, zůstaly. Na druhý den nechal jim, když odtahoval, nejvyššího Kannenbergera na dvě hodiny a s ním potom 10 rejtharů, takže se jim nic neublížilo.

Prahu, Malou Stranu (s) zámkem vzal. Od Rakovníka táhl ku Praze, a dostavši tam pagaži na koně pěchotu vsadil. V tom trefil nenadále na tři sta lidu císařského, které generál Colloredo skrze jednoho oficíra —[1]) dal z osazení z Žatce, z Loun do Prahy povolati; ty hned s lidem svým obklíčil, že žádný ujíti nemohl, a jal. Toho oficíra sobě na stranu odvedl, a s ním mluvil: jestli by mu dopomohl, aby se mohl svým idem do Prahy dostati, že by mu chtěl 6000 tolarů dáti a jednoho regementu nejvyšším učiniti. Ten oficír vidou(c) se v moci jeho, pověděl, jestli by jeho vyvýšenosť pan generál se chtěl odvážiti, on k tomu že dopomůž a s ním nic sjíti nemá. Tu hned generál Königsmark s ním lid poslal, a sám za nima (s) ostatním lidem jel; který se dali rozdílně ku Praze před vodou, on sám ten oficír k Strahovský bráně. Když byl na vartě tázán, kdo by byl, oznámil, že jest od feldtmaršálka Colloredy pro lid poslán, a s ním stěžně před nepřítelem ujíždí, aby mu brzo bránu otevřeli. Ptali se ho na pas od generála; když jej ukázal a přečten byl, byla mu brána

[1]) Prázdné místo v rukopise. (Byl to Arnošt Ottovalský. Srovnej Rezek 497.)

odevřena, kdež hned varta zmordována, a dále do města úprkem jeli. Což učinili též v jiných místech, u Oujezdecké brány a jinde, že téměř jedné chvíle tam vjeli, a to (v) sedmou neděli po svaté Trojici 16. (26.) dne měsíce Juli přede dnem bez ztráty lidu, neb kdo se k bránění postavil, zamordován byl. Colloredo sodva se přes most do Starého Města reteriroval, nejvyšší Šmíd [1]) zabit, kardinál z Harrachu arcibiskup pražský, probošt pražský, probošt vyšehradský, též nejvyšší purkrabě pražský Jaroslav Bořita z Martinic, nejvyšší hofmistr království českého z Lobkovic, nejvyšší komorník, nejvyšší sudí zemský a jiných mnoho hrabat, stavu panského, rytířského i městského, na mnoze s manželkama, dítkama, s přátely a s přítelkyněmi, též duchovní, kteréž byli na Malé Straně, na zámku a jinde, jati jsou byli. Jejich hotové peníze, kterých nemalá summa byla, klejnoty a nábytky, pěkné koně a nákladné vozy a jiné věci, to všecko generál lejtenantu Königsmarckovi a jeho oficíróm a jiným soldatóm za pejt přišlo. Též dostal na zámku pražském znamenitý zeughaus s děly a znamenitou municí a od proviantů veliká summa.

Gen. Colloredovi gen. hrabě z Bucheimu na pomoc. Když se Colloredo do Starého Města dostal, tu se k bránění šikoval, kterémuž též na pomoc od Králova Hradce generál hrabě z Bucheimu (se) svým lidem přitáhl. Jakož i také Švédským generál Witemberg Slízska na pomoc přitáhl a co nejvíc mohl, dodávání proviantů do Starého a Nového Města bránil, a Königsmarck do Starého Města na ně stříleti dal.

G. Witemberg Tábor vzel. Generál Witemberg dal se potom od Prahy k Táboru a jej 13. (23.) Augusti šturmem vzel. Odtad jel (ke) Krumlovu, ten vyplundroval, dobytky okolo pobral, a jedouc odtad trefil na generála hrabě z Bucheimu, který táhl s lidem k Budějovicóm, aby se s tím lidem, který se tam strhoval, spolčil. A odtad zase na Švédské ku Praze táhl, ale byl na cestě od Witemberka obklíčen, poražen, jat i lid jeho, něco též pobito. To se stalo míli od Budějovic 14. (24.) Septembris. [2]) Při tom též byli jati generál major Meider, nejvyšší Kapoun, nejvyšší Rung, nejvyšší Nassau, nejvyšší Nostitz, generál auditor a quartirmeister, Jan Krištof z Wal(d)steina, 12 rytmistrů. S velikým zbožím, kteréž z Prahy do Budějovic vezli, zase se týž generál Witemberg s tím se vším do Prahy navrátil. Kdy se tak Švédským šťastně v Čechách vedlo, přijel jim ještě pfalckrabě Karel Gustavus, generalissimus toho všeho švédského lidu, s vosmi tisíci novým oupravným a zkušeným lidem, (který s osazení vyzdvihl a ten v nově verbovaný z Švéd přivedený lid na jich místa (v) guarnisoních zanechal) na pomoc.

Téhož roku též v Polště velmi se zle hospodařilo. Král polský Ladislav umřel, Kozáci pozvižení s Tatary velmi zle hospodařili, města brali, lid polský porazili, s lidma velmi ukrutně zacházeli. Bratři dva po králi pozůstalí, Kasamír a Karel, o království se nesnadnili, však Kasamír jakož starší přece králem učiněn byl.

---

[1]) Schmidt. — [2]) Na hrázi rybníka Bezdrevského u Hluboké. Viz Rezek 535

Pokoj v Minstru. Když se tak toho roku dálo a Švédové takové znamenité štěstí měli, nadál se každý dobrému pokoji. V tom, když Staré Město pražské opravdově chtěli dobejvati a jistou naději měli, že je dostanou, a tak by dále nebylo činiti než o Budějovice a Plzeň v celé české zemi, učinili v městě Minstru (ve) Westfalii pokoj téhož léta 1648. 14. Octobris. Vyslaní, kterýž byli od císaře, královny švédské, kurfirstů a knížat i jiných stavův říše, aby náboženství v říši, krom císařských zemí, jako léta 1624. bylo, pod jednou náboženství aby mělo předek, chtěl-li by který arcibiskup neb biskup své náboženství změniti, tehdá aby svého ouřadu zbaven byl i zemí, on se odtad dal, a jiný aby na jeho místo stoupil, a aby se nic více nereformirovalo, než jak nyní jest; jestli by kdo dostal kterých zemí, že by jiného náboženství byl, než v té zemi jsou, aby tak zůstávalo, a on ta vrchnost aby pro sebe jen toliko kněze svého na zámku svém neb residencí choval; reformirte náboženství, poněvadž se nyní s protestirenden v některých artikulích srovnati že ještě nemohli, však aby svobodu měli, při právích i jináč jako jiní etc.

Co se tejče pak zemí, císaři aby zůstalo dědičné possessí s dědici jeho království české a země k němu připojené; knížeti bavorskému jakož již kurfirstu hořejší Pfalc se vším jeho příslušenstvím, pfalckrabatóm pak, jimž prve kur přední hned po králi českém z světských kurfirstů náležel se všema zeměma, aby dolejší Pfalc zase jim, však ne dokonale celý, bez Bergstrassen postoupen byl, a nejlepší kláštery v něm řeholníkóm aby zůstaly, kurfirstem pak aby nejstarší syn k(ràle) Fridricha osmým a to posledním aby byl, však na ten způsob, kdyby bavorská linie Maximilianská i — vyhynula, aby zase na tyto při Rejnu pfalcgrabata to připadlo.

Švédové pak vedouc válku pro své dobré též na sebe nezapom(n)ěli, knížetství dolní i hořejší pomerské (s vejminkou některých věcí, kurfirstu brandeburskému přivlastněných), dostali, jako i bremské biskupství a jiné.

Co se pak dotejče náboženství v dědičných zemích císařských, ten artikul při zavírání pokoje na straně zanechali a tak postavili, že královna švédská s jinými kurfirsty a knížaty podobojíma toho sobě zanechávají při sněmu příštím aneb jináč při J. M. C. respective, totiž vážně, dobrotivě a poníženě vyhrazením vší moci nepřátelské za větší svobodu v náboženstvích v těch zemích intercediren vyhledávati. Co pak kdo by tam statků v těch zemích nepobraných měl, aby to vyhledával, kde náleží, že mu k tomu pomoženo bude. Ty pak, který koruně franské aneb švédské sloužili, ty aby tu svobodu měli bezpečně se do svých milých vlastí navrátiti, a co jim by prve pobráno nebylo, to aby užili, však aby se řídili právy jak duchovními tak světskými v těch zemích.

Císaře veselí druhé. Téhož roku 1648. v neděli třetí po svaté Trojici 18. (28.) dne Junii měl svadební veselí císař Ferdinand III. s druhou manželkou svou[1]) arciknězňou rakouskou z Tirolu, arciknížete Leopolta, pana otce svého vlastního bratra, dcerou, v Rakousích v Linci.

[1]) Marie Leopoldina († 1649).

Eva Mandelena Fuchsovna se narodila. Téhož roku 14. (24.) dne Aprilis v pátek po první neděli po velikanoci narodila se Eva Mandelena z Schweinshaubtu, dcera pana Ludvíka Vilíma Fuchsa z Schweinshaubtu a paní Alžběty Marjany Fuchsové, rozené Harantky z Polžic a z Bezdružic, 7 hodin ráno v městě Culnbachu na znamení lva 22. Vig. ♄ ☿. Tak bylo postaveno v kalendáři toho dne. Pokřtěna v neděli třetí po velikanoci.

V Čechách vojska, mor, neúroda. Po zavření pokoje a jeho vyhlášení a vytroubení dály se veliké slavnosti a radosti střílení na mnoha místech. Potom lid švédský vtrhl do Franků z Bavor, bavorský lid zůstával v Babořích a Pfalcu. Císařský pak lid z Bavor vtrhl do Čech do plzeňského a pracheňského kraje, haubtquartir měli v Klatovech, kdež v témž kraji velice mřeli a zvláště v Plzni celé léto. K tomu veliká neúroda, že se mnohému semena ozimního obilí nevrátily. Dav lidu veliký byl, mnoho stavu rytířského obého pohlaví, pan Henikar s paní umřel, pan Drslav Janovský s paní, dětma, pana Vilíma z Klenového a z Janovic paní manželka. Jiřímu Fridrichovi Harantovi z Polžic a z Bezdružic syn v ten čas nejstarší, (v) půl sedmnáctém letě stáří mládenč(e)k, 1. Septembris se rozstonal a 11. den umřel. V Touškově nade Mží v kostele pochován.

Seznam jmen místních.

Seznam osobních jmen.

Opravy.

Strana	16.	řádek	16. shora	čti	Planiňany	místo	Planinany.
»	40.	»	15.	» »	král	»	krá.
»	92.	»	1.	» »	Oxenstern	»	Otenstern.
»	100.	»	16. zdola	»	de Werne	»	de Werve.
»	107.	»	14. shora	»	pod generála	»	pod Jenerála.

Mimo Rozpravy vyšlo:

V. V. Tomek. Mappa staré Prahy k létům 1200, 1348 a 1419 . . . . Cena 5 zl.

Dr. Bohuslav Rieger. Zřízení krajské v Čechách. Část I. . . . . . . Cena 3 zl. 75 kr.

» » » » » » Části II. seš. 1. . . . Cena 1 zl. 50 kr.

» » » » » » » » » 2. . . . Cena 2 zl. 10 kr.

Ferdinand Tadra. Soudní akta konsistoře Pražské. Část I. (1373—1379.) Historický Archiv České Akademie č. 1. . . . . Cena 2 zl. 90 kr.

Ferdinand Tadra Soudní akta konsistoře Pražské. Část II. (1380—1387.) Historický Archiv České Akademie č. 2. . . . . Cena 3 zl. 20 kr.

František Dvorský. Listy paní Kateřiny z Žerotína rozené z Valdštejna. I. Dopisy z roku 1631 a 1633. Historický Archiv České Akademie č. 3. Cena 2 zl. 25 kr.

František Dvorský. Listy paní Kateřiny z Žerotína rozené z Valdštejna. II. Dopisy z roku 1634 a 1635. Historický Archiv České Akademie č. 7. . . Cena 2 zl. 50 kr.

Dr. František Kameníček. Prameny ke vpádům Bočkajovců na Moravu a k ratifikaci míru vídeňského od zemí koruny české r 1605 1606. Historický Archiv České Akademie č. 4. . . . . Cena 2 zl.

Dr. Vojtěch J. Nováček. Listář k dějinám školství Kutnohorského. (1520—1623). Historický Archiv České Akademie č 5. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.

Ferdinand Tadra. Summa cancellariae (Cancellaria Caroli IV) Formulář král. kanceláře české XIV století Historický Archiv České Akademie č. 6. Cena 2 zl. 10 kr.

Zikmund Winter. Život církevní v Čechách. Svazek první . . . . . Cena 1 zl. 30 kr.

» » » » » » druhý. . . . . Cena 1 zl. 40 kr.

Ferdinand Tadra. Soudní akta konsistoře Pražské. Část III. (1392—1393., 1396—1398). Historický Archiv České Akademie č. 8. . . . . Cena 3 zl. 50 kr

Max. Dvořák Dva denníky dra. Matiášc Borbonia z Borbenheimu. Historický Archiv České Akademie č. 9. Cena 1 zl. 80 kr.

Tiskl Alois Wiesner v Praze.

